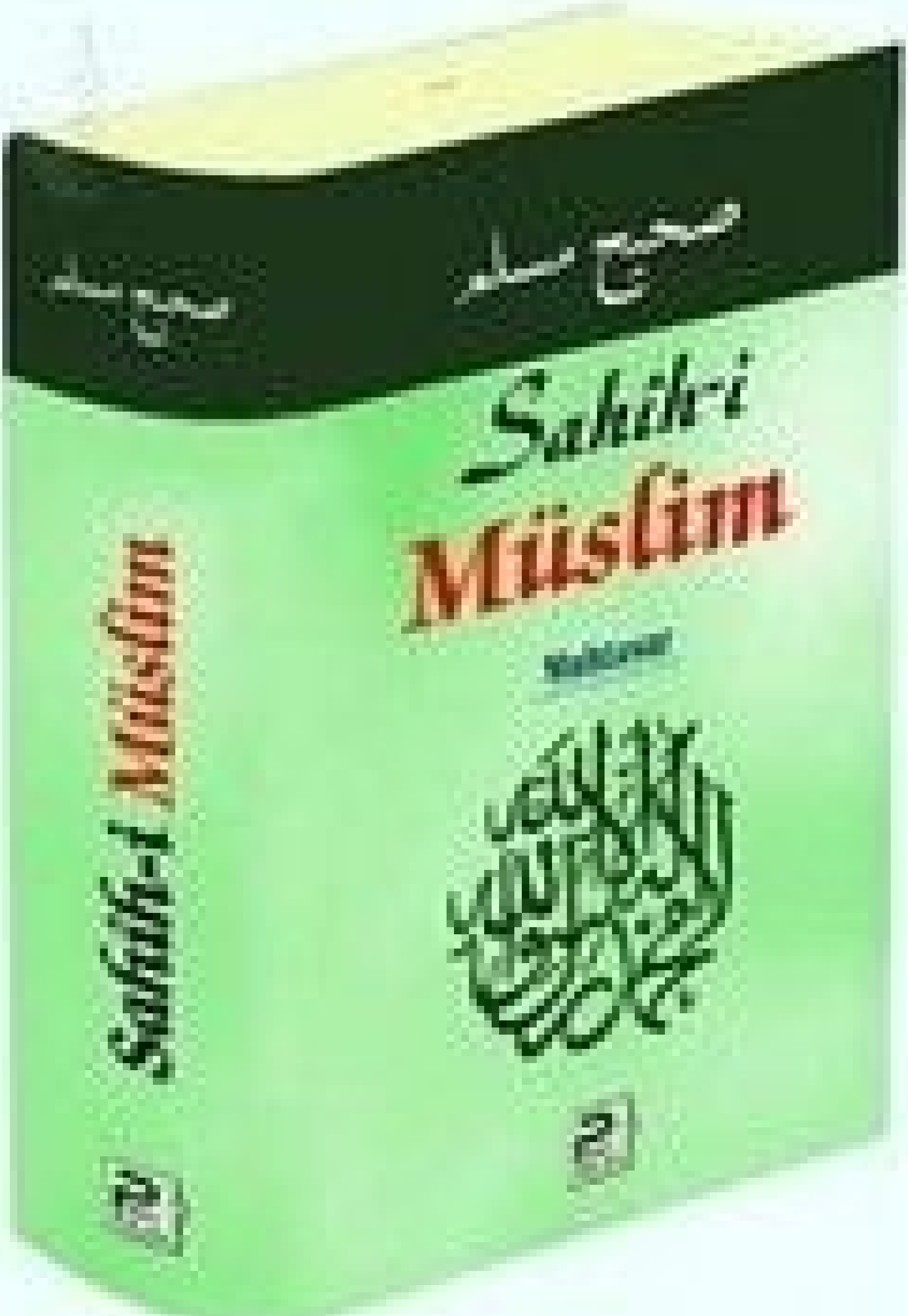

Sahih-i
Müslim

II. SAHÎH-İ MÜSLİM MUHTASARI

Zekât Bölümü

Zekât, kelime olarak; artma, çoğalma, arıtma ve bereket anlamına gelmektedir.
Terim olarak ise Allah'ın, belirli yerlere sarfedilmek üzere dinî açıdan zengin sayılan kişilerin mallarından belli bir payın alınması işlemini ifade eder.

Kur'an'da zekât kelimesi, iki yerde [1][1] sözlük anlamında; sekizi Mekke döneminde inen surelerde olmak üzere otuz ayette ise terimsel anlamda kullanılmıştır. Bu ayetlerin yirmi yedisinde namazla birlikte zikredilmiştir. Bundan anlaşıldığına göre; İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren müslümanlar zekât fikrine alıştırılmış, daha sonra da zengin olanların bu imkanını belli oranda fakirlerin ve toplumun ihtiyacı için harcaması gerektiği, bunun namaz ibadeti kadar önemli olduğu hususu vurgulanmıştır.
Zekatın Medine döneminde farz kılındığı bilinmekle birlikte bunun hangi yılda gerçekleştiği tartışmalıdır. Bir tespite göre zekat, hicretin 2. yılında Ramazan orucundan önce, diğer bir tespite göre ise aynı yıl Ramazan orucundan sonra farz kılınmıştır.
Zekat, servet biriktirip onu atıl hale getirmenin amansız düşmanıdır. Biriken servet , zekatın tarh edildiği birinci kalem matrahtır.
Zekat, sermayeyi yatırıma zorlar. Çünkü elde atıl tutulup yatırıma yönlendirilmeyen sermaye, yıldan yıla zekat ödemeleri sebebiyle erimeye yüz tutar.
Sosyal dayanışma sisteminin temelini oluşturan zekatın, bir ibadet anlayışıyla ele alınması ve fakir, kimsesiz, muhtaç, yetim, yolda kalmış ve borçiu gibi yardıma muhtaç bütün sınıfları kağşayacak kadar geniş olması, İslam dininin toplumsal bütünleşme, kaynaşma ve dayanışmaya büyük bir önem atfettiğini gösterir.
Zekat teriminin taşıdığı artma ve üreme nema dikkat çekicidir. Çünkü yoksul zümrelerin eline geçen para her şeyden önce insan onurunu geliştirir, iş gücü kalitesini artırır, bunun yanında artan satın alma

gücü sayesinde yükselen umumi, talep hacmi ekonomik hayata yansır.
İslam dininde imandan sonra ilk akla gelen iki rükünden birincisi, namaz; ikincisi de zekattır. Kur'an, “Namaz kılın” derken, ardından da “Zekatı verin” diye emreder.
Zekatın namazla aynı doğrultuda emredîlmesi, İslam dininin, sadece ahiret hayatı ve ibadetle meşgul olan bir din olmayıp bir medeniyet dini olduğunun, dünya hayatını ahiret hayatından, ahiret hayatının da dünya hayatından ayırmayan, ikisini bir mütalaa eden bir hayat dinidir.
Zekat vermek suretiyle, hem maddi ve hem de dünyevi hayatımız düzenlenecektir. Zekatla; zenginin malı günahtan, ruhu cimrilikten temizlediği gibi, fakirin de gönlü zengine ve dünyaya karşı kinden temizlenmiş olur. Böylece toplumun iki zümresi, sulha kavuşmuş olur. Dolayısıyla da bir müslümanm, az da olsa, bir hurmanın yarısı kadar bile sadaka vermesi, kendini cehennem kurtulmasını sağlar.

898- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Beş veskten daha az olan hurma, üzüm ve hububat gibi mahsulde zekat yoktur. Üçer yaşındaki beş dişi deveden daha az olan (deve)de zekat yoktur. Beş ukiyye'den daha az olan gümüşde zekat yoktur.” [2][2]

Açıklama:

Evsûk kelimesi, “Vesk” yada “Visk” kelişmesinin çoğuludur. Vesk yada visk'in anlamı; deve, katır ve merkebin yükü demektir. Burada ise altmış sa anlamında kullanılmıştır.
Bir vesk'in, 60 sa olduğu konusunda ittifak vardır. Dolayısıyla beş vesk, 300 sa etmektedir. Sâ'nın değeri ise, Iraklı ve Medineli alimlere göre farklılık göstermektedir.
Hanefilere göre; 1 dirhem-i örfi, 3,12 gramdır. 1 Rıtl-ı Bağdadî ise, 130 dirhemdir.
Bir rıtıl= 130 x 3,12: 405,6 gr.
Bir sâ= 8 rıtıl x 130 dirhem: 1040 dirhem.
Bir sâ= 1040 x 3,12: 3,244 kğ.

Bir vesk= 60 sâ1 x 1040 dirhem: 62400 dirhem
Bir vesk= 62400 x 3,12: 194,688 kğ.
Beş vesk= 5 x 194,688: 973,440 kğ.
Hanefilere göre; 1 dirhem-i şer'î, 2,8 gramdır. 1 Rıti-ı Bağdadî ise 130 dirhemdir.
Bir rıtıl= 130 x 2,8: 364 gr.
Bir sâ= 8 rıtıl x 130 dirhem: 1040 dirhem
Bir sâ= 1040 dirhem x 2,8: 2,912 kğ.
Bir vesk= 60 sâ x 1040 dirhem: 62400 dirhem.
Bir vesk= 62400 x 2,8: 174,720 kğ.
Beş vesk= 5 x 174,720: 873,600 kğ.
Bununla birlikte günümüzdeki bazı fikıhçılar, toprak mahsûlleri Zekâtında nisabın şart ve nisabın, beş vesk (653 kğ.) olduğu, bu nisaba ulaşmayan ürünlerin Zekâta tabi olmayacağı görüşündedir. [3][3]

Yalnız Ebu Hanîfe'ye göre; toprak mahsûllerinde nisab şartı aranmaz. Ziraî ürünler, ister az ve ister çok olsun zekâta tabidir.
“Zevd” alimlerin çoğuna göre; üçten ona kadar olan deve sürüsüne denir. Bazıları da, “İkiden dokuza kadar olan deve sürüşüdür” demişlerdir.
Buna göre hadisin, *“Beşten az ola devede zekât yoktur”* ifadesi, develerinin zekât nisabının beş deve olduğuna delalet eder. Şu halde beşten az devesi olan kimse, develerinin zekâtını vermekle mükellef değildir.
Hz. Peygamber {s.a.v)'in hadislerinde develerin zekât nisbetleri şöyle gösterilmiştir. [4][4]
5'ten 9'a kadar 1 koyun,
10'dan 14'e “2”
15'den 19'a “3”
20'den 24'e “4”
25'den 35'e “5”
36'dan 45'e “6”
46'dan 60'a “7”
61'den 75'e
76'dan 90'a “9”
91'den 120'e “10”

Bu cetvel, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Raşid halifeler'den gelen uygulama örneklerine dayandığı için İslam alimleri arasında bu konuda bir görüş ayrılığı yoktur.
Deve miktarının bundan fazla olması halinde zekâtın hangi ölçü ve usule göre alınacağı konusunda fıkıh mezhepleri, farklı yöntemler belirlemişlerdir.
Evâk kelimesi, “Ukiyye”nin çoğuludur. Bir ukiyye, 40 dirhemdir. Ukiyye, dilimizde yer alan “Okka”" kelimesinin tam karşılığı değildir.
1 Ukiyye, 40 dirhem olduğuna göre; 5 ukiyye ise 200 dirhem etmektedir. Bu, gümüşün nisap miktarıdır. Ukiyye ile dirhemin nisap miktarı, Peygamber (s.a.v.)'in sahabeleri tarafından bilinmekteydi. Çünkü o zamanda verilen zekâtlar, alışverişler ve nikâh için geçerli mehirler hep ukiyye ve dirhemle yapılmaktaydı. Ayrıca o dönemde her 10 dirhemin, 7 miskal olduğu hususunda bütün alimlerin ittifakı vardır. Bu, dirhem-i Şer'î diye bilinir. Fakat bu dirheme sonradan gerekli önem verilmemiş ve baz memleketlerde başka ağırlıkta olan dirhemler ortaya çıkmıştı.
Bu durum, bazı alimleri; “Her memlekette muteber olan dirhem, o memleketin dirhemidir” demeye sevk etmiştir. Böylece ortaya, dirhem-i şer'îden başka bir dirhem daha çıktı ki, buna da, “Dirhem-i örfî” denilmiştir. Fakat cumhur; zekât, mehir, diyet ve hırsızlığın nisabında muteber olan dirhemin, dirhem-i şer'î oiduğu görüşündedir.
Hanefilerin meşhur fıkıh kitaplarından olan “Dürr”de;
“Fetva, her memleketin kendine mahsus ölçüsünün nazar itibara alınmasına göredir” denilmiştir. Serahsî'de bu görüştedir.
Yalnız dirhem-i şer'înin, kırat ve taneye göre ölçülmesine gelince, bu konuda ihtilaf edilmiştir.
Hanefilere göre: Bir dirhem-i şer'î, 14 kırattır. Bir kırat ise, ortalama beş arpa tanesi ağırlığındadır. Buna göre bir dirhem-i şer'î, 70 arpa ağırlığındadır.
Bîr mıskal ise 20 kırata eşittir ki, 100 arpa ağırlığına denktir. 7 mıskal şer'î, 10 dirhem-i şer'îye eşit olduğuna göre bir dirhem şer'î ile bir mıskal şer'î kısaca şöyle gösterilebilir.
Bir dirhem= 14 kırat=70 arpa: 7/10 miskal.
Bir miskal= 20 kırat= 100 arpa: 3/7 dirhemdir.
“Dirhem-i örfî” ise, 16 kırattır. Bir kırat, örfî'de dört buğday tanesi ağırlığındadır. Buna göre dirhem-i örfî, 60 buğday tanesi

ağırlığındadır.
Dirhem-i örfî ile bir miskal-i örfî kısaca şöyle gösterilebilir:
Bir dirhem= 16 kırat= 64 buğday: 2/3 miskal.
Bir miskal= 24 kırat= 96 buğday: 1,5 dirhemdir.
Görüldüğü gibi dirhem-i şer'î ile dirhem-i örfî arasındaki fark çok azdır. Bu farkın; buğday tanesinin, arpa tanesinden biraz ağır olmasından ileri geleceği kuvvetli muhtemeldir. Bu kuvvetli ihtimal göz önüne alınınca, iki dirhem arasında hakiki bir fark kalmamış olmaktadır. Belki de Hanefi alimlerinin, dirhem-i örfîyi dikkate almalan bu sebeptendir.
Dirhemlerin grama çevrilmesinin esası, ortalama buğday taneleri ile ularındaki kılçıkları kesilmiş ortalama arpa tanelerinin tartılmasına bağlı olduğundan bir dirhemin kaç gram olduğu hususunda sonuçlar farklıdır.
Merhum Ö. Nasuhi Bilmen'e göre, bir dirhem-i örfî, 3,2 gramdır. Bir dirhem-i şer'î ise, 2,8'dir. Buna göre gümüşün nisab; 200 x 2,8= 560 gramdır. Buna göre miskal-i örfî ise 4,8 gram, miskal-i şer'î ise 4 gramdır. Buna göre altının nisabı, miskal-i örfîye göre; 20 x 4,8= 96 gramdır. Miskal-i şer'îye göre ise; 20 x 4= 80 gramdır.
Hanefiler, son zamanlarda bu konuda dirhem-i miskale mukayese yoluyla İnceleme yapanlar izale edip şöyle bir sonuca varmışlardır:
“Miskal, cahiliyye döneminde ve İslam döneminde de birdi” noktasından hareket edilerek doğu ve batıdaki müzelerde o zamanlardan kalma miskaller tartılıp ağırlığı öğrenilmiştir. Her 10 dirhemin, 7 miskale eşit ağırlıkta olduğunda İttifak olduğuna göre, miskalin ağırlığını bilmek meseleyi çözer. Müzelerde yapıla tartma işleminde, bir miskalin 4,25 gram ağırlığmda olduğu anlaşılmıştır. Buna göre bir dirhem; 7 x 4,25 + 10= 2,975 gramdır. Bu yol, dirhem-i şer'î ve miskalin ağırlığını bilmede hatadan en uzak olan yoldur. Buna göre gram olarak gümüşün nisabı; 2,975 x 200= 595 gramdır. Altının nisabı ise; 4,25 x 20= 85 gramdır. Dolayısıyla gümüş ve altını bu şekilde hesaplamak daha uygundur.

1- Öşür Yada Yarım Öşür Gereken Şeyler

899- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Nehirler ile yağmur sularının suladığı toprak mahsullerinde onda bir (1/10) nispetinde, hayvanla sulanan toprak mahsullerinde ise yirmide bir (1/20) öşür vardır.” 5[5]

Açıklama:

Toprak ürünlerinin zekâtı, “Sulama” tekniğine göre de belirlenmektedir. Toprak, emek sarfedilmeden yağmur, nehir, dere, ırmak ve bunların kanallarıyla sulanıyorsa, zekât olarak mahsulün 1/10'u; kova, dolap, motor veya ücretle alınan suyla sulanıyorsa, 1/20'si verilecektir.
Eğer arazi, hem yağmur veya nehir sularıyla ve hem de dolap gibi emekle elde edilen su ile sulanıyorsa, hangisiyle daha çok sulanmış ise, ona itibar edilir.
Günümüzde arazinin sulama masrafından ziyade gübre, mazot ve işçilik masraflarının önemli yekûn tuttuğu göz önünde bulundurulursa, bu tür masraflar yapılarak elde edilen ziraî mahsulün de emek ve masrafla sulanan arazinin mahsulüne kıyaslanması daha uygun olur. Ayrıca sulama dışında kalan girdilerin, zekât matrahından düşülmesi, geri kalandan sulama usulüne göre zekât verilmesi gerekir” diyen çağdaş alimler de vardır.

2- Müslümanın, Kölesi İle Atı İçin Zekatın Gerekmemesi

900- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Müslümana, kölesi ve atı için zekat yoktur.” 6[6]

Açıklama:

Bütün alimlerin ittifakıyla; ticaret malı olarak alınıp satılan köleler, Zekâta tabidir. Hizmet için kullanılan köleler, Zekâta tabi değildir.
Atlarda zekât tahakkuk edip etmeyeceği konusunda gerek Hz. Peygamber (s.a.v.), gerekse Hz. Ömer'den rivayet edilen hadislerden, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde Medine'de ve civarında atlann deve kadar çok bulunmadığı, müslümanların atı

sadece savaşlarda kullanmak İçin yetişdirdikleri, ayrıca ileride satıp para kazanmak maksadıyla topluca at besleme âdetinin henüz yerleşmemiş olduğu anlaşılmaktadır.
Nitekim Hz. Ömer, Şam'dan gelen bir grup müslümanm, atlarından zekât alması için yaptıklan teklifi, -Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Ebu Bekr zamanında benzer bir uygulama olmadığı gerekçesiyle- önce reddetmiş, sonra olumlu karşılamış, daha sonra da atlann tamamen ticarî gayelerle nesilleri elde edilmek için yetişdirildiklerini görünce, bu hayvanlardan zekât tahsili cihetine gitmiştir. [7][7]
Müslüman hukukçuların çoğunluğu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in,
“Atların zekâttan istisna edildiğini” bildiren hadislerini esas alıp bütün atların zekât istisnası olduğu görüşünü benimsemişlerdir.
Ebu Hanîfe ile öğrencisi Züfer'e göre ise;
“Nesli elde edilip ileride satılmak maksadıyla, erkeği-dişisi karışık bir halde yaşayan, senenin çoğunu otlaklarda otlayarak geçiren (sâime) atlar, ya at başı bir dinar veya pareaya göre kıymetlendirilerek, bu değeri üzerinden 1/40 (% 2.5) nisbetinde zekâta tabi tutulur.”
Yalnız müslüman hukukçular, ticarete konu olan bütün atlann zekâta da mevzu olacağında ittifak etmişlerdir.
O halde zekâta mevzu olup olmayacağı tartışma konusu olan at; sadece nesli elde edilmek maksadıyla, erkeğidişisi karışık bir halde bulundurulan ve senenin çoğunu otlaklarda otlayarak geçiren sâime atlardır. Bu konudaki ihtilafın sebebi; Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında bu hususta herhangi bir uygulamanın görülmemesidir.
Hayvanların zekâtı ile ilgili hükümler konulurken, o toplumdaki yaygın ve bilinen hayvan türlerinin esas alındığı ve onlar üzerinden örneklendirme yapıldığı gözden uzak tutulmamalıdır. Günümüzde üretimi yapılan ve sürüler halinde beslenen diğer hayvan türlerinin, bu ölçüler içinde zekâtının verilmesi gerekir.

3- Zekatı Zamanı Gelmeden Önce Verme Ve Zekat Vermekten Kaçınma

901- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ömer'i zekat toplamaya gönderdi. Daha sonra Ömer tarafından Resulullah (s.a.v.)'e:

“İbn Cemil, Hâlid b. Velîd ile Resulullah (s.a.v.)'in amcası Abbâs zekat vermedi” denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“İbn Cemîl, zekat vermekten nasıl kaçınabilir ki? O, fakir iken Allah onu zengin yapmıştır. Hâlid b. Velîde gelince; siz Hâlid'den zekat istemekle ona haksızlık ediyorsunuz. O bütün zırhları ile savaş araç-gereçlerini Allah yolunda cihada vakfetmekle hapsetmişti. Abbâs'a gelince, onun zekatı, (müddetinden önce) bir misliyle beraber verilmiş olup benim üzerimdedir” buyurdu.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
“Ey Ömer! Sen kişinin amcasını, babasının aslından olduğunu bilmez misin?” buyurdu.” 8[8]

Açıklama:

Sadaka kelimesi, nafile sadaka anlamına geldiği gibi “Zekat” anlamına da gelmektedir. Kurtubî, cumhurun, bu kelimeyi bu hadiste “Farz olan zekat” anlamında anladıklarını kaydetmektedir.
1- İbn Mühelleb'in dediğine göre;
“İbn Cemil, münafık bir kimse olduğu için zekat vermemiştir. Tevbe: 9/74 ayetinin de, İbn Cemil ve benzeri münafıklar hakkında indiği belirtilmiştir.”
2- Halid b, Velid ise zırh, at ve savaş malzemelerini Allah yoiunda cihada vakfetmişti. Zekatın verildiği sekiz sınıftan birisi de Allah yolunda cihad edenlerdir. Cihada malzemeleri zekata tabi olmadığından Hz. Peygamber (s.a.v.) ondan zekat istenilmesini zulüm saymıştır.
3- Abbâs'in durumuna gelince, Resulullah (s.a.v.) onun iki senelik zekatını vaktinden önce peşin almıştır.

4- Müslümanlara Hurma İle Arpadan Fıtır Sadakası Vermenin Vacip Olması

902- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayında Fıtır sadakasını müslümanların hür veya köle, erkek veya kadın her birine kuru hurmadan bir sa veya arpadan bir sa' olmak üzere farz kılmıştır.” 9[9]

Açıklama:

Sadaka: İnsanın başkasına, sevap gayesiyle Allah rızası için verdiği şeydir.
Fıtır sadakası: Ramazân bayramına kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında belli bir miktar mala sahip olan Müslümanların kendileri ve velayetleri altındaki kişiler için yerine getirmekle yükümlü oldukları malî bir ibadettir.
Fıtır sadakasına, "Baş zekâtı" ve "Beden zekâtı" denilmesinin sebebi; fitrenin, şahsa bağlı, şahıs başına konulmuş bir malî yükümlülük olması özelliğine dayanmaktadır.
Fıtır sadakası, Ramazân orucunun farz olduğu hicri 2. yılın Şaban ayında, zekâttan önce farz kılınmıştır. Dinî bir yükümlülük oluşunun dayanağı, hadislerdir. Bu hadisler, aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemindeki fıtır sadakası uygulamalarını da göstermektedir.
Sâ: Bir sanın ağırlığı, 1040 dirhemdir. Örfi dirhem esa.s alındığında, 3,334 kg'dır. Dolayısıyla Arpa, Hurma ve Kuru Üzüm'den itibariye kıymeti hesaplanırken, bunun esas alınması fakirler için daha uygundur. Buğday için yarım sâ ise, 1,667 kğ'dır. Bunlann bizzat kendileri verilebildiği gibi, kıymetleri de "Fitre" olarak verilebilir. Şer'i dirheme göre ise bir sa, 2,917 kg'dır.
Fıür sadakası; buğdaydan yarım sa, hurma ve arpadan bir sa verilir. Kuru üzüm konusunda ise ihtilaf edilmiştir. Ancak zahir rivayete göre; kuru üzümden de bir sâ verilir.
Hanefilere göre; mükellef kimse, küçük çocukların fıtır sadakasını vermek zorundadır. Fakat akil-baliğ olmuş, zengin ve büyük çocukların fıtır sadakasını vermek zorunda değildir.
"Müslümanlardan" sözü; fıtır sadakası vermesi gereken kişinin, müslüman olmasının olduğuna, dolayısıyla müslüman olmayan kimseye gerekmediğine delalet etmektedir.
"Her hür veya köle" ifadesinin zahiri manasına göre her hür ve köleye kendi fıtır sadakasını vermesi gerekir. Fakat cumhur, bu hadisin;

"Kölenin, fıtır sadakası hariç at ve kölede Zekât yoktur" [10][10] hadisi ile

“Müslümana, kölesinden ve atından dolayı Zekât yoktur” 11[11] şeklinde Ebu Hureyre'den gelen hadis tarafından kayıt altına alındığını ileri sürmüştür. Dolayısıyla da kölenin fıtır sadakasının bizzat köleye değil de, efendisine ait olduğunu belirtmiştir.

“Kadın yada erkek” ifadesinin zahiri anlamına göre; erkeğe fıtır sadakası gerektiği gibi kadının da evli olsa bile fıtır sadakasını kendi malından vermesi gerektiği ifade edilmektedir. Ebu Hanîfe ve akadaşlan bu görüştedir.

“Farz kılmıştır” ifadesi hususunda İbn Abdilberr'e göre iki ihtimal vardır:

1- Farz kılmaktan maksat, takdir etmektir. Örneğin, “Hakim, yetime nafaka farz kıldı” denilir. Bununla, hakimin yetime nafaka takdir ettiği kast edilir.

2- İcap manasındadır.

Hanefilere göre Fıtır sadakası, terim anlamında vaciptir.

903- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Fıtır sadakasını; yiyecekten bir sa, arpadan bir sâ, kuru hurmadan bir sâ1, yoğurt kurusundan/çökelekten bir sâ, kuru üzümden bir sâ olarak verirdik.” 12[12]

Açıklama:

Yiyecek kelimesinin Arapça karşılığı olan “Taam” kelimesinin sözlük anlamı; azık türünden olan yiyecektir. Buna göre bu kelime; buğdayı, arpa ve hurma gibi yiyecek maddelerinin tümünü kapsar. Durum böyleyken, bu kelimeden sonra arpa, hurma, keş ve kuru üzümün zikredilmesi, o devirde yiyecek maddelerini bunlar teşkil ettiği içindir.

Yoğurt kurusunun/çökeleğin, fıtır sadakası olarak verilip verilmeyeceği konusu ihtilaf edilmiştir. Hanefilere göre, keş, ancak kıymet itiban ile verilebilir. Bununla birlikte fıtır sadakası olarak verilen maddelerin kıymetinden az ise, verilmesi caiz değildir.

904- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) içimizde olduğu halde, biz, fitır sadakasını; küçük-büyük ve hür-köle her kes için yiyecekten bir sâ yada kuru

hurmadan bir sâ yada kuru üzümden bir sâ olmak üzere üç sınıftan verirdik.
Muaviye hac yada umre etmek için Medine'ye gelip minberde halka konuşma yapıp Şam buğdayından iki müdd'ün, bir sâ kuru hurmaya denk olduğu görüşünü belirtinceye kadar böyle vermeye devam ettik. Ebu Saîd der ki:
“Bana gelince, onu eskisi gibi vermeye devam edeceğim.” 13[13]

Açıklama:

Ebu Saîd el-Hudrî, bu sözüyle; Muaviye'nin, Şam buğdayından iki müdd'ün, bir sâ kuru hurmaya denk olduğu ile ilgili görüşüne katılmadığını söyiemek istemiştir. İki müdd, yarım sa karşılığıdır. Sanki buğdayı diğerlerine kıyas ederek ondan bir sa verilmesi gerektiğini ima etmiştir. Mâlik, Şafiî, İmam Ahmed, İshak ve Hasen el-Basri bu görüştedir. Sahabilerden Ebu Saîd el-Hudrî, Ebu'l-Âliye ile Cabir b. Zeyd'de bu görüştedir.
Hanefiler ise, buğdaydan yarım sanın yeterli olduğu görüşündedirler. Sahabilerden Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Ebu Hureyre, Cabir b. Abdullah, Abdullah İbn Abb'âs, Abdullah İbnü'z-Zübeyr bu görüştedir.

5- Fıtır Sadakasının Bayram Namazından Önce Verilmesi

905- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Fıtır sadakasını, halk Bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretti.” 14[14]

Açıklama:

Hadis, Fıtır sadakasının vaktinin bayram namazından önce olduğuna delalet etmektedir. Ancak sözkonusu öncelik belirli bir zamanla sınrlandmlmadığı için vacip olduğu vakit hususunda ihtilaf edilmiştir.
1- Ebu Hanîfe ve bir rivayete göre İmam Mâlik:
“Fıtır Sadakası, bayram sabahı fecrin doğmasıyla vacip olur” demişlerdir.

2- Sevrî, Şafiî, İshak ve İmam Ahmed'e göre ise; Fıtır sadakası, Ramazân ayının son gününde güneşin batmasıyla vacip olur.
Hanefiler, ilgili hadislerin rivayet yollannı dikkate alarak Fıtır sadakasının farz değil, vacip olduğu görüşüne varmışlardır. Dolayısıyla yerine getirilmesi gerekli malî bir ibadet olup yerine getirilmemesi dinî sorumluluğu ve ahirette cezayı gerektirir.
Fıtır sadakasının, bayramdan bir-iki gün önce verilmesinin caiz oluşu hususunda sahabelerin icmanın bulunduğu bildirilmiştir. Ancak bundan daha önce verilmesi hususunda ihtilaf edilmiştir.
Fıtır sadakasının, bayramın birinci gününde bayram namazında sonra verilmesinin hükmüne gelince:
1- Şâfiîlere, Hanbelilere, bir rivayette ise Mâlikilere göre; kerahatle caizdir.
2- Hanefilere göre ise kerahatsiz caizdir.
Fakat bu sadakayı, bayramın birinci gününden sonraya bırakmak ise, dört mezhebe ve alimlerin çoğuna göre, haramdır. Kaza edilmesi gerekir.

6- Zekat Vermeyen Kimsenin Günahı

906- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Altın ve gümüşün hakkını vermeyen bütün altın ve gümüş sahipleri için, kıyamet günü olduğunda bu altın ve gümüşler ateşten levhalar haline getirilerek cehennem ateşinde kızdırılır, bu kimselerin böğrü, alnı ve sırtı dağlanır. Bunlar soğudukça -süresi elli bin yıl olan bir gün içerisinde kullar arasında yargılama bitene kadar dağlama tekrarlanır durur. Nihayet cennete mi cehenneme mi gidecek olan yolu kendisine gösterilir” buyurdu. Ona:
“Ey Allah'ın Rasûlu! Deve nasıl?” denildi O da:
“Hakkı verilmeyen her devenin sahibi de -kî, bu haklardan biri de develer su başına getirildiğinde sütünden fakirlere ikram etmektir- kıyamet günü olduğunda düz ve geniş bir alana serilip yatırılır, bir tek deve yavrusu bile kalmaksızın bütün develer ayaklarıyla onu çiğner, ağızlarıyla ısırırlar. -Süresi elli bin yıl olan bir gün içerisinde kullar arasında yargılama bitene kadar- deve sürüsünün başı onu geçtikçe gerisi gelir durur/sonu bir türlü bitmek bilmez. Nihayet cennete mi cehenneme mi gidecek olan yolu kendisine gösterilir” buyurdu. Ona:

“Ey Allah'ın Rasûlü! Sığır ve. davar nasıl?” denildi. O da:
“Hakkı verilmeyen her sığır ve davarın sahibi de, kıyamet günü olduğunda düz bir alana serilip yatırılır ve ne boynuzlusu, ne boynuzu kırığı-büküğü hiç biri kalmaksızın bütün sürü onu boynuzuyla süser, ayaklarıyla da çiğnerler. -Süresi elli bin yıl olan bir gün içerisinde kullar arasında yargılama bitene kadar- sürünün başı onu geçtikçe gerisi gelir durur/sonu bir türlü bitmek bilmez. Nihayet cennete mi cehenneme mi gidecek olan yolu kendisine gösterilir” buyurdu. Ona:
“Ey Allah'ın Rasûlü! Atlar nasıl?” denildi. O da:
“Atların ise üç durumu vardır. Atlar, kimisi için ağırlık (günah) kimisi için perde kimisi için de sevap olur. Bir kimse için ağırlık/günah olan at, övünmek, gösteriş yapmak ve Müslümanlara düşmanlık yapmak için bir kimsenin bağlı tuttuğu attır ki, bu o kimse için bir ağırlıktır/günahtır. Bir kimse için perde olan at ise, Allah yolunda bağlı tutulan, atin ne boyunduruğunda ve ne .de sırtında, Allah'ın koyduğu hukuku unutmayan kimsenin bağlı tuttuğu attır ki, bu at o kimse için perdedir. Bir kimse için sevap olan at ise, Allah yolunda ve Müslümanlar için bir kimsenin çayırda ve bahçede bağlı tuttuğu attır ki, bu at o çayırda veya bahçede ne yerse yediği şeyler sayısınca bu kimse için sevaplar yazılır. Atın dışkıları ve idrarı sayısınca da bu kimse için sevaplar yazılır, o at ipini koparıp da bir iki tepeye şahlanıp tur atsa bu şahlanmadaki her ayak izi ve bıraktığı her dışkı da bu kimse için birer sevap olur. Sahibi onunla bir nehirden geçerken -onu sulamayı istememiş olsa bile- onun içtiği miktarca o kimseye Allah sevab yazar” buyurdu. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Eşekler nasıl?” denildi. O da:
“Eşekler konusunda bana bir hüküm indirilmedi, ancak bu hususta şu, özlü ve toplayıcı bir ayet vardır:
“Kim zerre miktarı hayr işlerse onu görür, kim de zerre miktarı şer işlerse onu görür” [15][15] buyurdu. [16][16]

907- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:
“Kendilerindeki zekat hakkını vermeyen her deve (sürü) sahibine, kıyamet gününde o develer muhakkak olduklarından daha çok halleriyle gelecekler, kendisi de onlar için geniş ve düz bir alanda

oturacak. Develer şahlana şahlana yani ön ve arka ayaklarını ikişer ikişer beraberce yukarı kaldırıp indirerek sahibinin üzerine basacaklar.”
Kendilerindeki hakları yerli yerine yapmayan her sığır sürüsü sahibine de kıyamet günü o sığırlar olduklarından daha çok halleriyle gelecekler, kendisi de onlar için geniş ve düz bir alanda oturacak. Sığırlar muhakkak boynuzlarıyla onu toslayacak ve ayaklarıyla da çiğneyeceklerdir.
Kendisinde gerçekleşen hakları yerli yerinde ödemeyen her büyük servet sahibine de bu serveti kıyamet gününde gayet zehirli erkek bir yılan suretinde gelecek, ağzını açmış vaziyette sahibini kovalayacaktır. Yılan o kimseye saldırdıkça o yılandan kaçacaktır. Bunun üzerine yılan, ona:
“Biriktirip sakladığın hazinem al!” diye seslenecek. O da:
“Ona ihtiyacım yok!” diyecek. Fakat bundan kurtuluş olmadığını görünce, zorunlu olarak elini onun ağzmın içine sokacak. Yılan da onu büyük erkek bir devenin yiyişi gibi yiyecektir.
Ebu'z-Zübeyr der ki: Ubeyd b. Umeyr'i şöyle derken işittim: Bir adam: “Ey Allah'ın resulü! Devedeki hak nedir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Onu su başında sağıp orada bekleyen fakirlere ve oradan geçen kimselere içirmek, süt kovalarını acele ihtiyacı olan kimselere) emanet vermek, erkek develeri (ihtiyacı olan kimselere tohumluk için ödünç vermek ve Allah yolunda üzerlerinde yük taşımaktır” buyurdu. [17][17]

7- Zekat Toplayan Memurları (İşlerini Kolaylaştırmak Suretiyle Onları) Hoşnut Etmek

908- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bazı bedeviler, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:
“Zekat toplayan memurlardan bazı kimseler bize gelip zulmediyorlar” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Zekatlarınızı toplayan memurlara yumuşak davranmak ve zorluk çıkarmamak suretiyle onları hoşnut edin!” buyurdu. [18][18]

8- Zekat Vermeyen Kimselerin Ağır Cezaya Çarptırılması

909- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Kabe'nin gölgesinde oturduğu sırada Peygamber (s.a.v.)'in yanına vardım. Beni görünce:
“Kabe'nin Rabbine yemin ederim ki! Zarar edenler kendileridir!” buyurdu.
“Gelip yanma oturdum. Fakat yerimde rahat edemeyip hemen ayağa kalkıp:
“Ey Allah'ın resulü! Anne-babam sana feda olsun! Onlar, kimlerdir?” diye sordum, O da:
“Onlar, malları çok olan kimselerdir. -Önüne, arkasına, sağına ve soluna işaretle yalnız şöyle şöyle ve şöyle yapanlar hariç. Fakat onlar da azdır. Zekatlarını vermeyen deve, sığır ve davar sahibi herkese kıyamet gününde bu hayvanlar olduklarından daha büyük ve daha semiz olarak gelecekler. Boynuzlanyla sahipleriyle toslayacak ve sert ayaklarıyla da onları çiğneyeceklerdir. Bütün insanlar arasında hüküm bitinceye kadar o sürülerin sonu bittikçe ön tarafları tekrar döndürülecektir” buyurdu. [19][19]

910- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Benim Uhud dağı kadar altınım olsa, üçüncü gece gelirken yanımda ondan bir dinar kalmasını arzu etmem! Yalnız borcum için hazırladığım dinar hariç.” [20][20]

Açıklama:

Hadisler, zekatın verilmesine teşvik etmekte ve zekatı vermekten kaçınan kimselerin ebedi değil de İşlemiş oldukları günahtan dolayı cehennemde azab göreceklerine delalet etmektedir. Eğer zekatın farz olduğunu inkar ederek ödemeyen kimse kafir olduğu için ebedi olarak cehennemde azab görür.

9- Sadaka Vermeye Teşvik Etme

911- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Medine'nin karataşlık semtinde yatsı zamanı, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte hem yürüyordum ve hem de Uhud dağına bakar vaziyyetteydik. Bir ara Resulullah (s.a.v.), bana:
“Ey Ebu Zerr!” buyurdu. Ben de:
“Buyur, ey Allah'ın resulü!” diye cevap verdim.
“Şu Uhud dağı, benim yanımda altın olsa, bir borcu ödemek için bekletmekte olduğum dinar hariç ondan benim yanımda bir dinar kalmış olarak üçüncü bir gece geçirmeyi istemem. Onun tamamını, Allah'ın kullarına -önüne, sağına ve soluna birer avuç atma işareti yaparak- şöyle, şöyle ve şöyle dağıtmak isterim” buyurdu. Sonra biraz *daha yürüdük.* Yine:
“Ey Ebu Zerr!” buyurdu. Ben de:
“Buyur, ey Allah'ın resulü!” diye cevap verdim.
“Hiç şüphe yok ki, dünyada malı çok olan kimseler, kıyamet günü sevabı en az olanlardır. Yalnız şöyle, şöyle ve söyle yapanlar müstesna” buyurdu. Bunu söylerken ilk defâki gibi bunu insanlara dağıtma şeklinde işarette bulundu. Sonra bir az daha yürüdük. Yine:
“Ey Ebu Zerr! Ben sana geri gelinceye kadar olduğun yerden ayrılma” buyurdu.
Sonra oradan ayrılarak gözümden kayboldu gitti. Ben bir gürültü ve bir ses işittim. Kendi kendime:
“Galiba Resulullah (s.a.v.)'e cinler musallat oldu' diyerek arkasından gitmeyi düşündüm. Sonradan onun bana: Ben gelinceye kadar buradan ayrılma' dediğini hatırlayarak onu bekledim. Geldiğinde işittiğim şeyleri ona anlattım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
“O, Cebrail idi.” Bana gelip:
“Ümmetinden her kim Allah'a şirk koşmayarak ölürse cennete girecektir” dedi. Bunun üzerine ben:
“Zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):
“Evet, zina etse de, hırsızlık yapsa da cennete girecektir” buyurdu. [21][21]

10- Mal Biriktirip Hapsedenler İle Bunlar Üzerindeki Günahın Ağırlığı

912- Ahnef b. Kays'tan rivayet edilmiştir:
“Medine'ye gelmiştim. Bir defasında içlerinde Kureyş'in ileri gelenlerinden bir topluluğun bulunduğu bir halkada otururken son derece kaba elbiseli, sert vücutlu ve sert yüzlü bir adam çıkageldi. Cemâatin yanında dikilip:
“Altın ve gümüşleri/mal biriktirip İnfak etmeyenlere, üzeri cehennem ateşinde kızdırılmış taşları müjdeliyorum! Bu taşlar, onlardan her birinin memeleri ucuna konacak, tâ iki kürek kemiğinden çıkacak. Kürek kemikleri üzerine konacak, ta memeleri ucundan çıkacak. Böylece kürek kemimleri iler memeleri arasında gidip gelecekler” dedi. Bunun üzerine yopluluk, başlarını önlerine indirdiler. Bunlardan hiç birinin bu adama cevap verdiğini görmedim. Daha sonra adam dönüp gitti. Ben de onun peşinden gittim. Nihayet bir direğin yanına oturdu. Ona:
“Bu insanların, senin kendilerine söylediğin sözlerden hoşlanmadıklarını gördüm” dedim. Bu adam:
“Bunlar hiçbir şeyi ekletmiyorlar. Dostum Ebû'l- Kasım (s.a.v.) beni çağırdı, ben de ona icabet ettim. Bana;
“Şu Uhud dağını görüyor musun?” diye sordu.
Kendisinin bir ihtiyacı için beni oraya göndereceğini zannederek güneşin batmasına ne kadar zaman kaldığına baktım. Ona:
“Evet, Uhud dağını görüyorum” dedim”. Bunun üzerine:
“Uhud dağı kadar altınım olup üç dînâr altın müstesna bunun hepsini infâk etmiş olmam beni sevindirir” buyurdu. Sonra bu insanlar, dünyâ malını toplayıp biriktiriyorlar. Başka bir şey düşünmüyorlar!” dedi.
Ahmed der ki: “Ben:
“Senin ile Kureyşli kardeşlerin arasında ne var ki, onların yanına uğramıyor ve onlardan bir şey almıyorsun?” dedim. O da:
“Rabbine yemin ederim ki, Allah ve Resulüne kavuşuncaya kadar ben onlardan ne dünyalık bir mal isterim ve ne de onlara dîn ile ilgili bir şey sorarım!” dedi. [22][22]

Açıklama:

Ebu Zerr'e göre aile nafakasından fazla mal biriktirmek haramdı. O, bu şekilde fetva verirdi. Şam'a gittiğinde de bu şekilde konuşmalar yapmıştı. Bu konuşmalar, Muaviye'nin hoşuna gitmeyince, onu Hz. Osman'a şikayet etmişti. Hz. Osman'da onu yanına çağırdı. Mecne'ye gelince, ona Rebeze köyünde ikamet etmesi söylendi. Hz. Osman döneminde Rebene köyünde vefat etti.
Azabı gerektiren kenz/mal biriktirme, zekatı verilmeyen maldan ibarettir. Zekatı verilen mal, kenz değildir.

11- İnfak Etmeye Teşvik Ve İnfak Eden Kimseye, Verdiğinin Yerine Mal Verilmesini Müjdeleme

913- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yüce Allah:
“Ey Adem oğlu! İnfak et ki, Ben de sana infak edeyim!” buyurdu.
Resulullah (s.a.v.) de:
“Allah'ın bu yemini, sehavetlc doludur. Onu, gece ve gündüz hiçbir şey eksiltmez” buyurdu.” [23][23]

İnfak:

Nafaka verip geçindirme, besleme, Allah yolunda harcama. Bir terim olarak; gerek hısımlardan ve gerekse diğer insanlardan yoksul ve muhtaç olanlara para veya maişet yardımı yaparak, onların geçimini sağlama, demektir. Zarurî ihtiyaç ve maişet için sarfolunacak paraya ve azık çeşidine “Nafaka” denir.
İslâm hukukunda infakın kapsamı geniştir. Aile reisinin bakmakla yükümlü olduğu kimselere harcama yapmasını kapsadığı gibi; diğer yoksul ve muhtaçlara yapılan zekât, sadaka ve benzeri yardımları da anlamı içine alır.
Kur'an-ı Kerîm'in pek çok âyetinde, varlıklı müminlere “Allah yolunda infak” emir ve tavsiyesinde bulunulmuş, Allah yolunda harcayanlar övülmüştür.

“Ey iman edenler, kazandıklarınızın ve sizin için yerden çıkardığımız ürünlerin en helâl ve iyisinden Allah yolunda harcayın zekât ve sadaka verin.” [24][24]
“Mallarını gizli ve açık olarak gece ve gündüz harcayan kimseler var ya, iste onların, Rableri katında ecirleri vardır. Onlara hiçbir kortu yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.” [25][25]
“Mallarını Allah yolunda harcayanların hâli, her başağı yüz daneli yedi başak bitiren bir tohumun hâli gibidir. Allah dilediği kimseye daha kat kat verir,. Allah'ın ihsanı çok geniştir. Her şeyi hakkıyle bilendir.” [26][26]
Bakara Suresi'nin ilk ayetlerinde takva sahiplerinin vasıfları sayılırken, *“Allah yolunda harcayanlar”;* gayba inanan ve namaz kılandan sonra üçüncü sırada zikredilir. [27][27]
Allah yolunda yapılan harcamanın, malın sevilen çeşidinden yapılması, kişiyi “Birr” derecesine ulaştırır. Ayette şöyle buyurulur:
“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcayıncaya kadar Cennete ve iyiliğin en güzeline birr eremezsiniz” [28][28] Bu ayet inince, Ebû Talha (r.a) en çok sevdiği malı olan “Bırhâ” bahçesini Allah yolunda tasadduk etmek istemiş, Hz. Peygamber'in;
“Yakın hısımlarına ve amcasının oğullarına vermesi” tavsiyesine uyarak böyle yapmıştır. [29][29] Hz. Ömer Hayber'den hissesine düşen değerli ganimet toprağını vakfetmiştir. [30][30]

12- Aile Bireylerine Ve Eli Altında Çalışanlara İnfak Etmenin Fazileti İle Onları Perişan Edenin Yada Nafakalarını Vermeyenin Günahı

914- Sevbân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimsenin infak edeceği en faziletli dinar, çoluğuna-çocuğuna infak ettiği dinar ile Allah yolunda hayvanına infak ettiği dinar ve Allah yolunda arkadaşlarına harcadığı dinardır.”
Ebu Kılâbe:

“Resulullah (s.a.v.), infak işine çoluçocuktan başlamıştır” dedi. Daha sonra da:
“Küçük çocuklarının namuslu yetişmesini sağlayan yada onları Allah'ın menfaatiendirip kendisiyle zengin kılacağı nafakayı çoluğuna-çocuğuna infak eden bir adamdan daha sevablı kim olabilir?” dedi. 31[31]

915- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Allah yolunda infak ettiğin bir dinar, köle azadı için infak ettiğin bir dinar, bir fakire sadaka olarak verdiğin bir dinar ve aile bireylerine harcadığın bir dinar vardır. Bunların sevab itibariyle en büyüğü, ailene harcadığındır.” 32[32]

916- Hayseme'den rivayet edilmiştir:
“Biz, Abdullah İbn Amr'la birlikte oturuyorduk. Derken işlerinin vekilliğini yürüten kişi gelip içeriye girdi. Abdullah, ona:
“Kölelerin yiyeceklerini verdin mi?” diye sordu. O kimse:
“Hayır!” diye cevap verdi. Abdullah:
“Öyleyse git de onlara yiyeceklerini ver. Çünkü Resulullah (s.a.v.):
“Bir kimseye günah olarak, sahibi bulunduğu kimselerin yiyeceğini vermemek yeter” buyurdu” dedi. 33[33]

Açıklama:

İnfakm en faziletlisi ve en önde geleni kişinin muhtaç durumda bulunan hısımlarına yaptığı harcamalardır. Ayette şöyle buyurulur:
“Erkekler kadınlar üzerinde hakimdirler. Çünkü Allah birini cihat, imamet ve miras gibi bazı konularda diğerinden üstün yaratmıştır. Bir de erkekler, mallarından onların geçimini sağlamaktadırlar” 34[34] Aile fertlerine yapılacak harcama sadaka hükmündedir. Hadiste şöyle buyurulur:
“Hadiste zikredilen aile bireylerine; karısı, çocuklan, nafakası kendisine gerekli olan erkek ve kız kardeşlen ile amcası ve amcasının çocuklan, evinde beslediği yabancı yoksul çocuklar dahildir. Bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimseleri

geçindirmesi, onun üzerine vaciptir. Eğer bu masraflan yaparken Allah rızasını kazanmayı kastederse, sürekli sadaka ecri alır. Ancak bu konuda Allah rızasını kasdetmezse, üzerinden borç düşer, fakat ayrıca bir ecir alamaz.”

13- İnfak Vermeye; Önce Kendinden Başlayarak, Sonra Aile Fertlerine, Sonra Da Akrabalara Verme

917- Câbîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Uzre oğulları kabilesinden Ebu Mezkur adında bir adam, kölesini, müdebber olarak azad etti. Daha sonra bu adam, kölenin bedeline muhtaç oldu. Bu durum, Resulullah (s.a.v.)'e ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bu kimseyi yanına çağırtıp ona:
“Senin bundan başka bir malın var mı?” diye sordu. O da:
“Hayır” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bu köleyi müzadeye çıkartıp:
“Bu köleyi, benden satın alacak kimse var mı?” diye sordu.
“Nuaym b. Abdullah el-Adevî, bu köleyi, Resulullah (s.a.v.)'ten 800 dirheme satın alıp parasını da hemen Resulullah (s.a.v.)'e getirip teslim etti. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) o kimseye:
“İlk önce kendinden başla ve kendine sadaka ver. Eğer bîr şey artarsa onu ailene ver, ailenden de bir şey artarsa akrabana ver, akrabandan da bir şey artarsa şöyle ve şöyle yap!” buyurdu. [35][35]
“Bu son kısmı söylerken önündeki, sağındaki ve solundaki ihtiyaç sahiplerine ver diye işaret ediyordu.”

Müdebber:

Hürriyete kavuşması, efendisinin ölümüne bağlı olan köleye denir. Bu şekilde köle azad etmeye de, “Tedbir” denir.
İmam Şafiî, bu hadise dayanarak müdebber olarak köleyi satmanın caiz olduğu hükmüne varmıştır. Ebu Hanîfe ise, kölenin ancak efendisinin ölümünden sonra hürriyetine kavuşacağından dolayı bu tür satışın caiz olmadığını ileri sürmüştür.
Hafız Zeylaî'nin ifadesine göre; konu ile ilgili hadislerde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, satılmasına izin verdiği köleden maksat;

tedbir-i mukayyedle müdebber kılınmış köle olabileceği gibi, bu kölenin satılmasından maksat; gerçek anlamda satılması olmayıp kiraya verilmiş olması da mümkündür. [36][36]
Resulullah (s.a.v.)'in, müdebber olarak azad edilen bir köleyi satması, sahibinin başka malı olmadığı içindir. Halbuki Ebu Mezkûr, borçlu idi. Bu nedenle de Resulullah (s.a.v.), son olarak elinde kalan kölesini de azad ettiğini ve bu suretle kendini borçlu ölmek tehlikesine karşı maruz bıraktığını görünce, onun bu fiilini nakzetmeyi maslahata daha uygun bulmuş ve kölenin kıymetini kendisine göndermiştir. [37][37]
İnfak, hadiste belirtilen tertip üzere verilir. Ayrıca sevab olarak verilen sadakada, maslahata göre bir değil çeşitli hayr yollanna riayet etmek gerekir..

14- Nafaka İle Sadakayı; Akrabaya, Hanımına, Çocuklarına Ve Müşrik Bile Olsalar Anne-Babaya Vermenin Fazileti

918- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hurmalık bakımından Ebu Talha Ensar'ın en zengini idi. Onun en çok sevdiği malı ise Bayruhâ Hurmalığı idi. Burası, Mescid-i Nebî'nin karşısında olup Resulullah (s.a.v.) oranın içerisine girer, içindeki tatlı sudan içerdi. *“Sevdiklerinizden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla ulaşamazsınız”* [38][38] ayeti indiği zaman Ebu Talha kalkıp Resulullah (s.a.v.)'in yanına gitti. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu Yüce Allah:
“Sevdiklerinizden Allah yolunda arcamadıkça iyiliğe asla ulaşamazsınız” [39][39] buyurmaktadır. Benim en çok sevdiğim malım ise, Bayruhâ, Hurmalığıdır. Artık orası, Allah için sadakadir. Bu sadakanın Allah katında iyilik ve ahiret azığı olmasını arzu ederim.
“Ey Allah'ın resulü! Onu istediğin yere harca” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Çok güzel! Bu çok kazançlı bir mal oldu. Bu bahçe hakkında söylediklerini duydum. Ben bunu akrabaların arasında dağıtmanı uygun görüyorum” buyurdu.

Bunun üzerine Ebu Talha, bu bahçeyi yakınları ve amca oğulları arasında paylaştırdı. 40[40]

Açıklama:

Sadakayı, ilk önce muhtaç olan akrabalara ve yakınlara vermek, başkalarına vermekten daha faziletlidir. Yalnız bu faziletli durum, nafile sadakaya mahsustur.

919- Meymûne bintu'l-Hâris (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Meymûne, Resulullah (s.a.v.) zamanında bir cariye azad etmişti. Bu azad işini, Resulullah (s.a.v.)'e anlattı. Resulullah (s.a.v.):
“Eğer bu cariyeyi, dayılarına hediye etseydin sevabın daha büyük olurdu” buyurdu. 41[41]

920- Abdullah İbn Mes'ud'un hanimi Zeyneb (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Ey kadınlar topluluğu! Zinet eşyalarınızdan da olsa sadaka verin” buyurdu. Bunun üzerine ben, kocam Abdullah'ın yanma dönüp:
“Sen, fakir bir adamsın. Resulullah (s.a.v.), bize, sadaka vermemizi emretti. Dolayısıyla ona git ve ondan şunu sor: Sana ve himayem altında bulunan yetimlere infakta bulunmam benden sadaka yerine geçer mi, yoksa sadakamı sizden başkalarına mı vereyim?” dedim. Abdullah, bana:
“Hayır! Ona, sen git sor” dedi. Ben de ona bu soruyu sormaya gittim. Resulullah (s.a.v.)’in kapısında Ensar'dan bir kadını bekler vaziyette buldum. Onun meselesi de, benim meselem gibi idi. O sırada Resulullah (s.a.v.)'i sıkıntılı bir hal kaplamıştı. Derken yanımıza Bilâl çıktı. Ona:
“Resulullah (s.a.v.)'e git de, ona, kapıda iki kadın var, sizden; kocalarına ve himayeleri altında bulunan yetimlere sadaka verip infak vermeleri, kendilerine sadaka yerine geçip geçmeyeceğini soruyorlar diye haber ver. Fakat bizim kim olduğumuzu ona söyleme” dedik.
Bunun üzerine Bilâl, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girip meseleyi ona sordu. Resulullah (s.a.v.), Bilal'e:

“Kim onlar?” diye sordu. Bilâl:
“Ensar'dan bir kadın ile Zeyneb” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.): *“Zeyneb'lerin hangisi?”* diye sordu. Bilâl:
“Abdullah (İbn Mesu'd)'un hanımı Zeyneb diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Bilal'e; [42][42]
“Onların ikisine de ikişer ecir vardır; birisi akrabalık ecri ve diğeri de sadaka ecri” buyurdu.”

Açıklama:

İçlerinde Hasan el-Basrî, Süfyan es-Sevrî, İmam Mâlik, bir rivayete göre İmam Ahmed ve Ebu Hanife'nin de bulunduğu fıkıhçıların çoğu, buradaki sadakayı, nafile manasında yorumlamışlardır. Bunlara göre; kadın, kendi malının zekatını kocasına veremez.
İmam Muhammed ile Ebu Yusuf'a göre ise kadın, kendi malının zekatını kocasına verebilir.
Hanefi mezhebine göre; kişi, kendi zekatını; usul ve furu'na yani babasına, annesine, bunlann annesine, babasına, kendi çocuklarına ve torunlarına veremez. Kendi hanımına da veremez.
Bazı alimler, bu hadisteki sadakayı, genel anlamda değerlendirerek kadının kendi kocasına hem sadaka ve hem de zekat verebileceğini söylemişlerdir.
İçlerinde İmam Şafii, bir rivayete göre İmam Ahmed, Hanefilerden Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'in de bulunduğu bazı alimler, bu hadiste geçen sadakayı, zekat anlamında değerlendirerek kadının, fakir olan kocasına zekat verebileceğini belirtmişlerdir.

921- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.)’e:
“Ey Allah'ın resulü! Ben, önceki kocam olan Ebu Seleme'nin oğullarına nafaka veriyorum. Onları şöyle ve şöyle kötü durumda bırakacak da değilim. Onlar, ancak benim oğullarımda. Acaba onlara yaptığım bu nafakadan dolayı bana bir mükafat var mıdır?” diye sordum. O da:
“Evet! Sana, onlara verdiğin nafakanın mükafatı vardır” buyurdu. [43][43]

922- Ebu Mes'ud el-Bedrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Müslüman, Allah'ın rızasını hesaba katarak ailesine infakta bulunursa bu, o kimse için bir sadaka olur.” 44[44]

Açıklama:

Konuyla ilgili olarak 1008 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

923- Esma' bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Müşrik olan annem bana geldi. Benden ilgi bekliyor yada çekiniyor. Ona yakınlık göstereyim mi?” diye sordum. O da:
“Evet” diye cevap verdi. 45[45]

Açıklama:

Esma, Hz. Ebu Bekr'in kızıdır. Annesinin adı, Kuteyle'dir. Hz. Ebu Bekr, bu kadını, cahiliye döneminde boşamıştı.
Hattâbî'ye göre; Peygamber (s.a.v.)'in, Esma'ya annesine yardımda bulunmasını ve ona ilgi göstermesini emretmesi, aradaki akrabalık bağından dolayıdır. Fakat ona zekat verememekle birlikte ona sadaka vermesi üzerine vaciptir.

15- Ölen Kimse Adına Verilen Sadaka Sevabının Ölüye Ulaşması

924- Hz. Âisc (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Allah'ın resulü! Annem ansızın öldü. Vasiyet de etmedi. Sanırım ki, konuşmuş olmaya güç yetirse îdi, sadaka verilmesini vasiyet ede)rdi. Şimdi onun adına sadaka versem, annem sevabına nail olur mu?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Evet” diye cevap verdi. 46[46]

Açıklama:

Bu hadiste, ölünün ardından verilen sadakaların sevabının ölüye ulaşacağı ifade edilmektedir. İbn Mace, Vesaya 8 (2717)'de; ölünün ardından verilen sadakaların onun günahlarına kefaret olacağı belirtilmektedir. Yine İbn Mace, Vesaya 8 (2718)'de ise ölünün arkasından verilen sadakanın sevabının, hem ölüye ve hem de sadakayı veren kimseye yazılacağı belirtilmektedir.
Bir ölünün arkasından sadaka verebilmek için, ölünün bu sadakanın verilmesini vasiyet etmiş olması şart değildir.

16- Yapılan Her Türlü İyiliğe "Sadaka" Adı Verilmesi

925- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yapılan her iyilik, sadakadır." [47][47]

Açıklama:

Hadis, yapılan her iyiliğin ve haynn sadaka sevabı gibi sevabı olduğunu ifade etmektedir.
Ma'ruf, münkerin zıddı olup iyilik demektir.

Sadaka:

Allah rızası için verilen her şeydir.
"Sadaka" denilince, akla ilk gelen husus, maddi bağışlar yada yardımlardır. Halbuki Resulullah (s.a.v.), iyilik sayılan her şeyin, sadaka olduğunu belirtmiştir. Yine Resulullah (s.a.v.), bunun yanı sıra teşbih, tekbir, tebessüm gibi hususlarında sadaka olduğunu söylemiştir.
O halde sadakayı, maddi yardımlar ile sınırlandırmayıp tam aksine sadakanın alanını daha da genişleterek tatlı bir söz, başkalarını rahatsız edici davranışlardan kaçınma gibi hususları da dahil etmek gerekmektedir. Böylece herkes, mutlaka bir sadaka da bulunma imkanına kavuşmuş olmaktadır. Buna göre maddi imkansızlık içinde

bulunan yada muhtaç olan kimseler bile, iyilik yapmak suretiyle sadaka yapma imkanına kavuşmuş olmaktadırlar. Yalnız yapılan iyiliğin ibadet sayılabilmesi için, onun, iyi niyetle yapılmış olması gerekmektedir.
Nitekim konuyla ilgili olarak Ebu Zerr (r.a)'tan şöyle bir hadis nakledilmiştir:
"Din kardeşinin yüzüne gülümsemen, senin için bir sadakadır. İyiliği emredip kötülükten men etmen, senin için bir sadakadır. Sapıklık yurdunda bir adamı irşat etmen, senin için bir sadakadır. Yoldan taşı, dikeni ve kemiği kaldırıp yolun kenarına atman, senin için bir sadakadır. Su kovandan din kardeşinin kovasına su boşaltman, senin için bir sadakadır." [48][48]

926- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimseler, Peygamber (s.a.v.)'e:
"Ey Allah'ın resulü! Servet sahibi kimseler sevapları alıp gittiler; bizim kıldığımız gibi namaz kılıyorlar, bizim gibi oruç tutuyorlar ve mallarının fazlalarını sadaka olarak veriyorlar" dediler. Resulullah (s.a.v.):
"Allah size tasadduk edecek bîr şey vermemiş mi? Her teşbih subhanallah sözün)e karşılık bir sadaka, her tekbir "Allahu Ekber" sözüne karşılık bir sadaka, her tahmid "Elhamdülillah" sözüne karşılık bir sadaka, her tahlil Lâ "İlahe illallah" sözüne karşılık bir sadaka, emr-i bi'l-ma'ruf bir sadaka, kötülükten alıkoyma bir sadakadır. Hatta sizden birisinin (hammıyla yaptığı) cinsel ilişki de bile bir sadaka vardır" buyurdu. Sahabiler:
"Ey Allah'ın resulü! Birimiz şehvetini meşru çerçevede tatmin ederse onda da bir sevab var mıdır?" diye sordular. Resulullah (s.a.v.):
"Ne dersiniz? O kimse şehvetini haramla tatmin ederse ona günah olmayacak mı? İşte bunun gibi, helal yolla şehvetini tatmin ettiği zaman da ona sevab vardır" buyurdu. [49][49]

Açıklama:

Bir önceki hadiste genel anlamda sadaka üzerinde durulurken, burada nelerin sadaka grubuna gireceği belirtilmektedir. Buna göre "Subhanallah", "Allahu Ekber", "Elhamdulillah", "La ilahe illallah" demek, "İyiliği emredip kötülükten men etmek", hatta "Kişinin hanımıyla cinsel ilişkide bulunması" bile sadaka içerisinde yer almaktadır.

927- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Doğrusu Adem oğullarından her insan 360 mafsal/eklemle yaratılmıştır. Buna göre kim bu 360 eklem sayısınca Allah'a tekbir getirir, hamd eder, tehlil ile teşbih eyler ve istiğfarda bulunur, insanların yolundan bir taşı yada dikeni veya kemiği kenara atar, bir iyiliği emreder veya bir kötülükten alı oyarsa gerçekten, o gün kendini cehennemden uzaklaştırmış olarak hareket der." [50][50]

928- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.):
"Her müslümana sadaka vermek vaciptir" buyurdu. Bunun üzerine ona:
"Ya sadaka verecek bir şey bulamazsa, o zaman ne dersin?" denildi. Peygamber (s.a.v.):
"İki eliyle çalışır, böylece hem kendisine yarar sağlar ve hem de sadaka verir" buyurdu. Ona:
"Ya buna gücü yetmezse, o zaman ne dersin?" denildi. Peygamber (s.a.v.):
"Sıkıntıda olan ihtiyaç sahibi kimseye yardım eder" buyurdu. Yine ona:
"Ya buna da gücü yetmezse, o zaman ne dersin?" denildi. Peygamber (s.a.v.):
"İyiliği yada hayrı emreder" buyurdu. Soru soranlardan birisi:
"Eğer buna da gücü yetmezse, o zaman ne buyurursun?" diye sordu. Peygamber (s.a.v.):
"Kötülüğü yapmaktan kendini tutar. Çünkü bu da, bir sadakadır" buyurdu. [51][51]
Burada herhalükarda sadaka vermeye teşvik edilmektedir. Yani durumum kötü diye sadaka vermekten kurtulunamayacağı

belirtilmektedir. Hatta maddi durumu kötü olan bir kişinin kötülüğe engel olması bile, vermesi gereken sadaka gibi olduğu vurgulanarak kişi maddi olarak sadaka vermenin yanısıra manevi olarak da sadaka verebileceğine dikkat çekilmektedir.

929- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"İçinde güneş doğan her günde, eklemi için vermesi gereken bir sadaka vardır. Örneğin, iki kişinin arasında adaletle hükmen, bir sadakadır. Hayvanına binmek isteyen bir kimseye yardım ederek hayvanına bindirmen yada eşyasını hayvanına yüklemen, bir sadakadır. Güzel bir söz, sadakadır. Namaza giderken attığın her adım, bir sadakadır. Yoldan eziyet verici şeyleri gidermen, bir sadakadır." [52][52]

Açıklama:
Bu hadise göre; kemikler, insanın vücûdunda esâs olan organlardır. Zira insanın hareket ve hareketsiz olma hali ancak onlarla mümkün olur. Dolayısıyla kemikler, Allah Teâlâ'nın insana bahşettiği en büyük nimetlerdendir. Her kemik nimetine karşılık bir sadaka vacip kılmak suretiyle onlann şükrünü istemek, Allah Teâlâ'nın hakkıdır. Lâkin Yüce Allah, lütfu merhamet buyurarak bunu istememiş, insanlar arasında adalete riâyet ve yoldan insanlara eza verecek şeyleri atmak gibi fiilleri sadaka kabul ederek kullarının şükür borcunu hafifletmiştir. Bu doğrultuda namaza giderken. atılan her adım dahî sadaka sayılmıştır. Bundan maksat; her adım karşılığında bir derece yükseltmek ve bir günâh affetmektir. Onun içindir ki, Resulullah (s.a.v.) camiye giderken çok adım atmayı teşvik etmiş, koşarak gitmeyi yasaklamıştır. [53][53]

17- Malını İnfak Eden Kimse İle Etmeyen Kimsenin Durumu

930- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kulların sabahladığı her gün mutlaka iki melek yeryüzüne inip birisi:

“Allah’ım! Malını infak eden kimseye, verdiğine bedel olarak mal ver” diye dua eder. Diğeri de:
“Allahım! Malını infak etmeyen kimseye, vermediğine karşılık olarak malını telef et” diye beddua eder.” 54[54]

Açıklama:

Mal tamamıyla Allah'ındır ve İnsanların bu malda yararlanma hakkına sahip olmaktan öte bir sahiplikleri yoktur. Allah, infakta bulunma işini, insanların arzusuna bırakmıştır. Zaten insanların infak etmemeleri de şaşılacak bir durum değil midir? Çünkü onlar, Allah'ın kendilerine rızık olarak ihsan ettiği ve onlara verdiğinden başkasından infsk etmiyorlar. Nitekim yüce Allah,
“Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah'ın kendilerine nzık olarak verdiğinden infak etmiş olsalardı, bu kendilerine zarar mı idi?” 55[55] buyurmaktadır. Allah, insanlara infakta bulunmalarını her emrettiğinde, Allah'ın kendilerine vermiş olduğu ve onları rızıklandırdığı maldan infak edeceklerini de hatırlatmıştır. Bu konudaki ayetlerden bazısı şunlardır:
“Herhangi birinize ölüm gelmeden önce size verdiğimiz rızıktan infak edin.” 56[56]
“Ey iman edenler! İçinde ne bir alışveri ve ne bir dostluk bulunmayan bir gün gelmezden evvel, sîze verdiğimiz rızıktan infak edin.” 57[57]
“İman eden kullarıma de ki: Namazı dosdoğru kılsınlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden gizli ve açık infak etsinler.” 58[58]
“Onlar öyle müminlerdir ki, gayb'a imân ederler, namazı dosdoğru kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler.” 59[59]
Mal Allah'ın malı olduğuna ve üzerinde halifeliğe getirmiş olduğu insanların elinde bir emanet ularak bulunduğun göre, Allah'ın mal hakkında kendilerine vermiş olduğu emirleri yerine getirmekten geri kalmak imkânı insanlar için sözkonusu değildir. O halde Allah, insanlara bu maldan bir kimini bazı kimselere vermelerini emr etmiş ise, bunu yerine getirmeye çalışmaları gerekmektedir. Çünkü bu kimselere Allah'ı ait olan maldan başka bir maldan veriyor değillerdir.

“Bir de onlara, Allah'ın size vermiş olduğu kendi malından verin.” 60[60]

Elinde bir miktar mal bulunan her kişiye düşen görev, bu konuda Allah'a itaat etmektir. Elinde bulunan bu mal, ister az olsun, isterse de çok fark etmez.
“Rızkı kendisine daraltılmış bulunan da Allah'ın ona verdiğinden infak etsin. Allah, hiçbir nefse ona verdiğinden başkasını yüklemez.” 61[61]

Sakın hiçbir kimse, Allah'a ait olan maldan elinde bulunanı yalnızca kendisinin olmak üzere verdiğini sanmasın ve hiçbir şekilde hak sahiplerine o maldaki haklarını vermek konusunda cimrilik etmesin. Çünkü Allah'ın insanları rızıklandırması ve mülkünden onlara birşeyler vermesi, O'nun emir ve yasaklan çerçevesinde onu yönetmeleri içindir. Allah, birtakım kimselere rızık bakımından diğerlerine oranla bir üstünlük vermiş ise, fazla rızka sahip olan. infak ettiğinde veya başkasına birşeyler verdiğinde sakın kendi rızkından birşeyler verdiğini sanmasın. O, Allah'ın malından infak etmekte olduğunu, kendi yanından hiçbir şey vermediğini iyice bilmelidir. Şu da unutulmamalıdır kî, insan yalnızca bir aracıdır. Allah'ın malından kendisi için birşeyler alıkoyduğu gibi, aynı maldan başkasına da vermiştir o kadar.
Buna göre vakti ve durumu varken elini çabuk tutup kendisinde emaneten duran maldan sadaka vermeyen kimselerin malı telef olmayı hak eder.
Hadis, aile fertlerine, yakınlara ve fakirlere infak gibi hayrlara teşvik etmektedir.

18- Sadakayı Kabul Edecek Kimselere, Kötü Zaman Meydana Gelmeden Önce Onlara Sadaka Vermeye Teşvik

931- Harise b. Vehb (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:
“Sadaka verin! Çünkü yakında öyle bir zaman gelecek ki, bir adam sadakasını diyar diyar dolaştıracak da kendisine sadaka vermek istediği kimse:

“Bu sadakayı bana dün getirmiş olsaydın kabul ederdim. Fakat şimdi benim ona ihtiyacım yok” diyecek. Sonuç olarak sadakasını kabul edecek hiç kimse bulamayacak.” [62][62]

932- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“İnsanlara mutlaka öyle bîr zaman gelecek ki, bir kimse altından olan zekatını diyar diyar dolaştıracak, onu alacak hiç kimse bulamayacak. Yine bu zamanda erkeklerin az olmasından ve kadınların çok olmasından dolayı bir erkeğin peşinden ona sığınmak isteyen 40 kadının gittiği görülecek.” [63][63]

Açıklama:

Buradaki “Kırk” sayısı, çokluktan kinaye olabilir.
Hadiste geleceği haber verilen zaman, kıyamet alametlerinin belirdiği vakittir. Herkes dünyanın sonu geldiğini anlayarak mal biriktirmekten vazgeçecektir.

933- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kıyamet şu hal meydana gelmedikçe kopmaz: Mal çoğalır, hatta dolup taşar. Öyle ki bir adam, malının zekatını çıkarır, fakat bu zekatı kabul edecek hiç kimse bulamayacak. Hatta Arabistan/Arap toprakları, çayırlıklara ve nehirlere dönüşür.” [64][64]

Açıklama:

Hadis, Arap diyarının çayır ve çimenliklere dönmsenden maksat; bu toprakların, son derece ziraata elverişli hale getirilmesidir.

934- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yer bütün ciğerpare zenginliklerini, altın ve gümüşten sütunlar halinde kusar. Derken katil gelip:
“Ben bunun yüzünden öldürmüştüm” der. Yol kesici gelip:

“Ben bunlar için (insanlarla olan ilişkimi) kesip kopardım” der. Hırsız “Elim, bunun için kesildi” der.
“Daha sonra bu zenginlikleri terk edip bunlardan hiçbir şey almazlar.” [65][65]

Açıklama:

Hadis, kıyamet alametlerini bildirmektedir. Bu hal, kıyamete yakın ortaya çıkacağı içindir ki, vaktiyle altın İle gümüş uğrunda can veren katil kimse, yol kesici kimse ile hırsız bunları önünlerinde hazır buldukları halde bile bunların bir parçasını bile almayacaktır. Çünkü kıyametin kopması yaklaşmıştır

19- Helal Kazançtan Verilen Sadakanın Kabulü Ve Sevabının Artırılması

935. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimse, helal kazancından sadaka verirse, Rahman Allah bunu sağiy-fa/cani gönülden kabul eder. Zaten Allah sadece temiz (kazançtan) başkasını kabul etmez. Eğer bu verdiği sadaka bir hurma tanesi kadar olsa bile Rahman, sizin tayı veya deve yavrusunu büyüttüğünüz gibi bunu katma alıp büyük bir dağ olana kadar büyütür.”[66][66]

936- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Ey insanlar! Doğrusu Allah, Tayyib noksanlıklardan paktır. Tayyîb temiz ve helal olandan başka bir şeyî kabul etmez. Allah, peygamberlere emrettiği şeyleri müminlere de emredip:
“Ey peygamberler! Temiz ve helal olan şeylerden yiyin; güzel amel ve hareketlerde bulunun. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı bilirim” [67][67] buyurmaktadır. Başka bir ayette ise
“Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yeyin” [68][68] buyurmaktadır.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
“Bir kimse Allah'a itaat yolunda uzun sefere çıkar, saçları dağılmış, toza toprağa bulanmış bir halde ellerini semaya kaldırıp:
“Ya Rabbi! Ya Rabbi!” diye dua eder. Halbuki yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, kısacası kendisi haramla beslenmiş olursa böylesinin duası nasıl kabul edilir?!” buyurdu. [69][69]

20- Yarım Bir Hurma Veya Güzel Bir Sözle De Olsa Sadakaya Teşvik Ve Sadakanın Cehennemden Koruyan Bir Perde Olması

937- Adiyy b. Hatim (r.a)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:
“Sîzden her kim yarım hurmayla bile olsa (sadaka vermek suretiyle) cehennemden korunabilecekse hemen bunu yapsın.” [70][70]

Açıklama:

İslam dininde imandan sonra ilk akla gelen iki rükünden birincisi, namaz; ikincisi de zekattır. Kur'an, “Namaz kılı” derken, ardından da “Zekatı verin” diye emreder.
Zekatın namazla aynı doğrultuda emredilmesi, İslam dininin, sadece ahiret hayatı ve ibadetle meşgul olan bir din olmayıp bir medeniyet dini olduğunun, dünya hayatını ahiret hayatından, ahiret hayatînin da dünya hayatından ayırmayan, ikisini bir mütalaa eden bir hayat ve devlet dinidir.
Zekat vermek suretiyle, hem maddi ve hem de dünyevi hayatımız düzenlenecektir. Zekatla; zenginin malı günahtan, ruhu cimrilikten temizlediği gibi, fakirin de gönlü zengine ve dünyaya karşı kinden temizlenmiş olur. Böylece toplumun İki zümresi, sulha kavuşmuş olur. Dolayısıyla da bir rriüslümanın, az da olsa, bir hurmanın yarısı kadar bile sadaka vermesi, kendini cehennem kurtulmasını sağlar.

938- Adiyy b. Hatim (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah, sizin her birinizle arada tercüman olmaksızın kesinlikle konuşacaktır. Bu sırada o kimse sağına bakacak, önceden gönderdiğinden başka bir şey göremeyecek; soluna bakacak, önceden gönderdiğinden başka bir şey göremeyecek. Önüne bakacak, karşısında cehennemden başka bir şey göremeyecek. Dolayısıyla yarım hurmayla bile olsa cehennemden sadaka vermek suretiyle korunun.” [71][71]

939- Adiyy b. Hatim (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), üç defa cehennemden söz edip ondan Allah'a sığındı ve yüzünü çevirdi. Sonra da:
Yarım hurmayla bile olsa cehennemden sadaka vermek suretiyle korunun. Eğer sadaka verecek yarım hurma bulamazsanız, o zaman güzel bîr söz söylemekle cehennemden korunun” buyurdu. [72][72]

940- Cerîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz gündüzün ortasında Resulullah (s.a.v.)'in yanında oturuyorduk. Derken yalın ayak, kapları postu rengindeki gömleklerini veya abalarını başlarına geçirmiş, kılıçlarını çekmiş, çoğu hattâ hepsi Mudarr kabilesine mensup çıplak bir takım adamlar Peygamber (s.a.v.)'e geldiler. Resulullah (s.a.v.), onların muhtaç hâlini görünce yüzü değişti. İçeri girip çıktıktan sonra Bilâl'e emretti. Bilâl, ezanı okuyup kamet gelirdi. Resulullah (s.a.v.) namazı kıldırdı. Sonra hutbe okudu ve:
“Ey insanlar! Sîzi bir tek candan yaratan Rabbmizden korkun” [73][73] âyetini sonuna yâni;
“Şüphesiz ki Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir” [74][74] âyetine kadar okudu. Sonra Haşr süresindeki *“Allah'tan korkun. Her nefis yarın ahiret için ne gönderdiğine bir baksın. Allah'tan korkun”* [75][75] ayetini okudu.
“Bir adam dinarından, dirheminden, elbisesinden, bir sa buğdayından, bir sa kuru hurmasından sadaka vermelidir. Velev ki yarım hurma olsun” buyurdu.
Derken Ensâr'dan bir kimse hemen hemen elinin taşıyamayacağı kadar, hattâ elinin taşımaktan âciz kaldığı bir kase getirdi. Sonra bir

biri ardınca herkes bir şeyler getirdi. Sonuçta, yiyecek ve elbiseden oluşmuş iki yığın gördüm. Resulullah (s.a.v.)'in (mübarek) yüzünü, altınla yaldızlanmış gibi parladığını gördüm. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Her kim İslam'da güzel bir çığır açarsa, o çığırın ecriyle kendisinden sonra o çığırla amel edenlerin ecirlerinden hiç bir şey noksan edilmemek şartıyla sevapları kendine aittir. Ve her kim İslâm'da kötü bir çığır açarsa o çığırın vebaliyle kendisinden sonra onunla amel edenlerin vebalı hiç bir noksanları olmamak üzere ona aittir” buyurdu. [76][76]

21- Ücretle Yük Taşıyarak Sadaka Vermek Ve Sadaka Veren Kimseyi (Az Verdi Diye) Küçümsemekten Kesinlikle Kaçınmak

941- Ebu Mes'ud (r.a)'tan rivyat edilmiştir:
“Sadaka vermekle emrolunduk. Sadaka verecek bir şey sağlamak için hamallık yapıyorduk. Ebu Akîl, yarım sa sadaka getirdi. Bir başkası da onunkinden daha çok bir şey getirdi. Derken münafıklar:
“Şüphesiz ki Allah, bunun getirdiği sadakadan çok yukarıdadır. Diğeri de, yaptığı hayrı ancak ve ancak gösteriş olsun diye yapmıştır” dediler. Bunun üzerine:
“Mü'minlerden, sadaka verme hususunda gönülden davrananlar ile güçlerinin yetebileceğinden başkasını bulamayanları alaya alanlar var ya! İşte Allah, onları maskaraya alır. Onlar için acı veren bir azab vardır” [77][77] ayeti indi. [78][78]

22- Sağmal Hayvanları Bir Müddetliğine Bir Kimseye Kullanmak Üzere Emaneten Verilip Sonra O Hayvanların Tekrar Sahibine İade Edilmesinin Fazileti

942- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.). şöyle buyurmaktadır:
“Dikkat edin ki! Sabahleyin bir kap, akşemleyin bir kap süt veren bir deveyi, sütünden faydalanması için bir aileye emaneten veren bir

kimse Çin, bunun sevabı çok büyük olur.” [79][79]

943- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), bazı hasletleri söyleyip bunları yasakladı, sonra da:
“Kim bir müddet faydalanıp tekrar sahibine iade edilmek üzere sağmal bir hayvanı birilerine emaneten verirse, o hayvanın sabahki sağımından bir sadaka almış ve akşamki sağımından da bir sadaka almış olur”buyurdu.[80][80]

23- Cömert Kimse İlecimri Kimsenin Misali

944- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“İntak edici kimse ile sadaka verici kimsenin misali, üzerinde memelerinin yanından köprücük kemiklerine kadar vücutlarının kaplayan demirden iki cübbe veya iki zırlı bulunan kimsenin misali gibidir.
İnfak edici kimse diğer ravi: “Sadaka verici” dedi sadaka vermek istediğinde zırhı onun bedeni üzerinde genişler yada uzar.
Cimri olan kimse ise bir şey infak etmek istediğinde zırhı üzerinde büzülür ve her bir halka kendi yerini alır. Öyle ki o kimsenin parmak uçlarını kaplar ve izlerini yok eder.” [81][81]

Açıklama:

Bu hadislerde cömert ile cimrinin ruh halleri en açık bir temsille tasvir edilmektedir: Cömert, ihtiyaç içinde bulunanlara yardıma koşmakla gönlünde bir rahatlık ve sevinç duyar. Bu iç açıklığının ve hazzın parmaklarına kadar bütün vücûdunu kapladığını nefsinde hisseder. Bir de bu cömertlik, onun ruhî ve hârici bütün ayıblarını tamamıyla örter.
Cimri ise, düşkünlere ve fakirlere karşı kalın yürekli olmakla beraber, gönlünde fıtrî bir merhamet duygusu da vardır. Fakat cimriliği bu asıl duyguyu galebe etmektedir. O, gönlündeki bu iki zıt eğilimden dolayı dâima bir ızdırâp içindedir. Bu izdırap Allah'ın fıtrat gereğince

cahillerde yarattığı bir iç üzüntüsü, bir gönül darlığıdır ki hadiste ifade edildiği gibi bu ruhî hal cimriyi baştan aşağıya kadar cendere içinde gibi sıkıştırır durur. Bir fakire yardım edip de bu gönül azabından kurtulmayı başaramaz. 82[82]

24- Sadaka, Layık Olmayan Kimselerin Eline Geçse De Sadaka Veren İçin Sevabın Gerçekleşmesi

945- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"İsrail oğullarından bir adam:
"Ben bu gece mutlaka bir sadaka vereceğim" deyip sadakasını çıkarıp bilmeden zinakar bir kadının eline verdi. Bunun üzerine halk:
"Bu gece zinakar bir kadına sadaka verildi" diye laf etmeye başladılar. Sadakayı veren kimse bundan etkilenmeyip:
"Allahım! Zinakar bir kadına sadaka verdiğim için sana hamd olsun. Yine birisine mutlaka sadaka vereceğim" deyip sadakasını çıkarıp bilmeden zengin bir adamın eline verdi. Bunun üzerine halk:
"Bir zengine sadaka verildi" diye laf etmeye başladılar. Sadakayı veren kimse bundan da etkilenmeyip:
"Allahım! Bir zengine sadaka verdiğim için sana hamd olsun. Yine birisine mutlaka sadaka vereceğim" deyip sadakasını çıkarıp bilmeden hırsız bir adamın eline verdi. Bunun üzerine halk:
"Bir hırsıza sadaka verildi" diye laf etmeye başladılar. Sadakayı veren kimse bundan da etkilenmeyip:
"Allahım! Zinakar bir kadına, bir zengine ve bir hırsıza sırf senin rızanı kazanmak için sadaka verdiğim için sana hamd olsun" dedi.
Daha sonra bu kimseye rüyasında gelinip ona:
"Senin sadakan kabul olundu. Zinakar kadına gelince; umulur kî bu sadaka sebebiyle zina etmekten vazgeçip iffetli bir hayata kavuşur. Umulur ki zengin kimse de bundan ibret alıp Allah'ın kendisine verdiği maldan insanlara infak eder. Yine umulur ki hırsız kimse de bu sadaka sebebiyle hırsızlığından vazgeçip temiz bir hayata kavuşur" dîye müjde verildi." 83[83]

Açıklama:

Yani sadakalarımı bu kötü kimselere kendi irâdemle değil, senin irâdenle verdim. Senin irâden ise pek güzeldir, irâdenin mekruh bir şeye ilişmesinden dolayı senden başkası hamd olunmaz. İşte ben haddizatında güzelden başka bîr şey olmayan bu irâde tecellilerine de hamd ediyorum demek oluyor.
Hadisten, zekât ve sadakanın ahlâkı güzelleştirmekte etkili olduğu anlaşılıyor. Bazı İnsanlar, ne kadar kötü olurlarsa olsunlar, gördükleri iyiliğin etkisiyle kötü hayatlarından dönebilirler. Zaruretler ve ihtiyaçlar sebebiyle bu kötü yollara düşenler de, zekâtların ve sadakaların uyarıcı rolleri elbette büyüktür.
Bu hadisten, sadakanın gizlice ve ihlâsia verilmesinin faziletli olduğu da anlaşılmaktadır. [84][84]

25- Güvenilir Vekil, Mal Sahibinin Malından Ve Kadında Kocasının Malından, Bunların Açık Ve Örfi İzinleriyle Zararsız Bir Şekilde Sadaka Verdiklerinde Bunlara Sevab Olması

946- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Müslüman, güvenilir, kendisine emredileni eksiksiz bir şekilde yerine getiren, kendisine emredilen kimseye ödenmek istenileni ödeyen vekil kimse, sadaka veren iki kişiden bîridir." [85][85]

Açıklama:

Bu hadis, başkasının malını koruyup verilmesi gereken yere onu ulaştıran vekilin, mal sahibi gibi ecir alacağını belirtmektedir.

947- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kadın, kocasının evinin yiyeceğinden kötülük kast etmeksizin înfak ederse, ona intakın sevabı, kocasına da kazanmasının sevabı verilir.

Hizmetçisine de, o kadar sevap verilir. Bunlardan birisi, diğerinin sevabından bir şey eksiltmez.” [86][86]

Açıklama:

Bu hadis; kadının, erkeğin kazancından tasarrufta bulunması, bazı kayıt ve şartlara bağlanmıştır. Hadiste geçen “Kötülük kast etmeksizin” kaydı; intak edilen şeyin, adeten verilen şeylerden olması, örfen belirlenmiş miktarları geçmemesi, israf sınırlarına varmaması, aile dirliğini bozmaması gibi hususları içermektedir.
Asıl önemli olan; kadın yada hizmetçinin, mal sahibinin infaka rızasının olup olmadığını bilmesidir. Bu bakımdan kadının, kocasına ait maldaki tasarrufunun sahih olması, erkeğin açıkça veya delaleten iznini bilmesine bağlıdır. Koca ile diğer insanlar arasında bu bakımdan bir fark yoktur.
Örneğin, kadın, örfen verilecek miktarda ve verilmesi adet olan bir şeyi vermişse, kocanın delaîeten izni var sayılır. Eğer örf, kesin olarak izne delalet etmiyorsa, kocanın izni şüpheli ise veya verilen malın benzelerine, kocanın cimrilik yaptığı bilinir ve onun bu halinden razı olmayacağı anlaşılırsa, kadının yada başkasının o malı bir başkasına sadaka niyetiyle vermesi caiz olmaz. Açıkça mal sahibinin izninin alınması gerekir.

26- El Altında Çalışan Kimsenin, Efendisinin Malından İnfak Etmesi

948- Abi'l-Lahm'ın azadlısı Umeyr'den rivayet edilmiştir: “Ben, köle idim. Bir gün Resulullah (s.a.v.)'e:
“Efendilerimin mallarından bir şeyi sadaka olarak verebilir miyim?” diye sordum. O da:
“Evet, edebilirsin. Sevabı da aranızda yarı yarıya olur” buyurdu. [87][87]

949- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kocası yanında iken onun izni olmaksızın kadın nafile oruç tutmasın. Kocası yanında iken onun izni olmadan onun kazancından

kadın ne infak ederse, sevabının yarısı kocasının olur.” 88[88]

Açıklama:

Hadisi, “Kadın, kocasının bilgisi dışında kendi nafakasına düşen erkeğin malından aîır ve onu infak ederse” şeklinde anlamak gerekmektedir. Böylece erke, verilen mal kendi kazancından olduğu ve kadın da kendi nafakasından verdiği için ecre nail olur.
Buradaki ecrin yarısı, verilecek sadakadan hasıl olacak sevabın yarısı anlamında değildir. Çünkü 1039 nolu hadiste “Bunlardan birisi, diğerinin sevabından bir şey eksiltmez” hükmü yer almıştı. O halde bu hadisteki “Ecrin yarısı” ifadesini; kadın da, erkek gibi ecri hak kazanır şeklinde yorumlamak gerekmektedir.
Kirmâni'ye göre “Bunlardan birisi, diğerinin sevabından bir şey eksiltmez” hükmü, kadının infakı kocasının emri ve açık izniyle olursa geçerlidir. Bu hadiste olduğu gibi, erkeğin emri bulunmaz, fakat rızasının bulunduğu sanılırsa onlardan her birine hasıl olacak ecrin yarısı vardır. Böyle bir yorum ise, hadisin zahirine göre olmaktadır.

27- Sadaka İle Hayr İşlerini Biraraya Getiren Kimseler

950- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Kim Allah yolunda iki çift/çeşit infakta bulunursa cennet kapılarından ona:
“Ey Allah'ın kulu! Bu bir hayrdir' diye seslenilir. Namaz kılan kimselerden ise namaz kapısından, cihad edenlerden ise cihad kapısından, sadaka verenlerden ise sadaka kapısından ve oruç tutanlardan ise Reyyân kapısından çağrılacaktır” buyurdu. Ebu Bekr:
“Ey Allah'ın resulü! Bir kimsenin bu kapıların hepsinden çağrılmasında bir problem var mı? Acaba bir kimse bu kapıların hepsinden çağrılabilir mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Evet, ben senin bu kimselerden olacağım umuyorum” buyurdu. 89[89]

951- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bugün içinizden kim oruçlu olarak sabahladı?” diye sordu. Ebu Bekr:
“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):
“Bugün içinizden kim bir cenazenin peşin gitti?” diye sordu. Ebu Bekr:
“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):
“Bugün içinizden kim bir düşkünü doyurdu?” diye sordu. Ebu Bekr:
“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):
“Bugün içinizden kim bir hasta ziyareti yaptı?” diye sordu. Ebu Bekr:
“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):
“Bu hasletler kendisinde toplanan bir kimse, elbette cennete girer” buyurdu. [90][90]

28- İnfak Etmeye Teşvik Ve Cimriliğin Kötülenmesi

952- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:
“İnfak et yada dök veya ver! Verdiğinin sayısını sayma, Allah'da sana karşı nimetlerini sayar” buyurdu. [91][91]

953- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Esma, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Allah'ın peygamberi! Eşim Zübeyr'in bana getirdiği şeylerden başka hiçbir şeyim yok. Onun bana getirdiklerinden bir parça infak etsem bana bir günah var mıdır?” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Gücünün yettiği kadar infakta bulun. Malının fazlasını saklama ki, Allah'da sana karşı nimetlerini saklar” buyurdu. [92][92]

29- Az Bir Şey De Olsa Sadaka Vermeye Teşvik Ve Az Şeyi Küçük Görerek Vermekten Çekinmemek Gerektiği Meselesi

954- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey müslüman kadınlar! Bir koyun parçası bile olsa komşu bir kadın, komşusunun verdiği sadakayı sakın küçük görmesin!” [93][93]

30- Sadakayı Gizli Vermenin Fazileti

955- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yedi sınıf insan vardır ki, Allah onları kendi arşının gölgesinden başka hiçbir gölge bulunmayan kıyamet gününde arşının gölgesinde gölgelendirecektir. Bunlar:
“Adaletli devlet başkanı.
“Allah'a ibadet ederek temiz bir hayat içerisinde serpilip büyüyen genç.
“Gönlü, mescitlere bağlı olan kimse.
“Allah için birbirlerini seven ve bu sevgiyle birleşip bu sevgiyle ayrılan iki kimse.
“Güzel ve mevki sahibi bir kadın, kendisini kötü bir eyleme davet ettiği halde:
“Ben Allah'tan korkarım” diyen kimse,
“Sol elinin verdiğini sağ eli duymayacak derecede gizli sadaka veren kimse,
“Tenha bir yerde Allah'ı lisanen yada kalben zikrederek gözlerinden yaşlar akan kimse.” [94][94]

Açıklama:

Bu nebevi hadiste; dünyada iyi davranışlarını öne geçirmeleri ve güzel hasletlerle nitelenmeleri sebebiyle Ahiret'te İlahi lütfa ve ebedi mutluluğu elde eden kimseler, güzel ve övücü bir şekilde tanıtılmaktadır.
Görüldüğü üzere, Resulullah (s.a.v.), burada, bize, Allah ve Resulü' nün sevdiği bu hasletlerden biriyle vasıflanan herkesi Kıyamet gününde Allah'ın arşının gölgesi altında İlahi lütuflarla gölgelendirileceğim haber vermektedir.
Nitekim Resulullah (s.a.v.)'de, bunu; müminlerin bizzat kendilerini teşvik etmek için ve içlerinde bulunan şerefli ruhu, samimiyeti ve iyi

davranış işleme ile ilgili duyguları harekete geçirmek için n güzel bir tarzda ve güzel bir üslupla açıklamıştır.
Bu da, onları, sağlam bir yön ile metoda yürütüp götürmek ve Allah'ın iyi kullarından olan kimselere uymalarını sağlamak içindir.
Dikkat edilirse, Resulullah (s.a.v.), bu hadiste, ilk önce; idareci kimsenin, insanlarda ada]eti sağlamaya yönelmesin ve Müslümanların işlerinden bir işi üstlenen veya lümanlann idaresini ele alan herkesin idaresi altındaki insanlara zulmetmekten kaçınma işaret etmektedir. İster bu, halifelik gibi genel yönetim olsun veya ister valilik ve kadılık bize yönetim olsun. Çünkü insanlar arasında adaleti uygulamak, Allah'ın farz kıldığı bir hükümdür. Zira Allah, kaynağı ne olursa olsun insanlara zulmedilmesinden hoşlanmaz ve hoş görmez.
Nitekim Yüce Allah, insanlar arasında adaletle hükrnedilmesi ve zulmedilmemesi ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:
“Ey Davud! Biz, seni, yeryüzünde halife yaptık. O halde insanlar arasında 'hak ve adaletle' hükmet. Heva ve hevese uyma. Yoksa bu, seni, Allah'ın yolundan saptırır.” [95][95]
Resulullah (s.a.v.), bu hadiste, ikinci olarak ta; gençlerin, hayata başladıkları andan ve tırnaklarının çıkmaya başlamasından itibaren Allah'ın emirlerini ve yasaklarını yerine getirmedeki itaate Allah'ın ve kula kulluktan kurtulup tek olan Allah'a ibadet etmeye yönelmelerine işaret etmektedir.
Bu da, o gençlerin, içerisinde yaşadıklan topluma yön verecek geleceğin insanları olmalarından ve İslam Dini'nin istediği örnek bir nesil toplumu gerçekleştirebilirlerinden ötürüdür. Nitekim Yüce Allah, örnek bir gençlik grubunu oluşturmuş “Ashabı Kehf”i yani bir mağarada uyuya kalan gençleri, Kur'an-ı Kerim'de şöyle övmektedir:
“Hakikaten mağarada kalan o gençler, Rab'lerine inanmış gençlerdi. Biz de, onların hidayetini artırdık.” [96][96]
Görüldüğü üzere, gençler, ümidin ve arzunun var olduğu yerdir. Çünkü onlar, geleceğin İslam Toplumu'nu oluşturacak kimselerdir.
Üçüncü haslette ise; imanı sayesinde kalbini düzgün bir hale getiren ve vücudunun organları ile kalbi, dinin temeli olan namaza devam etme yolunda Allah'ı zikretmeye bağlı olan bu iyi kimsenin erdemliliğini yüceltme vardır. Bunun sebebi de; Mescitte devamlı

olarak namazı kılmak suretiyle bir araya gelme sevgisi ile bundan kaynaklanan dostluğu kalplere yerleştirmek ve toplumsal yolda varlığını devam ettiren ümmetin saflarını Allah'ın Mescitlerinde birleştirmek içindir. Nitekim Yüce Allah, toplum içerisinde varlığını devam ettiren bu grubu şöyle övmektedir:

“Allah'ın yüksek tutulmasına ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evler mescitler de, insanlar, sabah-akşam Allah'ı teşbih ederler.” [97][97]

Dördüncü haslette de; Resulullah (s.a.v.), dünyevi bir maksat veya maddi bir kazanç yada kötü bir menfaat için değil de, Allah rızası doğrultusunda bir kimseyi, sırf Allah için sevmeye işaret etmektedir.

Çünkü din; Allah için sevmeyi, Allah'ın rızası için bir araya gelmeyi ve Resulullah (s.a.v.)'in getirdiği Hak Davete sarılmayı gerektirmektedir. Bunun sebebi de, Allah için olan sevginin; temiz, berrak, saf ve kutsal olmasıdır!.

Beşinci haslette de; insanlığın, temizlik ve berraklık adına düşündüğünü açıklama var. Bu da; sahibini, çirkin hallere düşmekten koruyan vicdan temizliği ile imanın berraklığıdır. Bu çirkin hal ise; mevki ve soy sahibi güzel bir kadına gönül verme işi olan fitneyle sapitmadır. Çünkü böylesi bir kadın, erkeği, zina etmek için kendisine çağırmakta ve bu arzusu nedeniyle çirkin işini bu erkeğe yaptırmak istemektedir. Fakat bu kimse, Allah'tan korkarak böyle bir şeyi yapmaktan kaçınmaktadır.

Altıncı haslette de; burada, Resulullah (s.a.v.)'in en güzel bir şekilde tasvir ettiği açıklamanın şahaneliğini görmekteyiz. Çünkü bu ikram sahibi kimsenin özelliği, Allah'ın rızası için insanların gözlerinin göremeyeceği bir biçimde gizli olarak sadakasını veren kimseyi andırmaktadır. Zira Resulullah (s.a.v.)'in tasvir ettiği bu kimse, vereceği sadakasını, rahatlıkla ulaşabileceği en yakınındaki sol elinden bile gizlemektedir.

İşte Resulullah (s.a.v.), bu durumu, bize, sağ elin Allah yolunda infak ettiği sadakayı, sol elin hissetmeyeceği şeklinde tasvir etmektedir.

Sonuncu olarak ise; Resulullah (s.a.v.), bu hadisi şerifi, tenha bir yerde Allah korkusundan dolayı ağlayan kimsenin faziletiyle bitirmektedir.

Görüldüğü üzere, Resulullah (s.a.v.)'in, insanlara, en güzel yolu göstermesi ve onlara bilge oluşu, sırf Allah nzasını kazanmak içindir.

Çünkü en güzel yol gösterme, nebevi kılavuzluk ve Muhammed’i bilgeliktir. 98[98]

31- Sadakanın En Faziletlisinin, Sıhhatli Kimsenin İle Mala Çok Düşkün Olan Kimsenin Sadakası Olduğu Meselesi

956- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Allah'ın resulü! Sevab itibariyle hangi sadaka Allah katında daha büyüktür?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Sevabı büyük olan sadaka; sıhhatli, son derece mala düşkün olduğun, fakirlikten korktuğun ve zenginliği umduğun halde verdiğin sadakadır. Bu sadaka verme işini, can gırtlağa dayanıp da filana şu kadar, filana şu kadar verilsin deyinceye kadar geri bırakma. Dikkat et ki, o mal, zaten filanın olmuştur” buyurdu. 99[99]

Açıklama:

İnsan sıhhati, gücü ve kuvveti yerinde olup hayat ve ümit dolu olduğu yıllarda mala ve mülke karşı daha düşkün olduğundan hayatının bu döneminde Allah rızası için malının bir kısmını tasadduk etmesi, o kimsenin ihlasma, sadakatına ve dolayısıyla sevabının da o nispette büyüklüğüne delâlet eder.
İnsan hayattan ümidini kestiği ya da ölüm döşeğine düştüğü zaman, dünya malına karşı hırsı ve dolayısıyla cimriliği kalmadığı için hayatının bu döneminde vereceği sadakaların sevabı da az olabilir.
İşte bu hadiste, bu gerçeklere işaret edilerek insanın vereceği sadakayı ölüm döşeğine düşünceye kadar bekletmenin doğru olmayacağı ifade edilmektedir. Çünkü ölüm döşeğine düşen bir kimsenin malına mirasçıların hakkı tealluk etmiş olduğundan malının tümü üzerinde yetkisi kalmamış, sadece üçtebiri üzerinde tasarruf etme hakkı kalmıştır. Geriye kalan üçteikisi ise varislerin olmuştur.
İşte metinde geçen “Mal, zaten filanın olmuştur” cümlesiyle bu gerçek ifade edilmek istenmiştir. Bu cümleden önce geçen “Filana şu

kadar, filana şu kadar” lafızları ise kendilerine vasiyyet yapılacak kimseler ile vasiyyet edilecek maldan kinayedir.
Sonuç olarak, sadakanın en faziletlisi, insanın vücudu sıhhate ve mala ihtiyacı varken verdiği sadakadır. Ölüm döşeğine düşen kimsenin vasiyette bulunmaktan başka yapabileceği bir hayır yoktur. Bilindiği gibi o da sınırlıdır. Hele insanın yapacağı hayrı son nefesine kadar bekletmesi ise son derece büyük bir gaflettir. Çünkü insanın son nefesinde yapacağı tasarrufların hiçbiri geçerli değildir.

32- Veren Elin, Alan Elden Daha Hayrlı Olması

957- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) minberde sadaka vermeyi ve dilenmekten uzak durmayı anlatırken:
“Yukarıdaki el, aşağıdaki elden daha hayrhdır. Yukarıdaki el, infakta bulunan eldir ve aşağıdaki el ise dilenen eldir” buyurdu. [100][100]

958- Hakim b. Hizam (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yukarıdaki/veren el, aşağıdaki/alan elden daha hayırlıdır. Sadaka verme işine, önce bakımını üstlendiğin kimselerden başla.” [101][101]

959- Hakîm b. Hizam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'den bir şey istedim. O da istediğim şeyi bana verdi. Sonra tekrar ondan bir şey istedim. O da istediğim şeyi bana verdi. Sonra tekrar bir daha ondan bir şey istedim. O da istediğim şeyi bana verdi. Daha sonra:
“Gerçekten şu mal, yeşil ve tatlıdır. Dolayısıyla onu kim gönül hoşluğuyla alırsa o mal hususunda o kimseye bereket verilir. Kim de ona göz dikerek alırsa o mal hususunda o kimseye bereket verilmez. Bu kimse, yiyip de doymayan kimse gibi olur. Veren el, alan elden daha hayrhdır” buyurdu. [102][102]

960- Ebu Ümâme (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey Adem oğlu! Senin fazla malını sadaka olarak vermen, kendin için hayr, vermemen ise serdir. Fakat kendine yetecek kadar elinde mal bulundurduğundan dolayı sorumlu tutulmazsın. Sadaka verme işine, önce bakımını üstlendiğin kimselerden başla. Veren el, alan elden daha hayrlıdır.” [103][103]

Açıklama:

Burada insanın zaruri ihtiyaçlanndan fazla olan malını hayr yollarına harcamasının sevap yönünden daha hayrlı olduğu, vermeyip biriktirmenin insanın kendisine hiçbir hayr ve sevab sağlamayacağı ifade edilmektedir.

33- Dilenmenin Yasak Olması

961- Muâviye b. Ebi Süfyân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Mal hususunda benden bir şey istemekte ısrar etmeyin. Vallahi, içinizden birisi benden bir şey ister de razı olmadığım halde benden bir şey kopartırsa verdiğim malın asla bereketini görmez.” [104][104]

962- Muâviye b. Ebi Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Muâviye, hutbe okurken şöyle dedi: Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Allah kime bir iyilik dilerse onu dinde derin kavrayışlı/fakih kılar. Ben dağıtıcıyım. Allah ise verendir” buyururken işittim. [105][105]

34- Geçinecek Bir Şey Bulamayan Ve Halını Anlayıp Ta Kendisine Sadaka Veren Bulunmayan Fakir Kimse

963- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Miskin/fakir; insanları dolaşıp ta insanların bir-iki lokma ve bir-iki hurma verdiği kimse değildir” buyurdu. Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! O halde miskin kimdir?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Miskin; kendini gücendirecek bir şey bulamayan, halini anlayıp ta kendisine sadaka veren bulunmayan ve insanlardan bir şey istemeyen kimsedir” buyurdu. [106][106]

Açıklama:

Sadakaya muhtaç olan gerçek fakir, kapı kapı dolaşıp dilenen kimse değil yiyecek bulamayan, halini hiçbir kimseye arzetmediği için kimseden en ufak bir yardım görmeyen yoksul kimsedir. Burada kapılarda dolaşan dilencilerin fakir sayılmayacağı değil, onların tam manasıyla fakir sayılmadı klan ifade edilmektedir.
Dolayısıyla sadaka vermek için ehlini araştırmak ve öncelikli olarak onu dilenmeyen fakirlere vermek gerekir.

35- İnsanlar İçin Dilenmenin Çirkinliği

964- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizden bir kısmı, dilenmekten asla vazgeçmez. Nihayet kıyamet günü yüzünde bir parça et olmaksızın Allah'a kavuşur.” [107][107]

965- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim malını çoğaltmak için insanlardan mallarını isterse, o ancak ve ancak ateş parçası ister. Artık bunun İster azını ve ister çoğunu dilesin fark etmez.” [108][108]

Açıklama:

Bu hadis, şer'an zengin sayılan kimseler hakkındadır. Şer'an zengin kimse ise Hanefi-lere göre; borcundan ve asıl ihtiyaçlarından fazla olarak zekata tabi malların herhangi birisinden nisap miktarına veya onun değerinde başka bir mala sahip olan kimsedir.

966- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Sizden birisinin gidip sırtıyla odun taşıması, bununla sadaka vermesi ve insanlara muhtaç olmaması, birisinden dilenmesinden çok daha iyidir. İstediği kimse, ya verir ya vermez. Veren el, alan elden daha üstündür. Sadaka verme işine, önce bakımını üstlendiğin kimselerden başla.” [109][109]

Açıklama:

Hadis, çalışıp kazanmaya gücü yeten bir kimsenin mutlaka helâlinden kazanarak yemesi gerektiğini bildirmektedir.
Görülüyor ki, sırtla odun taşıyarak yahut hammallık ederek geçim sağlamak, ne ayıptır ve ne de günah!.. Ayıp hattâ haram olan meslek, el ayak tutarken dilencilik etmektir. Dilencilik bir kazanç sağlasa da sağlamasa da çirkin bir iştir. Resulullah (s.a.v.);
“İstediği kimse, ya verir ya vermez” buyurmakla buna işaret etmiştir. Zira dilecinin istediği verilirse kendisi minnet ve dilenme zilleti altında kaldığı gibi, verilmediği takdirde ise hüsran zilletiyle karşılaşabilir. Kından dolayıdır ki, sahabilerden birinin kamçısı yere düşse onu hiç kimseden istemezlermiş.

967- Avf b. Mâlik el-Eşcâî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, dokuz yada sekiz veya yedi kişi Resulullah (ş.a.v)'in yanında idik. Resulullah (s.a.v.), bize:
“Allah'ın resulüne biat etmez misiniz?” buyurdu. Biz:
“Ey Allah'ın resulü! Bizler, sana, çoktan biat ettik” dediler. Sonra yine:
“Allah'ın resulüne biat etmez misiniz?” buyurdu. Bunun üzerine biz ellerimizi açarak:
“Ey Allah'ın resulü! Biz sana biat ettik. Bir daha niye biat edeceğiz?” diye sorduk. Resulullah (s.a.v.):
“Allah'a kulluk edeceğinize, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, beş vakit namazı kılacağınıza, itaat edeceğinize ve -işitmediğimiz bir kelime söyledikten sonra başkalarından bir şev istemeyeceğinize dair biat edeceksiniz” buyurdu.
Daha sonra bu arkadaşlardan bazılarını gördüm. Bunlardan birisinin kamçısı yere düşerdi, onu kendisine uzatıverecek olan bir kimseden bunu istemezdi. [110][110]

Biat:

Müslümanların, İslam devlet başkanına, emirlerine itaat etmek üzere söz verdikleri sözdür.

36- Dilenmeleri Helal Olan Kimseler

968- Kabîsa b. Muhârik el-Hilâlî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
Bir defasında bir kefillikten dolayı ağır bir borç altına girmiştim. Bu hususta bir şeyler istemek üzere Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Bana:
"Biraz otur. Bize zekat malı malı getiren olur, sana ondan vermelerini emrederiz" buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
"Ey Kabîsa! İstemek sadece şu üç sınıf insanlardan herhangi biri için helaldir:
1- *Bir kefillikten dolayı ağır borç altına giren kimseye, o malı elde edinceye kadar dilenmek helaldir. Sonra bundan vazgeçer.*
2- *Bütün malını helak eden, bir felaketle karşı karşıya kalan kimsenin geçim ihtiyacını sağlayıncaya kadar yada ihtiyacını giderinceye kadar dilenmesi helaldir.*
3- *Yoksulluğa maruz kalan, o derece ki kavminden aklı başında üç kimsenin geçim ihtiyacını sağlayıncaya kadar yada İhtiyacını giderinceye kadar dilenmesi helaldir.*
"Ey Kabîsa! Dilenmenin bundan ötesi haramdır. Dilenen kimse, dilendiği şeyi haram olarak yer." [111][111]

Açıklama:

Fakirlere, acizlere yardım etmeyi şiddetle emreden İslam dini, zarureti olmaksızın istemedi de aynı şiddetle yasaklamaktadır. İhtiyaç ve zaruret sınırlarını da son derece daraltmıştır. Bir günlük yiyeceği ve giyeceği olmak ve bunu kazanmaya kudret ve yeteneğe sahip, olmak, insanlardan bir şey istemeyi engelleyen bir sınır ve ölçü kabul edilmiştir.

37- İstemeden Ve Göz Dikmeden Kendisine Bir Şey Verilen Kimsenin Onu Almasının Mubah Olması

969- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) bana bağışta bulunurdu. Ben de, ona:
“Onu, benden daha fakir olana ver” derdim. Hatta bir defasında bana bir mal vermişti. Ben de ona:
“Onu, benden daha fakir olana ver” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bunu al. İstemediğin ve göz dikmediğin halde sana bu maldan bîr şey gelirse onu al, fakat böyle olmayana gönül bağlama” buyurdu. [112][112]

38- Dünyaya Karşı Hırslı Olmanın Mekruh Olması

970- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“İhtiyar kimsenin kalbi, iki şeyi sevme hususunda gençtir:
1- *Çok yaşama sevgisi.*
2- *Mal sevgisi.”* [113][113]

971- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Adem oğlu, yaşlanır. Fakat onun iki şeyi genç kalır:
1- *Mala karşı hırslı olması.*
2- *Yaşamaya karşı hırslı olması.”* [114][114]

Açıklama:

Yaşlılık döneminde gerek mal sevgisi ve gerekse yaşama sevgisinin güçlenmesi geneldir, insanların çoğunda görülür. Çünkü dindar kimse âhirete daha çok ibâdetle gidebilmek için çok yaşamak ister. Pek dindar olmayan kimseler de dünya hayatının zevkine alıştıkları için uzun süre yaşamak isterler, Mal sevgisine gelince dindar kimseler, yaşlandıktan sonra bakıma ve hizmete daha çok ihtiyaç

olduğunu düşünerek bu İhtiyaçlarının giderilmesi bakımından onlarda mal sevgisi kendini gösterir. Dinî duygulan zayıf olan ve nefsi arzulara dalanlarda zevk ve sefa sürdürmek için mal düşkünlüğü güçlenir.
Dolayısıyla iki hadiste, yaşama sevgisi ile mal sevgisinin zikredilmesi; insanın en çok nefsini ön plana çıkarıp onu sevmesiyle olur. Bundan dolayı da uzun ömürlü olmak ister.

39- Adem Oğlunun İki Vadi Dolusu Malı Olsa, Bir Üçüncüsünü İstemesi

972- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Adem oğlunun iki vadi dolu malı olsa bir üçüncü vadi dolusu daha isterdi. Adem oğlunun karnını topraktan başka bir şey doldurmaz. Fakat Allah, tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder.” [115][115]

973- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:
“Adem oğlunun bir vadi dolusu malı olsa, bir kat daha olmasını İster. Adem oğlunun nefsini, ancak toprak doldurur. Allah, hırs ve ihtiras gibi kötü hasletlerden dolayı tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder” buyururken işittim. [116][116]

Açıklama:

Hadis, çoğunlukla İnsanların dünyaya karşı tamahkar olduklarını bildirmektedir.
Resulullah (s.a.v.)'in *“Allah, tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder”* buyurması da bunu göstermektedir. Çünkü bu cümlenin anlamı; “Allah, hırs, ihtiras ve benzeri kötü hasletlerden dolayı tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder” demektir.

40- Zenginliğin, Mal Çokluğundan İbaret Olmaması

974- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Zenginlik mal çokluğundan ibaret değildir. Fakat (asıl) zenginlik, gönül zenginliğidir.” [117][117]

Açıklama:

Zenginlik denilince, genellikle akla mal mülk, servet ü saman sahibi olmak gelir. Gerçekten zenginlik bundan mı ibarettir? Bir başka ifâde ile zenginlik, kasa-kese ile başlayıp orada biten, sadece maddeye yönelik bir mesele midir?
Hadisimizde işte bu suallere gayet açık şekilde cevap verildiğini görmekteyiz: Allah katında makbul ve âhirette faydası görülebilecek olan övgüye lâyık zenginlik, mal çokluğundan ibaret olan zenginlik değildir. Ası! zenginlik, -mal çokluğu veya yokluğuna bakılmaksızın-gönül tokluğu, kalb zenginliğidir. Böylesine bir duygu zenginliği olmadan servet ü saman sahibi olmak pek fazla bir şey ifâde etmez.
insanlar bu konuda çeşitli konumdadırlar. Kiminin hem malı çoktur, hem gönlü toktur. Kiminin malı çoktur fakat gözü açtır, sınırsız bir mal hırsı içindedir. Nereden ve nasıl olursa olsun kazanmak ve mal sahibi olmaktan başka bir düşüncesi yoktur. Böylesi kimseler mal zengini olsalar da gönül fakiridirler. Kimilerinin de malı yoktur ama, gönlü toktur. Kimsenin malında mülkünde gözü yoktur. Eline geçenle geçinir. Daha fazla kazanmaya çalışır ama, asla rızâsızlık, şükürsüzlük etmez, başkalarının kazancına göz dikmez, hased çekmez.
Bütün bunları dikkate alan hadisimiz, gerçek zenginliğin, mal zenginliğinden çok, duygu zenginliği olduğunu ortaya koymuş, gözü ve gönlü aç olanın fakirliğinin, aslında, mal çokluğu ils telâfi edilemez bir açlık olduğuna işaret etmiştir.
Hemen kaydedelim ki hadisimiz, mal zengini olmayı reddetmemekte, mal çokluğunun gerçek zenginlik sayılmasına karşı çıkmaktadır. Bir başka ifâde ile, “Ne kadar malınız olursa olsun siz, gönlü tok, kalbi zengin olmaya bakın” mesajını vermektedir. Çünkü hakiki zenginlik, Mevlâ'nın verdiklerine kanaat etmek, dünyalara sahip olma hırsına kapılmamaktır.

Gönül zenginliği, Allah'ın verdiği rızka razı olma temeline dayanır. Bu, en büyük zenginlik ve izzettir. Çünkü bunun sonucu Allah'ın taksimine ve emirlerine teslimiyettir. Allah'ın takdirinin kendisi için daha hayırlı olduğunu kabullenmektir. Bu sebeple gönül tokluğu insam, Allah'tan başka her şeyden (mâsivâ) müstağni kılar. İşte bu da asıi zenginlik demektir. Tam hürriyet ve en büyük şereftir.
Allah'ın verdiğine razı olmamak, insanı, neye sahip olursa olsun, hırsa, sınırsızlığa ve sonu gelmez bir tatminsizliğe sürükler. Kişi için varlık içinde yokluk böylece başlar. [118][118]

41- Bol Bol Verilen Dünya Nimetlerinden Korkma

975- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) kalkıp insanlara hutbe okuyup:
“Hayır, vallahi, ey topluluk! Ben sizin için ancak Allah'ın size vereceği dünya süslerinden korkuyorum” buyurdu. Bunun üzerine bir adam:
“Ey Allah'ın resulü! Hiç hayr olan bir şey, şerri getirir mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) bir müddet sustu. Sonra o adama:
“Nasıl dedin?” buyurdu. Adam:
“Ey Allah'ın resulü! Hiç hayr, şerri getirir mi?” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu hayr olan bir şey, ancak hayrı getirir. Fakat mal, hayır mı demek midir? Şu muhakkak ki, derenin yetiştirdiği otlardan öylesi vardır ki, hayvanı, ya şişkinlikten öldürür yada öldürecek hale getirir. Sadece yeşillik yiyen hayvanlar hariç. Bunlar karın dolusu yerler, böğürleri dolduğunda güneşe karşı durup rahat bir şekilde dışkısını yapar yada bevleder, sonra da geviş getirir sonra tekrar bir daha dönüp ot yerler.
O halde kim hakkıyla bir mal alırsa o malda kendisine bereket verilir. Kim de hakkı olmadığı halde bir mal alırsa onun misali, yiyip yiyip doymayan obur gibidir” buyurdu.[119][119]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) burada bakımdan hayır olan bir şeyin dâima hayır getirdiğini, fakat dünya malının her bakımdan hayır sayılamayacağını

belirtmiştir. Evet, dünya malı ve rızık ne kadar bol olsa bile meşru yolla kazanıldığı, zekât gibi haklarına rivâyet edildiği ve cimrilik ile israftan kaçınıldığı zaman hayırlıdır. Fakat anılan cimrilik ve israf gibi nedenlerle mal hayırlı olmaktan çıkıp şerre dönüşebilir. Yine mal gayri meşru yolla kazanıldığı veya böyle yollara harcandığı zaman nimet ve hayır olmaktan çıkıp şer olur.
Hadiste iki örnek var: Birincisi, dünya malını toplamakta aşırı giden, ifrata kaçan, helâl-haram demeden servet biriktiren ve iyi yolda harcamayan kimse içindir. Böyle bir kimse yağmur veya ırmak suyunun bitirdiği otları tıka-basa yiyen, hazmı için; geviş getirmek, güneşlenmek gezip-tozmak gibi çârelere başvurmayan ve kamın şişmesi ile derhal ölen veya ölüme yaklaşan hayvan gibidir. Mal o kimseyi helak eder. İkincisi ise dünya malını belli ölçüler içinde ve meşru yolla kazanan ve kazancından yararlanmasını bilen, bir kısmını İyi yollarda, hayır işlerinde harcayan kimse içindir. Böyle bir kimse için iyi bir besin maddesi olan çayırla karnını doyuran, bunu hazmetmek üzere güneşleyip geviş getiren ve nihayet kolayca tersleyip bevleden, sonra aynı şekilde otlanan hayvan misâli verilmiştir.

42- Bir Şey İstememenin Ve Sabrın Fazileti

976- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ensar'dan bazı kimseler, Resulullah (s.a.v.)'den zekat malından bir şeyler istediler. O da, onlara istediklerini verdi. Sonra yine bir şeyler istediler, o da onlara istedikleri şeyleri yine verdi. Sonunda yanındakiler bitip tükendi. Bunun üzerine onlara:
“Yanımda bir mal bulunursa elbette onu sizden saklamam. Kim bir kimseden bir şey istemeyerek iffetli kalmayı isterse Allah onu İffetli yapar. Kim zenginlik isterse Allah onu zengin yapar. Kim sabretmeye çalışırsa Allah'da onu sabrettirir, hiç kimseye sabırdan daha güzel ve daha hayrh bir bağış verilmemiştir” buyurdu. [120][120]

Açıklama:

Hadis, zaruret halinde insanlardan bir şey istemenin caiz olmasıyla birlikte istemeyip Allah'ın bir taraftan bir geçim kapısı açmasına

kadar sabretmenin daha faziletli olduğunu ifade etmektedir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, yanında bir şey kalmayıncaya kadar fakirlere ihsanda bulunması; insanlığa en yüksek bir cömertlik ve fazilet örneğidir.

43- İhtiyaca Yeten Rızık Ve Kanaat

977- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Müslüman olup da kendisine yetecek kadar rızık verilen ve Allah'ın kendisine verdiğiyle kanaat getirdiği kimse doğrusu kurtuluşa ermiştir.” [121][121]

Açıklama:
Burada inanç, ekonomi ve ahlâk'ın birbiriyle yakından ilgili ve yekdiğerini etkileyen unsurlar olduğu görülmektedir.
Gönül tokluğu, duygu ve uygulama olarak kendi kendine yetmek, kimsenin hakkına tecâvüz etmemek, inanç ve hukuk çizgisi dışına çıkmamak, maddi beklentilerin esiri olmamak demektir. Yani bir anlamda gönül tokluğu, sömürgeciliğe asla geçit vermemektir.
Diğer taraftan gönül tokluğu insanı, vakitlerini olgunluklar kemâlât ve güzellikler peşinde harcamaya sevkeder. Devamlı olan bu üstünlükler, yok olmaya mahkum maddî zenginliklerden elbette insan İçin daha faydalı ve gereklidir.
İlim ve nefsin kemâli yönünde gösterilen gayretler, gerçek zenginliğe kavuşma çabasıdır. Çünkü mal, kısa sürede zeval bulur, yok olur ama ilim bitmek-tükenmek bilmeyen bir hazinedir.
Dünyanın ekonomik değerlerini paylaşma savaşının akıl almaz boyutlara ulaştığı günümüzde, sabah-akşam ekonomi düşünmekten yorgun düşmüş ülks ve dünya insanına, biraz olsun insan onuruna yaraşır biçimde gözü gönlü tok davranmanın asıl zenginlik, üstün fazilet ve gerçek mutluluk olduğunu bir şekilde anlatmak gerek. Kurum ve kuruluşlardaki milli felâket haline gelmiş maddî yolsuzlukların, çıkar kavgalarının en insancı! çâresi de insanımızı gönül tokluğu demlen duygu zenginliğine sahip kılmaktır.
Sefil çıkarcılığın asla kimseye mutluluk getirmediği görüle görüle hâlâ bir marifetmiş gibi teşvik edilmesi, toplumların kendi elleriyle

kendi acı sonlarını, maddi felâketlerim hazırlamaları demektir. Binâenaleyh bu anlamsız gidişe ahlâkî bir yon ve disiplin kazandırmadıkça hiç bir ekonomik tedbir paketinin faydası olmayacaktır.
Bize öyle gelmektedir ki bizim bu gün ekonomi bilgisinden çok ekonomiye yönelik ahlâkî ilkelere sahip çıkmaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Zira gerçek zenginlik, ekonomik değil, ahlakî zenginliktir. 122[122]

978- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) ailesi hakkında:
“Allahümme'c'al rızka Al-i Muhammed’in kûten Allah’ım! Muhammed'in ev halkının rızkını, geçinecek kadar ver” şeklinde dua ederdi. 123[123]

Açıklama:

O büyük Peygamber'in hayatı, bunca imkânlara rağmen sok sâde idi. Döşeği, içi hurma lifi ile dojü bir sahtiyandı. Peygamber'in bu çok sâde hayatını dile getiren hadisler bir hayli fazladır.
Dünya yüzündeki bitmeztükenmez savaşların, sefaletlerin, huzursuzlukların başlıca sebeplerinden biri; her toplumda veya bazı toplumlarda, çok İüks ve israflar içinde yaşıyan sınırlı zümrelerin mevcudu yanında, öbür tarafta her türlü insani ve medeni imkanlardan mahrum aç, çıplak ve sefil bir hayatla mücâdele eden milyonların mevcudiyetidir. Bu büyük insani dertlerin yegâne çaresi ise, İslam'ın öğrettiği ue Hz. Muhammed (s.a.v.)'in tatbik ederek örnek olduğu ilâhî emirlere ve tavsiyelere göre yürüyüp yaşamaktır. 124[124]

44- Çirkin Ve Kaba İfadelerle Bir Şeyler İsteyen Kimeye, Bir Bağışta Bulunma

979- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah {s.a.v) bir malı (bazı kimseler arasında) taksim etmişti. Ben:

“Vallahi, Ey Allah'ın resulü! Bu mala, bu kimselerden başkaları daha layıktır” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Bunlar, ya benden çirkin sözlerle benden mal istemek yada cimriliğe nispet etmek arasında beni serbest bıraktılar. Dolayısıyla da ben de cimri birisi değilim” buyurdu. [125][125]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) burada gerek mal verdiği, gerekse de adamların çirkin ve kaba sözler söyleyerek mal istemelerine ve gerekse de kendisini cimriliğe nispet etmelerine meydan vermemiş, ne tür bir adam olduklarını hallerinden anlayarak, istemeden onlara mal vermiştir.
Görüldüğü üzere hadis, gerektiğinde, çirkin-kaba ve cahil kimseleri idare yönüne gitmenin ve bu maksatla kendilerine mal vermenin caiz olduğuna delalet etmektedir.

980- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran kumaşından yapılmış kalın kenarlı bir kaftanı vardı. Derken bir bedevi Resulullah (s.a.v.)'in arkasından yetişip şiddetli bir şekilde onun kaftanını çekti. Öyle ki boynu ile iki omuzu arasını gördüm. Bedevinin şiddetli asılmasından dolayı kaftanının kenarı iz bırakmıştı Daha sonra bedevi, Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Muhammedi Yanındaki Allah'ın malından bana da verilmesini emret!” dedi.
“Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bedeviye dönüp güldü. Sonra yanındaki sahabilere ona bir takım bağış vermelerini emretti.” [126][126]

Açıklama:

Hadis, gerektiğinde, cahil kimselerin kabalığına tahammül göstermek, bu yaptıklarından dolayı onlara karşılık vermemek gerektiğini İfade etmektedir. Zaten kötülüğe iyilikle karşılık vermek, müslümanın şiarıdır.

Görülüyor ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) bedevinin şiddetle kaftanını çekmesine darılmamiş, onun nezaketsizliğinden etkilenmemiş, adamın tavrına karşı tahammül göstererek onun gönlünü kazanmak için kendisine gösterilen nezaketsizliği affetmiştir.

Necran:

Yemen tarafında bir şehirdir.

981- Misver b. Mahreme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bazı kimselere bir takım hırkalar/kaftanlar dağıttı. Mahreme'ye ise hiçbir şey vermedi. Bunun üzerine babam Mahreme bana:
“Ey yavrucuğum! Haydi seninle Resulullah (s.a.v.) gidelim!” dedi. Ben de onunla birlikte Resulullah'ın yanına gittim. Bana:
“İçeri gir de bana Resulullah (s.a.v.)'i çağır!” dedi. Ben de içeri girip Resulultah (s.a.v.)'i dışarı gelmesi için çağırdım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), üzerinde dağıttığı hırkalardan biri olduğu halde babamın yanına çıkıp geldi ve babama:
“Bunu, seni için sakladım” buyurdu. Babam, hırkaya baktı. Bunun üzerine;
“Mahreme razı oldu!” buyurdu. [127][127]

45- İmanında Sebat Etmede Endişe Edilen Kimselere (İmanını Sağlamlaştırmak Maksadıyla) Atiyye Verilmesi

982- Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), ben de içlerinde oturduğum halde birkaç kişiye bazı bağışta bulundu. Fakat içlerinden benim en çok beğendiğim bir kimseye hiçbir şey vermedi. Resulullah (s.a.v.)'in yanına kalktım, onunla gizlice konuşup;
“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimseye niye hiçbir şey vermedin? Vallahi, ben onun mümin yada müslüman olduğunu görmekteyim” dedim. O da:
“Müslüman de!” buyurdu. Biraz sustum Sonra yine o adamın bildiğim hâli yine bana galebe çalıp:
“Ey Allah'ın resulü! Filânca kimseye niçin bir şey vermedin? Vallahi ben onu sağlam bir mü'min görüyorum” dedim. Resulullah (s.a.v.) tekrar:
“Yahut müslüman de!” buyurdu. Ben, yine biraz sustum. Sonra o adamın bildiğim hâli bana tekrar galebe çalıp:
“Ey Allah'ın resulü! Filânca kimseye niçin bir şey vermedin? Vallahi, ben, onu sağlam bir mümin görüyorum” dedim. Resulullah (s.a.v.) yine:
“Yahut müslüman de!” deyip sonra da:
“Bazen daha çok sevdiğim bir kimse varken onu bırakırım da başka başka birisine dünyalık veririm. Bu tercihimin sebebi, Allah'ın bu kimseyi mal hırsıyla yüz üstü cehenneme atması endişesidir” buyurdu. [128][128]

46- Müslümanlığını Sürdürmesinden Endişe Edilen Kimselere (=Müeellefe-i Kulûb), İmanını Sağlamlaştırmak Maksadıyla Bağışta Bulunulması Ve İmanı Kuvvetli Olan Kimselere İse Sabır Tavsiye Edilmesi

983- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yüce Allah, Huneyn Günü, Resulüne Hevâzin kabilesinin mallarından bol bol ganimet verdiği ve Resulullah (s.a.v.) Kureyş'ten

bâzı kimselere 100'er deve vermeye başladığı zaman Ensâr'dan bâzı kimseler:
“Allah, Resulullah'ı affetsin! Kureyş'e bir şeyler veriyor da, bizi bırakıyor. Hâlbuki bizim kıhnçlarımızdan onların kanları damlıyor!” dediler.
Enes b. Mâlik der ki:
“Ensâr'ın bu sözleri Resulullah (s.a.v.)'e anlatıldı. O da, onlara haber gönderip onları deriden yapma bir çadır altına topladı. Ensâr toplanınca Resulullah (s.a.v.), onların yanlarına gelip:
“Sizden kulağıma gelen bu sözler nedir?” buyurdu. Ensâr'ın anlayışlıları:
“Ey Allah'ın resulü! Bizim söz sahibi olanlarımız hiç bir şey söylemedi, fakat aramızdan yaşça genç olan bâzı kimseler:
“Allah, Resulünü affetsin! Kureyş'e veriyor da, bizi bırakıyor. Hâlbuki bizim kıhnçlarımızdan onların kanları damlıyor!” dediler” cevâbını verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);
“Gerçekten ben küfürden yeni kurtulmuş bâzı kimselere dünyalık vererek, kalplerini yatıştırıyorum. Sizler bunların mallarla gitmelerine, sizin de evlerinize Resulullah'la dönmenize razı değil misiniz? Vallahi sizin beraberinde döndüğünüz zât, onların beraberlerinde götürdükleri mallardan daha hayrlıdır” buyurdu. Ensâr:
“Evet, ey Allah'ın resulü! Biz, elbette seninle birlikte Medine'ye dönmeye razıyız” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Benden sonra yakın bir zamanda başkalarının sizlere üstün tutulmasına şahit olacaksınız. Sizler, Allah'a ve Resulüne kavuşuncaya kadar sabrediniz. Ben, Kevser Havzunun başında olacağım” buyurdu. Bunun üzerine Ensar hep birlikte:
“Sabırlı olacağız” dediler. [129][129]

Açıklama:

Huneyn gazası, hicretin 8. yılı Şevval ayında meydana gelmiştir.
Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethinden sonra müslüman olan Kureyş'in ileri gelenlerinden bazısına yüz deve vermiş ve bazısına da yüz deveden daha.az ihsanda bulunmuştur.
Kendilerine “Müellefe-i Kulûb” ünvarii verilen bu kimseler. Mekke'nin önde gelen kimseleriydi. Resulullah (s.a.v.), bunların bir ezalarından

korunmak için ve bazılarına da onlar vasıtasıyla kendilerine uyan kimseleri de müslüman olmalarını sağlamak ümidiyle ve bazılarına da kalbleri İslam'a yatışsın diye ganimetten fazlaca vermiştir.
Ganimetten yada İslam devlet hazinesinden yapılan bu tür harcamalar, İslam toplumunun şimdiki ve gelecekteki meafaatleriyle ilgilidir. Çünkü bu tür harcamalar; siyasî, askerî, psikolojik, idarî, güvenlik gibi çeşitli alanlarda son derece faydalı sonuçlar ortaya koyabilir. Bunun için de bu tür uygulamalar, her zaman duruma göre yapılabilir.

984- Abdullah İbn Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Huneyn'i fethedip ganimetleri paylaştırdığında müellefe-i kulûb'a kalpleri İslam'a alıştırılan kimselere ganimetten fazlaca bir şeyler vermişti. Sonra Ensâr'ın da, başkalarının ellerine geçen paylara nail olmak istedikleri haberi, Resulullah (s.a.v.)'e ulaşmıştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ayağa kalkıp onlara hutbe okuyup Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra:
“Ey Ensâr topluluğu! Ben, sizi yolunu şaşırmış sapıklar halinde bulup Allah size benim vâsıtamla hidâyet vermedi mi? Fakir bulup Allah benim vâsıtamla sizi zengin etmedi mi? Dağınık bulup Allah, sizi benim vâsıtamla bir yere toplamadı mı?” buyurdu. Ensâr, bu sorulara hep:
“Allah ve Resulünün ihsanı pek büyüktür” diye cevap verdiler. Resulullah (s.a.v.):
“Bana cevap versenize!” buyurdu. Ensâr yine:
“Allah ve Resulünün nimetleri pek büyüktür” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Eğer siz isteseydiniz benim bu sorularıma; şunu, şunu söyler ve şu, şu işler oldu” diye cevap verebilirdiniz” buyurdu.
Amr, Resulullah (s.a.v.) burada bir çok şeyler saydığını ve kendisinin bunları ezberleyemediğini söyledi.
Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla:
“Başkalarının koyunlarla ve develerle gitmesine, sizin de evlerinize Resulullah'la dönmenize razı olmaz mısınız? Ensâr, iç elbiseler/samimi dostlardır. Diğer insanlar ise dış elbiseler/Ensar'dan sonra gelen dostlardır. Eğer hicret (şerefi) olmasaydı ben mutlaka Ensâr'dan bir fert olmak isterdim. Bütün insanlar bir vâdîye ve dağ

yoluna gitseler, ben mutlaka Ensâr'ın vadisine ve dağ yoluna girip giderdim. Doğrusu sizler, benden sonra başkalarının size üstün tutulmasını ve başkalarının sizlere tercih edilmesini göreceksiniz. (Kevser) havuzunun başında bana kavuşmanız için daima sabırlı davranın" buyurdu.[130][130]

Açıklama:

Hallâbî'ye göre; Resulullah (s.a.v.);
"Eğer hicret (şerefi) olmasaydı ben mutlaka Ensâr'dan bir fert olmak isterdim" sözü ile Ensâr'ın gönüllerini almak, dinleri hususunda kendilerini övmek istemiş, hattâ hicret olmasa Ensâr'dan sayılmasını temenni eylemiştir.
985- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Huneyn günü savaşı olup bitince, Resulullah (s.a.v.) ganimet dağıtımı hususunda Kureyş'li bâzı insanlara fazla vermek suretiyle tercihte bulundu. Bu sebeple Akra1 b. Hâbis'e yüz deve verdi. Uyeyne'ye de bunun kadar verdi, Arapların ileri gelenlerinden bâzı kimselere de atiyyeler verdi. Kısacası; o gün ganimet dağıtımı hususunda onları başkalarına tercih etti. Bunun üzerine bir adam:
"Vallahi, bu dağıtımda adalet gözetilmedi. Bununla Allah'ın rızâsı istenmedi!" dedi. Ben.
"Vallahi, bunu Resulullah (s.a.v.)'e haber vereceğim" dedim. Bunun üzerine gidip onun söylediklerini Resulullah (s.a.v.)'e haber verdim. Resulullah (s.a.v.)'in mübarek yüzü değişti ve kan gibi kıpkırmızı oldu. Sonra da:
"Eğer Allah ve Resulü adalet göstermezse o zaman kim adalet gösterir?" buyurdu. Daha sonra da:
"Allah, Musa'ya rahmet eylesin. O, bundan daha çok sözlerle eziyet görmüş, fakat hep sabretmiştir" buyurdu. Abdullah:
"Doğrusu bundan sonra Peygamber (s.a.v.)'e hiç bir söz götürmem diye (kendi kendime) söz verdim" dedi. [131][131]

47- Hariciler Ve Onların Özellikleri

986- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Huneyn'den dönerken Mekke'ye yakın bir olan Ci'râne mevkisindeyken yanma bir adam geldi. O anda Bilâl'ın elbisesi içerisinde gümüş olup Resulullah (s.a.v.) bundan avuçluyor ve halka veriyordu. Bu kimse:
“Ey Muhammed! Adalet göster!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Yazıklar olsun sana! Ben, adalet göstermezsem o zaman kim adalet Sösterir? Adalet göstermezsem o zaman eli boş kalmış ve hüsrana uğramışındır” demektir” buyurdu. Bunun üzerine Ömer İbn Hattâb (r.a):
“Ey Allah'ın resulü! Bana izin ver de şu münâfıkı öldüreyim” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“İnsanların, “Muhammed sahabilerini öldürtüyor” demelerinden Allah'a sığınırım. Doğrusu bu kimse ile arkadaşları; Kuranı okurlar, fakat okudukları Kur'ân onların gırtlaklarından aşağı geçmez. Onlar, Kur'an'ın emirlerinden okun avdan delip çıktığı gibi çıkarlar” buyurdu. [132][132]

Açıklama:

Bu tür hadislerde, sonradan ortaya çıkması muhtemel bir takım kimseler ve bu kimselerin özellikleri sayılmaktadır. Bazı İslam alimleri, bu. özellikleri göz önünde bulundurarak, bu kimselerin, Hariciler olduğunu sanmışlardır.
Harici, kelime anlamıyla, “Çıkan” anlamına gelmektedir. Hariciler de, çıkanlar anlamına gelmektedir. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.), burada bir durum tespiti yaparak, müslüman gibi görünüp de gerçekte ise okun yaydan çıkması gibi İslam Dininden çıkan kimseleri anlatmaktadır. Bunların, Haricîler olabileceği gibi, bu özelliklere sahip ve Müslüman gözüken her topluluk olabilir. İslam Tarihinde ortaya çıkan Hariciler ile ilgili olarak, bazıları onların dinden çıktığını iddia etmişse de onların, İslam dininden çıkıp kafir olduklarını söylemek, çok zor bir olay. O zamana kadar sahabe arasında bir takım farklılıklar olmasına rağmen, onlar, düşünce ve eylem anlamında yeni bir Kelamî-Siyasî bir ekol ve fırka olarak ortaya çıktıkları için onlara “Hariciler” denmiştir. Yoksa “Atılanlar" anlamına gelen Mu'tezile Mezhebi için onlara mensup kimselerin direkt olarak kafir olduklan ileri sürülmemiştir. Bu durum, Kelamî, Siyasî, Tasavvufî vb.

bir yapıya sahip her Müslüman topluluk için geçerlidir. Ama bazen bu topluluklar İçerisinde yer alan bazı kimseler, ileri sürdükleri fikirler gereği tekfir edildikleri olmuşsa da, bu topluluklann, tümden kafir olduklarını ileri sürmek ve bunların ebedi olarak Cehennemde yanacaklarını söylemek, yakışık almaz.
Bir sonraki hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onları öldürmek istemesi, devlet başkanına isyan edeceklerinden dolayıdır.

987- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yemen'deyken Resulullah (s.a.v.)'e üzerinde toprağı olan bir altın külçesi gönderdi. Resulullah (s.a.v.) bunu (şu) dört kişi arasında paylaştırdı: Akra' b. Habis el-Hanzalî, Uyeyne İbn Bedr el-Fezârî, Alkame İbn Ulâse el-Amirî, sonraki ya Kilâb oğullarından bir olan Zeyd el-Hayr et-Tâî yada Nebhân oğullarındandan biri. Kureyşliler buna kızıp:
“Resulullah, bizi bırakıp da Necid'in büyüklerine mi veriyor?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Ben, bunu ancak onların kalplerini İslam'a ısındırmak için yaptım” buyurdu. Derken gür sakallı, yanağının iki elmacığı çıkık, gözleri çukur, alnı yüksek ve başı tıraşlı bir adam gelip:
“Ey Muhammedi Allah'tan kork!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Eğer ben, Allah'a isyan edersem, o zaman O'na kim itaat eder? Sizler bana güvenmezseniz, O, beni yeryüzünde yaşayan insanlar için güvenir mi?” buyurdu.
Sonra o adam dönüp gitti. Topluluktan biri -ki bunun, Hâlid b. Velîd olduğu zannediliyor- onu öldürmek için Resulullah (s.a.v.)'den izin istedi. Resulullah (s.a.v.):
“Bu adamın soyundan öyle birtakım insanlar gelecek ki; onlar, Kur'ân-ı okuyacaklar, fakat okudukları Kur'an onların gırtlaklarından geçmeyecek, müslümanları öldürecekler ve putlara tapanları bırakacaklar, İslâm'dan okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. Eğer ben onların zamanına yetişmiş olsaydım Ad kavminin öldürülüşü gibi onları öldürürdüm” buyurdu. [133][133]
“Ey Allah'ın resulü! Adalet göster!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Yazıklar olsun sana! Ben, adalet göstermezsem o zaman kim adalet gösterir? Adalet göstermezsem o zaman ben eli boş kalmış ve hüsrana uğramışım demektir” buyurdu.

Bunun üzerine Ömer İbn Hattâb (r.a):
“Ey Allah'ın resulü! Bu konuda bana izin ver de onun boynunu vurayım!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Bırak sen onu. Çünkü onun Öyle birtakım arkadaşları var ki, kıldıkları namazın yanında sîzden biriniz kendi namazını küçümser, oruçlarının yanında kendi orucunu küçümser. Bu adamlar; Kur'ân-ı okurlar, fakat okudukları Kur'na onların köprücük kemiklerinden geçmez. İslâm'dan, okun avı delip geçtiği gibi çıkarlar. Hani) böyle bir okun demirinde nesil/kan nâmına bir şeyi bulunmaz, sonra giriş yerine bakılır, yine bir şey bulunmaz, sonra ağaç kısmına bakılır, orada da bir şey bulunmaz, tüy kısmına bakılır, orada da bir şey bulunmaz. Hâlbuki ok, avın işkembesini ve kanı delip geçmiştir.
Onların alâmeti kara bir adamdır. Bu adamın pazılarından biri, kadın memesi yada sallanan et parçası gibidir. Bunlar, insanların tefrikaya düştükleri zaman ortaya çıkar” buyurdu. Ebû Saîd:
“Ben, bunu, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğime şahadet ederim. Yine şahadet ederim ki, ben de beraberinde olduğum hâlde Alî İbn Ebî Talîb (r.a), Peygamber'in haber verdiği bu adamlarla savaştı. Savaşın bitiminde Ali, bu kara adamın aranmasını (askerlerine) emretti. Adam aranıp bulundu ve Ali'nin yanına getirildi. Ona baktım, tıpkı Resulullah (s.a.v.)'in nitelediği sıfatta idi” dedi. [134][134]

989- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), ümmeti içerisinden ortaya çıkıp insanların tefrikaya düştükleri zamanda ortaya çıkacak ve belirtileri; başlarını traş etmek olacak bir kavim zikretti, sonra da onlar hakkında:
“Bunlar, insanların en kötüleridir yada en kötü mahlukattandır. Onları, İki topluluğun hakka en yakın olanı öldürecektir” buyurdu.
Ebu Saîd el-Hudrî der ki:
“Peygamber (s.a.v.), onlar için misal getirdi yada şu sözü söyledi:
“Bir adam, nasıl avı vurur yada hedefe atar da okun demirine bakar, kan izi göremez, ağaç kısmına bakar kan izi göremez, yayın giriş yerine bakar yine bir kan izi göremezse bunlar da öyledir.” [135][135]
Nevevî der ki:
“Bu rivayetler, Ali'nin haklı, Muaviye taraftarlannm haksız olduklarını açıkça göstermektedir. Yine bu rivayetlerden, her iki tarafın da

mümin olduklarına, birbirleriyle savaşmakla dinden çıkmadıklarına, fasık olmadıklanna açıkça delil vardır.” [136][136]

48- Haricilerle Savaşmaya Teşvik

990- Süveyd b. Gafeie (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ali; Size, Resulullah (s.a.v.)'den bir hadis naklettiğim zaman, yemin ederim ki, gökten düşsem, benim için onun söylemediği bir şeyi söylemekten daha makbul olur. Sizinle aramızda meydana gelen bir şey hakkında konuştuğumuz zaman ise böyle değildir. Çünkü savaş, bir hileden ibarettir. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: *“Âhir zamanda yaşları genç, akılları ermez bir kavim meydana çıkacak. Bunlar, mahlûkatm en hayrlı sözlerini söyleyerek Kur'ân okuyacaklar, fakat okudukları Kur'ân onların gırtlaklarından aşağı geçmeyecektir. Dinden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. Böylelerine rastladığınız zaman onları öldürün. Çünkü onları öldürenlere kıyamet gününde Allah katında büyük ecir vardır”* dedi. [137][137]

991- Zeyd b. Vehb el-Cühenî'den rivayet edilmiştir:
Zeyd b. Vehb, Ali'yle birlikte Haricilere karşı savaşan ordunun içerisinde idi. Bu sırada Al-i (r.a):
“Ey insanlar! Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Ümmetimden öyle bir kavim çıkacak kî, Kur'ân okuyacaklar, fakat sizin Kur'ân okumanız onlarınkinin yanında bir şey değildir. Orucunuz da onların orucuna nispetle bir şey değildir. Kur'an'ı okuyacaklar, fakat onu kendi lehlerinde zannedecekler. Halbuki aleyhlerine olacak. Kıldıkları namazları, köprücük kemiklerinden öteye geçmeyecek. İslam'dan, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar” buyururken işittim” dedi.[138][138]

Açıklama:

Hariciler, Hz. Osman'ın şehid edilmesiyle başlayan iç karışıklıkların sonunda ortaya çıkan bir fitne grubunun adıdır. Bunlar, Sıffîn savaşından sonra Hz. Ali ile Muâviye arasındaki ihtilafın, İki hakem

tarafından Kur'an'a göre çözümlenmesi şeklinde bir karara varılınca, bu karan, “Kur'an'a” uygun bulmamışlardır. Hz. Ali fiilen halife seçilince, onların üzerine giderek onlarla savaşmıştır, Hz. Ali'ye karşı siyasî bir eylem olarak ilk toplandıkları yerin adı, “Harûra” olduğu için bunlara “Harûriler” de denmiştir.
Hz. Ali'nin bunlarla yaptığı savaş neticesinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onlar hakkında verdiği haberler birer birer ortaya çıkmıştır.
Hariciler, “Büyük günah İşleyen kimse kafir olur” diye ortaya attıkları bir prensible hareket ettikleri için zamanla Kelamı, Siyasî bir fırka mahiyetini kazanmışlardır.
Hariciler, değişik kollara ayrılmıştır. Zamanımıza kadar varlığını sürdüren kolu, İbadiye'dir. Bugün Tunus, Cezayir ve Umman'da bunlara rastlanmaktadır. Zengibar'ın resmi mezhebinin “İbadiye” olduğu bilinmektedir.

49- Haricilerin, İnsanların Ve Yaratıkların En Kötüsü Oldukları

992- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Doğrusu benden sonra ümmetimden bir kavim yada benden sonra ümmetimden bir kavim gelecek. Onlar; Kur'an'ı okuyacaklar, fakat okudukları Kur'an onların boğazlarından aşağıya geçmeyecek. Dinden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar, bîr daha da dine geri dönmeyecekler. Bütün insanlar ile yaratıkların en kötüsü, işte bunlardır.” [139][139]

993- Yuseyr b. Amr'dan rivayet edilmiştir: “Sehl b. Huneyn'e:
“Peygamber (s.a.v.)'i, Haricilerden bahsederken hiç işittin mi?” diye sordum de:
“Evet, onun Haricîlerden bahsettiğini işittim. Eliyle doğu tarafına doğru işaret ederek:
“Bir kavim, dilleriyle Kur'an okuyacaklar, fakat okudukları Kur'an köprücük kemiklerinden aşağıya geçmeyecek. Dinden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar” buyurdu. [140][140]

Açıklama:

Burada Haricilerin mahlukat içerisinde en kötü varlıklar olduğu, bunların doğu tarafından ortaya çıkacakları, Kur'an okuyup onun hükümleriyle amel etmeyecekleri belirtilmektedir.

50- Resulullah (s.a.v.) İle Hasım Oğulları Ve Muttalib Oğullarından Oluşan Ailesinin Sadaka Almasının Haram Olması

994- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ali'nin oğlu Hasan, sadaka hurmalarından bir hurma tanesi alıp ağzına attı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Kaka, kaka! Onu ağzından çıkar. Bizim zekat yemediğimizi sen bilmiyor musun?” buyurdu. [141][141]

Açıklama:

Hurmaların toplanma mevsiminde Resulullah (s.a.v.)'e sadaka olarak hurma getirilirdi. Bu hurmalar, Resulullah (s.a.v.)'in yanında bir hurma yığını oluştururdu. İşte böyle bir zamanda Hasan, bu hurma yığından bir tane hurma alıp ağzına atmış, fakat Resulullah (s.a.v'in uyarısı üzerine ağzından çıkarmıştır.

995-

Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resululiah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bazen ailemin yanına dönüp döşeğimin üzerine düşmüş bir hurma bulurum. Sonra onu yemek için yerden alırım. Daha sonra onun sadaka olduğundan korkarak onu elimden atarım.” [142][142]
996- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) bir hurma tanesi bulduğunda:
“Eğer bu, sadaka olmasaydı onu muhakkak yerdim” buyururdu. [143][143]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, farz olan zekat ile nafile olan sadaka haramdı. Hatta Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine bir yiyecek gelince, bu hediye mi, yoksa sadaka mı diye sorup “Hediyedir!” denirse, kabul edip, “Sadakadır!” denirse kabul etmediği; kabul etse biie, kendisi faydalanmayıp Ashab-ı Suffe'ye gönderdiği herkesçe bilinen bîr husustur.
Bazı alimler, Haşimoğullarına, sadaka almanın haram olduğuna dair icma bulunduğunu söylemişlerdir. Bunun yanı sıra Resulullah (s.a.v.)'in, sadaka almasının haram olup olmadığı hususunda alimlerin ihtilaf ettiğini ileri sürenler de olmuştur.
Buradaki ihtilaf, haram olan hususun; zekat mı, yoksa nafile olan sadaka mı olduğu meselesidir. Bu konuda mezhepler arası ve Hanefi mezhebi içinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Ebu Yusuf'a göre; Haşim oğullannın, başkalarından zekat almaları haramdır. Fakat birbirlerine zekat vermeleri helaldir.
Haşimoğuüarı; Hz. Ali, Abbâs, Ca'fer, Akîl, Haris b. Abdulmuttalib kollarına ayrılmaktadır.
Haşimoğullarına sadakanın haram kılınmasının sebebi; sadakanın, insanların günahlarının karışması sebebiyle bunları bu günahlardan tenzih etmek içindir.

51- Resulullah (s.a.v.)'in Ev Halkından Olanların Sadaka Memuru Olarak Çalıştırılmaması

997- Abdulmuttalib b. Rebîa İbnu'l-Hârîs'ten rivayet edilmiştir: “Rebîa İbn Haris ile Abbâs b. Abdulmuttalib bir yere gelip:
“Vallahi, şu iki oğlanı -beni ve Fadl b. Abbâs'ı- Resulullah (s.a.v.)'e göndersek de bunlar Peygamber (s.a.v.)'le konuşsalar, Peygamber (s.a.v.)'de bunlara şu sadakalar üzerine me'mûr tâyin etse, onlar da başka me'mûrların gördükleri vazifeyi eda etse ve onların aldığı maaştan bunlar da alsa çok iyi olur.” dediler.
Onlar, böyle konuşurlarken (yanlarına) Alî İbn Ebî Tâlib çıkagelip onların yanlarında durdu. Meseleyi ona da söylediler. Alî İbn Ebi Tâlib:

“Bundan vazgeçin! Vallahi, Peygamber (s.a.v.) bu dediğinizi yapmaz” dedi. Rebîa İbn Haris, Ali'ye itiraz edip:

“Vallahi, sen, bunu ancak bize hasedinden dolayı yapıyorsun. Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in dâmâdlığına nail olduğun halde biz sana bu hususta haset etmedik” dedi. Alî:

“Öyleyse onları Resulullah'a gönderin!” dedi.

Gönderilen gençler gittiler. Alî de o sırada biraz uzandı. Resulullah (s.a.v.) öğle namazını kıldırınca ondan önce odasının yanına gidip odanın önünde onu bekledik. Resulullah (s.a.v.) geldi ve bizim kulaklarımızı çektikten sonra:

“Gönlünüzde olanılar çıkarın bakalım” buyurdu. Sonra da içeri girdi, biz de yanına girdik. O gün Resulullah (s.a.v.) Zeyneb bint. Cahş'ın yanında bulunuyordu. Biz sözü birbirimize havale ettik. Sonra birimiz konuşup:

“Ey Allah'ın resulü! Sen insanların en iyisi ve en yardım sevenisin. Biz artık ergenlik çağma girmiş bulunuyoruz. Şu sadaka işlerinin, bazısına bizi memur tâyin etmen için geldik, Edersen biz de diğer me'mûrlar gibi vazifemizi yerine getirir, onlar gibi maaş alırız” dedi.

Resulullah (s.a.v.) uzun bir müddet sustu, hattâ kendisiyle konuşmak istedik. Zeyneb bize perdenin arkasından:

“Artık Peygamber (s.a.v.)'le konuşmayın” diye işaret etmeye başladı. Sonra Resulullah (s.a.v.):

“Şüphesiz ki sadaka memurluğu, Muhammed'in ev halkına uygun düşmez. O, ancak insanların kirleridir. Siz, bana; ganimetlerin beşte biri üzerinde görevli olan Mahmiyye ile Nevfel b. Haris b. Abddulmuttalib'i çağırın!” buyurdu.

Bunlar çağrılıp Resulullah'ın yanma geldiler. Resulullah (s.a.v.) Mahmiyye'ye, Fadl b. Abbâs'ı göstererek:

“Kızını, bu gence ver!” buyurdu. BunUn üzerine Mahmîyye, kızını ona nikahladı. Nevfel b. Hâris'e hitaben:

“Şu gence de sen kızını ver” buyurdu. O da, kızını bana nikahladı. Mahmîyye'ye:

“Her iki kıza, ganimetlerin beşte birinden şu kadar ve şu kadar da mehir ver” buyurdu. [144][144]

Açıklama:

Hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evlenme çağına geldikleri halde fakirlikten evlenemedikleri için kendisinden zekat memurluğu isteyen Fadl ile Abdulmuttalib'e "Şüphesiz ki sadaka memurluğu, Muhammed'in ev halkına uygun düşmez. O, ancak insanların kirleridir" gerekçesiyle red cevabı verdiği ifade edilmektedir.
Aslında Hz. Peygamber (s.a.v.) onların bu isteklerini reddederken *"Onların mallarından bir miktar sadaka al ki, onunla onları temizleyesin..*" [145][145] ayetine dayanmıştır.
Görülüyor ki, Peygamber (s.a.v.)'in ailesi diye vasıflandırdığı Haşim oğullan ile Muttalib oğullarına zekat almayı yasakladığı gibi, onların ücret karşılığında zekat memurluğu yapmalarını da yasaklamıştır.
Hz. Peygamber kendisine müracaat eden gençlere verilmek üzere, ganimet mallarının beşte bir gelirlerinin bir miktarının ayrılması için Mahmiyye'ye emretmesi, ganimetlerin beşte birinin bîr kısmının Peygamber (s.a.v.)'in yakınlarının hakkı olduğuna delalet etmektedir. Çünkü bu gençler Hz. Peygamberin yakınlarından idiler.
Hz. Peygamber (s.a.v.) ile soyundan sayılan diğer insanlara zekat ve sadakanın yasaklanmış olmasının nedenlerinden birisi de; Resulullah (s.a.v.)'in, zekat malını, "İnsanları kiri" sayarak kendi soyunun halkın kazancından ve. sırtından geçinmeyi önlemesidir. Bu önleme olmasaydı, insanlığın kendine minnettar, sevgi ve saygısı duyduğu kimsenin konumundan, soyundan sayılan kimseler faydalanmaya çalışacaklar ve koyduğu malî işlerden önce kendileri menfaatlenmek isteyeceklerdi. Resulullah (s.a.v.) ise insanlığa yaptığı irşat ve rehberliğine karşı İnsanlardan, ne kendisinin ve ne de soyundan sayılan kimselerin hiçbir maddi menfaat görmesini istemiyordu. Çünkü o, bu tebliğ göevine karşılık insanlardan hiçbir mükafat istemiyordu. Dolayısıyla da soyu sayılan kimselerin, İnsanlığın sırtına bir yük olmalarına razı değildi.
Bununla birlikte ganimetin beşte biri, Resulullah (s.a.v.)'e ait idi. Görüldüğü üzere, Resulullah (s.a.v.), soyu sayılan kimseleri yıpranmaması için de; oranı Allah tarafından belirlenmiş olan ganimetten gelen beşte bir paydan yararlanmalarını sağlıyordu.

52- Hediye Veren Kimse, Verdiği Hediyeyi Sadaka Yoluyla Elde Etse Bile Peygamber (s.a.v.)'e, Hâşim Oğullarına Ve

Muttalib Çğullarına Hediye Almalarının Mubah Olması, Kendisine Sadaka Verilen Kimse Sadakayı Eline Aldığı Zaman O Şeyde Sadaka Özelliği Kalkıp Sadaka Almak Haram Olan Kişilerin Her Birine Helal Olması

998- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Cüveyriye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), hanımı Cüveyriye'nin yanına girip ona:
"Yanında yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Cüveyriye:
"Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Yanımızda azadlıma sadaka malından verilmiş olan etli bir koyun kemiğinden başka hiçbir yiyecek yoktur" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
"Onu getir. Çünkü ondan sadaka hükmü kalkıp hediye konumunda olması hasebiyle yerine ulaşmıştır" buyurdu.[146][146]

999- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Berîre, kendisine sadaka olarak verilen bir eti, Peygamber (s.a.v.)'e hediye etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
"Bu et; Berîre'ye sadaka, bize ise hediyedir" buyurdu. [147][147]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) bu iki hadiste, başkasına sadaka olarak verilen şeyin o kimseler için geçerli olduğu, verilen bu şeyin bir başkasına geçmesi halinde sadaka hükmünün kalkarak hediye hükmüne gireceğini belirtmektedir. Çünkü hediye, Resulullah (s.a.v.) ile ailesine helal idi.

1000- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) bana sadaka malından bir koyun gönderdi. Ben de onun bir parçasını Aişe'ye yolladım. Resulullah (s.a.v.), Aişe'nin yanıma gelince, ona:
"Yanınızda (yiyecek olarak) bir şey var mı?" diye sordu. Aişe'de:
"Hayır, bir şey yoktur. Sadece Nüseybe, kendisine gönderdiğiniz koyunun etinden bîr parça et de bize de göndermiş" dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O, yerine ulaştı” buyurdu.[148][148]

Açıklama:

Burada fakir kimsenin sadakayı almakla o maldan sadaka vasfının ve hükmünün kalktığını, artık onu satın almanın yada bir başkasına hediye olarak verilmesinin caiz olduğu ortaya çıkmaktadır.
Ümmü Atiyye'nİn diğer adı, Nüseybe yada Nesîbe'dir.

53- Peygamber (s.a.v.)'in Hediyeyi Kabul Etmesi, Sadakayı İse Reddetmesi

1001- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'e bir yiyecek getirildiği zaman onufn sadaka mı, yoksa hediye mi olduğunu sorardı. Hediye olduğu söylenirse ondan yerdi, sadaka olduğu söylendiğinde ondan yemezdi.” [149][149]

54- Sadaka Veren Kimseye Dua Etme

1002- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir kavim, Resulullah (s.a.v.)'e sadakalarını getirdiği zaman fonlar hakkında:
“Allahümme! Sallı aleyhim” “Allahım! Onlara salat eyle/rahmet ve mağfiret ihsan eyle diye dua ederdi. Bir defasında babam Ebu Evfâ'da sadakasını Resulullah (s.a.v.)'e getirmişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) babam hakkında:
“Allahümme salli âl-i Ebi Evfâ” Allahım! Ebu Evfâ'nın ev halkına salat eyle” diye dua etti.[150][150]

Açıklama:

Burada “Salat” ile kastedilen, rahmet ve mağfirettir.
Alimler, peygamberlerden başka kimselere salat getirilip getirilmeyeceği konusunda görüş ayrılığına düşmüştür. Başta İmam Ahmed ve Zahiriler olmak üzere bazı alimlere göre peygamberlerden

başkalarına salat getirmek caizdir. İmam Malik, İmam Şafiî, İmam A'zam Ebu Hanife gibi alimlere göre ise peygamberlerden başka bir kimseye müstakil olarak salat getirmek caiz değildir.

55- Haram Bir Şey İstemedikçe Zekat Memurunu Hoşnut Etme

1003- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Zekat memuru size geldiği zaman sizden hoşnut olarak ayrılsın!” [151][151]

Açıklama:

Burada kastedilen husus; bu tür kimselerin görevlerini zamanında yapması İçin onlara yumuşak davranılması, işlerinde kolaylık gösterilmesi ve problem çıkartılmamasıdır. Bu suretle görevini yapan kimsenin, görevinin aksatılması engellenmiş olunmaktadır. Bunların hepsi; görevli kimselerin haika zulüm ve haksızlık yapmadığı müddetçe uyulacak tavsilerdir. Eğer zulüm ve haksızlık yapmak isterlerse bu takdirde onlann bu davranışlarına itaat sözkonusu değildir. [152][152]

13. SİYAM (ORUÇ) BÖLÜMÜ

Oruç, Farsça'daki “Rûze” kelimesinin Türkçeleşmiş şeklidir. Arapça'sı, “Savm” ve “Sıyâm”dır. Savm kelimesi, Arapça'da; bir şeyden uzak durmak, bîr şeye karşı kendini tutmak, engellemek anlamında kullanılmaktadır.
Terim olarak ise imsak vaktinden iftar vaktine kadar bir amaç uğruna ve bilinçli olarak yeme-içme ve cinsel ilişkiden uzak durmak demektir.
Oruç, Peygamberimiz'in Medine'ye hicretinden bir buçuk sene sonra Şaban ayının 10. günü farz kılınmış olup İslam'ın beş şartından biridir.

Oruç, nefsin isteklerinden İradî olarak uzak durma olması yönüyle bir irade eğitimine, açlık ve susuzluğun verdiği sıkıntıya dayanma yönüyle de bir sabır eğitimine dönüşmektedir, insanın hayatta başarılı olabilmesi için İrade hakimiyeti ve güçlükler karşısında dayanabilme gücü de önemli bir role sahiptir. Nefsin isteklerinin kontrol altına alınmasında, ruhun arındırılıp yüceltilmesinde oruç etkili bir yoldur.

1- Ramazan Ayının Fazileti

1004- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Ramazan ayı geldiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır. Şeytanlar bağlanır." [153][153]

2- Hilalin Görülmesiyle Ramazan Orucunun Farz Olması, Yine Hilalin Görülmesiyle Bayram Yapılması, Ayın Başında Veya Sonunda Hava Bulutlu Olursa Ramazan Ayının Otuz Gün Üzerinden Tamamlanması

1005- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.), Ramazan ayından söz edip:
"Hilali görmedikçe oruç tutmayın. Yine hilali görmedikçe iftar etmeyin/bayram yapmayın. Eğer hava size bulutlu olursa Ramazan hilalini takdir edin" buyurdu. [154][154]

1006- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):
"Biz, ümmi okuma-yazma bilmeyen bir ümmetiz. Biz, ne yazı yazarız ve ne de hesap yaparız. Ay şöyle, şöyle ve şöyle olur" buyurup, on parmağını iki defa gösterdi, üçüncü de on parmağının baş parmağını yumdu. Böylece ayın yirmi dokuz çektiğini gösterdi. Sonra da on parmağını üç defa göstermek suretiyle;
"Ay bazen de şöyle, şöyle ve şöyle olur" yani otuz çeker" buyurdu. [155][155]

1007- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Hilali gördüğünüz zaman oruç tutun, onu gördüğünüz de iftar edin/bayram yapın. Eğer hava bulutlu olursa otuz gün oruç tutun." [156][156]

3- Ramazandan Bir Veya İki Gün Önce Oruç Tutmanın Yasaklaması

1008- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Ramazan orucunu bir veya iki gün önce tutmayın. Ancak bir kimsenin tutageldiği orucu tutuyorsa onu tutsun."[157][157]
Bir-iki gün oruçla Ramazân'ın öne alınmasından maksat; ihtiyat maksadıyla veya Ramazân'ı karşılamak için Ramazân'dan önce bir yada iki gün oruç tutmaktır.
Hz. Peygamber (s.a.v.), daha önceden belirli günlerde oruç tutmayı adet edinip tutmakta olduğu orucu bu günlere rastlayanların dışında Ramazân'dan önce bir veya iki gün oruç tutmayı yasaklamıştır.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu günlerde oruç tutmayı yasaklamasının hikmeti; oruca başlamayı hilalin görülmesine veya Şaban'ın otuza tamamlanmasına bağlamasıdır. Durum böyle iken daha hilal görülmeden veya Şaban otuza tamamlanmadan oruca başlamak, nasla sabit olan bir şeyi beğenmemek gibidir. Çünkü hadisin bazı varyantlarında Ramazân'a, Ramazân hilalinin görülmesiyle yada Şaban'ı otuza tamamlamakla başlanacağı, bayramın da Şevval hilali görülünce yada Ramazân otuza tamamlanınca yapılacağı ifade edilmektedir.
Ayrıca havanın bulutlu olması gibi sebeplerden dolayı Şaban ayının yirmi dokuzundan sonraki günün Şaban ayına mı, yoksa Ramazân ayına mı ait olduğu konusunda şüphe oluşması mekruhtur. Dolayısıyla bugüne, "Şek günü" denilir. İşte bu sebeple Resulullah (s.a.v.), Ramazân'a bir iki-gün önce başlamayı yasaklamıştır.

4- Ayın Yirmi Dokuz Gun Olması

1009- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Saymakta olduğum yirmi dokuz gece geçince Resulullah (s.a.v.) yanıma girdi. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Sen bizim yanımıza bir ay girmemeye yemin etmiştin. Halbuki yirmi dokuzuncu günde girdin. Çünkü ben bunları sayıyordum” dedim. Resulullah (s.a.v.);
“Ay bazen yirmi dokuz gün olur” buyurdu. [158][158]

1010- Ümmü Seleme (ranhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) bir ay hanımlarından bazılarının yanma girmemeye yemin etti. Yirmi dokuz gün geçince sabahleyin yada akşam üzeri yanlarına girdi. Ona:
“Ey Allah'ın peygamberi! Sen, bizim yanımıza bir ay girmemeye yemin ettin” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Ay bazen yirmi dokuz gün olur” buyurdu. [159][159]

5- Her Belde Halkı İçin Ay'ı Kendileri Görmelerinin Geçerli Olduğu Ve Bir Beldede İnsanlar Hilali Görürlerse Onlardan Uzak Olan Yerler İçin Bu Hükmün Sabit Olmaması

1011- Kureyb'ten rivayet edilmiştir:
“Ümmü'1-Fadl bint. Hârİs, Kureyb'i, Muâviye'nin yanma Şam'a yollamıştı. Kureyb der ki:
“Şam'a varıp Ummü Fadl'ın hacetini yerine getirdim. Ben, Şam'da bulunduğum sırada Ramazan hilâli göründü. Ben de, hilâli cuma gecesi gördüm. Sonra Medine'ye ay'ın bitiminde geldim. Abdullah İbn Abbâs (r. anhüma) bana bâzı şeyler sordu. Sonra hilâlden söz açıp:
“Hilâli ne zaman gördünüz?” diye sordu. Ben:
“Biz, onu cuma gecesi gördük” diye cevap verdim. O:
“Hilali sen mi gördün?” diye sordu. Ben de:
“Evet. Halk da hilali gördüler ve oruç tuttular. Muâviye de oruç tuttu” dedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Ama biz hilali cumartesi akşamı gördük. Bunun için de ya otuzu tamamlayıncaya yada hilâli görünceye kadar oruca devam ediyoruz” dedi. Ben:
“Muâviye'nin görmesi ve oruç tutmasıyla yetinmiyor musun?” dedim. O da:
“Hayır. Bize, Resulullah (s.a.v.) böyle emretti” diye cevâp verdi. 160[160]

6- Hilalin Büyük Ve Küçüklüğüne İtibar Olmadığını, Yüce Allah'ın Hilalin Görülmesi İçin Ona İmdad Buyurduğunu, Bulutlu Ve Sisli Olursa Otuza Tamamlanması

1012- Ebu'l-Bahterî'den rivayet edilmiştir:
Umre yapmak için yola çıkmıştık. “Batn-ı Nahle” denilen yere konakladığımız zaman hilâli görmeye çalıştık. Bunun üzerine cemaattan bâzısı:
“Bu ay, üç günlüktür” dedi. Diğer bâzısı da:
“İki günlüktür” dedi. Derken Abdullah İbn Abbâs'a rastladık. Ona:
“Biz hilâli gördük. Cemaattan bâzısı onun üç günlük olduğunu ve diğer bâzısı da iki günlük olduğunu söylediler” dedik. Abdullah İbn Abbâs:
“Onu hangi akşam gördünüz?” diye sordu. Biz:
“Filân ve filân akşam” dedik. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:
“Doğrusu Resulullah (s.a.v.):
“Allah, onu görülmesi imdat etti” buyurdu. Dolayısıyla o, sizin gördüğünüz geceye aittir” diye cevap verdi. 161[161]

7- Peygamber (s.a.v.)’in “Bayram Ayları Noksan Olmazlar” Hadisinin Anlamı

1013- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;
“İki bayram ayı, sayıları otuzdan az olsa da sevapları noksan olmazlar. Bunlar, Ramazan bayramı ile Zilhicce Kurban bayramı ayıdır.” 162[162]

Açıklama:

Ramazan ve Kurban ayları, otuzar gün değil yirmidokuz gün çekmekle sayıca noksan olsalar bile sevap ve ecir bakımından noksan olmazlar.
Bu ayların birinde oruç ve diğerinde hac ibadeti bulunduğu için hadis, bu ayların faziletini belirtmektedir.

8- Oruca Girişin Fecrin/Şafağın Doğmasıyla Gerçekleştiği, Fecrin Doğmasına Kadar Yemek Ve Diğer Şeylerin Yapılmasının Caiz Olduğu, Oruca Başlamanın Sabah Namazının Vaktinin Girmesiyle Olduğu Ve Fecr İle İlgili Diğer Hususlar

1014- Adiyy b. Hatim (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yüce Allah'ın;
“Sizin için şafaktaki beyaz ipliği siyah ipliğinden ayırt edilinceye kadar yiyip için” [163][163] ayeti inince, Adiyy b. Hatim, Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Ben, yastığımın altına biri beyaz ve biri de siyah olmak üzere iki ip koydum. Böylece geceyi gündüzden ayırt ediyorum” dedi. Resululîah (s.a.v.):
“Senin yastığın çok genişmiş. Bu beyaz iplik ile siyah iplik, ancak gecenin karanlığı İle gündüzün aydınlığından ibarettir” buyurdu. [164][164]

Açıklama:

Hadis ve hadiste belirtilen ayet; oruç tutulan günlerin gecelerinde fecr doğuncaya yeme içme, cinsel ilişki gibi oruca aykırı davranışların caiz olduğuna delalet etmektedir. Yalnız fecrin doğuşundan maksadın ne olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir.
Fecrin belirmesinden maksat; fecrin doğması mı, yoksa mükellef tarafından görülmesi mi olduğu meselesi de ihtilaf konusu olmuştur.

Çünkü ayette;

“Fecirdeki/şafaktaki” 165[165] ifadesi, her iki yoruma da imkan vermektedir. Cumhurun görüşüne göre, fecrin belirmesinde mükellefin görüşü esastır. Dolayısıyla bir kimse, fecrin doğup doğmadığında şüphe ederse kendisine yemek-içmek helal olur. Ancak fecirden sonra, yediği kesinlikle belli olursa o gün tuttuğu orucu kaza etmesi gerekir.
Orucun başlama vaktinin, fecrin doğusuyla mı, yoksa aydınlığın yayılışıyla mı olduğu hususunda görüş ayrılığı vardır. Alimlerin çoğunluğuna göre, fecr yayılıncaya kadar yeme-içmek caizdir.

1015- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yüce Allah'ın;
“Sizin için beyaz iplik siyah iplikten sizce ayirdedilinceye kadar yiyip için” 166[166] ayeti inince, bir kimse eline bir beyaz ve bir de siyah ip alıp renklerinin ne olduğu açıkça belli olana kadar yiyip işerdi. Bunun üzerine yüce Allah *“Şafaktaki”* 167[167] ifadesini indirerek siyah iplik ile beyaz ipliğin ne demek olduğunu açıkladı. 168[168]

1016. Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Doğrusu Bilal geceleyin ezan okur. Bu nedenle İbn Ümmü Mektûm'un ezan okumasını işitinceye kadar yiyip için.” 169[169]

Açıklama:

Bilal ezanı vaktin yaklaştığını belirtmek için okurdu. Bir sonraki hadis, bunu açıklamaktadır. Abdullah İbn Ümmü Mektum ise vaktin girdiğini belirtmek için ezan okurdu.

1017- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Bilal'in ezan okuması yada Bilal'in nidası, sizden birisinin sahurundan alıkoymasın. Çünkü o, ayakta olanınızın/namaz kılanınızın artık ara vermesi ve uyuyanınızın artık uyanması için

geceleyin ezan okur yada seslenir" buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
"Şafak şöyle şöyle olmakla değil, şöyle oluncaya kadardır" buyurup iki parmağının arasını araladı. 170[170]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in *"Şafak şöyle şöyle olmakla değil, şöyle oluncaya kadardır"* buyurması; fecri kazibin/yalancı şafağın, ufukta baş tarafa doğru uzayan uzun bir beyazlık olduğuna işaret etmek istemiştir. Fecri sadıkın/doğru şafağın da, ufukta enlemesine görünen beyazlık olduğuna işaret etmek dilemiştir. Her iki fecri anlatmak için bu iki türlü işaretten daha uygunu olamaz.

9- Sahur Yemeği Yemenin, Sahuru (Sabah Namazının Vaktinin Girmesine Kadar) Ertelemenin Ve İftarı Acele Yapmanın Müstehab Olması

1018- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Sahurda yemek yiyin. Çünkü sahurda yemek yemede bereket vardır." 171[171]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), bazı hadislerde, sahura kalkmayı emretmektedir. Alimler, başka rivayetleri de göz önüne alarak bu emrin, vacip değil de mendubu ifade ettiğini söylerler. Çünkü Belağat'ta "Emr" ifade eden bir kelime, 9 anlama gelebilmektedir. Buna göre her "Emr" ifade eden kelime, vacip olmamaktadır.
Sahura kalkmak ve sahur yemeği yemek, oruç tutacak kimsenin, orucun başlama imsak vakti olan fecirden önce bir şeyler yemesidir.
Sahur için vaad edilen "Bereket"ten kasıt; ecr ve sevaptır. Sahurun verceği güçle oruç daha canlı, daha şevkli tutulur. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetine uyulmuş olunur.

Sahur yemeğine teşvik edilmesinde birtakım hikmetler vardır. Burada da görüldüğü üzere, Rasulullah (s.a.v.), sahurun berekete vesîle olacağını belirtmiştir. Ayrıca sahur, seher vaktinde uyanık olmaya böylece ilâhi feyzlerden istifâdeye sebeptir. Oruca başlarken yenilen yemek, gün boyu açlığa katlanmada kolaylık sağlar. Böylece müslümanların oruç ibâdetinden kaçınmalarına engel olur.

1019- Amr İbnü'I-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bizim orucumuz ile Ehl-i kitabın orucu arasındaki ayırıcı fark, sahur yemeği yemektir.” [172][172]

Açıklama:

Hıristiyan ve Yahudiler oruç tuttuklarında akşam uyuduktan sonra yemek ve içmek kendilerine harmdı. Artık oruç fiilen başlamış sayılırdı. İslamiyetin ilk günlerinde müslümanlar için de durum aynı idi. [173][173]Daha sonra Müslümanlar için fecr doğuncaya kadar yeme-içme ve cinsel ilişkide bulunmaya izin verildi, bir de sahur yemeği yemeleri teşvik edildi.

1020- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Zeydb. Sabit (r.a);
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sahur yemeği yedik. Sonra da namaza kalktık” dedi. Enes, Zeyd b. Sâbit'e:
“Sahur ile namaz arasında ne kadar müddet vardı?” diye sordum. Zeyd b. Sâbit'de:
“Elli ayet kadar” diye cevap verdi. [174][174]

Açıklama:

Elli ayetten maksat; ne uzun ve ne de kısa olmayıp orta halli elli ayet olup bunu acele etmeden ve çok ağır davranmadan vasat bir şekilde okumakla geçen suredir.

1021- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlar iftarı acele yapmaya devam ettikleri müddetçe devamlı hayr üzerinde olurlar.” 175[175]

Açıklama:

Hadis, iftarı geciktirmeden açmanın müstehab olduğuna delalet etmektedir. Bu hadisin anlamı; “İnsanlar bu sünneti korumaya devam ettikleri sürece daima hayr işlemiş sayılırlar. İftarı geciktirirlerse, bu, onların fesada düşeceklerine bir alamettir” demektir. Çünkü iftarda acele davranmak, gün boyunca oruç tutan kimse için en uygun olanıdır. Oruç tutma İbadetine karşı daha dayanıklı olur.

1022- Ebu Atiyye'den rivayet edilmiştir:
“Yanımda Mesrûk olduğu halde, Aişe'nin yanına girdim. Ona:
“Ey müminlerin annesi! Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerinden iki kimse var ki, birisi hem iftarı acele ediyor ve hem de namazı acele kılıyor. Diğeri de, hem iftarı ve hem de namazı geciktiriyor” dedik. Aîşe:
“Bunların hangisi, hem iftarda ve hem de namazı kılmada acele davranıyor?” diye sordu. Biz:
“Abdullah İbn Mes'ud” diye cevap verdik. Aişe:
“Resulullah (s.a.v.) işte böyle yapardı” dedi.
Hadisin ravisi Ebu Kureyb:
“Diğeri de, Ebu Musa el-Eş'arî” ilavesini yaptı. 176[176]

Açıklama:

Oruçlunun iftar açmakta ve kişinin akşam namazını kılmakta acele etmesi müstehabtır.
Buna/göre Abdullah İbn Mes'ud sünnet üzere ve Ebu Musa el-Eş'arî ise caiz olmak üzere hareket etmiş oluyurlar. Dolayısıyla her ikisi dei hayr üzeredirler.

10- Orucun Sona Ermesi Ve Gündüzün Çıkması

1023- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle bu Gece gelip gündüz gittiğinde ve güneş de battığında oruçlu orucunu iftar eder.177[177]
Gece gelip gündüz gitmesinden maksat, aydınlığın kaybolup karanlığın çökmesidir.

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) burada gündüz gidip gece gelip güneş batınca iftar vaktinin gelmiş olduğunu, *“Oruçlu orucunu iftar eder”* sözleriyle ifade etmiştir.

1024- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan ayında bir seferds bulunuyorduk. Güneş batınca, Resulullah (s.a.v.):
“Ey filanca kimse! Hayvanındanın de bize hurma şırası hazırla” buyurdu. O da:
“Ey Allah'ın resulü! Henüz daha gündüz var” dedi. Resulullah (s.a.v.) yine;
“Bize hurma şırası yap” buyurdu.
Bunun üzerine o kimse hayvanından inip hurma şırası hazırlayıp onu Resulullah (s.a.v.)'e getirdi. Peygamber (s.a.v.) o şıradan içti. Sonra da eliyle işaret edip:
“Güneş, şuradan batıp gece de şuradan geldiğinde oruçlu kimse orucunu iftar eder” buyurdu. 178[178]

Açıklama:

Görüldüğü üzere, Hz. Peygamber (s.a.v.) güneşin battığını farkedince, Bilâl'e inip kendileri için hurma şırası ezmesi yapmasını emretmiştir. Ancak Bilâl iki kere üstüste henüz akşamın olmadığını söyleyerek Rasulullah'a biraz daha beklemesini arzetmiştir. Fakat efendimiz üçüncü kez emrini tekrarlayınca, Bilâl hayvanından inmiş ve emrolundugu şeyi yapmıştır.
Bilâlin iki defa üst üste akşamın henüz olmadığını belirtmesi onun kesinkes akşamı olmadığı kanaatinde olduğundan dolayıdır. Çünkü

Hz. Peygamberin bunu tam fark edememiş olması mümkündür. Bilâl'e göre güneş henüz batmamıştır. Çünkü aksi takdirde Bilal'in, emri yerine getirmede gecikmesi düşünülemez. Çünkü bu inat olur. Bilal gibi birisi böyle şey yapmaz.

11- Visal/Ara Vermeden Peşpeşe İftarsız Oruç Tutmanın Yasak Olması

1025- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) visal ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı yasakladı. Sahabiler:
“Fakat sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorsun” dediler. Peygamber (s.a.v.):
“Ben, sîzin gibi değilim. Çünkü ben Rabbim tarafından doyurulurum ve su içirilirim” buyurdu. [179][179]

Visal Orucu:

İki veya daha çok gün, geceleri hiç iftar etmeden oruca devam etmektir. Bunun, oruç tutulması mekruh olan günlerde de kesmemek şartıyla bütün sene oruç tutmak olduğunu söyleyenler de vardır. Ancak bu görüş pek benimsenmemiştir.
Visal orucu tutmak, mekruhtur. Hattâbî'ye göre, Visal orucunun mekruh olmasının sebebi; oruçlunun zayıf zayıflayıp kuvvetten düşmesi, böyiece farz olan oruca ve diğer ibadetlere gücü yetmez bir hale gelmesi veya oruçtan usanmaları ve onların karşılaştıkları sıkıntının, farz olan orucu da terk etmelerine sebep olma ihtimalidir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu orucu ümmetine yasaklamasından sonra kendisine “Sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorsun” denildiğinde Resulullah (sav), buna, “Ben, sizin gibi değilim. Çünkü ben Rabbim tarafından) doyurulurum ve su girilirim” karşılığını vermiştir.
Resulullah (s.a.v.)'e Allah tarafından yedirilip içirilmesinden maksadın ne olduğu hususunda birkaç ihtimal vardır:
1-Yüce Allah, Hz. Peygamber'e yemiş-içmiş gibi kuvvet verir. Dolayısıyla yeme-içme ıhtjyacı duymadan ibâdetine devam edebilir.

2- Gerçekten Allah ona geceleri yedirip içirir. Bu hal de onun visaline engel değildir. E sâdece ona özgü bir haslettir. Ümmete yasak olduğu halde, Rasûlullah'ın yapmasında ve\, onu uygulamasında sakınca olmayan şeylerin başka örnekleri de vardır. Örneğin, Hz**. Penmber** (s.a.v.)'in göğsü altın bir tastaki su ile melekler tarafından yıkanmıştır. Oysa alt: kabın dünyada kullanılması yasaktır.
3- Hz. Peygamber'in visal orucu esnasında geceleyin yeyip içmesi, uyku halinde yey içenin haline hamledilir, uyku halinde yeyip içenin açlığı ve susuzluğu gittiği halde oruç bozulmadığı gibi, bu durumda iken Hz. Peygamber'in orucu da bozulmaz. Bu açıkiam; İbnu'l-Münzîr'e aittir.
Yüce Allah, Resûlullah (s.a.v.)'i; kendi azametini düşündürmek, sevgi ve muhabbetiy içini doldurmak ve marifetiyle gıdalandırmak sureti ile onu yemekten içmekten müstağı kılar.

1026- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resûlullah (s.a.v.) visal/ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı yasal ladı. Bunun üzerine müslümanlardan birisi:
“Ey Allah'ın resulü! Fakat sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç ti tuyorsun?” dedi. Resûlullah (s.a.v.):
“Hanginiz benim gibi olabilir? Çünkü ben, Rabbim beni doyurup su içirmiş olarak gecelerim” buyurdu.
Sahabiler, ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı bırakmaktan kaç nınca Resûlullah (s.a.v.) onlara bir gün, sonra bir gün daha olmak üzere iki gün ü üste ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutturdu. Derken üçüncü gün hile gördüler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.), onların ara vermeden peşpeşe iftarsı oruç tutmaktan vazgeçmeyi kabul etmediklerinden dolayı onlara ibret dersi verircesine:
“Eğer hilal gecikseydi, ibret dersi olsun diye size daha fazla visal yatıracaktım” buyurdu.”

Açıklama:

Sahabenin visal orucundan vazgeçmemeleri, Peygamber (s.a.v.)'e muhalefet için değil, bu konudaki yasağın tenzih manası anladıktan içindir.

Peygamber (s.a.v.)'in visal orucuna izin vermesi, yasağın mahiyetini doğrulatmak ve bu konuda oluşacak zarar ile sıkıntıyı göstermektir. Visal orucundan ortaya çıkacak problem; İbadetten bıkmak, zayıf ve güçsüz düşerek başka ibadetleri yapamamaktır.

1027- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayında namaz kılıyordu. Ben de gelip yanıbaşında namaza durdum. Başka bir adam gelip o da bizimle birlikte namaza durdu. Sonunda, bir cemaat olduk. Peygamber (s.a.v.) benim arkasında olduğumu hissedince, namazda kısaltma yapmaya başladı. Namazı bitirdikten sonra evine girip (orada) öyle bir namaz kıldı ki, onu bizim yanımızda kıldığı gibi kılmadı. Sabahladığımızda ona:
“Dün geceki namazda arkanda bizim olduğumuzu anladın mı?” diye sorduk. O da:
“Evet. Zaten yaptığım kısa kılma işine beni sevk eden şey de budur” buyurdu.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) visal orucu tutmaya başladı. Bu oruç tutma işi, aynı sonuna rastlamıştı. Derken sahabilerinden bazı kimseler de visal orucu tutmaya başladılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Bazı kimselere ne oluyor da, ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorlar? Doğrusu siz, benim gibi değilsiniz. Bakın, vallahi, eğer ay uzamış olsaydı size öyle bir ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tuttururdum ki, bu işin derinliğine dalanlar bu yaptıklarından vazgeçerlerdi” buyurdu. [180][180]

1028- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) sahabileri ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı yasakladı. Onlar:
“Takat sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorsun” dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Ben, sizin gibi değilim. Çünkü Rabbim beni doyuruyor ve su içiriyor” buyurdu. [181][181]

12- Oruçluyken Öpmenin, Şehveti Harekete Geçmeyen Kimselere Haram Olmamasi

1029- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: Âişe:
"Resulullah (s.a.v.) oruçluyken kadınlarından birini öperdi" deyip sonra da güldü. 182[182]

1030- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) oruçlu olduğu halde beni öperdi. Fakat sizin hanginiz, Resulullah (s.a.v.)'in nefsine hakim olduğu gibi kendine sahip olabilir?" 183[183]

1031- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayında oruçlu olduğu halde hanımlarını öperdi" 184[184]

1032- Ömer b. Ebi Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Ömer, Resulullah (s.a.v.)'e:
"Oruçlu bir kimse hanımını öpebilir mi?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.), ona Ümmü Seleme'yi işaret ederek:
"Bu meseleyi ona sor" buyurdu. Ümmü Seleme'de, Resulullah (s.a.v.)'in bu işi yaptığını ona haber verdi. Bunun üzerine Ömer:
"Ey Allah'ın resulü! Allah, senin, gelmiş ve geçmiş bütün günahlarını bağışlamıştır" dedi. Resulullah (s.a.v.), ona:
"Dikkat et! Vallahi, Allah'a karşı en fazla takvalı olanınız ve ondan en fazla korkanınız şüphesiz ki benim" buyurdu"

Açıklama:

Öpmenin orucu bozup bozmayacağı meselesi, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Bu konuyu rivayet eden alimler, Hz. Peygamber (s.a.vj'in oruçlu iken hanımlarını öptüğünü belirtmişlerdir. Yalnız Hz. Aişe'den gelen bir rivayette; Resulullah (s.a.v.)'in, nefsine, herkesten daha fazla hakim olduğunu belirterek oruçlu iken öpmenin riskine dikkat çekmektedir. Alimler, rivayetlerdeki ihtiyati kayıtları da

dikkate alarak meseleyi yumuşak bir üslupla hükme bağlamaya çalışmışlardır.
Yine alimler, meninin gelmesine sebep olmadıkça orucu bozmayacağı hususunda ihtilaf etmezler. Bu konuda Resulullah (s.a.v.)'e,
“Öpmenin orucu bozup bozmayacağı sorulduğunda;
“Abdest sırasında ağzını yıkaman orucu bozar mı?” [185][185] buyurarak;
“Hep bilirsiniz ki, su içmenin bir önceki hali olan ağza su alma orucu bozmaz, bunun gibi, cinsel ilişkinin bir önceki hali olan öpme de orucu bozmaz” demek istemiştir.
Ebu Hanife'ye göre ise; oruçlu iken öpme genç insana mekruh olup yaşlıya caizdir.

13- Cünüp Olduğu Halde Üzerine Şafak Doğan Kimsenin Orucunun Sahih Olması

1033- Hz. Âişe (r.anhâ) ile Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayında ihtilamdan dolayı değil de, cinsel ilişkiden ötürü cünüp olarak sabahlar, sonra boy abdesti alıp oruç tutardı.” [186][186]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in kendisine gusül gerekli olduğu halde sabahlamasından maksat; fecrin doğduğu vakte kadar guslünü geçiktirmesidir. Güneşin doğmasına kadar değil, çünkü onun sabah namazını geçirmesi düşünülemez.
Hadiste; Resulullah (s.a.v.)'in cünüp olarak sabahlamasının, ihtilamdan dolayı değil, hanımlarından biriyle cinsel ilişkiden dolayı olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu ifade, bize, iki konuyu açıklamaktadır:
1- İhtilam, şeytandan dolayı olur. Resuluİlah (s.a.v.)'e ise şeytan yaklaşamaz.

2- Cinsel ilişki, kasdî bir davranıştır. İhtilam ise insanın elinde olan bîr şey değildir. Hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in, kendi kasdı ile cünüp olduğu halde sabahlayıp oruca devam ettiği bildirilmektedir. Öyleyse kasde dayanmayan ihtilam olmaktan dolayı cünüp olan kişi de, tereddütsüz olarak orucuna devam edebilir.
Hadis, hüküm yönünden; geceyi cünüp olarak geçirmenin orucun sıhhatine engel olmadığını ortaya koymaktadır. Bu hüküm, cünüplügün, cinsel ilişkiden veya ihtilamdan olması orucun farz veya nafile olması hallerini kapsar.
Guslün, şafaktan önce yada sonra olması da hükmü değiştirmez. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in ümmetine cevazı belirtmek için yaptığı bu hareket, bütün olasılıkları içine almaktadır. Ulemanın cumhurumun görüşü böyledir. Nevevî (ö. 676/1277), bu konuda icma oldu öunu nakleder.

1034- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Bir adam, fetva sormak için Peygamber (s.a.v.)'e geldi. Âişe'de, konuşulanları, kapının arkasından işitiyordu. Gelen kişi:
“Ey Allah'ın resulü! Bazen ben cünüpken namaz vakti geliyor. O gün oruç tutayım mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Ben, cünüpken de namaz vakti geliyor. Fakat ben oruç tutuyorum” buyurdu. O kişi:
“Ey Allah'ın resulü! Sen bizim gibi değilsin. Allah, senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Vallahi, ben Allah'tan en fazla korkanınızım ve O'ndan neyle korktuğunu en iyi bileniniz olmayı gerçekten ümit ederim” buyurdu. 187[187]

Adamın, Resulullah (s.a.v.)'e:
“Sen, bizim gibi değilsin. Allah, senin, geçmiş ve gelecek bütün günahlarını atfetmiştir” demesi; Resulullah (s.a.v.)'in, günah işleyebileceği manasına alınmamalıdır. Bundan maksat;
“Sen, günah işlemedin ve işlemezsin de” demektir.
Kadı İyâz'a göre, bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptıklarının, kendisine özgü bir özellik olduğuna dair bir delil yoksa, ona uymanın vacip olduğunu göstermektedir.
Bu hususta Fıkıh Usulü kitaplarındaki tafsilât şu şekildedir:

1- Resulullah (s.a.v.)'in oturup kalkmak, yiyip içmek gibi tabii fiilleri, ümmetinin fiilleriyle eşittir.
2- Kuşluk namazı, vitir ve teheccüd gibi ona özgü farz olan namazlar ile dörtten fazla kadınla evlenmek hususunda ümmeti, onun gibi değildir.
3- Mutlak ve mücmeli açıklamak için İşlediği fiiller, ittifakla ümmetini de kapsamaktadır.
4- Bu üç maddenin dışında Resulullah (s.a.v.)'den meydana gelen bir fiile, o fiilin sıfatına göre hükümverilir. Fiil, Resulullah (s.a.v.) hakkında vacip ise ümmetine de vacip, mendub ise ümmetine de mendubtur. Sıfatı bilinmeyen fiiller hakkında ihtilaf olunmuştur. [188][188]

14- Oruçlu Kimsenin Ramazan Gününde Hanımıyla Cinsel İlişkide Bulunmasının Kefareti

1035- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Peygamber (s.a.v.) 'e bir adam gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Helak oldum” dedi. Resulullah (s.a.v.);
“Seni helak eden şey nedir?” diye sordu. O kimse;
“Ramazanda hanımımla cinsel ilişkide bulundum” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Bir köle azad edecek bir şey bulabilecek misin?” buyurdu. Adam:
“Hayır” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“İki ay peşpepe oruç tutabilecek misin?” dîye sordu. Adam yine:
“Hayır” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Öyleyse altmış fakiri doyuracak bir şey bulabilecek misin?” buyurdu. Adam yine:
“Hayır” dedi. Sonra o adam oturdu. Derken Peygamber (s.a.v.)'e içinde hurma dolu bir zembil getirildi. Resulullah (s.a.v.), o adama:
“Bunu al da birilerine sadaka olarak ver” buyurdu. Adam:
“Bizden daha fakir bir kimseye mi vereceğim? Medine'nin karataşlı iki tarafı arasında buna bizden daha muhtaç bir aile yoktur” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) güldü, hatta yan dişleri göründü. Sonra o adama:
“Haydi git, bunu ailene yedir” buyurdu. [189][189]

Açıklama:

Ramazân'da gündüz hanımıyla cinsel ilişkide bulunup Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelen zatın kim olduğu kesin olarak belli değildir, İbn Ebi Şeybe (Ö. 235/849) gibi bazı hadisçilerin rivayetine dayanarak bu şahsın, Selmân veya Seleme b. Sahr el-Beyâdî olduğunu söyleyenler varsa da, bu görüş pek tutulmamıştır. Çünkü İbn Hacer'in belirttiği üzere; İbn Ebi Şeybe'nin rivayetinde adı geçen zatın, Ramazân'da gündüzleyin hanımıyla cinsel ilişkide bulunduğu için değil, zıhar yaptığı halde, geceleyin cinsel ilişkide bulunduğu için kefaret vermekle emrolunduğu belirtilmektedir. Buna göre Seleme olayı ile üzerinde durduğumuz hadiste anlatılan olay, ayrı ayrıdır. Yine aynı bu kanaati, İbn Abdilberr (ö. 463/1071)'de belirtmiştir.
Orucu bozup hem kazanın ve hem de kefareti gerektiren durumların başında, Ramazân günü oruçlu iken yapılan cinsel ilişki gelmektedir. Zaten Hz. Peygamber (s.a.v.), oruç kefarefi hükmünü, o zaman vuku bulan böyle bir cinsel ilişki olayı üzerine vermiştir. Oruç kefareti konusunda eldeki tek örnek ve delil, sadece budur.
Bu bakımdan bütün fıkıh mezhepleri, Ramazân günü oruçlu İken bilerek ve isteyerek normal .cinse! ilişkide bulunmanın, hem kaza ve hem de kefareti gerektireceği konusunda görüş birliği etmişlerdir. Fakat bir şey yiyip içmenin kefareti gerektirip gerektirmediği konusu ise mezhepler arasında tartışmalıdır. Hanefüer, bilerek ve isteyerek bir gıda ve gıda özelliği taşıyan her türlü maddeyi almayı da bu hükme kıyas ederek bu durumda da hem kaza ve hem de kefaret gerekeceğini söylemişlerdir.
Ramazân'da oruç bozmanın kefaretle cezalandırılmasının altında; Ramazân ayının saygınlığına karşı işlenmiş bir suç bulunması yatar. Ramazân'da oruç bozmak, Ramazân ayına ve Ramazân orucuna karşı yapılmış bir hürmetsizlik olduğu için böyle yapan kimseler için kefaret öngörülmüştür.
“Mahvoldum” ifadesi; helak olmama sebep olacak bir günah işledim manasındadır. Adam, yaptığı suçun büyüklüğüne işaret için böyle bir ifade kullanmıştır.
Ayrıca bu ifadene; açıkça söylenmesi çirkin sayılan konuların kinaye yoluyla anlatılmasının caiz olduğu hususu ortaya çıkmaktadır. Yine

günah işleyen kimsenin, pişmanlık duyması ve günahını affettirme çarelerini araması gerektiği de buradan anlaşılmaktadır.
Orucu bozmanın kefareti, hadisin metninde belirtildiği üzere; köle azad etme, iki ay arka arkaya oruç tutma ve altmış fakir doyurmaktır. Bunlar, sırayla ödenir. Yani öncekine gücü yeten kişi, sonrakine geçemez. Herkes istediğiyle kefaretini ödeyemez. Ebu Hanîfe, Şafiî ve Mâlikilerden İbn Habîb bu görüştedir.
Hanefilere göre; Ramazân'da, kendi istekleriyle cinsel ilişkide bulunan kadına ve erkeğe kefaret gerekir, Fakat kocasının zorlamasıyla cinsel ilişkide bulunan kadına kefaret gerekmez.
Konu ile ilgili rivayetlerde; gelen zatın Ramazân'da hanımıyla cinsel ilişkide bulunduğunu söylediği bildirildiği halde, bu cinsel ilişkinin “Gündüz olduğu” kaydı yer almamaktadır.

1036- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e bir adam gelip:
“Yandım” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Niçin?” diye sordu. Adam:
“Ramazân'da hanımımla cinsel ilişkide bulundum” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Sadaka ver, sadaka ver!” buyurdu. Adam:
“Ben de sadaka olarak verecek hiçbir şey yoktur!” dedi.
“Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona oturmasını emretti. Derken Resulullah (s.a.v.)'e içlerinde yiyecek bulunan iki zembil geldi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o adama, işlediği günaha kefaret olarak bunları verip insanlara sadaka olarak dağıtmasını emretti.” [190][190]
Açıklama:

Hz. Aişe'nin bu rivayetine göre; Peygamber (s.a.v.), kendisine gelen şahsa orucunu bozma kefareti olarak, köle azad etme ve peşpeşe iki ay oruç tutmayı hiç anmdan doğrudan doğruya sadaka vermesini emretmiştir. Bazı alim ler bu rivayeti göz önüne alarak, ramazan günlerindeki cinsel ilişkide bulunmadan dolayı gerekli olan keffâretin sadece fakir doyurmak veya sadaka vermekle ödeneceğini söylemişlerdir. Ancak bu rivayet, muhtasar olduğu için böyle bir görüşe dayanak olması mümkün değildir. Rivayetin tamamı, İbn

Huzeyme'nin “Sahih”inde Buhârî'nin “Tarih”inde ve Beyhâkî'nin “Sünen”inde şu şekilde geçmektedir:
Rasûlullah (s.a.v.) Medine'deki Fâri'nin gölgesindeyken kendisine Benî Beyâda Kabîlesi'nden bir adam gelip:
“Yandım, Ramazan'da aileme yaklaştım” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Bir köle azâd et” buyurdu. Adam:
“Onu bulamam” dedi. Peygamber (s.a.v.) bu defa:
“Altmış fakir doyur” buyurdu...[191][191] Beyhâkî:
“Bu rivayetteki İlâveler, Ebû Hureyre'nin zabtının daha sahîh olduğuna delâlet eder” der. Bilindiği gibi, Ebû Hureyre'nin rivayetinde, iki ay oruç da emredildiği halde, Hz. Aişe'den gelen rivayette mevcut değildir.
Ebû Hureyre'nin rivayeti ile Hz. Aişe'nin rivayetinde anlatılan olayla aynıdır. Beyhâkî'ninde işaret ettiği gibi, Ebû Hureyre, Hz. Aişe'nin zabtedemediği bâzı şeyleri zâbtetmiştir. Bu bakımdan, bu konuda delîl olacak olan hadîs, Ebû Hureyre'nin rivayetidir. [192][192]

15- Masiyet Sebebiyle Olmamak Üzere Ramazan Ayında Yolculuk Eden Kimsenin Gideceği Yer Bir-İki Konak Veya Daha Fazla İse Oruç Tutup Tutmamasının Caiz Olması, Oruç Tutmaya Güç Yetiren Kimsenin Oruç Tutmasının Ve Oruç Tutmada Zorluk Çekecek Kimsenin İse Tutmamasının Daha Faziletli Olması

1037- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethi yılında Ramazan'da Medine'den Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Medine'ye yedi konak mesafedeki “Kedîd” denilen yere varıncaya kadar oruç tuttu. Sonra oruç tutmayı bıraktı.
Resulullah (s.a.v.)'in sahabesi de, onun hep uygulamalarından daima en yeni olanlara uyarlardı.” [193][193]

1038- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Mekke'yi feth etmek için Ramazan ayında yolculuğa çıktı. Usfan'a varıncaya kadar oruç tuttu. Sonra içerisinde

su bulunan bir kap istedi. İnsanların, kendisini görmesi için güpegündüz suyu içti. Bundan sonra Mekke'ye girinceye kadar oruç tutmadı.
Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ) der ki:
“Görüldüğü üzere Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayında hep oruç tuttu ve hem de oruç tutmadı. Dolayısıyla Ramazan ayında yolculuğa çıkan kimse isterse oruç tutar ve dilerse oruç tutmaz.” [194][194]

1039- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ramazan ayında yolculuğa çıkan kimselerden moruç tutanı da ve oruç tutmayanı da ayıplama. Çünkü Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayındaki yolculukta, hem oruç tutmuş ve hem de oruç tutmamıştır.” [195][195]

1040- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethi yılında Ramazan ayında Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Mekke ile Medine arasındaki “Kurâu'l-Gamîm” denilen yere varıncaya kadar oruç tuttu. Beraberindeki insanlar da oruç tuttu. Sonra bir kadeh su istedi. Kadehi herkesin görebileceği bir şekilde kaldırıp sonra o suyu içti. Bundan sonra ona:
“İnsanların bir kısmı halen oruç tutuyorlar” denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Onlar asi kimselerdir, onlar asi kimselerdir” buyurdu.”
Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Oruç, insanlara meşakket vermektedir. Onlar, senin ne yapacağına bakmaktadırlar” denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ikindiden sonra bir kadeh su istedi.[196][196]

1041- Câbir b. Abdullah (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayında bir yolculukta bulunuyordu. Bir ara başına insanlar toplanmış ve gölgelendir ilmekte, olan bir. adamı gördü. Orada bulunanlara:
“Bunun nesi var?” diye sordu. Onlar da:
“Bu, oruç tutan bir kimsedir” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Yolculukta bu şekilde oruç tutmanız, iyilik değildir” buyurdu. [197][197]

1042- Humeyd'den rivayet edilmiştir:
“Enes (r.a)'a, yolculuk sırasında Ramazan orucunu(n tutulup tutulmayacağı soruldu. Bunun üzerine Enes b. Mâlik:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan ayında yolculuğa çıktık. Oruç tutan oruç tutmayanı ve oruç tutmayan kimse de oruç tutanı ayıplamadı” dedi. [198][198]

Açıklama:

Alimler, yolculuk esnasında oruç tutmanın mı, yoksa tutmamanın mı daha faziletli olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Hattabî (ö. 388/998), bu görüşleri ve bu görüş sahiplerini üç maddede toplamıştır:
1- Oruç tutmamak, daha faziletlidir. İmam Ahmed, İshak b. Râhûye, Evzâî gibi alimler bu görüştedir.
2- Yolculukta oruç tutmak, daha faziletlidir. Enes b. Mâlik, Said b. Cübeyr, İmam Mâlik İmam Şafiî ile Hanefiler, bu görüştedir.
3- Mükellef, hangisi kolayına gelirse öyle hareket eder. Bu görüş ise Mücahid, Ömer İbn Abdulaziz ve Katade'den nakledilmiştir.
Memleketinde iken Ramazân ayı girdiği halde bilahare yolculuğa çıktığında orucu bozduğuna' dair Hz. Peygamber (s.a.v.)'den pek çok hadis nakledilmiştir.

“Sizden Ramazân ayına erişen o ayda oruç tutsun” [199][199] ayeti ise, kendisinde oruç tutmaya engel bir özür bulunmadığı halde Ramazân ayına erişen kişilerle ilgilidir.

16- Bir İş Görmek Kaydıyla Yolculukta Oruç Tutmayan Kimsenin Sevab Alması

1043- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte bir yolculukta idik. Bazımız oruçlu ve bazmız da oruçîu değildik. Sıcak bir günde bîr yerde mola verdik. Çoğunlukla gölgelenenenlerimiz, elbisesi olan kimselerdi. Bazımızda güneşten eliyle korunuyordu. Derken oruç tutan kimseler, dermansız

düştüler. Oruç tutmayanlar ise kalkıp çadırları kurdular ve develeri su içirdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bugün oruç tutmayan kimseler, sevabı alıp götürdüler” buyurdu. 200[200]

Açıklama:

Sahabilerin çoğunun, elbiseleriyle ve bazılarının da elleriyle güneşten korunmaya çalışmaları, çadırları olmadığını göstermektedir. Çünkü müslümanların o sırada sayıları azdı ve yeterli miktarda malı güce sahip değillerdi.
“Bugün oruç tutmayan kimseler, sevabı alıp götürdüler” sözünden maksat; oruç tutmayan kimselerin, tutanlardan çok kazandıklarını anlatmaktadır. Yoksa oruç tutan kimseler, hiç kazanmadı demek değildir. Maksat, oruç tutmayanların, tutanlardan daha çok sevab kazandıklarını belirtmektir. Çünkü oruç tutanların sevabı, sadece kendilerine aittir. Tutmayanlar ise çadır kurmak, hayvanîan sulamak ve yemek hazırlamak gibi umuma ait olan işleri gördükleri için hem gördükleri işin sevabına nail olmuş ve hem de oruç tutanlara hizmet ettikleri için onlara verilen ecrin bir katı da kendilerinin olmuştur. 201[201]

1044- Kazea'dan rivayet edilmiştir:
“Ebu Saîd el-Hudrî'ye, yolculukta oruç tutup tutmanın hükmü soruldu. O da şöyle dedi:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte oruçlu olduğumuz halde Mekke'ye doğru yolculuğa çıkmıştık. Bir yerde mola verdik. Resuluüah (s.a.v.):
“Doğrusu sizler, düşmanınıza yaklaştınız. Artık oruç tutmamak, sizi daha da kuvvetleştirir” buyurdu.
Bu, bir ruhsat/geçici izin idi. Bundan dolayı bazımız oruç tuttu, bazımız da oruç tutmadı.
Sonra başka bir yerde mola verdik. Bu defa Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu sizler, yarın sabah düşmanınızla karşılaşacaksınız. Oruç tutmamak, sizi daha da kuvvetleştirir. Dolayısıyla oruç tutmayın” buyurdu.
Bu ise, azimet/kesin bir emir idi. Derhal oruç tutmayı bıraktık.

Daha sonra Ebu Saîd el-Hudrî:
“Doğrusu bundan sonraki yolculuklarda da Resulullah (s.a.v.)'le birlikte oruç tuttuğumuzu bilmekteyim” dedi. 202[202]

17. Yolculukta Oruç Tutmak İle Oruç Tutmamak Arasında Serbestlik Olması

1045- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Hamza b. Amr es-Eslemîf Resulullah (s.a.v.)'e, yolculukta oruç tutup tutmamanın hükmünü sordu. Resulullah (s.a.v.):
“İstersen oruç tut, dilersen oruç tutma!” buyurdu. 203[203]

Açıklama:

Bu hadiste, Hamza el-Eslemî'nin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yolculuk esnasındaki Ramazân orucunu mu, yoksa nafile oruç tutmayı mı sorduğu konusunda bir açıklık yoktur. Fakat başka bir hadiste Hamza'nın sorusunun Ramazân orucu ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. 204[204] Yalnız sorunun; birisi Ramazân iie ilgili ve diğeri de nafile oruçla ile ilgili olmak üzere İki defa sorulmuş olması da muhtemeldir.

1046- Ebu'd-Derdâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan ayında pek sıcak bir günde yolculuğa çıkmıştık. Sıcağın şiddetinden her birimiz, elini başına koyuyordu. İçimizde, Resulullah (s.a.v.) ile Abdullah b. Revâha'dan başka oruç tutan hiç kimse yoktu.” 205[205]

18- Hacı Kimsenin, Arefe Günü, Oruç Tutmamasının Müstehab Olması

1047- Ümmü'l-FadI binti'l-Hâris (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Bazı kimseler, Arefe günü Ümmü'l-Fadl'ın yanında Resulullah (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda tartıştılar. Bazıları,
“Resulullah (s.a.v.) oruçludur” dediler. Bazıları da,

“Oruçlu değildir” dediler.
Ümmü'İ-Fadl) der ki:
“Bunun üzerine ben, Resulullah (s.a.v.)'e bir kadeh süt süt gönderdim. O sırada Resulullah (s.a.v.), devesinin üzerinde vakfe yapıyordu. Resullullah (s.a.v.) gönderdiğim sütü içti.” 206[206]
1048- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“İnsanlar Arefe günü Resulullah (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda kararsız kaldılar. Bunun üzerine Meymûne, Resuİuliah (s.a.v.)'e bir kap süt gönderdi. O sırada Resulullah (s.a.v.), vakfe yerinde vakfe yapmaktaydı. Resuİuliah (s.a.v.) gönderdiğim sütü, insanların gözü önünde içti.” 207[207]
(Peygamber (s.a.v.)'in Arefe qünü Arafat'ta iken oruçlu olup olmadığı konusunda münakaşa etmişlerdir. Bu, Hz. Peygamberin daha önceleri seferde olmadığı zamanlarda Arafe günleri oruç tuttuğunu gösterir.
Hz. Peygamber'in oruçlu olmadığını iddia edenler, Rasûlullah'm seferde olması dolayısıyla oruçlu olmadığı kanaatine varmışlardı. Çünkü seferde olan kişinin nafiie bir yana farz orucu bile tutmamasına ruhsat vardır.
Oruçlu olduğu kanaatinde olanlar da onun seferde değilken arefe günleri oruçlu olduğunu bildikleri için iddialarında ısrar ediyorlardı.
Birinci hadiste Ümmü'1-Fadl ve ikinci hadiste ise Meymûne, bu münakaşa üzerine gerçeği anlamak için Peygamber (s.a.v.)'e bir bardak süt göndermiş. Rasûlullah da bu sütü içmiştir. Bu durumda Peygamber (s.a.)'in arafe günü Arafat'ta oruçlu olmadığını gösterir.

19- Aşure Günü Oruç Tutmak

1049- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;
“Kureyş, cahiliye döneminde Aşure günü oruç tutarlardı. Resulullah (s.a.v.)'de Ramazan orucu farz kılınmazdan önce bu orucu tutardı. Medine'ye hicret edince, bu orucu yine tuttu ve bu orucun tutulmasını da sahabilere emretti. Ramazan ayında oruç farz kılınınca:
“Aşure orucunu, isteyen kimse tutsun ve dileyen de tutmasın” buyurdu. 208[208]

1050- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Cahiliye halkı Aşure günü oruç tutarlardı. Resulullah (s.a.v.) ile Müslümanlar da, Ramazan orucu farz kılınmazdan önce Aşure orucu tutarlardı. Ramazan orucu farz kılınınca, Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu Aşure, Allah'ın günlerinden bir gündür. Artık o gün, dileyen oruç tutar ve isteyen de oruç tutmaz” buyurdu. [209][209]

Açıklama:

Aşure kelimesi, sözlükte; “On” anlamına gelen “Aşır” kelimesinden alınmıştır. Bu konuda Çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.
Aşure orucu, Muharrem ayının 9. ve 10. yada 10. ve 11. günü tutulan oruçtur. Aşure orucunun iki gün tutulmasının sebebi; Yahudilerin, Muharrem ayının sadece 10. günü oruç tutmalarıdır.
Araie günü tutulan oruç İse, kurban bayramından bir gün önce tutulan oruçtur.
Arafe günü oruç tutmamayı ifade eden hadisler, hacılar içindir. Çünkü hacılar, o gün, dua ve hac amelleriyle uğraşmaktadır. Hacı olmayanlar için ise Arafe günü oruç tutmak, müstehabtır.
Aşure günü orucu ile Arafe günü tutulan orucun, geçmiş yıla kefaret olması; küçük günahlar içindir. Arafe günü tutulan orucun, gelecek yıla da kefaret olması; kişinin, gelecek yıl içerisinde Allah'tan korkarak günah işlemekten kaçınmasıdır. .
Kişinin, bugünlerde tuttuğu oruç sebebiyle küçük günahlarının bağışlanabileceğin! ifade etmektedir. Büyük günahların affı, tevbeye ve Allah'a bağlı bir durumdur.

1051- Kays b. Seken'den rivayet edilmiştir:
“Eş'as b. Kays, Aşure günü Abdullah İbn Mes'ud'un yanına girmişti. O sırada Abdullah İbn Mes'ud yemek yiyordu. Eş'as b. Kays'a:
“Ey Ebu Muhammedi Yaklaş da yemek ye” dedi. Eş'as:
“Ben oruçluyum” diye cevap verdi. Abdullah İbn Mes'ud;
“Biz vaktiyle Ramazan orucu farz kılınmazdan önce devamlı surette bu orucu tutardık. Sonra Ramazan orucu farz kılındıktan sonra bu orucu tutmak bırakıldı” dedi. [210][210]

Açıklama:

Cahiliye döneminde Kureyşliler Aşure günü oruç tutarlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, o günde oruç tutardı. [211][211] Yalnız Hz. Peygamber (s.a.v.)'İn, o günde oruç tutması; kendisine peygamberlik verilmezden önceki devrede olabilir yada peygamberlikten sonra ve hicretten önceki devreyle de ilgili olabilir. Medine'ye hicret edince, Aşure günü oruç tutmaya devam etti ve sahabilere o günde oruç tutmalarını emretti.
Bu hadis; Ramazan orucu farz kılınmazdan önce sahabilerin, aşure günü oruç tuttuklarını ve Ramazan orucu farz kılınınca bu orucu tutup tutmada serbest bırakıldıklarını ifade etmektedir.

1052- Humeyd b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir:
“Humeyd, Muâviye'nin Medine'ye gelişlerinden birisinde Medine'de onu hutbe okurken işitmişti. Muâviye, Aşure günü Medinelilere şöyle hutbe okudu:
“Ey Medineliler! Alimleriniz nerede? Biliniz ki, ben, bu Aşure günü hakkında Resulullah (s.a.v.):
*“Bugün, Aşure günüdür. Allah, bugünün orucunu size farz kılmanııştir. Fakat ben oruçluyum. Dolayısıyla sizden her kim bugünde oruç tutmak İsterse oruç tutsun, kim de oruç tutmak istemezse o da oruç tutmasın”*buyururken işittim” dedi. [212][212]

1053- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Medine'ye gelmişti. Yahudileri Aşure günü oruç tutarken buldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onlara:
“Oruç tuttuğunuz bugün nedir?” diye sordu. Yahudiler:
“Bu, çok büyük bir gündür. Bugünde Allah, Musa ile kavmini kurtardı ve Firavun ile kavmini ise suda boğdu. Musa'da bir teşekkür ifadesi olarak (bugün de) oruç tuttu. Dolayısıyla biz de bugünün anısına bu orucu tutuyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onlara:
“Öyleyse biz Musa'ya sizden daha yakın ve daha evlayız” buyurdu. Bundan sonra Resulullah (s.a.v.), bu orucu tuttu ve sahabilerine tutmalarını emretti. [213][213]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Yahudilere Aşure günü oruç tutmalarının sebebini sorması; bu oruca yabancı olmasından dolayı değil, bu orucu tutmalarının sebebini öğrenmek içindi. Çünkü daha önce de belirtildiği üzere, Resulullah (s.a.v.) Mekke'deyken hu orucu tutmuştur.

1054- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hayber halkı Aşure günü oruç tutar, o günü bayram edinirler, o gün kadınlarına ziynetlerini ve güzel elbiselerini giydirirlerdi. Peygamber (s.a.v.):
“Aşure günü siz de oruç tutun” buyurdu. [214][214]

Açıklama:

Bu hadiste, Yahudilerin aşure gününü bayram kabu! edip bugünde oruç tuttukları ve hanımlanni süsledikleri belirtilmektedir.

1055- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Abbâs'a, Aşure günü orucu ile ilgili soru soruldu. O da:
“Resulullah (s.a.v.)'in bugünden başka diğer günler üzerine faziletini dileyerek oruç tuttuğu bir gün ve bu aydan yani Ramazan'ın dışında faziletini dileyerek oruç tuttuğu bir ay bilmiyorum” dedi. [215][215]

20- Aşura Orucunun Hangi Gün Tutulacağı Meselesi

1056- Hakem İbnu'l-A'rac'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Abbâs (r.a)'ın yanma vardım. Abdullah İbn Abbâs o sırada zemzemin yanında kaftanını başının altına koyup uzanmıştı. Ona:
“Bana, Aşura orucu ile ilgili haber ver” dedim. Abdullah İbn Abbâs:
“Muharrem ayının hilalini gördüğün zaman günleri sayfmaya başla. Dokuzuncu günü oruçlu olarak sabahla” dedi. Ben:

“Resulullah (s.a.v.)'in Aşura orucunu böyle mi tutardı?” diye sordum. O da:

“Evet” diye cevap verdi. 216[216]

Açıklama:

Burada Aşure'nin, Muharremin dokuzuncu günü olduğu meselesi, Abdullah İbn Abbâs'in kendi yorumudur. Seleften ve haleften bir çok alim, Aşure gününün, Muharrem'in onuncu günü olduğunu belirtmişlerdir. 217[217]

Aynî'ye göre Abdullah İbn Abbâs'ın bu sözünden maksat; 9. ve 10. gün oruç tutmaktır. Abdullah İbn Abbâs'ın “Evet” demekle de bir sonraki hadiste de görüleceği üzere “Gelecek seneye inşallah Muharrem ayının dokuzuncu günü oruç tutarız” sözüne işaret etmiştir. Kadı İyâz'da bu görüştedir.

1057- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Aşura günü oruç tuttuğu ve sahabilerine de tutmalarını emzaman, sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Şüphesiz ki bugün, Yahudiler ile Hıristiyanların tazim ettikleri bir gündür” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Gelecek seneye inşallah Muharrem ayının dokuzuncu günü oruç tutarız” buyurdu. Abdullah İbn Abbâs:

“Gelecek sene gelmeden Resulullah (s.a.v.) vefat etti” buyurdu. 218[218]

Açıklama:

Hadisten, Aşure gününü, hem Yahudilerin ve hem de Hıristiyanların kutsal bir gün kabul ettikleri anlaşılıyor. Yahudilerin kutsal saymalarının sebebi; Musa'nın ve İsrail oğullarının adı geçen günde Firavn'ın ordusundan kurtulmuş olmalarıdır.

Aşure gününe Hıristiyanların saygı göstermelerinin sebebinin, ne olduğuna dair açık ve kesin bir bilgi mevcut değildir. Ancak bazı âlimler, Hz. Musa'nın şeriatının bazı hükümlerinin. Hz. İsa'nın şeriatında da devam ettiğini göz önüne alarak Hz. İsa'nın da adı geçen günde oruç tutmuş olabileceği ihtimalinden bahsederler.

Alimlerin büyük çoğunluğu Aşure gününün, Muharrem'in 10. günü olduğunu söylerler. Buna göre Peygamber (s.a.v.)'in ertesi yıl dokuzunda oruç tutmayı istemesinden maksadı, Yahudilere benzememek için bir gün öncesiyle birlikte oruç tutmak istemesidir. Çünkü Hz. Peygamber hicretin ilk zamanlarındaki davranışlarında ehl-i kitaba muvafakati istemekte idiyse de, sonraları onlara'muhalefeti tercih etmiştir.

21- Aşura Günü Oruç Tutmayan Kimsenin, O Günün Kalan Kısmını Yemeden Geçirmesi Gerektiği Meselesi

1058- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Aşura günü Eşlem kabilesinden bir adamı gönderip ona insanlar arasında şunu ilan etmesini emretti:
“Bugün kim oruçlu değilse oruç tutsun, yemek yemiş olan da orucunu geceye kadar tamamlasın.” [219][219]

1059- Rubeyyi bint. Muavviz b. Afra (r.anhâ)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) Aşura sabahı Medine'nin etrafındaki Ensar köylerine:
“Bugün kim oruçlu olarak sabahladıysa orucunu tamamlasın. Kim de oruçsuz olarak sabahladıysa o günün geri kalanını tamamlasın” şeklinde haber gönderdi.
Bundan sonra biz bu orucu tutmaya ve küçük çocuklarımıza da Allah'ın izniyle tutturmaya başladık. Mescide gidip onlara yünden yapılma oyuncaklar verirdik. Onlardan biri yiyecek için ağladığında iftar anma kadar bu oyuncağı ona veri(p böylece onu bu şekilde eğlendirildik.” [220][220]

Açıklama:

Bu hadisler, Aşure orucunun, Ramazan orucundan önce farz olduğunu göstermektedir.
Hanefilere göre Ramazan orucu, belirli bir adak orucu ile nafile oruç için geceden kuşluk vaktine kadar niyetlenmek caizdir. Ramazanın kazası, kefaret ile mutlak adak orucu için ise geceden niyet etmek

şarttır. Gündüzün niyet etmek, ancak daha önceden bir şey yememek şartıyla caizdir.
Cumhuru ulemaya göre ise gündüzün hiçbir oruca niyet etmek caiz değildir.
Oruç tutmadığı halde günün geri kalan kısmının yemek yemeden geçirmek, o güne bir çeşit hürmek göstermek için yada o sırada Aşure orucunun farz olduğundan dolayıdır.
Bu hadis, yiyip içmeden sabahlayan bir kimsenin, o gün bir şey yiyi içmemek şartıyla niyet etsin yada etmesin oruçlu sayılacağını göstermektedir. Çünkü Resulullah (s.a.v.), bir şey yemeden sabahlayan kimselerin oruçlannı tamamlamalarını emretmiştir. Bir şeyin tamamlanması, önceden onun bir kısmının mevcut olmasını gerektirir.

22- Ramazan Ve Kurban Bayramı Günlerinde Oruç Tutmanın Yasak Olması

1060- İbn Ezher'in azadhsı Ebu Ubeyd'den rivayet edilmiştir:
“Ben, Ömer İbnu'l-Hattâb'Ia birlikte (Kurban) bayramında bulundum. Ömer, gelip bayram namazını kıldırdı. Sonra namazı bitirip cemaata hutbe verip:
“Doğrusu Resulullah (s.a.v.) sizlere şu iki bayram gününüzde oruç tutmayı yasaklamıştır. Biri, oruç tutmaya ara verdiğiniz gün ve diğeri de, kurban etlerini yediğiniz gündür” dedi. [221][221]

1061- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) şu iki günde oruç tutmayı yasaklamıştır: Ramazan bayramı günü ile Kurban bayramı günü.[222][222]

1062- Ziyâd b. Cübeyr'den rivayst edilmiştir:
“Bir adam, Abdullah İbn Ömer'e gelip ona:
“Ben, bir gün oruç tutmaya adak adadım. O da, Kurban yada Ramazan bayramına rastladı. Bu durumda ne yapmalıyım?” diye sordu. Abdullah İbn Ömer:
“Yüce Allah, adağın yerine getirilmesini emretmiştir. Resulullah (s.a.v.) ise bu bayram günlerinde oruç tutmayı yasaklamıştır” diye

cevap verdi. [223][223]

Açıklama:

Buradaki bayram günlerinden maksat; Ramazân ve Kurban bayramlarının birinci günleridir. Kurban bayramının diğer günlerinde oruç tutmanın yasak olduğuna delil; teşrik günlerinin, müslümanların bayram günleri olduğu, bu günlerin yeme ve içme günleri olduğu İle ilgili hadislerdir. Buna göre Ramazân bayramında bir gün, Kurban bayramında ise dört gün oruç tutmanın caiz olmadığı ortaya çıkmaktadır.
Orucun, Ramazân bayramında yasaklarrılması; o günün, oruca son verme günü ve Müslümanların bayram günü oluşu sebebine dayanır. Dolayısıyla Ramazân bayramı günü oruç tutulursa, farz olan oruç, nafile oruçla karışacak ve bunları biribirinden ayırmak zor olacaktır.

23- Teşrik Günlerinde Oruç Tutmanın Haram Olması

1063- Nübeyşe el-Huzelî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır. [224][224]
“Teşrik günleri, Zilhicce ayının 11, 12, 13. günleridir. Bugünlerde kurban etleri güneşe karşı serilerek kurutulduğu için bunlara teşrik günleri denilmiştir. Çünkü teşrik, güneşe karşı sermek anlamına gelir. Teşrik günlerinde, Arefe günü sabah namazından başlayıp bayramın 3. günü ikindi namazına kadar tekbirler getirilir.
Bugünlerde hacılar, hem duayla ve hem de hac menasikleriyle uğraşmaktadırlar. Diğer insanlar ise, kurban bayramı nedeniyle kurbanlarını kesmekteler. Böyle günlerde bayram yapma yerine oruç tutmak suretiyle kendini bayramdan alıkoymak doğru değildir. Çünkü bugünler, yeme ve içme günleridir.”

24- Sadece Cuma Günü Oruç Tutmanın Mekruh Olması

1064- Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer'den rivayet edilmiştir: “Câbir b. Abdullah, Kabe'yi tavaf ederken ona:

“Resulullah (s.a.v.), Cuma günü oruç tutmayı yasakladı mı?” diye sordum. Oda:
“Evet, şu evin/Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki yasakladı” dedi. 225[225]

1065- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizden birisi Cuma günü oruç tutmasın. Ancak ondan önce yada sonra oruç tutarsa başka.” 226[226]

Açıklama:

Hadisler, haftanın sadece Cuma günü oruç tutmanın yasak olduğuna ve fakat Perşembe ile yada Cumartesi ile beraber oruç tutmanın yasak olmadığına işaret etmektedirler.

1066- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Geceler arasından Cuma gecesini nafile oruç için tahsis etmeyin. Ancak bu, sizden birisinin tutmakta olduğu oruca rastlarsa o başka.” 227[227]

Açıklama:

Bu hadis ise ayın belirli günlerinde oruç tutmayı adet edinen bir kimsenin, adeti Cuma gününe denk gelirse o gün orç tutmasının caiz olduğunu belirtmektedir.

25- Yüce Allah'ın;

“Oruç Tutmaya Güç Yetiremeyen Kimselere Fidye Lazımdır”
228[228] Ayetinin,
“Sizden Herkim Bu Aya Erişirse O Ayda Oruç Tutsun”
229[229]Ayetinin Hükmüyle Yürürlükten Kaldırılması

1067- Seleme İbnu'l-Ekva (r.a.)'tan rivayet edilmiştir:
Yüce Allah'ın;
"Oruç tutmaya güç yetiremeyen/dayanamayan kimseler lr '»kiri doyuracak bir fidye vermeleri gerekir" [230]***[230]*** *ayeti inince, dileyen kimse oruç tutmayıp fidye verirdi. Nihayet ondan sonraki*[231]***[231]*** *ayeti inip bunun hükmünü yürürlükten kaldırdı"*
Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır:
"Resulullah (s.a.v.) döneminde Ramazan ayında bizden dileyen oruç tutar, dileyen de oruç tutmayıp bunun yerine bir fakiri doyuracak fidye verirdi. Nihayet yüce Allah'ın;
"Sizden herkim bu aya erişirse o ayda oruç tutsun" [232][232] ayeti inip bu uygulamayı yürürlükten kaldırdı. [233][233]

Açıklama:

Hadiste geçen Bakara Sûresinin 184. âyetine müfessirler iki farklı mânâ vermişlerdir Bunlardan bir kısmı fiilin başına bir "La" harfi takdir ederek "Oruca dayanamayanlar..."
şeklinde anlamışlar, bazıları ise tam aksini yani oruca gücü yetenler şeklinde izah etmişlerdir.
Seleme İbnu'1-Ekva (r.a)'nın bildirdiğine göre sözkonusu âyet-i kerime inince; genç ihtiyar, hasta sıhhatli gibi bir ayırım olmadan müslümanlardan istiyenler oruçlarını tutuyor, isteyenler de oruç tutmayıp her gün için bir fakire bir fidye yani bir fitre Hanefilere göre, buğdaydan yarım sa1, arpa, kuru üzüm ve hurmadan miktarı veriyordu. Bu hal bir sonraki âyet-i kerime [234][234] ininceye kadar devam etti. Bu âyetin içerisindeki *"Sizden herkim bu aya erişirse o ayda oruç tutsun"* ayeti, önceki âyetin hükmünü yürürlükten kaldırmıştır.
Müslümanlann ilk günlerde oruç tutmak ya da fidye vermek arasında muhayyer tutulmalarındaki hikmet, onların henüz İslam'a tam olarak ısınmış olmamaları ve uzun müddet oruçlu kalmaya alışmamış olmalarıdır.

26- Ramazan Ayında Tutulamayan Orucun, Şaban Kyında Kaza Edilmesi

1068- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Bazen üzerimde Ramazan ayından kalma oruç borcu olurdu da, onu, Resulullah (s.a.v.)'le meşgul olmam veya Resulullah (s.a.v.)'den dolayı ancak ta Şaban ayında kaza etmeye güç yetirebilirdim.” [235][235]

Açıklama:

Kazanın zamanı geniştir. Şaban ayına kadar ne zaman istenilirse oruç o zaman kaza edilir. Şaban ayı girdiğinde kazaya kalan orucu o ayda tutmak gerekir.
Bu hadiste; Hz. Aişe, özrü dolayısıyla Ramazân'da tutamadığı oruçlarını ancak ertesi Ramazân'dan önceki Şaban ayında kaza ettiği belirtilmektedir. Buna sebep ise; Hz. Aişe'nin. H.z. Peygamber (s.a.v.)'in ihtiyaçlarıyla meşgul olması, bütün benliğini onu memnun etmeye adamasıdır. Ertesi yıl Şaban ayı geldiğinde, bu ayda, hem Hz. Peygamber (s.a.v.) çoğunlukla oruç tutuyor ve hem de hanımları kaza oruçlarını tutmuş oluyorlardı. Ayrıca Ramazân'a az bir zaman kaldığı için geçen yıldan kalan orucunu mecburen kaza ediyordu.
Bu hadis, Ramazân'da hastalık, hayız, sefer gibi meşru bir mazeret dolayısıyla tutulamayan orucun kazasının Şaban'a kadar geciktirmenin caiz olduğuna açıkça delalet etmektedir. Herhangi bir meşru özür olmadığı halde orucun kazasını geciktirmenin hükmü ise, alimler arasında ihtilaflıdır.
Hanefilere göre; özürlü yada özürsüz, Ramazân'da tutulamayan oruç, ölünceye kadar kaza edilebilir. Bu, herhangi bir zamanla kayıtlı değildir. Yalnız kişinin, orucu, kaza etme azminde olması gerekir.
Ramazan ayında kazaya kalan oruçların tutulması için kaç ay beklendiğini daha açık görmek ve kıyaslayabilmek için Hicrî ayların isimleri sırasıyla şöyledir:
1- Muharrem.
2- Safer.
3- Rebîü'l-Evvel.

4- Rebî'1-Âhir.
5- Cumâde'1-Ûlâ.
6- Cumâde'l-Uhrâ.
7- Receb.
8- Şaban.
9- Ramazan.
10- Şevval.
11- Zi'1-ka'de.
12- Zi'1-hicce.

27- Ölen Bir Kimse Adına Orucun Kaza Edilmesi

1069- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kim üzerinde oruç borcu olduğu halde ölürse onun yerine o orucu velisi tutar." [236][236]

1070- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'dan rivayet edilmiştir: "Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:
"Ey Allah'ın resulü! Annem, üzerinde nezir orucu olduğu halde öldü. Onun yerine bu orucu ben tutabilir miyim?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
"Eğer annenin başka bir borcu olsa, bu borcu, ödeseydin, bu borç onun adına geçer miydi?" buyurdu. Kadın:
"Evet!" dedi. Resulullah (s.a.v.):
"Öyleyse annenin yerine orucu tut" buyurdu. [237][237]

Açıklama:

Hadisin zahiri, ölünün borçlarının ödenmesini gerekli olduğuna delildir. Ancak borcun çeşidi ve cinsine göre alimler arasında farklı görüşler vardır.
Eğer borç, kullara ait malî bir borç ise ölünün terekesinden bu borç verilir. Bu konuda herhangi bir ihtilaf sözkonusu değildir.
Borç, adaktan dolayı ise, bu adak, ya malîdir yada bedenîdir. Adak da, ya Öldüğü zamanki hastalığı esnasında olmuştur yada önce

olmuştur.

1- a- Eğer adak, malî ise ve ölümü anındaki hastalığından önce olmuş ise, Şâfiîlere göre; ölen vasiyet etmemiş olsa bile bıraktığı terekeden ödenir. Miktarın, az yada çok olmasına bakılmaz. Hanefi ile Mâlikilere göre ise; ölen, adak borcunun ödenmesini vasiyet etmişse, o takdirde varisler bunu ödemek zorundadırlar. Aksi halde böyie bir mecburiyetleri yoktur. Bunda vasiyet şart olduğuna göre, terekenin üçte birini geçerse varisler fazlasını ödemek zorunda değildirler. Bu görüşte olanlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Sa'd'e:

“Onun yerine sen öde” [238][238] buyurmasındaki emri, mendubluk şeklinde anlamışlardır.

b- Adak, ölenin ölüm hastalığında olmuş ise; Şafii’lere göre bu adak malın üçte birinden olmalıdır. Ölen, malî olan adağın ödenebileceği kadar mal bırakbırakmamışsa, varislerin bunu ödeme zorunlulukları yoktur. Ancak ödemeleri müstehabtır. Bu konuda dört mezheb ittifak halindedir.

2- Adak, bedenî ibadetlerle ilgili ise; genelde prensip olarak bu adak, başkası tarafından eda edilemez. Çünkü bedenî ibadetlerde niyabet caiz değildir. Hz. Peygamber (s.a.v.), Nesâî'nin rivayet ettiği bir hadiste:

“Bir kimse, bir başka kimsenin yerine namaz kılmasın ve yine bir kimse başka bir kimsenin yerine oruç tutmasın”, Abdullah İbn Ömer'den bir hadiste ise “Bir kimse, üzerinde Ramazân orucu borcu olduğu halde ölürse, onun için her günün yerine bir fakir doyursun” [239][239] Aişe'den gelen hadiste ise;

“Ölülerinizin yerine oruç tutmayın. Onların adına yemek yedirin (sadaka verin)” buyurmuştur. Ayrıca bu görüşte olanlar; Buhârî'de dahil konu ile İlgili hadislerin muzdarib olduğunu, muzdaribliğin ise bir vehmin eseri olduğunu, vehmin ise hadisi zayıflatan amillerden olduğunu belirtmişlerdir.

İmam Mâlik, İmam Ebu Hanîfe ile İmam Şafiî'nin bir görüşü bu doğrultudadır. Bunlara göre; orucun yerine fakir doyurulur Ahmed b. Hanbel'e ve İmam Şafiî'nin diğer bir görüşüne göre, oruçta niyabet caizdir. Haçta ise ittifakla niyabet caizdir, Bir kimse, bir başkasını yerine haccedebilir.

28- Yemeğe Davet Edilen Oruçlu Kimsenin, “Ben Oruçluyum” Demesi Gerektiği Meselesi

1071- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizden birisi oruçlu iken bir yemeğe davet olunduğu zaman “Ben oruçluyum” desin.” [240][240]

Açıklama:

Hadis, nafile oruçlu olan kişinin bir yemeğe çağrıldığında, dâvetçiden özür dilemek için oruçlu olduğunu söylemesinde mahzur olmadığını ifade etmektedir.
Nafile orucu gizlemek müstehab ise de, davete gitmemesi veya gittiği halde yemek yememesi davet sahibini üzeceği için oruçlu olduğunu açıklar. Eğer dâvetçi ona müsamaha etmezse gitmesi gerekir. Çünkü oruç davete gitmemek için mazeret değildir. Üstelik davete Bittiği halde illâ yemek yemesi şart değildir. Ama-yemek yememesi ziyafet sahibini üzerse, orucunu bozar ve yemekten yer. Fakat bu şart değildir.

1072- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizden birisi bir gün oruçlu olarak sabahladığında kötü söz söylemez ve cahilce davranmaz. Eğer bir kîmse onunla dövüşürse yada sataşırsa, o: “Ben oruçluyum” desin.” [241][241]

Açıklama:

“Kötü söz söylemez ve cahilce davranmaz” ifadesinden maksat; oruçlu kimsenin; yalan, iftira, gıybet, söz taşıma gibi davranışlarda bulunmamalı ve bu davranışlara sebep olan Şeylerden uzak durmasıdır. Yalnız içlerinde dört mezhebin de bulunduğu cumhura göre; bunlar, orucu bozmaz. Fakat bu tür davranışlar, orucun sevabının eksilmesine sebep olur.

Oruçlunun, kendisine sataşan kimseye karşı *“Ben oruçluyum”* demesi, kötülüklerden sakındırmayi te'kid içindir. Bazı alimler, riyayı göz önünde bulundurarak bu sözün; oruçlunun, kendi kendisine karşı söyleceğini ileri sürmüşierse de, Nevevî (ö. 676/1277) gibi bazı alimler de, karşıda bulunan kimseye söyleneceğini belirtmişlerdir. Çünkü sataşmada bulunan kimse; sataşması sebebiyle, oruçlu kimsenin orucunun sevabını eksiltecek davranışlara sebep olacağından dolayı gireceği günahı hatırlatma ve onu, bu davranışından men etmedir.
İbnü'l-Arabî (ö. 543/1148)'nin de içinde bulunduğu bir grup alim; riyanın sadece nafile oruçlar için söz konusu olduğunu göz önüne alarak; “Ramazân'da ise oruçlu kimse bu sözü karşısındakine açıktan, nafile oruç ise oruçlu kimse bu sözü kendi kendisine söyler” demişlerdir.

30- Oruç Tutmanın Fazileti

1073- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Oruç, bir kalkandır.” [242][242]
Oruç, oruçlu kimseyi kötülüklerden korur. Oruçlunun, kötü söz söylememesini ve günah işlememesini sağlayarak onun cehennem ateşine girmesine engel olur. Üstelik oruçlu bir kimseye birisi gelip sataşır veya ona küfrederse, o kimsenin saldırmasına karşılık sabredip: “Ben oruçluyum” demelidir.

1074- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v..) şöyle buyurmaktadır:
“Adem oğlunun işlediği her iyi amel, on mislinden yedi yüz misline kadar katlanır.
Şanı yüce olan Allah:
“Oruç, müstesna! Çünkü oruç, benim için tutulur. Onun mükafatını ancak Ben veririm. Zira oruçlu kimse, benim için; yemesini ve cinsel arzusunu bırakır” buyurdu.
Oruçlu kimse için iki sevinç vardır: Biri; iftar anındaki sevinci, diğeri ise; Rabbine kavuştuğu andaki sevincidir.

Emin olun ki, oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir." [243][243]

1075- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Cennette "Reyyân" denilen bir kapı vardır ki, bu kapıdan kıyamet günü oruç tutan kimseler girer, onlardan başka hiç kimse giremez. O gün: "Oruç tutan kimseler nerede?" denilir. Onlar ayağa kalkıp bu kapıdan cennete girerler. Onların en son kişisi cennete girdiğinde kapı kilitlenir. Bundan sonra hiç kimse o kapıdan cennete giremez." [244][244]

31- Zarar Gelmemek Ve Hiçbir Hakkı Zayi Etmemek Kaydıyla Oruç Tutmaya Güç Yetiren Kimselerin Allah Rızası Uğrunda Oruç Tutmasının Fazileti

1076- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i:
"Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa Allah o kimsenin yüzünü yetmiş yıl cehennemden uzak tutar" buyururken işittim. [245][245]

32- Nafile Oruca Gunduzleyin Zevalden Önce Niyet Etmenin Ve Nafile Orucu Tutan Kimsenin Özürsüz Yere Orucunu Bozmasının Caiz Olması

1077- Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), bana:
"Ey Âişe! Yanınızda yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Ben de:
"Ey Allah'ın resulü! Yanımızda hiçbir şey yok" dedim. Resulullah (s.a.v.):
"Öyleyse ben, oruçluyum" buyurup dışarı çıktı. Derken bize bir hediye getirildi yada bize ziyaretçi kimseler yanlarında bazı yiyeceklerle geldi. Resulullah (s.a.v.) dönüp geldiği zaman:
"Ey Allah'ın resulü! Bize bir hediye getirildi yada bize ziyaretçi kimseler (yanlarında bazı yiyeceklerle) geldi. Sana onların

getirdiklerinden bir parça sakladım" dedim. Resulullah (s.a.v.):
"Neymiş o?" diye sordu. Ben de:
"Çekirdeği çıkarılmış hurma, saf yağ ve keş gereği biribirine karıştırılmak ve bazen de sevik katılmak suretiyle yapılan Hays yemeği" dedim. Resulullah (s.a.v.):
"Öyleyse onu getir" buyurdu. Bunun üzerine bu yemeği ona getirdim. O da bu yemeği yedi. Sonra da:
"Ben oruçlu olarak sabahlamıştım" buyurdu." [246][246]

33- Unutan Kimsenin, Yeyip İçmesi Ve Cinsel İlişkide Bulunması Sebebiyle Orucunun Bozulmaması

1078- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kim oruçlu iken unutarak yeyip içerse orucunu tamamlasın. Çünkü ona ancak Allah yedirip içirmiştir." [247][247]

34- Peygamber ()'in, Ramazan Ayi Dışındaki Zamanlarda Oruç Tutması Ve Az Da Olsa Her Ay İçerisinde Oruç Tutmanın Müstehab Olması

1079- Ebu Seleme'den rivayet edilmiştir: "Aişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in orucunu sordum. Aişe'de:
"Resulullah (s.a.v.), bazen o kadar çok oruç tutardı ki, biz; Artık hep oruç tutacak" derdik. Bazen de orucu o kadar bırakırdı ki, biz: Artık hiç oruç tutmayacak" derdik. Ben, onun, hiçbir ayda Şaban ayındakînden daha çok oruç tuttuğunu görmedim. Bazen Şaban ayının tamamında oruç tutardı. Bazen de Çok az bir kısmı hariç Şaban'ı oruçla geçirirdi" dedi. [248][248]

Açıklama:

Hadisten anlaşıldığına göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), nafile oruç tutmaya başladığı zaman epey devam eder ve sahabilerden bazıları: “Galiba Resulullah (s.a.v.) hiç ara vermeden devamlı oruç tutacak” derlermiş. Hz. Peygamber (s.a.v.), bir de orucu bıraktı mı, uzun müddet tutmaz ve sahabiler, onun, bir daha oruç tutmayacağını zannederlermİş. Yani Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oruçlu günleri de, oruç tutmadığı günleri de uzun zaman devam edermiş.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en çok nafile oruç tuttuğu ay, Şaban ayıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Şaban ayında her zamankinden daha çok oruç tutmasındaki hikmet; amellerin bu ayda Allah'a arz edilmesi ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in amellerinin oruçlu iken arz edilmesini istemesidir.
Yine şu olasılıkları göz önünde bulunduranlar da vardır:
1- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Şaban ayında çok oruç tutması, Ramazân'ı tazim içindir.
2- Resulullah (s.a.v.), her ay üç gün oruç tutardı. Bir özrü sebebiyle daha önceki aylarda tutamadığı günleri Şaban ayında kaza ederdi.
3- Şaban ayında insanlar gafil olduğu için, Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara örnek olmak isterdi.
4- Yıl içerisinde öleceklerin İsimleri Şaban ayında yazılır. Nitekim Peygamber (s.a.v.), Aişe'ye;
“Ey Aişe! Bu ayda ölüm meleğinin ruhlarını alacağı kimselerin isimleri yazılır. Ben, İsmimin, oruçlu iken kaydedilmesini isterim” buyurmuştur.
5- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, geçen Ramazân'da tutamadıkları oruçları Şaban ayında kaza ederlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, bunun için, bu ayda çok oruç tutardı.

1080- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), senenin hiçbir ayında Şaban ayındakinden daha fazla oruç tutmaz ve:
“Amellerden gücünüzün yetebileceğini yapın. Çünkü siz usanmadıkça Allah usanmaz” buyurur ve:

“Allah katında en sevimli amel, sahibinin az da olsa devamlı işlediği ameldir” buyururdu.” 249[249]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), ümmetini, daima hayrlı işlere teşvik buyurmuş, onlara ancak güçlerinin yeteceği ibadetleri tavsiye etmiş, bıkkınlık verecek şekilde fazlasına gitmekten sakınmalarını emir buyurmuştur.

1081- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayından başka hiçbir zaman bütün bir ay oruç tutmazdı. Bazen oruç tuttuğu zaman öyle tutardı ki, insan:
“Hayır, vallahi, artık orucu bırakmaz” derdi. Bazen de oruç tutmadığı zaman, insan;
“Hayır, vallahi, artık oruç tutmaz” diyecek kadar orucu terk ederdi”
Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır;
“Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldi geleli peşpeşe bir ay oruç tutmadı.” 250[250]

Açıklama:

Bu hadiste; “Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldi geleli peşpeşe bir ay oruç tutmadı” denilirken, 1171 nolu hadiste “Şaban ayının tamamında oruç tuttuğu” belirtilmektedir.
Bazıları da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bazen Şaban'ın başında, bazen ortasında ve bazen de sonunda oruç tuttuğunu belirtmektedirler.
Bazılarına göre ise birinci hadis, ikinci hadisi açıklayıcı durumdadır.
Bazı alimler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bir yıl Şaban ayının tamamını oruçlu geçirdiğini, bir yıl da Şaban ayının bazı günlerinde oruç tuttuğunu söylemektedirler.
Kısacası, bu iki hadis arasında herhangi bir tezat söz konusu değildir.

35- Oruç Sebebiyle Bir Hakkı Yerine Getiremeyen Kimseyi Ve İki Bayram ile Teşrik Günlerinde Oruç Tutmayan Kimseyi Devamlı Oruç Tutmasını Yasaklama Ve Bir Gün Oruç Tutup Bir Gün Oruç Tutmamanın Fazileti

1082- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), benim:

"Yaşadığım müddetçe mutlaka geceleyin namaz kılacağım ve gündüzleyin de mutlaka oruç tutacağım" dediğim haber verilmiş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) beni çağırtıp bana:

"Bunu, sen mi söylüyorsun?" diye sordu. Ben de, ona:

"Evet, ey Allah'ın resulü! Bunu, ben söyledim" dedim. Resulullah (s.a.v.):

"Fakat senin buna gücün yetmez. Sen bazen oruç tut, bazen tutma, bazen uyu ve bazen de kalk geceleyin namaz kıl. Her aydan üç gün oruç tut. Çünkü yapılan bir hayrh amele karşılık olarak on katıyla sevab verilir. Bu şekilde tuttuğun üç gün oruç, bir yıl boyunca tutulan oruç gibidir" buyurdu. Ben:

"Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim" dedim, Resulullah (s.a.v.):

"Öyleyse bir gün oruç tut, bir gün tutma. Bu, Davud (a.s)'in orucudur. Bu, en dengeli bir oruç tutma şeklidir" buyurdu. Ben:

"Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim" dedim. Resulullah (s.a.v.):

"Artık bundan daha faziletlisi olmaz" buyurdu.

Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a):

"Resulullah (s.a.v.)'in *"Her ay üç gün oruç tutma"* teklifini kabul etseydim, bu, bana, ailem ve malımdan daha sevimli olurdu" dedi. [251][251]

Her ay tutulan üç gün oruç, ömür boyu tutulan oruca denk tutulması; fazilet ve sevap itibarı iledir. Yoksa buradaki benzerlikten, hakikatte, eşitlik lazım gelmez. Çünkü her ay bir gün oruç tutan kimse ile on gün oruç tutan kimsenin birbirinden farkı ortadadır. Zira biri on kat sevaba layık bir hasene. diğeri ise onar kat sevabı kazanan on hasene ifadetmiştir.

1083- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, bütün sen oruç tutuyor ve her gece Kur'an okuyordum. Ya Peygamber (s.a.v.)'e, benim bu şekilde yaptıklarım anlatılmıştı yada o, bana haber göndermişti. Bunun üzerine ben de onun yanma gittim. Bana:
“Ben, senin bütün sene oruç tuttuğun ve her gece Kur'an okuduğun bana bildirilmedi mi sanıyorsun?” buyurdu. Ben:
“Evet öyle, ey Allah'ın Peygamberi! Mutlaka yaptıklarımdan haber almıssmdır. Fakat ben bununla ancak hayr istemekteyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu her aydan üç gün oruç tutman sana yeterlidir” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Hanımının senin üzerinde hakkı var, misafirlerinin senin üzerinde hakkı var, vücudunun senin üzerinde hakkı var. Dolayısıyla sen, Allah'ın peygamberi olan Davud (a.s)'ın (tuttuğu oruç gibi) oruç tut. Çünkü o, insanların en fazla ibadet edeni idi” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Davud orucu nasıldır?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):
“Davud (a.s), bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. Kur'an'ı da, her ayda hatim et” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“O halde Kur'an'ı, her yirmi günde bir defa hatim et” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Öyleyse onu her on günde bir defa hatim et” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim dedim. Resulullah (s.a.v.):
“O halde onu, her hafta hatim et. Fakat bundan ilerisine gitme. Çünkü hanımının senin üzerinde hakkı var, misafirlerinin senin üzerinde hakkı var ve vücudunun da senin üzerinde hakkı var” buyurdu.
“Ben, bu ibadet hususunda aşın istek gösterdim, dolayısıyla da bana aşırı şiddet gösterildi. Peygamber (s.a.v.), bana: Sen bilmezsin, belki ömrün uzun olur” buyurdu.

Sonuç itibariyle; Peygamber (s.a.v.)'in söylediğime geldim. İhtiyarladığımda:
“Keşke Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'in belirttiği ruhsatı kabul etseydim” diye hep hayıflandım” dedi. [252][252]

Açıklama:

Hadisin muhtelif varyantlarından anlaşıldığına göre; Abdullah b. Amr'ın, gündüzleri oruç tuttuğu, geceleri de namaz kılmak ve Kur'an'ı hatmetmek suretiyle ihya edeceğine yemin etmişti. Bunu haber alan Hz. Peygamber (s.a.v.), Abdullah'a; bunu yapmamasını, çünkü gerek nefsinin, gerek gözlerinin ve gerekse ailesini ve gerekse de misafirlerinin kendisi üzerinde haklan olduğunu ve ömrünün sonlarına doğru bu vazifeleri yapamayacağını anlatmıştı. Abdullah ise, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerini kendisi için az bulmuş, her tavsiyesine karşılık daha fazlasını istemişti.
Abdullah ise, kendinde ibadet için kuvvet gördüğünden daha fazlasını rica ediyordu. Netice de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in haber verdikleri ortaya çıktı. Çünkü Abdullah, ihtiyarlayınca, bu ibadetleri yapmada güçlük çekmeye başlamıştı. O zaman Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerini hatırlayıp:
“Keşke (Resulullah'ın bana tavsiye ettiği ruhsat(lar)i yapsaydım” diye hayıflanırdı.
Bunun anlamı; Abdullah'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerine haşa itiraz değildi. Çünkü Abdullah, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavsiyelerinin emir mahiyetinde olmadığını biliyordu. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tavsiyeleri, Abdullah'a yaptığı amel hususunda sırf bir hafifletme ve kolaylık olması için yapıyordu.
Hanımının hakkından maksat; cinsel ilişki, nafaka ve güzel muamelede bulunmak gibi hususlardır.
Vücudunun hakkından maksat; onun sıhhatine dikkat etmek ve ona iyi bakmaktır. Çünkü devamlı surette nafile oruç tutmak sebebiyle vücut dermansız ve halsiz düşer. Böylece vücut, telef olmaya maruz kalır.

36- Her Aydan Uç Gün, Arefe, Aşura, Pazartesi ile Perşembe Günleri Oruç Tutmanın Müstehab Olması

1084- Muâze el-Adeviyye'den rivayet edilmiştir: “Muâze el-Adeviyye, Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Aişe'ye:
“Resulullah (s.a.v.) her ay üç gün oruç tutar mıydı?” diye sordu. Aişe: *“Evet”* diye cevap verdi. Aişe'ye:
“Ayın hangi günlerinde oruç tutardı?” diye sordum. O da:
“Ayın hangi günlerinde oruç tutacağına itina etmezdi” dedi.[253][253]

Açıklama:

Hadisin zahirinden, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in her ayın üç gününde oruç tuttuğu fakat bu günleri ayın her hangi bir bölümüne denk getirmeye özenmediği anlaşılmaktadır.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bîyd her ayın 13, 14, 15. günlerinde veya bir hafta Pazartesi ve Perşembe, diğer haftada da sadece Pazartesi günleri oruç tuttuğu çeşitli hadislerde belirtilmektedir.
Buna göre Resulullah (s.a.v.)'in ayın belirli günlerinde oruç tutmayı tavsiye etmesi, ümmetine aittir. Kendisinin oruç tutacağı bu günlere itina etmemesi ise hepsinin caiz olduğuna İşaret için şahsına ait bir iş olması mümkündür. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in karşısına bir çok işler çıkıyor ve bu günlere riayete imkan vermiyordu. Yada Hz. Peygamber (s.a.v.) her an oruç tutmanın caiz olduğuna işaret için ayın herhangi bir gününde oruç tutuyordu. Bunların hepsi, onun için efdaldir.

1085- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Bir adam Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Nasıl oruç tutarsın?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) bu sorunun şekline kızdı. Ömer (r.a) onun kızdığını görünce:
“Biz, Rabb olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, Peygamber olarak da Muhammed’e razı olduk. Allah'ın gazabı ile Resulünün gazabından Allah'a sığınırız” dedi.
Ömer (r.a) bu sözü, Peygamber (s.a.v.)'in gazabı yatışıncaya kadar tekrarlayıp durdu. Nihayet Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Bütün sene oruç tutan kimsenin hali ne olacak?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Böyle bir kimse ne oruç tutmuştur ve ne de tutmamıştır yada oruç tutmamıştır ve iftar etmemiştir” buyurdu. Ömer tekrar:
“İki gün oruç tutup bir gün tutmayan kimsenin hâli ne olacak?” diye sordu.
Resulullah (s.a.v.):
“Bir kimse, buna, güç yetirebilir mi?” buyurdu. Ömer yine:
“Bir gün oruç tutup bir gün tutmayan kimsenin hâli nasıl olacak?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):
“Bu, Dâvud (a.s)'ın orucudur” buyurdu. Ömer :
“Bir gün oruç tutup iki tutmayan kimsenin durumu nasıl olacak?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu ben, böyle bir orucu tutabilmek bana güç verilmesini isterim” buyurdu. Daha sonra da:
“Her aydan üç gün oruç tutmak ve Ramazan ayından Ramazan ayına kadar oruç tutmak, işte bütün sene oruç tutmak demektir.
Arefe günü oruç tutmaya gelince, Allah'ın, bununla önceki senenin ve sonraki senenin (küçük) günahlarını Örtmesini ümit ederim.
Aşure günündeki oruca gelince ise Allah'ın bunu da önceki senenin (küçük) günahlarına kefaret yapmasını umarım” buyurdu. [254][254]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, soru soran kimseye kızması; sorusunu hoş karşılamadığı içindir. Çünkü sorulan soruya cevap vermek gerekir. Resulullah (s.a.v.) ise bu soruya vereceği cevaptan ötürü bir problemin meydana gelmesinden endişelendi yada Resulullah (s.a.v.)'in tuttuğu orucun o kimseye az görünmesi olanağı da vardı. Çünkü Resulullah (s.a.v.) ibadetlerde hep orta hali gözetirdi.

37- Şaban Ayının Sonunda Oruç Tutmak

1086- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), bir kimseye:
“Bu Şaban ayının sonunda oruç tuttun mu?” diye sordu. O kişi:
“Hayır” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ramazan ayından çıkıp iftar ettiğin zaman Şaban ayının sonunda tutamadığın orucun yerine iki gün oruç tut” buyurdu. [255][255]

Açıklama:

Bu kimse, ya Şaban ayının sonunda oruç tutmayı kendisine adamıştı yada her ayın sonunda oruç tutma adeti vardı. Ramazan'dan bir-iki gün önce oruç tutmayı yasaklayan hadislerle amel ederek orucunu tutmamıştı. Peygamber (s.a.v.), bu hadisle, bu tür oruç tutma şekillerinin yasak edilmediğini ifade ederek bugünlerde oruç tutmayan kimsenin, Ramazan ayından sonra tutması gerektiği belirtmiştir.

38- Muharrem Ayında Tutulan Orucun Fazileti

1087- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Ramazan ayından sonraki en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan Muharrem'de tutulan oruçtur. Farz namazdan sonraki en faziletli namaz da, gece namazıdır.” [256][256]

Açıklama:

Hadis, oruç için Ramazan'dan sonra en faziletli ayın Muharrem olduğunu belirtmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Muharrem'de değil de Şaban'da fazla oruç tutması; ya Muharrem'de oruç tutmanın faziletini hayatının son günlerinde öğrendiği içindir yada Muharrem'de yolculuk ve hastalık gibi bir mazeretten dolayı fazla oruç tutmamıştır.
Ayrıca hadis, farz namazdan sonra en faziletli namazın gece namazı olduğuna delildir.

39- Ramazan Ayından Sonra Şevval Ayından Altı Gün Oruç Tutmanın Müstehab Olmasu

1088- Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim Ramazan orucunu tutup sonra da buna Şevval'den altı gün oruç daha eklerse, bütün sene oruç tutmuş gibi sevab kazanmış olur. [257][257]

Bugün müslümanlar genel olarak İki çeşit takvim kullanmaktadırlar:
1- Güneş Takvimi: 365 gün 6 saat ve 12 aydır.
2- Kameri Takvim: 355 gün ve 12 aydır.
Kameri takvimde aylar, 29 yada 30 gündür, Kameri takvim, Güneş takviminden 10 gün önce geldiğinden Ramazan ve hac aylarının vakitleri her yıl değişir. Kameri takvim, 36 yılda bir devir yapması sebebiyle Ramazan ve hac ibadetleri; bazen yaz, bazen kış ve bazen de diğer mevsimlere rastlar. müminler, ilk dönemden beri oruçlarını, haclarni ve dini hükümlerini hep Kameri takvim hesabıyla yaparlar. Bir yılda 12 ay olduğu hususu, Tevbe: 9/36'da geçmektedir.
Hadis; Ramazan orucundan sonra Şevval ayı içerisinde 6 gün daha nafile oruç tutmayı teşvik etmektedir. Böylece bir yıllık oruç tutmanın sevabı vaad edilmektedir. Alimler, bu hususu, şu şekilde açıklamışlardır:
Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de her bir hayr amelinin on misliyle kabul edileceğini [258][258] bildirmektedir. Öyleyse Ramazan ayında tutulan oruç, 10 ile çarpıldığında 10 ay eder. Şevval ayında tutulan 6 oruç ise, 10 ile çarpıldığında 2 ay eder. Sonuç itibariyle; Ramazan orucu + 6 günlük Şevval orucu= 12 ay eder. Bu da, bir yıla denk gelir.
Bu orucu, Şevval ayının çeşitli günlerinde tutan yada Şevval ayının ortasında veya sonuna bırakan dahi peşi peşine tutmuş gibi sevaba nail olur.
Hanefiler, Ramazan bayramından sonra Ramazan orucuna Şeyval'den 6 gün eklemenin mendub olduğunu belirtmişlerdir.

40- Ramazan Ayı İçerisinde Yer Alan Kadir Gecesinin Fazileti Ve Bu Gecenin Hangi Gece Olduğunu Araştırmak

1089- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
"Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birisine, rüyada, Kadir Gecesinin, Ramazan ayının son yedi gecesinde gösterilmişti. Bunun

üzerine Resulullah (s.a.v.):
"Görüyorum ki, Kadir Gecesi ile ilgili rüyalarınız; Ramazan ayının son yedi gecesinde olduğuna rastlamıştır. Buna göre kim Kadir Gecesini arayacaksa onu Ramazan'ın son yedi gecesinde arasın" buyurdu. 259[259]

1090- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Bir adam, Kadir Gecesininin, Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğunu rüyasında gördü. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
"Kadir Gecesi ile ilgili rüyalarınızın, Ramazan'ın son on günü içinde olduğunu görüyorum. Dolayısıyla siz onu bu (son) on günün tek gecelerinde arayın" buyurdu. 260[260]

1091- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayının ortasındaki on günde itikaf yapardı. Yirminci gece geçip de yirmibirinciyi karşılayacağı zaman evine dönerdi. Onunla birlikte itikaf yapanlar da dönerlerdi. Sonra bir Ramazan ayında evine dönmeyi itiyat edindiği gece mescitte kalarak cemaata hutbe okudu ve Allah'ın dilediği şeyleri onlara emretti. Sonra da:
"Ben, bu on günde itikaf yapıyordum. Daha sonra şu son on günde itikaf yapmak hatırıma geldi. Buna göre benimle birlikte kim itikaf yapmışsa, îtîkâf yerinde gecelesin. Ben, bu geceyi gerçekten rüyamda gördüm, fakat o bana unutturuldu. Siz onu, son on gün içerisindeki tek gecelerde arayın. Ben, kendimi, bir su ve çamura secde ederken gördüm" buyurdu."
Ebu Saîd el-Hudrî:
"Yirmibirinci gece yağmura tutulduk. Mescidin çatısı, Resulullah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yere aktı. Resulullah (s.a.v.) sabah namazından çıkarken ona baktım. Yüzü, çamur ve suyla ıslanmıştı" dedi. 261[261]

1092- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kadir Gecesini, Ramazan'ın son on gecesinde arayın." 262[262]

1093- Zitr b. Hubeyş'ten rivayet edilmiştir: “Übeyyb.Ka'b'a:
“müslüman kardeşin Abdullah İbn Mes'ud:
“Kim bir yıl ibadete devam ederse Kadir Gecesine rastlar” diyor” dedim. Übeyy b. Ka'b:
“İnsanların buna güvenmemelerini kast etmiştir. Yoksa o, bu gecenin Ramazan ayında olduğuna, Ramazan'ın da son on gecesinde, o gecenin de yirmi yedinci gece olduğunu pekala bilir” dedi.
Daha sonra da Kadir Gecesinin, Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğuna İstisnasız yemin etti. Ben:
“Ey Ebu'l-Münzir! Bunu, hangi şeye dayanarak söylüyorsun?” dedim. O da:
“Alametine yada Resulullah (s.a.v.)'in bize bildirdiği işarete göre söylüyorum. Çünkü Kadir Gecesinin sabahında güneş şuasız olarak doğar” dîye cevap verdi. [263][263]

Açıklama:

Kadir gecesi, çok mübarek bir gecedir. Zira Kur'ârı-ı Kerim bu geceden itibaren Resulullah (s.a.v.)e inmeye başlamıştır. Ayrıca bu gecede Allah tarafından takdir edilmiş işlerin ayırd edildiği nakledilir. Bu gece yeryüzüne o kadar çok melek iner ki yeryüzü onları almaz.
Kadir gecesini ibadetle geçirenin geçmiş günahlarının affedileceği haber verilmiştir. [264][264] Yine Peygamber (s.a.v.), Kadir Gecesinin gününde orucun bütün sene tutulacak oruca eşit olduğunu belirtmiştir. [265][265] Bu gecenin bir anı vardır ki ona rastlayanın duası her halde kabul buyurulur. Bunun için bütün geceyi İbâdetle, dua ve tevbe ile geçirmek, gerekir. Bunu yapamayanlar hiç olmazsa teravihten sonra bîr miktar ibadetle meşgul olarak bu gecenin çoğunu veyahut tümünü ihya etmelidirler.
Kadir gecesinde kılınacak nafile namazların belirli bir şekli yoktur. Asıl maksat, bu geceyi mümkün olduğu kadar ihya etmektir.
Resulullah (s.a.v.), Kadir gecesini Ramazan ayının son on günü içindeki tek gecelerden biri olduğunu ve muhtemelen yirmiyedinci gecesi olduğunu belirtmiştir.

14. İTİKAF BÖLÜMÜ

İtikaf kelimesi sözlükte, mutlak olarak; durmak, kalmak, devam etmek gibi manalara gelmektedir.
Fıkıh terimi olarak ise; bir mescitte ibdaet niyetiyle ve belirli kurallara uyarak inzivaya çekilmek demektir.
Hadis kaynakları, Hz. Peygamber {s.a.v.)'in Medine'ye hicretten sonra her yıl Ramazân ayının son 10 gününde itikafa çekildiğini, hanımlarının da genelde Resulullah (s.a.v.) ile birlikte itikaf yaptığını nakletmektedir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tatbikatından hareketle alimler, oruçlunun özellikle Ramazân'ın son on gününde itikafa girmesini müstehab kabul etmişlerdir. Hatta Hanefiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu devamlı yapmış olmasından hareketle itikafı, kifâî nitelikte müekked sünnet saymıştır. Buna göre İtikaf üç çeşittir:

l- Vacip Olan İtikaf:

Bir şarta bağlı olarak veya şartsız olarak adanmış itikaftır.

2- Kifaye Yoluyla Sünneti Müekked Olan İtikaf:

Ramazânın son on gününde yapılan itikaftır.

3- Müstehab Olan İtikaf:

Bu ikisinin dışında, bir mescitte, ibadet niyetiyle yapılan itikaftır.
İtikafa girmek, nefsi, yasaklardan korumada daha etkili bir yöntem olduğu gibi, Ramazân'm son on gününde olması tahmin edilen Kadir gecesine rastlama imkanı ve umudunu da artırır. İtikaf, insanı dünyevî meşgalelerden uzaklaştırıp daha fazla ibadete vesile olması yanında, genei anlamda, hayatın anlamı üzerinde tefekkür etme imkanı da sağlar. İnsanların zaman zaman böyle derin tefekküre ihtiyacı vardır. İtikaf, bu tefekkürü gerçekleştirmek için bir fırsat olarak kullanılabilir. [266][266]

1- Ramazan Ayının Son On Gününde Itikaf

1094- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Ramazan ayının son on gününde itikafa girerdi.” 267[267]

1095. Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Yüce Allah onun ruhunu alana kadar hep Ramazan ayının son on gününde itikafa girerdi. Vefatından sonra da hanımları itikafa girdi.” 268[268]

2- İtikafa Girmek İsteyen Kimsenin, Itıkaf Yerine Ne Zaman Gireceği Meselesi

1096- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), itikafa girmek istediği.zaman sabah namazını kılar, sonra itikaf yerine girerdi. Bir defasında Ramazan'ın son on gününde itikafa girmek isteyip çadırının kurulmasını emretti. Bunun üzerine çadırı kuruldu. Zeyneb'de, çadırının kurulmasını emretti. Ona da çadır kuruldu. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından bir başkası da, çadırının kurulmasını emretti. Ona da çadır kuruldu. Resulullah (s.a.v.), sabah namazını kılınca, baktı ki çadırlar kurulmuş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Acaba bu yaptıklarınızla iyilik mî istiyorsunuz?” buyurup derhal çadırının sökülmesini emretti. Çadır söküldü. Artık o Ramazan ayında İtikafı terk etti. Ta Şevval ayının ilk on gününde itikafa girdi.” 269[269]

Açıklama:

İtikafa girmeye niyet eden kişinin, itikafa ne zaman başlayacağı konusunda alimlerin görüşleri farklıdır. Bu konudaki ihtilaf, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in itikafa başladığı zaman ile çadıra girdiği zamanın birbirine karıştırılmasından kaynaklanmaktadır.

İçlerinde dört mezhep imamının da bulunduğu alimlerin çoğunluğuna göre; itikafa, güneşin batmasından biraz önce girilir. Bu konudaki delii, Ebu Saîd el-Hudrîden gelen hadistir. Bu hadise göre, Hz. Peygamber (s.a.v.), itikaf için mescide akşamdan girerdi. Sabah namazından sonra da mescidin içinde kurulan çadıra geçerdi. Bu çadıra girmesinden maksat; yalnız kalmaktır. Geceleyin mescitte kimse olmadığı için zaten yalnızdı. Onun için çadıra girme ihtiyacı hissetmemişti. Kısacası, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çadıra, sabah namazından sonra girmesi, onun itikafa o zaman girdiğini göstermez. Hanefilere göre, itikatta en az bir gün durulmalıdır. İtikaf, ancak oruçİa. birlikte eda edilir.

Hadisin metninden anlaşıldığı üzere; Hz. Peygamber (s.a.v.), mescitte kurulan çadırları görünce, bunu yadırgamış ve hanımlarına yaptıklarının iyi bir iş olmadığını söylemiştir. Hatta bununla da kalmayıp kendi için kurulan çadırı bile bozdurarak itikafını ileri bir tarihe ertelemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavrı şu iki sebebe dayanabilir:

1- Hanımlarının hareketini kendisine yakınlık konusunda bir yarış ve övünme vesilesi olarak değerlendirmiş olabilir. Çünkü böyle bir maksatla itikafa girmek caiz değildir.

2- İtikaf için mescidin içinde kurulan çadırlar mescidin daralmasına, dolayısıyla cemaatin sıkıntıya düşmesine sebep olmuştur. Bu sebeple de Resulullah (s.a.v.), çadırları söktürmüştür.

İtikafa girildikten sonra ihtiyaç halinde itikattan çıkılabilir. Yalnız İmam Mâlik'e göre bu İtikafın kazası vaciptir. Diğer üç imama göre ise itikaf vacip bir itikaf değilse, kazası gerekmez. Vacip itikafın kazası lazımdır. Çünkü Peygamber (s.a.v.), hanımlarına, İtikaflarını kaza etmelerini emretmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu itikafı, kendisinin kaza etmesinin sebebi; bu itikafın vacip oluşundan değil, bir amel işlediğinde onu tam yapmasından dolayıdır.

Fitneden korkulduğu takdirde, kadınların, içinde oturdukları evlerin mescidinde itikaf yapmaları daha uygun görülmüş. Bu durumda itikaf yaptıkları yerler, kadınlar hakkında, cemaatin namaz kıldığı mescitler gibi olur. Çünkü kadının evinde yapmış olduğu itikaf, dışarıdaki mescitte yapmış olduğu İtikattan daha faziletlidir.

3- Ramazan Ayının Son On Gününde İbadete Daha Fazla Gayret Gösterme

1097- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayının son günü girdiğinde geceyi ibadetle ihya eder, ailesini gece ibadetine uyandırır, ibadete karşı daha fazla ciddiyet gösterir ve paçaları sıvardı." [270][270]

Açıklama:

Hadisin zahirinden, Ramazânın gündüzlerini oruçla geçiren ve gecelerini de ibadetle ihya eden kimsenin büyük ve küçük bütün günahlarının bağışlanacağı anlaşılmaktaysa da, gerçekte söz konusu affın kasamına giren günahlar sadece küçük günahlardır. Zaten kul hakkının, sahibiyle helalleşmedikçe hiçbir şekilde bağışlanmayacağını söylemeye gerek yoktur. Nitekim İmam Nevevî (ö. 676/1277) ile İmamu'l-Harameyn (ö. 478/1085) burada affedileceği müjdelenen günahların sadece küçük günahlar .olduğunu söylemektedirler. Hatta Kadı îyâz (ö. 544/1149), bu görüşün, Ehl-i Sünnete ait genei bir görüş olduğunu belirtmektedir. Bazıları da, "Bük günahların bir kısmı hafifletilir"demişlerdir.
Ramazân ayının son 10 gecesini ihya etmekten maksat; bunlardan her birini sabaha kadar ibadetle geçirmek değil, ancak bunlardan her birinin çoğunu ibadetle geçirmek demektir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Osman b. Maz'ûn'a yaptığı nasihatte;
"Namaz da kıl, uyku da uyu" [271][271] ifadesiyle, bütün bir geceyi .sabaha kadar ibadet ve taat ile geçirmeyi tavsiye etmemiştir.
Her ne kadar cumhur-u ulema; "Gecenin tümünü ibadetle geçirmek mekruhtur" demişlerse de, bu sözleriyle, devamlı olarak her geceyi sabaha kadar ihya etmeyi kast etmişlerdir. Ramazân ayının son 10 gecesini, Kadir gecesini ve bayram geceleri gibi bazı geceleri sabaha kadar ihya etmeyi kast etmiş değillerdir. Bu sebepledir ki, bayram geceleri ile bazı gecelerin tümünü ibadetle ihya etmenin müstehab olduğunda ittifak etmişlerdir. Nitekim İmam Mâlik, sabah namazına kalkmaya engel olmuyorsa, btün bir geceyi ibadetle geçirmek te bir sakınca olmadığını söylemiştir.

İhyanın geceye nispet edilmesi; Mecaz-i aklî”dir. Bununla; kişinin, ibadetle geçen gecesi canlı gibi, ibadetsiz geçen gecesi de cansız gibi kabul edilmiştir.
“Geceyi ihya etmek” sözüyle; insanın, geceleyin kendisini ihya etmesi de kast edilmiş olabilir. Çünk uyku, tam bir hareketsizlik olması bakımından ölüm haline çok yakındır. *“Evlerinizi, kabir edinmeyin”* hadisi de bu manaya gelmektedir. Yani “Uyuyup da ölüler gibi olmayın. Evlerinizi de içinde ölüleri barındıran kabirler haline getirmeyin” demektir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ramazânın son 10 gecesinde ailesini ibadete kaldırmış olması, kendisinin İ'tikâfta olmadığına delalet etmez. Çünkü i'tikâfa giren bir kimse, meşru ve zaruri bir işi için dışarı çıkabilir. Yine ailesini uyandırması için mescitten dışarı çıkmadan mescidin penceresinden de uyandırmış olabilir.
Burada Resulullah (s.a.v.)'in uykudan kaldırdığı ailesinden maksat; kendisiyle birlikte i'tikâfa giren ailesidir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ramazânın son 10 gecesinde ailesini ibadete kaldırmış olması, kendisinin İ'tikâfta olmadığına delalet etmez. Çünkü İ'tikâfa giren bir kimse, meşru ve zaruri bir işi için dışarı çıkabilir Yine ailesini uyandırması için mescitten dışarı çıkmadan mescidin penceresinden de uyandırmış olabilir.
Burada Resulullah (s.a,v)'in uykudan kaldırdığı ailesinden maksat; kendisiyle birlikte i'tikâfa giren ailesidir.
“Paçaları sıvamak”; ibadete soyunmak, ibadete koyulmak gibi anlamlara gelir. Hattabî (ö. 388/998)'ye göre; bu sözü iki şekilde te'vil etmek mümkündür:
1- Kadınlardan uzak kalmak,
2- Daha çok ibadet yapmak için daha çok gayret etmek.
Bu kelimeyle; her bu her iki ihtimal de kast edilmiş de olabilir.
Ayrıca hem hakiki ve hem de mecazi anlam da kullanılmış olabilir. Bu duruımda bu kelime, şu manalara gelebilir:
a- Kadılardan uzak kalırdı,
b- Eskiye oranla daha çok ibadet etmek için gayret ederdi,
c- İzarını sıkıca bağlar, onu bayrama kadar çözmezdi.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ramazân ayının son 10 gününde geceleri ihya etmek için özel bir titizlik göstermesinin sebebi, Kadir gecesine

erişmenin bu yolla mümkün olacağını ümmetine göstermekten başka bir şey değildi.

1098- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayının son on gününde, başka zamanlarda ibadet hususunda göstermediği gayreti gösterirdi." [272][272]

4- Zilhiccenin Son On Gününde Oruç Tutmak

1099- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Ben, Resulullah (s.a.v.)'in Zilhicce ayının ilk on gününde oruç tuttuğunu hiç görmedim." [273][273]

Açıklama:

Hz. Âişe'nin, Resulullah (s.a.v.)'in o günlerde oruç tuttuğunu görmemesi; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oruç tutmamış olmasını gerektirmez. Hz. Aişe, bildiğini haber vermiştir. Peygamber (s.a.v.) belirtilen günlerde devamlı olarak oruç tutmazdı. Bazen tutar ve bazen de terk ederdi.

15. HACC BÖLÜMÜ

Hac kelimesi sözlükte; kast etmek, yönelmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; Mekke şehrindeki Kabe'yi ve civarındaki kutsal sayılan yerleri, özel vakit içinde, usulüne uygun olarak ziyaret etmek ve yapılması gereken diğer Menâsiki yerine getirmek demektir.
islam'ın beş temel esasından biri olan hac, hicretin 9. yılında farz kılınmıştır.
Haccın nostaljik boyutu; inanan bir kimsenin inanç kökleriyle bağlantısını tazelemesi bakımından önemlidir. müslümanlık açısından düşünüldüğünde islam peygamberinin ve arkadaşlannın tevhid ve adaleti hakim kılma mücadelesi, bu süreçte yaşanmış acı tatlı anılar, adeta bir film şeridi gibi bu kutsal yerleri ziyaret eden kişinin gözünün önünden geçer. Bu nostalji, inanan kişiye, daha

yoğun bir dinamizm kazandırır ve daha üst düzeyde bir sahiplenme şuuru verir.
Haccın rabbani boyutu ise; mahşeri andırmasıdır. Farklı dil, ırk, bölge ve kültürlere, sosyal tonum ve ekonomik güce sahip insanların eşit statüde ve aynı renk ve tip elbiseler içinde toplanması, akın akın koşuşturması ve topluca ibadetler etmesi, bir bakıma ahirette yaratıcının huzurunda dirilişi ve toplanışı hatırlatır. Hac, mümin kimseyi; ahiretteki bu diriliş ve toplanmaya hazırlar, bu bilinci kazanmasında ona yardımcı olur
Gerçekten de hac ibadetinde müslüman, İslam'a gönül vermiş olmanın mutluluğunu ve hazzını daha yakından idrak eder, yeryüzündeki bütün müslümanlarla birlikteliğin ve kardeşliğin kolektif şuuruna erer.
Dünyanın çeşitli bölgelerinden adeta her biri bir temsilci ve gözlemci sıfatıyla Mekke'ye akın eden müslümanlar, “Mikat” denilen belirli sınırlarda; dünyayı, dünyevî farklılığı, hatta bencilliği ve ihtirasları temsil eden elbiselerini çıkarıp hepsini eşitleyen, birleştiren, onlan dünya müslümanlığının bir üyesi olmanın bilincine erdiren ihram elbiselerini giyerler. Artık Ben” yok, “Biz” vardır. müminler, bîr ufuktan diğerine akan beyazlar seli içinde yok olur, adeta ölmeden önce ölümü ve ahiret hayatını yaşarlar. [274][274]

1- Hac Veya Umre için İhrama Giren Kimseye, Mubah Olup Olmayan Şeyler ile Koku Sürünmesinin Haram Olması

1100- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir adam, Resululİah (s.a.v.)'e; ihramlı kimsenin ne tür elbise giyebileceğini sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Gömlek, sarık, don, bornoz ve mest giymeyin. Yalnız bir kimse (dikişsiz) ayakkabı bulamazsa o zaman mest giysin. Fakat mestleri, topuklardan aşağı olacak şekilde kes (ip öyle giy)sin. Ayrıca safran yada alaçehre çiçeğiyle boyanmış hiçbir elbise giymeyin” buyurdu. [275][275]

Açıklama:

Hacca niyet eden kimsenin; dikişli elbise, serpuş, eldiven ve dikişli ayakkabı giymesi haramdır. Niyet ederken üzerinde bu tür elbise bulunanlar, o elbisleri çıkanriar. Fakat gömleği, giymeden sarınmak caizdir. Mest giymeni caiz olması için, koçlarının kesilmesi şarttır. Hanefilere göre; yıkandıktan sonra silkmekle rengi dağılmayan elbiseyi ihramda giymekte bir sakınca yoktur.
Safran ve alaçehre Yemen'de yetişen sarı bir çiçek gibi şeylerle boyanmış elbise giymek, hadisin zahirine göre mutlak surette yasaktır. Çünkü ihram halinde erkek ve kadın bütün hacılara her türlü koku sürünmek haramdır. Fakat meyve çiçek gibi şeyleri koklamak haram değildir Çünkü bu tür şeyler, kokulanmak amacıyla kullanılmazlar.
Koku sürmenin ve kadınlara yaklaşmanın haram kılınmasıdaki hikmet; dünya ziyneteri ile dünya lezzetlerinden ve efahdan uzak kalarak bütün düşüncesini uhrevî maksatlara tahsis etmektir.
Hacca niyet eden kimse, söz konusu şeylerin haram kılınması; hacı olacak kimseyi, refah halinden uzaklaştırıp hacını huşu içerisinde devam ettirmesi içindir. Çünkü hacı olacak kişi, hac müddetince ihramlı olduğunu hatırlayacak, bu suretle daha fazla Allah'ı anma ve ibadetle meşgul olacak, kendini murakabe edecek, ibadetini günahlardan koruyacak, haram olan şeylerden sakınacak, ihram elisesiyle; ölümü, kefeni ve Kıyamet gününde insanlann yalın ayak, baş açık huzuru ilahiye çıkacaklarını hatırlayacaktır.

1101- Ya'lâ b.Ümeyye (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Mekke ile Taif arasındaki Ci'râne denilen mevkide iken yanma umreye niyet etmiş, sakalını ve saçını sarıya boyamış, üzerinde de bir cübbe olan bir adam gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Ben, umreye niyet ettim. Gördüğün gibiyim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Üzerinden cübbeyi çıkar. Sarı boyayı yıka. Böyle bir durumda haccın sırasında ne yapacak idiysen umren sırasında da onu yap” buyurdu. [276][276] İbn Hazm ile bir çok kimseye göre bu olay, hicretin 8. yılında Huneyn'den dönüşte olmuştur. Soruyu soran kimsenin, Ya'lâ b. Ümeyye'nin kardeşi Atâ' İbn Ümeyye olduğu belirtilmiştir.

2- Hac ile Umre için Mi Katlar/İhrama Girme Yerleri

1102- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Medineliler için Zulhuleyfe'yi, Şamlılar için Cuhfe'yi, Necidliler için Kamu Menâzil'i ve Yemenliler için ise Yelemlem'i mikar/ihrama girme yeri olarak belirleyip:
“Bu ihrama girme yerleri; bu yerlerin halkı ile hac ve umreye niyet edip de buraların halkından olmayıp da buraya bu yönlerden gelen kimselerin de mikatıdır. Bu yerlerden daha yakın olan kimseler ise, bulundukları yerlerden ihrama girerler. Daha yakın olanların hükmü de böyledir. Hatta Mekkeliler, Mekke'de ihrama girerler” buyurdu. 277[277]

Mîkat:

Muayyen vakit demektir. Fakat istiare yoluyla, “Hacca niyet edilmek için durulan yer” manasında kullanılmaktadır.
Hz. Peygamber (s.a.v.), sağlığında çeşitli yerlerden hacca gelenlerin nerede ihrama gireceklerini bu hadisle belirlemektedir.
Söz konusu mikatlar, çevrlerinde bulunan halkı ihrama girecekleri yerler olarak tayin edilmişlerdir. Bu çevrelerde bulunan halk, kendi çevrelerinde bulunası münasebetiyle kendilerine tahsis edilen yerden ihrama girecekleri gibi, yolu kendilerine tahsis edilen mikatın dışında bir mikata uğrayan kimselerin kendi memleketlerine mahsus bir mikatlannın bulunup bulunmaması önemli değildir. Her iki halde de ihrama, yollarının uğramış olduğu mikattan girerler.
Bir kimse, gerek karada ve gerekse de denizde iki mikat arasından geçen bir yol taki edecek olursa, Hanefilere göre, bu kimse kendi kanaatine göre bu iki mikattan herhangi birisinin hizasına geldiğini anlayınca, ihrama girer.
Hac ve umre yamak isteyen bir kimsenin, yolu üzerinde bulunan bir mikati ihramsız olarak geçmesi caiz değildir, Bu konuda alimler arasında görüş birliği vardır.
Zulhuleyfe: Medinelilerin mikat yeridir. Bu yer, Medine'nin güneybatısında, Mekke ile Medine arasında olup Medine'ye 10 km., Mekke'ye ise 450 km. mesafededir. Mekke'ye en uzak olan mikattır. Hz. Peygamber (s.a.v.), burada ihrama girmiştir.

Burası, başka memleketlerden olup da oradan geçen hacı adaylarının da mikat yeridir. Cuhfe: Mekke'nin kuzeybatısında ve Mekke'ye 187 km. uzaklıkta bir yerdir.
Karn: Bu ismi taşıyan iki yer bulunmaktadır. Birisi, Mekke'nin kuzeydoğusunda Arafat'ın kuzeyinde ve Arafat'a bir gün ve gecelik mesafede bulunan bir dağdır. Buraya, “Kam-ı Menâzil” denir. Mekke'ye yaklaşık 96 km. uzaklıktadır. Diğeri ise, “Kam-ı Seâlib”tir. Buranın, Mina'nın aşağısında bulunan Mina mescidine 500 zira uzaklıkta bir dağ olduğunu iddia edenler de vardır. Bu durumda buranın mikattan sayılması mümkün değildir.
Yelemlem: Yemen ve Hindistan tarafından gelenlerin mikati olup Mekke'nin güneyinde ve Mekke'ye iki 54 km. uzaklıktadır.
Necid: İç Arap yarımadasının kuzey ve batı taraflarını kalayan geniş bir yerdir. Öç taraftan çölle sarılı, yalnız bir taraftan Hicaz ve Yemen'e açıktır.

3- Telbiye'nin Getiriliş Şekli ile Vakti

1103- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in telbiyesi:
“Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke La şerike leke lebbeyk, inne'l-hamde ve'n-Ni'mete leke ve'l-Mülk, Lâ şerike lek.
Allahım! Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Senin ortağın yoktur. Emret! Hamd, Sana mahsustur. Nimeti veren Sensin. Mülk Senindir. Senin benzerin ve ortağın yoktur” şeklindeydi.
Hadisin ravisi Nâfi der ki: Abdullah İbn Ömer'de bu telbiye şekline:
“Lebbeyk, lebbeyk ve sa'deyk, ve'1-Hayru bi yedeyk, lebbeyk ve'r-Rağbâtı ileyke ve'1-Amel Emret, emrine amadeyim, emret! Senden saadetler dilerim, hayr(lar) Senin elindedir, emret, dilekler Sana arz edilir, ameller de Sana'dır” ifadesini ilave ederdi. [278][278]

Telbiye:

Kelime olarak, “Lebba”dan gelir. Üstten geİen bir emre yada davete karşı aralıksız icabet anlamını taşır. Telbiye şu şekilde yapılır:

“Lebbeyk! Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'1-mülk. Lâ şerikelek”

Anlamı: “Allahım! Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Senin ortağın yoktur. Emret! Hamd, Sana mahsustur. Nimeti veren Sensin. Mülk Senindir. Senin benzerin ve ortağın yoktur.”

Bu telbiye şekli, İslamî'dir. Cahiliye Araplannkinden farklıdır. Bu telbiye şeklini, Hz. Peygamber (s.a.v.)’e, Cebrail öğretmişti.

Telbiyeyi, erkekler yüksek sesle söylerler. Kadınlar da alçak sesle söylerler.

Telbiye, ihrama büründükten sonra inişlerde, yokuşlarda, başkalarıyla konuşmalarda, gece veya gündüzde, oturmalarda, kalkmalarda, namazlann ardından, bir şeye binerken, mescid gibi her değişiklikte tekrar edilir. Her tekrar, peşpeşe üç kere yapılır. Telbiyeden sonra Duâ edilir.

Telbiyeye, hacılar, Akabe Cemresindeki şeytan taşlama anına, yani bayramın birinci günü sabahına kadar devam ederler. Umre yapanlar da, tavafa başlayıncaya kadar devam ederler.

Buraya kadar telbiye ile ilgili anlatılanlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uygulamasından alınmıştır.

Telbiye'nin hikmeti ise; insanların, Beytullah'a misafir oiarak gelmelerinin Allah'ın, kendilerine büyük bir lütuf ve ihsanı olduğuna dikkatleri çekme ve Allah'ın adının yüceltilme vardır.

Telbiye'nin hükmü konusuda alimler ihtilaf etmişlerdir;

Hanefilere göre; telbiye, ihramın şartıdır. İhramın sahih olabilmesi için telbiye şarttır. Telbiye, dille yapılır. Allah'ı ta'zim kastıyla yapılan her türlü tehlil, tekbir, teşbih ve tahmid telbiyenin yerini tutar.

Alimler, “Lebbeyk” kelimesi üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Sîbeveyh'e göre, bu lafız, tesniyedir. Yalnız onunla çokluk ve sayıda tekrar kast edilir. Yûnus'a göre ise, müfred bir kelimedir.

Telbiye'nin manası üzerinde de ihtilaf edilmiştir. Bazıları, “Tekrar tekrar icabet ederim” manasında olduğunu söylemişlerdir. Bazılarına göre ise, “Sana tekrar tekrar itaat ederim”, bazılarına göre ise “Teveccühüm Sanadır”, bazılarına göre ise, “Muhabbetim sanadır” bazılarına Göre ise “Samimiyetim Sanadır” anlamındadır.

Doğru olanı, birincisidir. Çünkü ihrama giren bir kimse, Allah'ın davetine icabet etmiş demektir.

Kadı İyâz (ö. 544/1149)pa göre bu icabet, Hz. İbrahim'den kalmıştır.

4- Medinelilere, Zulhuleyfe Mescidi Yanında İhrama Girmelerinin Emredilmesi

1104- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Sizin Beydâ'nız, Resulullah (s.a.v.)'e iftira ettiğiniz şu yerdir: Fakat Resulullah (s.a.v.) ancak Zulhuleyfe Mescidi yanında ihrama girerdi.” [279][279]

Açıklama:

Metinde geçen “Beydâ” kelimesi, çöl ve sahra demektir. Burada ise, Zulhuleyfe'nin Mekke tarafına düşen ve oraya yakın bulunan bir tepe kast edilmektedir. Orada bina ve benzeri şeyleri bulunmadığı için “Çöl” anlamına gelen “Beydâ” ismi verilmiştir.
Alimler, Resulullah (s.a.v.)'in İhrama nereden girdiği konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazılarına göre, Zulhuİeyfe mescidinde iken ihrama girdiğini, bazıları da mescitten çıktıktan sonra Beydâ' denilen tepede telbiye getirdiğini söylemişlerdir.
Hanefi imamlarından Tahâvî (ö. 321/933), Abdullah İbn Ömer'in rivayet ettiği bir hadiste, Abdullah İbn Abbâs'tan naklen; Resulullah (s.a.v.)'in, hacca, namazgahında iken niyetlendiğini, hem hayvanına bindiği zaman ve hem de Beydâ düzlüğüne çıktığında telbiye getirdiğini kaydetmiştir. Ayrıca Tahâvî, Ebu Hanîfe ile Ebu Yusuf’un da bu görüşte olduğunu belirtmiştir. [280][280]

5- Telbiyeye, Hayvanın Kalktığı Yerden Başlamak

1105- Ubeyd İbn Cüreyc'ten rivayet edilmiştir: “Ubeyd b. Cüreyc, Abdullah İbn Ömer (r.a) 'ya:
“Ey Ebu Abdurrahman! Arkadaşlarının yapmadığı dört şeyi yaptığını görüyorum” dedi. Abdullah İbn Ömer:
“Ey İbn Cüreye! Nedir onlar?” dedi. Ubeyd:
“Senin Kabe rükünlerinden sadece iki rükn-ü yemâniye dokunduğunu gördüm. Siptiyye denilen ayakkabıları giydiğini

gördüm. Sarıya boyandığını gördüm. Mekke'ye vardığında baskalan hilâli gördükleri zaman teibiyede bulunurken senin Zilhicce'nin 8. günü terviye gününe kadar telbiye getirmediğini gördüm" dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer (r.a):

"Rükunlara gelince; ben, Resulullah (s.a.v.)'i iki rükn-ü yemâniden başkasına dokunurken görmedim.

Siptiyye denilen ayakkabıları giymeye gelince; Resulullah (s.a.v.)'ı kılsız ayakkabı giyerken görmüş olmamdır. Onlarla abdest alırdı. Dolayısıyla ben de öyle ayakkabı giymek isterim.

Sarı boyaya gelince; ben, Resulullah (s.a.v.)i sarı boyalı elbise giyerken gördüm. Bu sebeple ben de sarı boyalı elbiseyi giymeyi severim.

Telbiye meselesine gelince; Resulullah (s.a.v.)'in hayvan, kendisini kaldırıp doğrultuncaya kadar telbiye ederken görmedim" diye cevap verdi. [281][281]

Açıklama:

Rükn-ü Yemânî: Kabe'nin köşelerinden Hacerü'l-Esved'in bulunduğu köşedir. Bu köşe, Irak tarafına baktığı için ona Rükn-ü Irâk de derler.

Bazılarına göre ise Rükn-ü Yemânî, Hacerü'l-Esved'in bulunduğu köşeden önceki köşedir. Yemen tarafına baktığı için ona "Rükn-ü Yemânî" denilmiştir. Bu iki köşeye de, "Yemâniyyân" derler.

Geri kalan köşeye de, "Şamiyyân" denilmiştir.

"Yemânî" denilen köşeler, Hz. İbrahim (a.s)'ın attığı temel üzerinde kalmışlardır. "Şâmî" denilen yer değiştirildiği için "Rükn-ü Şemânî" denilen iki köşeye istilam yapılmaz. İstilam, "Yemânî" denilen köşelere yapılır.

İstilam: Hacerü'l-Esved'e elle dokunmak yada öpmektir.

Sibt: Mısır dikeni denilen bir bitki yaprağıyla tabaklanmış deriye ve meşine yada tabaklanmış sığır derisinden yapılan ayakkabıya denir.

Hadiste "Sarıya boyama" ile kastedilen, elbisenin boyanmasıdır,

1106- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'i, Zulhuleyfe'de hayvanına binerken gördüm. Sonra hayvanı onu kaldırıp doğrulttuğu zaman telbiye getirdi." [282][282]

6- Zulhüleyfe Mescidinde Kılınacak Namaz

1107- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), haccimn başlangıcında Zulhuleyfe'de geceledi. Oranın mescidinde namaz kıldı.” 283[283]
Açıklama: Zulhuieyfe'de geceleme; hac menasiklerinden ve haccın sünnetlerinden değildir.

7- İhramlı Kimsenin, İhrama Girerken Koku Sürün

1108- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) ihrama gireceği zaman ihramı için ve traş olup şeytan taşladıktan sonra Kabe'yi tavaf etmeden önce ihramdan çıkacağı zaman ona koku sürdüm.” 284[284]

1109- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ben, Resulullah (s.a.v.)'e Veda Haccı sırasında hem ihrama girerken ve hem de ihramdan çıkarken karışık bir koku çeşidi olan “Zerîre” denilen kokuyu kendi elimle sürdüm.” 285[285]

Açıklama:

Hacca niyet eden bir kimseye; kadınla cinsel ilişki, dikişli elbise, kara avcılığı, koku sürünme, tımak kesme ve benzeri fiiller yasak kılındığından, hacca niyet etmeye “İhram” adı verilmiştir. Bu bakımdan metinde geçen “İhrama girme” sözüyle, hacca niyet etme manası kast edilmiştir.
Bir başka ifadeyle ihram; harama girmek, “Hıll”de ihramdan çıkmak demektir.
Metinde geçen “Koku sürdüm” sözünden maksat; hacca veya umreye niyet edeceği için bedeninin ve elbisesinin bir kısmına güzel kokulu misk sürdüm demektir. Bu ifade; Nesâî, Menâsik 41'de bu şekilde izah edilmektedir.
Metinde geçen “Beyt-i tavaf”dan maksat; “tavaf-ı ifâza”da denilen “Ziyaret tavafı”dır. Bilindiği üzere, hacıların Arafat'tan indikten sonra

yaptıkları bu tavaf, haccin rükunlarından olup bunun dört şavtı her hac edene farzdır.
Akabe cemresi atılıup kurban kesildikten ve traş olunduktan sonra ve ziyaret tavafından önce her hacı adayı için cinsel ilişki dışındaki hac ile ilgili bütün yasaklar helal olur. Buna, “Birinci helal” denir. İşte Hz. Aişe'nin Hz. Peygamber (s.a.v.)'e koku sürmesi bu esnada olmuştur.

1110- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'in ihramlı iken saç ayrımındaki kokunun parıltısını görür gibiyim.” [286][286]

Açıklama:

Metinde geçen “Vebîs” kelimesi; parlaklık anlamına gelir. Bundan maksat; miskin maddesi değil, tesiri ve kokusudur. Ayrıca hadis, ihrama girerken koku sürünmenin müsehab olduğunu ve bu kokunun tesirinin, koku ve renginin İhramdan sonra da devam etmesinde bir sakınca bulunmadığını ifade etmektedir.

8- İhramlı Kimsenin, Ihramlıyken Avcılık Yapmasının Haram Olması

1111- Sa'b b. Cessâme (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Sa'b b. Cessâme, Resulullah (s.a.v.)'e, (Mekke ile Medine arasındaki) Ebvâ'da yada Veddân'da bulunduğu sırada (avladığı) bir yaban eşeği hediye etmişti. Resulullah (s.a.v.) onu geri çevirdi.
Sa'b der ki: Resulullah (s.a.v.), yüzümdeki üzüntüyü görünce, bana:
“Biz onu sana ancak ihramlı olduğumuz için geri verdik” buyurdu. [287][287]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in kendisine hediye edilen avı ihramlı olduğu için geri çevirmiştir. Bunun sebebi ise ihramlı olan kimselere, av, kendileri için avlanmadığından dolayıdır. Bir sonraki hadiste bu husus ele alınacaktır.

Ayrıca yaban eşeği avlamanın ve etinin yenilmesinin caiz olduğu da bu ve bir sonraki hadisten anlaşılmaktadır.

1112- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Hudeybiye yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yola çıktık. Mekke ile Medine arasında Sukyâ köyüne 1 mil uzaklıkta olan Kâha vadisine vardığımızda, bazımız ihramlı ve bazımızda ihramsiz idi. Derken arkadaşlarımın bir şeye baktıklarını gördüm. Ben de o tarafa doğru baktım. Bir de ne göreyim, bir yaban eşeği. Hemen atımı eğerledim, mızrağımı aldım, sonra atıma bindim. Bu sırada kırbacım yere düştü. İhramlı olan arkadaşlarıma:

“Şu kırbacı bana verin” dedim. Onlar da:

“Vallahi, ihramlı olduğumuz için sana bu konuda hiçbir yardım edemeyiz” dediler.

Bunun üzerine hayvandan inip kırbacı aldım. Sonra tekrar hayvana bindim. Yaban eşeği bir tepenin gerisinde bulunduğu sırada ardından yetişip onu mızrağımla yaraladım, sonra da onu kestim. Daha sonra onu arkadaşlarımla getirdim. Arkadaşlarımın bir kısmı:

“Onu yeyin” diyordu. Bîr kısmı da:

“Onu yemeyin” diyordu.

Bu sırada Peygamber (s.a.v.) önümüzde bulunuyordu. Atımı mahmuzlayıp ona yetiştim. Ona durumu anlattım. Bunun üzerine:

“O helaldir, yeyin” buyurdu. [288][288]

Bu olay, Hudeybiye umresi yılında meydana gelmiştir.

Arkadaşlarının ihrama girdiği halde bu yolculukta Ebu Katâde'nin ihrama girmemesi, henüz o tarihlerde mikatlerin tayin edilmeyişinden ileri gelmiş olabilir.

Ebu Katâde'nin avladığı avın etinden arkadaşlarının yememeleri ise, şüpheli işlerden kaçınmak gayesine matuf olabileceği gibi,

“İhramlı olduğunuz müddetçe kara avı size haram kılınmıştır” [289][289] ayetinin genel hükmüyle amel etmek istemiş olmalanndan kaynaklanmış da olabilir.

Resulullah (s.a.v.)'in, *“Bu ancak Allah'ın size yedirdiği bir yiyecektir”* buyurması; yakalayıp kesmek mümkün olmayan bir hayvanı yaralayarak öldürmenin, onu boğazlamak yerine geçtiğini ifade eder.

İhramlı bir kimsenin avladığı hayvanın etini yemesi haramdır. Bu konuda alimler ittifak etmiştir.

Yine ihramlı olmayan bir kimsenin, ihramlı bir kimse için avlamış olduğu bir avı o ihramlının yemesi de, alimlerin büyük çoğunluğuna göre haramdır. Fakat ihramlı bir kimsenin, ihramsız avcıya o avı avlaması için avın yerini göstermek gibi bir yardımda bulunmamış olması şarttır.
Hanefi alimlerinin göre, bu avı, o ihramlının yemesinde bir sakınca yoktur. Yalnız ihramlının, herhangi bir yardımı olmadan o avı ihramsız bir kimse kendisi için avlamışsa o avı herhangi bir ihramlının yemesinde sakınca yoktur. Bu konuda cumhuru ulema ile Hanefi alimlerinin görüşü aynıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in,
“Sizlerden herhangi bir kimse, Ebu Katâde'ye, o yaban eşeği üzerine saldırmasını emr yada bir şeyle işarette bulundu mu?” sözü buna ifade etmektedir.

9- İhramlı Yada İhramsız Kimsenin Harem Bölgesinde Ya Da Harem Bölgesi Dışında Öldürmesi Mendub Olan Hayvanlar

1113- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;
“Beş hayvan vardır ki, bunların hepsi fasıktır. Bunlar, Harem bölgesi dışında ve Harem bölgesinde de olsa öldürülür. Bunlar; yılan, alaca karga, fare, kuduz köpek ve çaylak.” [290][290]

Açıklama:

Bu hayvanlara, “Fasik” isminin verilmesi; başkalarına eziyet vermek ve kargaşa çıkarmak suretiyle hayvanların çoğunun yolundan çıkmış olmalarıdır. Bunlar, Harem bölgesi ve Harem bölgesi dışında öldürülmeleri hususunda diğer hayvanlara ait hükümden çıkışları sebebiyle de bu isim onlara verilmiş olabilir.
Bu beş hayvanın öldürülmesi, ihramlı kimseye caizdir. Bu, ihramlı kimse için caiz olunca ihramsız kimseler için ise öncelikli olarak caizdir.

10- İhramlı Kişinin, Hastalık Yada Başına Gelen Bir Eziyetten Dolayı Bir Engelle Karşılaşması Durumunda Ne Yapması Gerektiği Meselesi

1114- Ka'b b. Ucre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), Ka'b'ın yanında durmuştu. O sırada Ka'b'ın başından bitier saçılıyordu. Onun bu durumumu gören Resulullah (s.a.v.), bana:
"Böceklerin sana eziyet veriyor mu?" buyurdu. Ben de:
"Evet" diye cevap verdim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
"Öyleyse başını traş et" buyurdu.
"içinizden hasta olan yada başından bir rahatsızlığı bulunan ve bundan ötürü traş olmak zorunda kalan) kimseye, oruçtan yada sadakadan yada kurbandan bir fidye lazım gelir" [291][291] ayeti, benim hakkında inmiştir. Bu ayetin inmesi üzerine Resulullah (s.a.v.), bana:
"Üç gün oruç tut yada yaklaşık 9 kğ. ağırlığında olan bir farak zahireyi altı fakire sadaka olarak ver yada kolayına gelen bir kurban kes" buyurdu. [292][292]

Açıklama:

Ka'b, Hudeybiyye seferi sırasında başına bit musallat olmuştu. İhramlı olması hasebiyle de başını yıkamamıştı. Çünkü başındaki bitleri öldürmekten korkuyordu. Bir taraftan da sıcağın şiddetinden dolayı gözlerine bir zarar geleceğinden endişelenmeye başlamışı ki, yüce Allah onun hakkında Bakara: 2/196. ayeti indirdi. Bunun üzerine Ka'b, başındaki rahatsızlıktan dolayı saçlarını kesti. Bu hareketinden dolayı fidye olarak kurbanlık bir koyun kesip etini Harem-i şerifte bulunan fakirlere dağıttı.
Hanefilere göre; İhramlı bir kimseye saçlarını izale etmesinden dolayı fidye gerekmesi için saçlarının en az dörtte birini traş etmesi veya kesmesi gerekir. Dörtte birinden daha azını kesen ihramlı için ise sadaka olarak yarım sa (1667 gr.) buğday vermek gerekir. Bu, bir Fıtır sadakası miktarıdır. Hanefilere göre, bir organın dörtte biri, bütünü hükmündedir.

Hadisin zahirine göre fidye olarak; kurban kesmek, üç gün oruç tutmak ve fakirlere yemek yedirmek olmak üzere üç çeşit ödeme yolu tavsiye edilmiş, fakat bunların nerede eda edileceği konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Hanefilere göre; yemek yedirmek için belli bir yer yoksa da, kurban kesmek için belli bir mekan tayin edilmiştir. Bu da, Harem'in sınırlarıdır. Zaman tayini İse, kurban için sözkonusu değildir. Oruç için, belli bir zaman ve mekan tayin edilmediği görüşünde bütün alimler ittifak etmiştir.

11- İhramlı Kimsenin, Kan Aldırmasının Caiz Olması

1115- İbn Buhayne (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Mekke yolunda ihramlı iken başının ortasından kan aldırmıştır.” [293][293]

Açıklama:

Bu hadis; Resulullah (s.a.v.)'in, ihramlı iken kan aldırdığını haber vermektedir. Bununla birlikte, ihramlı bir kimsenin kan aldırması caizdir. İmam Ahmed, İmam Şafiî ile Ebu Hanîfe bu görüştedir.
Bunlara göre, ihramlı kimsenin, saç kesilmemek kaydıyla kan aldırmadan dolayı fidye dermek gerekmez. Yalnız kan aldırırken saç kesilecek olursa, o zaman sahibine fidye vermek serekir. Delilleri, Bakara: 2/196. ayettir.

12- Ihramlı Kimsenin, Gözlerini Tedavi Ettirmesinin Caiz Olması

1116- Nubeyh b. Vehb'den rivayet edilmiştir:
“Biz, Ebân b. Osman'la birlikte yola çıkmıştık. Medine'ye 28 yada 22 mü mesafede bulunan “Melel” denilen yere vardığımızda, Ömer b. Ubeydullah gözlerinden rahatsızlandı. “Ravhâ'ya vardığımızda rahatsızlığı arttı. Bunun üzerine Ebân b. Osman'a bu durumu sormak için adam gönderdi. Ebân'da ona gözlerine acı bir ilaç çeşidi olan “Sabır” çekmesi için haber gönderdi. Çünkü Osman (r.a);

“Resulullah (s.a.v.)'in ihramh iken gözleri ağrıyan bir kimsenin gözlerine “Sabir” çektirdiğini haber vermişti. 294[294]
Sabr, acı bir ağacın özüdür. Hadis, ihramh kimsenin tedavi maksatla gözlerine sabr denilen ileç ve sürme gibi kokusuz şeyleri çekmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

13- İhramlı Kimsenin, Başı ile Bedenini Yıkamasının Caiz Olması

1117- Abdullah b. Huneyn'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Abbâs (r.a) ile Misver b. Mahrame (r.a), Ebvâ' denilen yerde anlaşmazlığa düştüler. Abdullah İbn Abbâs:
“İhramlı kimse başını yıkayabilir” dedi. Misver b. Mahrame İse:
“İhramlı kimse başını yıkayamaz” dedi.
Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs, beni, Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'a gönderdi. Ona, kuyunun başında iki direk arasında bir elbiseyle perdelenmiş bir vaziyette yıkanırken buldum. Selam verdim. Bunun üzerine Ebu Eyyûb el-Ensârî:
“Bu gelen kimdir?” diye sordu. Ben de:
“Ben, Abdullah b. Huneyn. Abdullah İbn Abbâs, beni:
“Resulullah (s.a.v.) ihramlı iken başını nasıl yıkardı?” diye sormam için sana gönderdi” dedim.
Ebu Eyyûb el-Ensârî, elini perdelenmiş olduğu elbiseye koyup hafifçe aşağı indirdi. Bu suretle başını gördüm. Sonra kendisine su döken kimseye:
“Su dök” dedi. O da, onun başına su döktü. Sonra ellerini öne ve arkaya çekerek başını oğuşturdu. Sonra da:
“İşte Resulullah (s.a.v.)'i böyle yaparken gördüm” dedi. 295[295]

Açıklama:

Burada ihramlı bir kimsenin saç dökülmemesinden emin olduğu zaman başını yıkarken eliyle başının ovalamasının caiz olduğu belirtilmektedir. Hanefi imamları ile İmam Şafii bu görüştedir.

14- İhramlı Bir Kimse Olduğu Zaman Yapılacak Muamele

1118 Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte ihramlı olan bir kimseyi, devesi düşürüp boynunu kırmıştı. Sonra da o adam ölmüştü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o kimsenin cenazesinin su ve sidirle yıkanılmasın!, koku sürünül memesini ve başının da örtülmemesini emretti.
“Çünkü o kimse, kıyamet gününde saçları keçeleşmiş olarak diriltilecektir” buyurdu. [296][296]

Açıklama:

İhramlı iken vefat eden bir kimse, beline sardığı izar denilen eteklik ile omuzuna aldığı rida denilen peştemali içerisinde kabre konur. Kefen için, bu iki elbise yeterlidir. Başka bir kefene ihtiyaç yoktur. Çünkü esasen ihram hali, ölmekle sona ermediğinden, ihramlı olarak ölen bir kimsenin ihramlılığı devam eder. Dolayısıyla üzerine izar ve ridanın dışında kefen ismiyle de olsa başka bir elbise giyemez, örtülemez. Çünkü şehidler, kıyamet gününde, şehid edildiği andaki haleriyle Allah'ın huzuruna gelecekleri gibi ihramlı iken vefat eden bir kimse de, Allah'ın huzuruna ihramlı olarak ve telbiye okuyarak gelecektir. Bu, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'in görüşüdür.
İmam Ebu Hanîfe ile İmam Mâlik'e göre ise; ihramlı kimse ölünce ihramlılık hali sona erdiğinden aynen diğer cenazeler gibi kefenlenir, başı örtülür, üzerine güzel kokular sürülebilir. Hz. Aişe ile Abdullah İbn Ömer'de bu görüştedir. Bu görüşte olanlar, konumuzla ilgili hadisin, ölen o kimseyle alakalı olduğunu belirterek hadisin hükmünün, sadece söz konusu şahsa ait olduğu, başkaları için geçerli olmadığını söylemişlerdir.

15- İhramlı Bir Kimsenin, Hastalık Gibi Bir Özürden Dolayı İhramdan Çıkmayı Şart Koşmasının Caiz Olması

1119- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Dubâa bint. Zübeyr'in yanına girip ona:

“Hacca gitmek istiyordun?” diye sordu. O da:
“Vallahi, kendimde rahatsızlıktan/hastalıktan başka bir mazeret bulamıyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Haccını yap/niyet et”. Sonra da:
“Allahım! İhramdan çıkış yerim benim alıkoyduğun yere kadar olsun”'diyerek şart koş” buyurdu.

Dubâa, Mikdad b. Esved'in hanımı idi. [297][297]
Dubâa, Resulullah (s.a.v.)'in amcasının kızıdır. Rahatsızlığı sebebiyle hac fiillerini tamamlayamayacağından korktuğu için durumunu Resulullah (s.a.v.)'e anlatmış, o da ibadetten aciz kaldığı yerde ihramdan çıkmayı şart koşmasını tavsiye etmiştir.
Böyle bir şartın caiz olup olmayacağı konusunda ihtilaf edilmiştir. İçlerinde Hz. Ömer, Hz. Osman, Abdullah İbn Mes'ud, Abdullah İbn Abbâs, İmam Şafiî, İmam Ahmed'in bulunduğu topluluğa göre böyle bir şart ileri sürmek caizdir.
Abdullah İbn Ömer, Hz. Âişe, İmam Malik ile Ebu Hanife'nin bulunduğu topluluğa göre ise bu şekilde ileri sürülen bir şart geçersizdir.

16- Nifaslı Ve Hayızlı Kadının, İhramlı İken Yıkanmalarının Müstehab Olması

1120- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Esma” bint. Umeys, Zulhuleyfe'de bulunan ağacın altında ihramti iken Ebu Bekr (r.a)'ın oğlu Muhammed’i doğurmuştu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ebu Bekr'e; “Esma” bint. Umeys'in yıkanıp telbiye getirmesi gerektiği talimatını verdi” [298][298]

Açıklama:

Hadis, nifaslı ve hayızlı kadınlann ihrama girebileceklerine delildir. Bunların ihram için yıkanmaları Hanefiier iie Şafıilere göre müstehabtır. Hayızlı ve nifaslı kadınlar, tavaf ile iki rekat tavaf namazından başka bütün hac fiillerini yapabilirler.

17- İhram Çeşitleri, Yalnız Hac Yapmakla Temettü ile Kıranın Ve Haccı Umreyle Birlikte Yapmanın Caiz Olması Ve Kıran Haccı Yapan Kimsenin İhramdan Ne Zaman Çıkacağı Meselesi

1121- Hz. Âişi (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Biz, Veda Haccı yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yola çıktık. Umre niyetiyle ihrama girdik. Dolayısıyla kurban edilmek üzere Kabe'ye bir kurban göndermemiştim. Sonra Resulullah (s.a.v.):
"Kimin yanında kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen bir kurban varsa hacca, umreyle birlikte niyet etsin, sonra da ihrama devam edip her ikisinin ihramından birlikte çıksın" buyurdu.
Ben, Mekke'ye hayızh olarak vardım. Bundan dolayı Kabe'yi tavaf edemedim ve Safa ile Merve arasında da sa'y yapamadım. Bu durumu, Resulullah (s.a.v.)'e şikayet ettim. Bana:
"Saçını çöz, taran ve hacca niyet et. Umreyi bırak" buyurdu.
Ben de öyle yaptım. Haccı eda ettiğim sırada Resulullah (s.a.v.), beni, kadeşim Abdurrahman b. Ebi Bekr'le birlikte hacı olarak varıp da ihramdan çıkmadığım umre yerim olan Ten'im'e gönderip umremi bıraktığım yerden bana umre yaptırdı. Böylece umreyi de yapmış oldum. Resulullah (s.a.v.), bana:
"Bu, kazaya kalan umrenin yerine geçer" buyurdu.
Bunun üzerine umreye niyet edenler; Kabe'yi tavaf ve Safa ile Merve arasında sa'y yaptılar. Sonra da ihramdan çıktılar. Mina'dan döndükleri zaman hacları için son bir tavaf daha yaptılar.
Hac ile umreyi birlikte yapanlara gelince, onlar, sadece bir tavaf yaptılar." [299][299]

Açıklama:

Veda Haccı, hicretin 10. yılında yapılmıştır. Resulullah (s.a.v.), Medine'ye hicret ettikten sonra sadece bu haccı İfa etmiştir.
Hz. Aişe, Zilhicce ayının üçüncü günü "Şerif denilen yerde hayzı görmüş ve Kurban bayramı günü" temizlenmiştir.
"Umreyi bırak" ifadesi, Hz. Aişe'nin Kıran Haccına niyet ettiğine delildir.

Ten'im:

Kabe'nin Şam tarafına düşen kenarıdır.
Harem sınırları içerisinde bulunan bir kimse, umre yapmak istediği zaman ihrama-girmek için harem sınırları dışına çıkar.
Hac, yapılış biçimi eda açısından üç çeşittir:

1- İfrâd Haccı:

Umresiz yapılan hacdır. Sadece hac ibadeti yapıldığı için "Umresiz hac" anlamında olmak üzere bu ad verilmiştir.
Hac ayları içinde, hacdan önce umre yapmayıp sadece hac niyetiyle ihrama girerek hac menâsikini eda edenler, "İfrad haccı" yapmış olurlar. İster mikat sının dışında ve ister mikat sır»rı içinde ikâmet etsin, herkes ifrad haccı yapabilir.

2- Temmettu' Hacet:

Aynı yılın hac aylarında umre ayrı ihramla ve hac ayrı ihramla yapıldığı zaman, iki ihram arasında, ihramsız, yani ihram yasaklarının bulunmadığı yasaksız zaman dilimi, umre ile hac arasında hac yasaklannın söz konusu olmadığı serbest bir vakit bulunduğu için bu ad verilmiştir.
Temettü haccı; aynı yılın hac ayları içinde, umre ve haccı ayrı ayrı niyet ve ihramla yapmaktır. Hac ayları içinde umre yapıp ihramdan çıktıktan sonra, aynı yıl hac için yeniden ihrama girip hac menâsikini de eda eden uzak bölgelerden gelmiş hacılar, temettü' haccı yapmış olurlar.

3- Kıran Haccı:

Umre ve haccın her ikisine birlikte niyet edilerek aynı yılın hac ayları içinde umre ve haccı bir ihramda birleştirmektir. Hac ve umre, tek ihramla yapıldığı için "Birleştirmeli hac" anlamında bu adı almıştır.
Umre ve hacca, ikisine birden niyet edip umreyi yaptıktan sonra ihramdan çıkmadan, aynı ihramla hac Menâsikini de tamamlayan

Afakiler Harem dışından gelen kimseler, “Kıran haccı” yapmış olurlar. 300[300]

Kıran haccı yapacak kişi; mikatte yada daha önce, umre ile hacca birlikte niyet edip iki rekat namaz kılar, sonra umre ile birlikte hacca niyet eder. Daha sonra telbiyede bulunur ve ihramın şartlarını yerine getirir.
Hanefilere göre; bu üç çeşit haccın fazilet bakımından sıralanışı şu şekildedir:
1- Kıran.
2- Temettü.
3- İfrâd.
Bütün ibadetlerde olduğu gibi hac İbadetinde de fazilet; o biçim yada bu biçimde yapılmasından ziyade, edasında gösterilen gayret, samimiyet, huzur, huşu ve ihlas nispetindedir.

1122- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'le hacc aylarında, hacc yerlerinde ve hacc gecelerinde hacca niyet ederek yola çıktık. Mekke'nin sınırında olan “Şerif” denilen yerde konakladık. Peygamber (s.a.v.) sahabilerinin yanına çıkıp:
“Sizden kimin yanında hedy kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanı yoksa ve haccını umreye çevirmek isterse haccını fesh edip umre yapsın! Beraberinde kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanı olanlar bunu yapmasın!” buyurdu.
Bunun üzerine beraberinde kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanı olmayanlardan bâzıları umreye niyet etti ve bâzıları da bunu terk etti. Resulullah (s.a.v.)'in yanında kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurban vardı. Sahabilerinden durumu iyi olan bâzı kimselerin de kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanları vardı. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) benim yanıma girdi. Ben ağlıyordum. Bana:
“Niye ağlıyorsun?” diye sordu. Ben de:
“Sahabilerine söylediklerini işittim, umreyi de duydum. Hâlbuki ben, umreden mahrumum” dedim, Resulullah (s.a.v.):
“Neyin var?” diye sordu. Ben de:
“Namaz kılamıyorum!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Zararı yok! Sen, hacca niyetinde sabit ol! Umulur ki Allah sana umreyi nasip eder. Sen de, ancak Adem'in kızlarından birisin. Allah onlara neyi takdir buyurduysa, sana da onu takdir etmiştir” buyurdu.
Bunun üzerine haccıma devamla yola çıktım. Arafattan sonra Mina'da konakladık. Artık temizlenmiştim. Sonra Mekke'ye gelip Beytullah'ı tavaf ettik. Mina'dan son gelişte Resulullah (s.a.v.), “Muhassab” denilen yerde konakladı. Abdurrahman b. Ebî Bekr'i yanına çağırıp:
“Kız kardeşini haremden çıkar. O, harem dışında umreye niyetiyle ihrama girsin, sonra da Beytullah'ı tavaf etsin! “Ben, sizi burada bekleyeceğim” buyurdu.
“Biz de Ten'îm'e çıktık, orada umreye niyetlendim. Sonra Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve arasını sa'y ettim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.)'in yanma geldik. O, gece yarısı, konakladığı yerde duruyordu. Bana:
“Umreyi bitirdin mi?” diye sordu. Ben de:
“Evet, bitirdim” diye cevâp verdim.
Bunun üzerine sahabilerine hareket emrini verdi. Kendisi de yola koyuldu. Beytullah'a sabah namazından önce varıp onu tavaf etti, sonra Medine'ye doğru yola çıktı.” [301][301]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) hicretin 10. yılında halka haccedeceğini duyurdu. Bunun üzerine Resulullah 8s.a.v.) Zilkade ayının sonlarına doğru sahabileriyle birlikte Medine'den Mekke'ye doğru yola çktı. "Şerif denilen yere geldiklerinde Resulullah (s.a.v.), sahabilerine; beraberinde kurbanı bulunmayanların, haclarını umreye çevirebileceklerini, kurbanı bulunanın ise haccını umreye çevire meyeceğini bildirdi. Mekke'ye vannca kesinlikle kurbanı beraberinde olmayanların, haclarını, umreye çevirmelerini ve ihramdan çıkmalarını, kurbanı beraberinde olanlarınise ihramda kalmalannı emretti. Haccın fesh edilerek umreye çevrilmesini Resulullah (s.a.v.)'den 14 sahabe rivayet etmiştir. Bunlar;
1- Hz. Aişe.
2- Hafsa.
3- Hz. Ali.

4- Hz. Fatıma.
5- Esma bint. Ebi Bekr.
6- Câbir b. Abdullah.
7- Ebu Saîd el-Hudrî.
8- Berâ b. Âzib.
9- Abdullah İbn Ömer.
10- Enes.
11- Ebu Musa el-Eş'arî.
12- Abdullah İbn Abbâs.
13- Sebra b. Ma'bed el-Cühenî.
14- Sürâka b. Mâlik el-Müdlicî.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, sahabilerine; haccı, umreye çevirmelerini emretmesi şöyle açıklanmaktadır: Araplar cahiliye döneminde hac aylan içinde umre yapmanın yeryüzünde en büyük günahlardan sayıldığına inanıyorlardı. Sahabilerde, bunu bu şekilde biliyorlardı, işte Resulullah (s.a.v.) bu inancı üç mertebeyle yok etti:
1- Önce ihramlanırken dileyen umre, dileyen de hacca ihramlansın diye serbest bıraktı.
2- “Şerif denilen yerde bunu “Kurban: olmayan kimse istiyorsa haccını umreye çevirsin” diye bir derece artırdı.
3- Mekke'deki Safa ve Merve'den kurbanı olmayan herkese bunu vacip yaptı.
Resulullah (s.a.v.) sahabileriyle birlikte Mekke'ye doğru hac için yola çıktıklarında ilk önce sadece hacca niyet edildiği halde, sonradan hac umreye çevrilmiş, umreden sonra tekrar hacca geçilmişti. Alimler, haccı feshederek umre yapma keyfiyetinin sadece Resulullah (s.a.v.)'in sahabiîerine özgü bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Bakara: 2/196'da hacca niyet edenlerin haccı tamamlamaları emredilmiş olması, haçtan umreye geçmek mümkün değildir. Bugün hacılar, mikat yerinde ne çeşit hac yapacaklarsa niyetlerini belirtmeleri gerekir. Haccın umreye çevrilmesi sadece o yıla aittir. Abdullah İbn Abbâs ise, bu görüşün aksini savunmuştur.

1123- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Zi'1-Hicce ayının dördüncü sabahı gelip bize ihramdan çıkmamızı emretti. Sonra da:
“İhramdan çıkın, kadınlarınızla cinsel ilişkiye girebilirsiniz!” buyurdu.

Hadisin ravisi Ata der ki:
“Peygamber (s.a.v.), sahabilerine, kadınlarla cinsel ilişkiye girmeyi kesin olarak emretmedi, fakat kadınları onlara helâl kılmıştır.
Câbir sözüne devamla der ki:
“Biz: Arefe ile aramızda ancak beş gece kalmışken Resulullah (s.a.v.) kadınlarımızla cinsel ilişkiye girmeyi, sonra erkeklik organlarımızdan sperm damlayarak Arafat'a gelmemizi mi bize emretti?” dedik.
Ata der ki:
“Câbir bunu söylerken eliyle Peygamber (s.a.v.) aramızda ayağa kalktığını işaret etmekteydi. Elini hareket ettirerek yaptığı işareti hâlâ görür gibiyim.”
Sonra Peygamber (s.a.v.) ayağa kalkıp:
“Bilirsiniz ki, ben, sizin Allah'dan en fazla korkanınız, en doğru söyleyeniniz ve en iyinizim. Yanımda kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanım olmasaydı mutlaka ben de sizin çıktığınız gibi ihramdan çıkardım. Hac aylarında umrenin caiz oluşu ihrama girerken önüme çıksaydı yanımda kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurban getirmezdim. Artık ihramdan çıkın!” buyurdu.
Bunun üzerine ihramdan çıktık. Resulullah (s.a.v.)'in emrini dinledik ve ona itaat ettik.
Hadisin ravisi Ata der ki: Câbir dedi ki:
“Az sonra Ali Yemen'deki vergi toplama görevinden geldi. Resulullah (s.a.v.), ona:
“Neye niyetlenerek ihrama girdin?” diye sordu. Ali:
“Peygamber (s.a.v.) neye niyetlenerek ihrama girdiyse ben de ona niyet ederek ihrama girdim” diye cevâp verdi.
Resulullah (s.a.v.), ona:
“Kurban edilmek üzere Kabe'ye kurban şevket ve ihramli olarak bekle!” buyurdu. Bunun üzerine Alî, hac için kurban edilmek üzere Kabe'ye kurban şevketti. Surâka İbn Mâlik İbn Cu'şum:
“Ey Allah'ın resulü! Hac aylarında umrenin caiz olması, bu yılımıza mı özgü müdür, yoksa ebedi midir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.)'de:
“Ebedidir” diye cevap verdi. [302][302]

1124- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte hac için:
“Lebbeyk” diyerek Mekke'ye geldik, Resulullah (s.a.v.), bize, bu haccı umreye çevirmemizi emretti.” 303[303]

Açıklama:

Hadiste işaret olunduğu üzere, temettü haca önce umre için tavaf ve sa'y yaparak ihramdan çıkarak, sonra Zilhicce'nİn 8. günü olan tevriye günü hacca niyet ederek tekrar ihrama girmek suretiyle yapılan haçtır.

19- Peygamber (s.a.v.)’in Haccı

1125- Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali'den rivayet edilmiştir;
“Câbir b. Abdullah'ın yanına girdik. O, yanma girenlerin kimler olduğunu sordu. Sıra bana gelince:
Ben, “Muhammed b. Aİi b. Hüseyin'im” dedim. Bunun üzerine eliyle başıma uzanarak üst düğmemi çıkardı. Sonra alt düğmemi de çıkardı. Sonra avucunu memelerimin arasına koydu. Ben, o zaman genç bir çocuktum. Bana:
“Hoş geldin kardeşimin oğlu! Dilediğini sor” dedi. Ben de sordum.
“Onun gözleri görmüyordu. Namaz vakti gelince bir dokumaya sarınarak namaza kalktı. Dokuma küçük olduğu için omuzlarına koydukça iki tarafı geriye dönüyordu, Cübbesi de yanıbaşında askıda duruyordu. Bize namazı kıldırdı. Daha sonra ona:
“Bana, Resulullah (s.a.v.)'in haccını anlat” dedim. Câbir eliyle dokuz işareti yaparak:
“Doğrusu Resulullah (s.a.v.) haccetmeden dokuz sene Medine'de durdu, sonra onuncu sene kendisinin haccedeceğini halka bildirdi. Bunun üzerine Medine'ye birçok insan geldi. Bunların hepsi, Resulullah (s.a.v.)'e uymanın çaresini arıyor, onun ameli gibi amelde bulunmak istiyorlardı. Derken onunla birlikte yola çıktık. Medinen'nin güney doğusunda, Mescid-i Nebevî'ye 18 km. mesafede bir yer olan Zu'1-Huleyfe'ye varınca Esma bint Umeys, Muhammed b. Ebi Bekr'i doğurdu. Nasıl hareket edeyim diye Resulullah (s.a.v.)'e haber gönderdi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Yıkan, bir elbiseye sarın ve ihrama gir!” diye cevâp verdi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) (oradaki) mescitte namaz kıldı, sonra devesi Kasvâ'ya bindi. Devesi, Resulullah (s.a.v.)'i Beydâ düzlüğüne çıkardığı zaman onun önünde gözümün görebildiği kadar binekli ve yayalı gördüm. Bir o kadar sağında, bir o kadar solunda, bir o kadar da arkasında vardı. Resulullah (s.a.v.) aramızda bulunuyordu. Kur'ân ona iniyor, açıklamasını da o biliyordu. O ne yaparsa biz de onu yapıyorduk. Derken:

“Lebbeyk! Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. Inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'1-mülk. Lâ şerike lek” Allahım! Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Senin ortağm yoktur. Emret! Hamd, Sana mahsustur. Nimeti veren Sensin. Mülk Senindir, Senin benzerin ve ortağın yoktur” tevhid sözlerini yüksek sesle söyledi.

İnsanlar da, öteden beri getirmekte oldukları bu telbiyeyi yüksek sesle getirdiler. Resulullah (s.a.v.) bundan dolayı kendilerine bir şey demedi. O, kendi telbiyesine devam etti. O sıralarda biz ancak hacca niyet ediyor, umreyi bilmiyorduk. Onunla birlikte Kabe'ye vardık. O, Haceru'I-Esved'i selamladı. Üç tur hızlı, dört de normal yürüyüşle tavaf yaptı. Sonra İbrahim (a.s)'ın makamına ulaşıp;

“Siz de, İbrahim'in makamından namazgah edinin!” [304][304] ayetini okudu.

Makamı, kendisi ile Beytullah arasına aldı. İki rekat namaz kıldı. Birinci rekatta Fatiha'dan sonra İhlas suresini, ikinci rekatta ise Fatiha'dan sonra Kafirun suresini okudu.

Hadisin ravisi Ca'fer b. Muhammed:

“Babam Muhammed, Câbir'in, bunu, kendiliğinden değil, bizzat Peygamber (s.a.v.)'den duyarak söylediğini biliyorum” dedi.

Sonra tekrar Haceru'I-Esved'e dönüp onu selamladı. Sonra Safa kapısından Safa Tepesine çıktı. Safa Tepesine yaklaşınca:

“Doğrusu Safa ile Merve, Allah'a ibadet etmeye vesile olan nişanelerdir” [305][305] ayetini okudu ve:

“Allah'ın başladığından başlıyorum” diyerek Safâ'dan başladı. Ta Beytullah'ı görünceye kadar onun üzerine çıktı. Beytuilah'ı görünce kıbleye döndü. Daha sonra şu sözlerle Allah'ı tevhid eyledi ve O'na tekbir getirip:

“Lâ ilahe illallâhu vahdehu lâ şerike leh. Lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve ala külli şey'in kadîr. Lâ ilahe illallâhu vahdehu ve enceze va'dehu ve nasara abdehu ve hezemetu'l-ahzâbe vahdehu” Bir tek Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur,O'nun ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd de, O'na mahsûstur. O, her şeye kadirdir! Bir tek Allah'tan başka ilâh yoktur. Vaadini yerine getirdi. Kulunu muzaffer kıldı. Yalnız başına bütün hizipleri bozguna uğrattı” buyurdu.

Bu arada dua okudu. Bu söylediklerini üç defa tekrarladı. Sonra Merve'ye doğru indi. Ayakları, vadinin ortasına indiğinde hızlıca yürüdü. Ayaklan vadiden çıkınca normal yürüyüşüne devam etti. Nihayet Merve'ye seldi. Merve'de dahî Safâ'da yaptığı gibi hareket etti. Merve üzerinde son tavafını yaparken:

“Eğer hac aylarında umrenin caiz oluşu ihrama girerken önüme çıksaydı, kurban edilmek üzere Kabe'ye kurban sevketmezdim. Haccımı da, umre kılardım. Sizden heer kimin yanında kurbanlığı yoksa hemen ihramdan çıksın ve haccim umreye çevirsin!” buyurdu.

Bunun üzerine Sürâka İbn Mâlik b. Cu'şum ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Haccı umreye çevirme işi, sadece bizim bu senemize mi özgü, yoksa ebedi mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) parmaklarını birbirine kenetleyip iki defa:

“Umre, hacca dâhil olmuştur. Hayır, ebedî olarak devam edecektir!” buyurdu.

Ali (r.a), Yemen'den Resulllah (s.a.v.)'in develerini getirdi. Fâtıma (r.anhâ)'yı ihramdan çıkanlar içerisinde buldu. Fâtıma, boyalı elbiseler giymiş ve sürme çekinmişti. Ali, onun bu yaptığını beğenmedi. Fâtıma:

“Bunu, bana babam emretti!” dedi. Ali, Irak'ta iken şöyle derdi:

Bunun üzerine ben Fâtıma'yı bu yaptığından dolayı azarlatmak ve Resulullah (s.a.v.) nâmına söylediklerini sormak için Resulllah (s.a.v.)'e gittim. Ona, Fâtıma'nm yaptıklarını beğenmediğimi ona haber verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söylemiş, doğru söylemiş. Sen, hacca niyetlenirken ne dedin?” buyurdu. Ben:

“Rabbim! Resulün neye niyetlenerek ihrama girdiyse, ben de ona niyetlenerek ihrama girdim” cevabını verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Benim yanımda kurbanlığım var. Dolayısıyla ben ihramdan çıkmıyorum. Sen de ihramdan çıkma!” buyurdu.

Ali'nin Yemen'den getirdikleri ile Peygamber (s.a.v.)'in beraberinde getirdikleri kurbanlıkların toplamı, yüz adet idi. Derken cemâatin hepsi ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile yanlarında kurbanlık bulunanlar hariç idi.

Zilhicce'nin 8. günü olan Terviye günü gelince, hacca niyetle ihrama girip telbiye getirerek Mina'ya doğru hareket etti. Resulullah (s.a.v.) hayvanına binmişti. Mina'da öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldı. Sonra güneş doğuncaya kadar biraz daha orada durdu. Sonra Arafat'a yakın bir yer olan “Nemira” denilen yerde kendisi için kıldan bir çadır kurulmasını emretti.

Daha sonra Resulllah (s.a.v.) yola koyuldu. Kureyş kendilerinin câhiliyet devrinde yaptıkları gibi onun da Müzdelife'de bir dağın ismi olan Meş'ari Haram'da vakfe yapacağını ileriye geçmiyeceğini düşünüyordu. Resulullah (s.a.v.) Müzdelife'yi geçip Arafat'a vardı. Çadırını, “Nemira” denilen yerde kurulmuş olarak buldu. Orada konakladı. Güneş, tam tepe noktasından batıya doğru meyledince, devesi Kasvâ'nın hazırlanmasını emretti. Bunun üzerine Kasva'ya semer vuruldu.

Daha sonra Urane vârisine geldi ve cemaata hutbe okuyup:

“Doğrusu sizin kanlarınız ve mallarınız şu beldenizde, şu ayınız da, şu gününüzün hürmeti gibi birbirinize haramdır.

Dikkat edin! Câhiliyet işlerine ait her şey ayaklarımın altına konmuştur.

Câhiliyet devrinin kandâvaları da kaldırılmıştır. Bize ait olan kan dâvalarından ilk kaldırdığım ilk kan dâvası, Rabîa İbnu'l-Hâris'in oğlunun kan davasıdır. Rabîa'nın oğlu, Sa'd oğulları kabilesinde çocuğu için süt anne aramaktayken Huzeyl kabilesi onu öldürmüştü.

Câhiliyet devrinin ribası da kaldırılmıştır. ilk kaldırdığım ribâ, bizim yâni Abbâs b. Abdîlmuttalib'în ribâsıdır. Bu ribânın hepsi muhakkak kaldırılmıştır.

Kadınlar hakkında Allah'tan korkun. Çünkü siz, onları Allah'ın emânıyla aldınız ve onları Allah'ın kelimesiyle kendinize helâl kıldınız. Döşeklerinize, sevmediğiniz bir kimseye ayak bastırmamaları sizin, onlar üzerindeki hakkınızdır. Bunu yaparlarsa, onları zarar vermemek şartıyla dövün. Onların sizin üzerinizdeki hakkı da, yiyeceklerini ve giyeceklerini mâr-uf şekilde vermenizdir.

Size öyle bir şey bıraktım ki ona sımsıkı sarıhrsanız bir daha asla sapmazsınız. Size, Allah'ın Kîtab'ını bıraktım.
Size, kıyamet günü ben sorulacağım. O zaman ne diyeceksiniz?” buyurdu. Sahabiler:
“Risâletini tebliğ ettiğine, görevini yerine getirdiğine ve nasîhatta bulunduğuna şahitlik ederiz” dediler.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), şehâdet parmağını göğe doğru kaldırıp onunla insanlara işaret ederek üç defa:
“Rabbim! Şâhid ol! Rabbim! Şâhid ol!” buyurdu.
Daha sonra ezan okutup kamet getirterek öğle namazını kıldırdı. Sonra kamet getirterek ikindiyi de kıldırdı. Bu iki farz namaz arasında başka namaz kıldırmadı.
Bundan sonra hayvanına binerek vakfe yerine geldi. Devesi Kasvâ'nın göğsünü kayalara çevirdi. Yayahlanrın toplandığı, yeri önüne aldı ve kıbleye döndü. Artık güneş kavuşuncaya kadar vakfe hâlinde kaldı. Güneşin sarılığı biraz gitmişti. Nihayet tamamen kayboldu. Resulullah (s.a.v.), Üsâme'yi terkisine alıp yola koyuldu. Kasvâ'nın yularını o kadar kasmıştı ki, nerdeyse başı, semerinin altındaki deriye çarpıyordu. Sağ eliyle de:
“Ey cemâat! Sükûneti koruyun, sükûneti koruyun!” diye işaret ediyordu.
Kum tepeciklerinden birine geldikçe hayvanın dizginini, düze çıkıncaya kadar biraz gevşetiyordu. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Orada akşam ile yatsıyı bir ezan ve iki kametle kıldırdı. Bu iki farz namaz arasında hiç bir nafile namaz kılmadı. Sonra Resulullah (s.a.v.) şafak doğuncaya kadar uzandı. Sabah aydınlanınca bir ezan ve bir kametle sabah namazını kıldırdı. Sonra Kasva'ya binip Meş'ar-i Harâm'a geldi.
Kıbleye karşı dönüp Allah'a dua etti, tekbîr Allahu Ekber getirdi, tehlîl ve tevhîdde La ilahe illallah'da bulundu. Ortalık iyice aydınlayıncaya kadar vakfeye devam etti.
Daha sonra güneş doğmadan yola koyuldu. Terkisine de Fadl b. Abbâs'ı aldı. Fadl; saçı güzel, beyaz ve yakışıklı bir kimseydi. La ilahe illallah yola çıkınca bir takım kadınlar yanından koşarak geçti. Fadl onlara bakmaya başladı. Bunun üzerine yanından koşarak elini Fadl'ın yüzüne koydu. Fadl da yüzünü öbür tarafa çevirerek bakmaya başladı. Bu defa Resulullah (s.a.v.)'de elini öbür tarafa

çevirerek Fadl'ın yüzüne kapadı. Fadl yüzünü öbür tarafa çevirerek bakıyordu. Nihayet Muhassir vadisinin ortasına vardı. Hayvanını biraz daha sürdü. Sonra 'büyük cemre'ye çıkan orta yolu tuttu. Nihayet ağacın yanındaki cemreye/Akabe Cemresine vardı. Oraya, yedi ufak çakıl taşı attı. Bunlar, atılan ufak taşlar gibiydi. Onları, vadinin içinden attı. Her birini atarken tekbir getiriyordu.
Daha sonra kurban yerine gidip kendi eliyle aitmışüç deve boğazladı. Sonra bıçağı Ali'ye verdi. Geri kalan otuzyedi deveyi de Ali boğazladı. Resulullah (s.a.v.), Ali'yi kendi kurbanlıklarına ortak yapmıştı. Sonra her deveden bir parça alınmasını emretti. Bunlar bir çömleğe konarak pişirildi. İkisi de develerin etinden yeyip çorbasından içtiler.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.) devesine bindi, Beytullah'a varıp orada veda tavafı yaptı. Tavaftan sonra Mekke'de öğle namazını kıldırdı. Sonra da zemzem suyu dağıtan Abdulmuttalib oğullarının yanlarına gelip onlara:
“Ey Abdulmuttalib oğulları! Su çıkarın! İnsanların hac fiillerinden sanarak su çıkarmanız hususunda başkalarının size galebe çalacağından endişe etmeseydim, ben de sizinle birlikte su çıkarırdım” buyurdu.
Bunun üzerine onlar, Resulullah (s.a.v.)'e bir kova zemzem suyu takdim ettiler. Resulullah (s.a.v.)'de bu zemzem suyundan içti. [306][306]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Arafat'ta Cuma günü bineğinin üzerinde insanlara bir hutbe okuyup konuşmasında İslam'ın temel esaslarını açıkladı. Şirk ve cahiliye adetlerini, o konuşmasıyla çökertti. O hutbede; dinlerin haramlığında ittifak ettiği kan, mal ve ırz gibi hakların çiğnenmesinin haram oluşunu ilan etti. Cahiliye dönemi faizinin hepsini kaldırdı. Kadınlara iyi davranılmasını tavsiye etti. O hutbede Muhammed ümmetine, Allah'ın kitabına sımsıkı sanlamalrını haber verdi. Sonra onlara kendi yaptığı tebliğden kıyamet günü sorulduğunda ne diyeceklerini sordu. Onlarda, tebliğ yaptığını, Allah'ın emanetini yerine getirdiğini söylediler. O zaman şahadet parmağını göğe doğru kaldırıp onları üç kere şahit tuttu. Sonunda

ise; orada bulunanların, bulunmayanlara bunu tebliğ etmelerini onlara emretti.
Hutbe bitince, Bilâl'e ezan okumasını emretti. O da ilk önce ezan okudu. Ardından da namaz için kamet getirdi. İik önce öğleyi, kıraati gizliyerek iki rekat kıldırdı. Sonra tekrar kamet getirtdi. İkindiyi de aynen iki rekat kıldırdı. Beraberinde bulunanlarda cem ederek namazlannı kıldılar. O gün, Cuma idi.
İslam Tarihi'nde bu hutbe; “Veda Hutbesi” olarak bilinir. Arafat'ta vakfenin hikmeti şudur: müslümanların aynı zaman ve mekanda, Allah'ın rahmetini arzulayarak samimiyetle dua ve niyaz ederek yalvarıp yakararak bir araya gelip toplanmalarını, bereketlerin inmesi hususunda büyük etkisi olur. Bu sebeple şeytan, o gün, son derece hakir ve perişan olur. Ayrıca müslümanların bir tek vücut halinde bu kutsal mekanda toplanmaları bir tür gövde gösterisi mahiyetindedir.

20- Arafat'ın Her Tarafının Vakfe Yeri Olması

1126- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Ben şurada kurban kestim. Mina'nın her tarafı, kurban kesme yeridir. Dolayısıyla Mina'da konakladığınız yerlerde kurban kesin.
Ben şurada vakfe yaptım. Arafat'ın her tarafı, vakfe yeridir. Ben, şurada da vakfe yaptım. Müzdelife'nin her tarafı da, vakfe yeridir.” [307][307]

Açıklama:

Vakfe kelimesi, sözlükte; durmak demektir. Hacc terimi olarak ise; haccın farzlarında birini ifade eder.
Hacc ibadetinin iki vakfesi vardır;

1- Arafat Vakfesi:

Bu rükündür. Vakfe deyince, ilk akla gelen budur. Bu, herhangi bir sebeple eksik oluyorsa, hacc sahih olmaz. Daha sonraki yılda yenilenmesi gerekir.

2- Müzdelife Vakfesi:

Bu, rükün değildir, vaciptir. Herhangi bîr sebeple eksik olduğu takdirde kurban keserek haçtaki eksiklik giderilebilir. Haccın daha sonraki yılda iadesi gerekmez.
Arafat Vakfesinin sahih olması için üç şart vardır:
a- İhramlı olmak
b- Arafat sınırları içinde vakfeyi yapmak
c- Zilhicce'nin 9. günü güneşin öğleden tepe noktasına ulaşma anından Zilhicce'nin 10. günü tan yerinin ağarmasına kadar olan vakittir. Bu vakit içinde Arafat'ta bulunmak esastır. Şuur, niyet, bilgi aranmaz. Bu vakit içinde Arafat'ta bir an olsun durmak yeter.

21- Vakfe ile İlgili Olarak Yüce Allah'ın; *"Sonra İnsanların (Sel Gibi) Aktığı Yerden Siz De (Sel Gibi) Akın Edin"* [308][308] Ayeti Kerimesi

1127- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Kureyş ile onların dininde bulunan kimseler, Müzdelife de vakfe yaparlardı. Onlara, Hums' denilirdi. Diğer Arap kabileleri ise, Arafat'ta vakfe yaparlardı. İslam gelince, yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)'e; Arafat'a giderek orada vakfe yapmasını, sonra oradan hareket etmesini emretti. İşte bu, Yüce Allah'ın;
"Sonra insanların sel gibi aktığı yerden siz de akın edin" [309][309] ayeti kerimesidir. [310][310] Arafat: Urane vadisinden başlayarak karşıki dağlara doğru uzanan sahadır.
Arafat'ta vakfe durma zamanı, Arefe günü zeval vaktinden kurban bayramının birinci, gününün fecrinin doğuşuna kadar olan herhangi bir zamandır. Bu süre içerisinde bir an dahi durmakla vakfe yerine getirilmiş olunur.
Hacıların Arafat'tan sökülerek yollan doldurmaları; dereleri doldurup taşıran sellere benzediği için Bakara: 2/199'da "İfâza" akın etme tabiri kullanılmıştır.
Müzdelife ise; Mina ile Arafat arasındadır. Aralarındaki mesafe, iki saattir. Bu yerde, Mina'ya yaklaşıldığı veya Allah'a yakınlık elde

edildiği için oraya “Müzdelife” denilmiştir.
Arap kabilelerinden olan Nadr kabilesi, Harem dahilinde birbirleriyle karışıp toplandıktı için kendilerine “Toplamak” anlamında “Kureyş” denilmiştir.
“Hums”, cahiliye döneminde Kureyş'in icat ettiği dinî bir asalet ve şereflilik unvanıdır. Kureyşliler, Fil Olayından önce yada sonra, Harem içinde yaşayan Kureyş, Huzâa, Kinâne gibi kabilelerin Hıll denilen yerlerde yaşayanlarla eşit olmadıklarını, Harem dahilinde yaşayanların Kabe'ye nispetle asaletli olduklarını iieri sürüp bu asaletli kabilelere “Hums” unvanı vermiş ve bunların Arafat'ta diğer Arap kabileleleriyle bir arada vakfe ve ifada yapmalarının uygun olmayacağına karar vermişlerdi. Böylece herkes, Arafat'ta vakfe ve ifada yaparken bu “Hums” kabüeleleri Müzdelife'de toplanıp özeî olarak vakfe yaparlardı.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, kendisine peygamberlik verilmezden önce Arafe gününde Arafat'ta vakfe yapanlarla birlikte vakfe yaptığı gibi ertesi günü sabahleyin Kureyşlilerle birlikte Müzdelife'de vakfe yapardı. [311][311]
islamiyet gelince, yüce Alİah, haccı farz kıldı. Haccın rüknü olarak Arafat'ta vakfe yapılmasını emretti. Oradan da Müzdelife'ye akın edilmesini istedi.

1128- Cübeyr b. Mut'îm (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir devemi kaybetmiştim. Arefe günü onu aramaya gittim. Resulullah (s.a.v.)'i, halkla birlikte Arafat'ta vakfe halinde gördüm. Bunun üzerine kendi kendime:
“Vallahi, bu, Hums'tandır. Onun burada ne işi var?” dedim. Çünkü Kureyş, Hums'tandı. [312][312]
Cübeyr b. Mut'im, Veda haccından önce Mekke'nin fethi sırasında müslüman olmuş, fakat Bakara: 2/199. ayetinden ve Hums'un kaldırıldığından haberi yoktu. Hatta Humeydî'nin “Müsned”inde geçen rivayete göre Cübeyr, Veda haccına da katılmamış, devesini arayarak Arafat'a geİmiş, Peygamber (s.a.v.)'i halkla birlikte vakfede görünce Haşim oğullannın öz evladının halk içerisine kanşarak vakfe etmesi garibine gitmişti.

Hums'a dahil olanların Arafat'ta kurbanla bir arada vakfe ve bunu yapmanın doğru olmayacağı hurafesi ve imtiyazlı bir sınıf ayırımı Bakara: 2/199 tarafından yasaklanmı ve yasaklama, bizzat Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından uygulanmıştır.

22- Temettü Haccını Umreye Çevirmenin Caiz Olması Ve Haccı Tamamlamanın Emredilmesi

1129- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Bathâ'da mola verdiği bir sırada yanma varmıştım. Bana:
“Hacca niyetlendin mi?” diye sordu. Ben:
“Evet!” diye cevap verdim. Resulullah (s.a.v.):
“Neyi niyet ederek ihrama girdin?” diye sordu. Ben:
“Peygamber (s.a.v.)'in niyetlenerek ihrama girişi gibi niyetlenerek ihrama girerek “Lebbeyk” dedim” diye cevap verdim. Resulullah (s.a.v.):
“İyi etmişsin. Öyleyse Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve'yi sa'y et, sonra da ihramdan çık!” buyurdu.
Bunun üzerine Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve'yi sa'y ettim. Sonra Kays oğullarından bir kadının yanına vardım. Başım bitlenmişti. Kadın başımı ayıkladı. Sonra hacca niyet edip ihrama girdim.
Ebu Musa el-Eş'arî der ki: Başkalarına da böyle fetva verirdim. Ömer (r.a) hilâfete geçince bir adam:
“Ey Ebu Musa!” Yada:
“Ey Abdallah b. Kays! Hac ile umreyi birleştirme ile ilgili fetva verme hususunda biraz ağır ol! Çünkü sen, müminlerin Emirinin hacc ibâdetleri hakkında senden sonra nasıl bîr uygulama ortaya koyduğunu bilmiyorsun!” dedi. Bunun üzerine ben, halka hitaben:
“Ey cemâat! Biz, kime hac hakkında bir fetva verdîkse, o kimse teenniyle hareket etsin! Çünkü müminlerin Emîri yanınıza gelmektedir. Siz, ancak ona uyun! Benimkine uymayın” dedim.
Daha sonra Ömer geldi. Bunu, ona anlattım. Ömer:
“Eğer Allah'ın Kitab'ıyla amel edecek olursak şüphe yok ki, Allah'ın Kitab'ı ihramı tamamlamayı emretmektedir” [313][313] Eğer Resulullah'ın

sünnetiyle amel edecek olursak şüphe yok ki Resulullah'da kurbanlık kendi yerine ulaşmadıkça ihramdan çıkmamıştır” dedi. [314][314]

23- Temettü' Haccının Caiz Olması

1130- Abdullah b. Şakîk'ten rivayet edilmiştir:
“Osman, hacda umreden yararlanmayı yasaklıyordu. Ali ise bunu yapılmasını emrederdi. Bunun üzerine Osman, Ali'ye bir söz söyledi. Sonra Ali:
“Doğrusu bilirsin ki, biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte “Temettü Haca” yapmışızdır” dedi. Osman:
“Evet, ama biz kork tuğumuz için bunu yapmıştık” dedi.” [315][315]

1131- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bilmiş ol ki, Resulullah (s.a.v.), hac ile umreyi birleştirmiştir. Kur'an'da bu konuyu yasaklayan bir hüküm inmemiş ve Resulullah (s.a.v.)'de bunu yasaklamamıştır. Fakat bir kimse kendi görüşüyle istediğini yapıp söylüyor.” [316][316]

24- Temettü Haccı Yapan Kimseye, Kurbanın Vacip Olması, Kurban Bulamayan Kimseye; Üç Gün Haçta Ve Yedi Gün De Ailesinin Yanına Döndüğünde Oruç Tutması

1132- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Veda haccında umre ile haccı birleştirerek temettü yaptı ve yanında getirdiği kurbanlığını kesti. Kurbanlığı, Zulhuleyfe'den beraberinde götürdü. Önce umre, sonra da hacca için teîbiye getirdi. Halk da, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte umre ile haccı birleştirerek temettü yaptılar. Halktan bâzıları hedy kurbanı alıp Kabe'ye göndermiş, bâzıları da almamıştı. Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye varınca halka hitaben:
Sizden her kim hedy kurbanı getirdiyse o kimse haccıni eda edinceye kadar kendisine haram olan hiç bir şeyi kendisine helal kılamaz. Sizden kim hedy getirmediyse hemen Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve'ye sa'y etsin, saçını kısaltarak ihramdan çıksın! Daha

sonra da hacca telbiye getirerek kurban kessin! Hedy kurbanı bulamayan, hacc esnasında üç, ailesinin yanına döndüğü zaman ise yedi gün oruç tutsun' buyurdu.
Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye vardığında tavaf yaptı. ilk işi, rüknü/Kabe'yi selamlamak oldu. Sonra yedi tavafın üçünde hızlı adımlarla, dördünü ise normal yürüyüşle yürüdü. Nihayet Beytullah'ın tavafını bitirince Makam-i İbrahim'in yanında iki rek'at namaz kıldı. Sonra selâm vererek namazdan çıktı. Safa'ya gidip Safa ile Merve arasında yedi defa tavaf yaptı. Sonra bütün hac fiillerini bitirip Kurban bayramı günü kurbanını kesinceye kadar ihramlıya haram olan şeylerin hiçbirini yapmayarak ihramdan çıkmadı. Bunları bitirdikten sonra Mekke'ye inip BBeytullah'ı tavaf etti. Bundan sonra ihrama girince kendisine haram kılman her şeyi kendisine helal kıldı. Halktan yanında kurbanlık götürenler de, Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı gibi yaptılar. [317][317]

25- Kıran Haccı Yapan Kimsenin, Ancak İfrâd Haccı Yapan Kimseni Çıktığı Zaman İhramdan Çıkması

1133- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Hafsa (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Bu insanlara ne oluyor ki, sen umrenden dolayı çıkmadığın halde onlar umreyle ihramdan çıkıyorlar?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Ben saçımı toparlayıp yapıştırdım. Kurbanımı belirledim. Artık kurbanımı kesene kadar ihramdan çıkamam” buyurdu. [318][318]

26- Kuşatma Sebebiyle İhramdan Çıkmanın Ve Böyle Durumda Kıran Haccının Caiz Olması

1134- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Ömer, Yezid'in, Kabe'yi kuşatma altına alıp da mancınıkla topa tuttuğu kargaşalık yılında hac için değil de sadece umreye niyet ederek yola çıkmıştı. içinden de:
“Eğer Kabe'yi tavaf etmekten ahkonulursam ben de Resulullah (s.a.v.)'le birlikte olduğumuz (Hudeybiye yılında umre için yola çıkıp

ta Kureyşli kafirlerin, Resulullah ile Kabe arasına girip bizi engellemelerinden dolayı ihramdan çıkmak suretiyle yaptığımız gibi ben de aynısını yaparım" dedi.
Böylece yola çıktı. Umreye telbiye getirerek yürüdü. İhrima girilen Zulhuleyfe'ye yakın bir bölge olan Beydâ denilen yere çıktığı zaman arkadaşlarına bakıp:
"Hac ile umrenin durumu birdir. Sizi şahit kılarım ki, ben umreyle birlikte hacca da niyet ettim" dedi
Böylece yoluna devam etti. Kabe'ye varınca onu yedi defa tavaf etti. Safa ile Merve arasında da yedi defa sa'y yaptı. Buna ilave etmedi. Bunun kendisine yeterli olduğunu görüp kurbanını kesti. [319][319]

27- İfrâd Haccı ile Umreyi Birlikte Yapma

1135- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir
"Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sadece hacca telbiye getirdi/niyet etti." [320][320]

1136- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, hac ile umrenin her ikisi için telbiye getirirken işittim.
Hadisin ravisi Bekr der ki:
"Bunu, Abdullah İbn Ömer'e anlattım. O da:
"Resulullah (s.a.v.) sadece hac için telbiye getirdi" dedi.
Derken Enes'e rastlayıp Abdullah İbn Ömer'in bu konuyla ilgili sözünü ona anlattım. Enes:
"Siz bizi galiba çocuk sayıyorsunuz? Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
"Umre ve hac için "Lebbeyk" buyururken işittim" dedi. [321][321]

Açıklama:

Hz, Peygamber (s.a.v.)'in haccı hususunda sahih olan, ihramının başında ifrad hacca niyet ettiği, sonra umreyi hacca kattığı ve böylece kıran haccı yapmış olduğudur. Abdullah İbn Ömer hadisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ihramının başıyla ve Enes hadisi de Hz.

Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı haccın ortaları ile sonlarıyle alakalıdır. Enes, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, ilk ihrama girerken işitmemiş gibi.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, temettü haccı yaptığını söyleyen sahabiler ise; Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, umre için ihrama girerken görmüş oiup hafif sesle hac için niyet edişi yüzünden duyamamış olmalıdırlar. Yada “Hz. Peygamber (s.a.v.) temettü haccı yaptı” sözüyle, haccı kıran kast edilmiştir. Çünkü Arapların eskiden “Kıran” kelimesi yerine “Temettü” kelimesini kullandıkları bilinmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccında kıran haccı yaptığını ifade eden hadisler, aksini ifade eden hadislere nispetle tercihe şayandır.

28- Hac için İhrama Girerek Mekke'ye Gelen Kimseye Gerekli Olan Tavaf Ve Say

1137- Vebere'den rivayet edilmiştir:
“Ben, Abdullah İbn Ömer'in yanında oturmaktaydım. Derken bir adam gelip:
“Ben vakfe yerine gelmeden önce Kabe'yi tavaf etsem olur mu?” diye sordu. Abdullah İbn Ömer:
“Evet” diye cevap verdi. Adam:
“Fakat Abdullah İbn Abbâs:
“Vakfe yerine gelmeden önce Kabe'yi tavaf etme” diyor” dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer:
“Resulullah (s.a.v.) hac etmişti. Vakfe yerine gitmeden önce Kabe'yi tavaf etti. Eğer samimi birisiysen böyle bir durumda Resulullah (s.a.v.)'in sözüyle amel etmen mi, yoksa Abdullah İbn Abbâs'ın sözünü alman mı daha doğrudur?” dedi. [322][322]

1138- Amr b. Dinar'dan rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Ömer'e:
“Umreye niyet ederek gelip de Kabe'yi tavaf eden, fakat Safa ile Merve arasında sa'y yapmayan bir adam hanımına yaklaşabilir mi?” dîye sorduk. O da:
“Resulullah (s.a.v.) umre için Mekke'ye gelmişti. Kabe'yi yedi defa tavaf etti. Makam-i İbrahim'in arkasında iki rekat namaz kıldı. Safa ile Merve arasında yedi defa sa'y yaptı. Doğrusu Resulullah (s.a.v.)'de sizin için güzel bir örnek vardır” dedi. [323][323]

29- Kabe'yi Tavaf Edip Safa ile Merve Arasında Say Yapan Kimseye, İhramda Kalmak Ve İhramdan Çıkmamayı Terk Eylemekten Dolayı Ne Lazım Geleceği Meselesi

1139- Muhammed b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir: “Kendisine, Irak halkından bir kimse:
“Urve İbnü'z-Zübeyr'e: “Hac için ihrama giren bir kimse Kabe'yi tavaf ettiğinde ihramdan çıkabilir mi, çıkamaz mı?” diye sor. Eğer “İhramdan çıkamaz” derse, ona, bir kimse, çıkabileceğini söylüyor” de” dedi.
Bu soruyu, Urve'ye sordum. O da:
“İhramdan çıkamaz. Hac için ihrama giren kimse ancak hac bitiminde ihramdan çıkabilir” dedi. Ona:
“Fakat bir kimse bunun olabileceğini söylüyor?” dedim. O da:
“İyi söylememiş” dedi.
Daha sonra soruyu soran kimse, benimle karşılaştı. Bana, Urve'nin ne cevap verdiğini sordu. Ben de ona Urve'nin verdiği cevabı ona bildirdim. O da:
Ona de ki:
“Bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'in bunu yaptığını söyledi. Esma' ile Zübeyr'in yaptığına ne dersin?” dedi.
Bunun üzerine Urve'ye gittim. Ona durumu anlattım. O da:
“Bu kimse, kimdir?” diye sordu. Ben de:
“Bilmiyorum” dedim. Urve:
“Niye kendisi gelip de bu meseleyi bana sormuyor? Herhalde bu adam İraklı olmalı” dedi. Ben de:
“Bilmiyorum” dedim. Urve:
“Bu kimse, doğru söylemiyor. Resulullah (s.a.v.) hac etti. Bununla ilgili bilgileri bana Âişe anlattı. Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye geldiğinde ilk yaptığı şey, abdest aalıp Kabe'yi tavaf etmek olmuştur. Daha sonra da Ebu Bekr'de hac etti. Onun da ilk yaptığı şey, Kabe'yi tavaf etmek olmuş, bundan başka bir şey olmamıştır. Sonra da Ömer'de aynısını yapmıştır. Daha sonra Osman'da hac etti. Onun da ilk yaptığı şey, Kabe'yi tavaf etmek olduğunu, bundan başka bir şey

yapmadığını gördüm. Daha sonra Muaviye ve Abdullah İbn Ömer'de aynısını yaptı. Sonra babam Zübeyr b. Avvâm ile birlikte hac ettim. Onun da ilk yaptığı şey, Kabe'yi tavaf etmek oldu. Bundan başka bir şey olmadı. Sonra Muhacir ve Ensar'ın da böyle yaptığını, bundan başka bir şey yapmadığını gördüm. Böyle yaptığını gördüğüm en son kişi, Abdullah İbn Ömer'dir. Hac için girdikleri ihramdan umreyle çıkmadılar. İşte Abdullah İbn Ömer aralarındadır. Bunu ona sormazlar mı! Geçmişlerin hepsinin Mekke'ye ayak bastıklarında yaptıkları ilk şey, Kabe'yi tavaf etmek olup bunun ardından ihramdan çıkmamalarıdır. Annem Esma'nın ve teyzem Aişe'nin Mekke'ye geldiklerinde ilk yaptıkları şeyin, Kabe'yi tavaf etmek olduğunu, bunun ardından ihramdan çıkmadıklarını gördüm. Annem, bana şunu bildirdi:
Kendisi, teyzem Âişe, babam Zübeyr, filan ve filan kimse sadece umre için gelmişler, Kabe'nin rükunlarmı selamladıktan sonra ihramdan çıkmışlar.
Bu konuda seninle konuşan kimse doğruyu söylemeyip yanılmıştır.” [324][324]

1140- Esma bint. Ebî Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Biz, İhramlı olarak yola çıktık. Derken Resulullah (s.a.v.):
“Kimin yanında kurbanlık varsa ihramı üzere kalsın. Yanında kurbanlığı olmayan ihramdan çıksın” buyurdu.
Benim yanımda kurbanlık yoktu. Bu nedenle ihramdan çıktım. Zübeyr'in yanında kurbanlık vardı. Bu sebeple o, ihramdan çıkmadı. Ben elbisemi giydim. Sonra dışarı çıkıp Zübeyr'in yanına oturdum. Zübeyr:
“Yanımdan kalk” dedi. Ben de:
“Üzerine çullanacağım diye mi korkuyorsun?” dedim.” [325][325]

1141- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Esma” bint. Ebi Bekr, Muhassab'taki Hacun mevkisine her uğrayısmda:
“Allah, Resulü (s.a.v.)'e salat eylesin. Onunla işte şuraya konaklamıştık. O gün yükümüz hafif, bineğimiz ile erzağımız az idi. Ben, kızkardeşim Aişe, Zübeyr, filan ve filanca kimselerle umre yapmıştım. Kabe'ye el sürüp tavaf ettiğimiz zaman ihramdan

çıkmıştık. Sonra öğleden sonra hac için ihrama girmiştik” dedi. [326][326]

30- Hacda Umreden Yararlanma

1142- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), umreye ve sahabileri de hacca telbîye getirmişti/niyet etmişti. Peygamber (s.a.v.) ile sahabilerden kurbanlık gönderenler ihramdan çıkmadı. Geri kalanları ise ihramdan çıktı. Talha b. Ubeydullah, kurbanlık gönderenler arasındaydı. Dolayısıyla o da ihramdan çıkmadı.” [327][327]

31- Hac Zamanında Umrenin Caiz Olması

1143- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Cahiliye döneminde müşrikler, hac aylarında umre yapmanın yeryüzünde en büyük günah olduğu görüşündeydiler. Muharrem ayını da Safer yapıp:
“Devenin arkasındaki yara iyi olur, izi kalmaz. Safer ayı da çıkarsa umre yapmak isteyene umre helal olur” derlerdi.
Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri de, Zilhicce ayının dördüncü gecesinin sabahında hac için ihrama girmiş olarak Mekke'ye geldiler. Sahabilere; haccı, umreye çevirmelerini emretti, yapmalarını emretti. Sahabilere göre bu uygulama, alışageldikleri uygulamaya karşı çok büyük bir şey olup:
“Ey Allah'ın resulü! İhramdan çıktıktan sonra hangi şey helal olur?” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“İhramdan çıktıktan sonraki bütün helal olan şeyler, şimdi de hac için ihrama girene kadar helaldir” buyurdu.[328][328]

1144- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bu, bizim yaptığımız bir umredir. Dolayısıyla kimin yanında kurbanlık yoksa derhal ihramdan çıksın. Çünkü umre, kıyamet gününe kadar hacca dahil olmuştur.” [329][329]

1145- Ebu Hamza ed-Dubaî'den rivayet edilmiştir:
“Temettü hacı yapmıştım. Fakat bazı kimseler, bana, bunu yasakladı. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs'a gidip bu meseleyi ona sordum. O, bana, temettü haccı yapmamı emretti. Daha sonra Kabe'ye gidip onun yanında uyudum. Rüyamda bana biri gelip:
“Kabul görmüş bir umre, kabul edilmiş bir hac demektir” dedi.
Uyanınca Abdullah İbn Abbâs'ın yanma gelip gördüğüm rüyayı ona anlattım. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:
“Allahu Ekber, Allahu Ekber! Bu, Ebu'l-Kâsım (s.a.v.)'in sünneti” dedi. [330][330]

Mebrur:

Makbul, gereklerine uygun olarak yerine getirilmiş, günah ve isyan karıştırılmamış, sonrası, Öncesinden daha iyi, zulüm ve ihanetten arındırılmış, İhlas ve samimiyetle sırf Allah için ifa edilmiş olan anlamlarına gelmektedir.
Haccın mebrur olması; daha çok hac sonrasında görülen olumlu tavır ve davranışlarla ölçülmektedir. O halde bu tür davranışların sürekliliği, hacdan beklenen ferdi ve sosyal faydanın temini bakımından çok önemlidir. [331][331]

32- İhrama Girerken Kurbanlığa İşaret Takmak Ve Sırtına Bir Alamet Çizmek

1146- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) öğle namazını Zulhuleyfe'de kıldı. Sonra devesini istedi. Onu, hörgücünün sağ tarafından kesici bir şeyle çizerek kanı akıtıp nişanladı. Boynuna iki nalın taktı. Sonra devesine bindi. Deve, onu, Beydâ' mevkisine doğru çıkarınca hacca niyet edip telbiye getirdi.”[332][332]

Açıklama:

Hörgücün sağ tarafını çizmekten maksat; devenin hörgücünün sağ tarafından bıçak veya sivri bir şeyle çizerek kan akıtmaktır. Bu, o hayvanın Harem-i Şerife gönderilecek bir hayvan olduğuna alamettir.
Kurbanlığın boynuna na'lın takmaktan maksat; Harem-i Şerifte buluna fakirlerin o na'lınları giymeleridir.

1147- İbn Cüreye'ten rivayet edilmiştir:
“Ata, bana; Abdullah İbn Abbâs'ın:
“Kim Kabe'yi tavaf ederse gerek hac için olsun ve gerekse de hac dışında olsun ihramdan çıkar” dediğini haber verdi. Atâ'ya:
“Bunu neye dayanarak söylüyor?” dedim. O da:
“Yüce Allah'ın,
“Sonra onun ihramdan çıkış yeri, Kabe'dir” [333][333] sözüne” dedi. Ben:
“Takat bu, Arafat'taki vakfeden sonra değil mi?” dedim. Atâ'da:
“Abdullah İbn Abbâs, bunun, Arafat'tan sonra da önce de olabileceğini söylerdi. Bu dayanağı, Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccında sahabilere ihramdan çıkmalarını emrettiği sıradaki emrinden almaktadır” dedi.[334][334]

Açıklama:

Bu, Abdullah İbn Abbâs'ın kendi görüşüdür. Bu selef ve halef âlimlerinin cumuhûrunun görüşüne muhalif bir görüştür. Çünkü Abdullah İbn Abbâs'ın dışındaki diğer âlimlere göre hacı kimse, mücerred kudüm tavafı ile İhramdan çıkamaz, hatta Arafat'da vakfe yapıp diğer işleri de görmedikçe yine ihramdan çıkamaz. Abdullah İbn Abbâs'ın zikredilen âyeti bu hususa delil getirmesi de uygun bir delil şekli değildir. Bu ayetin manâsı, ihramdan çıkmakla ilgili olmayıp kurbanların ancak Harem'de Mina'da kesileceğini göstermektedir. Peygamber'in Veda haccındaki emri de Abdullah İbn Abbâs'a delîl olmaz. Çünkü Peygamber (s.a.v.), o sene, sahâbîlere, haccı, umreye çevirmelerini emretmişti. Bu emir, hacca niyet etmiş kimselerin ihramdan çıkmalarına delil olmaz. [335][335]

33- Umrede Saç Kısaltma

1148- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Muâviye, bana: “Benim, Merve'de, Resulullah (s.a.v.)'in saçını mîşkas denilen enli bir ok ve bıçakla kısalttığımdan haberin var mı?” diye sordu. Ben de, ona:
“Ben, bunun, ancak senin aleyhine bir kanıt olduğunu biliyorum!” diye cevap verdim. 336[336]

Açıklama:

İhramdan çıkarken traş olmak daha faziletli olmakla birlikte saçları kısaltmakla yetinmek de caizdir.
Her nekadar ihramdan çıkmak için harem sınırları içerisinde herhangi bir yerde traş olmak veya saçları kısaltmak yeterliyse de umre yapan bîr kimsenin bu iş için Merve'yi seçmesi, hac yapan kimsenin de Mina'yı seçmesi müstehabtır. 337[337]

1149- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte hac için yüksek sesle telbiye getirerek Mekke'ye doğru yola çıktık. Mekke'ye vardığımız zaman, beraberinde kurbanlık getirenler hariç, bu haccı, umreye çevirmemizi emretti. Zilhicce ayının 8. günü olan “Terviye” günü gelip de Mina'ya gitmek istediğimiz zaman hac için ihrama girip telbiye getirdik. 338[338]
Hadis, yüksek sesle telbiye getirmenin müstehab olduğuna delildir. Bununla birlikte kişinin kendisine zarar verebilecek şekilde bağırmaması da gerekir. Kadıniar ise kendilerinin işitebilecekleri kadar telbiye getirirler.

34- Peygamber (s.a.v.)’in Telbiyesi ile Kurbanlığı

1150- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ali, Yemen'den Mekke'ye gelmişti. Peygamber (s.a.v.), ona:
“İhrama hangi niyetle girdin?” dîye sordu. Ali:
“Peygamber (s.a.v.) ihrama ne niyetle girdiyse, ben de o niyetle ihrama girdim” diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Beraberimde kurbanlık getirmemiş olsaydım, ben de Arafat'a çıkana kadar ihramdan çıkardım” buyurdu. [339][339]

1151- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resuluüah (s.a.v.)'i: *“Umre île hac için “Lebbeyk!”, umre ile hac için “Lebbeyk!”* buyururken işittim. 340[340]

Açıklama:

Bu rivayetler, Resulullah (s.a.v.)'in, hac ile umreye birlikte niyet ettiğini göstermektedir.

35- Peygamber (s.a.v.)'in Umrelerinin Sayısı Ve Bunları Ne Zaman Yaptığı Meselesi

1152- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) dört defa umre yaptı. Veda haccıyla birlikte yaptığı umre hariç olmak üzere, bunların hepsi Zilkade ayındadır:
1- Hicretin 6. yılı Zilkade ayında Hudeybiye'den yada Hudeybiye zamanında yaptığı umre.
2- Kureyşli müşriklerin engellediği Hudeybiye'deki anlaşma gereği ertesi yıl Zilkade ayında yaptığı kaza umresi.
3- Hicretin S. Yılının Zilkade ayında Mekke ile Taif arasında bulunan Ci'rane'den, Huneyn ganimetlerini dağıttığı yerden yaptığı umre.
4- Veda haccıyla birlikte yaptığı umre. 341[341]
Resulullah (s.a.v.), bu umrelerinin her birini ayrı senelerde yapmıştır. Alimlerin büyük çoğunluğuna göre bir yılda umreyi tekrarlamak mendubtur. Resulullah (s.a.v.)'in umrelerini ayrı ayrı zamanlarda yapması, bir sene içerisinde umre yapmanın mendub olmasına engel değildir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) ümmetine zorluk vermemek için bazı menduplan terk etmiş olabilir. Kendisi, sahabilerine umre yapmayı teşvik etmiştir.

1153- Ebu İshâk'tan rivayet etmiştir: “Zeyd b. Erkam'a:
“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kaz gazvede bulundun?” diye sordum. O da:
“On yedi” diye cevap verdi.
Zeyd b. Erkam'ın bana anlattığına göre; Resulullah (s.a.v.), on dokuz gazve yapmış. Hicretten sonra sadece bir hac yapmış, o da Veda

hacadır.[342][342]

1154- Urve İbnü'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:
“Ben ve Abdullah İbn Ömer, sırtımızı Aişe'nin odasına dayanmış halde oturuyorduk. Aişe'nin, dişlerini misvaklarken misvağı dişleri üzerine sürtüşünün sesini İşitiyorduk. Ben, Abdullah İbn Ömer'e:
“Ey Ebu Abdurrahmân! Peygamber (s.a.v.), Recep ayında umre yaptı mı?” diye sordum. O da:
“Evet” diye cevap verdi. Bunun üzerine Aişe'ye:
“Ey anneciğim! Ebû Abdurrahmân'in ne söylediğini işitmiyor musun?” dedim. Aişe:
“Ne söylüyor?” dedi. Ben:
“Peygamber (s.a.v.) Receb ayında umre yaptı diyor” dedim. Bunun üzerine Aişe (r.anhâ):
“Allah, Ebû Abdurrahmân'ı mağfiret eylesin! Ömrüm hakkı için Peygamber (s.a.v.), Receb ayında umre yapmamıştır. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı umrelerin hepsinde, Abdullah İbn Ömer muhakkak Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunmuştur” dedi. Urve:
“Abdullah İbn Ömer, Âişe'nin bu sözlerini işittiği halde “Hayır” ve “Evet” demeyip sadece sustu” dedi. [343][343]

36- Ramazan Ayında Yapılan Umrenin Fazileti

1155- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Ensâr'dan bir kadına:
“Senin bizimle beraber hacc etmene engel olan şey nedir?” diye sordu.
Hadisin râvisi İbn Cüreye; Abdullah İbn Abbâs, bu kadının adını söyledi, fakat ben onun adını unuttum” dedi. Kadın:
“Bizim su taşıyan iki devemizden başka malımız yoktur. Oğlum ile babası develerin birine binerek hacca gittiler. Bize su taşımak için yalnız bir deve bıraktılar” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Öyleyse Ramazan geldiği zaman umre yap. Çünkü Ramazan'da yapılan umre, hacca denktir” buyurdu. [344][344]

Umre:

Belli zamanda değil de yılın herhangi bir zamanında ihramlı olarak Kabe'yi tavaf etmek ve Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yapmak koşmaktır. Yalnızca Arafe günü ile Kurban bayramının dört günü içinde umre yapmak mekruhtur.
Hadis; Ramazan ayında yapılan umrenin sevap itibariyle hacca denk olur. Bu yönüyle hacla ortaklık eder. Fakat bu umre, hiçbir şekilde farz olan haccın yerini tutmaz. Ramazan ayının rahmet, bereket ve oruç ayı olması hasebiyle bu ayda yapılan umrenin sevabının fazla olduğu belirtilmektedir.

37- Mekke'ye Yukarı Taraftaki Yoldan Girip Aşağı Taraftaki Yoldan Çıkmanın Ve Bir Yere Başka Yoldan Girip Başka Yoldan Çıkmanın Müstehab Olması

1156- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Medine'den çıkarken ağacın bulunduğu yerden çıkar, girerken de Muarras yolundan girerdi. Mekke'ye girerken yukarı taraftaki yoldan girer ve aşağı taraftaki yoldan çıkardı.” [345][345]

1157- Hz. Aîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;
“Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiği zaman oraya üst tarafından girer, alt tarafından çıkardı.” [346][346]

38- Mekke'ye Girilmek İstenildiğinde Zü-Tavâ'da Gecelemenin, Oraya Girmek için Yıkanmanın Ve Mekke'ye Gündüz Girmenin Müstehab Olması

1158- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye gireceği zaman geceyi sabaha kadar Zü-Tüvâ'da geçirir, sonra Mekke'ye girerdi.”[347][347]
Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Kabe tarafındaki yüksek dağ ile kendisi arasında kalan dağa çıkan iki yol ağzını, kıblesine almıştı. Abdullah İbn Ömer,

burada namaz kılarken iki yol ağzını kıblesine alarak burada yapılan mescidi tepenin eteğindeki namazgahın soluna almış olurdu.
Resulullah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yer, siyah tepe üzerindeki mescidin altındadır. Tepeden on arşın yada buna yakın ayrılıp senin ile Kabe arasına düşen dağın iki yol ağzını kıble alarak namaz kılardı.” [348][348]

39- Tavaf ile Umrede Ve Haccın ilk Tavafında Remel (=Hızlı Adımlarla Yürümenin Ve Yürürken De Omuzları Sallaman)’in Müstehab Olması

1160- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Kabe'yi ilk tavaf ettiğinde ilk üç şavtta koşar adımlarla, son dörtte de yürüyerek tavaf ederdi. Safa ile Merve arasında sa'y yaptığında Mesil vadisinde koşar adımlarla sa'y ederdi.”
Bunu, Abdullah İbn Ömer de yapardı.[349][349]

1161- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Hacerü'l-Esved'den Hacerü'l-Esved'e kadar üç defa koşar adımlarla, son dörtte de yürüyerek tavaf ederdî.”

1162- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), sahabileriyle birlikte kaza umresi için Mekke'ye gelmişti. Onları, Yesrib Medine'nin sıtması zayıf düşürmüştü. Müşrikler:
“Yarın size öyle bir kavim gelecek ki sıtma, onları bitirmiş, ondan çok acı çekmişler” dediler.
Bunun üzerine Hicr'in arkasına oturdular.
Yüce Allah'ın, müşriklerin söylediklerini Peygamber'e bildirmesi üzerine, Peygamber (s.a.v.), müşrikler, müslümanların dinçliğini görsünler diye sahabilerine tavafın her üç turunda koşar adımlarla yürümelerini, iki köşe arasında ise normal yürüyüşle yürümelerini emir buyurdu. Bunun üzerine müşrikler:
“Sıtmanın, kendilerini bitirdiği adamlar bunlar mı? Bunlar, filan ve filancadan daha sağlammışlar” dediler.

Abdullah İbn Abbâs devamla:
“Resulullah (s.a.v.), sahabilerine bütün turlarda koşar adımlarla yürümelerini emir buyurmaktan men eden şey, ancak onlara acıması olmuştur” dedi. 350[350]
İslamiyetten önce “Medine”, “Yesrib” dîye anılırdı. İslamiyetten sonra ise “Dâr”, “Medîne”, “Taybe” ve “Tâbe”isimleriyle anılmaya başlamıştır.
Hicretten önce Medine, veba gibi salgın hastalıkların en çok bulunduğu bir beldeydi. müslümanlar, oraya hicret edince, Hz. Ebu Bekr ile Bilal hastalanmışlardı.
Kaza umresinde, Resulullah (s.a.v.)'in, sahabilerine; Rükn-i Yemânî ile Rükn-i Hacer arasında normal yürüyüşle yürüyüp, diğer iki rükün arasında kısa ve hızlı adımlarla yürümelerini, emretmesinin sebebi; müşriklerin, Kabe'nin kuzeyinde bulunmalarıdır. Bu sebeple müşrikler, müslümanları, Rükn-i Yemânî ile Rükn-i Hacer arasında göre iniyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'in, sahabilere; sadece müşriklerin görebildiği rükünler arasında koşar adımlarla, diğer iki rükün arasında ise normal âdi adımla yürümlerini emretmişti.
İnsanın, düşmanlarının, kendisine karşı besledikleri kötü emelleri yok etmek kuvvet gösterisinde bulunması caiz olmaktadır.
Remel, Asr-ı saadetten sonraki nesiller için de bir sünnet olarak devam etmiştir.
Tavafın her bir turuna, “Şavt” denir.
Hıcr, Hatîm denilen yerin içidir. Hatîm, Kabe'nin altın oluk tarafındaki yarım duvarla çevrilmiş yerdir. Vaktiyle bu yer, Kabe'den idi. Hükmen yine Kabe'nin içinden sayıldığı cihetle tavaf, Hatîm'in arkasından yapılır.

40- Tavafta İki Rüknü Yem Ani'ye Selam Vermenin Müs-Tehab Olması Ve Diğer İki Rükne Selam Vermenin Gerekmediği Meselesi

1163- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Kabe'yi tavaf ederken Hacerü'l-Esved ile Rükn-ü Yemânî'den başka hiçbir yeri selamlamamıştır.” 351[351]

1164- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'i, şu iki rüknü/köşeyi yani Yemen ile Hacerü'l-Esved köşelerini selamladığını gördüğümden bu yana o ikisini selamlamayı zorlukta ve rahat zamanda terk etmedim.” [352][352]

Kabe'nin dört rüknü vardır:

1- Hacerü'l-Esved'in bulunduğu rükne “Rükn-i Hacerî” denilir,

2- Güney batısındaki rükne “Rükn-i Yemânî”,

3- Kuzey batisındakine “Rükn-i Şâmî”,

4- Kuzey doğusundakine de “Rükn-i Irâkî” denilir.

Bu rükünlerden ilk ikisine “Yemâniyyân” Yemânî rükünler denildiği gibi son iki rükne de “Şâmiyyân” Şâmî rükünler de denilir.

Resulullah (s.a.v.), bu rükünlerden sadece “Rükn-i Hacerî” ile “Rükn-i Yemâni”yi selâmlamıştır. Rükünler içerisinde istilâm için bu iki rüknü tercih etmesi sebebsiz değildir:

a- İstilâm için Rükn-i Hacerî'yi seçmesinin birinci sebebi; Hacerü'l-Esved'in o rükünde bulunmuş olmasıdır. Diğer sebebi de, bu rüknün, Hz. İbrahim'in attığı temeller üzerine oturmuş olmasıdır. Bu sebeple Resulullah (s.a.v.), bu rüknü, hem eliyle selamlamış ve hem de öpmüştür.

b- Rükn-i Yemânî'ye gelince; bunun da fazilet yönünden son iki rükne üstünlüğü sadece Hz. İbrahim'in attığı temeller üzerine oturmasından ileri gelmektedir. Bu sebeple de Resulullah (s.a.v.), bu rüknü sadece selamlamakla yetinmiştir.

Rükn-i Şâmî ile Rükn-i îrâkî'ti selamlamak veya öpmek gerekmez. Çünkü bu iki rükün, Hz. İbrahim'in attığı temeller üzerinde değildir. Hz. Ömer, Abdullah İbn Abbas, Hanefi alimleri, İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed bu görüştedir.

41- Tavaf Sırasında Hacerü'l-Esved'i Öpmenin Müste-Hab Olması

1165- Abdullah b. Sercis'ten rivayet edilmiştir:
“Dazlağı, yani Ömer İbnü'î-Hattâb'ı, Hacerü'l-Esved'i öperken gördüm. O, Hacerü'l-Esved'i öperken:
“Vallahi, seni öpüyorum. Biliyorum ki, sen bir taşsın. Fayda yada zarar veremezsin. Eğer Resulullah (s.a.v.)'in, seni öptüğünü görmüş

olmasaydım, seni asla öpmezdim" diyordu. [353][353]

Açıklama:

Hz. Ömer'in, bu sözü söylemesine sebep; müslümanların putperestlik devrinden yeni kurtulmuş olmalarıdır.
Hz. Ömer, eğer Hacerü'l-Esved'i öperse, cahillerin, bu işin eski hal üzere devam ettiği zannına kapılmalarından korkmuş ve istilam iki avuç içini taşın üzerine koyup ağızla öpmeden maksadın, yalnızca Allah'ı tazim ve Peygamber (s.a.v.)'in emrine itaat olduğunu, istilamın cahiliyet devrindeki putperestlik olmadığını anlatmak istemiştir. Çünkü cahiliyet devrinde Araplar, putların, insanı Allah'a yaklaştırdığına inanırlardı.
Abdullah İbn Ömer, Resulullah (s.a.v.)'in, Hacerü'l-Esved'i öpmesini şu şekilde anlatır:
"Resulullah (s.a.v.), Hacerü'l-Esved'in yanma vardı. Sonra dudaklarını, üzerine koyup uzun süre ağladı. Sonra başını çevirince bir de baktı ki karşısında Hz. Ömer! Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
"Ey Ömer! İşte burada gözyaşı dökülür!" buyurdu. [354][354]

42- Deve ile Başka Bir Şey Üzerinde Tavaf Etmenin Ve Hayvan Üzerinde Bulunan Bir Kimsenin Hacerü'l-Esved'i Baston Yada Benzeri Bir Şeyle Selamlamasının Caiz Olması

1166- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) Veda haccında Haccrü'l-Esved köşesini deve üzerinde ucu kıvrık bir bastonla selamlayarak tavaf etti." [355][355]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) Veda haccında insanların kendisini kolayca görmeleri ve halkın problemlerini rahatça sormalan için Beytullah'ı, Safa ile Merve'yi hayvan üzerinde tavaf etmiştir.

Şafiilere göre Kabe'yi özürsüz olarak hayvan üzerinde tavaf etmek caizdir. Bundan dolayı da kurban gerekmez.
Hanefilere göre ise özür bulunmadıkça tavafı yürüyerek yapmak vaciptir. Özürsüz olarak hayvan üzerinde yapılan tavafın iadesi gerekir. İade edilmeyecek olursa kişiye kurban kesmek gerekir.
Hacerü'l-Esved'i, baston ve benzen bir şeyle selamiamak caizdir. Acak bu cevaz, elle dokunmak veya selamiamak mümkün olmadığı zamanlara aittir. Yoksa elle selamlama'nın daha faziletli olduğu bilinen bir gerçektir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) çoğunlukla elle selamlamıştır. Alimlerin büyük çoğunluğu bu görüştedir.
Hacerü'l-Esved'e; elle, baston ve benzeri bir şeyle dokunmak mümkün değilse, ona doğru işarette bulunarak tekbir getirilir.
Tavaftan sonra kılınan iki rekatlik namaza, “Tavaf namazı” denir. Hanefilere göre bu namaz, başlı başına bir namazdır. Sünnet değildir. Vaciptir. Dolayısıyla farz olsun, nafile olsun her tavafın sonunda iki rekat namaz kılmak meşru kılınmıştır. Bu namazını, Kabe'yi tazimle bir ilgisi yoktur. Sadece Allah'ı tazim ve O'na kulluk için meşru kılınmıştır. Dolayısıyla bu namazda, Kafirun ve İhlas surelerinin okunması müstehabtır.

1167- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'e rahatsız olduğumu şikayet ettim. O da:
“O zaman hayvana binip halkın gerisinden tavaf et!” buyurdu.
Bunun üzerine ben de bu şekilde Kabe'yi tavaf ettim. Resulullah (s.a.v.)'de bu sırada Kabe'nin yanında namaz kılıyor ve “Tûr” suresini okuyordu. [356][356]

43- Safa ile Merve Arasındaki Sayin Bir Rükün Olduğu Ve Haccın Ancak Onunla Sahih Olması

1168- Urve'den rivayet edilmiştir:
“Âişe'ye:
“Öyle zannediyorum ki, bir adam, Safa ile Merve arasında sa'y yapmazsa zararı olmaz” dedim. Aişe:
“Niçin?” diye sordu. Ben de:
“Çünkü yüce Allah,

“Safa ile Merve tepeleri, Allanın emrine itaati belirlemek için koyduğu işaretlerdendir” 357[357] buyurmaktadır” dedim. Bunun üzerine Aişe:
“Allah Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yapmayan bir kimsenin, haccını ve umresini tamam kılmamıştır. Eğer bu ayetin hükmü, senin dediğin gibi sa'y mubah olsaydı, ayet “Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y etmemekte bir günah yoktur” şeklinde olurdu. Bu ayetin ne hususta indiğini bilir misin? Bu ayet, ancak şu hususta inmiştir:
Ensar, cahiliye döneminde deniz kenarında buiunan İsaf ile Naile adında iki put için ihrama girip sonra Mekke'ye gelip Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yaparlardı. Sonra da traş olurlardı.
İslam gelince, Ensar, cahiliye döneminde yaptıklarına bakarak Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yapmaktan çekindiler. İşte bunun üzerine Yüce Allah,
“Safa ile Merve tepeleri, Allanın emrine itaati belirlemek için koyduğu işaretlerdendir” 358[358] ayetini indirdi. Böylece onlar, Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yaptılar” dedi. 359[359]

1169- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ensar, cahiliye döneminden kalan adetlerinden dolayı Safa ve Merve tepeleri arasında sa'y yapmaktan çekindiler. Bunun üzerine yüce Allah'ın;
“Safa ile Merve tepeleri, Allanın emrine itaati belirlemek için koyduğu işaretlerdendir. Dolayısıyla kim hac yada umre yaparsa bu ikisinin arasını sa'y etmesinde bir günah yoktur” 360[360] ayeti indi. 361[361]

Açıklama:

İslamiyet geldikten sonra İsaf, Naile, Menat da dahil bütün putlar kırıldığı için Ensar, putlara ait bütün hatıraların silinip gitmesi lazım geldiğini düşünerek İslamiyet'ten sonra Safa ile Merve arasında sa'y etmenin kaldırılacağını zannediyorlardı. Bu düşüncelerle, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den Safa ile Merve arasında sa'y etmenin hükmü sorulunca, yüce Allah, Bakara: 2/158. ayeti indirmiştir.
Bu iki tepe arasında koşmak, aslında Hz. İbrahim'in hanımı Hacer iie ilgili bir hatıradır. Hz. İsmail'in annesi Hacer, su bulmak için

çocuğunu Harem'in bulunduğu yere koyup iki tepe arasında koşmaya başladı. Bu sırada Allah'ın yardımı yetişmiş ve Zemzem kuyusunun yerinden su fışkırmıştı. İşte onun hatırası için bu iki tepe arasında koşmak, haccın ibadetleri arasına konulmuştur.
Bu koşma, Allah'ın yardımının insanlara yetişeceğinin bir simgesidir.
Safa ile Merve arasında koşmak, Mâliki ve Şafiî mezheplerine göre farz iken, Hanefilere göre vaciptir.

44- Safa ile Merve Arasındaki Sayin Tekrarlanmaması

1170- Câbir b. Abdullah (r.a) tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri, Safa ile Merve tepeleri arasında bîr sa'ydan başka sa'y yapmazlardı.” [362][362]

Açıklama:

Kıran Haccı'na niyet etmek suretiyle ihrama giren kimse için bir tavaf ve bir sa'y yeterlidir. Cumhurun görüşü budur.
Hanefilere göre ise bir tavaf ve bir sa'y yeterli değildir. Çünkü Kıran Haccı'na niyetlenen kimsenin, iki tavaf ve iki sa'y yapması gerekir. Bir tavaf ile bir sa'y umre için ve diğer bir tavaf ile bir sa'y ise hac içindir. Bu görüş; Ebu Bekr, Ömer, Ali ve Abdullah İbn Mes'ud'dan rivayet olunmuştur.

45- Telbiyeyi, Kurban Bayramı Günü Akabe Cemresinde Taş Atmaya Başlayıncaya Kadar Devam Ettirmenin Müstehab Olması

1171- Abdullah İbn Abbâs'ın azadlısı Kureyb yoluyla Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Arafat'tan çekilirken Resulullah (s.a.v.)'in terkisine binmiştim. Resulullah (s.a.v.), Müzdelife yakınında sola doğru giden dağ yoluna varınca devesini çökertip küçük abdestini yaptı. Sonra geldi. Ben, ona, abdest suyu döktüm. Hafifçe bir şekilde abdest aldı. Sonra da:
“Ey Allah'ın resulü! Haydi namaza” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Namaz, ilerde kılınacaktır” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) hayvanına binip Müzdelife'ye geldi. Namazı (orada) kıldı. Sonra Resulullah (s.a.v.), Müzdelife sabahı terkisine Fadl b. Abbas'ı bindirdi. 363[363]

1172- Abdullah İbn Abbâs yoluyla Fadl (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Akabe cemresinde taşları alıncaya kadar telbiyeye devam etti.” 364[364]

Açıklama:

Hacı adayının Akabe cemresini taşlayıncaya kadar telbiyeye devam etmesi gerekir. İmam Şafiî iie İmam Ahmed, bu görüştedir.
Hanefiler ile bir rivayette İmam Şafiî'ye göre; İfrad Haccı ile Temettü yada Kıran Haccı yapan bir hacı adayı, bayramın birinci günü Akabe cemresine kadar ilk taşı attığı andan itibaren telbiyeyi keser. Çünkü Abdullah İbn Mes'ud'dan gelen bir hadiste:
“Ben, Peygamber (s.a.v.)'in telbiyesini takip ettim. Akabe cemresine ilk taşı atıncaya kadar telbiyeye devam etti” buyurulmaktadır.

46- Arefe Günü Arafat'tan Mina'ya Giderken Telbiye Ve Tekbir Getirilmesi

1173- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sabahleyin Mina'dan Arafat'a hareket ettik. Bazımız telbiye getiriyor, bazımız da tekbir getiriyordu.” 365[365]

1174- Muhammed b. Ebi Bekr es-Sekafî'den rivayet edilmiştir:
“Muhammed b. Ebi Bekr ile Enes b. Mâlik, birlikte Mina'dan Arafat'a doğru giderken, Muhammed b. Ebi Bekr, Enes'e:
“Bugünde Resulullalı (s.a.v.)ie birlikte bulunduğunuz zamanlarda ne yapardınız?” diye sordu. Enes b. Mâlik:
“Telbiye getirenler telbiye getirir, ona bir şey denilmez. Tekbir getirenler de tekbir getirir, ona bir şey denilmez” diye cevap verdi. 366[366]

Yani hacıların bîr kısmı tehlil getirirken diğer bir kısmı da tekbir getirmiştir. Sahabiler bu hususta Resulullah (s.a.v.)'e uymuşlardır.
Telbiye: “Lebbeyk” duasını okumaktır.
Telbiye, hacıların ihrama girmesiyle başlar ve ihramdan çıkma zamanına kadar sıkça söylenilen bir zikirdir. Özellikle de Arafat'a çıkarken hacılar sıkça telbiye getirirler.
Tekbir: “Allahu Ekber Allahu Ekber, Lâ ilahe illallah vallâhu Ekber, Allahu Ekber ve lillâhi't-Hamd” demektir.

47- Arafat'tan Müzdelife'ye Dönüş Ve O Gece Akşam Namazı ile Yatsı Namazını Müzdelife'de Beraberce Kılmanın Müstehab Olması

1175- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resuluüah (s.a.v.) Arafat'tan hareket edip Müzdelife'den önceki dağ yoluna vardığı zaman hayvanından inip küçük abdestini yaptı. Sonra abdest aldı. Fakat abdesti mükemmel bir şekilde almadı. Ona:
“Namaza buyurun!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Namaz ilerdedir” buyurup hayvanına bindi.
Müzdelife'ye gelince, hayvanından inip abdest aldı. Bu defa mükemmel bir abdest aldı. Sonra namaz için kamet getirildi. Akşam namazını kıldırdı. Sonra herkes hayvanını yerine yatırdı. Sonra yatsı namazı için kamet getirildi. Resulullah (s.a.v.) yatsı namazını da kıldı. Bu iki namazın arasında başka bir namaz kılmadı. [367][367]

1176- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), terkisinde Üsâme olduğu halde Arafat'tan dönmüştü. Üsâme:
“Resulullah (s.a.v.), Müzdelife'ye gelinceye kadar Arafat'taki hali üzere yürümeye devam etti” dedi. [368][368]

1177- Ebu Eyyûb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ebu Eyyûb, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Veda haccında akşam namazı ile yatsı namazını Müzdelife'de birlikte kılmıştı.” [369][369]

1178- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Müzdelife'de akşam namazı ile yatsı namazını birleştirerek kıldı. İkisi arasında nafile namaz yoktu. Akşam namazını üç rekat ve yatsı namazını da dört rekat kıldı.
Bundan sonra Abdullah İbn Ömer'de, Yüce Allah'a kavuşuncaya kadar Müzdelife'de bu iki namazı bu şekilde kıldı.”
Bir rivayette ise şu ilave yer almaktadır: “Bu iki namazı, bir kametle kıldı.” 370[370]

48- Müzdelife'de Bayram Günü Sabah Namazını Erken Kılmanın Müstehab Olması

1179- Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, iki namaz hariç, Resulullah (s.a.u)'in vaktinden başka zamanda namaz kıldığını görmedim. Bunlar;
1- Müzdelife'deki akşam namazı ile yatsı namazı.
2- Bir de, o gün sabah namazını da Müzdelife'de alışılagelen vaktinden önce kıldırdı.371[371]

49- Müzdelife'den Mina'ya Dönerken Kadınlar ile Diğer Zayıf Kimselerin İzdihamdan Dolayı (Herkesten) Önce Gönderilmesinin Ve Diğerlerinin De, Müzdeli Fe'de Sabah Namazını Kılıncaya Kadar Beklemelerinin Müstehab Olması

1180- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Şevde, Müzdelife gecesi, Resulullah (s.a.v.)'in hareketinden ve insanların izdihamından Önce kendisinin Mina'ya gönderilmesi hususunda Resulullah (s.a.v.)'den izin istedi. Çünkü Şevde, iri yapılı ağır bir kadındı. Resulullah (s.a.v.)'de ona izin verdi. Bunun üzerine Şevde, Resulullah (s.a.v.)'in hareketinden önce Mina'ya doğru yola çıktı. Resulullah (s.a.v.) ise bizi yanında alıkoydu. Nihayet sabahladık. Sonra onunla birlikte Mina'ya hareket ettik.
Sevde'nin Resulullah (s.a.v.)'den izin istediği gibi izin istemiş olup da onun izniyle Mina'ya herkesten önce hareket etmem, beni

sevindirecek herhangi bir şeyden daha sevimli olurdu."[372][372]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Kurban bayramı gecesi Müzdelife'de iken kalabalığa tahammülü olmayan kadınlara, çocuklara, acizlere, zayıflara ve yaşlılara ortalığın ağarmasını beklemeden Müzdelife'den Mina'ya S'dip sabah namazını orada kılmalarına ve halk, Akabe'ye yığılmadan önce gidip orada güneş doğduktan sonra Akabe cemresine rahatça taş atmalarına izin vermiştir.
Hz. Âişe'de, yolda halkın izdihamından zahmet çektiği için "Keşke Sevde"nin yaptığı gibi ben de Mina'ya önden hareket etseydim1 tarzında temenni etmiştir.

1181- Esmâ'nın azadlısı Abdullah'tan rivayet edilmiştir: "Esma', Müzdelife alanındayken bana:
"Ay gözden kayboldu mu?" diye sordu. Ben de;
"Hayır, henüz batmadı" diye cevap verdim.
Bunun üzerine bir müddet/saat daha namaz kıldı. Sonra yine:
"Evladım! Ay gözden kayboldu mu?" dedi. Ben de:
"Evet, battı" dedim. Esma:
"Beni götür" dedi.
Bunun üzerine beraberce yola koyulduk. Nihayet cemre taşlarını attı, sonra Mina'daki konakladığı yerde sabah namazını kıldı. Ona:
"Ey anneciğim! Galiba biz meşru vaktinden önce gecenin sonundaki alacakaranlık içinde geldik"' dedim. Bana:
"Hayır, evladım! Peygamber (s.a.v.) böyle durumlarda kadınlara izin verdi" dedi. [373][373]

1182- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), beni, Müzdelife'den yükünün içerisinde veya zayıf kimselerin yanına gönderdi." [374][374]

1183- Salim b. Abdullah'tan rivayet edilmiştir:
"Abdullah İbn Ömer, ailesinin zayıf olanlarını Mina'ya önden gönderir, geri kalanlarla birlikte Müzdelife'deki Meş'ar-i Harem'de geceleyin

vakfeye dururdu. Burada akıllarına gelen dualarla Allah'ı zikrederlerdi. Sonra imam/-yönetici gelip vakfeye durmadan ve oradan ayrılmadan önce oradan ayrılırlardı. Cemaatin bazısı Mina'ya sabah namazından önce ve bazısı da (sabah namazından) sonra varırdı. Oraya vardıklarında cemreleri taşlarlardı. Abdullah İbn Ömer; "Resulullah (s.a.v.), böyle önde gidenler hakkında ruhsat verdi" dedi. [375][375]

50- Akabe Cemresinde Taşları Vadinin içinden Atmak, Mekke'yi Sol Tarafına Almak Ve Her Taşı Atarken Tekbir Getirmek

1184- Abdurrahman b. Yezîd'den rivayet edilmiştir:
"Abdullah İbn Mes'ud, Akabe cemresinde vadinin içinden yedi ufak taş attı. Her taşı atarken tekbir getiriyordu. Ona:
"Bazı kimseler taşları vadinin üst tarafından atıyorlar" denildi. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud:
"Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, burası üzerine hac ibadetinin büyük bir kısmını içeren Bakara suresi indirilen zatın taş attığı yerdir" dedi. [376][376]

Açıklama:

Cemrelere taş atma, bayramın birinci günü başlanır. ilk önce Akabe cemresinden 7 taş atılır, ikinci, üçüncü ve dördüncü günü, her üç cemreye birden 21 tane taş atılır. Böylece toplam sayı, 70'e ulaşır.
Akabe cemresine taş atılırken Kabe sola ve Mina vadisi ise sağa alınmalıdır. Halifeler ile İmam Mâlik, bu görüştedir.
Akabe, Mekke'ye 2 mil uzaklıkta bir tepedir. Burası, Akabe bey'atının yapıldığı yerdir.

51- Bayram Günü Akabe Cemresinde Hayvan Üzerinde Taş Atmanın Mustehab Olması Ve Peygamber (s.a.v.)'in *"Hac İbadetlerini Almalısınız"* Hadisinin Mahiyeti

1185- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'i kurban bayramı günü hayvanının üzerinde taş atarken ve;
“Hac ibadetlerini almalısınız. Çünkü bilmiyorum, belki bu haccimdan sonra bir daha haccedememem” buyururken işittim. 377[377]

Açıklama:

“Hac ibadetlerini almalısınız” sözünden maksat; hac ibadetlerini, söz ve fiil olarak nasıl yapmışsam sizin de bunları aynı şekilde yapmanız meşru olmuştur. Bunları benden gördüğünüz gibi belleyin ve başkalarına da öğretin demektir.

1186- Ümmü'I-Husayn'dan rivayet edilmiştir:
“Ben, Veda haccında Resulllah (s.a.v.)'Ie birlikte hac yaptım. Onu, Akabe Cemre'sinde taş atarken ve oradan ayrılırken hep devesinin üzerinde gördüm. Beraberinde Bilâl ile Üsâme de vardı. Biri devesini(n yularını tutmuş götürüyor, diğeri de Resulullah (s.a.v.)'i güneşten korumak için elbisesini onun başına kaldırıyordu. Resulullah (s.a.v.) (orada) birçok sözler söyledi. Sonra da onu:
“Eğer size organı kesilmiş bir köle emir tayin edilir de sizi Allah'ın kitabı ile yönetirse mutlaka onu dinleyin ve ona itaat edin!” buyururken işittim. 378[378]

52- Cemre Taşlarının Fiske Kadar Olmasının Müste-Hab Görülmesi

1187- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, cemrede fiske taşı kadar taşlar atarken gördüm.” 379[379]

Açıklama:

Cemre kelimesi, sözlükte; ateş koru, közü, küçük çakıl taşı gibi anlamlara gelir. Burada ise haccın şartlarından olan cemre ve

cemrelerin atıldığı yer anlamındadır.
Akabe, ilk ve orta diye üç cemre vardır. Cemrelerin üçü de, Mina'dadır. Akabe büyük cemre, kurban kesme günü taşlanır. Bu, Müzdelife'den Mina'ya gelindiğinde yapılır.
ilk ve orta cemreler, Hayf mescidinin yukarısındadır.
Cemrelere taş atılırken, Allah'a hamd ve sena edilir, tekbir ve tahlil getirilir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Salât ve selam okunur. Ayrıca arzu edilen başka dualarda okunur. Duâ edilirken, eller havaya kaldırılır.

53- Taş Atmanın Müstehab Vakti

1188. Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü kuşluk vaktinde cemreye taş attı. Bundan sonraki (günler) de ise güneşin tam tepe noktasından batı tarafına doğru kaymasından sonra yaptı.” [380][380]

54- Cemre Taşlarının Yedi Tane Olması

1189- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Büyük abdest sırasında taşla temizlenmek tek, cemre taşları tek, Safa ile Merve arasında yapılan sa'y tek ve tavaf tektir. Sizden birisi büyük abdest sırasında taşla temizlenmek istediği zaman tek adet taşlarla temizlensin.”[381][381]
Açıklama: Cemrelerdeki tek, yedişer yedişer; tavaftaki tek, yedi; sa'ydeki tek yine yedi, taşla silinmekteki tek ise üçtür.

55- Saçı Kestirmenin, Saçı Kısaltmaya Tercih Edilmesi Ve Saç Kısaltmanın Da Caiz Olması

1190- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.);
“Allahım! Saçlarını tamamen kestirenlere merhamet eyle!” buyurdu. Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Saçlarını kısaltanlara da” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Saçlarını tamamen kestirenlere merhamet eyle!” buyurdu. Sahabiler yine:
“Ey Allah'ın resulü! Saçlarını kısaltanlara da” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Saçlarını kısaltanlara da merhamet eyle!” buyurdu. 382[382]

1191- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Veda haccında başını tamamen traş ettirmiştir.” 383[383]

56- Kurban Bayramı Günü Önce Cemreye Taş Atma, Sonra Kurban Kesme, Sonra Traş Olma Ve Traşta Da Traş Olanın Başının Sağ Tarafından Başlamanın Sünnet Olması

1192- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), cemrede taşlarını attığı, kurbanını keserek traş olduğu zaman önce başının sağ tarafını berbere uzattı. O da, onu traş etti. Sonra Ensar'dan Ebu Talha'yı çağırıp bu saçları ona verdi. Sonra başının sol tarafını berbere uzatıp:
“Traş et!” buyurdu. Bunun üzerine berber, başının o tarafını da traş etti. Resulullah (s.a.v.), bu saçları Ebu Talha'ya verip:
“Bunları, halk arasında paylaştır!” buyurdu. 384[384]

57- Kurban Kesmeden Traş Olan Yada Cemreye Taş Atmadan Kurban Kesen Kimselerin Durumu

1193- Abdullah İbn Amr İbnu'1-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'i kendisine sorulan sorular ile ilgili şöyle buyurduğunu işittim:
“O, Nahr Kurban bayramı günü cemrede dururken yanına bir adam gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Ben, cemreye taş atmadan önce traş oldum” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Taşlarını at, zararı yok” buyurdu. Bir başkası daha gelip:

“Ben, cemreye taş atmadan önce Beytullah'a gidip ifaza ziyaret tavafı” yaptım” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Taşlarını at, zararı yok” buyurdu. O gün kendisine bir şey sorulup da:
“Yapın, zararı yok” demekten başka bir şey söylediğini görmedim. [385][385]

Açıklama:

Konu ile ilgili bu rivayetler, göz önünde bulundurulduğunda konumuzu teşkil eden bu hadiste dört meselenin söz konusu ediidiği,anlaşilmaktadir:
1- Bayramın birinci günü yanlişlıklâ'kurbanı kesmeden traş olmak.
2- Akabe cemresine taşlan atmadan kurban kesmek.
3- Taşları atmadan önce traş olmak.
4- Taşlan atmadan öncelfaza tavafını yapmak.
Bilindiği gibi hac ile ilgili bu fiillerin sırası şöyledir:
a- Bayramın birinci günü önce Akabe cemresine yedi taş atılır.
b- Sonra kurban kesilir.
c- Kurban sonra tarş olunarak ihramdan çıkılmış olunur, daha sonra da Mekke'ye gidilip ifaza tavafı yapılır.
Görülüyor ki, Resulullah (s.a.v.)'e yöneltilen bütün sorular bu sıranın bozulmasıyla ilgilidir. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu soruların hepsine olumlu cevap vermiş, hepsine de “Bu sırayı bozduğundan dolayı bu amellere bir noksanlık gelmediği bu yüzden herhangi bir ceza da lazım gelmez” anlamında “Zararı yok” buyurmuştur.
Hadiste söz konusu edilen bütün bu fiiller, bayramın birinci gününe aittir. Bu fiilleri yaparken aralarındaki sıraya uygun olarak yapmak, İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'e göre sünnettir. Terkinden dolayı fidye lazım gelmezse de küçümseyerek terk etmek günahkar olur.
Alimlerin büyük çoğunluğuna göre ise, bu sırayı terk etmekte herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü bu sırayı terk eden kimse, günahkar olmadığı gibi kendisine herhangi bir kefaret de gerekmez.
Ziyaret Tavafı, farz olup haccın bir rüknüdür. Bu tavaf yapılmadıkça, hac tamam olmaz.

1194- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'e; kurban kesmek, traş olmak, şeytan taşlama ve bu hususları önce yada sonra yapma hususunda sorular soruldu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Zararı yok” buyurdu. 386[386]

58- Ziyaret Tavafının Bayramın (Birinci) Günü Yapmanın Müstehab Olması

1195- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Kurban bayramının birinci günü ziyaret tavafı yaptı, sonra dönüp öğle namazını Mina'da kıldı.” 387[387]

1196- Abdulaziz b. Rufey'den rivayet edilmiştir:
“Enes b. Mâlik'e soru sorup:
“Bana, Resulullah (s.a.v.)'den aklında tuttuğun bir şeyi haber ver: Resulullah (s.a.v.), Terviye Zilhicce ayının S. günü öğle namazını nerede kıldı?” dedim. Enes:
“Mina'da 7 diye cevap verdi. Sonra:
“Resulullah {s.a.v.), Mina'dan dönüş Zilhicce ayının on üçüncü günü ikindi namazını nerede kıldı?” dedim. Enes:
İbtan da deyip sonra da:
“Amirlerin ne yapıyorsa sen de onu yap!” dedi. 388[388]

59- Mina'dan Dönüş Günü Muhassab'e İnip Orada Namaz Kılmanın Müstehab Olması

1197- Nâfi'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Ömer, Muhassab'a inmeyi sünnet kabul eder, Mina'dan dönüş Zilhicce ayının on üçüncü günü öğle namazını Muhassab'de kılardı.
Nâfi' der ki:
“Resulullah (s.a.v.) ve ondan sonra Raşid halifeler de Muhassab'e inmişlerdir.” 389[389]

Muhassab:

Hicun ile Nur dağı arasında bulunan ve Mekke mezarlığına kadar uzanan geniş bir deredir. Bu saha, Mina ile Mekke arasında yer alır. Buraya Ebtah, Bahta, Hasba ve Hayfi Beni Kinane gibi isimler de verilmiştir.

1198- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Ebtah'a inmek sünnet değildir. Resulullah (s.a.v.)'in oraya inmesi Medine'den dönerken yola çıkmak için daha kolayına geldiğindendir." [390][390]

1199- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Muhassab'ta kalmak, hac ibadetinden değildir. Burası sadece Resulullah (s.a.v.)'in konakladığı bir yerdir." [391][391]

1200- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Mekke'ye girmeden önce Mina'da bulunduğumuz sırada Resulullah (s.a.v.), bize:
"Yarın konaklayacağımız yer, inşallah Kinâne oğullarının, küfür üzere Kureyş'le sözleştikleri yurtları olacaktır" buyurdu.
Hadisin ravisi Zührî der ki:
"Söz konusu Kinâne ile Kureyş arasındaki sözleşme, Haşim oğulları ile Muttalib oğullan'na karşı Resulullah (s.a.v.)'i kendilerine teslim edene kadar onlarla evlenmemek ve alış veriş yapmamak üzere yazılı anlaşma yapmalarıdır.
Kinâne oğullarının yurtlarıyla kast edilen, Mekke'nin yukarısındaki Mina yolu üzerinde bulunan, Muhassab'tır."[392][392]

60- Teşrik Günlerinde Birkaç Gece Mina'da Kalmanın Vacip Olması Ve Hacılara Su Dağıtma Vazifesi Görenler için Bunun Terkine İzin Verilmesi

1201- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abbâs b. Abdulmuttalib, hacılara su dağıtmak maksadıyla Mina gecelerinde Mekke'de kalmak üzere Resulullah (s.a.v.)'den izin istedi. O da, ona izin verdi.” 393[393]

61- Kurbanlık Hayvanların Etlerini, Derilerini Ve Çullarını Sadaka Olarak Vermek

1202- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Ali'ye; kurbanlık develerine bakmasını, bütün develerinin etlerini, derilerini ve çullarına fakirlere dağıtmasını, bunlardan kasaplık hakkı olarak bir şey vermemesini emretti.” 394[394]

62- Kurbanda Ortaklık Ve Sığırla Deveden Herbiri Nin Yedi Kişiye Yeterli Olması

1203- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hudeybiye yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yedi kişi için bir deve ve yine yedi kişi için bir sığır kurban ettik.” 395[395]

1204- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le umreyle birlikte temettü haccı yaptık. Bir sığırı yedi namına kesip onda ortak olurduk.” 396[396]

1205- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), hanımları namına kurban kesti.”

63- Develerin Bağlı Olarak Ayakta Boğazlanması

1206- Ziyâd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Ömer, Mina'da kurbanlık devesini yere yatırıp kurban kesen bir adamın yanma varıp ona:
“Deveyi kaldırıp onu ayakta ve ayağı bağlı olarak kes. Devenin bu şekilde boğazlanması, Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünnetidir” dedi. 397[397]

Açıklama:

Devenin ayakta bağlı olarak kesilmesinden maksat, sol ön ayağının iple bağlandıktan sonra boğazlanmasıdır. Sığır ile koyunu yatırarak kesmek ve üç ayağını bağlayarak sağ arka ayağını serbest bırakmak müstehabtır.

64- Bizzat Gitmek İstemeyen Kimseye, Hareme Kurbanlık Göndermesinin Ve Kurbanlığa Nişan Takarak Nişan İplerini Örmenin Müstehab Olması, Kurbanlık Gönderen Kimsenin İhramlı Sayılmaması Ve Bununla O Kimseye İhramın Haram Kıldığı Hiçbir Şeyin Haram Olmaması

1207- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Biz, Beytullah'a gönderilecek kurbanlık koyunların boyunlarına gerdanlık takardık. Sonra da onları Beytullah'a gönderirdik. Resulullah (s.a.v.) ise, gönderdiği bu kurbanlıklardan dolayı kendisine hiçbir şey haram olmayarak ihramsız halde aramızda bulunurdu." [398][398]

Açıklama:

Beytullah'a gönderilen hayvanın boynuna kurbanlık olduğunu gösteren bir nişan takmaya "Taklîd" denir. Hayvanın boynuna alamet olmak üzere; bükülmüş ip, deri parçası gibi bir tasma takmak, alimlerin büyük çoğunluğuna göre sünnettir. Yalnız nişanın, nalın gibi küçük baş hayvanlara zor gelecek ve onları zayıflatacak derecede ağır bir tasma olmamasına dikkat etmek gerekir.
Hanefilere göre; koyun, hedy kurbanı olur. Fakat boynuna tasma takılamaz Çünkü müslüman toplumu arasında böyle bir uygulama görülmemiştir. Eğer Peygamber (s.a.v.)'in böyle bir uygulaması olsaydı, müslümanlar onu terk etmezlerdi.
Ayrıca Beytuüah'a gönderilen kurbanlık koyun, hac ve umre ile ilgili bir koyun değildir. Resulullah (s.a.v.)'in, bu kurbanlığı gönderdikten sonra orada ihrama girmeden kalmış olması, bu kurbanlık koyunların

hac veya umre ile ilgili olarak Beytullah'a gönderilen bir kurbanlık olmadığını gösterir. Bunun aksini ifade eden hiçbir rivayete rastlamak mümkün değildir.
Resulullah (s.a.v.), bu kurbanlıklarını, hicretin 9. yılında Hz. Ebu Bekr ile birlikte Beytullah'a göndermiştir.
Sahabenin büyük çoğunluğu, İmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed ve Hanefilere göre; Hac yapmak niyetinde olmayan bir kimsenin, Beytullah'a kurbanlık gönderip te memleketinde kalan bir kimseye, elbiselerinden soyunması ve ihrama giren bir kimseye yasak olan hareketlerden kaçınması gerekmez, ancak hac ve umre için ihrama girdiği zaman bu yasaklara uyması lazım gelir. Hatta Hanefi alimlerinden Tahâvî (ö. 321/933), bu görüşteki ilim adamlarının dayandıkları delilleri göstermek için bu hadisi 18 senedle rivayet etmiştir.
Hanefilere göre; Beytullah'a kurbanlık gönderen bir kimsenin ihrama girmiş sayılabil-mesi için şu üç şartın bulunması gerekir:
1- Hac veya umre ibadeti için niyet etmiş olmak.
2- Kurbanlıkla birlikte hac için yola çıkmış olmak,
3- Kurbanlığın boynuna gerdanlık takmak.
Kısacası, bir kimse, sadece Beytullah'a kurbanlık göndermekle ihrama girmiş sayılmaz.
Yine bir kimsenin, kurbanlığını kendi memleketinde iken işaretlemesi ve boynuna gerdanlık takması müstehabtır. Ancak hac veya umre yapmak isteyen kimsenin, kurbanlığı İşaretlemeyi ve boynuna gerdanlık takmayı, mikat'e kadar ertelemesi müstehabtır.

65- İhtiyacı Olan Kimsenin Kurbanlık Olarak Gönderilen Deveye Binmesinin Caiz Olması

1208- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Kabe'ye doğru kurbanlık devesini önüne katmış sürüp götüren bir adam görüp ona:
“Deveye bin!” dedi. Adam:
“Ey Allah'ın resulü! Bu deve, kurbanlıktır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ikinci yada üçüncü defa da:
“Yazıklar olsun sana! Bin şu deveye” buyurdu. [399][399]

Açıklama:

Kurbanlık deve veya sığıra zarar vermiyorsa onlara binmek caizdir. Binmeye İhtiyaç du-yuisa da duyulmasa da fark etmez. Yalnız Hanefilere göre zaruret yoksa kurbanlık hayvana binilmez.

1209- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Câbir b. Abdullah'a, kurbanlık hayvana binilip binilemeyeceği soruldu. Oda:
“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i:
“Zorda kaldığın zaman sırtına bineceğin başka bir hayvan buluncaya kadar kurbanlık hayvana ma'ruf bir şekilde bin' buyururken işittim.” [400][400]

Açıklama:

Ma'ruf bir şekilde binmekten maksat, hayvana eziyet vermeyerek onu hoş tutmaktır.

66- Kurban Hayvanlık Yolda Giderken Sakatlandığında Ne Yapılması Gerektiği Meselesi

1210- Züeyb Ebİ Kabîsa (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), kurbanlık develeri, Züeyb'le birlikte gönderir, sonra da ona:
“Bu kurbanlık develerden yolda yürümekten aciz kalıp öleceğinden endişe edersen, hemen onu boğazla. Sonra boynundaki nişan nalımm kanına bulaştır. Sonra da bu kanlı na'l ile hörgücünün yan tarafını damgala. Onun etinden sen ve yol arkadaşlarından hiçbirisi yemesin' emrini verirdi.” [401][401]

Açıklama:

Mekke'ye götürülen kurbanlık yürüyemeyip yolda kalırsa onu keserek etini fakirlere dağıtmak gerekir. Sahibi ile yol arkadaşian onu keserek yiyemezler. Bu yasaklamanın sebebi de, bazı kimselerin bu

tür hayvanları zamanından önce yorup onları kesmeleri ve yolculuk anında onları yemeleri olasılığını önlemektir.

67- Veda Tavafının, Hayızlı Kadınlar Dışında Herkese Vacip Olması

1211- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Halka, veda tavafı yapılması için son varacakları yerin Kabe olduğu emredildi. Sadece hayızlı kadına veda tavafını yapmaması konusunda izin verildi.[402][402]

1212- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Safiyye bint. Huyey, ziyaret tavafı yaptıktan sonra hayz gördü. Ben onun hayız olduğunu Resulullah (s.a.v.)'e bildirdim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);
“O, bizi yolumuzdan alıkoyacak mı?” dîye sordu. Ben de:
“Ey Allah'ın resulü! O, ziyaret tavafını yapmış ve Kabe'yi tavaf etmiştir. Ziyaret tavafının ardından hayız olmuş” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Öyleyse yola çıksın” buyurdu. [403][403]

Açıklama:

Bu olay, Mekke'den Medine'ye dönüleceği sırada meydana gelmişti.
İfaza ziyaret tavafı, haccın rükunlanndandır. Bu tavafın sahih olabilmesi için, temiz ofma hali şarttır. İfaza tavafını yapmadan hayız gören bir kadın, temizlenip de ifaza tavafını yapmadıkça memleketine dönemez. Vasıta sahiplerinin, bu durumda kalan kadınlar için yolculuğu ertelemeleri üzerlerine vacip değilse de böyle bir iyiliği esirgemeleri uygun bir davranış değildir.

68- Hacı Olan ile Hacı Olmayan Kimsenin, Kabe'ye Girip içinde Namaz Kılmasının Ve Kabe'nin Her Tarafında Dua Etmesinin Müstehab Olması

1213- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), beraberinde Üsâme, Bilal ve Kabe'nin hizmetçisi Osman b. Talha olduğu halde Kabe'ye girip Kabe'nin kapısını kapadı. Sonra orada bir müddet kaldı.
Abdullah İbn Ömer der ki: Bilal çıktığı zaman ona:
“Resulullah (s.a.v.) içerde ne yaptı?” diye sordum. O da.
“İki direk soluna, bir direk sağına ve üç direk de arkasına aldı. O zaman Kabe altı direk üzerinde idi- Sonra da namaz kıldı” diye cevap verdi. [404][404]

Açıklama:

Kabe, mavi taşlardan yapılmış 15 metre yüksekliğinde, Mescid-i Haramın'ın ortasında, kuzey cephesi 10 metre, batı cephesi 12 metre, güney cephesi 16 metre, doğu cephesi 11 metre uzunluğunda küp seklinde bir binadır.
Kur'an'ın İfadesine göre; yeryüzünde insanlar için yapılmış ilk bina Kabe'dir. Kabe'nin inşa tarihi ile İlgili pek çok rivayetler vardır. Kur'an-ı Kerim'de, Kabe'yi inşa edenlerin; Hz. İbrahim ile oğlu İsmail olduğu belirtilmektedir. [405][405]
Resulllah (s.a.v.) Kabe'ye girerken yanına çok sevdiği Zeyd'in oğlu olduğu için Üsame'yİ, müezzini olduğu için Bilal'ı, Kabe'nin hizmetçisi olduğu için Osman b. Talha'yı almıştır.
Kabe'nin içine girdikten sonra kapıyı üzerlerine kapatmalarının hikmeti; izdihamı önlemek yada kalblerinin sükunet bulup tam bir huşuya ermesini sağlamaktır.
İki direkle kast edilen; Rükn-ü Esved ile Rükn-ü Yemânî'dir. Rükn-ü Esved'in iki fazileti vardır. Biri, Hz. İbrahim'in attığı temel üzerinde bulunmuş olması, diğeri de Hacerü'l-Esved'in bulunmasıdır.
Rükn-ü Yemânî'nin ise bir fazileti vardır. O da, Hz. İbrahim'in temeli vardır. O da, Hz. İbrahim'in temeli üzerinde bulunmasıdır. Hacerü'l-Esved, sözü edilen iki faziletinden dolayı istilam edilmek ve öpülmek suretiyle temayüz etmiştir. Rükn-ü Yemânî ise; istilam edilir, fakat öpülmez.
Bu hadis; Resululİah (s.a.v.)'in Kabe'deki namazı, Yemânî rükunlar arasında bulunan iki direk arasında kıldığı ifadesi; Resulllah

(s.a.v.)'in sağında ve solunda birer direk bulunduğu bildirilmişse de aslında burada direğin biri, ya diğer iki direkle aynı hizada bulunmadığından yada Resulullah (s.a.v.), namazı ona karşı kıldığından zikredilmemiştir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, beraberinde Üsame, Osman b. Ebi Talha, Fadl b. Abbas ve Bilal olduğu halde Ka'be'nin içerisinde namaz kıldığına dair bir çok hadis gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ka'be'nİn içerisine girip orada namaz kıldığını söyleyenlerin yanı sıra kılmadığını söyleyenler de vardır. Bu görüş ayrılığın sebebi, bu konuda Üsame b. Zeyd'den iki farklı rivayetin gelmiş olmasıdır.
Bütün bunlara rağmen, Resulullah (s.a.v.)'in Ka'be'nİn içerisinde namaz kıldığı umumiyetle kabul edilmiş, hatta yeri ve şekli üzerinde bazı detaylara bile yer verilmiştir.
Abdullah İbn Ömer, Kabe'ye girince, yüzü istikâmetinde ileri doğru yürüyüp kapıyı arkasında bırakarak karşısındaki duvara üç arşın kalıncaya kadar ve Bilal'ın haber verdiği yeri bulur, orada namazını kilarmış
Resulullah (s.a.v.) zamanında Kabe'nin içinde o zaman altı direk vardı. Kabe'nin, hadisin ravisi Mâİik döneminde Kabe içinbdeki direklerden biri alınmış ve beş direk kalmıştı. Metindeki bu ifade, Kabe içindeki direklerin sayısının sonradan değiştiğini göstermektedir.
Bazı alimler de, rivayetlerdeki bu farklılıklara bakarak olayın ayrı ayrı zamanlarda iki defa meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir.

1214- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Mekke'nin fethi yılında Üsame b. Zeyd'e ait dişi bir deve üzerinde gelip onu Kabe'nin Harîm'ine çöktürdü. Sonra Osman b. Talha'yı çağırıp ona:
“Bana Kabe'nin anahtarını getir” buyurdu. Osman hemen Kabe'nin anahtarını getirmek için annesine gitti. Fakat annesi Kabe'nin anahtarını ona vermek istemedi. Osman:
“Vallahi, ya o anahtarı bana verirsin yada şu kılıç belimden çıkar” dedi.
Bunun üzerine annesi, anahtarı ona verdi. O da, Peygamber (s.a.v.) gelip anahtarı ona teslim etti. Resulullah (s.a.v.), Kabe'nin kapısını açtı. [406][406]

1215- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) Kabe'ye girdi. Kabe'nin içerisinde altı direk vardı. Bir direğin yanında durup dua etti, fakat Kabe'nin içinde namaz kılmadı.” [407][407]

1216- İsmail b. Ebi Hâlid'den rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in sahabisi olan Abdullah İbn Ebi Evfâ'ya:
“Peygamber (s.a.v.), Kaza umresi esnasında Kabe'ye girdi mi?” diye sordum. O da:
“Hayır!” diye cevap verdi. [408][408]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in bu umresinden maksat, hicretin 7. senesinde yapılan “Kaza Umresi”dir.
Resulullah (s.a.v.)'in Kabe'ye girmemesinin sebebi, içerisinde bulunan putlardan dolayıdır.
Kurtubî'ye göre Kabe'nin içerisinde 360'dan fazla put vardı. Resulullah (s.a.v.) Mekke'yi feth edince Kabe'yi putlardan temizlemiştir.
Resulullah (s.a.v.)'in Kabe'nin içerisine ne zaman girdiği de ihtilaflıdır.
1- Bazılarına göre, Mekke'nin fethi günü girmiştir.
2- Bazılarına göre, Umretu'l-Kaza'da girmiştir.
3- Bazılarına göre ise Veda haccı sırasında girmiştir.
4- Rivayetlerdekİ ihtilafı birleştirmeye çalışan bir grup alim ise, Fetih günü ve Veda haccı sırasında girdiğini ileri sürmüştür.

1217- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.), bana;
“Eğer kavmim küfürden yeni kurtulmuş olmasaydı ben Kabe'yi yıkıp İbrahim (a.s)'ın temelleri *üzerine yemden kurardım. Çünkü Kureyş, Kabe'yi yaparken İbrahim (a.s)'ın yaptığı temellerden noksan yaptı. Doğrusu ben bir de Kabe'ye arka bîr kapı yapardım”* buyurdu.[409][409]

1218- Atâ'dan rivayet edilmiştir:

“Yezid b. Muaviye zamanında Şamlılar Mekke'ye saldırıp Beytullah yandığı ve olan olduğu zaman Abdullah İbn Zübeyr, Kabe'yi, hacc mevsiminde insanlar gelinceye kadar harap hâli üzere bıraktı. Bununla, halkı, Şamlılar üzerine harbe cüretlendirmek yada sevketmek istiyordu. Halk, haçtan dağılınca Abdullah İbn Zübeyr;
“Ey cemaat! Kabe hakkındaki görüşünüzü bana söyleyin. Onu yıkıp yeniden mi yapayım, yoksa harâb olan yerlerini onarayım mı?” diye sordu. Abdullah İbn Abbâs:
“Bana bu konuda bir fikir belirdi. Harap olan yerlerini tamir etmeni ve halkın müslüman oldukları zaman buldukları bu beyti, müslüman oldukları zaman buldukları taşları, Peygamber (s.a.v.)'in de Peygamber olarak gönderildiği zaman bulduğu bu şeyleri hâli üzere bırakmanı uygun görüyorum” dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Zübeyr:
“Sizden birinizin evi yansa onu yenilemedikçe gönlü razı olmaz. Şu halde Rabbinizin Beytine nasıl razı olabiliyorsunuz? Ben, Rabbime üç defa istiharede bulunacağım. Sonra yapacağım işe niyet edeceğim” dedi.
Üç gece geçtikten sonra Kabe'yi yıkmaya karar verdi. Halk Kabe'nin üzerine çıkan ilk insanın başına gökten bir belâ ineceği korkusuyla onu bu işten vazgeçirmeye çalıştı. Nihayet Beytullah'm üzerine bir adam çıkarak ondan bir taş attı. Halk onun başına bir şey gelmediğini görünce hep birden Abdullah İbn Zübeyr'e tabî' olup Beytullah'ı yıkarak yer seviyesine kadar indirdiler. Abdullah İbn Zübeyr, Kâ'be'nin binası yükselinceye kadar kıble vazifesi görmek üzere bir takım direkler diktirdi ve üzerlerine perdeler çektirdi.
Abdullah İbn Zübeyr der ki: Ben, Âişe'yi şöyle derken işittim: Peygamber (s.a.v.):
“Halk, küfürden yeni kurtulmuş olmasaydı ben mutlaka Hicr'dan beş arşın miktarı bir yeri Kabe'ye ilave ederdim ve ona insanların birinden girecekleri bir kapı ile diğerinden çıkacakları bir kapı yapardım. Fakat bende Kabe'nin bina masrafına yetişecek para yoktur” buyurdu.
Abdullah İbn Zübeyr:
“İşte ben bugün Kabe'nin binası için sarfedecek parayı sağlıyorum, insanlardan da korkacak değilim” dedi.
Hadisin ravisi Ata sözüne devamla der ki:

“Abdullah İbn Zübeyr, Kabe'ye Hicr'dan beş arşın yer ilave etti. Hattâ bir temel açarak halka gösterdi. Halk ona baktılar. Sonra da binayı onun üzerine kurdu.
Kâ'be'nin uzunluğu, onsekiz arşındı. Abdullah İbn Zübeyr, ilâveyi yapınca bunu kısa görerek uzunluğuna on arşın ilave etti. Beytullah'a iki kapı yaptı. Bunların birinden girilir, diğerinden çıkılırdı. Abdullah İbn Zübeyr şehit edilince, Haccâc, Mervân'a mektup yazarak bunu ve Abdullah İbn Zübeyr'in Kabe'yi Mekkelilerden âdil bir takım kimselerin gördükleri bir temel üzerine bina ettiğini haber verdi. Abdülmelik'de, ona:
“Biz, Abdullah İbn Zübeyr'in berbat ettiği bir şeyde yokuz. Uzunluğuna yaptığı ilaveyi olduğu gibi bırak, fakat Hicr'dan yaptığı ilaveyi eskiden yapıldığı şekle çevir, açtığı kapıyı da kapa!” diye yazdı.
Bunun üzerine Haccâc, Kabe'nin binasını yıkarak eski şekline iade etti. [410][410]

Açıklama: Ka'be, Allah'a ibadet etmek üzere ve orada Allah'ı birlemek için Allah adına yeryüzünde yapılmış ilk binadır.
“Peygamberlerin babası” diye bilinen Hz. İbrahim (a.s), putlarla savaştıktan sonra ve içinde dikili bulunan putları yıktıktan sonra Allah'tan kendisine gelen emir üzerine Ka'be'yi inşa etmiştir.
Ka'be, Allah katında büyük bir şeref ve kutsiliğe mazhar olmasına rağmen zarar yada faydası dokunmayan taş bir binadır.
Ka'be'nin önemi; yeryüzünde Allah'ın birliğini ve kulluğun yalnızca O'na yapılacağının temsilini ve şirk ile puta tapıcılığın batıllığını belirtmede ortaya çıkmaktadır. Çünkü İnsanlığın putlara, taşlara ve tağutlara ibadet ve kulluk etmeyi din kabul ettiği dönemde onların batıl ve tümünün değersiz olduklarının anlaşılması için bu mabetlerin yerine Tevhid inancını temsil ederi bir simge olarak Ka'be yapılmıştır.
Rivayetlere göre Kabe 11 defa yapılmıştır:
1- Yüce Allah, gök halkının Beyt-i Ma'muru tavaf ettikleri gibi yeryüzü halkının da tavaf ve ziyaret etmeleri için Beyt-i Ma'mur'un yeryüzündeki bir örneği olması üzere melekleri gönderip ilk Kabe'yi yaptırmıştır.
2- Kabe'nin ikinci yapılışı, Hz. Adem (a.s) tarafındandır.

3- Hz. Adem (a.s)'ın vefatından Hz. Adem'in oğulları Kabe'yi taş ve çamurla tekrar yapmışlardır.
4- Tufan ile Kabe'nin binası yok olduğundan dolayı Hz. İbrahim (a.s) ve oğlu İsmâîl (a.s) tarafından inşa edilmiştir.
5- Üzerinden zaman geçip yıkılınca Kabe'yi bu seferde Amalikalilar yapmıştır.
6- Cürhümlüler tarafından yapılmıştır.
7- Kusayy b. Kilâb tarafindan yapılmıştır.
8- Kureyşüler tarafından yapılmıştır.
9- Abdullah b. Zübeyr tarafından yapılmıştır.
10- Haccâc-ı zalim rarafından yapılmıştır.
11- Osmanlı padişahlarından Ahmed ve oğlu Murad tarafından yapılmıştır. Ayrıca günümüzde Kabe'nin etrafında yeni düzenlemeler de yapılmıştır. [411][411]

70- Kabe'nin Hicri (=Önündeki Duvarı) Ve Kapısı

1219- Hz. Âîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'e:
"Hicr Kabe'nin önündeki duvar, Kabe'den midir?" diye sordum. Resulullah (s.a.v.)'de:
"Evet, Kabe'dendir" diye cevap verdi. Bu defa da ona:
"Öyleyse onu niçin Kabe'ye ilave etmemişler?" dedim. O da:
"Çünkü senin kavminin o dönem yıkılan Kabe'yi yeniden yaparken bütçesi buna yetmedi" buyurdu. Ona:
"Kabe'nin kapısı neden yüksek?" diye sordum. O da:
"Kavmin, istediklerini içeriye almak ve istediklerini de ondan uzaklaştırmak için bunu yapmıştır. Eğer kavmin cahiliyetten yeni kurtulmuş olmasaydı ve ben de onların kalplerinin inkarından endişe etmeseydim Hıcr'ın duvarını Kabe'ye ilave etmeye ve kapısını da zemin seviyesine getirmeye mutlak surette düşünürdüm" buyurdu.[412][412]

Açıklama: Hicr-i İsmail, Kabe'nin kuzey cephesinde bulunan bir sahanın ismidir. Hîcr kelimesi sözlükte; menetme, akıl ve himaye gibi mânâlara gelir. İbrahim (a.s)'ın oğlu İsmail (a.s) bu sahada yetiştirilip himaye edildiği için bu isim verilmiştir.

Hicr ı İsmail, 131 cm. yüksekliğinde ve yanm dâire biçiminde bir duvarla çevrilidir. Bu duvar ile Kabearasmda kalan sahaya, “Hicr-i İsmail” denilir. Duvarın bir köşesi, Kabe' nin Rükn-i irâkî denilen köşesinin hizâsmdadır ve iki köşe arasında 230 cm. genişliğinde bir boşluk var. Bu boşluktan Hicr'e girilip çıkılır. Duvarın diğer köşesi İse Kabe'nin Rükn-i Şâmî denilen köşesinin hizâsmdadır. Bu iki köşe arasında da 223 cm.lik bir boşluk bulunur. Buradan da Hicr'e girilip çıkılır. Yarım dâire biçimindeki duvarın iki köşesi arasındaki mesafe ise 800 cm.dir. Kabe'nin kuzeyindeki duvarının ortası ile Hicr'in yarım dâire biçimindeki duvann ortası arasında kalan mesafe de 844 cm.dir.
Hicr-i ismail denilen sahanın tamamı, Kabe'den sayılır. Fakat bâzı rivayetlere göre bu sahanın bir kısmı Kabe'dendir. Bir kısım rivayetlerde Kabe'den olan kısmın 6 zira olduğu belirtilmiştir. 6 zira yaklaşık olarak 3 metreye tekabül eder.
Hicr-i İsmail'in bir kısmının Ka'be’den bir parça olduğu kesin olduğundan Kabe tavaf edilirken Hicr-i İsmail'in etrafındaki mevcut duvann arkasından dolaşmak gerekir. Bîr kimse tavaf ederken Hicr-İ İsmail'in Kabe duvarı arasındaki bir girişten girip diğer bir girişten çıkmak suretiyle dolaşırsa tavaf sahih değildir. Çünkü Kabe'nin içinden geçmiş olur. İmam Malik, İmam Şafii ve İmam Ahmed bu görüştedir.
Hanefilere göre ise tavafın anılan duvann arkasından yapılması vaciptir. Hicr içerisinden geçmek suretiyle tavaf eden kimse, tavafını yenilemekle mükelleftir.

71- Kötürüm, Yaşlılık Gibi Durumlar ile Ölüm Sebebiyle Hac Yapmaktan Aciz Kalan Kimse Adına Hac Etme

1220- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Fadl b. Abbâs, Veda haccı yılında Müzdelife'den Mina'ya giderken Resulullah (s.a.v.)'in terkisinde bulunuyordu. Derken Yemen'deki Has'am kabilesinden genç bir kadın gelip Resulullah (s.a.v.)'e fetva sordu. Bu sırada Fadl kadına, kadın da Fadl'a bakmaya başladı. Resulullah (s.a.v.) derhal Fadl'in yüzünü eliyle kadından başka tarafa çevirmeye başladı. Kadın:

“Ey Allah'ın resulü! Allah'ın kulları üzerinde bulunan hac hususundaki farizası babama çok ihtiyarlığında erişti. Deve üzerinde durmaya güç yetiremiyor. Ben vekaleten onun yerine hac edebilir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Evet, vekaleten onun yerine hac edebilirsin” buyurdu. Bu olay, Veda haccı sırasında meydana geldi. 413[413]

Açıklama:

İmam Malik'e göre hayatta olan bir kimse namına başkasının hac etmesi caiz değildir. Yalnız hac etmeden ölen kimse namına başkası hac edebilir.
Hanefiler, İmam Şafii ile İmam Ahmed'e göre bizzat haccetmekten aciz olan kimse namına başkasının hac etmesi caizdir.

72- Çocuğun Yaptığı Haccin Sahih Olması Ve Onu Hac Ettiren Kimseye Sevab Verilmesi

1221- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Medine'ye 36 mil mesafede olan Ravha'da bir deve kervanına rastlayıp onlara:
“Hangi kavimdensiniz?” diye sordu. Onlar da:
“Müslümanlarız” diye cevap verdiler. Onlar, Resulullah'a:
“Siz kimsiniz?” dîye sordular. Resulullah (s.a.v.):
“Allah'ın resulüyüm!” diye cevap verdi.
Bunun üzerine bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'a bir çocuk uzatıp:
“Bunun yaptığı hac geçerli midir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Evet, geçerli! Sana da sevab var!” buyurdu. 414[414]

Açıklama:

İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed'e göre küçük çocuğun haccı sahihtir. Yalnız nafile yerine geçtiği için ergenlik çağına girdikten sonra imkan bulduğu takdirde hac etmesi gerekir.
Ebu Hanife'ye göre ise çocuğun haccı sahih değildir.

73- Haccin Ömürde Bir Defa Farz Olması

1222- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bize hutbe okuyup:
“Ey insanlar! Allah size haccı farz kılmıştır. Dolayısıyla hac edin!” buyurdu. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp:
“Ey Allah'ın resulü! Her sene mi hac yapalım?” diye sordu.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) sustu, öyle ki o adam, bu sözünü üç defa tekrarladı. Derken Resulullah (s.a.v.):
“Soruya “Evet” diye cevap verseydim, o zaman hac size her sene vacip olurdu. Siz de buna güç yetîremezdiniz” buyurdu. Daha sonra da:
“Ben sizi serbest bıraktığım sürece gereksiz yere soru sormamak üzere beni bırakın. Sizden öncekiler, ancak çok soru sormaları ve peygamberlerine ters düşmeleri sebebiyle helak olmuşlardır. Dolayısıyla ben size bir şey emrettiğimde onu gücünüz yettiğince yerine getirin. Bir şeyi yasakladığımda ise ondan kaçının” buyurdu. [415][415]

Açıklama:

Haccın ömürde bir defa farz olması hususunda ümmet ittifak etmiştir.

74- Kadının, Hacca Ve Yolculuğa Mahremiyle Gitmesi

1223- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kadın, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmadığı müddetçe üç gecelik yola gitmesin.” [416][416]

1224- Kazaa'dan rivayet edilmiştir:
Ebu Saîd el-Hudrî'den bir hadis dinledim ve çok hoşuma gitti. Ona:
“Bu hadisi sen bizzat Resulullah (s.a.v.)'den dinledin mi?” diye sordum. O da:
“Resulullah (s.a.v.)'den duymadığımı onun üzerinden mi söyleyeceğim?” dedi.

Kaza der ki: Ebu Saîd el-Hudrî'yi şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v.):
“Binekler ancak üç Mescid için koşulur:
1- *Benim şu Mescidim.*
2- *Mescid-i Haram.*
3- *Mescid-i Aksa”* buyurdu.
Ebu Saîd el-Hudrî der ki: Resulullah (s.a.v.)'i:
“Yanında, eşi veya nikah düşmeyen bir yakını olmayan bir kadın iki günlük yolculuğa çıkmasın” diye buyururken işittim. 417[417]

1225- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir müslüman kadına, yanında kendisine nikah düşmeyen bir kimse olmaksızın bir gecelik vere yolculuk etmesi helal değildir.” 418[418]

1226- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i hutbe okuyup:
“Hiçbir erkek, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmaksızın bir kadınla baş başa kalmasın. Bir kadın da, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmaksızın yolculuğa çıkmasın” buyururken işittim. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp:
“Ey Allah'ın resulü! Benim eşim, hac için yola çıktı. Ben de şu, şu gazaya yazıldım” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Git, eşinle birlikte hac et!” buyurdu. 419[419]

Açıklama:

Bu hadislerde ortak nokta, kadınların mahremsiz yolculuk yapmalarının yasaklanmasıdır. Ancak bu hadislerde belirtilen süreler, birbirinden farklıdır. En uzunu, üç günlük bir süre, en kısası ise bir “Berid”lik yaklaşık 22 km. süredir. Sürelerin değişik olması ölçünün bir noktada değil de yüzeysel olduğunu gösterir.
Yusuf el-Karadavi bu konuda şöyle der:
“Bu yasağın arkasındaki illet; yolculuğun deve, katır ve,eşek üzerinde yapılıp genellikle de neredeyse yerleşim merkezleri ve yaşayanlann pek bulunmadığı sahra ve çöllerin aşıldığı bir zamanda

kocasız ve mahremsiz yolculuğundan dolayı kadın hakkındaki korkudur. Böylesi bir yolculukta kadının kendisine bir kötülük yapılmasa dahi en azından hakkında kötü şeyler şüyu bulabilirdi. Fakat -asrımızda olduğu gibi- durum değişip yolculuğun en az yüz veya daha fazla yolcunun bindiği bir uçak yahut yüzlerce yolcu taşıya1; bir trende yapılması halinde ise, yalnız başına yolculuk yapan kadın hakkında korkmaya gerek yoktur. Dolayısıyla bu hususta şer'an kadın hakkında bir günah güçlük yoktur ve bu, hadise muhalefet de sayılmaz.
Bilakis bunu, Adiy İbn Hâtim'in merfu olarak rivayet ettiği şu hadis destekleyebilir: “Bir kadının Hira denilen yerden çıkıp yanında kocası olmaksızın ta Beytullah'a/Kabe'ye kadar gelmesi yakındır” [420][420]
Hadis, İslamın zuhurunu, âlemlerde onun nurunun yükselmesini ve yeryüzünde güvenliğin yayılmasını medhetmek üzere söylenmiştir ki böylesi yolculuğun caiz olduğuna delalet etmektedir. Nitekim bu hususta İbn Hazm da bu hadisi delil göstermiştir.
Yine bu konuda bazı imamlann, güvenilir kadınlarla birlikte veya kendilerine güvenilen bir cemaat ile bir kadının mahremi ve kocası olmaksızın hacc yapmasını caiz gördüklerini bulmamızda şaşılacak birşey yoktur. Nitekim Hz. Ömer döneminde Hz. Aişe ve mü'minlerin annelerinden bir grub, yanlannda mahremleri olmaksızın haccetmişlerdir. Hatta Buhârî'nin “Sahih”inde olduğu gibi Osman İbn Affân ve Abdurrahmân İbn Avf onlara arkadaşlık etmişlerdir. [421][421]

75- Bir Kimsenin Hac Yolculuğuna Veya Başka Bir Yolculuğa Çıkacağı Zaman Okuyacağı Dua

1227- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Ömer onlara şunu öğretmiştir: Resulullah (s.a.v.) bir yolculuğa çıkarken devesine bindiği zaman üç defa Allahu Ekber diye tekbir getirir, sonra da:
“Subhânellezî sahhara lenâ hazâ ve mâ kunnâ lehu mukrinîn ve innâ ilâ rabbinâ le-munkalibûn. AUahümme! İnnâ nes'eluke fî seferinâ hazâ el-bir-ra ve't-takvâ ve mine'l-ameli mâ tarda. Allahümme! Hevvin aleynâ seferenâ hazâ ve atvi annâ bu'dehu. Allahümme! Ente's-sâhibu fi's-seferi vc'1-halîfctu fii-ehli. Allahümme! İnnî cûzu

bike min va'sâi's-seferi ve keâbeti'I-manzari ve sûi'l-munkalebi fi'1-mâli ve'1-ehli"Bize, bunları, müsahhar kılan Allah'ın şanını tenzih ederim. Yoksa biz buna güç yetiremezdik. Şüphesiz ki biz Rabbimize dönücüleriz." 422[422]

"Allahım! Senden bu yolculuğumuzda hayr ve takva, amellerden de senin razı olacaklarını dileriz. Allahım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylık ver. Bize onun uzaklığını kısalt. Allahım! Seferde arkadaş, ailede vekîl sensin. Allahım! Yolculuğun meşakkatinden, manzaranın kötüye değişmesinden, mal ve aile hususunda kötü dönüşden Sana sığınırım!" derdi.

Yolculuktan döndüğü zaman da bu duayı okurdu. Ayrıca bana şunları da ilave etti:

"Ayibûne, Tâibûne, Sâcidûne, bi-Rabbİnâ Hâmîdûn" Yolculuktan selametle dönenleriz, Allah'a tevbe edenleriz, ibadette ihlas sahipleriyiz, secde edenleriz, ancak Rabbimize hamd edenleriz". 423[423]

1228- Abdullah b. Sereis (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) yolculuğa çıkarken; yolculuğun zorluklarından, fena dönüşlerden, iyi halden kötüye dönmekten, mazlumun bedduasından, aile ve mal hususunda kötü halden Allah'a sığınırdı." 424[424]

76- Haçtan Ve Dıger Yolculuklardan Donen Kimsenin Okuyacağı Dua

1229- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) gazalardan yada seriyelerden veya hac yada umreden döndüğü zaman bir dağ eteğine veya bir bayıra çıktığında üç defa tekbir getirir, sonra da:

"Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike lehu, lehu'l-Mulku ve lehu'l-Hamdu ve huve alâ külli şey'in kadir. Abiyûne, Tâibûne, Abidûne, Sâcidûne lî-Rabbinâ Hâmidûne. Sadaka'llahu va'dehu ve nasara abdehu ve hezeme'l-ahzâbe vahdehu" Bir olan Allah'tan başka ilah yoktur. O'nun ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd'de, O'nadır. O, her şeye hakkıyla güç yetirendir. Dönenleriz, tevbe edenleriz, kulluk

edenleriz, secdeye kapananlarız, ancak Rabbimize hamd edenleriz. Allah, vaadinde sadıktır. Kuluna yardım etmiş ve O, tek basma biraraya gelen orduları perişan etmiştir" buyururdu. [425][425]

77- Hac Veya Umreden Döndükten Sonra Zulhuley-Fe'de Mola Vererek Orada Namaz Kılma

1230- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) Zulhuleyfe'deki Batha vadisinde devesini çökertip orada namaz kıldı. Hadisi nakleden ravinin anlattığına göre, Abdullah İbn Ömer'de böyle yapardı." [426][426]

1231- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) Zulhuleyfe'deki konaklama yerindeyken ona Allah tarafından bir melek gönderildi. Sonra da ona:
"Doğrusu sen, mübarek Bathâ vadisindesin denildi." [427][427]
Buhârî, Menakıb 25.Hac yada umreden sonra Mekke'den Medine'ye dönüşte veya hac ile umre dışında yapılan herhangi bir yolculukta uğrandığı zaman Zulhuleyfe'deki Batha'ya inip orada namaz kılmak müstehabtır.

78- Müşriklerin Hac Etmesinin, Çıplak Olan Kimselerin De Kab'yi Tavaf Etmelerinin Yasaklanması Ve Hacc-I Ekber Gününü Açıklama

1232- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.)'in hac emiri olarak görevlendirdiği Veda haccından önceki hacda Ebu Bekr es-Sıddîk, Kurban bayramı günü:
"Bu yıldan sonra hiçbir müşrik haccedemeyecek ve hiçbir çıplak kimse de Kabe'yi tavaf edemeyecektir" diye halka bildirmesi için gönderdiği topluluk içerisinde Ebu Hureyre'yi ele göndermiştir. [428][428]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, Ebu bekr'i hac emiri tayin etmesi olayı, hicretin 9, yılında meydana gelmiştir.
Haccı Ekber: Büyük Hac demektir. Haccı Asğar: Küçük hac demektir. Küçük haçtan maksat, umredir.

79- Hac, Umre Ve Arefe Gününün Fazileti

1233- Hz. Âişe (r.anhâj'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Arefe gününde olduğu kadar Allah'ın kendisinden ateşten çok kul kurtardığı hiçbir gün yoktur. Doğrusu o gün Allah, Arafat'ta vakfe yapanlara mutlaka yakınlaşır, sonra onlarla meleklere karşı övünüp:
“Bunlar, ne istediler ki her işlerini bırakıp burada toplanıyorlar?” buyurur. [429][429]

Açıklama:

Allah'ın arefe günü kullarını cehennem ateşinden kurtarmasından maksat; Allah'ın, onlara rahmeti, mağfireti ve ikramıdır.

1234- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluüah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Umre, diğer umreye kadar olan süre arasındaki günahlara keffarettir. Kabul olunmuş haccın ise cennetten başka bir karşılığı yoktur.” [430][430]
Umrenin kefaret olduğu bildirilen günahlardan maksat, küçük günahlardır. Buna göre mü'min bir kimse umre yapar, bir süre sonra tekrar umre yaparsa ikinci umre, bu süre zarfında işlenen küçük günahlara keffâret olur.
Mebrûr Hac'dan maksat, makbul hac'tır. Bâzılarına göre Mebrûr Hac ile kasdedilen mânâ; hac ibadetiyle meşgul olunduğu sürece bütün günahlardan uzak kalınarak ifâ edilen hac'dır. Nevevi bu yorumu tercih etmiştir. Kurtubî'ye göre ise Mebrûr Hac'tan maksat; mükemmel bir şekilde, bütün hükümlerine riâyet edilerek istenilen biçimde tamamlanan haçtır.

1235- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim şu Beytullah'a gelir de bu arada kötü söz söylemez ve günah işlemez ise hacdan, annesinden doğduğu günkü gibi günahsız olarak evine döner.” [431][431]

Açıklama:

Cinsel ilişki, kadınla oynaşmaya yönelik sözler ve çirkin laflar etmeden ve günah işlemeden hac ibadetini sırf Allah rızası için yerine getiren bir mümin, annesinden doğduğu gün gibi bütün günahlarından arınmış olur.

80- Hacı Kimsenin, Mekke'ye İnmesi Ve Mekke Evlerinin Miras Olarak Alınması

1236- Üsâme b. Zcyd b. Harise (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Mekke'deki evine mi ineceksin?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.)'de:
“Akîl, bize, evler ve haneler bıraktı mı ki?” diye cevap verdi.
“Akîl ile Tâlib, Ebu Tâlib'fin evlerine mirasçı olmuştu. Cafer ile Ali'de hiçbir şeye mirasçı olamamıştı. Çünkü bu ikisi o sırada müslüman idi. Akîl ile Tâlib ise o sırada kafir idi.” [432][432]

81- Mekke'den Hicret Eden Bir Kimsenin, Hac ile Umreyi Bitirdikten Sonra İlavesiz Üç Gün Mekke'de Kalmasının Caiz Olması

1237- Alâ' İbnu'I-Hadramî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:
“Muhacir olan bir kimse, Veda tavafından sonra Mekke'de üç gün kalabilir” diye buyururken işittim. [433][433]

Açıklama:

Veda Tavafı, cumhura göre vaciptir. Terk edilmesi, diğer vaciplerin terki gibi kurban kesmeyi gerektirir. Bu tavaf, hacının Kabe'den aynlacağı en son anı olsun diye çıkış vaktinde yapılır.
Mekke feth edilmeden önce Mekke'li muhacirlerin Mekke'de ikâmet etmeleri haram kılınmıştı. Sonralan hac ve umre sebebiyle Mekke'ye girenlere hac ibadetlerini bitirdikten sonra Mekke'de sadece üç gün kalmalarına izin verilmiştir.
Şafiî alimlerinden Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre, bu hadisin manası; Mekke'den Medine'ye hicret edenlere bîr daha Mekke'ye yerleşmelerinin haram kılınmasıdır. Kadı İyâz (ö. 544/1149)'a göre, alimlerin çoğunluğu bu görüştedir. Ancak Resulullah (s.a.v.)'in Medine dışında istedikleri yerde oturmalarına izin verdiği kimseler bu hükmün dışındadırlar.
Bazı alimler de, Mekke'nin fethinden sonra muhacirlerin Mekke'ye yerleşmelerini caiz görmüş, bu hadisin hicretin vacip olduğu zamanlara özgü olduğunu söylemiştir.
Mekke'nin fethinden önce hicretin vacip olduğunda bütün alimler görüş birliğine varmıştır. Muhacir olmayanların, istedikleri yerde yaşayabileceklerinde irtifak vardır.
Muhacirlere Mekke'de kalmak için verilen üç günlük izin, ikâmet hükmüne girmez. Onlar yine misafir sayılırlar.
İnancından dolayı bir yerden baişka bir yere hicret eden kimsenin, kendisi için mevcut tehlike ortadan kalktıktan sonra oraya dönüp dönemeyeceği meselesi, alimler arasında ihtilaflıdır.
Bazılarına göre; bu kimse, Allah ve Resulüne hizmet için memleketini terk etmişse, muhacirler hükmündedir. Bir daha oraya dönemez. Fakat hicret ederken maksadı memleketini terk değil de sadece inancını korumak idiyse fitne bittikten sonra memleketine geri dönebilir. bu görüştedir.

82- Mekke'nin Devamlı Olarak Harem (=Dokunulmaz) Kılınması, Avının Öldürülmemesi, Bitkjşinin Koparıl-Maması, Ağacının Kesilmemesi Ve Yitiğinin De İlan Ederek Sahibini Arayacak Kişiden Başka Hiçkimse Tarafından Alınmaması

1238- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Mekke'nin feth edildiği gün:

“Artık Mekke'den Medine'ye hicret yoktur. Fakat cihad ve niyet var. Savaşa çağrıldığınız zaman hemen gidin” buyurdu.

Yine Resulullah (s.a.v.), fetih günü, Mekke'nin fethi günü:

“Doğrusu Allah gökleri ve yeri yarattığı gün bu şehri haram kılmıştır. Benden önce bu beldede hiç kimseye savaş helal olmamıştır. Bana da anacak gündüzün bir saatinda/vaktinde savaş helal olmuştur. Burası, Allah'ın haram kılmasıyla kıyamet gününe kadar haramdır. Buranın dikeni koparılmaz, avı ürkütülmez, ilan edenden başkası orada bulduğu eşyayı alamaz ve yaş otu da koparılmaz” buyurdu. Bunun üzerine Abbâs:

“Ey Allah'ın resulü! İzhir hariç olsun. Çünkü o, Mekkelilerin demircileri/dökümcüleri ve evleri için zaruri bir ihtiyaç maddesidir” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O zaman izhir hariç olsun!” buyurdu. [434][434]

Açıklama:

Mekke'nin yaş otlarını kesmek haramdır, imam Malik ve Ebu hanfıe bu görüştedir. İmam Şafii ile İmam Ahmed'in diğer bir görüşüne göre hayvanların maslahatı için yaş otların hayvanlara otlatılmasında bir sakınca yoktur. Halkın tatbikatı da bu şekildedir. Kuru otlara
gelince, bunların kesilmesinde yada koparılmasında bir sakınca yoktur.

Abbas'ın Izhır otunu istisna yapması için Resulullah (s.a.v.)'e telkinde bulunması üzerine Resulullah (s.a.v.)'in bu otu istisna yapmasının; vahiy suretiyle mi, yoksa kendi içtihadıyla mı yapıldığı meselesi ihtilaflıdır.

İzhir:

Mekke ayrığı denilen kokulu bir ottur.

83- İhtiyaç Yokken Mekke'de Silah Taşımanın Yasak Olması

1239- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hiçbirinize ihtiyacı olmadığı halde Mekke'de silah taşımak helal değildir.” 435[435]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) mescit, çarşı ve benzeri halka açık yerlerde diğer insanlara zarar verebilecek silah ve benzeri şeylerin taşınması yasaklamaktadır. Bununla birlikte umretu kaza sırasında Peygamber (s.a.v.), kılıçların kınlarına sokulmasını şart kılarak Mekke'ye girmesi ve fetih yılında savaşa hazır bir şekilde Mekke'ye girmesi gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda belirli kayıtlar dahilinde Mekke'de silah taşınmasının caiz olduğu belirtilmiştir.

84- Hac Ve Umre Dışında Mekke'ye İhramsız Girmenin Caiz Olması

1240- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) Mekke'nin fethi yılında Mekke'ye başında bir miğfer olduğu halde girdi. Onu çıkardığı zaman yanma bir adam gelip:
“İbn Hatal, Kabe'nin örtüsüne bürünüp saklanmış” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Onu öldürün!” buyurdu. 436[436]

Açıklama:

Hattabî (ö. 388/998)'nin açıklamasına göre, bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'nin fethinde, Mekke'ye, başında miğferle girmesi; saldırıya uğrayacağından, bir kimsenin ihramı terk ederek zırh ve miğfer gibi kendisin koruyacak elbiseler giymesinin caiz olduğuna delalet ettiği gibi, hac veya umre niyeti olmaksızın herhangi bir ihtiyacını görmek isteyen bir kimsenin de ihrama girmesi gerekmediğine delalet etmektedir.

Hanefilere göre; bir kimse, hac veya umre niyetiyle yada bir ihtiyaç dolayısıyla Mekke'ye girmek isterse, o kimsenin, ihramsız girmesi caiz olmaz. Hicaz'da mikat dahilinde oturmayan bir kimsenin, Mekke'ye ihramsiz girebilmenin yolu; Mekke'ye değil de, mikat dahilinde bulunan bir köye yada şehre gitmeyi kast etmesidir. Bu takdirde o kimsenin, ihramsız bir şekilde mikati geçmesi caiz olur. Çünkü bu niyetiyle kişi, bir mikati geçmeyi kast etmiştir. [437][437]
İmam Ahmed, İmam Mâlik ile İmam Ebu Hanîfe'ye göre; Mekke, harp yoluyla feth edilmiştir.
İbn Hatal, Benu Teymu'l-Edrem b. Galiplerden idi. Asıl adı, Abduluzza b. Hatal idi. Bazı kaynaklara göre ise ismi, Hilal b. Abdullah b. Abdu Menafu'i-Edremî'dir.
İbn Hatal, müslüman olup Medine'ye hicret etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.), onu, Zekât ve sadaka memuru görevine tayin etmişti. İbn Hatai'm hizmetini gören azadlı müslüman bir kölesi vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu köleyi de onun yanına vererek İbn Hatal'ı Zekât tahsilatına gönderdi. Bir yerde konakladıklarında, köle, İbn Hatalın istediğini, uyuya kalması sebebiyle yerine getiremeyince, İbn Hatal, köleyi, döve döve öidürdü. Köleyi öldürdüğü zaman; “Vallahi, Muhammed'in yanına varırsam, bu suçumdan dolayı, muhakkak beni öldürür” deyip irtidat etti ve İslam'dan müşrikliğe döndü. Topladığı zekâtları da yanına alarak Mekke'ye kaçmıştı.
Hz. Peygamber (s.a.v.), Mekke'yi feth edince, Kabe'nin örütüsü altına sığınmış olarak bulunsalar bile, öldürülmeleri emr ve kanlan heder kabul edilen kişiler arasında İbn Hatal'da yer almaktaydı.
İbn Hatal'ı, Ebu Berzeme el-Eslemî ile Said b. Hureys el-Mahzûmî'nin elbirliğiyle öldürüdükleri bildirildiği gibi, Şerîk b. Abdetu'l-Acianî yada Ammar b. Yasir'in öldürdüğü de rivayet edilmiştir. Fakat onu, Ebu Berze'nin öldürdüğü rivayeti daha sağlamdır.

1241- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber {s.a.v.), Mekke'nin fethi günü oraya başında siyah bir sarık olduğu halde girdi.”[438][438]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye ilk girişi sırasında başında miğfer vardı. Sonra bunun ardından miğferi çıkarıp sank giymiştir. Başında siyah bir sarık olduğu halde halka hitap etmiştir.

85- Medine'nin Fazileti, Peygamber (Sav) İn Medine Hakkında Bereket Duası Yapması, Medine ile Oranın Avının, Ağacının Harem (Dokunulmaz) Kılınması Ve Haremin Sınırları

1242- Abdullah b. Zeyd b. Âsim (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Doğrusu İbrahim Mekke'yi dokunulmaz kılmış ve bereketli olması için orada yaşayanlara dua etmiştir. İbrahim Mekke'yi nasıl dokunulmaz kıldıysa ben de Medine'yi dokunulmaz kıldım. Onun sâ' ile müddü hakkında ise İbrahim'in Mekkeliler için yaptığı duanın iki katı dua ettim." [439][439]

Açıklama:

İslamiyetten önce "Medine", "Yesrib" diye anılırdı. İslamiyetten sonra ise "Dâr", "Medîne", "Taybe" ve "Tâbe" isimleriyle anılmaya başlamıştır.
Hicretten önce Medine, veba gibi salgın hastalıklann en çok bulunduğu bir beldeydi.
Sâ: Şer'i dirheme göre 2.917 kg, örfi dirheme göre İse 3.333 kg miktarı zahire alan bir ölçektir.
Müdd: Sa'dan daha küçük yani 832 gr.lık bir ölçektir.

1243. Râfi' b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Doğrusu İbrahim Mekke'yi dokunulmaz kılmıştır. Ben de Medine'yi kastederek bunun iki taşlığı arasını dokunulmaz kılıyorum." [440][440]

1244- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu İbrahim Mekke'yi dokunulmaz kılmıştır. Ben de Medine'nin iki taşlığı arasını dokunulmaz kıldım.” 441[441]

Açıklama:

Mekke, Hz. İbrahim (a.s)'dan bu yana haram İlan edilmişti. Resulullah (s.a.v.)'de Medine'yi haram ilan etmişti. Bir yerin haram İlan edilmesi; öncelikle ot, ağaç her çeşit bitkinin koparılıp kesilmesinin yasak edilmesi, yabanî hayvanlarının öldürülüp avlanmasının yasaklanması demektir. Kutsal beldeler için düşünülmüş olan bu tarihi uygulama, günümüzde, “Millî Park”, “Yeşil Kuşak”, “Yeşil Saha”, “Sit Alanı” gibi farklı düşüncelerle yaygın bir şekilde gündeme gelmiştir.
Haram yerlerin sınırları hususunda farklı ifadeler vardır. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu yasağın ciddiyetini ve önemini belirtmek için, onu ihlal edenlere karşı vicdani ve ameli olmak üzere gayet sert müeyyideler koymuştur. Haram bölgenin korunmasında, sadece kasti ihlallere ceza ve müeyyide konmakla kalmamış, hataen meydana gelebilecek ihlallere karşı da müeyyide getirilmiştir.
Mekke ve Medine'nin bitki örtüsünün kesilmekten ve hayvanlarının öldürülmekten yasaklanmasının sebebi; bu iki şehirde ve çevresinde bulunan canlı örtünün koruma altına alınmasıdır.

1245- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Ben Medine'nin iki taşlığı arasının ağacı kesilmesini ve avı Öldürülmesini dokunulmaz kılıyorum” buyurdu. Sonra da:
“Medineliler bilmiş olsalar, Medine onlar için daha hayrlıdır. Bir kimse ondan yüz çevirerek ayrılıp giderse Allah o kimsenin yerine oraya ondan daha hayrlisını getirir. Eğer bir kimse Medine'nin çile ve zorluğuna katlanırsa kıyamet gününde ben ona şefaatçi ve şahid olurum” buyurdu. 442[442]

1246- Âsım'dan rivayet edilmiştir: “Enes b. Mâlik'e:
“Resulullah (s.a.v.), Medine'yi dokunulmaz kıldı mı?” diye sordum. O da:

“Evet. Medine'nin şura ve şura arasını dokunulmaz kıldı” dedi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), bana:

“Bu pek şiddetlidir. Kim orada Kur'an ve Sünnet'e aykırı bir iş yaparsa Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Allah, kıyamet gününde o kimsenin sarf/farz ve adi/nafile ibadet adına hiçbir şeyini kabul etmez” buyurdu. [443][443]

1247- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allahım! Medinelilerin ölçeklerinde bereket ihsan eyle. Sa'larında bereket ihsan eyle. Müdlerinde bereket ihsan eyle!” [444][444]

1248- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allahım! Medine'ye de, Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını ver!” [445][445]

1249- İbrahim et-Teymî yoluyla babası Yezîd b. Şerîk'ten rivayet edilmiştir:

“Ali b. EbîTâlib, bize hutbe okuyup:

“Kim yanımızda Allah'ın kitabı ile şu sahîfeden hadisin ravisi: Kılıcının kınında asılı bulunan bir sahife vardı” dedi. başka bir şey okuduğumuzu iddia ederse muhakkak yalan söylemiştir. Bu sahîfenin içerisinde; diyet olarak verilecek develerin yaşları ile yaralanmalara ait bazı şeyler vardır. Bir de bu sahîfenin içerisinde Peygamber (s.a.v.)'in:

“Medine, Ayr ile Sevr arası olmak üzere dokunulmaz bölgedir. Dolayısıyla orada kim bir günah işler veya günah işleyeni barındırırsa Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah onun farz veya nafile hiç bir ibâdetini kabul etmez. müslümanların kafirlere verdiği zimmeti birdir/muteberdir. müslümanların mertebece en aşağıda olanı bile, bu zimmeti yerine getirmeye çalışır. Bîr kimse babasından başkasının oğlu olduğunu iddia eder yada âzâd edilen bir köle sahiplerinden başkasına nispet ederse ona da Allah'ın, meleklerin ve bütün

insanların laneti vardır. Kıyamet gününde Allah onun farz veya nafile hiç bir ibâdetini kabul etmez” buyurdu. [446][446]

Ayr:

Medine'nin dağlarından birisi olup büyük ve yüksektir. Medine'nin güneyinde takriben iki saat kadar mesafede bulunmaktadır.
Sevr: Medine'nin dağlarından birisi olup küçük ve kırmızıdır. Uhud dağının kuzeyinde bulunur. Bu iki dağ, güneyden ve kuzeyden Medinen'nin dokunulmaz bölgesinin sınırını oluşturmaktadır.

1250- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Medine'nin iki taşlığı arasım dokunulmaz kıldı.
Yine Ebu Hureyre:
“Ben Medine'nin bu iki taşlığı arasında ceylan bulsam onu ürkütmem. Çünkü Resulullah (s.a.v.), Medine'nin on iki mil çevresini dokunulmaz kıldı” dedi. [447][447]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.) Medine'yi dokunulmaz bölge ilan ettiği için ağaçlan kesilmez, hayvanları avlanmaz.
İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed bu konuda görüş birliği içerisindedir. Ebu Hanife'ye göre ise Medine'nin dokunulmaz kılınmasından maksat, onun değerini yükseltmektir.

86- Medine'de Yaşamaya Ve Çilesine Katlanmaya Teşvik

1251- Mehrî'nin azadlıs: Ebu Saîd'den rivayet edilmiştir:
“Bunlara, Medine'de geçim darlığı ve hayat zorluğu isabet edince, bu kimse, Ebû Saîd el-Hudrî'ye gelip:
“Ben, ailesi kalabalık bir kimseyim. Sıkıntıya maruz kaldık. Dolayısıyla ailemi ekilip biçilen bir köye/araziye taşımak istiyorum” dedi. Ebû Saîd el-Hudrî:
“Böyle yapma! Medine'de kal! Çünkü biz, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'le yoia çıktık. Zannederim şöyle dedi; Usfân'a geldik. Orada

birkaç gece kaldı. Cemâat:

“Vallahi, bizim burada bîr işimiz yok. Ailemizin yanında onları koruyacak hiç kimse yoktur. Onların başına gelecek bir kötülükten de emin olamıyoruz” dediler. Bu tür sözler Peygamber (s.a.v.)' ulaştı. Peygamber (s.a.v.):

“Konuştuklarınızdan bana ulaşmış bu sözler de nedir?” Ravi:

“Nasıl dediğini bilemiyorum” dedi. Kendisine yemin ettiğim Alİah hakkı için yada nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, gönlümden geçti yahut dilerseniz bunların hangisini dediğini bilemiyorum deveme semerinin bağlanmasını emredeyim, sonra da Medine'ye varıncaya kadar onun bir düğümünü çözmeksizin hızlıca yola devam edelim” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Doğrusu İbrahim Mekke'yi haram kılarak onu dokunulmaz yaptı. Ben de, Medine'yi, onun iki dağı arasındaki alanı iyiden iyiye haram kıldım.

Bu sınırlar arasındaki Medine'nin hareminde kan dökülmemeli, savaş için silâh taşınmamalı, ağacından yaprak düşürülmemeli. Sadece hayvanı yemlemek için dal kırmama müstesna olmak üzere hiçbir ağacın kesilmemesini esas kıldım.

Allahım! Bize Medine'miz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize sâ'ımız hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize müddümüz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize sâ'ımız hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize müddümüz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize Medine'miz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bir bereketin yanısıra iki bereket ihsan eyle!

Nefsim elinde olan Allah'a yemîn ederim kî, Medine'nin her dağ yolu ve geçidinde iki melek vardır. Siz varıncaya kadar onu korurlar” buyurdu. Daha sonra da cemaata:

“Haydi yola koyulun!” buyurdu.

Bunun üzerine biz de yola koyulup Medine'ye geldik. Kendisine yemin ettiğimiz yahut kendisine yemin olunan -buradaki şüphe hadisin râvîsi Hammâd'dan kaynaklanmaktadır- Allah hakkı için Medine'ye girdiğimiz zaman henüz hayvanlarımızın semerlerini indirmemiştik. Derken üzerimize Abdullah b. Gatafân oğullan kabilesi baskın yaptı. Halbuki bundan önce onları harekete geçirecek bir sebep yoktu. [448][448]

Açıklama:

“Halbuki bundan önce onları harekete geçirecek bir sebep yoktu” sözünden maksat; biz yokken Medine'yi melekler korumuştu, Medine'ye döner dönmez üzerimize Abdillâh b. Gatafân oğulları kabilesi baskın yaptı. Halbuki daha önceden bu baskına engel olacak zahirî bir kuvvet bulunmadığı gibi, bu kabileyi meşgul edecek bir düşmanları da yoktu. Bizim gelmemizden önce baskından onları alıkoyan şey, Peygamber (s.a.v.)'in haber verdiği şekilde meleklerin korunması olmuştu.
Hadis, Medine'nin faziletine ve melekler tarafından korunduğuna delildir.

1252- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;
“Mekke'den hicret ederek Medine'ye gelmiştik. Orası vebalı bir yerdi. Ebu Bekr ile Bilal, rahatsızlandı. Resulullah (s.a.v.), sahabilerinin rahatsızlandığını görünce:
“Allahım! Bize, Medine'yi Mekke gibi yada ondan daha fazla sevdir. Orayı sağlıklı kıl. Sa'yı ile müddü hususunda bize bereket ihsan eyle! Sıtmasını, Cuhfe'ye gönder” buyurdu. 449[449]

Açıklama:

Hicretin ilk yıllarında Medine'nin Bathan sahasından akan acı ve pis bir suyun oluşturduğu bataklık, Medine'nin havasını bozuyor, sıtmalı ve ağır bir hal alıyordu. Resulullah (s.a.v.) sağlık tedbirleri almasının yanı sıra böyle dua da ediyordu.
Cuhfe: Mısır ve Şam hacılannın İhrama girdikleri bir kasabanın adıdır. Medine'ye sekiz konak mesafededir.

87- Medine'nin, Taun Hastalığı ile Deccal'den Korunması

1253- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Medine'nin geçitlerinin üzerinde melekler bulunur. Taun hastalığı ile Deccal, Medine'ye giremez.” [450][450]

Açıklama:

Hadis, Resulullah (s.a.v.)'in Medine'ye yaptığı duanın bereketiyle Medine'nin Taun ve Deccal'in şerrinden korunacağını göstermektedir.

88- Medine'nin, Kötü İnsanları Atması

1254- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Ben öyle bir şehre hicretle emrolundum ki, bu şehir, diğer şehirlere üstün gelir. Münafıklar bu şehre “Yesrib” derler. Bu şehir, “Medine”dir. İnsanların kötülerini demirci körüğünün demirin kirini giderdiği gibi giderir.” [451][451]

1255- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Çöl halkından bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'e biat etmişti. Medine'de kaldığı süre içerisinde o kimseyi şiddetli sıtma yakaladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Muhammed! Biatimi fesh et!” dedi. Resulullah (s.a.v.) o kimsenin bu isteğini kabul etmedi. Sonra o adam yine gelip:
“Biatimi fesh et” dedi. Resulullah (s.a.v.) o kimsenin bu isteğini yine kabul etmedi. Sonra o adam yine gelip:
“Biatimi fesh et!” dedi. Resulullah (s.a.v.) o kimsenin bu isteğini yine kabul etmedi. Çöl halkından olan bu kimse Medine'den çıktı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Medine, demirci körüğü gibidir. Kirlisini atar, temiz olanı ise tertemiz olarak orada kalı” buyurdu. [452][452]

1256- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
Resulullah (s.a.v.)'i;
“Doğrusu Yüce Allah, Medine'ye “Tâbe” hoş ismini vermiştir.”

Açıklama:

Medine'ye “Yesrib” diyenler, bazı münafıklardı. Resulullah (s.a.v.), ona layık olan ismin “Medine” olduğunu bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de [453][453] Medine içim “Yesrib” denilmişse de bu müslüman olmayanların sözünü nakilden ibarettir.
Çünkü Yesrib, kelime olarak; bir kimseyi günah işlemesinden dolayı kınamak mana-sındadır. Bu kelime, fesat ve günah manalarını taşıdığı için hicretten sonra Yesrib'in adı Resulullah tarafından çirkin görülüp “Taybe” ve “Tabe” olarak değiştirilmiştir. “Medinetu'r-Resul” terkibinin hafifletilmiş şekli olarak “Medine” diye karar taşmıştır. Kur'an'da da “Medine” şeklinde geçmektedir. Tevbe: 9/101, 120, Ahzab: 33/60, Munafıkun: 63/8. Bunun yanı sıra Medine; “Haremu'r-Resul”, “Beytu'r-Resul”, “Daru'1-İman” “Daru's-Sünne”, “Daru's-Selam”, “Daru's-Selamet”, “Daru'1-Feth”, “Daru'l-Hicret” gibi isimlerle de anışmıştır.
Ali Bulaç'da “Medine” ile ilgili olarak şunları söyler: “Medine” kelimesi, Arapça'ya Aramice'den geçmiş olup bu dilde bir mahkemenin yetkisi dahilinde kazayı ve daha sonra gelişmiş büyük bir şehri ifade etmektedir. Kaynakların verdiği bilgilere bakılırsa, şehir anlamındaki “Medine” kelimesi, İslâm'dan ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye hicretinden önce de bilinmekteydi. Çünkü müslüman olduktan sonra Peygamber Efendimizin övgüsüne mazhar olan ünlü şair Hassan b. Sabit'in İslâm öncesi yazdığı şiirlerinde hem “Medine” ve hem de “Yesrib” kelimesine rastlanmaktadır. Ancak “Yesrib”in terkedilmesi ve bunun yerine “Medine”nin kullanılması ile bu kelimenin ün kazanması Hz. Peygamber'in Mekke'den hicretinden sonra görülür. Dolayısıyla bu kelimeyi “Şehir veya yerleşik topluluk” anlamında özellikle Hz. Peygamber'in canlandırdığı söylenebilir. Bu da şunu gösteriyor ki, muhtemelen Hz. Peygamber, Yesrib ismini beğenmediği ya da başka isimlerde olduğu gibi bundada şirk unsurları bulduğu için değil, fakat İslâm'ın hicretle birlikte yerleşik hale gelişini simgelemek ve örnek bir yerleşik yaşama modelini vurgulamak için Medine ismini seçmiş va bundan sonra da Yesrib, Medine olmuştur. Kur'an'da çok sayıda ayette isimleri tarihte bilinen şehirlere “Medine, müdün” denilmesi de, kelimenin olumlu ya da olumsuz salt “Şehir, şehirler” manasında kullanıldığını gösterir. Ancak Peygamber'in bu ismi seçmesinin özel bir anlamı vardır ve

İslâm'ın somut ve sosyal bir mekan üzerinde tezahürünü ifade etmektedir.
Netice itibariyle “Din”, “Medine”, “Medeni” ve “Medeniyet” kelimelerinin aynı kökten geldiklerine bakılırsa, Peygamber Efendimiz'in bu kelimenin semantiğine yüklemeye çalıştığı anlam, insanlara tebliğ edilen dinin, yani İslâmiyet'in eski Yesrib denen mekan parçası üzerinde tezahür etmesi, yaşanabilir hale gelmesi, somutlaşması ve insan hayatının mükemmelleşme yönünde değişmesi olmaktadır. Bu Önemli dinî/beşerî teşebbüsün öncüsü Hz. Peygamber'dir ve bundan dolayı bazı hadis kaynaklarında eski Yesrib “Medinetu'n-Nebî/Peygamber Şehri” ya da “Medinetü't-Tayyibe/Güzel şehir” sıfatını kazanmıştır.
Medine, Hz. Peygamber'in içinde yaşadığı ve İslâm'ın ilk uygulamasını gerçekleştirdiği şehir veya yerleşik topluluk olması bakımından müslümanlar için büyük bir önem taşır. Çünkü Hz. Peygamber ilk İslâmî uygulamanın tarihsel ve evrensel örneklerini bu şehirde vermiştir. Bundan dolayı Buhârî'de Medine'ye, “Hicretin ve sünnetin yurdu” [454][454] denilmiştir. Medine, Nebevi örf Peygamber örfü'ün gelişip hayat bulduğu yerdir. İnsan ilişkileri, toplumsal hayat, hukuk, ekonomi, siyaset, ahlâk ve her türlü insanı ve sosyal davranış, Medine'de yeni dinin mesajı ve temel ilkeleri doğrultusunda biçim kazanmış, hayata geçirilmiştir. Medine örfünün, Hadisçiler ve Fıkihçılar gözünde bunca önemli görülmesinin nedeni budur. Bugün de milyonlarca müslüman bu Peygamber şehrine “Medinetü'l Münewere/Nurlandırılmış, Nurlanmış Şehir” demektedir; tabiî tarihte Emevîler gibi bu kutsal şehre “Kirli şehir” diyen fasıklar da görülmüştür.
Kelime daha sonraki dönemlerde gerek etimolojik, gerekse terim anlamıyla İslâm bilginleri tarafından ele alınmış ve kendisine çeşitli anlamlar verilmiştir. Söz gelimi Râgıb el-İsfahânî, yaklaşık bundan bin sene önce yazdığı (ölm. 502 h.) ünlü ıstılah kitabı “Müfredat” ta bu kelimeye yer vermiştir. Demek oluyor ki, kelimenin bizim irfan hayatımıza girişi, batıda önem kazanmasından sonraki bir döneme rastlamıyor. Belki yapılabilecek itirazlar arasında, kelimenin İslâm kaynaklarında yalnızca etimolojik anlamında ele alındığı noktası öne sürülebilir. [455][455]

89- Allah'ın, Medinelilere Kötülük Etmek İsteyen Kimseleri Eritmesi

1257- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kim Medine halkına bir kötülük etmek isterse Allah o kimseyi tuzun suda eridiği gibi eritir."[456][456]

90- Şehirler Feth Edildiği Zaman Medine'de Yaşamaya Teşvik

1258- Süfyân b. Ebi Züheyr (r.a)'tan rivayet edilmiştir; "Resulullah (s.a.v.)'i:
"Yemen diyarı feth olunur. Bunun özerine bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyan kimseleri yüklenip oraya götürürler. Fakat bilselerdi, Medine, kendileri için daha hayrlıdır. Şam diyarı da feth olunur. Bunun üzerine bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyan kimseleri yüklenip oraya götürürler. Fakat bilselerdi, Medine, kendileri için daha hayrlıdır. Irak diyarı da feth olunur. Bunun üzerine bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyan kimseleri yüklenip oraya götürürler. Fakat bilselerdi, Medine, kendileri için daha hayrlıdır" buyururken işittim. [457][457]

91- Medine Halkının, Onu Terk Edecekleri Zaman Medine'nin Durumu

1259- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.)'i;
"Öyle bir zaman gelecek ki, Medine'de yaşayan kimseler, Medine'yi olanca güzelliğiyle bırakıp gidecekler. Rızkım arayan yırtıcı hayvan ve kuşlardan başka hiçkimse orada kalmayacak. Sonra Müzeyne kabilesinden iki çoban Medine'ye gitmek isteyip koyunlarına seslenecekler. Fakat Medine'yi bomboş bulacaklar. Öyle ki

“Seniyyetu'1-Vedâ” Veda Tepe'sine vardıkları zaman bu ikikimse de yüzleri üstü düşerek ölecekler” buyururken işittim.458[458]

92- Kabir ile Minber Arasının, Cennet Bahçelerinden Bir Bahçe Olması

1260- Abdullah b. Zeyd el-Mâzinî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Evim ile minberimin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir.” 459[459]

1261- Ebü Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Evim ile minberimin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim de, (cennetteki Kevser) havzımm üzerindedir.” 460[460]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Ravda” bahçe, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe'nin odası ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in minberi arasındadır. 10 metre eninde, 20 metre uzunluğunda olup yüzölçümü 200 metre kareye ulaşır
Hattâbî'ye göre bu mübarek sahada ibadet, sahibini cennete ulaştırır. Minber yakınında ibadet de, cennette Peygamber (s.a.v.)'in havzından içmeye vesile olur.

93- “Uhud Bizi Sever, Biz De Uhud'u Severiz” Hadisi

1262- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Uhud dağına bakıp:
“Doğrusu Uhud, bizi seven bir dağdır. Biz de onu severiz” buyurdu. 461[461]

Bazı alimlere göre; Resulullah (s.a.v.), bu hadisle, Medine'ye ve Medinelilere olan sevgisini veya Medine'nin bir parçası sayılan Uhud dağına olan sevgisini ifade etmektedir. Dolayısıyla sevgi ve nefret

gibi kavramların Uhud dağına hakikat olarak değil, ancak onun yakınında yaşayan Hz. Peygamber (s.a.v.) ile sahabeye kinaye olmak üzere onları övdüğü ifade etmektedir.
Ayrıca dağı sevme olayı, gerçek olup Allah ona temyiz ve idrak vermiş, o da bu sayede bizi sevmektedir. Çünkü Kur'an'ın bir çok yerinde canlı-cansız varlıkların Allah'ı teşbih ettiği ve Sünnette ise Resulullah (s.a.v.)'in avucunda taşların teşbih etmesi, Mescitteki kuru hurma kütüğünün inlemesi gibi bir çok haller geçmektedir. Fiziki çevre ile insan arasında bir ilişki olduğu zaten bilinen bir gerçektir. Şu halde Uhud dağının, Resulullah (s.a.v.)'e karşı sevgi beslemesi, yadırganmaması gereken bir husustur.

94- Mekke ile Medine'nin İki Mescidinde Namaz Kılmanın Fazileti

1263- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Benim şu mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram dışında diğer mescidlerde kılınan bir namazdan bin kat daha hayrlıdır.” [462][462]

Açıklama:

Hadis, Medine'deki “Mescid-i Nebevi”de kılınan bir namazın, Mescid-i Haram hariç diğer mescitlerde kılınan bir namazdan fazilet bakımından daha hayrlı olduğunu belirtmek suretiyle “Mescid-i Nebevi'nin faziletine işaret etmektedir. Çünkü bu mescit, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile muhacirler, Medine'ye hicret ettikten sonra tüm müslümanların katkılarıyla yapılmıştır. Bu mescit, müslümanların hem ibadet yeri, hem savaş kararlarının verildiği yer, hem eğitim-öğretim verilen bir yer olma özelliğini taşımaktadır.

95- Üç Mescid Dışında Bir Mescidi Ziyaret için Yola Çıkılmaması

1264- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Binekler ancak üç Mescid için yolculuğa çıkarılır:
1- *Benim şu mescidim,*
2- *Mescid-i Haram,*
3- *Mescid-i Aksa.”* 463[463]
Mescid-i Haram'dan maksat, Harem-i Şerifin tamamıdır.
Mescid-i Aksa: Kudüs'teki mescittir. Bu mescit, Kabe'den ya mesafe yada zaman itibariyle uzak olduğu için ona “En uzak” manasına gelen “Aksa” sıfatı verilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), Kabe'ye döndürülünceye kadar namazlarını buraya doğru yönelerek kılmıştır.
Bu hadis, bu üç mescidin faziletine işaret etmektedir.

96- Takva Üzerine Kurulan Mescidin, Peygamber (s.a.v.)’in Medine'deki Mescidi Olduğu Meselesi

1265- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), hanımlarından birinin evinde bulunduğu bir sırada onun yanına girdim. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Takva üzerine üzerine kurulan Mescid, iki mescidden hangisidir?” diye sordum. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bir avuç çakıl taşı alıp onlara yere attı. Sonra Medine Mescidini kast ederek:
“O, sizin şu mescidinizdir” buyurdu. 464[464]

Açıklama:

Bu hadiste açıklanması istenen mescit, Tevbe: 9/108. ayetinde zikredilen mescittir. Bu ayette bahsedilen mescidin; “Küba mescidi” mi, yoksa “Mescid-i Nebevi” mi olduğu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu hadis, ayette sözkonusu edilen mescidin; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'deki mescidi olduğunu belirtmektedir.

97- Küba Mescidi'nin Ve Bu Mescidde Kılınan Namaz ile Onu Ziyaret Etmenin Fazileti

1266- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Küba Mescidi'ne bazen binekli olarak ve bazen de yaya olarak gelir, içerisinde iki rekat namaz kılardı.” 465[465]

1267- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Ömer, her Cumartesi günü Küba Mescidine'gelip:
“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, her Cumartesi günü buraya gelirken gördüm” demiştir. 466[466]

Açıklama:

Küba, Medine'nin güneyinde bulunan bir banliyödür. Küba mescidi, Hz, Peygamber (s.a.v.)'in hicreti esnasında Küba'ya vardığında yaptığı mescidin adıdır. Resulullah (s.a.v.), Küba'da, Külsüm b. Hedm'in evinde misafir olarak kalmıştır. Külsüm b. Hedm'in hurmalarını kuruttuğu yerde işte bu Küba mescidini inşa etmiştir.
Urve'den gelen bir rivayete göre Küba mescidi'nin eski yüzölçümü, uzunluğu ve eni eşit olmak kaydıyla 66 zira' idi. Hz. Osman döneminde orası genişletilmiştir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cumartesi günleri Küba'ya gitmesinin sebebi; Küba halkı Cuma günleri Cuma namazı için Medine'ye gelirdi. Bu nedenle de Cuma günieri orası ıssız kalırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) cumartesi günü orayı ziyaret etmekle bu garipliği gidermiş oluyor ve oradaki halkın gönlünü kazanmış oluyordu.

16. NİKAH BÖLÜMÜ

Nikâh evlenme kelimesi, sözlükte; birleştirmek, katmak, evlenmek akdi ve cinsel ilişki gibi çeşitli manalara gelmektedir.
Terim olarak ise, şer'an nikahianmalarında bir engel bulunmayan bir erkek ile bir kadının birbirlerinden istifade etmek arzusuyla yaptıkları sözleşmeye denir.
Nikah, karı-koca arasında birlikte yaşamaya ve karşılıklı yardımlaşmaya imkan veren ve taraflara karşılıklı hak ve ödevler yükleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşme, her şeyden önce birbirleriyle

evlenmeleri dinen ve hukuken mümkün olan iki kişi arasında ve iki şahit huzurunda yapılır.
Şahitlerin mevcudiyeti, bu sözleşmeye açıklık kazandırmak ve evlilik ilişkisini etrafa duyurma hedefine yöneliktir.

1- Cinsel İlişkiye Karşı Aşırı İstekli Olup Nikah Masraflarını Bulabilen Kimseye, Evlenmenin Müstehab Olması Ve Masrafları Bulamayan Kimsenin ise Oruç Tutması

1268- Alkame b. Kays'tan rivayet edilmiştir:
“Mina'da, Abdullah İbn Mes'ud ile birlikte yürüyordum. Derken ona Osman b. Affân rastladı ve onunla konuşmaya başladı. Osman, ona:
“Ey Ebu Abdurrahman! Seni genç bakire bir kadınla evlendirsek! Olur ki, sana geçmiş zamanından kaybettiğin bazı şeyleri, sana seri hatırlatır” dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud:
“Sen böyle dedinse de, Resulullah (s.a.v.)'in, bize:
“Ey gençler topluluğu! Sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa, hemen evlensin. Çünkü evlilik, gözü harama daha çok kapattırıcı, namusu daha çok koruyucudur. Sizden kimin evlenmeye qücü yetmiyorsa, o da, oruca devam etsin. Çünkü oruç, o kimse için, hayalarım kesmek gibidir” buyurdu. [467][467]

Açıklama:

Hadisin ifadesine göre; Alkame, Mina'da Abdullah İbn Mes'ud ile birlikte gezinirken Hz. Osman'a rastlamışlar. Hz. Osman, Abdullah İbn Mes'ud'un, bakımsız ve perişan halini görünce, bekar olması hasebiyle bu duruma düştüğüne hükmetmiş olsa gerektir ki, ona evlenmesini teklif etmek maksadıyla kendisiyle baş başa konuşmak istediğini söylemiş, Abdullah İbn Mes'ud'da onun bu teklifini kabul etmişti.
Abdullah İbn Mes'ud, Hz. Osman ile biraz konuştuktan sonra onun, kendisiyle özel olarak daha fazla konuşma ihtiyacı duymadığını anlayınca, biraz ileride beklemekte olan Alkame'yi yanlarına çağırmıştı. Alkame, yanlarına vardığı sırada Hz. Osman,

konuşmasına devam ederek Abdullah İbn Mes'ud'a bakire genç bir kızla evlenmesinin çok uygun olacağını söylemekteydi. Sözlerini bitirince, Abdullah İbn Mes'ud, Alkame'ye, Resululah (s.a.v.)'in bu konudaki sözlerini aktarmıştır.
Ebu Abdurrahman, Abdullah İbn Mes'ud'un künyesidir.
Hadisin metninde geçen “Bâe” kelimesiyle, ne kast edildiği, alimler arasında tartışma konusu olmuştur.
Bazılarına göre, bununla; nikâh masraflan ve bazılanna göre ise, cinsel arzu ile kudrettir. Yalnız sonuç itibariyle iki görüş arasında köklü bir ayrılık yoktur. Neticeleri aynıdır.
Hadisin metninde geçen “Vicâ” kelimesi; bazılarına göre, hayalann çıkarılması ve bazılarına göre ise hayaları burmak anlamındadır. Resulullah (s.a.v.), bu kelimeyi, oruca teşvik etmek için söylemiştir.
Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; evlenmenin şer'i hükmü içinde bulunan şartlar, duruma göre değişir. Şöyle ki:
1- Şehevi arzularının galebe çalması sebebiyle, evlenmediği takdirde zinaya düşeceğine ^sinlikle inanan bir kimsenin evlenmesi farzdır.
2- Evlenmediği takdirde zinaya düşeceğinden korkan, kendini harama bakmaktan yada başka bir şekilde kendi tatmin etmekten kendini alıkoyamayan kimsenin evlenmesi vaciptir.
3- Zinadan, farz veya sünnetleri terk etme gibi tehlikelere den emin olduğu halde aynı zamanda evlenme masraflarını temin edebilen ve cinsel kudrete saghip olan bir kimsenin evlenmesi ise sünnet-i müekkededir.
4- Aşın bir cinsel arzuya sahip olmadığı için zinaya düşme tehlikesi bulunmayan, nikâh sünnetini işlemek gibi bir niyeti de olmayan, fakat sadece cinsel arzusunun tatmin etmek isteyen bir kimsenin evlenmesi ise mubahtır. Bu maksatla yaptığı evlilikten dolayı sevaba da erişir. Çünkü şehevi arzusunu meşru yoldan tatmin etmiş olur.
5- Evlendiği takdirde aile hukukuna riayet edemeyeceğini kesinlikle bilen bir kimsenin evlenmesi haramdır.
6- Aile hukukuna riayet edemeyeceğinden korkan bir kimsenin evlenmesi ise mekruhtur.
Bu hadisten şu sonuçlar çıkarılabilir:
1- Bir kimsenin evlenmesinde fayda gördüğü bir arkadaşını evlenmeye teşvik etmesi müstehabtır.
2- Kişinin evlenme için bakire bir hanımı tercih etmesi müstehabtır.

3- Cinsel kudrete sahip olduğu halde evlenme masraflarını teminden aciz olan kimsenin evlenmeyi bırakıp oruca devam etmesi gerekir.
4- Nefsi kendisini evlenmeye zorlayan ve evlenme masraflarına da gücü yeten kimsenin, hemen evlenmesi müstehabtır.
5- Hattâbî, bu hadisi delil getirerek; şehveti dindirmek için geçici olarak ilaç kullanmanın caiz olduğunu belirtmiştir.
6- Oruç, şehveti kırar.
7- Gözü haramdan koruyacak, iffet ve namusun muhafazasına yarayacak yollara başvurmak teşvik edilmiştir.
1- Sen doğru söylüyorsun, zaten Resulullah (s.a.v.)'de bizleri evlenmeye teşvik etmişti.
2- Sen böyle diyorsun, ama evlenme teklifi gençlere yapılmalıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.), gençleri evlenmeye teşvik ederdi. Fakat benim evlenmeye ihtyacım yoktur.

1269- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birkaç kişi, Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarına onun evde gizlice yaptığı nafile ibadetini sormuşlar.
Aldıkları cevap karşılığında kendilerinin az ibadette bulunduğunu düşünerek bunlardan birisi:
“Kadınlarla evlenmeyeceğim!” dedi. Birisi:
“Et yemeyeceğim!” dedi. Birisi de:
“Döşekte uyumayacağım!” dedi.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Allah'a hamd etti, O'na övgüde bulunup:
“Bazı kimselere ne oluyor ki, şöyle şöyle diyorlar. Fakat buna rağmen hem oruç tutarım, hem iftar ederim, hem namaz kılarım, hem uyurum ve hem kadınlarla da evlenirim. İşte bu, benim sünnetîmdir. Buna göre her kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir” buyurdu. [468][468]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Feth: 48/2'de geçmiş ve gelecek bütün günahlarının affedilmesi üzerine, Hz. Ali, Abdullah b. Amr ve Osman b. Ma'zun oluşan bir grup müslüman, Peygamber (s.a.v.)'in

hanımlarının odalarına gelerek Resulullah (s.a.v.)'in ibadetinin ne şekilde olduğunu sorarlar. Bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in az ibadet ettiğini öğrenince kendilerinin çokça ibadet etmekle bu garantiye sahip olabileceklerini düşünerek her biri “Gündüzleri hep oruç tutmak”, “Her gece namaz kılmak” ve “Hiç kadınlarla evlenmemek” üzere karara vanrlar. Bunu duyan Peygamber (s.a.v.) onlara, amelde orta yolu takip etmelerini belirtir. Çünkü İbadet, sadece mağfiret olmak için yapılmayıp kulluğun gereği olarak yapılır. Bunu da, “Allah'tan en çok korkanınız ve yasaklarından en fazla kaçınanınız benim” ifadesiyle söylemiştir.
“Benden değildir” ifadesi; Peygamber (s.a.v.)'in ortaya koyduğu amelin üstünde bir dindarlığın ve farklı bir ibadet hayatının olamayacağını belirtmektedir. Fazlasını yapmak isteyen kimse ancak Peygamber (s.a.v.)'in sünnetinde gelen adab çerçevesinde yapmalıdır. Yoksa bu hitapla karşı karşıya kalır. Dolayısıyla oruç tutmaya güç kazanmak için yemek yemeye, gece kalkmaya takat getirmek için uyumaya, şehveti kırıp nefsin isteklerini sağlama almak ve nesli çoğaltmak için evlenmeye gerek vardır.
“Benden değildir” ifadesinden maksadın; fan, nafile gibi bütün ameli ve itikadı kapsadığı gibi, Peygamber (s.a.v.)'e muhalefet etmekle, kendi yaptığı ibadetin, onun yaptığından daha üstün ve daha İyi olduğunu göstermek isteyen kimsenin dinden çıkacağı belirtilmiştir.
1270- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Osman b. Maz'un'un, kadınlardan uzak durup evlenmeme isteğini geri çevirdi. Eğer ona izin verseydi, biz de hadım olurduk.” [469][469]

Açıklama:

Erkeğin kadınla ve kadının da erkekle tamamen ilişkilerini kesip ayn bir hayat yaşaması İslam'da yoktur. Böyle bir davranış şekli Hıristiyanlarda olup buna da ruhbanlık denilmektedir. Dolayısıyla İslam dini, insanlığa en adil bir hayat tarzı ve yaşama biçimi getirmiştir.

2- Bir Kadın Görüp De Onda Gözü Kalan Kimsenin, Hanımına Gelip Onunla Cinsel İlişkide Bulunmasının Mendub Olması

1271- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Doğrusu kadın, (bazen) şeytan suretinde gelir, şeytan suretinde gider. Sizden birisi bîr kadın gördüğünde hemen ailesine gelsin. Çünkü bu, o kimsenin nefsinde olan şeyi giderir." [470][470]

Açıklama:

Hadiste, fettan kadınlarla karşılaşıp da fitneye düşme tehlikesine maruz kalan kimselerin hemen o anda oradan uzaklaşarak evine gitmesi ve nefsinin arzusunu helal yollarla tatmin etmesi emredilme ktedir.
Kur'an bu konuda erkeğin kadına olan durumunu belirleme hususunda şu ifadelere yer vermektedir:
"Mümin erkeklere, gözlerini harama dikmemelerini, ırzlarını da koru Muhammed Accac el-Hatîbларını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır.[471][471]
Kadınların erkeklere karşı olması gereken tutumu ise şöyle belirtilmektedir:
"Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini harama bakmaktan korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinet-lerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine kadar örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları mümin kadınlar, ellerinin altında bulunanlar köleleri, erkeklerden, ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler, yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına zinetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları zinetleri anlaşılsın diye ayaklarını yere vurmasınlar

Dikkatleri üzerine çekecek tarzda yürümesinler. Ey müminler! Hep birden Allah'a tevbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.” 472[472]

3- Mut'a Nikahı Ve Bu Nikahın; Önce Serbest Kılınıp Sonra Yürürlükten Kaldırılması, Sonra Tekrar Serbest Bırakılıp Yeniden Yürürlükten Kaldırılması Ve Haram Kılınmasının Kıyamet Gününe Kadar Devam Etmesi

1272- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte gazaya çıkmıştık. Yanımızda kadınlarımız yoktu. Şehvetimize hakim zorlanınca, Resulullah (s.a.v.)'e:
“Hayalarımızı çıkarfıp hadım olsak mı?” diye sorduk.
Resulullah (s.a.v.), bize bunu yasakladı. Bundan sonra bir elbise karşılığında bir kadınla belirli bir süreye kadar evlenmemize izin verdi.
Daha sonra Abdullah İbn Mes'ud,
“Ey İman edenler! Allah size helal kıldığı temiz şeyleri haram kılmayınız ve haddi aşmayınız. Doğrusu Allah, haddi aşan kimseleri sevmez” 473[473] ayetini okudu. 474[474]

Açıklama:

Mut'a nikâhı, muvakkat bir zaman için iki tarafın razı olduğu bir ücret karşılığında kadın kiralamaktır. Bu, bir nikâh değildir. Çünkü nikâh, çiftlerin bütün hayatı beraber yaşamak üzere bir aile yuvası kurmalarıdır. Mut'a da, nikâh da, İki tarafın rızâsına uygun birer akid olmakla beraber mut'a muvakkatlik, nikâh devamlılık vasıflarıyla biribirinden ayrılır. Mut'a da ta'yîn olunan bedel, âdi bir karşılık mahiyetinde olduğu halde nikâhdaki mehr, gayet şerefli ve hiçbir akidde bulunmayan bir asalet ifâde eder.
Mut'a câhiliyet devrinde muteber ve yaygın olan hatta kendisine birtakım aile haklan terettüb eden bir nikâh nev'i idi. İslâm'ın zuhurundan sonra bazı gazalarda gazilerin zina yapmalarını önlemek için geçici olarak, muvakkaten müsâde edilmiştir. Mut'a nikâhının mubah kılındığı hakkındaki bu hadis, daha başka sahâbîler

tarafından da rivayet edilmiştir. Bütün bu rivayetlerde bunun yerleşik hayat vaktine ait bir ruhsat olduğuna dâir bir kayıt ve işaret yoktur. Hepsi gaza seferlerine ve zaruret zamanlarına âit olmak üzere rivayet olunmuştur. Bu ruhsat, İslâm'da sadece harp ve cihâd zaruretine tahsis olunmuştu. Mut'a nikâhının İslâm'da, ölü eti ve diğer haramlann zaruretten dolayı yenmesine cevaz verilmesi gibi cevaz verildiği, sonra nesh olunup kaldırıldığı, haramlığının ebedî olduğu hususlarında ittifak edilmiştir.
Mut'a nikâhının harâmlığı hakkında yalnız Şia mezhebi muhalefet etmiştir. Onlar bunu hazarda da meşru görür, tatbik ederler. [475][475]

1273- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.) ile Ebu Bekr döneminde bir avuç kuru hurma ve un karşılığında birkaç günlüğüne mut'a yapardık. Öyle ki Ömer, Amr b. Hureys olayında mut'a nikahını yasakladı.” [476][476]

Açıklama:

Hz. Ömer, Amr b. Hureys'in hiçbir zaruret yokken mut'a nikahı talebini red etmişti. Hz. Ömer'in mut'a nikahını yasaklaması hususundaki dayanağı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de bunu yasaklamış olmasıdır.

1274- Rebî' b. Sebre yoluyla babası Sebre'den rivayet etmiştir:
“Babası Sebre, Mekke'nin fethinde Resulullah (s.a.v.) ile birlikte gaza edip demiş ki: Orada onbeş gece -yani geceleri de sayılırsa otuz gün- kaldık. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bize kadınlarla mut'a yapmak için izin verdi. Derken kavmimden bir kimseyle birlikte dışarı çıktım. Ben ondan daha güzeldim. Arkadaşım çirkin suratlı ve küçük cüsseliye yakın bir kimseydi. Her birimizin yanında bir kaftan vardı. Fakat benim kaftanım eski, amcaoğlunun kaftanı ise yeni ve güzeldi. Mekke'nin alt tarafına yada üst tarafına vardığımız zaman bize dişi deve gibi uzun boyunlu genç bir dilber kadın rastladı. Ona:
“Bizden birisinin seninle mût'a nikahı yapmasını arzu eder misin?” diye sorduk.
Kadın:

“Ne verirsiniz?” dedi. Derhal ikimiz de kaftanını yere açtı. Genç kadın her iki erkeğe bakmaya başladı. Arkadaşım kadının yanıbaşına baktığını görünce:
“Bunun kaftanı eskidir. Benim kaftanım ise yeni ve güzel” dedi. Genç kadın ise iki veya üç defa bana işaret ederek:
“Onun kaftanının zararı yok” dedi.
Sonra o genç kadınla mût'a nikahı yaptım. Resulullah (s.a.v.), mût'a nikahını haram kılıncaya kadar genç kadının yanından dışarı çıkmadım. [477][477]
İbn Atiyye'ye göre; Mut'a, bir kimsenin iki şâhid huzurunda kadının velisinin izni ile belirli bir süre için ve veraset hakkı olmamak üzere aralarında kararlaştırdıkları bir mehir karşılığında bir kadınla evlenmesidir. Tayin edilen süre bitince kadın gider adam onu yanında tutamaz. Sadece ondan iddetini beklemesini isteyebilir. Çünkü bu nikâhdan doğacak çocuk kendisinindir. Artık iddet sonunda kadının hâmile olmadığı ortaya çıkarca, kadın istediği kimseyle evlenebilir. [478][478]
Konuyla ilgili hadislerden anlaşıldığı üzere; hicretin 7. yılı Hayber savaşında, 8. yılı Mekke'nin fethi seferinde ve 10. yılı Veda haccı sırasında Peygamber (s.a.v.) gazilerin zina yapmalarını önlemek için geçici olarak önce Mut'a nikahına ruhsat vermiş ve hemen sonra da bunu yasaklamıştır. Böylece haramlığı devam edegelmiştir.

1275- Urve İbnu'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah b. Zübeyr, Mekke'de ayağa kalkıp bir kimseye yani Abdullah İbn Abbâs'm mut'a nikahını caiz görmesinden doiayı ona dolaylı olarak laf dokundurarak:
Bir takım insanlar var ki, Allah onların gözlerini kör ettiği gibi kalplerini de kör etmiştir. Bunlar, mut'a nikahına fetva vermektedirler' dedi. Bunun üzerine kendisine dolaylı olarak laf dokundurulan Abdullah İbn Abbâs, halife olan Abdullah İbn Zübeyr'e seslenerek:
“Sen gerçekten kaba-saba bir adamsın. Ömrüme yemin ederim ki, mût'a nikahı, muttakilerin imamı zamanında yapılıyordu” dedi.
Abdullah İbn Abbâs, bununla, Resulullah (s.a.v.)'i kasdediyordu. Bunun üzerine Abdullah b. Zübeyr, ona:

“Öyleyse sen kendi nefsinle bir dene. Vallahi, eğer sen bu mut'a nikahını yaparsan seni taşlarınla recm ederim” diye karşılık verdi.
İbn Şihâb der ki: Bana, Halid b. Muhacir b. Seyfullah haber verdi ki:
“Kendisi bir kimsenin/Abdullah İbn Abbâs'ın yanında oturuyordu. Derken o kimseye bir adam gelip mût'a nikahı hususunda fetva istedi. O da mût'a yapmasını emretti. Bunun üzerine İbn Ebî Amra el-Ensârî, ona:
“Ağır ol!” dedi. Fetva veren kimse:
“Ne o? Vallahi, mut'a nikahı, muttakilerin imamı olan Resulullah zamanında yapılmıştır” diye cevap verdi, İbn Ebî Amra:
“Mût'a nikahı, İslâm'ın ilk zamanlarında zor durumda kalan kimseler için: ölmüş hayvan, kan ve domuz etinde olduğu gibi bir ruhsat olmak üzere meşru kılınmıştı. Sonra Allah, dînini sağlamlaştırdı ve mut'a nikahını yasakladı” dedi.
İbn Şihâb der ki: Bana, Rebî' b. Sebre el-Cühenî haber verdi ki:
“Babası Sebre şunu söyledi: Ben, Resulullah (s.a.v.) zamanında iki kırmızı kaftan karşılığında Amir oğulları kabilesinden bir kadınla mût'a nikahı yapmıştım. Sonra Resululîah (s.a.v.) bize mût'a nikahını yasakladı.
İbn İhâb:
“Ben, Rebî b. Sebre'yi, bunu, Ömer b. Abdulazîz'e anlatırken oturduğum yerden dinledim” dedi. [479][479]
Mut'a nikahının mubah olup olmadığı konusundaki ihtilâf ancak Hz. Ömer'in hilafetinin son yıllarına kadar devam etmiştir. Hz. Ömer halifeliğinin son yıllarında bu nikâhın Resulullah (s.a.v.) tarafından yasak edildiğini kesin bir dille ifâde etmiş, ondan sonra da Abdullah İbn Abbâs'ın dışında o devirde yaşayan alimler mut'a nikâhının haram olduğunda ittifak etmişlerdir. Abdullah İbn Abbâs'ın bu görüşünden döndüğüne dâir de Tirmizî'nin “Sünen”inde şöyle bir rivayet vardır:
“Abdullah İbn Abbas der ki:
“Mut'a nikahı, İslâmiyetin başlangıcında vardı ve bir erkek, yabancısı olduğu bir beldeye varınca orada bir kadınla evlenir, kadın onun eşyasını korur ve elbisesini onarırdı. Neticede bu,
“Ancak eşleri ve ellerinin sahip olduğu cariyeleri hariç. Bunlarla ilişkilerden dolayı kınanmış değillerdir” [480][480] âyeti inince kaldırıldı.

Abdullah İbn Abbas:
“Artık o iki cinsel organdan karısı ile cariyesinin cinsel organlarından başka her cinsel organ haramdır” dedi. [481][481] Yalnız bu hadis, senedinde Musa b. Lubeyde olduğu için zayıf kabul edilmiştir.
İmam Tirmizî, bu konuda şöyle der:
“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinin ve sonraki ilim adamlarının uygulaması bu hadis üzeredir. Abdullah İbn Abbas'tan bir ruhsat rivayet edilmişse de Resulullah (s.a.v.)'den naklen mut'a nikahın hükmü kendisine bildirilince bu konudaki görüşünden dönmüştür. İlim adamlarımızın çoğu, mut'a nikahının haram olduğu üzerinde mutabıktır. Süfyân es-Sevrî, İbnu'l-Mübârek, Şafiî, Ahmed ve İshak'ın görüşü budur. [482][482]
Her ne kadar Abdullah İbn Abbas'ın mut'a nikâhının mubah olduğu görüşünden döndüğüne dâir Tirmizî'nin rivayet ettiği hadis zayıf ise de, Hattabî'nin Said b. Cübeyr'den naklen rivayet ettiği şu hadis, bunu takviye etmektedir:
“Ben, Abdullah İbn Abbâs'a:
“Senin fetvan aldı yürüdü ve onunla ilgili olarak şâirler şiir söylemeye başladı” dedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbas:
“Vallahi, ben, böyle bir fetva vermedim. Mut'a nikahı, leş gibidir, Sadece zaruret hâlinde kalanlar için helâldir” dedi.”
Nitekim Hattabî'nin naklettiği bu hadis, Beyhakî tarafından da rivayet edilmiştir. Beyhakî'nin rivayetinin sonunda: “O ancak leş, kan ve domuz eti gibidir” şeklinde bir cümle bulunmaktadır.
Baı kimseler “Mut'a nikahının Peygamber (s.a.v.) tarafından haram kılındığına dair rivayetler zannîdır, kesin bir hüküm zannî delillerle neshedilemez” diyorlarsa da bu söz bir iddiadan öte gidemez. Çünkü iddia edildiği gibi mut'anın Kur'an-ı Kerimle helâl kılındığı kabul edilse bile onu helâl kılan âyetin sübûtu kat'i olmakla birlikte iki cihetten delâleti zannîdir:
1- Çünkü âyet-i kerimedeki “İstimta” [483][483] kelimesi, mut'a nikâhı anlamına gelebileceği gibi, sahih nikâhla kadından faydalanma anlamına da gelebilir.
Onların delil diye gösterdikleri âyetin lâfzı umûm genellik ifâde etmektedir, dolayısıyla delâleti zannîdir. Tirmizî'nin rivayet ettiği hadiste Abdullah İbn Abbas'ın: “Mut'a, İslâm’ın başlangıcında vardı.

Neticede bu, *“Ancak eşleri ve ellerinin sahip oîduğu cariyeleri hariç”* [484][484] âyet-i kerimesi inince kaldırıldığı, artık bu ik kadının cinsel organından başka her cinsel organ haramdır” demesi ise, mut'anın mubah olmadığını kesinlikle ifâde etmektedir. Rivayete göre İmam Ali de:
“Peygamberimiz kadınları mut'a usûlü nikâhlamayı nehyetti. Bu önceleri kadın bulamayanlar içindi, sonradan kadın ve erkek arasındaki miras iddet, talak, nikâh hükümleri inince mut'a adeti neshedîîdi” buyurmuştur. [485][485]

4- Bir Kadını, Halası Yada Teyzesıyle Bir Nikah Altında Toplamanın Haram Olması

1276- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kadınla halası ve yine bir kadınla teyzesi bir nikah altında toplanmaz.” [486][486]

Açıklama:

İslam hukukunda, kendileriyle evlenmenin yasak olduğu kimseler, Nisa: 4/22, 24 ayetleri ile sünnette şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1- Sürekli Haram Olanlar:

a- Nesep kan akrabalığı sebebiyle nikâhları haram olanlar. Bunlar; anneler, kızlar, kız kardeşler, erkek ve kız kardeşlerin kızları, hala, teyze.
b- Sıhriyet damat olma sebebiyle nikahlan haram olanlar. Bunlar; kayı valide, üvey kız, gelin, üvey anneler, c. Süt Emmek suretiyle Nikâhları haram olanlar. Bunlar ise; süt anne, süt kızkardeş.

2- Geçici Olarak Haram Olan Kadınlar:

a- Bir kişinin, dörtten fazla kadını bir nikâh altında toplaması. Buna göre dört kadınla evli olan kimse, beşinciyle evlenemez.

b- Baş-kalannın hakkı sebebiyle nikâhı haram olan kadınlar. Bu nedenle bir kimsenin, başka birisinin nikâhı altında bulunan kadını nikâhlayamaz.
c- Üç Talâk sebebiyle nikâhlanmaları haram olan kadınlar.
d- Şirk yada din farkı sebebiyle nikâhlanmaları haram olan kadınlar.
e- İddeti bitmesi sebebiyle nikâhlanmalan haram olan kadınlar.
f- Birbirinin mahremi olması sebebiyle nikâhlanmaları haram olan kadınlar. Buna göre iki kız kardeşi yada bir kadını nesep ve süt emme yönünden halası veya teyzesini aynı nikâh altında birleştiremez.
İki kızkardeşin, aynı nikâh altında birleştirilemeyeceği, ayetle sabittir. Fakat bir kadının, hala ve teyzesiyle aynı nikâh altında bir araya gelemeyeceği ise sünnetle sabittir.

1277- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bir kadının, halası yada teyzesinin üzerine nikahlanmasını veya bir kadının, kız kardeşinin kabında olanı boşaltmak için onun boşanmasını istemesini yasaklamıştır. Çünkü şanı yüce olan Allah, onun rızkını verir. [487][487]
“Bir kadın, kız kardeşinin kabını boşaltmak için onun boşanmasını isteyemez” ifadesinden maksat; yabancı bir kadının, bir erkeğe hanımını boşattırarak onunla kendisinin evlenmek istemesi ve o kadının nafaka gibi şeylerinden kendisinin faydalanmak istemesidir. Dolayısıyla bu mana mecazen; “Kabını boşaltmak” şeklinde ifade edilmiştir.

5- İhramlı Kimsenin, Nikahlanm Asının Haram Olması Ve Dünür Yollamasının ise Mekruh Olması

1278- Nubeyh b. Vehb'den rivayet edilmiştir:
“Ömer b. Ubeyduliah, Talha b. Ömer'e, Şeybe b. Cübeyr'in kızıyla evlendirmek istedi. O sırada hac emiri olan Ebân b. Osman'ın nikahta bulunması için ona haber yolladı. Bunun üzerine Ebân şöyle dedi:
“Ben, Osman b. Affân'ı: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“İhramh olan kimse, evlenemez ve dünürcü de gönderemez” buyururken işittim” dedi. 488[488]

1279- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.) ihramlıyken Meymûne'yle evlendi. 489[489]
1280- Meymûne binti'I-Hâris (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Meymûne'y'e ihramsızken evlendi.” 490[490]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in evlendiği son eşi, Meymûne'dir. Resulullah (s.a.vj, Umretu'l-Kaza'yı yaptıktan sonra Mekke'de yaptığı evlenmedir. Fakat kesin olarak ne zaman evlendiği hususunda görüş ayrılığı vardır.
Meymûne'nin asıl adı, Berre İdi. Resulullah (s.a.v.), onunla evlendikten sonra onun ismini “Meymûne” diye değiştirdi.
Resulullah (s.a.v.)'in, Meymûne ile ihramlı mı, yoksa ihramsız mı olarak evlendiği hususunda görüş ayrılığı vardır.
Abdullah İbn Abbâs hadisi, Hz. Osman'dan “İhramlı kimse; evlenemez, evlendiremez ve dünürlük yapamaz” 491[491] şeklinde gelen hadisle çelişmektedir.
Hafız İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1447), Teth’de der ki:
“Abdullah İbn Abbâs hadisi ile Hz. Osman hadisinin arası birleştirilebilinir. Fakat Abdullah İbn Abbâs hadisi, mücmeldir. Bununla birlikte ihramlı iken evlenme durumu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in özelliklerindendir.”
İbn Abdilberr (ö. 463/1071)'de şöyle der:
“Bu konudaki rivayetler birbirinden farklıdır. Fakat (doğru olan) rivayet; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Meymûne ile, ihramsız iken evlenmesi şeklindedir. İhramsız iken evlenmesi ile ilgili rivayetler, çeşitli yollardan gelmiştir. Yalnız Abdullah İbn Abbâs hadisinin İsnadı da, sahihtir. Fakat bir kişinin yanılma ihtimali, çoğunluğun yanılma ihtimaline göre daha fazla olur. İhramlı kimsenin nikâhını geçersiz kılma ile İlgili Hz. Osman hadisi ise, sahih olup güvenilirdir.
Resulullah (s.a.v.)'in, ihramlıyken Meymûne ile evlendiğine dair rivayet, Abdullah İbn Abbâs'a dayanmaktadır.

“İçlerinde İmam Mâlik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'in de bulunduğu cumhur-u ulemaya göre; ihramlı bir kimsenin nikâhlanması veya başkalarını nikahlaması helal değildir. Bunlar bu konuda;
“İhramlı kimse; evlenemez, evlendiremez ve dünürlük yapamaz” hadisini esas almışlardır.
Hanefiler, ihramlının nikâh akdi yapmasının caiz olduğunu belirtmişlerdir, Hanefiler, bu konuda ihramlının nikâh akdini değil de cinsel ilişkiyi söz konusu etmişlerdir.
Bazı alimler de, bu ihtilafı çözüme şöyle ulaştırmaktadır: Resulullah (s.a.v.), hicri 7. yılın Zilkade ayında Umretu'1-Kaza için Mekke'ye giderken “Şerif” denilen yerde Meymûne'yle ihramlı olarak nikâh akdi yapmış, dönüşte ihramdan çıkmış oîarak yine “Şerif”te gerdeğe girmişti.

6- Din Kardeşi İzin Vermedikçe Yada Vazgeçmedikçe Onun Dünürlüğü Üzerine Dünür Göndermenin Haram Olması

1281- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir kimse din kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın. Dîn kardeşinin dünürlüğü üzerine dünür de göndermesin. Ancak din kardeşinin, kendisine izin verirse o başka.” [492][492]

Açıklama:

Hadis; bîr kimsenin, bir kadın ile olan dünürlüğünü bitirmediği müddetçe, diğer bir kimsenin o kadına dünürlükte bulunmasını yasaklamaktadır.
Satış üzerine satıştan maksat; alıcı ile saha arasında anlaşma yapılıp tam alışveriş biterken bir başkasının araya girerek fiyatı artırmasıdır. Anlaşmayı bozduğu için bu hareket, yasaklanmıştır. Yalnız satıcı malını müşteriye arz ettikten sonra henüz anlaşmaya yapılmadan önce bir müşterinin araya girerek o mala fazla fiyat vermesinde bir sakınca yoktur.

7- Şiğar (Değiş-Tokuş Yoluyla Yapılan) Nikahın Haram Kılınması Ve Batıl Olması

1282- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Şiğâr'ı yasaklamıştır. Şiğâr; aralarında mehir olmamak üzere bir kimsenin, kızını başkasına, o da kızını kendisine vermek şartıyla evlendirmesidir.” [493][493]

1283- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“İslam'da şiğâr yoktur.” [494][494]

Açıklama:

Şiğâr kelimesi, sözlükte; “Kaldırmak” ve “Boşalmak” gibi manalara gelmektedir. Terim olarak ise; karşılıklı değiş tokuş yapmak suretiyle mehirsiz evlenmek demektir. Bir başka İfadeyle; İki erkeğin, kızlannı yada velisi olduğu kadınları her biri diğerinin mehri olmak üzere biribirlerine vererek evlenmelerine “Şiğâr” denir.
Bu tür evlenmelerde mehir hakkı kaldırıldığı için böyle evlenmeye “Kaldırma” anlamında “Şiğâr” isimi verilmiştir. Yine bu tür nikâhlarda kadın mehirden boşaltıldığı için böyle bir nikâha “Şiğar” ismi verilmiştir.
Yalnız şiğâr yoluyla yapılan evlenmenin sahih olup olmadığı meselesi, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Cumhura göre, bu tür bir evlenme batıldır.
Hanefiler; mehri, nikâhın şartı veya rüknü kabul etmedikleri için, bu nikâhın Nisa: 4/3 ayetinin genel hükmü içerisine girdiği için ve nikâhdan sonra erkeğin kadına mehr-i misil Ödemesi hâlinde bu nikâhın geçerli olduğunu ileri sürmüşlerse de, Hanefi alimlerinden Ebu'l-Hasan es-Sindî bu konuda “İslam'da şiğâr yoktur” [495][495] hadisini delil getirerek bu tür bir nikâhın batıl olduğunu belirtmiştir. Çünkü böyle bir nikâh, hiç akd edilmemiş olur. Batıllığı buradan gelmektedir. Bu nedenle de bu nikâhı, akd edilmiş özel bir nikâh çeşidi olarak kabul etmek de mümkün değildir. Dolayısıyla cumhurun görüşü daha isabetlidir.

8- Nikahta Koşulan Şartları Yerine Getirme

1284- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizin yerine getireceğiniz şartların en başta geleni, kendisiyle kadınları helal kıldığınız şey mehirdir.” [496][496]

Açıklama:

Bu hadis; nikâhtan önce kız yada kızın temsilcileri tarafından ileri sürülen şartların en önce yerine getirilmesi gerektiğine delalet etmektedir.
Nikâh ile ilgili şartlar üç kısımdır:
1- Yerine getirilmesinin farz olduğunda ittifak edilen şartlar: Bu, Allah'ın emrettiği; iyi davranmak suretiyle evliliği sürdürme yada iyilikle boşamak şartıdır. Konumuzu teşkil eden hadiste, öncelik hakkı tanınan şartlar bunlardır.
2- Yerine getirilmeyeceğinde alimlerin ittifak ettikleri şartlar: Nikâhın mehirsiz, olması, kadına nafaka verilmesi, verilen mehrin kocaya iade edilmesi, kocanın hanımıyîa cinsel ilişkide bulunmaması, evin ihtiyaçlarını temin etmemesi gibi. Bu tür şartların nikâhın gayesine aykın olduğu için yerine getirilmesi gerekmediği hususunda alimlerin ittifakı var. Dolayısıyla bu şartlar geçersizidir. Fakat bu şartlarla akd edilen nikâh sahihtir.
3- Yerine getirilip getirilmeyeceği hususunda alimlerin ihtilaf ettiği şartlar: Kocanın, hanımı üzerine bir daha evlenmemesi, kocasıyla yolculuğa çıkarılmaması gibi.
imam Evzaî ile İmam Ahmed'e göre; bu tür şartlarla akd edilen nikâh sahihtir. Koca, bu şartlan yerine getirmekle mükelleftir.
İmam Mâlik, İmam Şafiî, Sevrî, Hanefî alimlerine göre; bu tür şartlar batıldır. Fakat bu şartlarla akd edilen nikâh sahihtir. Erkeğin, bu şartlarla evlenmiş olduğu kadına sadece mehr-i misil ödemesi gerekir.

9- Nikahta Dul Kadından İzin Almanın Sözle Ve Genç Kızdan ise Susmak Suretiyle Olması

1285- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.): *“Dul kadın, kendisine danışılmadığı müddetçe evlendirilmez. Kız da, kendisinden izin alınmadıkça evlendirilmez”* buyurdu. Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Kızın izni nasıl olur?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):
“Susmasıdır” diye cevap verdi. [497][497]

1286- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.)’e:
“Ailesinin evlendir(mek iste)dîği genç kızdan izin alınacak mı, alınmayacak mı?” diye sordum. O da, Aişe'ye:
“Evet, ondan izin alınacak” diye cevap verdi. Aişe dedi ki: Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) e:
“Fakat kız utanır” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Sustuğu zaman, bu onun iznidir” buyurdu. [498][498]

1287- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Dul kadın, kendisiyle ilgili nikah hususunda velisinden daha hak sahiBidir. Genç kız da, nikah hususunda kendisinden izin istenir. Onun izin vermesi, susmasıdır.” [499][499]

Açıklama:

Bu hadisler, babanın yada velinin, ergenlik çağına girmiş gerek bakire ve gerekse de dul olsun hiçbir kadını izni alınmaksızın nikahlamaya hakkı olmadığını ortaya koymaktadır.
Ergenlik çağına varmış olan bakire kızlardan izin alınmadan babalan tarafından nikahları kıyıldığı takdirde kıyılan nikahın sahih olup olmadığı hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir.
İlim ehlinin çoğunluğunun görüşüne göre, kız, yapılan nikaha rıza göstermediği takdirde o nikah hükümsüzdür.
Ergenlik çağına girmiş olan dul kadından izin alınmadan yapılan nikah da, tüm alimlerce hükümsüzdür.
Burada “Dul” ile kastedilen; sıhhatli veya fasit bir evlenmeyle bakireliği giderilmiş olan kadındır.

“Bakire” ile kastedilen ise bakirelik zarı herhangi bir temasla giderilmemiş veya atlama, aşırı kan akma gibi hastalıkla bakireliği zail olmuş kadındır.
Gayri meşru cinsel temasla kızlığı bozulmuş olan kadın, bakire hükmünde mi, yoksa dul hükmünde mi olduğu meselesi ihtilaflıdır. İmam Ahmed ile İmam Şafii'ye göre bu kadın, dul kadın hükmündedir. Ebu Hanife ile İmam Malik'e göre ise bu kadın, bakire hükmündedir.

10- Babanın, Genç Kızını Evlendirmesi

1288- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) beni altı yaşımda iken nikâh etti, dokuz yaşımda iken de benimle gerdeğe girdi. Daha sonra Medine'ye geldik. Ben bir ay sıtmaya tutuldum. Bu sebeble de saçlarım döküldü. Nihayet saçlarım tekrar büyüyerek omuzlanma indi. Derken bana annem Ümmü Rumân geldi. Ben kız arkadaşlarımla birlikte bîr salıncak üzerinde oynuyordum. Bana seslendi. Derhal yanına vardım. Benden ne isteyeceğini bilmiyordum. Elimden tutarak beni kapıda durdurdu. Nefesim kesilmiş, “Heh”, “Heh” diye soluyordum. Nihayet hızlı solumam geçti. Ümmü Ruman, beni, bir eve/odaya aldı. Bir de ne göreyim, evde, Ensar'dan bir takım kadınlar var. Kadınlar, bana:
“Hayırlı, uğurlu ve mübarek olsun” dediler. Annem Ümmü Rumân, beni, onlara teslim etti. Kadınlar başımı yıkadılar. Üstümü başımı düzelttiler. Resulullah (s.a.v.), kuşîuk zamanı ansızın çıka geldi. Kadınlar beni ona teslim ettiler.” [500][500]
Ebu Hanife'ye Sore baba, küçük yaştaki kızını evlendirebilir. Fakat bu kız, ergenlik çağma girdiği zaman nikahını feshedip etmeme hususunda serbesttir. Dilerse nikahını devam ettirir, dilerse de devam ettirmez.

11- Şevval Ayında Evlenmenin Ve O Ayda Gerdeğe Girmenin Müstehab Olması

1289- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), benimle Şevval ayında nikahlandı ve yine Şevval ayında benimle gerdeğe girdi. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.)'in hanımlarından hangisi onun yanında benden daha nasiplidir?”
Hadisin ravisi Urve:
“Aişe, evlendirdiği kadınları Şevval ayında gerdeğe sokmayı severdi” dedi. 501[501]

Açıklama:

Bu hadis; evlenme, evlendirme, nikâh kıyma ve gerdeğe girme İşlerinin Şevval ayında yapılmasının müstehablığına delâlet, eder. Bazı alimler, işlerin, Şevval ayında yapılmasının müstehablığını açıkça hükme bağlayarak bu hadisi delil göstermişlerdir.
Câhiliyyet devri insanları ve bu günün câhil tabakası, Şevval ayında nikâh kıymaktan ve gerdeğe girmekten hoşlanmazlar ve bunu uğursuz olarak anlayagelmişlerdi. Bu görüş tamamen asılsız ve bâtıl bir itikaddır. Câhiliyyet devrinin bâtıl kahntıiarındandır. Aişe (r.anhâ) bu bâtıl İtikadı reddetmek üzere bu hadisi söylemiştir.
Aişe (r.anhâ), Peygamber (s.a.v.)'e uymak ve sünnete riâyet etmek için kendi yakını olan kadmların nikâh ve gerdeğe girme işlerinin Şevval ayında yapılmasını arzu ve tercih ederdi. Tercih sebebi anlatılan şeydi, Şevval ayının kendisinde bir mutluluğun varlığı inanışı değildi.
Hz. Âişe der ki:
“Bana başka kadınlara verilmeyen dokuz nimet verildi. Bunu övünmek için söylemiyorum.
1- *Melek benim kılığıma girerek yere indi.*
2- *Yedi yaşımda İken Rasûlullah (s.a.v.) benimle evlendi. Ve dokuz yaşında iken ona teslim edildim.*
3- *Benimle kız iken evlendi.*
4- *İkimiz bir yorgan altında iken vahy gelirdi.*
5- *Hz. Peygamber (s.a.v.)'in İnsanlar içerisinde en sevdiği bendim.*
6- *En sevdiği kimsenin kızıyım.*
7- *Ümmet benim hakkımda helake sürüklenmek üzere iken benim için âyet-i kerime nazil oldu. Ve ben Cebrâİli gördüm benden başka hiçbir kadın cebrâili görmedi.*
8- *Rasûl-i Ekrem ruhunu benim evimde teslim etti.*

9- *Kabri benim evimdedir. Melekler orayı kuşatmıştır.”*

12- Bir Kadınla Evlenmek İsteyen Kimsenin, O Kadının Yüzüne Ve Ellerine Bakmasının Mendub Olması

1290- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'in yanındaydım. Derken bir adam geiip Resulullah (s.a.v.)'e, Ensar'cfen bir kadınla evlenmek istediğini haber verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o adama:
“Kadına baktın mı?” diye sordu. Adam:
“Hayır, bakmadım” diye cevap verdi. Adam:
“Öyleyse git, ona bak. Çünkü Ensar kadınlarının gözünde bir şey vardır” buyurdu. [502][502]

Açıklama:

Hadis, evlenmek isteyen bir kimsenin, evlenmek istediği kadının yüzüne bakmasının müstehab olduğunu göstermektedir.
Cumhura göre, kadına bakmak için onun rızasını almak şart değildir. Kadının haberi yokken onu görmek caizdir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), evlenilmek istenilen kadına bakmaya mutlak surette izin vermiş ve bu hususta kadından izin almayı şart koşmamışür.
Kadının iznine başvuruİmamasının nedeni; kadının utanabileceği ve beğenilmeme duygususunun oluşabileceği olashğıdır.

13- Kuran Öğretmenin, Demir Yüzüğün Ve Az Çok Başka Şeylerin Mehir Olmasının Caiz Olması Ve Kendisini Fakir Düşürmeyecek Kimse için, Mehrin Beş Yüz Dirhem Olmasının Müstehab Olması

1291- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Allah'ın resulü! Nefsimi, sana hibe etmek için geldim” dedi.
Resulullah (s.a.v.), kadına baktı. Bakışını, yukarıya kaldırıp doğrulttu. Sonra da başını aşağıya indirdi. Kadın, Peygamber (s.a.v.)'in, kendisi

hakkında herhangi bir hüküm vermediğini görünce oturdu. Bunun üzerine sahabilerden birisi, ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Senin bu kadına ihtiyacın yoksa, bu kadını, benimle evlendir” dedi. Resulullah (s.a.v.), bu sahabiye:

“Mehir olarak yanında neyin var?” diye sordu. Sahabi:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Yanımda hiçbir şey yoktur” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Haydi ailenin yanına git, kadına mehir olarak bir şey vermen için bir şeylere bak. Bir şey bulacak mısın?” buyurdu.

Bunun üzerine sahabi, gitti. Sonra dönüp geldi:

“Hayır, vallahi! Hiçbir şey bulamadım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bak, demirden bir yüzük bile olsun bul getir” buyurdu. Bunun üzerine sahabi, yine gitti. Sonra dönüp geldi:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Demirden bir yüzük bile bulamadım. Sadece belimden aşağısını örten şu izanın var.”

Sehl b. Sa'd der ki:

“Bu fakir sahabinin ridası bile yoktu. Bunun yarısını, kadına mehir olarak verebilirim” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Bu izarınla ne yapabilirsin? Onu sen giyersen, kadının üstünde ondan bir şey bulunmaz, açıkta kalır. Kadın giyerse, senin üzerinde ondan bir şey kalmaz, budefa da sen çıplak kalırsın” buyurdu.

Bunun üzerine o sahabi, bulunduğu yere oturdu. Bu oturuşu uzayınca ümitsiz bir halde kalkıp gitti. Peygamber (s.a.v.), bu sahabinin ümitsiz bir şekilde arkasını çevirip gittiğini görünce, onun geri getirilmesini emretti. Bunun üzerine o sahabi, çağırıldı. Geldiği zaman, ona;

“Kur'an'dan senin ezberinde ne var?” diye sordu. Sahabi:

“Ezberimde; şu sure, şu sure var” diye bazı sureleri saydı. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Sen bu sureleri, ezberinden okuyabiliyor musun?” diye sordu. Sahabi:

“Evet, okuyabiliyorum” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse git! Kur'an'dan ezberindeki sureleri kadına öğretmen karşılığında seni bu kadınla evlendirdim” buyurdu. [503][503]

Açıklama:

Bir kadının, mehirsiz olarak evlenmek üzere kendisini Hz. Peygamber (s.a.v.)'e arzetmesi caizdir. Nitekim Ahzab: 33/50 ayeti de bunu ifade etmektedir.
Müslim ise, bu hadisi bakarak bir kadının kendisini salih bir kimseye arzetmesinin caiz olduğuna hükmetmiş ve bunun sadece Resulullah (s.a.v.)'e özgü bir durum olmadığını, bab başlığında dile getirmiştir.
Kadın, kendi mehrini, Resulullah (s.a.v.)'e hibe etmek suretiyle onunla evlenmek istemektedir. Resulullah (s.a.v.) ise kadını, reddedilmiş duruma düşürmemek için susup cevap vermemiş.
Yine kadının, kendisini, birinci ve ikinci arz edişinde, Resulullah (s.a.v.)'in susmak suretiyle cevap vermesini, kadına red cevabı vermekten utanmasıyla açıklamak mümkün olduğu gibi, bu mesele ile ilgili bir vahyin gelmesini beklemiş olmasıyla yada o kadına uygun bir cevap vermek için düşünmüş olmasıyla da açıklamak mümkündür.
Evlenilmek istenen bir kadına, yeteri kadar mehir vermek gerekir. Ancak mehir, Nikâh akdinin sıhhatinin şartı olmayıp lüzumunun şartıdır. Evla olan, nikâh akdedilirken mehri sözkonusu edip mikdarını tespit etmektir. ileride bu konuda çıkması mümkün olan bazı anlaşmazlıkları Önlemek için en uygun tedbir budur. Ayrıca mehri acele olarak vermek, müstehabtır.
Manası genel olan bir lafzın, karineyle tahsis edilmesi caizdir. Çünkü metinde geçen “Yanında mehir olarak verecek herhangi bir şey var mı?” cümlesindeki “Şey” lafzı, azı da çoğu da, kıymetliye de kıymetsizi de kapsayan genel bir lafızdır.
Mal denebilecek her şey ve mal ile değiştirilmesi mümkün olan her menfaat, az da olsa mehir olabilir. Nitekim alimlerin büyük çoğunluğu bu görüştedir.
İmam Şafiî'ye göre; mehir karşılığında kadına Kur'an öğretmek caizdir.
ilk dönem Hanefi alimlerine göre ise, Kur'an öğretme karşılığında mehir kabul etmek caiz değildir. Çünkü mehrin, kendisinden istifade edilen bir mal olması gerekir. Bu konudaki delil;
“Onları, mallarınızla istemeniz size helal kılındı” [504][504] ayeti ile
“Bir mehir belirlediğiniz takdirde henüz dokunmadan onları boşamışsanız belirlediğinizin yarısını onlara verin” [505][505] ayetidir.

Ayetin birinde mehirden, “Mal olarak” bahsedilmekte, diğerinde ise “Yarısından” söz edilmektedir. Bir şeyi ikiye bölebilmek için o şeyin maddi bir mal olması gerekir.
Ayrıca Resulullah (s.a.v.)'in, Kur'an'dan bazı sureler karşılığında bir kadını evlendirdiğini ifade eden hadis, ahad yoluyla geldiği için bu konuda Kur'an'ın hükmü terk edilemez.
İbn ABidin'in ifadesine göre; son devir Hanefi alimleri, Kur'an öğretmenin mehir sayılabileceğini söylemişlerdir. Hanefi alimlerini son devri ile ilk devri arasındaki bu görüş ayrılığı; Kur'an'ı, ücret karşılığında öğretmenin caiz olup olmadığı meselesinden kaynaklanmaktadır.
Bu tür meseleİerdeki ihtilafların kaynağı; hüccet ve delillerin farklı oluşu değil, asrın getirdiği ihtiyaç ve şartların farklı oluşudur. Çünkü son devir alimlerinin içinde bulunduğu şartlar, ilk dönem alimlerin zamanında bulunsaydı, onlar da ücret karşılığında Kur'an'ı okutmanın caiz olduğuna ve dolayısıyla Kur'an'dan bazı sureleri öğretmenin mehir sayılabileceğine hükmedebilirlerdi.
Hanefilere göre; mehrin en az miktarı, ilk asırda 10 dirhem gümüş, yani iki koyun bedelidir. En üst sının yoktur.

1292- Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Aişe'ye:
“Resulullah (s.a.v.)'in, hanımlarına verdiği mehir ne kadardı” diye sordum. Aişe'de:
“Onun, hanımlarına verdiği mehri on iki ukiyye ile bir neşş idi. Neşş'in ne olduğunu bilir misin?” dedi. Ben de:
“Hayır, bilmiyorum” diye cevap verdim. Aişe:
“Yarım ukiyye'dir. Bunların toplamı, beş yüz dirhem eder. İşte Resulullah (s.a.v.)'în, hanımlarına verdiği mehir, bundan ibarettir” dedi. [506][506]

Mehir:

Evlenme sırasında kadına bu isimle ödenen meblağdır. İslâm, Hristiyanlıkta olduğu gibi kadının erkeğe verilmek üzere para biriktirilmesini drahoma değil de; aksine, erkeklerin kadınlara

rağbetinin bir sembolü olsun diye hediye kabilinden bir meblağın ona verilmesini emretmiştir.
Mehir kadına değil, erkeğin üzerine vaciptir. Dolayısıyla mehir, kadının bedeli veya ondan faydalanma İmkanının karşılığı değil, bir ömür boyu beraber yaşama arzusunun sembolik alametidir ve hediye kabilindendir.[507][507]
Hadis, Peygamber (s.a.v.)'in eşlerinin mehirierinin 500'er dirhem olduğuna delâlet etmektedir. Mü'minlerin anneleri olan eşlerinin çoğunun mehrînin bu kadar olduğu, bâzılarının böyle olmadığı sabit olduğu için bu hadis, eşlerinin çoğunun mehirlerinin 500 dirhem gümüş olduğu yolunda yorumlanmıştır. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in eşlerinden Ümmü Habîbe bint. Ebi Süfyân (r.anhâ)'nın mehirinin dört bin dirhem olarak Habeşistan kralı Necâşî tarafından teberru mâhiyetinde ödendiği, Ümmü Habîbe (r.anhâ)'nın hadisiyle sabittir.
Yine Safiyye bint. Huyey b. Ahtab (r.anhâ) adlı mü'minlerin annesinin mehiri, onu cariyelikten azâd buyurmak olmuştur.
Yine annelerimizdenCüveyriyebint. el-Hâris (r.anhâ),Sabitb.Kays(r.anha)'nın cariyesi idi. Hürriyetine kavuşmak için efendisiyle belirli bir meblâğ para veya mal vermek karşılığında özgürlüğüne kavuşma akdini yapmış idi. Peygamber (s.a.v.)'e vâki müracaatı üzerine Peygamber (s.a.v.) onun yerine gerekli ödemeyi yaptı ve ödenen meblâğ üzerine nikâh akdi yapılmakla Cüveyriye(r.anhâ), Resulullah (s.a.v.)'in ev halkından olma şerefine kavuşmuş oldu.
Ebu Hanife ile İmam Malik'e göre mehrin en aşağı miktarı, on dirhemdir. Yirmi, kırk ve elli dirhemi asgari miktar olarak görenler de vardır. Bu İhtilafın sebebi; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, sahabe ve tabiun döneminde bu konudaki uygulamalar ve sözlerin çeşitli şekillerde yorumlanmasıdır.

1293- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Abdurrahman İbn Avf in üzerinde yeni evlenen damatların kullandığı kokunun sanlığını görüp ona:
"Bu da ne?" diye sordu. Abdurrahman İbn Avf:
"Ey Allah'ın resulü! Ben, yaklaşık 15 gr. ağırlığında bir nevat altın miktarı mehir vererek bir kadınla evlendim" diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Öyleyse Allah seni mübarek eylesin. Bir koyunla da olsa düğün ziyafeti ver!” buyurdu. 508[508]

Velîme:

Düğün yemeği demektir. Araplar, hazırlanış sebebine göre her ziyafete ayrı bir ısım verirler, örneğin, çocuk doğduğu zaman verilen ziyafete “Akika”, bir çocuğun Kur'an-ı hatmetmesi sebebiyle verilen ziyafete “Hazâk”, sünnet münasabetiyle verilen ziyafete “İ'zâr” doğum münasebetiyle verilen ziyafete “Hurs”, bina yapmak suretiyle verilen ziyafete “Vekîre”, misafir için verilen ziyafete “Nakia”, bir musibetle karşılaşıldığında musibet sahibi tarafından veriekln yemeğe “Vadıyma”, sebepsiz olarak verilen yemeğe “Me'dûbe” ve “Me'debe” ismi verilir. Yalnız vadıyma yemeği vermek, haramdır.
Hadisin zahirine göre; düğün yemeği vermek, vaciptir. Hanefıîere göre ise düğün yemeği, vacip olmayıp vacip kuvvetinde müekked bir sünnettir.
Gücü yeten kimselerin, düğün yemeğini bolca vermeleri gerekir. Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; düğün yemeğinin, en az ve en çok olan miktarları için bir sınırlama yoktur. Bunu, imkanların elverdiği miktarda hazırlamak yeterlidir. Müstehab olan da budur. Önemli olan, bu ziyafette Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmak ve riyadan sakınmaktır.
Yalnız düğün yemeğinin misafirlere ne zaman verileceği hususunda ihtilaf bulunmaktadır.
Davet yerinde içki gibi dinen yasak olan bir fiil veya durumun bulunduğunu bilen bir kimse davete icabet etmez.

14- Bir Kimsenin, Cariyesini Hürriyetine Kavuşturup Sonra Da Onunla Evlenmesinin Fazileti

1294- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Hayber gazasına çıkmıştı. Sabah namazını ortalık karanlık iken Hayber yakınlarında kıldık. Sonra Peygamber (s.a.v.) ile Ebû Talha, bineklerine bindiler. Ben de, Ebû Talha'nın terkisinde idim. Peygamber (s.a.v.) Hayber sokağı içerisinde ilerledi.

Dizim Peygamber (s.a.v.)'in uyiuğuna dokunuyordu. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyluğunun beyazlığını göreceğim dereceye kadar kalabalık ve sürtünme uyluğundan izarmı sıyırdı. Şehre girdiğinde: “Allahü Ekber, Hayber şehri harap oldu! Biz bir kavmin yurduna indiğimizde;

“Uyarılmış olanların sabahı ne kötü olur” [509][509] buyurdu. Bu sözü, üç defa tekrarladı.
Halk işlerinin başına çıktığında:
“Vallahi, Muhammed’i” dediler. Hayber şehrini kuvvet kullanarak ele geçirdik, Esirler toplandı. Bu sırada Dıhye gelip:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Esirlerden bana bir cariye ver” dedi. O da:
“Git, bir cariye al” buyurdu. Dıhye de, Safiyye bint. Huyey'i aldı. Ardından bir adam Peygamber (s.a.v.)'e gelip:
“Ey Allah'ın Peygamberi! Dihyeye Kurayza ve Nadir kabilelerinin hanımefendisi Safiyye bint. Huyey'i verdin, ama bu ancak sana uygun düşer” dedi. O da:
“Onu, Safiyye'yle birlikte çağırın” buyurdu. Dıhye hemen Safiyye'yi getirdi. Peygamber (s.a.v.), Safiyye'yi görünce, Dıhye'ye:
“Esirlerden bunun dışında bir cariye al” buyurdu. Sonra Peygamber (s.a.v.) Safiye'yi azad edip onunla evlendi.
Hadisin ravisi Sabit el-Bünânî, Enes'e:
“Ey Ebû Hamza! Safiyye'nin mehri ne idi?” dedi. O da:
“Onun kendisi idi. Onu hürriyetine kavuşturdu, sonra da onunla evlendi” dedi.
Nihayet yoldayken Ummü Süleym, Safiyye'yi süsledi, gecenin bir kısmında Peygamber'e teslim etti. Peygamber (s.a.v.), güveyi olarak sabaha çıkıp:
“Kimin yanında bir şeyler varsa onu getirsin” buyurup bir yaygı serdi. Kimi hurma, kimi de yağ getirmişti. Sonra hurma, tereyağı, un ve çökelek ile yapılan bir tür yemek olan hays yemeği yaptılar. İşte Rasûlüllah (s.a.v.)'in düğün yemeği bu şekilde olmuş oldu. [510][510]

Açıklama:

Kölenin, Allah'ın hakkını yerine getirmesi; namaz, oruç gibi ibadetlerini yapmakla ve efendisinin hakkını yerine getirmesi ise;

efendisinin hizmetinde bulunmakla olur.
Safiyye, Kureyza oğullan ve Nadir oğulları kabilesi içerisinde sosyal statüsü yüksek bir kadındı. Peygamber (s.a.v.) onunla evlenerek bu iki kabile üzerindeki etkisini artırmış oldu.

15- Zeyneb Bint. Cahş'ın Evlenmesi, Örtü Ayetlerinin İnmesi Ve Düğüne Davet

1295- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Zeyneb bint. Cahş'la evlendiği zaman düğün ziyafetine bir cemaatı davet etti. Onlar da yemek yediler. Sonra oturup sohbet ettiler. Resulullah (s.a.v.) onların kalkıp gitmelerini işaret ederek sanki kalkmaya hazırlanır gibi yaptı, fakat onlar kalkmadılar. Bunu görünce Resulullah (s.a.v.) kalktı. O kalkınca, cemaattan bazıları da kalktı.
Hadisin ravileri Asım ile Abdula'la der ki:
“Üç kişi oturup kaldı. Peygamber (s.a.v.) içeriye girmek için geldi. Bir de baktı ki, cemaattan bazıları halen oturuyorlar. Sonra onlar da kalkıp gitti. Ben, Peygamber (s.a.v.)'e gelip cemaatın gittiğini haber verdim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) eve gelip içeri girdi. Ben de içeriye girmeye hazırlandım, fakat Resulullah (s.a.v.) kendisi ile benim arama perdeyi çekti. Bunun üzerine Yüce Allah:
“Ey iman edenler! Siz zamanını gözetlemeksizîn, bir yemeğe davet edilmedikçe, Peyganıber'in evlerine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağılırı, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamberi üzmekte, fakat o size bunu söylemekten utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır. Sizin Allah'ın Resulünü üzmeniz ve kendisinden sonra onun hanımlarını nikahlamanız asla caiz olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır” [511][511] ayetini indirdi.[512][512]

1296- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Zeyneb'Ie evlendiği zaman Ümmü Süleym ona taştan yapılmış bir çanak içerisinde hays yemeği hediye etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bana:
“Git de müslümanlardan rastladıklarını bana çağır” dedi.
Ben de rastladığım kimseleri onun için davet ettim. Davetliler, grup grup içeri girmeye ve yemek yiyip çıkmaya başladılar. Peygamber (s.a.v.), elini yemeğin üzerine koyarak onun hakkında, Allah'ın dilediği sözleri söyleyerek dua etti. Ben rastladığım hiç bir kimseyi bırakmayıp mutlaka düğün yemeğine davet etmiştim. Davetliler doyuncaya kadar düğün yemeğinden yediler, sonra da çıkıp gittiler. Fakat davetlilerin içlerinden bir grup kalarak Peygamber (s.a.v.)'in yanında sözü uzattılar. Peygamber (s.a.v.) onlara bir şey demekten sıkılıyordu. Bu sebeple onları evde bırakarak kendisi dışarı çıktı. Bunun üzerine Yüce Allah,
“Ey iman edenler! Siz zamanını gözetlemeksîzin, bir yemeğe davet edilmedikçe, Peygamberin evlerine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağıtın, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamberi üzmekte, fakat o size bunu söylemekten utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır” [513][513] ayetini indirdi. [514][514]

Açıklama:

Zeyneb, Resulullah (s.a.v.)'in halası Ümeyme bint. Abdulmuttalib'in kızıdır. ilk müslümanlardan ve muhacirlerdendir.
Resulullah (s.a.v.), Zeyneb'Ie, bir rivayete göre hicretin üçüncü yılı ve diğer bir rivayete göre ise hicretin beşinci yılında evlenmiştir. Zeyneb, daha önce, Resulullah (s.a.v.)'in azadlısı Zeyd b. Harise'yle evliydi. Zeyneb, ondan ayrılınca Resulullah (s.a.v.)'le evlendi.
Resulullah (s.a.v.) bu münasebetle tertip ettiği davette misafirlerine ekmek ile et ikram etmiş, sofraya oturanlar doyduktan sonra bir hayli yemek artmıştır.
Yemekten sonra cemaat dağılmış, yalnız iki-üç kişi muhabbete dalarak oturdukları yerde kalmışlardır. Resulullah (s.a.v.)'in buna canı sıkılmışsa da bir şey diyememiş, ancak onlara hatırlatmak için

yanlarından çıkarak hanımlarının odalan önünden geçmiş, onlara selâm vermiştir. Nihayet oturanlar da kalkıp gitmiş ve Resulul'ah (s.a.v.) zifafa girmiştir. Bu arada tesettür âyeti nazil olmuştur.
Anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v.), Hz. Zeyneb için, diğer kadınları için yapmadığı bir düğün daveti düzenlemiş, bu davete üçyüz kadar sahabe katılmıştır.
Nevevî der ki: İhtimal ki, bunun sebebi; Hz. Zeyneb'i kendisine velisiz ve şahitsiz Yüce Allah tarafından nikâh ettiğinden dolayı bu düğün yemeğiyle şükranda bulunmaktır. 515[515]

16- Bir Davete Çağıran Kimseye, İcabette Bulunma

1297- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Sizden birisi düğün yemeğine çağrıldığında yemeğe gitsin." 516[516]

1298- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Sizden birisi yemeğe çağrıldığında icabet etsin. İsterse yer, isterse yemez." 517[517]

1299- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Sizden birisi yemeğe çağrıldığında icabet etsin. Eğer oruçlu olursa davet eden kimseye dua etsin. Eğer oruçlu değilse yemeği yesin." 518[518]

1300- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Kendisine zenginler çağrılıp da fakirler çağrılmayan düğün yemeği ne kötü yemektir. Davete katılmayan kimse, Allah'a ve Resulüne isyan etmiştir." 519[519]

Açıklama:

Hadis, zenginlerin çağırılması ve fakirlerin çağınlmaması âdet hâline getirilen düğün yemeğinin fena olduğunu hükme bağlamıştır.
Nevevi der ki:
“Bu hadisten kastedilen mânâ şudur: Halkın, Peygamber (s.a.v.)'den sonra düğün ziyafetleri gibi davetlerde zenginleri çağırıp fakirleri çağırmamaları, zenginlere yemeğin güzelliğini seçmeleri, onlara öncelik tanımaları, davet yerinde iyi yerleri onlara ayırmalarının ve benzeri şeylerin âdet hâline getirmelerinden haber vermektir. [520][520] Fakat saadet devrinde böyle bir durum meydana gelmemiştir.

1301- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yemeğin en kötüsü; davete gelen kimseye ikramda bulunulmayan ve gelmeyecek kimsenin çağrıldığı düğün yemeğidir. Kim böyle bir davete katılmazsa, Allah'a ve Resulüne isyan etmiştir.” [521][521]

Açıklama:

Düğün yemeği ile ilgili bilgi için 1384 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

17- Üç Talakla Boşanan Bir Kadının Başka Bir Kocayla Evlenmedikçe, Yeni Kocası Onunla Cinsel İlişkide Bulunmadıkça Ve İddeti Geçmedikçe Boşayan Kocasına Helal Olmaması

1302- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Rifâa el-Kurazî'nin hanımı, Peygamber (s.a.v.)'e gelip:
“Ben, Rifâa'nın nikahı altında idim. Beni üç talakla boşadı. Boşamayı da, geri dönülmeyecek şekilde kesin yaptı. Ben de, Abdurrahman İbnü'z-Zebîr'Ie evlendim. Fakat onun erkeklik aleti, elbisenin saçağı gibi gevşek idi” dedi.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) gülümseyerek:
“Rifâa'ya geri dönmek mi istiyorsun? Hayır, sen ikinci kocanın balçığını ve o da senin balçığını tatmadıkça, ilk kocana geri dönemezsin” buyurdu.”

Ebu Bekr, (o sırada) Resulullah (s.a.v.)'in yanında oturuyordu. Hâlid b. Saîd İbnü'1-As ise, içeriye girmek için kapıda kendisine izin verilmesini bekliyordu. Hâlid, kadının, kocasını küçük düşürücü açık ifadelerini işitince, Ebu Bekr'e:
“Ey Ebu Bekr! Bu kadının, Resulullah (s.a.v.) in yanında apaçık bir şekilde neler konuştuğunu işitmiyor musun?” diye seslendi. 522[522]

Açıklama:

Hanımını üç talakla boşayan kişinin adı, Rifâa b. Semûel el-Kurazîdir. Hanımının ismi ise, Temime el-Kurazî'dİr. Kadının evlendiği ikinci erkeğin adı ise, Abdurrahman İbnü'z-Zebîr'dir.
Bu hadise göre; kocasından üç talakla boşanan bir kadının, sahih bir nikâhla başka bir kocayla evlenip onunla cinsel ilişkide bulunmadan ilk kocasına dönemeyeceğini bildirmektedir.
Hanbeli alimlerinin önde gelenlerinden birisi olan İbn Teymiyye (ö. 728/1327), bu konuda Seddü'z-Zerai ilkesini öne çıkartarak ve konu ile ilgili bazı hadisleri yorumlayarak üç talakla boşanan kadının, tekrar eski kocasına bir talakla geri dönebileceğini ileri sürmüştür.
Hâlid, içerdeki kadının, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında erkeklik aletini dile getirerek açık-saçık konuşmalarını kapının dışında işitmiş ve Ebu Bekr'e hitap etmekle kadının sözlerini çirkin olduğunu ifade etmektedir. Peygamber (s.a.v.) ise, Halid'in bu sözlerini işittiğine itimad ederek hiçbir şey demeyip sadece gülümsemiştir.

18- Cinsel İlişkiye Girme Sırasında Okunması Müste-Hab Olan Dua

1303- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;
“Sizden birisi, hanımıyla cinsel ilişkide bulunmak istediği zaman: “Bismillah, Allahümme cennİbnâ'ş-şeytân ve cennibiş-şeytân” Allah'ın ismiyle! Allahım! Bizi şeytandan uzak eyle! Bize vereceğin (çocuk)tan da şeytanı uzak eyle! demiş olsa, aralarındaki (bu birleşmeden dolayı onlara) bir çocuk verilecek olursa, şeytan o çocuğa hiçbir zaman zarar vermez.” 523[523]

Açıklama:

Hadis, hanımıyla cinsel ilişkide bulunmak isteyen bir kimsenin, bu birleşmeden önce bu duayı okuması tavsiye edilmekte ve bu tavsiyeye uyan kimselerin doğacak çocuklarının şeytanın zararından uzak kalacağı haber verilmektedir.
Bu birleşmeden doğan çocuğun, şeytanın hangi zararlarından kurtulup, hangi zararlarından kurtulamayacağı konusunda ilim adamları arasında görüş ayrılığı vardır.
Ayrıca bu hadis; kişinin, Allah'ı zikir, duâ, besmele ve istiaze ile şeytandan ve bütün serlerden korunmaya çalışmalıdır. Her ne kadar şeytan Adem oğlunu devamlı surette takip etse de, insan, Allah'ı gönülden zikrettiği sürece şeytan ona yaklaşamaz.

19- Bir Kimsenin, Makata Dokunmaksızın, Hanımının Cinsel Organına Önünden Veya Arkadan Öne Doğru İlişkide Bulunmasının Caiz Olması

1304- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yahudiler:
“Bir adam, hanımının cinsel organına arkasından öne doğru ilişkiye girerse doğacak çocuk şaşı gözlü olur” derlerdi. Bunun üzerine;
“Kadınlarınız sizin tarlanızdır. Artık tarlanıza önden yada arkadan öne doğru olmak kaydıyla nereden isterseniz oradan gelin” [524][524]
ayeti indi. [525][525]

Açıklama:

Yahudiler, erkeğin, karısıyla arkadan kadının rahim yolu olan tenasül organıyla normal cinsel ilişkide bulunduğu takdirde bu ilişkiden doğacak çocuğun gözünün şaşı olacağına inanıyorlardı. Böyle de söylüyorlardı. Onların iddiasına göre, bu şekilde yapılan cinsel ilişki doğacak bebeğin gözlerine zararlı ve dolayısıyla yasaktır. Yüce Allah, hadiste anılan âyet-i kerîme'yi indirmekle onların İnanç ve iddialarının yanlış olduğunu, kadınla yapılan normal ilişkide, kadının

sırt üstü veya yüzü koyun yahut yanı üzerinde yatması, oturması veya başka şekilde durması doğacak çocuğa zararlı olmadığını ve bunda dîni bir sakınca bulunmadığını bildirmiştir
Ayet-i Celile'de, kadınlar çocuk yetiştirme bakımından tarlaya benzetilmiştir. Evlenmenin asıl amacı, insan neslinin devamı ve çoğalmasıdır. Amaç bu olunca, erkek karısıyla ancak çocuk yetiştirme yolu olan kadının tenasül organıyla ilişki kurmaya yetkilidir. Ayeti Kerime, *“Çocuk yetiştiren tarlanıza varabilirsiniz”* hükmünü belirtmek suretiyle kadınların direkt makat kısmına varılamayacağına delâlet eder. Çünkü makadın çocuk yetiştirme tarlası olmadığı bilinmektedir.

20- Kadının, Kocasının Yatağına Girmekten Kaçınmasının Haram Olması

1305- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimse hanımını yatağa çağırıp da hanımı yatağa gelmezse, kocası hanımına kızgın olarak geceyi geçirirse melekler sabaha kadar o kadına lanet eder.” [526][526]

Açıklama:

Yatağa çağırmaktan maksat, cinsel ilişkidir. Lanetin sabaha kadar devam etmesi, şafağın doğmasıyla yada kadının yaptığına pişman olarak yatağına dönmesiyle son bulur.

21- Kadının Sırrını Yaymanın Haram Olması

1306- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Doğrusu kıyamet günü Allah katında insanların derece bakımından en kötü olanı, kocanın hanımına ve hanımın da kocasına cinsel ilişkide bulunup sonra hanımının sırrını yayan erkektir.” [527][527]

Açıklama:

Burada erkek ile kadın arasında meydana gelen cinsel ilişkiyi, erkeğin; cinsel ilişki hususunu tavsif etmesi, bu konuda detay vererek kadının neler konuştuğunu ve neler yaptığını bir zaruret olmaksızın keyfi olarak insanlara anlatmasının haram olduğu belirtilmektedir. Çünkü bu tür şeyler; toplumun yapısına, evlilik hayatına ve ahlaka aykırı durumlardır. Emanet olarak kalması gereken sırlardır. Başkalanna anlatılması, emanete hıyanet demektir.
Gerçek müslüman, sır saklamayı bilir ve birinin kendisine emanet etti ği sırrı ifşa etmez. Sır saklamak, kişinin mertliğinin, dinî salâbetinin, imanî şahsiyet ve ahlâkisinin bir göstergesidir. müslümanların seçkin erkek ve kadınlarının bu dini kaynağından yudumlamış olanlarının ahlâkî yapılannın gereğidir.
Esasen sır saklamak, selefin sadece erkeklerine mahsus bir meziyet değil, İslam nurunu almış, kalıp ve kafaları bu nur ile aydınlanmış çocuklar dahi bu güzel ahlâkın gözle görülür örnekleridir.
Sır ifşa etmek ise, insanların mübtela olduğu âdetlerin en kötüsüdür. Hayatta bilinen her şey söylenmez. Bazı şeyler vardır ki mürüvveti zedeler. Şeref ve şana halel getirir. Bu gibi şeylerin gizli kalması gerekir. Bu sırlar evlilik hayatiyle ilgiliyse daha da çok önem kazanırlar. Böylesi sırları aklından zoru olan şahsiyet ve ahlâk düşkünü kimselerden başkası ifşa etmez.
Ancak, haksız yere kan döküldüğünü, ırza, mala ve cana tecavüz edildiğini gören kimselerin bu gördüklerini saklaması gerekmez. Bilakis ilgili mercilere ulaştırması üzerlerine düşen bir görev olur. Bu görevi yerine getirmedikçe sorumluluktan kurtulamaz.
Aynı durum, kadın için de geçerlidir.

22- Azlin Hükmü

1307- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Mustahk oğulları gazasında bulunduk. Arapların güzel kızlarını esir aidık. Derken bekarlığımız uzun sürdü. Dolayısıyla bu kadınlar üzerinden fazlaca fidye almaya rağbet ettik. Bunun için de bu kadınlardan faydalanmayı ve çocuk tutturmamak için azl yapmayı istedik. Bunun üzerine birbirimize:

“Resulullah (s.a.v.) aramızdayken bu meseleyi ona sormadan mı yapacağız?” dedik. Dolayısıyla biz de bu meseleyi Resulullah (s.a.v.)'e sorduk. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bunu yapmamanızda bir sakınca yok. Allah, kıyamet gününe kadar kaç can yaratmayı takdir ettiyse o canlı mutlaka meydana gelecektir” buyurdu. [528][528]

Açıklama:

Benû Mustalik, mustalik oğulları, Mekkenin güneyine yerleşmiş bir arap kabilesidir. Islamiyetin ortaya çıkışından beri müslümanlar ile Mustalik oğuilan arasındaki ilişkiler iyi değildi.
Hicretin beşinci yılında da Hendek harbinden önce müşriklerin ittifak kurma çalışmaları sırasında Mustalik oğulları kabilesi başkanı Medine'ye hücuma karar verdi. Bu haberin doğruluğunu tespit ettiren Hz. Peygamber (s.a.v.) daha çabuk davranarak onların üzerine yürüdü. On kadar Mustalikli öldürüldü, yüzden fazlası kadın olmak üzere altıyüz'ün üzerinde esir alındı. İkibin deve ve beşbin koyun ele geçirildi. Bu savaş esnasında münafıklar bazı fesat hareketlerine giriştiler. Bunların en başta geleni islam tarihinde ifk iftira hadisesi diye bilinen, Hz. Aişe'ye yaptıkları iftiradır.

1308- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'in yanında azldan bahsedildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Bu sizin için ne anlama geliyor?” diye sordu. Sahabiler:
“Bir adamın emzikli hanımı olur, onunla cinsel ilişki de bulunur ve hanımının bu cinsel ilişkiden dolayı hamile kalmasını arzu etmez. Yine bir adamın cariyesi olur, onunla cinsel İlişkide bulunur ve bu cariyenin bu cinsel ilişkiden dolayı hamile kalmasını istemaz. Dolayısıyla meniyi dışarı akıtarak azl yapar” dediler. Peygamber (s.a.v.):
“Bunu yapmamanızda bir sakınca yok. Çünkü çocuğun olup olmaması meselesi, ancak kadere bağlı bir durumdur” buyurdu. [529][529]

1309- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a'.v)'e, azlin hükmü soruldu. O da:
“Her meniden çocuk olmaz. Allah bîr şeyi yaratmak istediğinde onu azl ve başka bir tedbir türünde hiçbir şey engelleyemez” buyurdu. 530[530]

1310- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona;
“Benim bir cariyem var. O, hem hizmetçiliğimizi yapmakta ve hem de suyumuzu taşımaktadır. Ben, bu cariyeyle cinsel ilişkiye girmekteyim. Fakat hamile kalmasını istemiyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“İstersen o cariyeden azl yap. Fakat şunda hiç şüphe yok ki, o cariyeyle ilgili takdir edilmiş olan şey mutlaka onun başına gelecektir” buyurdu.
Adam bir müddet bekledi. Sonra tekrar Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Cariye hamile kaldı” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Ben o cariyeye, takdir edilmiş olan şeyin onun başına geleceğini sana haber yermiştim” buyurdu. 531[531]

1311- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Kuran indiği sırada azl yapardık.”
Hadisin ravisi Süfyan:
“Eğer azl yapmak yasaklanmış olsaydı Kur'an bunu yasaklardı” dedi. 532[532]

Azil:

Arap dilinde bir şeyi yerinden ayırmaktır. Terim olarak ise cinse! İlişki zamanında kadının gebe kalmaması amacıyla erkeğin geri çekilerek suyunu dışanya akıtmasidır.
Bireysel ve ailevî boyutuyla doğum kontrolünün fıkhı hükmü, kontrol usul ve işleminin mahiyetiyle yakından ilgilidir. Kadının yumurtası ile erkeğin spermi birleşip döllenme olduktan sonra gebeliğe son verilmesi, yani ana rahminde oluşmuş ceninin düşürülmesi, halk

arasındaki tabiriyle çocuk düşürme ve aldırma, doğum kontrolü kavramının dışında olup ayn dinî hükümlere tâBidir ve bundan sonra ayrıca ele alınacaktır. Burada ise hamileliği önleyici tedbirler anlamındaki doğum kontrolünden söz edilecektir.
İslâm dininde toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumuna büyük önem verilmiş, bu kurumun korunmasını ve sağlıklı bir bünyeye kavuşturulmasını temin gayesiyle dinî ve hukukî mahiyette bir dizi tedbir alınmıştır. Hz. Peygamber imkânı olan kimselerin evlenmesini ve evliliğin kolaylaştırılmasını tavsiye etmiş, kıyamet gününde ümmetinin çokluğu ile övüneceğini bildirmiştir. [533][533] Bunlar Resûlullah'in neslin devamına ve nüfus artışına önem verdiği, doğum kontrolüne gidilmesini tasvip etmediği şeklinde yorumlanabilir. Buna ilâveten kader, rızik ve tevekkülle İlgili inanışlar, nüfusun öteden beri toplulukların en Önemli güç kaynağı olması, ayrıca içinde yaşanılan toplumun geleneksel kültürü de eşlerin gebeliği önleyici tedbirler almasında, hatta fakihlerin doğum kontrolünün dînî hükmü konusunda çekimser veya karşı bir tavır izlenmesinde etkili olmuştur.
Doğum kontrolünün, daha açık ifadeyle eşlerin gebeliği Önlemesinin eski ve yeni birçok yöntemi vardır. Tıbbî ve teknik gelişmeler neticesinde, her gün yeni metot ve İlâçlar ortaya çıkmaktadır. Azil, yani erkeğin cinsel ilişki sırasında spermini dışarı akıtması yöntemi çok eskilerden beri bilinen bir usul olup ilk dönem müsfümanlan tarafından da biliniyor ve uygulanıyordu. Hz. Peygamber'in azli yasaklamamış olması [534][534] İslâm bilginlerinin büyük çoğunluğunun da azli caiz ve mubah görüp bunu eşlerin irade ve tercihlerine bırakmış olmalan, fert ve aile planında doğum kontrolünün kural olarak caiz olduğunun ilk delili sayılabilir.
Eşlerin hangi durumlarda azil ve diğer gebeliği önleyici metotlara başvuracağı ise genelde onların aile içi meselesi olarak görülmekle birlikte örnek olarak, fazla çocuk yüzünden ailenip ve çocukların sıkıntıya düşmesi, anne sağlığının bozulması, çocukları gereği şekilde yeüstirememe tehlikesi gibi gerekçeler sayılmıştır. Zahirî hukukçu İbn Hazm hariç tutulursa, bu konuda Sünnî hukuk ekolleri ve Şiî mezhepleri arasında ciddi bir görüş farklılığı yoktur. Ancak İslâm bilginleri, eşlerin karşılıklı haklannı koruma, aile içi huzur ve

mutluluğu sağlama amacıyla gebeliği Önleme metotlarının iki tarafın karşılıklı rızâsı dahilinde uygulanmasını telkin ve tavsiye ederler.
Azil dışında ilâç almak, vaginaya gebeliği önleyici bir madde koymak, prezervatif kullanmak gibi yollarla da gebeliğin önlenmesi mümkündür. Ancak gebeliği önleyici metotlar ile başlamış bulunan gebeliği sona erdirme ve döllenmiş yumurtayı dışarı atma işlemlerinin birbirinden iyice ayrılması gerekir. Çünkü farklı bu iki işlem farklı dinî hükümlere tâBidir. Bu itibarla bir kısım yeni metot ve ilâçların gebeliği önlemediği, aksine döllenmiş yumurtayı imha ve izâie ettiği ve bu şekilde gebeliğin devamını önlediği belirlendiğinde, artık bunların çocuk düşürme kapsamında ele alınması gerekir. Meselâ bugün tıbbın getirdiği imkânlardan biri olan spiralin, gebeliği önleyici bir işlev gördüğü bilinmekle birlikte zaman zaman döllenmeyi engellemeyip rahimde teşekkül eden cenini dışarı atıcı bir fonksiyon icra ettiği de anlaşılmaktadır. İslâm hukukçulan azil ve diğer gebeliği önleme yöntemlerine karşı oldukça müsamahalı baktıkları halde, çocuk düşürmeyi hiçbir aşamada tasvip etmemiş, tıbbî ve dinî zaruret bulunması durumu hariç böyle bir İşlemi cinayet, büyük günah saymışlardır. Bu itibarla çocuk düşürme ve bağlamış bulunan gebeliği sona erdirme işlemlerinin doğum kontrolü olarak değerlendirilmesi, gebeliği önleme hakkında fıkıh kültüründeki mevcut hoşgörü ve müsaadenin bu işlemlere de taşırılması mümkün değildir.
Rahime yumurta ulaştıran kanalların bağlanması veya erkeğin kısırlaştırılması da çağdaş doğum kontrolü metotlarından biridir. Kadın veya erkeğin çocuk yapma kabiliyetinin yok edilmesi demek olan kısırlaştırma ilâçla veya cerrahî müdahale ile olmaktadır. Ayet ve hadislerde konuyla doğrudan ilgili bir hüküm olmamakla birlikte, İslâm bilginlerinin büyük çoğunluğu tıbbî veya dinî bir zaruret yokken bu yönteme başvurulmasını caiz görmemektedir. Gerekçe olarak da bunun fıtrat değiştirme, Allah'ın doğuştan verdiği kabiliyet ve nimetleri inkâr, insanın temel hak ve hürriyetine müdahale olduğu görüşündedirler. Bu sebeple de eşlerin artık hiç çocukları olmayacak ve geri dönülmesi imkânsız şekilde kısırlaştırılmasmm dinen sakıncalı ve günah olduğunu ifade eder, bunun ancak eşlerden birinde aklî veya zührevî bulaşıcı bir hastalığın bulunması ve

çocuklara geçeceğinin sabit olması halinde caiz olabileceğini belirtirler.
Bir toplum politikası olarak aile veya nüfus planlaması ise doğum kontrolünün bir başka yönünü teşkil eder. Dünyada iktisadî kaynakların sınırlı olduğu, hızlı nüfus artışının iktisadî gelişmeyi durduracağı ve maddî kaynaklardan yararlanmada sıkıntıya yo! açacağı teziyle başlatılan “Toplumsal nüfus ve aile planlaması” ise siyasal bir karakter arzettiğinden aile İçi doğum kontrolünü konu alan ferdî çerçevenin dışında kalmakta, ayn bir zeminde ele alınması gerekmektedir.
Batı'da başlayan ve iki yüzyıllık bir geçmişi bulunan bu toplumsal nüfus planlaması kampanyası, diğer âmillerin de etkisiyle gelişmiş Batı ülkelerinde nüfus artışını yavaşlatmış hatta durdurmuştur. Bu durum karşısında nüfusun giderek azalmasının yaratacağı tehlikeleri gördüklerinden, artık Batı ülkeleri nüfuslarını arttırıcı, aile ve çocuklan koruyucu, hatta teşvik edici birtakım tedbirleri almaya yönelmişlerdir. Bu tutum ve uygulamaları halen devam etmektedir. Ülkede nüfusun azalması o ülkede kaynaklardan fertlere daha fazla pay düşmesine, fert basma düşen millî gelirin artmasına yol açıyorsa da, eskiden olduğu gibi çağımızda da nüfus başlı başına bir güç kaynağı ve iktisadî zenginlik aracı da olabildiğinden nüfus azalması uzun vadede toplumun aleyhine olmaktadır. Gelişmiş Batı ülkelerinin günümüzde nüfusu arttırıcı tedbirlere başvurması ve teşvik etmesi bundan kaynaklanmaktadır.
Öte yandan zengin Batı ülkeleri, gelişmekte olan ülkelerdeki nüfus artışım da ileriye matuf ciddi bir tehlike veya sıkıntı kaynağı olarak gördüklerinden, bunu önleyici tedbirler üzerinde titizlikle durmakta, gelişmekte olan ülkelerdeki, bu arada İslâm ülkelerindeki toplumsal nüfus planlamasını organize veya finanse etmektedirler. Bütün bu gelişmeler, esasen ferdî çerçevede doğum kontrolüne hoşgörü ile bakan İslâm bilginlerini, çağımızdaki toplumsal nüfus planlaması hakkında olumsuz bir tavır almaya sevketmiştir.
XX. yüzyılın özellikle ikinci yarısında İslâm dünyasında bu konuda birçok eser kaleme alınmış, konuyla ilgili çok sayıda ilmî toplantı yapılmış, konunun dinî, sosyal ve siyasî boyutu tartışılmıştır. Değişik İslâm ülkelerindeki fetva heyetlerinin ve ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki kurulların yanı sıra, İslâm Konferansı

Teşkilâtı'na bağlı olup bütün İslâm ülkelerinin temsil edildiği İslâm Fıkıh Akademisi de 10-15 Ocak 1988 tarihleri arasında Kuveyt'te gerçekleştirdiği V. Dönem Toplantısında bu konuyu geniş biçimde ele alıp karara bağlamıştır. Özetle İfade etmek gerekirse, bu kararlarda, gebeliği önleyici metotların kullanılması eşlerin ortak karanna bağlı aile içi bir mesele olarak değerlendirilmiş ve caiz görülmüş, buna karşılık başta tıbbî zaruretler olmak üzere dinen meşru bir gerekçeye dayanmadıkça çocuk düşürme, başlamış gebeliği sona erdirme, eşleri kısırlaştırma caiz görülmemiştir. Toplum politikası olarak nüfus ve aile planlamasının ise uzun vadede İslâm âleminin aleyhine sonuç vereceği, bu yönde yürütülen kampanyaların farklı amaçlan taşıdığı ve siyaseten doğru olmadığı kanaatine varılmıştır. 535[535]

23- Esir Edilen Hamile Kadınla Cinsel İlişkide Bulunmanın Haram Olması

1312- Ebu'd-Derda' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), seferlerinin birinde bir çadırın kapısı önünde gebeliği ilerlemiş olan esir bir kadının yanına uğramıştı. Orada bulunanlara:
“Galiba sahibi, bu kadınla cinsel ilişkiye girmek istiyor?” diye sordu. Onlar da:
“Evet, istiyor” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu o şahsa, kendisiyle birlikte kabrine girecek bir lanet etmek içimden geçti. Bu şahıs, kendisine helal olmadığı doğacak olan bu çocuğu nasıl mirasçı yapar? Yine kendisine helal olmadığı o çocuğu nasıl köle edinip hizmet ettirecektir?” buyurdu. 536[536]

Açıklama:

Esir edilen bir kadın rahmini temizlemedikçe payına düştüğü erkeğin onunla cinsel münâsebette bulunması caiz değildir. Bu bakımdan esir edilen hâmile bir kadınla efendisinin cinsel münâsebette bulunabilmesi için o kadının çocuğunu doğurması gerektiği gibi, hâmile olmayan esir bir kadınla efendisinin cinsî münâsebette bulunabilmesi için de en az bir defa hayız görmesi gerekir. Bu

mevzuda kadının eski kocasının hayatta olup olmaması önemli değildir.. Seief ve halef ulemâsının büyük çoğunluğu bu görüştedir.
İmâm Ebû Hanîfe (rh.a)'e göre ise, kan-koca birlikte esir edilecek olurlarsa, eski nikahları geçerlidir. Binâenaleyh kocasıyla birlikte esir edilen bir kadının câriye edinilerek kendisiyle cinsi münâsebette bulunulması caiz değildir.

24- Emzikli Kadınla Cinsel İlişkide Bulunmanın Caiz Olması

1313- Cudâme bint. Vehb el-Esedî (r.anhâ)'dan rivayet ediİmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:
“Doğrusu emzikli kadınla cinsel ilişkiyi yasaklamak içimden geçti. Yalnız Romalılar ile İranlıların bunu yaptıklarını, fakat çocuklarına bir zarar vermediğini hatırlayınca bunu yasaklamaktan vazgeçtim” buyururken işittim. [537][537]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), zamanındaki doktorların kanaatine dayanarak emzikli kadınla cinsi temasta bulunmanın onun sütünü bozup çocuğun beslenmesini olumsuz yönde etkileyerek zihinsel sağlığının bozulmasına sebep olacağından bu fiili yasaklamak istemiştir. Bu fiilin çocuk üzerinde mutlaka olumsuz bir tesir yapacağı kabul edildiği takdirde kuşkusuz bunun sorumlusu çocuk süt emerken cinsi münasebette bulunan annesi ile babasıdır.
Bu fiilin, her zaman çocuk üzerinde olumsuz bir tesir yapmadığını anlayınca yasaklama düşüncesinden vazgeçmiş ve emzikli bir kadınla cinsi münasebette bulunmaya izin vermiştir.

17. RADÂ (=SÜT EMZİRME) BÖLÜMÜ

Radâ kelimesi, sözlükte; mutlak surette meme emme demektir. Bu kelime; Ridâ', Radâa ve Ridâa şekillerinde okunmaktadır.
Terim olarak ise memede olan bir çocuğun belirli bir vakitte bir kadından süt emmesidir. Emmekten maksat; sütün, ağız veya

burundan mideye inmesidir.

1- Doğum İtibariyle Haram Olan Her Şeyin, Süt İtibariyle De Haram Olması

1314- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Aişe'nin yanında bulunuyordu. Aişe, Hafsanın evine girmek için izin isteyen bir adamın sesini işitti.
Aişe der ki: Bunun üzerine ben:
“Ey Allah'ın resulü! Bu, senin evine girmek isteyen bir adam” dedim. Resulullah (s.a.v.), Hafsanın süt amcasını kast ederek:
“Zannederim ki, o, filanca kimse olacak!” buyurdu. Bunun üzerine Âişe:
“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimse sağ olsaydı benim yanıma girebilir miydi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Evet! Çünkü süt, doğumun haram kıldığı her şeyi haranı kılar” buyurdu. [538][538]

Açıklama:

Yüce Allah, nesep kan bağı sebebiyle nikâhlanması haram olan kimseleri, Nisa: 4/23'de 7 grup olarak şöyle sıralamıştır:
1- Anneler.
2- Kızlar.
3- Kız kardeş.
4- Halalar.
5- Teyzeler.
6- Erkek kardeşin kızları yeğenleri.
7- Kız kardeşin kızları yeğenleri.
Kan bağı sebebiyle akraba olan kimselerle evlenmek nasıl haramsa, bu kimseler, süt yoluyla akraba oldukları zaman da yine kendileriyle evlenmek haram olur.
Bir kadınm sütünü emen çocuk, nikâhının haramlıuğı bakımından kadının ve süt sahibi olan kocasının öz çocuğu hükmündedir. Bu çocuk erkek ise; kendisine süt annesi, süt kız kardeşi, süt halası, süt teyzesi, süt kardeşlerinin kızları ve yukarıda 7 maddede zikredilen

kadınların süt yönünden benzerlerinin hepsi haram olduğu gibi, kız ise: süt annesi yada süt babası yönünden akraba olan erkeklerle evlenmesi haramdır.
Emzirme süresi, 2 yıldır. Süt yoluyla kurulan hısımlık, çocuğun ilk iki yaş içinde süt emmesi durumunda meydana gelir.

2- Sut Haramlıgının, Erkeğin Menisinden ileri Gelmesi

1315- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ebu'l-Kuays'ın erkek kardeşi Eflah, örtü emrinin inmesinden sonra benim yanıma girmek için izin istedi. Ebu'l-Kuays, Aişe'nin süt babası idi.
Âişe der ki: Ben de, ona:
“Vallahi, bu konuda Resulullah (s.a.v.)'den izin isteyinceye kadar, Eflah'a izin veremem. Çünkü beni, Eflah'ın kardeşi Ebu'l-Kuays emzirmedi. Fakat beni, Ebu'l-Kuays'ın hanımı emzirdi.” dedim.
Bu sırada Resulullah (s.a.v.), yanıma girdi. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Ebu'l-Kuays'ın erkek kardeşi Eflah, gelip yanıma girmek için izin istedi. Ben de bu konuda senden izin almadıkça onun yanıma girmesini doğru bulmadım” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Onun senin yanına girmesinee izin ver. Çünkü o, senin süt amcandır.” buyurdu.
Hadisin ravisi Urve İbnu'z-Zübeyr der ki:
“Bu hadiste zikredilen şey sebebiyle Aişe:
“Nesepden dolayı haram olanı, sütten dolayı da haram kılın” derdi. [539][539]

Açıklama:

“Eflah” ve “Ebu'l-Kuays"ın asıl İsminin ne olduğu, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Bazılarına göre; Ebu'l-Kuays'ın ismi, Ca'd olup dolayısıyla da Eflah'ın “Ebu'I-Cuayd” künyesini taşıdığını ileri sürmüşlerdir. Bazılarına göre ise, Vâlib. Eflah'tır.
Ebu'l-Hasen el-Kâbisî'ye göre; Hz. Aişe'nin iki tane süt amcası vardır: Birisi, babası Hz. Ebu Bekr'in süt kardeşi Ebu'l-Kuays olup bu

zat, Hz. Aişe'nin süt babası olup kardeşi Eflah ise, süt amcası olmaktadır. 540[540]
Dolayısıyla süt amca hakkında mahremiyet sabit olmaktadır.

3- Süt Erkek Kardeş Kızının Evlilik Açısından Haram Olması

1316- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Evlenme hususunda neden biz Haşim oğullarını bırakıp da Kureyş'i tercih ediyorsun?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Sizin içinizde evleneceğim uygun bir kimse var mı?” dîye sordu. Ben de:
“Evet, Hamza'nın kızı var!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“O, bana helal olmaz. Çünkü o, benim süt kardeşim Hamza'nın kızıdır” buyurdu. 541[541]

Açıklama:

Hamza, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hem amcası ve hem de süt kardeşi idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'den iki yaş büyüktür. Ebu Leheb'in azadlısı Süveybe, ilk önce Hamza'yı, sonra da Resulullah (s.a.v.)'i emzirmişti.
Hz. Ali, herhalde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Hz. Hamza arasında böyle bir süt kardeşliği olduğunu bilmediği için Resulullah (s.a.v.)'in Hamza'nın kızıyla evlenmesini istemiştir.

4- Üvey Kız ile Baldızın Evlilik Açısından Haram Olması

1317- Ümmü Habîbe bint. Ebi Süfyân (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) yanıma girmişti. Ona:
“Kız kardeşim Ebu Süfyân'ın kızı olan Azze'yle evlenme hususunda bir arzun yok mu?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):
“Ne yapacağım!” buyurdu. Ben de:
“Onunla evlenirsin!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Sen bunu ister misin?” buyurdu. Ben de:

“Ben senin bir tanen değilim. Dolayısıyla bana hayrda kız kardeşimin ortak olmasını isterim!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“O, bana helal olmaz!” buyurdu. Ben de:
“Fakat ben, senin, Dürre bint. Ebi Seleme'yle evlenmek istediğini haber aldım!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Ümmü Seleme'nin kızı mı?” diye sordu. Ben de:
“Evet!” dedim. Resuluİlah (s.a.v.):
“O, benim terbiyem altında bulunan üvey kızım olmasa bile o bana yine de Itdet değildir. Çünkü o, benim süt kardeşimin kızıdır. Onun babası ile beni, Süveybe emzirmiştir. Artık kızlarınızı ve kız kardeşlerinizi evlenmem için bana teklif etmeyin!” buyurdu. [542][542]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in eşlerinden Ümmü Habîbe (r.anhâ), Habeşistan'a hicret eden müslümanlardan olup Medine'ye sonradan geldiği için bir adamın hanımı hayatta ve onun nikâhı altında iken baldızıyla evlenmesinin haram olduğunu bilmediği için kız kardeşi Azze (r.anhâ)'yla evlenmeyi Peygamber (s.a.v.)'e teklif etmiştir. Bu kadının ismi, Taberânî'nin rivayetinde Hamne olarak geçmiştir. İbn Hacer'in ifadesine göre kadının ismi hakkındaki en meşhur olan, Azze' dir. Münzirî ise onuri isminin Hamne olduğunu söylemiştir.
Ümmü Seleme, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımıdır. Ümmü Seleme, daha önce Ebu Seleme Abdullah'la evliydi. Ondan Berre adında bir kızı olmuştu. Ebu Seleme Abdullah'ın ölümü üzerine Ümmü Seleme, Resulullah (s.a.v.)'le evlendi. Böylece kızı Berre'de, Resulullah (s.a.v.)'in üvey kızı oldu. Resulullah (s.a.v.), Berre'nin adını, Zeyneb diye değiştirdi. Zeyneb, annesine nispetle “Zeyneb bint. Ümmü Seleme” diye anişmıştır.
Görüldüğü üzere Zeyneb'in, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e harmalığını gerektiren iki sebep vardır: Birincisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in üvey kızı olması ve diğeri de babası Ebu Seleme Abdullah'ın Resulullah (s.a.v.)'le süt kardeşi olmasıdır. Her ikisini de Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe emzirmiştir.

5- Bir Defa Emme ile İki Defa Emme

1318- Ümmü'1-Fadl (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) benim evimde bulunduğu sırada çöl halkından bir adam ona gelip:
“Ey Allah'ın peygamberi! Benim bir hanımım var. Üzerine bir daha evlendim. Derken birinci hanımım, yeni hanımımı bir yada iki defa emzirmiş olduğunu söyledi” dedi. Bunun üzerine Nebiyyullah:
“Bîr veya iki defa emzirmek, süt haramhğı oluşturmaz” buyurdu.”[543][543]
Şafii’lere göre, nikahı haram kılan süt emzirme, beş defa emildiği kesinlikle bilinen süttür. Bundan az olan veya beş defa emildiği kesinlikle belli olmayan süt, nikâhı haram kılmaz.
Cumhuru ulemaya göre ise bir defa emmekle haramlık hükmü sabit olur. Hz. Ali, Abdullah İbn Mes'ud, Abdullah İbn Ömer, Abdullah İbn Abbas, Ebu Hanife gibi bir çok kimse bu görüştedir.
Hanefilere göre müddeti içerisinde emzirilmek şartıyla sütün azı da çoğu da haramlık ifade eder. Delilleri, Nisa: 4/23 ayeti ile 1405 ve 1406 nolu hadistir. Çünkü sözkonusu ayette ve hadislerde sütün miktarı hakkında tafsilat verilmemiştir. Dolayısıyla bu konuda sütün azı da çoğu da birbirine eşittir.
Süt akrabalığının meydana gelebilmesi için sütün mutlaka ağız veya burun yoluyla alınması ve sütün karın boşluğuna ulaşması şarttır. Binaenaleyh şırınga ile vücuda zerk edilen, kulak ya da gözden alınan veya yara üstüne sürülen sütle süt akrabalığı meydana gelmez, Çünkü bu yollarla alınan süt çocuğun vücudunu beslemez, ona bir gıda veremez. Eğer çocuk meme ucunu ağzına alır da ondan emdiği sütün karın boşluğuna ulaşıp ulaşmadığı kesinlikle anlaşılamazsa, süt akrabalığının meydana geldiğine hüküm verilemez. Çünkü hüküm ancak kesin bilgiye dayanılarak verilir. Şüphe üzere hüküm verilemez.

6- Süt Emme Hahamlığının, Beş Defa Emmekle Gerçekleşmesi

1319- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Kur'an'dan indirilenler içerisinde, nikahı haram kılan malum/doyurucu on defa emzirme” de vardı. Sonra bu,

malum/doyurucu beş defa emzirmeyle nesh edildi. Kendilerine nesh haberi ulaşmayan bazı çevrelerde bunlar, henüz Kur'an'dan olmak üzere okunurken Resulullah (s.a.v.) vefat etti. [544][544]

Açıklama:

Hz. Aişe'nin konu ile ilgili rivayetlerinden anlaşıldığı üzere; süt hakkında indirilen ilk âyette süt hükmünün on defa emmekle sabit olacağı bildirilmiştir. Sonra bu âyet süt hükmünün beş defa emmekle sübut bulacağını bildiren âyetle neshedilmiştir. Daha sonra beş defa âyetinin tilâveti de neshedilmiş, fakat hükmü kalmıştır. Ancak son nesih o kadar gecikmiş ki, Resulullah (s.a.v.)'in vefatında sahabeden bazıları bunu duymadıkları için âyeti hâlâ Kur'ân diye okurlarmış. Tilâvetin neshedildiğini duyunca artık onu okumaz olmuşlar.
İşte Şâfiî'ler bu hadisi delil getirerek “Süt emme hükmü çocuğu ayrı ayrı zamanlarda doyuncaya kadar beş defa emzirmekle sabit olur” demişlerdir. Yâni onlara göre beş defa emmenin süt emme hükmünü ispat ettiğini bildiren âyetin tilâveti neshedilmişse de hükmü bakîdir.
Hanefilerden İbn Hümâm, Şafii'lerin bu deliline; ayetin sadece tilaveti değil, hükmünün de nesh edildiği şeklinde cevap vermiştir.

7- Büyük Kimsenin Emmesi

1320- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Salim, Ebu Huzeyfe ve ailesiyle birlikte onların evinde bulunuyordu. Derken Ebu Huzeyfe'nin hanımı Sehle bint. Süheyl, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Sâlim artık erkeklerin baliğ olduğu erkekliğe ulaştı ve onların düşündüklerini de düşünmeye başladı. Fakat halen yanımıza girip çıkıyor. Ben ise Ebu Huzeyfe'nin gönlünde onun yanımıza girip çıkmasından dolayı ona karşı bir isteksizlik olduğunu zannediyorum” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona:
“Salim'i emzir. Böylece sen, hem Sâlim'e evlilik açısından haram olursun ve hem de Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki isteksizlik gider” buyurdu.
Bunun üzerine kadın dönüp gitti. Daha sonra Sehle bint. Süheyl:

“Sâlim'i emzirdim. Böylece Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki düşünce yok oldu” dedi. [545][545]

Açıklama:

Bazı rivayetlerde belirtildiği üzere; Ebu Huzeyfe, Salim'i evlat edinerek kardeşi Velid b. Utbe'nirı kızı Fatıma'y'a evlendirmişti. Dolayısıyla Salim, Ebu Huzeyfe ile eşi Sehle'nin öz evladı gibi onların odasında geceler, orada yatıp kalkardı. Cahiliye döneminden beri devam edegelen Arap adetine göre, evlat edinilen kişi, evlat edinen şahısların evladı gibi falanın oğlu yada falanın km diye isimlenir ve mirasçı olurdu. Evlat edinmeyi iptal eden,
“Evlât edindiklerinizi babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin” [546][546] ayeti inince, evlatlığın iptali nedeniyle namahrem durumunda oîan Salim, Sehle'nin odasına girmesini dini kurallara aykırı gören Ebu Huzeyfe odasına Salim eskisi gibi girmesinden hoşlanmamıştır. Sehle'de, bu hali Ebu Huzeyfe'nin yüzünden sezince Hz. Peygamber (s.a.v.)'e müracaat ederek durumu ona anlatmış. Peygamber (s.a.v.)'de, Sehle'nin Salim'i emzirmesini emretmiştir. Salim, Sehle'nin sütünü emmeden önce Bedir savaşına katılmıştı. Dolayısıyla Salim'in süt emdiği sırada ergenlik çağına girdiği ortaya çıkmış olmaktadır.
İbn Abdilberr'e göre kadının, yetişkin bir erkeği emzirmesinin metodu şu şekildedir: Kadının sütü bir kaba sağılır. Sonra erkek onu içer. Kadının, memesini erkeğin ağzına vermesi suretiyle olan mezirmeyi hiçbir ilim adamı uygun görmez.

1320- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet ediimiştir:
“Ebu Huzeyfe'nin azadhsı Sâlİm, Ebu Huzeyfe ve ailesiyle birlikte onların evinde bulunuyordu. Derken Ebu Huzeyfe'nin hanımı Sehle bint. Süheyl, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Salim artık erkeklerin baliğ olduğu erkekliğe ulaştı ve onların düşündüklerini de düşünmeye başladı. Fakat halen yanımıza girip çıkıyor. Ben ise Ebu Huzeyfe'nin gönlünde onun yanımıza girip

çıkmasından dolayı ona karşı bir isteksizlik olduğunu zannediyorum” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona:
“Salim'i emzir. Böylece sen, hem Sâlim'e evlilik açısından haram olursun ve hem de Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki İsteksizlik gider” buyurdu.
Bunun üzerine kadın dönüp gitti. Daha sonra Sehle bint. Süheyl:
“Salim'i emzirdim. Böylece Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki düşünce yok oldu” dedi. [547][547]

Açıklama:

Bazı rivayetlerde belirtildiği üzere; Ebu Huzeyfe, Salim'i evlat edinerek kardeşi Velid b. Utbe'nin kızı Fatıma'yla evlendirmişti. Dolayısıyla Salim, Ebu Huzeyfe ile eşi Sehle'nin öz evladı gibi onların odasında geceler, orada yatıp kalkardı. Cahiliye döneminden beri devam edegelen Arap adetine göre, evlat edinilen kişi, evlat edinen şahısların evladı gibi falanın oğlu yada falanın kızı diye isimlenir ve mirasçı olurdu. Evlat edinmeyi İptal eden,
“Evlât edindiklerinizi babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin” [548][548] ayeti inince, evlatlığın iptali nedeniyle namahrem durumunda olan Salim, Sehle'nin odasına girmesini dini kurallara aykırı gören Ebu Huzeyfe odasına Salim eskisi gibi girmesinden hoşlanmamıştır. Sehle'de, bu hali Ebu Huzeyfe'nin yüzünden sezince Hz. Peygamber (s.a.v.)'e müracaat ederek durumu ona anlatmış. Peygamber (s.a.v.)'de, Sehle'nin Salim'i emzirmesini emretmiştir. Salim, Sehle'nin sütünü emmeden önce Bedir savaşına katılmıştı. Dolayısıyla Salim'in süt emdiği sırada ergenlik çağına girdiği ortaya çıkmış olmaktadır.
îbn Abdilberr'e göre kadının, yetişkin bir erkeği emzirmesinin metodu şu şekildedir: Kadının sütü bir kaba sağılır. Sonra erkek onu içer. Kadının, memesini erkeğin ağzına vermesi suretiyle olan mezirmeyİ hiçbir ilim adamı uygun görmez.
Kadı İyaz'a göre ise Sehle, sütünü bir kaba sağmiştır. Sonra Salim, o sütü içmiştir. Salim, Sehle'nin memesini emmemiş ve onların tenleri

birbirine değmemiştir. Çünkü namahrem erkeğin, kadının memesini görmesi ve herhangi bir organının ona dokunması caiz değildir.
Nikahın haramlığına ve mahremliğine sebep olan süt emmeye ait yaş sınırı hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir.
İmam Şafii, İmam Ahmed'e göre bu süre iki yaştır. İki yaşını doldurmuş olan bir çocuğun emeceği süt, muteber değildir. Yani bununla nikah haramlığı ve mahremlik gerçekleşmez. Delilleri;
“Anneler çocuklarını, emzirmeyi tamamlatmak isteyen baba için, tam iki sene emzirirler” 549[549] ayeti,
“Ve çocuğun ana rahminde yüklenilmesi ve sütten kesilmesi süresi otuz aydır” 550[550] ayeti ve konu ile ilgili hadislerdir. Buna göre hamileliğin en az süresi altı aydır. Bu itibarla sütten kesilmek için iki yıl kalır.
Ebu Hanîfe'ye göre ise bu süre, otuz aydır. Delili ise Ahkaf: 46/15 ayetidir. Ona göre bu ayet, çocuğun ana rahminde) yüklenilmesi ve sütten kesilmesi süresinin otuz ay olduğunu ifade eder.

1321- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'in diğer hanımları, bu şekilde süt emmek suretiyle bir kimsenin yanlarına girmesine razı olmamışlar. Aişe'ye:
“Vallahi, biz, bu uygulamayı, Resulullah (s.a.v.)'in sadece Sâlim'e özgü olmak üzere Sehle'ye verdiği bir izin olarak kabul etmekteyiz. Dolayısıyla bu şekilde süt emmek suretiyle, hiçkimse yanımıza giremez ve bizi göremez” dediler. 551[551]

8- Süt Emmenin, Ancak Açlıktan Dolayı Meydana Gelmesi

1322- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) yanıma girmişti. O sırada yanımda bir adam oturuyordu. Bu adamın yanımda oturması ona ağır geldi. Yüzündeki kızgınlığı gördüm. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Bu adam, benim süt kardeşimdir” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Süt kardeşlerinizi iyi düşünün! Çünkü süt emmeyle oluşan haramlık ancak açlığı doyuracak şekilde süt emme çağındaki çocuğun emmesiyle olur” buyurdu.” 552[552]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in *“Süt kardeşlerinizi iyi düşünün”* sözünden maksat; her emmenin süt haramlığı meydana getirmediğini, bunun süt çocukluğu zamanına özgü olduğunu ve diğer şartları iyi düşünün demektir.
“Süt emmeyle oluşan haramlık ancak açlığı doyuracak şekilde süt emme çağındaki çocuğun emmesiyle olur” sözünden maksat; nikahlamanın haramlığına ve bir kadın ile bir erkeğin yalnızca bir odada durmalarının câizliğine sebep olan süt emme işi, süt emicinin, açlığını sütle giderecek, küçük yasta bir çocuk olduğu zamana mahsustur. Çünkü çocuğun midesi zayıftır, süt onu doyurup besler. Bu nedenle çocuk, emrizen kadının bir parçası ve öz çocuklan gibi olur. Hallâbi böyle yorumlamıştır. Bu yoruma göre süt emenin çocuk olması şarttır Yetişkin kişinin emdiği süt muteber değildir.

9- Esir Kadının, Eğer Kocası Varsa Esirlik Sebebiyle Nikahının Bozulması Ve Rahiminin Temizlenmesinden Sonra Onunla Cinsel İlişkide Bulunmanın Caiz Olması

1323- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Huneyn günü Evtâs'a bir grup asker gönderdi. Bunlar, düşmanla karşılaştılar. Onlarla çarpıştılar. Sonunda onlara üstün gelip bir çok esir almışlardı. Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimseler, esir alman kadınların müşrik kocaları bulunduğundan dolayı onlarla cinsel ilişkiye girmekten kaçındılar. Bunun üzerine yüce Allah, bu konuda;
“Kadınların evli olanları da size haramdır. Yalnız savaş esiri olarak sağ ellerinizin malik olduğu kadınlar hariç” 553[553] ayetini indirdi. Yani savaş esiri kadınlar, iddetlerini bitirdiklerinde onlarla cinsel ilişkiye girmeniz size helaldir. 554[554]

Açıklama:

Huneyn gazası, Mekke'nin fethinden sonra hicretin 8. yılında Şevval ayında meydana gelmiştir. Düşman ordusu, İslam ordusu karşısında yenilmiş, savaş müslümanların zaferiyle sonuçlamıştır.
Evtas, Hevazin yurdunda bir vadidir. Evtas olayı ise Huneyn savaşından meydana gelmiştir. Huneyn gazası sırasında müslümanlardan kaçan düşman askerleri Taife sığınmıştı. İslam ordusu Taifi 18 gün kuşatmasına rağmen bir sonuç alınamadığında kuşatma kaldırılmıştır.
Hadisten anlaşılıyor ki, Evtas savaşında müslümanlar müşriklerden pek çok kimseleri esir almışlar, fakat esir edilen kadınların kocalan olduğunu düşünen bazı ashab günah olur korkusuyla onlarla cinsî münasebette bulunmaktan çekinmişlerdir. Bunun üzerine ayeti kerime inerek iddetlerinden çıkmış olmaları şartıyla esir alınan kadınlarla cinsi münasebette bulunmakta herhangi bir sakınca yoktur. Bu kadının müşrik kocasının hayatta olmasının da önemi yoktur. Önemli olan iddetten çıkmış olması gebe olmaması ve cinsi münasebette bulunmak isteyen kimsenin hissesine düşmüş olmasıdır. Çünkü bir kimsenin başka bir kimsenin cariyesiyle birleşmesi de zina olur.
müslümanlar, Hayber'de aldıkları esir kadınlarla birleşmek isteyince Hz. Peygamber, birinin şöyle bağırmasını emretmişti:
“Kim Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa rahminde çocuk bulunan esir kadınla yatmasın.” [555][555]
Konuyla ilgili olarak 1403 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

10. Çocuğun Yatak Sahibine Ait Olması Ve Şüpheden Korunma

1324- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Sad” İbn Ebi Vakkâs ile Abd b. Zem'a, bir oğlan çocuğunun nesebi konusunda tartıştılar. Bunun üzerine Resulullah'a geldiler. Sa'd:
“Ey Allah'ın resulü! Bu çocuk, kardeşim Utbe İbn Ebi Vakkâs'm oğludur. Bunun, kendi oğlu olduğunu bana vasiyet etti. Ona

benzeyişine bak!" dedi. Abd b. Zem'a'da:
"Ey Allah'ın resulü! Bu, benim kardeşimdir. Babamın yatağı üzerinde onun cariyesinden doğmuştur" dedi.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) çocuğun benzerliğine bakıp Utbe'ye apaçık bir benzerlik gördü. Daha sonra:
"Ey Abd! Bu, sana aittir. Çünkü çocuk, yatak sahibine aittir. Zaniye demahrumiyet vardır. Ey Şevde bint. Zem'a! Sen de bu çocuğun yanında örtülü ol" buyurdu." [556][556]

Açıklama:

Sa'd ile Abd b. Zem'a arasındaki bu tartışma, Mekke' nin fethedildiği yıl meydana gelmiştir.
Abd b. Zem'a ise Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Şevde (r.anhâ)'nın kardeşi ve sahâbilerin ileri gelenlerin dendir.
Bunlar arasında ihtilâf konusu olan çocuğun ismi Abdurrahman'dir. Fakat çocuğun anasının ismi hakkında bir bilgiye rastlanılmamıştır.
Zem'a' nin cariyesi ile zina eden ve çocuğun kendisine ait olduğunu Sa'd (r.a)'a vasiyet edip çocuğun alınmasını isteyen Utbe b. Ebi Vakkas ise Uhud savaşında Peygamber (s.a.v.)'in mübarek dişini kıran ve mübarek yanağını yaralıyan kişidir.
Mekke'nin fethediidiği gün Sa'd (r.a), Mekke'de çocuğu görünce kardeşi Utbe'ye benzetmekle hemen tanımış ve çocuğu yakalamıştır. Sa'd câhiiiyyet devri usulünce çocuğa sahip çıkarak yeğeni olduğunu iddia etmiştir. Abd b. Zem'a ise çocuğun kendisinin kardeşi olduğunu, zira babasının cariyesinden olduğunu iddia etmiştir. Dâva Peygamber (s.a.v.)'e intikal edince O, câhiliyyet devrinin kötü âdetini yıkıyor ve çocuğun Abd'ın kardeşi olduğuna hükmediyor. Ve kadın kocalı ise, doğan çocuğun kocaya ait olduğunu, kadın kocalı olmayıp câriye ise, doğan çocuğun cariyenin efendisine ait olduğunu, kadınla zina eden erkeğin çocukla ilgili hiç bir hak iddia edemeyeceğini hükme bağlıyor.
Peygamber (s.a.v.) burada İslâmî hükmü belirtmekle beraber çocuğun zâni Utbe'ye benzediğini görüyor. Bunun için Sevde'nin bundan sonra o çocuğa gözükmemesini yani namahrem olduğunu bildiriyor.

Cahiliyye döneminde cariyeler, efendilerine belli bir miktarda ödeme yaparlardı. Bunu kazanabilmek için zina bile yaparlardı. Bu sebeple Kur'an, cariyelerin zinaya zorlanmasını yasaklamıştır. [557][557] Ayrıca başkalarıyla zinaya giden cariyelerin sahipleri de, onlarla cinsel ilişkide bulunurlardı. Cariye doğum yapınca, efendisi veya zina yaptığı kimse, çocuk bendendir diye İddia da bulunabilirdi. Efendi, çocuk hakkında "Bendendir" yada "Benden değildir" diye bir açıklamada bulunmadan ölecek olsa, mirasçılarının isteğiyle çocuk cariye sahibine verilirdi. Yalnız çocuk mirasçı olamazdı. Mirasçı olabilmesi için miras taksiminden önce nesebinin açığa kavuşması gerekliydi. Efendi, cariyesinden olan çocuğun nesebini kabul etmeyebilirde. Bu durumda çocuğun nesebi, efendiye katılmazdı. Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuk, kimin yatağında doğdu ise, yatak sahibine ait olacağı kuralını koyarak benzerlik veya kuru iddia gibi sebeplerle çocuğa sahip olunamayacağını belirtmiştir. Nesep meselesinde hüküm zahire göre verilir. Benzerlik ve iddia gibi şeylerle nesep sabit olmaz. Fakat zahire göre verilen hüküm, batinen de o meseleyi helal kılmaz. Bu sebeple evdeki kadın-erkek ilişkileri de farklı olur. Zina edenin, nesep yönünden doğacak çocuk üzerinde bir hakkı yoktur. Bu nedenle de zina eden kimse, çocuk üzerinde nesep, sorumluluk ve hak iddia edemez. Kısacası, zina eden kimse, bu tür haklardan mahrum kalmaktadır.

Hadisin metninde geçen "Hacer" kelimesi, "Taş" anlamına geldiği için, bazı fıkihçılar, hadisi; "Zina edene de taşla öldürülme vardır" şeklinde anlamışlardır. Yalnız bu anlam, hadis açısından uygun bulunmamaktadır. Çünkü her zina eden taşlanmaz. Recm cezası, bir çok şartların oluşmasından sonra verilmektedir. Hadis nesebin Hadisin nesebin tesbiti ile ilgili olması hasebi zina edenin çocuk üzerinde bir takım haklardan mahrum kaldığı için hadisin metninde geçen "Hacer" kelimesini "Mahrumiyet" şeklinde tercüme edildi.

11- İz Sürücünün, Çocuğu Birinin Nesebine Katmasıyla Amel Etmek

1325- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) sevinçli ve yüz çizgileri parlar bir halde yanıma girdi. Sonra:
“Görmedin mi, biraz önce insanların vücutlarından neseplerini iz süren Mücezziz adındaki kimse, Zeyd İbn Hâris'e ile Üsâme'ye bakıp:
“Doğrusu bu ayaklar, birbirinden meydana gelmiştir” dedi” buyurdu. 558[558]

Açıklama:

Bu hadise göre; iki kişi arasında benzer yanlan tespit konusunda uzman olan kimselerin tespitlerine itibar etmek caizdir.
Hanefilere göre çocuğun kılığına bakarak hüküm veren kimselerin sözleriyle amel etmek caiz değildir. Çünkü bu, zan ve tahmine dayanan bir hükümdür. İlmî gerçeklere dayanmayan ve sadce tahmins dayanan hükümlerle nesep tespiti gibi son derece önemli ve toplumsal bir meselede amel etmek oldukça sakıncalıdır.
Kısacası, bugün ilmî verilerle nesep tespiti mümkün olduğundan bu konuda ihtilaf kalmamıştır.

12- Gerdek Gecesinden Sonra Kocaların, Genç Kız Ve Dul Kadınların Yanlarında Ne Kadar Kalması Gerektiği Meselesi

1326- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ümmü Seleme'yle evlendiğinde onun yanında üç gece kalmıştı. Sonra da:
“Doğrusu seninle kalmamı üç geceyle sınırlamam sana olan rağbetimin az olmasından değildir. İstersen bundan sonraki nöbetimde senin yanında yedi gece kalırım. Eğer senin yanında yedi gün kaldığım takdirde (senden sonra diğer kadınlarımın yanlarında da yedi gün kalmam gerekir” buyurdu. 559[559]

1327- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bi kimse, bakire kızı, dul kadının üzerine alırsa onun yanında yedi gece kalır. Dul kadını, bakire kızın üzerine alırsa onun yanında üç

gece kalır.” 560[560]

Açıklama:

Bakire bir kızla evlenen kimsenin başka hanımları da varsa, ilk yedi geceyi yeni hanımına tahsis etmesi müstehabdır. Eğer yeni hanım dulsa, kendisine sadece ilk üç gecenin tahsisi gerekir. Bu zifaf, evliliğin başında yeni hanımın en tabii hakkıdır. Bu süre bittikten sonra normal olarak sıra ile her gece birinin yanında kalmak gerekir. İmam Malik ile Şafiî, Ahmed, İshak, Ebû Sever ve Cumhur-u ulema bu görüştedirler.
Hanefi ulemâsına göre ise, bakire olsun, dul olsun yeni hanımın ilk sırayı almakdan başka bir hakkı yoktur. Binaenaleyh eski hanımı veya hanımları üzerine evlenen bir erkek ilk nöbeti yeni hanımına tahsis eder. Yeni hanımın yanında kaç gece kaldıysa, sırayla o kadar da diğer hanımlarının yanında kalır. Çünkü deliller birden fazla hanımı olan kimselerin, gecelerini hanımları arasında taksim etmekte adalete uymalarının farz olduğunu ifâde etmektedirler.

13- Eşler Arasında Gün Taksimi Ve Her Birine Gündüzüyle Birlikte Bir Gece Ayırmanın Sünnet Olması

1328- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'in 9 hanımı vardı. Bunlar arasında gün taksimi yaptığı zaman nöbetini ilk önce aldığt kadına ancak dokuz gün sonra varırdı. Eşleri her gece Peygamber (s.a.v.)'in kendisine gideceği kadının evinde toplanırlardı.
Peygamber (s.a.v.) bir gece Aişe'nin yanında bulunuyordu. Derken Zeyneb geldi. Resulullah (s.a.v.), nöbet sahibi zannıyla elini ona uzattı. Aişe:
“O, Zeyneb'tîr” dedi. Peygamber (s.a.v.)'de elini geri çekti. Bunun üzerine Aişe ile Zeyneb, kıskançlık sebebiyle birbirleriyle atışmaya başladılar. Öyle ki seslerini hayli yükselttiler. Bu sırada farz namaz için kamet getirildi. Ebu Bekr gürültünün olduğu bu yerden geçiyordu. Onların seslerini işitip:

“Ey Allah'ın resulü! Namaza çık. Onların ağızlarına da toprak saç” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) namaza çıktı. Bunun üzerine Aişe:
“Şimdi Peygamber (s.a.v.) namazını bitirir. Ebu Bekr'de gelip bana yapacağını yapar” dedi.
Peygamber (s.a.v.) namazını bitirdiği zaman Ebu Bekr Aişe'nin yanına gelip ona ağır sözler söyleyip sonra da:
“Sen Resulullah'ın yanında böyle mi yapıyorsun?” diye serzenişte bulundu. [561][561]
Bu olayın olduğu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mevcut olan ve kendisi vefat ettiğinde geride kalan dokuz hanımı şunlardır:
1- Aişe.
2- Hafsa.
3- Ümmü Habibe.
4- Şevde.
5- Ümmü Seleme.
6- Safiyye.
7- Meymûne.
8- Zeyneb bint Cahş.
9- Cüveyriye.
Bunların beşi Kureyş'ten ve diğerleri ise çeşitli kabilelerdendi. Burada Zeyneb bint. Huzeyme ile Hz. Hatice'nin ismi yoktur.

14- Kadının, Geceki Nöbetini Ortağına Bağışlamasının Caiz Olması

1329- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ben, Şevde bint. Zem'a'nın huyuna sahip olmak istemem açısından bana ondan daha sevimli başka bir kadın daha görmedim., kendisinde zeka keskinliği olan bir kadındı. Şevde yaşlandığı zaman, Resulullah (s.a.v.)'den hakkın olan nöbet gününü Aişe'ye hibe etmiştir. Bizzat Şevde:
“Ey Allah'ın resulü! Ben senden olan nöbet günümü Aişe'ye hibe ettim” dedi.

Açıklama:

Bundan sonra Resulullah (s.a.v.), biri kendi günü ve biri de Sevde'nin günü olmak üzere Aişe için iki gün ayırır oldu.” 562[562]

1330- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ben, kendilerini Resulullah (s.a.v.)'e mehirsiz olarak bağışlayan kadınları ayıplayıp:
“Bir kadın hiç kendini hibe eder mi?” derdim.
Bunun üzerine yüce Allah,
*“Onlardan kimi dilersen nöbetinden geri bırakır, kimi de dilersen yanına alabilirsin. Nöbetinden geri bıraktıklarından kimi istersen yanına almak da sana güçlük yoktur” 563**[563]** ayetini indirince :*
“Vallahi, Rabbinin senin arzunu hemen yerine getirdiğini görüyorum” dedim.” 564[564]

1331- Atâ'dan rivayet edilmiştir:
“Biz, Abdullah İbn Abbas'la birlikte Şerifte Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymune'nin cenazesinde bulunduk. Abdullah İbn Abbas:
Bu kadın, Peygamber (s.a.v.)'in hanımıdır. Dolayısıyla tabutunu kaldırdığımız zaman sarsmayın, sallamayın, yavaş yavaş götürün. Resulullah (s.a.v.)'in nikahında 9 kadın vardı. Resulullah (s.a.v.) bunların arasında gün taksimi yapardı. Sadece birisine yapmazdı” dedi. Ata:
“Kendisine gün taksimi yapmadığı hanımı Safiye bint. Huyey b. Ahtab idi” dedi. 565[565]

15- Dinine Bağlı Kadınla Evlenmenin Mustehab Olması

1332- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kadın dört özelliği için evlenilir:

1- *Malı için.*
2- *Soyu için.*
3- *Güzelliği için.*
4- *Dini için. Sen bunlardan dinine bağlı olanını elde et ki, rahat edesin.”* 566[566]

1333- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) zamanında bir kadınla evlendim. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e rastladım. Bana:
“Ey Câbir! Evlendin mi?” diye sordu. Ben de:
“Evet, evlendim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Evlendiğin kadın; bakire mi, yoksa dul mu?” diye sordu. Ben de:
“Dul” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Kendisiyle oynaşacağın genç bir kız alsaydın ya!” buyurdu. Ben de:
“Ey Allah'ın resulü! Babam öldüğü için bakımları üzerimde olan benim bekar kız kardeşimlerim var. Bakire genç bir kız alırsam benim ile onlar arasına girmesinden korktum” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“O halde öyle olsun. Doğrusu bir kadınla; dini, malı ve güzelliğinden dolayı evlenilir. Dolayısıyla bunlardan dinine bağlı olanını almaya bak ki, rahat edesin” buyurdu. 567[567]

16- Genç Kızla Evlenmenin Müstehab Olması

1334- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir gaza sırasında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte idik. Gazadan Medine'ye doğru döndüğümüz zaman yavaş giden bir deveme binerek herkesten acele davrandım. Derken arkamdan bana bir süvari yetişerek elindeki sopayla deveme dürttü. Bunun üzerine devem, görmüş olduğun en iyi develer gibi koşmaya başladı. Döndüğümde, bir de baktım ki, Resulullah (s.a.v.)'le karşı karşıyayim! Bana:
“Ey Câbir! Niye acele ediyorsun?” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Ben, yeni evliyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Bakire ile mi evlendin, dul ile mi?” diye sordu. Ben de:
“Dul ile evlendim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bakire alsaydın ya! Sen onunla, o da seninle oynaşırdı!” buyurdu. Medine'ye geldiğimizde şehre girmeye hazırlandık. Resulullah (s.a.v.):
“Ağır olun! Tâ ki dağınık saçlı kadının taranması; kocası evde olmayanın kasıklarını tıraş edebilmesi için şehre geceleyin yâni yatsı zamanı girelim!” buyurdu. Sonra da bana:
“Medine'ye vardığın zaman cima etmeye bak, cima etmeye!” buyurdu. 568[568]

Açıklama:

Bu hadiste; güzel ahlak, müslümanlara şefkat, gizlilikleri araştırmamak, sohbetin devamını sağlayıcı diğer sebeplerin tedariki gibi medeniyet örnekleri gösterilmektedir.

17- Dünya Metanın En Hayırlısının, Saliha Kadın Olması

1335- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Dünya bir meta'dır. Dünya meta'nın en hayrlısı ise saliha kadındır.” 569[569]

18- Kadınlar Hakkında Vasiyet

1336- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa bir şey gördüğünde ya hayr söylesin yada sussun! Kadınlar hakkındaki vasiyeti mi tutun. Çünkü kadın, kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburganın en eğri yeri, üst kısmıdır. Eğer bunu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Olduğu gibi bırakırsan eğri kalmakta devam eder. Kadınlar hakkında birbirinize iyiliği tavsiye edin!” 570[570]

1337- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Mümin bir erkek, mümin bir kadına buğzetmesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir.”

19- Kadının, Kocasına Haksızlık Etmesi

1338- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Eğer İsrail oğulları olmasaydı yemek bozulmayacak, et de kokmayacaktı. Havva olmasaydı hiçbir kadın kocasına ebediyen haksızlık/hıyanetlik etmezdi.” [571][571]

Açıklama:

“İsrail oğulları olmasaydı yemek bozulmayacak, et de kokmayacaktı” ifadesine göre; onlara her gün sabahtan akşama kadar gökten bıldırcın kuşu ve kudret helvası yağardı. Kendilerine verilen emir gereğince bunlardan yalnız günlük ihtiyaçlarını alır, cuma ile cumartesi günlerinin nafakasını da biriktirirlerdi; fazla bir şey biriktirirlerse bozulur, kokardı. İşte yiyeceklerin bozulup kokması bundan kalmıştır.
ilk dönem alimleri, *“Havva olmasaydı hiçbir kadın kocasına ebediyen haksızlık/hıyanetlik etmezdi”* ifadesi çerçevesinde; cennette Adem (a.s)'ı yasak olan ağaçtan yemeye davet edenin Hz. Havva olduğu şeklinde yorumlarda bulunmuşlar ve bu konuda bazı rivayetlere yer vermişlerdir.
Bazı alimler de, bunu, doğru kabul etmenin gerçekten güç olduğunu, çünkü bu düşüncenin, İsrailiyat olduğunu, İslami olmadığını söylemişlerdir. Bunlara göre; Hz. Adem ile Havva'nın yasak ağaçtan yemesi ile ilgili tüm ayetler, ağaçtan yemeyi telkin edenin Havva değil de İblis olduğunu belirten konu ile ilgili ayetleri görüşlerine delil olarak getirmişlerdir. [572][572]
Yine bu görüşte kimseler, görüşlerine, Tevrat'ta konuyla ilgili olarak geçen şu ifadelere de yer vermişlerdir; “Rab Tanrı'nın yarattığı yabanıl hayvanların en kurnazı yılandı. Yılan kadına, “Tanrı gerçeklen, “Bahçedeki ağaçların hiçbirinin meyvesini yemeyin” dedi mi?” diye sordu.

Kadın, “Bahçedeki ağaçların meyvelerinden yiyebiliriz” diye yanıtladı, “Ama Tarın, “Bahçenin ortasındaki ağacın meyvesini yemeyin, ona dokunmayın; yoksa ölürsünüz” dedi,”
Yılan, “Kesinlikle, ölmezsiniz” dedi, “Çünkü Tanrı biliyor ki, o ağacın meyvesini yediğinizde gözleriniz açılacak, iyiyle kötüyü bilerek Tanrı gibi olacaksınız.”
“Kadın ağacın güzel, meyvesinin yemek için uygun ve bilgelik kazanmak için çekici olduğunu gördü. Meyveyi koparıp yedi. Yanındaki kocasına verdi, o da yedi. İkisinin de gözleri açıldı. Çıplak oldukîanni anladılar. Bu yüzden incir yaprakları dikip kendilerine önlük yaptılar.” [573][573]
Bunun yanı sıra bu konuda susmak da sözkonusu olabilir.

18. TALÂK (=BOŞANMA) BÖLÜMÜ

Talâk kelimesi sözlükte; çözmek, serbest bırkmak anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; belli sözlerle evlilik bağını çözmek ve kaldırmak demektir.
İslâm'a göre evlilikten maksat, huzurlu bir aile hayatı kurmak ve böyle bir yuvada iyi bir nesil yetiştirmektir. Ama böyle yüce gayelerle kurulan evliliklerin hepsinin başarıya ulaşması mümkün değildir. Bazan ölüm ve hastalık gibi tabii engeller, bazan da geçimsizlik, münaferet, eşlerin birbirini sevmemesi, anlaşamama gibi eşlerden kaynaklanan engeller evliliğin başarı ve devamına mani olur.
İslâm, evliliğin asıl gayesinden uzaklaştığı, eşlerin bir arada huzurla yaşamalanna imkan kalmadığı, ihtiyaç ve zaruretlerin gerektirdiği hallerde evliliğin sona erdirilmesine izin vermiştir. Bu izin doğrultusunda evliliğe, erkek tarafından doğrudan ya da kadından aldığı bir bedel karşılığında son verilebileceği gibi, talâk hakkını elinde tutan kadın tarafından, hakim veya hakem kararıyla da son verilebilir.
İslam Hukuku'nda “Talâk” (=Boşanma) kelimesi; hem tek taraflı irade beyanıyla yapşılan, boşamayı ve hem de tarafların anlaşarak evlilik birliliğine son vermelerini, hem de mahkeme karanyla meydana gelen boşamayı içerir.

İslam Hukuku'nda boşama; dönülebilir olup olmamasına göre; Ric'i ve Bâin olmak üzere ayrı ayrı hukuki değerlendirmelere konu olur.

1- Ric'î Talâk:

Kocaya yeni bir nikâha ihtiyaç olmadan boşadığı hanımına dönme imkanı veren boşama türüne, dönülebilir boşama “Ric'i Talâk” denir.
Bir Ric'i talaktan bahsedebilmek için; evliliğin zifafla fiilen başlamış bulunması, Hanefilere göre boşamanın sarih sözlerle ve şiddet ve mübalağa ifade etmeyen bir tarzda yapılmış olması, bu boşamanın üçüncü boşama olmaması şarttır.
Bu durumda koca, iddet süre içerisinde dilerse eşine geri dönebilir. Bunun için yeni bir nikâh yapmaya, yeni bir mehir ödemeye gerek yoktur. Dönme, kocanın açık bir beyanla hanımına geri döndüğünü söylemesiyle olabileceği gibi, evlilik yaşamına fiilen geri dönmesiyle de olabilir. Bu özelliği dolayısıyla Ric'i talakta eşler, derhal birbirlerinden ayrılmak zorunda değildirler. Çünkü Ric'i talakta evlilik, iddet süresince de devam ediyor kabul edilir. Dolayısıyla dönüş hakkının bu süre içinde kullanılması gerekir. Bu süre, dönüş yapışmadan geçilirse iddetinin bitimiyle Ric'i talâk, bain'e dönüşür. Dolayısıyla geri dönmek için artık bain talakta arana şartlar geçerli olur.

2- Bâin Talâk:

Kocaya, boşadığı eşine ancak yeni bir nikâhla dönme imkanı veren boşanma şeklidir. Nikâh yapılıp zifaf yapılmadan meydana gelen boşanmalar, tarafların anlaşarak boşanmaları (=muhâiea) veya kocanın üçüncü boşama hakkını kullanarak yaptığı boşama, bain talaktır. Bunların dışında Hanefifere göre; kocanın kinayeli sözlerle ve şiddet ile aşırılığı ifade eden kelimelerle yaptığı boşamalar da bain Talâk olarak kabul edilir.
Bain talâk, evliliğe derhal son verir. Eşler derhal birbirinden ayrılmak zorundadırlar.

1- Hayızlı Kadını, Rızası Olmadan Boşamanın Haram Olması, Kocası Buna Muhalefet Ederse Talakın Meydana

Geldiği, Fakat Hanımına Dönmesinin O Kimseye Emrolunması

1339- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Ömer, hanımlarından birini, hayız halinde iken bir talakla boşamıştı. Resulullah (s.a.v.), bu durumu haber alınca, ona, hanımına geri dönmesini, sonra hanımı temizlenip kendi yanında ikinci bir kez hayız görünceye kadar alıkoymasını ve kadına o hayızdan temizleninceye kadar mühlet vermesini emretmiş. Eğer kadını boşamak isterse, kadın temizlendiği zaman onunla cinsel ilişkide bulunmadan boşamasını, işte kadınların içinde boşanmasını Allah'ın emrettiği iddet döneminin bu olduğunu bildirmiştir.” [574][574]
İslam Hukuku'nda boşama, Kur'an'daki genel ilkelere ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu yöndeki açıklama ve tavsiyelerine uygun olarak yapılıp yapılmadığına göre iki grupta tasnif edilmektedir. Bu ayırım, hukuki olmaktan çok dinî-ahlakî boyutlu bir ayırımdır. Esas itibariyle, kocanın objektif hukukî kriterlere bağlanamamış boşama yetkisini onun dindarlığına havale ederek kısıtlama ve sınırlama amacı gütmektedir.

1- Sünnî Talâk:

Bu boşama şekli; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu konuda getirdiği ölçü ve sınırlamalara riayet edilerek yapılan boşama şeklidir. Her şeyden önce Sünnî boşanmanın, Ric'î talâk olması gerekmektedir. Ayrıca kadının temizlik süresi başladıktan sonra ancak onunla cinsel ilişkide bulunulmadan boşanması ve bu boşamanın bir Talâk olması gerekmektedir. Bu da, yine ayne hedefe, evlilik birliğini koruma hedefine yöneliktir.

2- Bid'î Talâk:

Sünnet'e aykırı biçimde gerçekleştirilen boşamayı ifade etmektedir. Kişinin temizlik süresi dışında veya temizlik süresi içinde olmakla birlikte hanımıyla cinsel ilişkide bulunduktan sonra ve aynı temizlik

süresi içinde birden fazla boşama durumunda ortada Sünnete'e uygun olmayan, yani Bid'î bir boşanma vardır.
Hanımını, hay izli iken boşayan kimsenin ona dönmesi ve boşamakta kararlı ise, ikinci bir hayızı takip eden temizlik döneminin beklenmesi farzdır. İmam Mâlik, Ebu Yusuf ve İmam Muhammed bu görüştedir. İmam Ahmed , İmam Şafiî ve İmam A'zam Ebu Hanîfe'ye göre ise hayız halinde verilen talakın caiz, fakat talakı temizlik halinde vermenin mendup olduğu görüşündedirler.
Kısacası; bu tür boşamalar, dinen hoş görülmemekle birlikte hukuken geçerlidir.

2- Üç Talak

1340- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) ile Ebu Bekr döneminde ve Ömer'in hilafetinin ilk iki yılında üç talak, bir talak sayılırdı. Daha sonra Ömer İbnu'-Hattâb:
“İnsanlar, kendilerine mühlet verilmiş olan bir iş hususunda acele ettiler. Keşke şunu onlara uygulasaydık!” deyip onu onlara uyguladı.” [575][575]

Açıklama:

Bir defada verilen üç talakın üç talak sayıldığını iddia edenler içerisinde Zübeyr b. Avam, Abdurrahman b. Avf, Hz. Ali, Abdullah İbn Abbâs gibi sahabeden bazı kimseler ile Tabiundan İkrime, Tavus, İmam Malik ile İmam Ahmed'in arkadaşlanndan bazılan yer almaktadır.
Hz. Ömer, bir sözle üç talak veren kimsenin verdiği bu talakın üç talak sayılacağını ve eski uygulamanın yürürlükten kalmış olduğunu ilan etmiştir. Bu görüşte olanlara göre hanımim üç talakla boşayan bir kimse bu üç talakı bir defada bile vermiş olsa bir daha o kadına dönemez. Bir defada verilen üç talakın birtaîak sayılması yürürlükten kaldırılmıştır.

3- Hanımını Kendine Haram Kılıp Boşamayı Niyet Etmeyen Kimseye Kefaret Vacip Olması

1341- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir kimse, hanımının, kendisine haram olduğunu söylemesi, bir tür yemindir. Kefaret vermesi gerekir.
Daha sonra Abdullah İbn Abbâs,
“Sizin için Allah'ın resulünde güzel örnekler vardır” 576[576] ayetini okumuştur. 577[577]

Açıklama:

Bir kimse, kendisine helal olan bir şeyi haram kılarsa bu sözle o şey haram olmaz. Adam, yemin kefaretini öder ve o şey kendisine helal olur.

1342- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), balı ve helvayı tatlı türü şeyi severdi. İkindi namazını kıldığında hanımlarını dolaşır, onlara yakınlık gösterirdi.”
Bir defasında Ömer'in kızı Hafsanın yanına girmişti. Orada normal kalışından daha fazla kaldı. Ben de onun orada bu çok kalışının sebebini sordum. Bana:
“Hafsaya, kavminden bir kadın küçük bir çömlek bal hediye etti. O da, bu baldan Peygamber (s.a.v.)'e şerbet içirdi” denildi. Ben de kendi kendime:
“Vallahi, biz bunun için muhakkak bir hile yaparız” dedim. Daha sonra Şevde bint. Zem'a'ya gidip ona:
Biraz sonra Resulullah (s.a.v.), muhakkak sana yaklaşacaktır. Sana yaklaştığında, ona:
“Ey Allah'ın resulü! Sen, “Meğafir” mi yedin?” dersin. O da, sana Meğafir!” diyecektir. Bunun üzerine sen de, ona:
“Senden hissetmekte olduğumu bu koku nedir?” diye sorarsın.
Hadisin ravisi Urve der ki:
“Resulullah, kendi üzerinde, hoş olmayan bir kokunun kokmasından hoşlanmazdı.
Muhakkak o da, sana:
“Hafsa, bana, bal şerbeti içirmişti!” diyecektir. Sen de, ona:

“O balın arısı, galiba Urfut ağacından yemiş!” dersin. Çünkü Resulullah (s.a.v.), bana geldiğinde ben de bunu ona söyleyeceğim. Ey Safiyye! Resulullah, sana geldiğinde sen de bunu ona söyle!” dedim.
Resulullah (s.a.v.), Sevde'nin yanına girdi. Şevde:
“Kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, Ey Aişe!;
“Senden korktuğum için, bana emrettiğin sözü Resulullah (s.a.v.) daha kapının önünde iken nerdeyse söyleyecektim” dedi.
Resulullah (s.a.v.), Sevde'ye yaklaşınca, Şevde, Resulullah (s.a.v.)'e:
“Allah'ın resulü! Sen, “Meğafir” mi yedin?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.);
“Hayır!” dîye cevap verdi. Şevde:
“O halde senden hissetmekte olduğum bu koku nedir?” diye tekrar sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Hafsa, bana bal şerbeti içirmişti!” diye cevap verdi. Şevde;
“O balın arısı, “Urfut” ağacından yemiş!” dedi.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.), benim yanıma geldiğinde, ben de bu sözlerin benzerini ona söyledim. Sonra Safıyye'nin yanma girdiğinde, o da, bu sözlerin benzerini ona söyledi. Sonra Resulullah (s.a.v.), dönüp Hafsanın yanma vardığında, Hafsa, ona:
“Ey Allah'ın resulü! Sana bal şerbetinden içireyim mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Hayır! Benim, o bal şerbetine ihtiyacım yoktur!” dîye cevap verdi. Aişe, rivayetine son vererek dedi ki; Şevde, bana:
“Vallahi! Biz, Resulullah (s.a.v.)'i, bal şerbetinden mahrum ettik” diyordu. Ben de, Sevde'ye:
“Sus!” dedim, böyleceve Hafsa hakkındaki hile ve oyunumuzun duyulmasını istemedim.” [578][578]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bal şerbetini içme olayı; bir önceki hadiste Hafsanın evinde içtiği belirtilirken, bu hadiste Zeyneb bint. Cahş'ın evinde içtiği ifade edilmektedir.
“Bezlü'I-Mechûd” yazan Sehârenfûrî (ö. 1346/1927)'nin açıklamasına göre; doğru olan, Zeyneb bint. Cahş'ın evinde içtiği bal şerbetidir. Hafsanın evinde içtiğine dair rivayet, ravinin yanılmasından kaynaklanmaktadır.

Bazılarına göre ise; bu olay, birkaç defa meydana gelmiştir. Buna delilleri ise, Abd b. Humeyd'in, "Tefsir"inde; bu olayın, Sevde'nin evinde geçtiği belirtilmektedir.
Bazıları da, bu tür olayın; Peygamber (s.a.v.)'in hanımları arasındaki gruplaşmadan kaynaklandığınıu ileri sürmüşlerdir. Buna göre birinci grupta; Aişe, Hafsa, Şevde ile Safiyye, ikinci grupta ise Zeyneb bint. Cahş, Ümmü Seleme ile diğer hanımları yer almaktadır.
Bu hadis; Peygamber (s.a.v.)'in hanımı bile olsa, kıskançlığın fıtrî bir olay olduğunu göstermektedir. Ayrıca burada kasıtiı olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'e eziyet etmeyi düşünmemişlerdir. Sadece kadınlar arası görülen kıskançlığın bir sonucudur.
Meğâfîr: Amman taraflarında çokça biten "Urfut" denilen bir ağaçtan çıkan çirkin kokulu, yapışkan ve tatlı bir zamktır.
Resulullah (s.a.v.), sabah namazından sonra hanımlarını ziyareti sadece onlara selam vermek ve duada bulunmak içindi. ikindiden sonraki hanımlarını ziyareti ise; konuşup muhabbette bulunmak maksadıyla olurdu.
Resulullah (s.a.v.)'in, burada, hanımlarına yaklaşmasından maksat, cinsel ilişki değildir.

4- Kadını Serbest Bırakmanın Ancak Talak Niyeti Olması

1343- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), ayrılma konusunda hanımlarını serbest bırakmayla emrolunduğunda bu iş hususunda görüş almaya ilk önce benden başlayıp:
"Sana bir durumu anlatacağım, fakat anne-babaıın bu konudaki görüşünü almadan karar vermekte acele etmemende senin için bir sakınca yok!" buyurdu.
Aişe der ki:
"Halbuki Resulullah (s.a.v.), anne-babamın bana ondan ayrılmamı emretmeyeceklerini doğrusu iyi biliyordu. Daha sonra bana:
Yüce Allah,
"Ey Peygamber! Eşlerine: "Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce bir şekilde boşayayım. Yok eğer Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu

istiyorsanız doğrı su Allah içinizden iyi davranan hanımlara büyük mükafat hazırlamıştı.” [579][579] *buyurdu” dedi. Ben de:*
“Ne konuda anne-babamın görüşünü alacakmışım. Ben, Allah'ı, Resi lünü ve ahiret yurdunu istiyorum” dedim.
Resulullah (s.a.v.)'in diğer hanımları da bu konuda benim gibi yaptılar.” [580][580]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, ondan dünyalık ve bol nafaka istemişlerdi. Bu sebepi onları bir ay terk etip ila yapmıştı. Bu müddet zarfında sahabilerinin yanlarına da çıkmamıştı
ilâ ile ilgili olarak 1438 nolu hadisin açıklmasına bakabilirsiniz.

1344- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Yüce Allah'ın;
“O, kadınlardan dilediğini geriye bırakır, dilediğini de yanına alırsın” [581][581] *ayeti indikten sonra yine de yanında kalacağı kadının nöbet gününde bizden izin alırdı.”*
Hadisin ravisi Muâze, Aişe'ye:
“Resulullah (s.a.v.), senden izin istediğinde ona ne derdin?” diye sordu. Aişe:
“İzin verme işi bana kaldıysa ben hiç kimseyi kendime tercih edemem” derdim” dedi. [582][582]

1345. Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bizi ayrılma konusunda serbest bıraktı. Fakat biz bunu tafak saymadık.”[583][583]
1346- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ebû Bekr, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istiyordu. İnsanlara kapıda otururken buldu. Bunların hiç birine izin verilmemişti. Derken Eb izin verildi, o da içeri girdi. Sonra Ömer geldi. O da içeri girmek için iz ona da izin verildi. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'i, etrafında kadınları olduc kederli kederli susmuş otururken

buldu. Bunun üzerine kendi kendine: bir şey söyleyip Peygamber (s.a.v.)'i güldürmeliyim" diyerek:
"Ey Allah'ın resulü! HâRice'nin kızını bir görseydin! Benden nafaka is de kalktım onun boğazını sıktım" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Etrafımda gördüğün gibi, bunlar da, benden nafaka istiyorlar" buyurdı Derken Ebû Bekr kızı Aişe'nin boğazını, Ömer de kızı Hafsanın boğmağa kalktı. İkisi de:
"Siz Resulullah (s.a.v.)'den onda olmayan bir şeyi istiyorsunuz öl" diyorlardı. Aişe ile Hafsa;
"Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'de olmayan bir şeyi ebediyyen istemeyeceğ ler. Daha sonra Peygamber (s.a.v.), hanımlarından bir ay yada yirmi do uzaklaştı. Daha sonra da ona,
"Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: Eğer dirliğini ve süsünü refahını istiyorsanız, gelin size boşanma bedelleri reyim de, sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Peygamberini ve ahiı dunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için bü mükâfat hazırlamıştır" [584][584] ayetine kadar indirdi.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Aişe'den başlayarak:
"Ey Aişe! Ben sana bir şey arzetmek isterim; fakat ebeveyninle etmeden cevap hususunda acele etmemeni dilerim" buyurdu. Aişe:
"Ey Allah'ın resulü! Nedir o?" diye sordu. Peygamber (s.a.v.)'de, ona okudu. Aişe:
"Ey Allah'ın resulü! Ebeveynimle senin hakkında mı istişare ede Elbette Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu/gününü tercih ederim, benim bu söylediğimi kadınlarından hiç birine haber vermemeli" dedi.
Resulullah (s.a.v.):
"Onlardan herhangi biri bana bunu sorarsa, muhakkak bunu om veririm. Çünkü Allah beni; zorlaştırıcı ve şaşırtıcı değil, öğretici ve kotırıcı olarak gönderdi" buyurdu. [585][585]

5- Îlâ, Kadınlardan Uzaklaşma Ve Onları Serbest Bırakma

1347- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Bir âyetin mânâsını Ömer b. Hattab'a sormak niyetiyle bir sene bekledi Heybetinden dolayı bunu ona bir türlü soramıyordum.

Nihayet hacc için yol çıktı. Onunla beraber ben de yola çıktım. Dönüşte biraz yol alınca Mekke yakın, rında bulunan Merru'z-Zahrân'da bir haceti için Erak-Misvak ağaçlarına doğru saptı. Büyük abdestini bitirinceye kadar onu bekledim. Sonra onunla birlikte yola bulyuldum. Ona:
“Ey müminlerin emiri! Resulullah (s.a.v.) aleyhine hanımlarından anlaşan diğer iki kadmkimlerdir?” diye sordum. Ömer (r.a):
“Onlar, Hafsa ile Aişe'dir” diye cevap verdi. Bunun üzerine ben:
“Vallahi bu meseleyi bir seneden beri sana sormak istiyordum. Fakat he betinden dolayı (sana bu meseleyi soramıyordum” dedim. Ömer:
“Bunu yapma! Benim bildiğimi zannettiğin bir şeyi hemen bana sor, eğer bu onu bilirsem sana haber veririm” dedi. Sonra da sözüne şöyle devam etti:
“Vallahi cahiliyyet devrinde biz kadınları insan yerine saymazdık. Nihayet Yüce Allah onlar hakkında indirdiklerini indirdi ve kendilerine yaptığı taksimi yapü. Bir defa ben kendi kendime bir şeyi istişare ederken eşim bana:
“Şöyle şöyle yapsan olmaz mı?” deyiverdi. Ben de, ona:
“Sana ne oluyor da bu işe karışıyorsun, benim yapmak istediğim bir şeye neden burnunu sokuyorsun?” dedim. Kadın:
“Ey Hattâb oğlu! Şaşarım sana. Sen kendine kafa tutulmasını istemiyorsun. Halbuki kızın, Resulullah (s.a.v.)'e kafa tutupduruyor. O derecede ki, Resulullah (s.a.v.) bütün gün düşünceli duruyor” dedi. Bunun üzerine kaftanımı alıp evimden çıktım ve Hafsanın yanına girdim. Ona;
Kızcağızım! Sen, Resulullah (s.a.v.)'e kafa tutarmışsın, hattâ bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) bütün gün düşünceli duruyormuş!” dedim. Hafsa:
“Vallahi, biz, ona çok müracaatta bulunuyoruz” dedi.
Bilirsin ki, ben, seni Allah'ın azabından ve Resulünün gazabındansakmdmnm kızcağızım! “Aişe'yi kastederek sakın arkadaşının güzelliği ve Resulullah (s.a.v.)'in ona olan sevgisi seni aldatmasın!” dedim.
Sonra oradan çıkarak akrabalığım olduğu için Ümmü Seleme'nin yanına girdim ve onunla konuştum. Ümmü Seleme, bana:
“Ey Hattâb'ın oğlu! Şaşarım sana! Her şeye karışırsın, hattâ Resulullah(s.a.v.) ile hanımlarının arasına bile girmek “stiyorsun!”

dedi.
Ümmü Selemenin bu sözü beni öyle etkiledi ki, içimde hissettiğim sıkıntıyı kısmen yatıştırdı. Sonra onun yanından çıktım. Ensâr'dan bir dostum vardı. Mecliste bulunamazsam bana haber getirir, o bulunamazsa ben ona haber getirirdim. O sırada biz Gassân hükümadarlarından bir hükümdardan korkuyorduk. Üzerimize hücum etmek istediğini haber almıştık. Ondandan gözümüz korkmuştu. Derken dostum Ensârî, gelip kapıyı çaldı ye:
“Aç, aç!” dedi. Ben de:
“Gassamlı hükümdar mı geldi?” diye sordum. O da:
“Ondan daha kötü! Resulullah (s.a.v.), hanımlarından ayrılıp uzlete çekilmiş” diye cevap verdi. Ben de:
“Hafsa ile Âişe'nin burnu sürtülsün!” dedim. Sonra elbisemi alıp çıktım, nihayete Resulullah'm bulunduğu yere vardım. Bir de baktım ki, Resulullah (s.a.v.) birkaç basamakla çıkılabilen bir meşrubde/ şerbetlik denilen sekili bir yerde. Resulullah (s.a.v.)'in siyah bir kölesi de merdiven başında. Ona:
“Ben Ömer’im” dedim. Daha sonra Resulullah'ın yanına girme hususunda bana izin verildi. Ben de Resulullah (s.a.v.)'e bu olayı anlattım.
Ümmü Seleme kıssasına gelince; Resulullah (s.a.v.) gülümsedi. O sırada Resulullah (s.a.v.) kuru bir hasır üzerindeydi. Vücûdu ile hasır arasında hiç bir şey yoktu.
Başının altında içi lif dolu deriden bir yastık vardı. Ayaklarının yanında Arap samkı denilen bir karaz/selem ağaçlan yaprağı yığını; vardı. Baş ucunda da, asılı birkaç deri bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.)'in yan tarafında hasırın izini görünce ağladım. Bana:
“Niçin ağlıyorsun?” diye sordu. Ben de:
“Ey Allah'ın resulü! Kisrâ ile Kayser, bulundukları müreffeh bir hal içinde yaşıyorlar. Halbuki sen, Allah'ın Resulüsün!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Dünya onların ve âhiret de senin olmasına razı değil misin?” buyurdu. [586][586]

Açıklama:

İlâ kelimesi sözlükte; “Yemin etmek” anlamına gelmektedir. Terim olarak ise kocanın yemin, adak veya bir şarta bağlamak suretiyle eşiyle cinsel ilişkide bulunmayı kendisine yasaklamasıdır. Kur'an'ı Kerimde Bakara: 2/226'da terim anlamında bir defa geçen iiâ, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eşlerine ilâ yapmasına dair rivayet başta olmak üzere bazı hadislerde de yer almaktadır.
İsİam'dan önce cahiliye döneminde Araplar ilâyı zihâr gibi bir boşama yöntemi olarak uyguluyorlardı. Yalnız bu yöntem, geniş bir zamana yayıldığı için daha çok kadını baskı altına almak, ona zarar vermek için kulıyordu, İsiam dini, eşler arasında meydana gelen anlaşmazlıktan cinsel açıdan diğerini terk boyutuna varması halinde bu davranışın özellikle kadını mağdur etmemesi için belirli bir sınır getirmiştir. Eşlerin birlikte yaşayıp yaşamayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla yeterli bir deneme süresi olan dört aylık bir zaman içinde dönüş olmaması aynhk konusunda bir kararlılığa işaret ettiğinden sürenin bitiminde evliliğe son verilerek eşin serbest bırakılması sağlanmıştır. Bu bakımdan ilânın, günümüzdeki beşeri hukukta boşanma sebebi sayılan terkle yakın benzerliği vardır.
İlâ üç çeşittir:
1- İlâyı muvakkat: Bu; dört ay, beş ay gibi bir müddetle kayıtlanan yemindir.
2- İlâyı mûebbed: Ebediyen kadına yaklaşmamak üzere yapılan yemindir.
3- İlâyı meçhul: Hanımına yaklaşmama hususunda belli bir müddet belirtilmeden yapılan yemindir.
Heybet: Saygıyla kanşık korku.
Gassan: Şam taraflarında bir suyun ismidir. Bu suyun civarında yaşayıp ondan içenlere Gassaniler denilmiştir.

6- Üç Talakla Boşanan Kadına Nafaka Verilmemesi

1348- Fâtıma b. Kays (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ebu Amr b. Hafs, Fatıma'yı kesin bir şekilde üç talakla boşamıştı. Ebu Amr'ın bulunmadığı bir sırada Ebu Amr'm vekili, Fâtıma'ya nafaka olarak bir miktar arpa göndermişti. Fatıma'da nafaka olarak az bir şey gönderdiği için vekile kızmıştı. Vekil de:
“Vallahi, senin bizim üzerimizde hiçbir hakkın yoktur” dedi.

Bunun üzerine Fâtıma, Resulullah (s.a.v.)'e gidip bu durumu ona anlattı. Peygamber (s.a.v.):
“Senin Ebu Amr üzerinde bir nafaka hakkın yoktur” buyurup sonra da Fâtıma'ya, Ümmü Şerîk'in evinde iddet beklemesini emretti. Sonra da:
Bu Ümmü Şerik, sahabilerimin, yanına çokça uğradıkları bir kadındır. Sen, İbn Ümmü Mektum'un yanında iddet bekle. Çünkü o, gözleri görmeyen bir adamdır. Dolayısıyla yanında dış elbiseni çıkarabilirsin. İddetini tamamladığın zaman bana haber ver' buyurdu.
Fâtıma der ki: İddetimi tamamlayınca, Muâviye İbn Ebi Süfyân ile Ebu Cehm'in benimle evlenmek istediklerini Peygamber (s.a.v.)'e ilettim. Resulullah (s.a.v.):
“Ebu Cehm'e gelince, o, sopasını omuzundan indirmeyen bir adamdır. Muâviye ise son derece fakirdir. Hiçbir malı yoktur. Sen, Üsâme İbn Zeyd'le evlen” buyurdu.
Fakat buna razı olmadım. Sonra yine:
“Üsâme İbn Zeyd'le evlen” buyurdu.
Bunun üzerine Üsâme İbn Zeyd'le evlendim. Allah, bu nikahta bir hayr yarattı, ben de bundan çok memnun kaldım. [587][587]
Rivayetlerin bazısında Fatıma'nın üç talakla ve bazısında ise bain talakla boşandığı bildirildiği gibi, bir rivayette ise üç talakın sonuncusu, başka bir rivayette kalan bir talakla boşandığı ifade edilmektedir. Hatta mutlak olarak *“Boşadı”* ifadesi de yer almaktadır. Bu rivayetlerin arası şöyle bağlanmıştır: Kocası, Fatıma'yı ilk önce iki defa boşamiştır. Son defa boşamakla talak sayısı üç olmuştur.
Kocası, Fatıma'ya, vekili aracılığıya bir miktar nafaka göndermişse de Fatıma bunu ya arpa olduğu için yada az bulduğundan kabul etmeyerek durumunu Resulullah (s.a.v.)'e bildirmiş, o da nafaka hakkı olmadığını söylemiş ve iddetini, Ümmü Şerîk'in evinde geçirmesini emretmiştir.
Ummü Şerîk, bir rivayette Kureyşdence diğer rivayete göre ise Ensâr'dan olup takvasıy-la meşhur bir kadındı. İsmi, Guzeyye yada Güzeyle bint. Dâvûd'dur. Resulullah (s.a.v.), sahabilerinin bu kadını anneleri gibi hürmet göstererek *“Sık sık ziyaret ettiklerini, bunun ise gel-git işlerinde porblemler doğuracağını düşünerek sonradan bu tavsiyeden vaz geçmişti. Fatıma'ya, Abdullah b. Ümmü Mektum'un evinde iddet beklemesini emir”* buyurmuştur. Çünkü Abdullah (r.a),

âmâ idi. Kendisini göremeyeceği gibi, evine de fazla gelen giden yoktu.
Üç talakla boşanan bir kadına nafaka ve mesken verilip verilemeyeceği meselesi hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir. İmam Ahmed'e göre üç talakla boşanan kadın hamile değilse ona nafaka ve mesken vermek vacip değildir.
İmam Malik, İmam Şafii'ye göre ise üç talakla boşanan kadın hamile olduğu takdirde ona nafaka ve mesken verilir. Delilleri ise Talak suresi 6. ayettir.
Ebu Hanife, İmam Muhammed ile Ebu Yusuf'a göre ise bir kadına hamile olsun yada olmasın nafaka ve mesken verilir. Delilleri, Talak süresi 1. ayettir. Hz. Ömer, Aişe ve Üsame b. Zeyd, Fatıma b. Kays hadisine itiraz etmiştir.
Ric'i talakla boşanan kadına ittifakla nafaka ve mesken verilir. Kocası Ölen kadına ise ittifakla nafaka yoktur.
Bain talakla boşanan kadın, Hz. Aişe ile Abdullah İbn Mes'ud'a göre iddeti İçerisinde evinde dışarı çıkamaz. Kadın, iddetini, boşandığı evde bekler.

1349- Urve'den rivayet edilmiştir:
“Yahya b. Saîd b. As, Abdurrahman İbnu'I-Hakem'in kızıyla evlenmişti. Derken Yahya bu kadını boşadı. (Boşanan kadının o yerde iddet müddetini beklemeden kadının babası Abdurrahman,) kadını onun yanından/evinden çıkardı. Bunun üzerine Urve, onların, kadının iddet müddetini beklemeden boşandığı evden hemen çıkarmalarından dolayı onları ayıpladı. Onlar da, bu yaptıklarına mazeret olarak:
“Fatıma b. Kays'da kocasının yanında iddet müddetini bitirmeden çıkmıştı” dediler.
Urve der ki:
“Bunun üzerine Aişe'nin yanına gelip ona bu meseleyi anlattım. Bu hadisi anmada Fatıma b. Kays için bir hayr yoktur” dedi. [588][588]

7- Bain Talakla Boşanmış Olan Kadın ile Kocası Ölen Kadınların, İddetleri İçerisindeyken Kendi İhtiyaçları için Gündüzleri Dışarı Çıkmalarının Caiz Olması

1350- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
Teyzem boşanmıştı. Derken hurmalarının meyvelerini kesmek istedi. Fakat bir kimse, onu dışarı çıkmasına engel oldu. Bunun üzerine teyzem gelip bu durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. O da:
“Evet, sen kendi hurmalarının meyvelerini kes. Çünkü senin bu vesileyle sadaka vermen veya bir iyilik yapman umulur” buyurdu. 589[589]

Açıklama:

Bu hadis, üç talakla boşanmış kadının iddet müddeti sırasında ihtiyacını gidermek için gündüzleri evden çıkmasının caiz olduğunu belirtmektedir. İmam Malik ile İmam Şafii ile imam Ahmed'in görüşü bu şekildedir. Bunlara göre kocasının ölümü dolayısıyla iddette bulunan kadının da gündüzleri işini görmek üzere evden çıkabilir.
Hanefilere göre ise ölümle ilgili iddet meselesinde bu alimlerin görüşlerine katılırlar, Fakat üç talakla boşanma ile ilgili iddet meselesine gelince, onlarla aynı görüşte değillerdir. Bunlara göre, boşanma iddetinde bulunan kadın, ancak mal, can veya namus tehlikesi gibi çok zaruri bir mazeret halinde evinden çıkabilir. Başka işler ve mazeretler dolayısıyla evden dışarı çıkmazlar. Bunların delili ise Talak suresi 1. ayettir.

8- Kocası Ölen Kadın ile Diğer Kadınların İddetlerinin, Çocuk Doğurmakla Sona Ermesi

1351- Abdullah İbn Utbe b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Utbe b. Mes'ud, Ömer b. Abdillâh b. Erkanı ez-Zührî'ye mektup yazarak Sübey'a bînt. Haris el-Eslemî'nin yanma girmesini, ona kendi hadisini ve Resulullah (s.a.v.)'e fetva sorduğu zaman kendisine ne söylediğini sormasını emretti.
Ömer b. Abdullah da, Abdullah b. Utbe'ye mektup yazarak Sübey'a'nın kendisine şunları haber verdiğini bildirdi:
“Sübey'a, Âmir b. Lüey oğulları kabilesinden Sa'd b. Havle ile evliydi. Bu kimse, Bedir gazasına katılanlardandı. Daha sonra hanımı

hâmileyken Veda haccında Sa'd vefat etmişti. Onun vefatından sonra çok geçmeden karısı doğup yaptı. Lohusalığmdan temizlendiği zaman kendisini isteyecekler için giyinip kuşanmıştı. Derken yanma Abduddâr oğulları kabilesinden Ebû's-Senâbil b. Ba'kek isminde bir adam girerek:
“Acep seni neden giyinmiş kuşanmış görüyorum! Galiba evlenmek istiyorsun. Vallahi üzerinden dört ay on gün geçmedikçe sen evlenemezsin!” dedi.
Sübey'a der ki:
“Bu kimse, bana, bunu söyleyince geceleyin üzerimdeki elbiseyi çıkardım. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e gelerek bu meseleyi ona sordum. Bana doğurduğum anda helâl olduğum fetvasını verdi ve istersen evlenmemi emir buyurdu işihâb:
“Doğurduğu zaman evlenmesinde bir sakınca görmüyorum. Velevki lohusalık içinde olsun. Ancak temizlenmedikçe kocası ona yakınlık edemez” dedi. [590][590]

İddet:

Boşanma, evliliğin feshi ve ölüm gibi bir sebeple evliliğin sona ermesi durumunda kadının yeni bir evlilik yapmadan önce beklemesi gereken süreye denir.
İddet, kadının, önceki kocasından hamile olup olmadığının anlaşılması, ölüm iddetinde ölen kocasına hürmet ve Ric'î talakta kocaya yeniden düşünme imkanı vermesi düşünceleriyle emredilmiştir.
Diğer bir anlatımla iddet; esas olarak kadının hamile olup olmadığının ortaya çıkması amacına yönelik olmakla birlikte onun sadece bu amaçla sınırlandırılması doğru değildir.
Ölüm iddetinde, bunun yaratılış açısından erkeklere göre daha duyarlı ve yuvaya daha bağlı olan kadının ölmüş kocasının hatırasına saygı ve yuvaya bağlılık simgesi olarak değerlendirilmelidir.
Boşanma iddetinde ise; toplumun kötü zanda bulunmasını engellemeye, dolayısıyla kadının saygınlığının devamını sağlamaya yönelik bir önlem olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Bu itibarla, kadının hamile olup olmadığının tıbben anlaşılabildiğini öne sürerek iddet beklemeye artık gerek bulunmadığı ileri sürülemez.
İddet, ikiye ayrılır:

1- Ölüm İddeti:

Kocası ölen kadının beklediği iddettir. Eğer hamile iseler, iddetleri, doğumla biter. Eğer hamile değilse, dört ay on gün iddet bekler. Geçersiz bir nikâhla evli olanlar ölüm iddeti beklemez.
Hamile olmayan eş, Ric'î talâk iddeti beklerken koca ölürse, boşanma iddetini terk ederek ölüm iddeti beklemeye başlar. Bain talâk iddeti bekleyen kadın ise, ölüm iddeti beklemez. Başlamış olduğu boşanma iddetini tamamlar.

2- Boşanma yada Fesih İddeti:

Bu grupta yer alan kadınların bekleyecekleri iddet süresi, hamile olup olmamalarına göre değişmektedir. Hamile iseler, iddetleri doğumla biter. Hamile değilseler ve normal olarak hayız görüyorlarsa, iddet süreleri, üç hayız süresidir.
Kadın hayız halinde iken boşanırsa, bu hayız hesaba katılmaz. Bu, Hanefiler ile Hanbeliler'in kabul ettiği görüştür. Mâliki ve Şâfiîlere göre ise bu durumdaki kadınların beklemeleri gereken süre, üç temizlik müddetidir. Bu farklılığın sebebi, Bakara: 2/228'de geçen “Kuru” sözcüğünün; hem hayız ve hem de temizlik anlamında farklı iki anlama gelmesinden dolayıdır. Mâliki ile Şâfiîler, bu sözcüğü, “Temizlik” anlamında ve Hanefiler ile Hanbeliler ise “Hayız” anlamında almışlardır.
Küçük yada yaşlı olmasından dolayı hayız göremeyen kadınların iddeti ise, üç aydır.

1352- Süleyman b. Yesâr'dan rivayet edilmiştir:
“Ebu Seleme b. Abdurrahman ile Abdullah İbn Abbâs, Ebu Hureyre'nin yanında bir araya gelip kocasının ölümünden birkaç gün sonra doğum yapan kadının hükmü hakkında konuşuyorlardı. Abdullah İbn Abbâs:

“Bu kadının iddet süresi, iki sürenin en uzun olanıdır” dedi. Ebu Seleme ise:
“Kadın doğum yapmakla iddet yasakları helal olur” deyip her ikisi de bu konuda tartışmaya başladılar. Ebu Hureyre, Ebu Seleme'yi kast ederek:
“Ben de, yeğenimin görüşündeyim” dedi.
Bunun üzerine bu meseleyi sormak için Abdullah İbn Abbâs'm azadlısı Kureyb'i, Ümmü Seleme'ye gönderdiler. Kureyb, bu meseleyi sorup geri geldi. Kureyb, onlara, Ümmü Seleme'nin:
“Sübey'a el-Eslemî'nin, eşinin ölümünden birkaç gün sonra doğum yapmıştı. Kendisi durumunu Resulullah (s.a.v.)'e bildirdi. O da evlenebileceğini söyledi” dediğini bildirdi. 591[591]

Açıklama:

Hamile iken kocası ölen bir kadının iddeti, çocuğunu doğurunca sona erer. îmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed, Hanefıler, Abdullah İbn Ömer ile Abdullah İbn Mes'ud, bu görüştedirler. Delilleri,
“Hamile kadınların iddet bekleme süresi, yüklerini bırakmaları doğum yapmalarıdır” 592[592] ayeti ile konumuzla ilgîî hadistir. Dolayısıyla hamile iken kocası ölen kadının İddet beklemesi, bu ayetin içerisine girmektedir.
Kocası ölüp fakat hamile olmayan kadınların iddetlerini ne kadar bekleyecekleri meselesi; *“Sizlerden vefat edip de geride hanımlarını bırakanlar yok mu? O kadınlar, bizzat dört av on gün iddet bekler”* 593[593] ayetinin içerisine girmektedir.
Hamile iken kocası ölen bir kadın, çocuğunu doğurduğu andan itibaren nifas kanı henüz kesilmemiş bile olsa evlenebilir. Fakat nifas kanından temizlenmedikçe kocasıyla cinsel ilişkide bulunamaz. Halef ve seleften cumhuru ulema bu görüştedir.
“İki sürenin en uzun olanı” ifadesiyle kast edilen husus; iki iddetten biri, kocası ölen kadının iddetidir ki, bu süre, dört ay on gündür, ikincisi, gebe kadının iddetîdir ki, bu süre ise çocuğu doğuruncaya kadardır. Dolayısıyla bu iki iddeün hangisi uzunsa o muteberdir demektedir.

Sübey'a'nın, Hudeybiye anlaşmasından sonra müslümanlığı kabul eden ilk kadın olduğu söylenir.
Sübey'a'nm kocası, Sa'd b. Havle'dir. Sahih olan görüşe göre, Veda Haccında vefat etmiştir.

9- Kocanın Ölümünden Dolayı Beklenen İddet Müddetinde Kadının Süslenmeyi Terk Etmesinin Vacip Olması Ve Kocadan Başkasının Ölümünde ise Üçgün Müstesna Süslenmeyi Terk Etmesinin Haram Olması

1353- Zeyneb bint. Ebi Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Zeyneb bint. Ebi Seleme, şu üç hadisi haber verdi:
“Ben, babası Ebu Süfyân öldüğü zaman Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habîbe'nin yanına girmiştim. Ümmü Habîbe, içerisinde sarı renk bulunan “Sürre” ile karışık maddelerden yapılan san renkli “Halûk” adında bir koku yada başka bir şey istedi. Ondan önce bir cariyeye/genç bir kıza sürdü. Sonra da kendi yanaklarına sürdü, sonra da:
“Vallahi, kokuya hiçbir ihtiyacım yok. Fakat Resulullah (s.a.v.)'i minber üzerinde:
“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına, kocasının ölümü üzerine dört ay gün yas tutmasından başka, hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutmak helal değildir!” buyururken işittim” dedi. [594][594]

1354- Zeyneb bint. Ebi Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“2**.** Zeyneb bint. Ebi Seleme der ki: Kardeşi vefat ettiği sırada Zeyneb bint.
“Cahş'ın yanına girmiştim. Bir koku istedi. Kokuyu süründü. Sonra da:
“Vallahi, kokuya hiçbir ihtiyacım yok. Fakat Resulullah (s.a.v.)'i minber üzerinde:
“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına, kocasının ölümü üzerine dört ay gün yas tutmasından başka, hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutmak helal değildir!” buyururken işittim” dedi. [595][595]

1355- Zeyneb bint. Ebi Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“3. Zeyneb der ki: Annem Ümmü Seleme'yi şöyle derken işittim: Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Kızımın kocası öldü. Kendisinin de gözü ağrıyor. Bu durumda kızımın gözlerine sürme çekebilir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Hayır!” buyurdu.
Kadın, iki yada üç defa bu isteğini tekrarladı. Resulullah (s.a.v.), bunların hepsinde de: *“Hayır!”* diyordu. Sonra Resulullah (s.a.v):
“Kocası ölen kadının iddeti, dört ay on gündür. Halbuki sizden birisi cahiliye döneminde bir yıl beklerdi de deve tezeğini yılın sonunda atardı ve böylece yastan çıkardı” buyurdu.

Açıklama:

Bu hadisi, Zeyneb'den nakleden Humeyd der ki: Zeyneb'e:
“Bu, “Deve) tezeğini yılın sonunda atardı” sözünden maksat nedir?” diye sordum. Zeyneb:
“Cahiliyye döneminde kadın, kocası öldüğü zaman, küçük bir eve girer, en kötü elbiselerini giyer, bir yıl geçinceye kadar, koku ve hiçbir şey sürünmezdi. Böyle ağır bir hapis hayatını tamamladıktan sonra kadının yanma eşek yada koyun yada kuş türünden bir hayvan getirilirdi. Kadın efsunlamr gibi kendisine getirilen o hayvanı, vücuduna sürterdi. Kadının böyle vücudunu sürte sürte ezdiği hayvan genellikle ölürdü.
Sonra kadın, o çirkin yerden dışarıya çıkardı. Bu defa kadının eline, bir deve tezeği verilirdi. Kadın, onu (fırlatıp atardı. Bu törenden)sonra artık kadın, istediği kokuyu sürünür ve diğer şeyleri yapardı” diye cevap verdi. [596][596]
Ümmü Habîbe ile Zeyneb bint. Cahş, bu kokuyu sevdiği için değil, matemli görünmemek için yapmıştır. Çünkü bir kadının, kocası dışında annesi, babası yada çocuğu için yas tutacağı müddet, sadece üç gündür. Bu üç günden fazla yas tutamaz. Kocası için ise, dört ay on gün yas tutar.
İhdad: Nikâh nimeti elden gitmekle kadının başına gelen musibete üzüldüğünü ifade için iddeti süresince zineti, kokuyu terk etmesidir. Yas halinde iken kadın; koku sürünemez. Sürme çekinemez. Kına

yakmamaz, Usfur ve safran gibi kokulu şeylerle boyanmış elbise giyemez. Bunlara ancak özür halinde ruhsat verilir.
Yas tutma; bir ibadet olduğu için akıl-baliğ ve müslüman olmayan kadınlara vacip de-ğiİdir.)

1356- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Bir kadının kocası ölmüştü. Kadının yakınları, kadının gözüne bir şey olmasından endişe etmişlerdi. Peygamber (s.a.v.)'e gelip kadının gözüne sürme çekmesi hususunda ondan izin istediler. Resulullah (s.a.v.):
“Sizden birisi cahiliye döneminde kocası öldüğünde evinin en kötü yerinde yada en kötü elbiseler içerisinde bir sene beklerdi. Nihayet bir yıl dolup da oradan bir köpek geçtiğinde bir tezek atar da öylece yas tutmaktan çıkardı. Şimdi ise dört ay gün beklemek size çok mu geliyor?” buyurdu.[597][597]

1357- Ümmü Seleme (r.anhâ) ile Ümmü Habîbe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“İkisi, bir kadının, Resulullah (s.a.v.)'e gelip kızının kocasının öldüğünü, bunun üzerine kızının gözlerinin hastalandığını, kendisi kızının sürme çekmek istediğini anlattığını, Resulullah (s.a.v.)'in:
“Vaktiyle sizden birisi tezeği yılın sonunda atardı, böylece yas tutmaya son verirdi. Bu iddet ise ancak ve ancak dört ay gündür!” buyurduğunu konuşuyorlardı. [598][598]

1358- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kocası için dört ay on gün yas tutmak hariç, hiçbir kadın, ölüye, üç günden fazla yas tutamaz. Yemen kumaşı hariç olmak üzere boyalı elbise giyemez, sürme çekemez, koku sürünemez. Yalnız temizlendiği zaman bir parçacık Bedevilerin kullandığı buhur olan “Kust”yada siyah bir buhur çeşidi olan “Ezfâr” sürünebilir.” [599][599]

19. LİÂN (=LANETLEŞME) BÖLÜMÜ

Liân: Kovmak ve uzaklaştırmak anlamındadır. Liân yapan karı-koca Allah'ın rahmetinden yada birbirlerinden uzaklaştıkları ve üan yaparı erkek beşinci defada kendine lanet ettiği için ona bu isim verilmiştir.
Kocanın karısını zina ile suçlaması ve bunu dört şahitle ispat edememesi halinde, hâkim önünde özel şekilde ve karşılıklı olarak yeminîeşme anlamında bir İslâm hukuku terimi. Hanefî ve Hanbelilerin ortak tarifine göre, liân; koca tarafından yalan söylüyorsa Allah'ın laneti kendi üzerine çekilerek, yeminlerle güçlendirilmiş şehadetlerdir. Kadın da, eğer yalan söylüyorsa, Allah'ın gazabını üzerine çeker. Bu yeminîeşme koca için “Kazf” cezası ve kadın için zina cezası yerine geçer, Liân, evliliği sona erdiren bir boşanma yoludur.
Liânı doğuran sebep şudur. Bir erkek yabancı bir kadına zina ithamında bulunursa, bunu dört şahitle ispat etmesi gerekir. Aksi halde zina iftirası yapmış sayılır ve kendisine seksen değnek dayak vurulur. [600][600] Kazif cezası, önceleri, eşine zina isnadında bulunan ve bunu dört şahitle ispat edemeyen koca için de uygulanıyordu.

1359- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Uveymir el-Aclânî, Aciân oğullarının iîeri geleni olan Âsim b. Adiyy'e gelip:
“Ey Asım! Hanımıyla birlikte bir adamı gören bir kimse hakkında ne dersin? Onu öldürebilir mi? Bu yüzden siz de kimseyi öldürür müsünüz, yoksa bu kimse ne yapabilir? Ey Asım! “Benim için bu konuyu Resulullah (s.a.v.)'e soruver” dedi.
Âsim, bu konuyu Resulullah (s.a.v.)'e sordu. O da, böyle sorulardan hoşlanmadı ve böyle soruları kınadı. Hatta Resulullah (s.a.v.)'den işittiği sözler Âsım'a ağır geldi. Âsim, evine döndüğünde Uveymir onun yanına gelip:
“Ey Âsım! Resulullah (s.a.v.) sana benim sorumla ilgili olarak ne buyurdu?” dedi. Âsim:
“Sen bana hayr getirmedin. Resulullah (s.a.v), sorduğun sorudan hoşlanmadı” dedi. Uveymir:
“Vallahi, kendisine bunu sorana kadar soru sormaya son vermeyeceğim” dedi.
Resulullah (s.a.v.) insanlar arasında bulunduğu bir sırada Uveymir çıkagelip:

“Ey Allah'ın resulü! Hanımıyla birlikte bir adamı gören bir kimse hakkında ne buyurursun? Onu öldürebilir mi? Bu yüzden siz de bu kimseyi öldürür müsünüz, yoksa bu kimse ne yapabilir?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Allah, senin ve hanımının hakkında hüküm indirmiştir. Git onu buraya getir” buyurdu.
Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki:
“Daha sonra ikisi de lanetlettiler. Ben, insanlarla birlikte Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunuyordum. Lanetleşme bittiğinde Uveymir;
“Ey Allah'ın resulü! Eğer ben onu halen nikahım altında tutarsam o zaman ben ona karşı yalancı duruma düşerim” deyip Resulullah (s.a.v.), boşama emri vermeden önce üç talakla onu boşadı.
Hadisin ravisi İbn Şihâb der ki:
“Bu hareketi artık lanetleşenlerin bir uygulaması/sünneti olmuştur.” [601][601]

Liân;

Vâcib, mekruh ve haram olmak üzere üç kısma ayrılır:
a- Adam karısını zînâ halinde yakalar veya kadın zînâ ettiğini itiraf ederse ve zînâ olayı adamın karısına hiç yaklaşmadığı bir temizlik döneminde vukua gelmişse ve adam bu iddiasından sonra da karısına hiç yaklaşmadığı halde kadın hâmile çıkarsa, adamın bu çocuğun kendisine ait olmadığını isbât etmek için Hân yoluna başvurması üzerine vâcib olur.
b- Bir kimse, kendi hanımının yanına, yabana bir kimsenin girdiğini görür ve zann-ı galibi ile onunla zînâ ettiğine inanırsa, o zaman lîan yolu na başvurması kerahetle caizdir. Hân yoluna başvurmaması daha iyi olur. Çünkü iiân yoluna başvurmadığı takdirde sırrını ifşa etmemiş olur. Binâenaleyh bu durumda Hân yolunu değil, talâk yolunu tercîh ekmesi daha iyi olur.
c- Bu iki durum dışında Hân yoluna başvurmaksa haramdır. Karısının zina ettiği dedikodusu yaygınlaşan bir kimsenin Hân yapmasının caiz olup olmadığı meselesinde Şafiî ulemâsıyle Ahmed'den iki görüş rivayet edilmiştir.
Hân devlet başkanının veya hakimin huzurunda ve onlann emriyle yapılır. Karı-koca kendi arzu ettikleri bir kimsenin huzurunda Hân

yaparlarsa bu Hân geçerli olamaz. Çünkü Hân Şiddetli bir cezadır. Bu şiddetin gerçekleşmesi, hakimin bulunmasıyla olur.

1360- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir:
“Mus'ab İbn Zübeyr'in emirliği zamanında, bana, “Lanetleşene iki kişini aralan ayrılır mı?” diye soruldu. Ben ne diyeceğimi bilemedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer'in Mekke'deki evine gidip hizmetçiye:
“Benim için içeriye girmek için izin iste!” dedim. Hizmetçi:
“O, öğlen uykusu uyumaktadır” diye cevap verdi. Derken Abdullah İbn Ömer, sesimi işitti ve:
“İbn Cübeyr mi geldi?” diye sordu. Ben de:
“Evet” dedim. Abdullah İbn Ömer:
“Gir! Vallahi, seni bu saatte buraya ancak bir ihtiyaç getirmiştir” dedi. Ben de içeri girdim. Onu, altına bir hayvan keçesi sermiş, içi lifle dol olan bir yastığa dayanmış vaziyette buldum. Ona:
“Ey Ebu Abdirrahmân! Lanetleşme yapanların araları ayrılır mı?” diye sordum. Oda:
“Subhânallah! Evet! Bu meseleyi ilk soran, filan oğlu filandır” diye cevap verdi. Bu kimse, Resulullah'a gelip ona:
“Ey Allah'ın resulü! Ne buyurursun, birimiz karısını kötülük yaparken bulsa ne yapmalıdır? Konuşmuş olsa pek büyük bir şey hakkında konuşacak, sussa yine böyle bir şey hakkında susacak!” dedi.
Peygamber (s.a.v.), sustu, ona cevâp vermedi. Bu sorunun ardından biraz vakit geçince o adam tekrar gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Sana sorduğum başıma geldi” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah Nûr Suresi'ndeki:
“Hanımlarına iftira atanlar.” [602][602] âyetlerini indirdi. Peygamber (s.a.v), bunları, o kimseye okudu, ona vaaz etti ve nasihatte bulundu. Dünya azabının âhiret azabından daha hafif olduğunu ona haber verdi. Adam:
“Hayır! Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, eşime iftira etmedim” dedi. Sonra kadını çağırdı. Ona da vaaz ve nasihatte bulundu. Dünyâ azabının âhiret azabından daha hafif olduğunu haber verdi. Kadın:
“Hayır! Seni hak dîn ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bu adam gerçekten yalancıdır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)

lanetleşmeye önce erkekten başladı. Adam, kendisinin gerçekten doğru söyleyenlerden olduğuna dört defa Allah'a şehâdet etti. Beşinci şehâdet:
“Eğer yalancılardansa Allah'ın laneti kendi üzerine olması' idi. Sonra Peygamber (s.a.v.) bunları kadına tekrarlattı. O da, adamın gerçekten yalancılardan olduğuna dört defa Allah'a şehâdet etti. Beşincisi de:
“Eğer kocası doğru s öyleye nlerdense Allah'ın gazabı kendi üzerine olması” idi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) onları birbirinden ayırdı. 603[603]

1361- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), lanetleşen iki tarafa:
“Artık hesabınız Allah'a kalmıştır. Sizden birisi, yalancıdır. Erkeği kast ederek senin, kadın için lian yapma hususunda bir delilin yoktur” buyurdu. Erkek:
“Ey Allah'ın resulü! Ona verdiğim mal ne olacak?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Senin için bir mal yoktur. Eğer sen kadın hakkındaki iddianda doğru sözlü isen bu malın onun namusunu/tercini helal kılmana karşılık sayılmıştır. Yok eğer sen bu kadınla ilgili iddianda yalancı isen bu mal talebi senin için ondan daha uzaktır” buyurdu. 604[604]
Lian yapılırken kadın eğer liandan önce kocasıyla bir yatakta yatmışsa mehrinin tümünü almaya hak kazanır. Kocası ondan hiçbir hak iddia edemez. Bu konuda aiimier arasında ittifak vardır. Eğer liandan önce kocası o kadınla bir yatakta yatmamışsa o zaman Ebu Hanife, İmam Malik, İmam Şafii'ye göre kadın mehrinin yarsını hak eder.

1362- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ensar'dan bir erkek ile hanımının arasında lanetleşme yaptı. Çocuğu anneye vermek suretiyle ikisini arasını ayırdı.” 605[605]

Açıklama:

Hadis, lanetleşme sonucunda doğacak çocuğun nesebinin annesine ait olduğunu göstermektedir. Çünkü erkek, çocuğun kendisine ait olmadığını ileri sürdüğü için çocuğun nesebi babadan sabit olmaz. Anneye nispet edilir.

1363- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir Cuma gecesi mescidde idik. Ansızın Ensârdan bir adam çıkagelip:
Eğer bir adam, hanımının yanında/yatağında birini bulur da ona lâf söylerse, dayak vurup öldürürse siz de o adamı kısâsen öldürür müsünüz? Yoksa susarsa gazap edilmesi gereken bir şeye sükut etmiş olacaktır? Vallahi, ben, bunu mutlaka Resulullah (s.a.v.)'e soracağım!” dedi. Ertesi gün Resulullah (s.a.v.)'e gelip sordu ve:
“Eğer bir adam, haınımının yanında/yatağında birini bulur da lâf söylerse ona dayak vurup öldürürse siz de o adamı kısâsen öldürür müsünüz? Yoksa susarsa gazap edilmesi gereken bir şeye sükut etmiş olacaktır?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Allahümme'ftah” Allahım! Bize bu konudaki hükmünü açıkla” buyurup dua etmeye başladı. Nihayet liân âyeti, “Hanımlarına iftira atıp da kendilerinden başka şâhidleri olmayanlar.” 606[606] indi. Daha sonra bu iş, halk arasında o adamın başına geldi, böylece hem o adama ve hem hanımı Resulullah (s.a.v.)'e gelip lânetleştiler. Önce erkek:
“Kendinin hakikaten doğru söyleyenlerden olduğuna Allah'a dört defa şehâdette bulundu. Sonra beşincide: Eğer yalancılardansa Allah'ın laneti kendi üzerine olması lanetini yaptı. Arkasından kadın liân yapmaya kalktı. Resulullah (s.a.v.), ona:
“Lanetleşmekten vaz geç!” buyurdu. Fakat kadın razı olmadı ve liân yaptı. Onlar dönüp gittikten sonra Peygamber (s.a.v.):
“Umulur ki bu kadın kara, cılız bir çocuk doğurur” buyurdu. Daha sonra kadın kara, cılız bir çocuk doğurdu. 607[607]

1364- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hilâl b. Ümeyye, hanımının, Şerîk İbn Sehmâ' ile zina ettiğini ileri söyledi. Bu kimse, Berâ' b. Mâlik'in anne bir kardeşi olup İslam'da ilk

lanetleşme yapan kimsedir. Hilâl, hanımıyla lanetleşti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Kadını gözetleyin! Eğer beyaz tenli, düz saçlı, bozuk gözlü bir çocuk doğurursa çocuk, Hilâl b. Ümeyye'ye; eğer sürme gözlü, cılız, ince baldırlı bir çocuk doğurursa Şerîk b. Schmâ'ya aittir” buyurdu.
Daha sonra kadının sürme gözlü, cılız ve ince baldırlı bir çocuk doğurduğunu haber aldım.[608][608]

Açıklama:

Hilal b. Ümeyye, tarlasından yatsı zamanı evine dönmüştü, hanımını Şerîk ile zina ederken gözüyle görmüş ve kulağıyla da her şeyi işitmişti. Fakat ses çıkarmayarak sabah olduğunda Resulullah (s.a.v.)'e gidip durumu ona anlatmış, Peygamber (s.a.v.)'de şahit getirmesini, yoksa kazl/iftira cezasına maruz kalacağını bildirmiş. Bunun üzerine de lian ayeti inmiştir.
Lian olayı hicretin 9. yılı Şaban aymda oldu. Han ayetinin sebeb4 nüzulü hususunda alimlerin ihtilafı vardır. Uveymir hakkında mı, yoksa Hilal b. Ümeyye hakkında mı olduğu ile ilgili olarak görüşler ileri sürülmüştür. Ayetin Uveymir hakkında indiğini ileri sürenler, 1449 nolu hadisi delil getirmişlerdir. Alimlerin çoğu ise îanetleşme ile ügili ayetin Hilal b. Ümeyye hakkında indiğini belirtmişlerdir.
Davudi ise bu iki görüşü birleştirerek “Bu iki hadiste haber verilen iki olayın birbirine yakın tarihlerde vuku bulmuş olması ve ayetin, bu iki kimse hakkında inmiş olma ihtimali”nden bahseder.

1365- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edümiştir:
“Resulullah (s.a.v.) yanında lanetleşmeden söz edildi. Âsim b. Adiyy bu konuda bir söz söyledi, sonra oradan ayrıldı. Derken hanımının yanında bir adamı gördüğünü şikayet eden, kabilesinden bir kimse ona geldi. Asım:
“Ne bulduysam, dilimden buldum” deyip o kimseyi Resulullah (s.a.v.)'e götürdü. O kimse, hanımının üzerinde gördüğü kişiyi Resulullah (s.a.v.)'e de anlattı. İddiayı yapan kimse, sarımtırak, kilosuz ve düz saçlı idi. Hanımının yanında gördüğünü iâdia ettiği adam ise dolgun bacaklı, esmer tenli ve kilolu birisiydi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Gerçeği sen açıkla!” buyurdu.
Sonunda kadın, kocasının yanında gördüğünü iddia ettiği adama benzeyen bir çocuk doğurdu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v) ikisini lanetleştirdi.
Orada bulunan bir kimse, Abdullah İbn Abbâs'a:
Resulullah (s.a.v.)'in, *“Delilsiz/şahitsiz bir kimseyi recm etseydim o kadını recm ederdim'' buyurduğu kadın, bu kadın mıydı?”* diye sordu.
Abdullah İbn Abbâs:
“Hayır! Bu kadın değildi. O kadın, müslüman olduğu halde kötülüğü açıkça işlerdi” diye cevap verdi. [609][609]
Âsim b. Adiyy'e gelen kişi, Uveymir'dir. Çünkü Âsim b. Adiyy, Uveymir'in kabilesindendir.

1366- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Sa'd b. Ubâde:
“Eğer hanımımın yanında bir kimseyi görürsem, kılıcın geniş yüzüyle değil keskin tarafıyla onu vururum” demişti.
Onun bu sözü, Resulullah (s.a.v.)'e ulaştı. Resulullah (s.a.v.):
“Sa'd'ın bu kıskançlığına şaşıyor musunuz? Allah'a yemin olsun ki, ben ondan daha kıskancım. Allah'da benden daha kıskançtır. Allah, bu kıskançlığı nedeniyle kötülüklerin gizlisini de açığını da yasaklamıştır. Allah'tan daha kıskanç olan hiçbirkimse yoktur. Bu nedenle Allah, kullarını hesaba çekmeye gerekçe olması için uyarıcı ve müjdeleyici olarak peygamberler göndermiştir. Allah'dan daha fazla övülmeyi seven hiç kimse yoktur. Bu nedenle de kullarına cenneti vaat etmiştir” buyurdu. [610][610]
Nur: 24/6, 9. Kıskançlık kelimesinin anlamıjAllah'ın için başka ve insanlar için başkadır. İnsanlar arasındaki kıskanma; kadının, kocası üzerindeki, kocanın kadın üzerinde duyduğu şiddetli heyecandır.
Allah'ın kıskanması ise kullarına olan merhameti, onlara hayr ve mutluluk dilemesidir.

1367- Ebu Hureyri (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Fezâre oğullarından bîr adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Hanımım, siyah bîr oğlan çocuğu doğurdu” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Senin develerin var mı?” diye sordu. Adam:

“Evet, var” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Onların renkleri nelerdir?” diye sordu. Adam:
“Kızıl” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“İçlerinde boz olanı var mı?” diye sordu. Adam:
“Evet, var” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“O halde bu onlara nereden geldi?” diye sordu. Adam:
“Herhalde bir damar çekmiştir” dedi. Peygamber (s.a.v):
“Herhalde bu senin oğlun da böyle bir damara çekmiştir” buyurdu. 611[611]

Nur: 24/6, 9. Hanımının dünyaya getirdiği çocuğun kendisinden olup olmadığı hususunda şüpheye düşerek Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona bu soruları yönelterek bu konuya ışık tutmasına vesile olan sahâbî, Damdâm b. Katâde'dir.
Resulullah (s.a.v.)'e bu soruları yönelten sahâbî, bu sorularıyla karısının dünyaya getirdiği Çocuğun kendisinden olup olmadığından şüpheye düştüğünü ta'riz yoluyla ifâde etmek ve Resulullah (s.a.v.)'in bu çocuğun kendisinin olmadığına hükmetmesini sağlamak istemiştir. Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuğun annesinin nikâhı altında bulunduğu kimseye âit olduğuna hükmetmiş, renk farkının hüküm vermek için yeterli bir delîl olamayacağını ifâde etmek istemiş, buna “Tohumları bir olan develerde görülen çeşitli renkleri” örnek göstermiştir. Bu hadiste kıyası ispat için geçerli bir delîl olduğuna ve biribirlerine benzeyen iki şeyin aynı hükümde olacaklarına, kinayeli sözlerden hadd lâzım gelmediğine, kazfın/iftira cezasının ancak sarih sözlerle sabit olabileceğine delîl vardır.
Dolayısıyla Bir kimse çocuğunun renginin kendi kendine benzemediğinden şüpheye düşerek, bu çocuğun kendisinden olmadığına hükmedemez. Dolayısıyla bu çocuğu reddetmek için davacı olamaz.

20. ITK (=KÖLE AZAT ETME) BÖLÜMÜ

Kölelik: Bilindiği kadarıyla, eski Mısır, Babil, Mezopotamya, eski Yunanistan ve Roma medeniyetlerinden itibaren binlerce yıllık geçmişi olan eski inanç, felsefe ve uygarlıklarda kökleşmiş bir kurumdur.

İslam dini, kölelik kurumunu, kademeli olarak kaldırmayı hedeflemiştir. İlk önce kölelerin durumlarını iyileştirme yönünde çok önemli yenilikler getirdi. Öncelikle İslam'ın getirdiği eşitlik ilkesine göre, hür-köle ayırımı yapılmaksızın bütün insanlar bir erkek ile bir kadından yaratılmıştır. 612[612]
Hz. Peygamber (s.a.v.), savaş durumu dışında, hür bir insanı yakalayarak kölelştirmeyi yasaklamıştır.
Gönüllü olarak köle azad etme, en değerli ibadetlerden sayılmıştır. 613[613]

Bazı suçların ve hatalı davranışların günahlarından temizlenmek için köle azad edilmesi şart koşulmuştur.
Köleliğin devam ettiği dönemlerde müslümanlar, Kur'an ve Sünnetteki öğretiye uygun olarak; çoğunlukla köle ve cariyelerine birer aile üyesi olarak bakmışlar, aynca köle satın alıp azad ederek Allah'ın rızasını kazanmayı ahlakî bir şuur olarak sürekli canlı tutmuşlardır. 614[614]

1368- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimse, bir köledeki hissesini azad edip kölenin geri kalan kıymetini ödeyecek kadar mala sahip bulunursa, köleye, o maldan adil bir kıymet biçilir. Ortaklarına hisselerini verir ve köle onun namına azad olur. Eğer hissesini azad eden ilk kimsenin, diğer ortakların hisselerini ödeyecek bir malı bulunmazsa, işte o zaman köleden azad ettiği hissesi azad olur.” 615[615]
Açıklama: Ortaklardan biri tarafından yarısı azad edilen bir kölenin diğer yansı, diğer ortak taraflarından azad edilmeyince, kölenin kalan kısmının değerini sahiplerine ödeyerek azad etme görevi, yine ilk yansını azad eden kimseye düşer. Fakat bu parayı ödemeye gücü yetmezse, o zaman nasıl hareket edileceği meselesi alimler arasında ihtilaflıdır.
Ebu Hanîfe'ye göre; kölenin ilk yansını azad eden kimse fakirse, ikinci yansını da azad etmek için köleyi çalıştırabilir.

1- Kölenin Çalıştırılması

1369- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmi§tir:
“Peygamber (s.a.v.), iki kişi arasında ortaklaşa sahip olunmuş bir köle bulunur da, o iki kişiden biri kendi hissesini azad ederse/bağışlarsa, böyle bir köle hakkında:
“Diğeri de azad etmeye mükellef olur” buyurdu. 616[616]

1370- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim kölesi üzerindeki hissesini azad ederse, malı bulunduğu takdirde kölenin değeri onun malındandır. Malı yoksa ağır işler yüklememek şartıyla köle çalıştırılır.” 617[617]
Açıklama: Bir kimse bir köledeki hissesini âzadladığı zaman durumuna bakılır. Eğer ortaklarının hisselerini normal bir fiatla satın alabilecek kadar maiı var ise onların hisselerini de satın almaya ve satın aldıktan sonra köleyi kurtarmaya, yâni hürriyetine kavuşturmaya mecburdur. Şayet onun bu kadar malı yok ise köle yapabileceği işte çalıştırılmak suretiyle kalan hisselerin bedeli temin edilir ve ortaklara böylece haklan verilmekle kölenin kalan kısmı da âzadlanmış olur.

2- Velanın (Hürriyete Kavuşturulan Bir Kölenin Velilik Hakkının) Sadece Azad Eden Kimseye Ait Olması

1371- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Bir gün Berîre, efendisiyle imzalamış olduğu ve henüz borcundan bir şey ödemediği yazışma anlaşmasında kendisine yardım etmesi için Aişe'ye gelmişti. Aişe, ona:
“Efendilerine dön! Eğer senin, velayet hakkın, bana ait olmak üzere senin bu borcunu senin yerine ödememe razı olurlarsa, bunu yaparım” dedi.
Bunun üzerine Berîre gidip efendilerine bu durumu anlattı. Fakat onlar bunu kabul etmeyip:
“Sana yapacağı bu işin sevabını Allah'tan umarak velayet hakkı da bizim olmak üzere yapacaksa yapsın” dediler.

Bunun üzerine Aişe, bu durumu, Resulullah (s.a.v.)'e arz etti. Resulullah (s.a.v.), Aişe'ye:
“Sen bu cariyeyi satın al ve hürriyetine kavuştur. Onların ileri sürdüğü şartların hiçbir önemi ve geçerliliği yoktur. Çünkü velayet hakkı, ancak köleyi hürriyete kavuşturan kimseye aittir” buyurdu.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.), mescide gidip orada ayağa kalkarak:
“Bazı insanlara ne oluyor da, Allah'ın Kitabında olmayan bir takım şartlar ileri sürüyorlar. Allah'ın Kitabında bulunmayan bir şartı ileri sürmek suretiyle bir sözleşme yapmış olan kimse için bu şarta uyulmasını isteme hakkı yoktur. İsterse bu şartı yüz defa kabul ettirmiş olsun. Çünkü Kur'an'da bulunan Allah'ın şartlar en doğru ve en sağlam olanıdır” buyurdu. [618][618]

Kitabet Yada Mukâtebe:

Efendi ile köle arasındaki bir mal üzerine yapılan sözleşmedir. Buna göre köle, kendisini, efendisinden satın alır, borcunu ödeyince hürriyetine kavuşur. Bu sözleşmeden sonra köle, kendisi için çalışır ve kazandığı mal kendisinin olur.
Mükatebe bir kölenin, borcunun tümünü efendisine ödemedikçe kölelikten kurtulmuş olunmaz.
Ahmed b. Hanbel, İmam Mâlik'e göre, mükateb köleyi satmak caizdir. Ebu Hanîfe i!e İmam Şafiî'ye göre ise, mükatebe köleyi satmak caiz değildir.
Velayet hakkı, köleyi hürriyetine kavuşturan kimseye aittir.
Berîre'nin, efendisiyle, bazı rivayetlerde; dokuz ukiyyeye pazarlık yaptığı ifade edilirken, diğer bazı rivayetlerde beş ukiyyeye pazarlık yaptığı ifade edilmektedir. Her iki rivayette doğrudur. Çünkü dokuz ukiyyeden bahsedilen rivayetlerde, üzerinde anlaşılan miktarın tümünden bahsedilmekte iken; beş ukiyyeden bahsedilen rivayetlerde ise dört yıl içerisinde dört ukiyye ödendikten sonra kalan beş ukiyyeden bahsedilmektedir. Bu bakımdan söz konusu rivayetler arasında bir çelişki olduğu zannedilmemelidir.
“Vela” kelimesi, sözlükte; tasarruf, muavenet ve muhabbet anlamında olup yakınlık manasına olan “Veli” kelimesinden alınmadır.

Hukuki bir terim olarak ise; mirasçılıga sebep olan hükmi bir akrabalıktır.
Bu akrabalık, azat etme sonucu, efendi ile azatlı arasında meydana gelir ki, buna, “Velâ-i itâk” denir.
Bu sebeple kölesini azat eden kimse, kan bağıyla olan daha yakın asabesi bulunmadığına, azatlısının mirasçısı olur.
Velayet ise; bir şeyi, kudret cihetiyle tasarruf etme, bir kişinin işine kefil olma ve işini üzerine alma demektir. Buna göre burada velâ; efendinin, azat ettiği köle veya cariyeye mirasçı demektir. Çünkü miras hakkını kazandıran vela, ancak köle yada cariyeyi azat etmek suretiyle olur.
Yalnız İslam'da kölelik yoktur. Kölelik, İslam'ın geldiği ve hüküm sürdüğü ve bazı çağlarda mevcuttu. Herhalde İslam buna kayıtsız kalamazdı. Bu nedenle de gerek Kur'an'da ve gerekse de Sünnette yer yer köle ve cariye ile ilgili hukuktan bahsedilir. Bu, İslam'ın, insana verdiği önemi göstermektedir.
Genel olarak, kefaretlerde köle azat edilmesi yer almaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, köle ve cariyelerinin, özgürlüklerine kavuşmalannı ya teşvik etmiş yada bunu bizzat uygulamıştır.

3- Azad Edilen Kimsenin Velilik Hakkının, Satılması Nın Ve Hibe Edilmesinin Yasak Olması

1372- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulııllah (s.a.v.), azad edilen kimsenin velilik hakkının satılmasını ve hibe edilmesini yasaklamıştır.” [619][619]

Açıklama:

Burada yasaklanan veladan maksat, vela-i ıtakadır. Vela-i ıtakanın sebebi ise azat etmek değii, kölenin azad olmasıdır. Çünkü bir kimse yakın akrabasından bir köleye miras yolu ile sahib olursa köle azad olur, velâ hakkı da sahibine verilir. Eğer velânın sebebi azad etmek olsaydı sahibine verilmemesi icab ederdi. Çünkü sahibi onu azad etmemişti, Azad olan köle Ölürse onu azad eden kimse yahut vârisleri köleye mirasçı olurlar. Arablar bu hakkı kimi satar, kimi birine

hibe ederlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) bunu men etti zira velâ hakkı neseb gibidir. Hibe edilemeyeceği hususunda ittifak vardır.

4- Azad Edilen Kimsenin Kendini Azad Eden Kimselerden Başkasını Veli Edinmesinin Haram Olması

1373- Ebu Hıureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;
“Bîr kimse, kendisini azad eden kimselerin izni olmaksızın bîr kavmi kendisine veli edinirse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun! Kıyamet gününde onun farz ve nafile hiçbir ibadeti kabul edilmeyecektir.” [620][620]

Lanet:

Gazap ve reddetmek, hayrdan uzaklaştırmak demektir. Fakat burada lanet ile kast edilen; Medine'de günah işleyen bir müslümanın ebediyen cennet yüzü görememesi değil, cennete doğrudan doğruya giremeyip bir müddet azab görmesidir. Yani bu lanet, kafirler hakkında olan lanetle aynı manada değildir. Çünkü kafirler, ilahi rahmetten tamamen mahrum kalacak ve ebediyen cennet yüzü göremeyeceklerdir. [621][621]
Hadisin metninde geçen “Sarf” kelimesi, farz olan ibadet anlamındadır. “Adi”, ise, nafile ibadettir. Bunun aksini iddia edenler de olmuş, yine bu ikisine başka anlamlar yükleyenler de olmuştur.
Yani o kimsenin ibadetini rızasıyla kabul etmez. Yoksa o kimsenin ibadetiyle hak ettiği mükafatı verir.
Konumuzu teşkil eden bu hadis; hürriyetine kavuşturulmuş bir kölenin kendisini azad eden eski efendisinin izni olmadan, kendisini, başka birine nispet etmesi; Allah'ın, meleklerin ve bütün kısanların lanetine sebep olacak çirkin bir iş olarak gösterilmiştir. Çünkü hürriyetine kavuşmuş bir kölenin mirası, kendisini nispet ettiği kişiye kalacağından, kölenin yaptığı bu işte başkalarının hukukuna saldın, nankörlük ve akrabadan ilgiyi kesmek gibi İsyanlar vardır.

5- Köleyi Hürriyete Kavuşturmanın Fazileti

1374- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kim, mümin bir köleyi hürriyetine kavuşturursa, Allah, o kölenin her organı karşılığında köleyi hürriyete kavuşturan kimsenin organını cehennemden kurtarır." [622][622]

Açıklama:

Bu hadis, köle ve cariye azad etmenin en faziletli amellerden biri olduğuna delildir. Köle azadı sayesinde insan cehennemden kurtulup cennette girer. Bundan dolayıdır ki, azad edilecek köle ve cariyenin sakat ve organının noksan olmaması müstehab görülmüştür. Gerçi sakat ve organının noksan olmasıyla da sevab kazanılır. Fakat ne de olsa, vücudu noksansız olan derecesinde değildir. Çünkü organa bedel organ azad edeceği açıklanmaktadır.
Geçmişte olan kölelik bugün tam anlamıyla olmadığına göre, köle azad etmek; "Fakir bir insanı, normal bir yaşama döndürmeye çalışacak kadar yardımda bulunma" şeklinde de olabilir.

6- Köle Olan Babayı Hürriyete Kavuşturmanın Fazileti

1375- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Babasını köle olarak bulur ve onu satın alıp hürriyetine kavuşturması durumu hariç hiçbir evlat, babasının hakkını ödeyemez." [623][623]

Açıklama:

Cumhura göre; bir kimse köle olan babasını satın aldığı zaman, baba âzadlanmış olur. Yâni o kimsenin babasını âzadlaması akdine ihtiyaç yoktur.
Köle olan babayı azadlamanın, babanın evlâdına yaptığ: İyiliğe denk sayılması sebebi şudur: Bir kimseyi kölelikten kurtarıp hürriyete kavuşturmak en büyük nimettir. Çünkü köle olan kişi, helak olan

kimse gibidir. Onu kölelikten kurtarmak onu hayata kavuşturmak gibidir. Baba, .çocuğun hayata kavuşmasına vesile olduğu gibi çocuk da köle olan babasını satın almak suretiyle hürriyete kavuşturmakla onu hayata kavuşturmuş gibidir.

21. BÜYÜ' (=ALIŞVERİŞ) BÖLÜMÜ

Bey1, Alışveriş demektir. Sözlük olarak anlamı; malı mala veya malı semene değişmektir. Satmak veya satın almak manasında da kullanılmıştır.
Alışveriş: Değeri olan bir mah yine değeri olan başka bir mal veya para karşılığında değiştirme. Aîış-veriş tarafların karşılıklı onayı ile yani İcab ve kabul ile gerçekleşir. İki taraftan biri malı, diğeri karşılığı olan para veya kıymet taşıyan başka bir malı ele geçirmeleri neticesinde satışın gerçekleştiği söylenebilir.
İslam dini, tabiî ve fıtrî bir din olduğundan bu dinde, insanların imkan ve kabiliyetlerine göre çalışıp kazanmaları, gerekli iş birliğini ve iş bölümünü sağlamalan ve ihtiyaçları doğrultusunda harcama yapmaları tabiî kaşıianmış, ancak bu konuda bazı temel ölçü ve ilkeler getirilerek iş ve ticaret hayatının düzen ve güven içinde, haksıziık ve suistimalden uzak olarak işlemesine yardımcı olamk istenmiştir.
İslam'ın, ticarî hayatla ilgili getirdiği ilkeler, esasen hukukî alanda koyduğu kuralların bir parçasını teşkil eder ve hepsi birden fıkhın muamelât ahkâmını oluşturur.

1- Mülâmese Ve Münâbeze (Suretiyle Yapılan) Alışverişlerin Batıl Olması

1376- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Mülâmese ile münâbeze suretiyle yapılan iki alışveriş şekli yasaklandı. Mülâmese; alıcı veya satıcıdan birisi, ne olduğunu incelemeden diğerinin elbisesine dokunmasıyia gerçekleşen alışveriştir. Münâbeze ise iki taraftan birisinin elbisesini diğerine atması ve bunlardan birisinin diğerinin elbisesine bakmaksızın gerçekleşen alışveriştir.” [624][624]

Açıklama:

Mülâmese ile münâbeze türü alışveriş şekli, cahiliye dönemi alışveriş usullerindendi. İslam gelince bu tür bir alışveriş yasaklandı.

2- Taş Atımı Satışının Ve İçerisinde Aldatma Bulunan Alışverişin Batıl Olması

1377- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), taş atımı satışını ve içerisinde aldatma bulunan alışverişi yasakladı.” [625][625]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Garar”; bir kimsenin sahip olmadığı ve ileride sahip olabileceği yada ne kadanna sahip olabileceği beili olmayan bir şeyi satmasıdır. Sudaki balığı, havadaki kuşu, denizdeki inciyi, sahibinden kaçan hayvanı, bir hayvanın henüz doğmamış yavrusunu satmak gibi.
Bu satışın sonunda; malın hiç elde edilememesi yada umulandan daha az olması sözkonusu olduğu için müşterinin, umulandan daha fazla olması mümkün olduğu için de alıcının aldanma ihtimali vardır. Bu sebeple bu satışlara “Aldanma” ve “Aldatma” manasını taşıyan “Bey'u'l-garar” denilmiştir.
Hattâbî'ye göre “Bey'u'l-hasat” (=taş aümı satışı) iki şekilde tasavvur edilmektedir:
1- Satıcının elindeki taşı atması ve taş yere düştüğü zaman alım-satım akdinin gerçekleşmiş sayılması. Bundan sonra alıcının akdi kabul etmeme muhayyerleği kalmamış oluyor.
2- Bir kimsenin bir sürü koyunu satışa çıkanp attığı çakıl taşı hangi koyuna değerse o koyunun önceden belirlenen fiata satılmasıdır. Hanefi fıkıh kitaplarında bu tür satışa, “İlkâu'l-hacer” {=taş atma) denilmektedir. İbnü'l-Hümam bu satış seklini bu şekilde tasavvur etmiş ve örneğinde koyun yerine elbiseyi koymuştur.

3- Gebe Devenin Yavrusunu Gebeliğine Kadar (Vadeyle Yapılan) Satışın Haram Kılınması

1378- Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Cahiliyye halkı, deve etlerini, birbirlerine gebe devenin yavrusu gebe kalıncaya kadar vadeyle satarlardı. Gebe devenin yavrusunun gebeliğinden maksat; devenin doğurması, sonra da doğurduğu yavrusunun gebe kalmasıdır. Resulullah (s.a.v.), bunu, müslümanlara yasaklamıştır.” 626[626]

Açıklama:

Habelu'l-Habele; cahiliye halkının uyguladığı bir alışveriş şekli idi. Kişinin, deve etini, deve doğuruncaya kadar, sonra da karnındaki doğuruncaya kadar bir vadeyle satmasıdır.
Habelu'l-habelenin, bizzat ravi tarafından yapılan tefsiri, Buhârî'deki ve Müslim ile Ebuı Dâvud'daki rivayetler arasında biraz farklılıklar göstermiştir. Buna göre birisinde, “Hayvanın karnındaki yavrusunun hamile olması”, ötekisinde ise “O yavrunun da doğurması” denilmiştir.
Habelu'l-habelenin satışından maksadın ne olduğunda da alimler ihtilaf etmişlerdir. Bu konuda alimler iki gruba ayrılmışlardır:
1- Satıcının, “Bu malı sana şu deve kamındakini doğurup sonra da o yavru doğuruncaya kadar bir vadeyle sattım” demesidir. İmam Şâfıî ile İmam Mâlik, bu görüştedir.
2- Bir kimsenin, devesinin karnındaki yavrunun doğuracağı yavruyu satmasıdır. Yani “Şu devenin karnındaki yavrudan doğacak olan yavruyu sana sattım” demesidir. İmam Ahmed, İshak b. Rahuyeh ve İbnü'l-Hümam'ın ifadesine göre, Hanefıler bu görüştedir.
Her iki açıklamaya göre de bu satış caiz değildir. Çünkü birinci izaha göre vade belirsizdir. İkinci izaha göre ise olmayan bir şeyin satışı söz konusudur. Ayrıca işin içerisinde garar da girmektedir.

4- Bir Kimsenin, Din Kardeşinin Satışı Üzerine Satış, Onun Pazarlığı Üzerine Pazarlık Yapmasının, Müşteri

Kızıştırmanın Ve Memede Süt Biriktirmenin Haram Olması

1379- Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Bir kimse, din kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın. Onun dünürlüğü üzerine dünür göndermesin. Din kardeşi kendisine izin verirse o başka!” 627[627]

Açıklama:

Konuyla ilgili olarak olarak 1372 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

1380- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Binekli gelenler pazar yeri dışında satış için karşılanmaz. Birbirinizin satışı üzerine satış yapmayın. Şehirli, ihtikar sebebiyle köylü adına satış yapmasın. Satışa çıkarılacak develer ile koyunların sütlerini sağmamak suretiyle memelerinde biriktirmeyin. Kim sütü sağılmayıp göğsünde biriktirilmiş hayvan satın alırsa, alan şahıs bu alıveriş sözleşmesinin arkasından kendisi o hayvanı sağdıktan sonra iki tercihten birinde serbesttir. Eğer bu hayvandan razı olursa hayvanı alıkoyar, razı olmazsa hem o hayvanı geri verir ve hem de sütünü sağması karşılığında bir sa hurma verir.” 628[628]

Açıklama:

Şehre getirilmekte olan mallan daha şehir dışında iken karşılayıp saün almak, onların şehre girmesini engel olmak. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu yasaklamasının iki önemli hikmeti vardır:

a- Üreticiyi korumak:

Genellikle yollara çıkıp ticari kafileleri karşılayanların maksadı üreticinin elindeki malı ucuza almaktır. Çünkü köyden üretici şehirdeki fiatı bilemez. Özellikle kendilerini karşılayan tacirler,

pazardaki fiatlan gizler yada olduklarından daha az gösterirler-se, üreticinin aldanması daha fazla olur.

b- Tüketiciyi korumak:

Şehre gelen malı yolda karşılayan kimsenin maksadı, fazla kazanç elde etmektir. Dolayısıyla bu durumda oİan kişi, üreticiden aldığı malı elinden geldiği kadar pahalıya satmak İsteyecektir. Bu durum, tekelciliğe de yol açabilir. Serbest rekabete engel olur. Fiyatların düşmesinde önemli payı olan rekabet imkanı ortadan kalkınca fiyatlar artar, bundan da tüketici zarar görür.
İmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed'e göre; tacirlerin, üreticileri şehir dışında karşılamayı mekruh kabul etmişlerdir.
Hanefilerin bu konudaki görüşleri ise İmam Merginânî'nin “el-Hidaye” adlı eserinde şöyle anlatılır: “Şehre gelen malı yolda karşılamak yasaklanmıştır. Bu, şehir halkına zarar geldiği zamandır. Ama zarar gelmezse, bir sakınca yoktur. Ayrıca tacir, mal getirenlerden çarşıdaki fiyatları gizlerse, yine mekruhtur. Çünkü bunda, hem aldatma ve hem de zarar verme söz konusudur.”
Hadis; şehirlinin, bedevinin malını satıyermesinin caiz olmadığına delalet etmektedir. Bu yasaktaki hikmet; hem şehir halkının ve hem de bedevinin zaranna engel olmaktır. Bugün köyden şehre mal getiren köylü veya taşradan büyük şehirlere mai getirip simsarlann eline düşen taşralı da bedevi hükmündedir. Şevkânî (ö. 1250/1834)'ye göre ise; hadiste, bedevinin tahsis edilişi, o zamanki çoğunluğa binaendir. Piyasa fiyatlannı biimeyen herkes bedevi hükmündedir.
Hanefilere göre bu şekildeki satış mekruhtur. Fakat hukuken bu satış geçerlidir. Buradaki yasak; şehirli kıtlık ve ihtiyaç içerisinde olduğu zaman söz konusudur. Çünkü bu satışta, şehirlilere zarar vereceği için yasaklanmıştır. Ama ortalıkta kıtlık veya ihtiyaç olmazsa, herhangi bir zarar söz konusu olmadığı için bir sakınca yoktur. Çünkü günümüzde alim satım sahalarının fevkalade genişlediği zamanımızda bu yolla yapılan satışlar, eğer hem şehirliye ve hem de köylüye zarar verecek durumda değilse, bu tür satışların caiz kabul edilmesinin uygun olduğu kanaatindeyiz.

Sütlü görünsün de fiyatı artsın diye hayvanı sağmayıp sütünü memesinde bekletmeye “Tasriye”, bu durumdaki hayvana da “Musarrât” denir.
Ebu Hanîfe'ye göre; müşteri, hayvanı sağdıktan sonra artık o hayvanı satın aldığı kişiye geri veremez. Fakat satıcıdan hayvanın değerinin farkını talep edebilir.

1381- Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), müşteri kızıştırmayı yasaklamıştır.” [629][629]

Neceş:

Kişinin bir malı satın almak istemediği halde müşteriler arasına girip fiyat yükseltmesine denir.

5- Satmak için Pazara Getirilen Malları Karşılamanın Haram Olması

1382- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), satmak için pazara getirilen satılık malları yolda karşılamayı yasaklamıştır.” [630][630]

1383- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Satmak için pazara getirilen satılık malları yolda karşılamayın. Kim karşılarda ondan bir şey satın alırsa sahibi pazara geldiğinde serbesttir.” [631][631]

Açıklama:

1470 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

6- Şehirlinin, Koylu Adına Satış Yapmasının Haram Olması

1384- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), binekli gelenler pazar yeri dışında satış için karşılanmasının ve şehirlinin köylü adına satış yapmasını yasakladı.”
Hadisin ravisi Tâvûs der ki: Abdullah İbn Abbâs'a:
“Şehirlinin köylü adına” sözünün anlamı nedir?” diye sordum. O da:
“Ona simsar olmasın demektir!” buyurdu. 632[632]

1385- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Şehirli, köylü adına satış yapmasın. İnsanları bırakın da, Allah onları birbirleriyle rızıkİandirsın.” 633[633]

1386- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Kardeşi veya babası da olsa şehirli kimsenin, köylü adına satış yapması bize yasaklandı.” 634[634]

7- Memesinde Süt Biriktirilen Hayvanı Satmanın Hükmü

1387- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim sütlü görünsün diye memesindeki süt sağılmamış bir koyunu satın alırsa, hemen onu götürüp sağsın. Eğer sütünden memnun kalırsa onu mülkiyetinde bırakır, aksi taktirde hayvanı beraberinde sağdığı sütün karşılığı olarak bir sa kuru hurmayla sahibine geri iade eder.” 635[635]

1388- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim sütlü görünsün diye memesindeki süt sağılmamış bir koyunu aldanarak satın alırsa, üç gün muhayyerdir. İsterse bu koyunu elinde tutar, isterse sağdığı sütün akrşıhğı olarak bir sa hurmayla hayvanı sahibine geri iade eder.” 636[636]

Açıklama:

Müşteriyi aldatmak için hayvanın sütünü memesinde biriktirmek caiz değildir. İmam Mâlik, İmam Şafii, İmam Ahmed; bu hadisi delil getirerek:
“Bir kimse sütü memesinde biriktirilmiş bir hayvan satın alır da sağdıktan sonra onu beğenmezse, dilediği takdirde hayvanı sahibine verir, onunla birlikte bir sa da kuru hurma verir” demişlerdir.
İmam A'zam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre ise:
“Müşteri sütü biriktirilmiş hayvanı, “Hıyâr-ı ayb” denilen “Kusur muhayyerliği” ile sahibine iade edemez. Ancak noksanlığı ödetir. Çünkü burada iadeye engel olan ayn bir fazlalık vardır” demişlerdir.
Noksanlığı ödetme hususunda Ebu Hanîfe'den iki görüş nakledilmiştir. Birinci görüşe göre, satıcıya hayvanın parasını noksan eder. İkinci görüşe göre ise satıcıdan bir şey isteyemez. Çünkü sütün memede toplanması bir kusur değildir.
Hanefilere göre, bu hadis, İslam'ın ilk yıllarında geçerli olup daha sonra bu hüküm nesh edilmiştir.

8- Satılmış Olan Mal Teslim Alınmadan Önce Satılmasının Batıl Olması

1389- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim bir yiyecek maddesi satın alırsa onu tamamen teslim almadıkça satmasın.”
Abdullah İbn Abbâs:
“Diğer şeylerin de böyle olduğunu zannediyorum” dedi. [637][637]

1390- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında yiyecek maddesini satın alır ve onu teslim almadan önce satmak ister idik. Resulullah (s.a.v.) ise bize birini gönderip o malı satmadan önce satın aldığımız yerden başka bir yere götürülmesini emrederdi.” [638][638]

1391- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, yiyecek maddesini, binekti gelenlerden göz kararıyla alırdık. Sonra Resulullah (s.a.v.), bizi, yiyecek maddesini aldığımız yerden

götürmeden satmayı yasakladı.” [639][639]

Açıklama:

Bir kimse, 10 milyon iiraya gıda maddesi alır, fakat daha sonra onu teslim almadan 20 milyon liraya bir başkasına satar, böylece müşteriye yiyecek maddesini teslim etmeden 10 milyon karşılığında 20 milyon lira kazanmış olur. İşte konumuzla ilgili hadisler, yiyecek maddesi satın alan bir kimsenin o malı teslim almadan bir başkasına satamayacağını göstermektedir. Bu hüküm, sadece yiyecek maddelerine mi, yoksa başka maddeleri kapsayıp kapsamadığı meselesi tartışma konusu olmuştur. Bu konuda dört görüş ileri sürülmüştür:

1- Cinsi ne olursa olsun her çeşit malın teslim alınmadan bir başkasına satılması caiz değildir. Bu görüş; Şafiiler ile Hanefilerden İmam Muhammed'e aittir.

2- Ölçü ve tartıyla alınıp satılan malların teslim alınmadan satılmaları caiz değil, diğerlerinin satılmaları caizdir. Bu görüş ise İmam Ahmed'e aittir.

3- Akar/taşınmaz malların teslim alınmadan başka birisine satışı caiz, diğer malların satışı caiz değildir. Bu görüş ise Ebu Hanife ile Ebu Yusuf'a aittir.

4- Yenilen ve içilen maddelerin teslim alınmadan sattlmalan caiz değil, bunların dışındakilerin satışı ise caizdir. Bu görüş ise İmam Malik'e aittir.

Gıda maddelerinin teslim alınmadan satılmaları bütün âlimlere göre caiz değildir. Diğer maddelerde ise alimler ihtilaf etmişlerdir. Hz. Peygamber'den konuyla ilgili olarak gelen hadisler genelde gıda maddelerini konu edinmiş, bir genelleme yapmamıştır. Zamanımızda bu yolla yapılan alışverişlerin yaygınlığı ve bundan kurtuluşun mümkün olmadığı gözönüne alınınca en yumuşak görüş olan Mâlikîlerin görüşünü taklidde zaruret görünmektedir. Tabiî bu gıda maddelerinde uygulanamaz.

Bu meselede farklı görüşlere sahip bu kimselerin her birinin dayandığı ayrı ayrı delilleri vardır.

1392- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, insanları, Resulullah (s.a.v.) döneminde gördüm; yiyecek maddesini göz kararıyla satın alırlarsa, aldıkları şeyi hemen orada satmalarından dolayı dayak yerlerdi. Bu yasaklılık hali, aldıkları şeyî evlerine götürünceye kadar devanı ederdi.” 640[640]

Açıklama:

Suyûtî'ye göre; bu dövme, zabıtalar/mu htesipler tarafından gerçekleştirilmekte, alışveriş ve muamelelerde şer'i hükümlerin aksine hareket edildiği için bu yola başvurulmaktadır.
Nevevî'ye göre; bu hadis, fasid yolla alışveriş yapanların, yetkili makamlar tarafından cezalandırılacağını ifade etmektedir. Verilecek cezanın tayini, yetkili makamlara aittir. Hatta bedenî cezada verebilir. 641[641]

9- Miktarı Bilinmeyen Hurma Yığınını, Miktarı Belli Hurma Yığını Karşılığında Satmanın Haram Olması

1393- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) ölçü miktarı bilinmeyen kuru hurma yığınını, ölçeği belli kuru hurma karşılığında satmayı yasakladı.” 642[642]

Açıklama:

Hadis, miktarı belli olmayan hurmanın, miktarı malûm hurma ile satılmasını sarahaten haram kılmaktadır. Ulemâ buradaki mumâseletin bilinmemesi hakîkaten fazlalık mânâsında olduğunu söylemişlerdir. Zîrâ hurma da ribeviyyât denilen şeylerden biridir, Bunlar cinsi cinsine satıldıkları vakit birinin diğerinden fazla olması caiz değildir. Birbirlerine müsâvî olmaları nass-ı hadîsle beyan buyurulmuştur. Nitekim yeri gelince görülecektir. İki hurmadan birinin miktarı bilinmeyince müsavat da tahakkuk edemez. Buğdayla buğdayın, arpa ile arpanın ve diğer ribevî eşyanın cinsi cinsine satışları dahî hurma ile hurmayı satmanın hükmü gibidir. 643[643]

10- Satıcı ile Alıcının Birbirlerinden Ayrılana Kadar Meclis Muhayyerliğinin Geçerli Olması

1394- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Alışveriş yapan kimselerden her biri, birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe, arkadaşına karşı muhayyerdir/pazarlıktan vazgeçme hakkına sahiptir. Ancak taraflardan birine alışverişi iptal etme yetkisi veren satış türü bunun dışındadır." 644[644]

1395- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"İki kişi, alışveriş yaparlarsa, beraber bulunup birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe, onlardan her biri pazarlıktan vazgeçme hakkına sahiptir. Meğer ki, biri diğerini muhayyer bıraka! Eğer biri diğerini muhayyer bırakır da, bu şartla alışveriş yaparlarsa, bu alışveriş vacip olmuştur. Eğer alış verişi yaptıktan sonra ayrılırlar da ikisinden biri satıştan vazgeçmezse, yine o zaman bu alışveriş işlemi geçerli olmuştur." 645[645]

Açıklama:

Hadis, alıcı ve satıcının birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe, yaptıkları akdi fesh edebileceklerine delalet etmektedir. Bazı alimler, bu muhayyerliğe, meclis muhayyerliğe, bazıları da kabul muhayyerliği demektedir. Bu ayrı isimlendirmeye sebep, konunun hükmündeki farklı görüşlerdir.
a- Alıcı ve satıcı akdi yaptıkları meclisten bedenen ayrılmadıkça taraflardan birisi akdi bozmak yetkisine sahiptir. Buna göre taraflar arasında icab (=alim veya satım teklifi) ve kabul (=yapılan teklifi kabul) tamamlanmış, yani alışveriş yapılmışsa, taraflar o mecliste bulundukları müddetçe, birisi:
"Ben bu akdi bozuyorum, almaktan tada satmaktan vazgeçtim" diyebilir. Buna meclis muhayyerliği denilir.
b- Alıcı veya satıcı, fiyatta anlaşıp: "Aldım ve sattım" diyerek akdi kesinleştirdikten sonra artık tarafların hiçbirisinin akdi bozma yetkisi

yoktur. Bu konudaki hadislerde söz konusu sdilen muhayyerlikten maksat; kabul muhayyerliğidir. Meclisten maksat; söz meclisidir.
Bu görüşe göre, alışverişte bulunacak olan taraflardan birisi icabda bulunsa, alışverişle lgili söz devam ettiği müddetçe bu icabı kabul edip etmemekte serbesttir.

11- Alışverişte Ve Hertürlü Durumda Doğru Sözlü Olmak

1396- Hakîm b. Hizam (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Alıcı ve satıcı birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe pazarlıktan vaz-eçme hakkına sahiptir. Eğer iki taraf dürüst olup birbirlerine açık davranır-ırsa alışverişleri iki tarafa da bereketli olur. Eğer iki taraf birbirlerine karşı iklı davranıp yalan söylerlerse alışverişlerinin bereketi gider." [646][646]

Açıklama:

Burada alışveriş yapan müslümaniar dürüstlüğe teşvik edilmekte; dürüstlüğün, akde beket, hile ve yalancılığın ise zarar vereceği belirtilmektedir. Bu arada; malın varsa aybmin ıkça söylenmesinin berekete, gizlenmesinin ise zarara sebep olduğu ifade edilmektedir.
Burada akla şöyle bir soru gelebilir: Peki, bu satışın hukukî sonucu nedir? Herkes başına lene razı mı olacaktır, yoksa malı verip parasını geri almak hakkına sahip midir? Kısaca bu konuya temas edelim;
Önce ayıp kusur ne demektir? Bunun tarifini verelim. Hanefî âlimlerine göre; tacirler arasında fiata menfi yönden tesir eden yani fiatı düşüren her kusur ayıptır. Aybi tayinde başvurulacak merci bu işin ehli olan tacirlerdir.
Ayıplı olan bir mal satın alan kişi, eğer malı alırken maldaki kusuru görür ve buna razı'oiursa artık itiraz hakkı kalmaz. Ama alıcı, malı aldığı zaman maldaki aybı farketmez de daha sonra anlarsa isterse fiatta değişiklik yapmadan malı kabul eder, isterse satıcıya geri verip parasını alır. İşte müşterideki bu muhayyeriiğe; ayıp muhayyerliği manasına "Hıyâru'l-ayb" denilir. Müşterinin, malı geri vermeyip de, fiatını düşürtmeye hakkı yoktur. Ancak müşteri, satın aldığı mal

üzerinde onun özelliğini değiştirecek biçimde bir tasarrufda bulunur veya mal müşterinin elinde de ayıplanır ve daha sonra eski aybını farkederse; eski aybın malda meydana getireceği değer farkını geri alır. Fakat sonraki durumda satıcı malını yeni aybı ile birlikte geri almaya razı olursa alır. Bu durumda müşteri, malı vermeyip ayıpdan dolayı paranın bir kısmını geri isteme hakkına sahip değildir. Ya eski ayba razı olup, malı elinde tutacak veya geri verip parasını alacaktır.
Maldaki ayıptan dolayı müşterinin muhayyerliği olan “Hıyâru'1-ayb”; fıkıh kitaplarının bey1 (=alım-satım akdi) bahsinde müstakil bir başlık altında incelenmiştir. [647][647]

12- Alışverişte Aldanan Kimse

1397- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e alışverişte aldandığını anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Kiminle alışveriş yaparsan: “Aldatmaca yok!” de” buyurdu. Artık o kimse, alışveriş yaparken: “Aldatmaca yok!” derdi.[648][648]

Açıklama:

Bu kimsenin, Habbân b. Munkiz olduğu rivayet edilmiştir. Bu kimse, alışveriş yaparken aldandığı gerekçesiyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'e başvurunca Resulullah (s.a.v), ona; bir alışveriş yapacağı zaman “Dinde aldatma yok” demesini söyledi. O zat da, bundan sonra Resûlullah (s.a.v.)'in dediğini yaptı. Böylece onunla alışveriş yapan müslüman, onun ticaretten anlamadığını, fiatlara vâkıf olmadığını anhyor ve onu kandırma cihetine gitmiyordu.

13- Olgunlaştığı Ortaya Çıkıncaya Kadar Meyveyi Satmanın Yasak Olması

1398- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), olgunlaştığı meydana çıkıncaya kadar meyveyi satmayı yasakladı. Bunu, hem satıcıya ve hem de alıcıya yasakladı.”

[649][649]

1399- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Meyveyi, olgunlaştığı ortaya çıkıp afetten kurtuluncaya kadar satmayın.”
Abdullah İbn Ömer:
“Meyvenin olgunlaştığının ortaya çıkması; meyvenin kızarması ve sararmasıdır” dedi. [650][650]

1400- Ebu'l-Bahterî'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs'a, hurma satışını sordum. O da:
“Resulullah (s.a.v.) sahibi yiyinceue yada yenilinceyc ve tartılmcaya kadar hurmayı satmayı yasakladı” dedi. Abdullah İbn Abbâs'a tekrar:
“Tartılacak ne demek?” diye sordum. Abdullah İbn Abbâs'm yanında bulunan bir kimse:
“Göz kararıyla ölçülünceye kadar” diye cevap verdi. [651][651]

1401- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), olgun olduğu anlaşılıncaya kadar meyve satışını ve yaş hurmayı kuru hurma karşılığında satmayı yasakladı.” [652][652]

Açıklama:

Meyvenin olgunlaşmasından maksadın ne olduğu hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür:
1- Meyvenin kızarmaya veya sararmaya başlaması, yani olgunlaşmaya başlamasıdır. Bu Şâfiîlerin görüşüdür.
2- Afetten ve bozulmaktan zarar görmez duruma gelmesidir. Bundan maksat; çürüme, dökülme ve hastalanma vaktini geçirmesidir. Bu, Hanefilerin görüşüdür.
3- Meyvelerin işe yarar hale gelmesi. Bundan maksat; meyvenin, örneğin hayvan yemi olacak duruma gelmesi değil, istenilen kıvama gelmesidir. Bu da, Kastallanî'nin görüşüdür.

Bu hadiste konu edilen satış, şüphesiz ağacın dalındaki meyveyle ilgilidir.
Diğer üç mezhebin görüşünün aksine Hanefilere göre; henüz olgunlaşmanın meydana çıkmadığı meyveyi satmak caizdir. Çünkü Hanefilere göre mutlak olan akid, meyvenin hemen toplanmasını gerektirir. Bu da, henüz olgunlaşmanın meydana çıkmadığı meyveyi hemen toplamak şartıyla satmak gibidir.

14- Ariyeler Müstesna Olmak Üzere Kuru Hurma Karşılığında Yaş Hurma Satmanın Haram Olması

1402- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bu yasaklamasından sonra ariyyenin taze veya kuru hurma karşılığında satılmasına ruhsat verdi, bundan başkasına izin vermedi.” [653][653]

1403- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), ariyye sahibine, ariyyenin, göz kararıyla kuru hurma karşılığında satmaya izin verdi.” [654][654]

Ariye:

Satışı haram kılınanların dışında kalan meyve demektir. Buna göre ariye; meyve ağacı veya parası olmayan ihtiyaç sahibi bir kimsenin, çoluk, çocuğuna taze meyve tattırmak kastıyla elindeki kuru meyveyi verip göz kararıyla ağaçtaki taze meyveden o miktarda meyve satın almasına denir.
Ariye satışı, elinde kuru meyve olduğu halde, parasızlık yüzünden yeni çıkan yaş meyveyi yiyemeyenlerin başvurusu üzerine tanınan bir ruhsattır.
Esas itibariyle, kuru meyve vererek yaş meyve satın almak şeklindeki müzabene satışı yasaklanmıştır. Bu durum, kuru meyvesi olanlara! da turfanda meyve yetiştirenlere bazı zorluklar getirmekteydi. Resulullah (s.a.v.) kayıtlı olarak bu değiş-tokuşa izin vermiştir. Yalnız ariye suretiyle yapılacak alım-satım, 5 vesk yani 1 deve yükü miktannı geçmemelidir.

Hanefilerden, ariyenin caiz olacağı miktar konusunda bir görüş nakledilmiş değildir. Bu, Hanefilerin ariyeyi, bir satış değil hibe telakki etmelerinden dolayı olsa gerektir. Çünkü hibenin bir ölçüyle sınırlandırılması şartı yoktur.

1404- Sehl b. Ebi Hasme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), taze hurmayı kuru hurma karşılığında satmayı yasaklayıp:
“Bu ribadır, bu nıüzâbenedir” buyurdu.
Yalnız ariyyenin ve bir-iki ağaç hurmanın yemişini satmaya izin verdi. Onu, bir ev halkı, kuru hurmayla tahmin ederek alıp taze taze yerlerdi. 655[655]

1405- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), beş veskten daha az yada beş vesklik ariyyelerin göz kararıyla satışına izin verdi.” 656[656]

Vesk:

Deve, katır ve merkebin yükü demektir. Bir vesk, 60 sadır. Bir sa ise, 1040 dirhem olup örfi dirhem esas alındığında, 3,334 kg'dır. Buna göre 60 X 3,334 = 200 kg. etmektedir.

1406- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), muzâbeneyle yoluyla yapılan satışı yasakladı. Müzâbene; taze hurmayı kuru hurma karşılığında ölçekle satmak ve taze üzümü kuru üzüm karşılığında ölçekle satmaktır.” 657[657]

1407- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), muzâbenefyle yoluyla yapılan satışı yasakladı.
Müzâbene; hurmanın yemişini kuru hurma karşılığında ölçekle satmak ve kuru üzümü de taze üzüm karşılığında ölçekle satmaktır. Bir de, göz kararıyla yapılan her meyve satışını yasakladı.” 658[658]

Muzâbene:

Olgunlaşmamış yada yeni meyvenin daha ağacında iken satın alınmasına denir.
Bu konuda gelen hadisler; meyveyi, olgunlaşmadan satmanın yasak olduğunu göstermektedir. Olgunlaşmaktan kasıt; san renkli meyvelerin sararması, kırmızı olanların kızarması, hububat ve sebzelerin ise faydalanır hale gelmesidir.
İmamı A'zam'a göre; ağaçta meyve göründükten sonra olgunlaşmaktan satmak caizdir. Ağaç üzerindeki meyveler, şu şartlara göre satılabilir:
a- Meyvenin olgunlaşacağı ortaya çıkmalıdır. Soğuk vurması, dolu vurması gibi afetler atlatılmış, normal şartlarda ağaçtaki meyvelerin olgunlaşacağı kanaati hasıl olmuşsa artık meyve hasat edilmeden, miktan tahmin yoluyla tespit edilerek satılabilir.
b- Satış muamelesi, faize giren şartlarla olmamalıdır. Yani yaş hurma karşılığında kuru hurma değiştirmek gibi.
Bu çeşit bir alım-satımda aldatma ve aldanma durumları, açık ve nettir. Resulullah (s.a.v.)'de, kişinin, alım-satımda aldatan yada aldanan kişi olmaması için bu tür bir alışverişi yasaklamıştır.
Kişi de, alım gücünün oluşabilmesi, temel hakkı olan adaletin uygulanmasıyla daha rahat bir alışveriş yapabilme imkanına sahip olacaktır. Burada kişi, koruma altına alınmaktadır. Böylece aldatılmaktan kurtulmuş olacaktır. Çünkü İslam dini, kişilerin; hem dünyalanni ve hem de ahiretlerini ilgilendirmektedir. müslüman bir kişi, bu tür bir halde insanı aldattığı takdirde, dünyada bunun hesabını vermediğinde ahirette mutlaka bunun hesabının vereceğini bilmektedir. Bu şuur ve bilinçle hareket eden kişi, hem dünyasını ve hem de ahiretini koruyabilmek için iyi dürüst davranmak zorundadır.

15- Üzerinde Meyvesi Olan Hurmalığı Satan Kimse

1408- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:
“Kim hurmalığı aşılama yaptıktan sonra satarsa, alıcı da herhangi bir şart koşmamişsa ağaçtaki ürün satıcınındır” buyururken işittim. [659][659]

Açıklama:

Hadîs, hüküm itibariyle iki konuyu kapsamaktadır:
1- Elinde malı olan bir köle satıldığı takdirde, mal satıcıya aittir. Ama müşteri pazarlık ederken malı da birlikte satın almayı şart koşmuşsa o zaman mal müşterinin olur.
Bu, alimlerin ihtilaf ettiği konulardandır.
2- Dalında meyve olan aşılanmış bir hurma ağacı satılırsa, ağaçtaki hurma satıcıya aittir. Ama müşteri hurmanın kendisi için oîmasinı şart koşmuşsa hurma müşterinin olmuş o!ur.
Hanefilere göre; ağaç ister aşılı olsun, ister aşısız olsun, meyve ağacın satışına girmez. Satıcıya aittir. Müşteri meyvenin kendisine ait olmasını şart koşmuşsa müşterinin olur. Hanefiler, bu konuda "Kim içerisinde hurma ağacı olan bir araziyi satın alırsa, meyve satıcıya aittir. Müşteri meyveyi kendisi için şart koşarsa başka" Zeylaî, Nasburâye" hadisine ve ekine kıyas ederler.

16- Muhâkale, Muzâbene, Muhaberenin Ve Meyveyi Olgunlaşmadan Satmanın Ve Birkaç Yıllığına Satış Demek Olan Muâvemenin Yasak Olması

1409- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), münâkaleyi, muzâbeneyi, muhabereyi ve meyveyi olgunlaşmadan satmayı yasakladı. Olgunlaşmamış meyve, ariye türü satış hariç sadece dinar ve dirhem parayla satılabilir." [660][660]

Muhâkale:

Başağından ayrılmamış buğdayın tahminî olarak o kadar miktardaki buğday karşılığında satılmasına denir.

Muhabere:

Mahsulün üçte yada dörtte biri karşılığında toprağı kiralamaya denir.

Muâveme:

Bir ağacın meyvesini, daha meyveler çıkmadan önce, iki-üç yada daha çok seneliğine satmaktır. Bu satış batıldır.

1410- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), muhâlekayi, muzâbeneyi, muhabereyi ve işkâh haline gelinceye kadar hurma satın almayı yasakladı.
İşkâh; hurmanın kızarması yada sararması veya bazı tanelerinin yenilmeye başlanmasıdır.
Muhâkale ise; ekinliğin bilinen bir zahire karşılığında ölçekle satılmasıdır.
Muzâbene ise; hurmalığın meyvesi birkaç yük kuru hurma karşılığında satılmasıdır.
Muhabere ise; üçte bir, dörtte bir ve buna benzer şeylerdir.
Zeyd b. Uneyse der ki:
Atâ'ya:
“Sen, Câbir b. Abdullah'ı, bu hadisi Resulullah (s.a.v.)'den naklederken işittin mi?” diye sordum. Atâ':
“Evet” cevabını verdi. 661[661]

1411- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) muhâkaleyi, muzâbeneyi, muâvemeyi ve muhabereyi yasakladı.”
Hadisin ravilerinden birisi der ki:
“Muâveme, bir yeri yada bir şeyi birkaç yıllığına satış yapmak demektir.”
İstisnalı satışı da yasakladı. Sadece ariyyelerin satışına izin verdi. 662[662]

İstisnalı Satış:

Akid esnasında satılık malın meçhul bir miktarını pazarlıktan hariç bırakıp satmamaya denir. Örneğin, “Şua ağaçları sattım, fakat bazısı müstesna” sözü gibi. İstisna edilen miktar belli olmadığı için bu satış sahih değildir.

Bey'u's-Sinîn:

Bahçe sahibinin, bahçesindeki bir yada daha fazla ağacın yada ağaçların tümünün bir-iki yada daha fazla sene zarfında vereceği meyveyi önceden satmasıdır. Bu satış şekline, “Bey'u'l-Muâveme” denilir. Bu satışta, henüz meyve ortada olmadığı gibi, ileride olacağı yada ne kadar olacağı da belli değildir.Bu nedenle de bu satış, olmayan bir şeyin satışıdır. Dolayısıyla da bu satış türü, batıldır.

17- Bir Yeri Kiraya Verme

1412- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir yeri kiraya vermeyi yasakladı.” [663][663]

1413- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimselerin fazla yerleri vardı. Resulullah (s.a.v.):
“Kimin fazla yeri varsa onu, ya eksin yasa din kardeşine karşılıksız olarak emanet versin. Karşılıksız emanet vermeyecekse yerine sahip olsun” buyurdu. [664][664]

1414- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında su kenarlarını sahibine vermek koşuluyla araziyi üçte birine yada dörtte birine alırdık. Derken Resulullah (s.a.v.) bu mesele için ayağa kalkıp:
“Kimin bir yeri varsa onu eksin. Ekmeyecekse din kardeşine karşılıksız olarak emanet versin. Dina kardeşine de karşılıksız olarak vermeyecekse ona sahip olsun” buyurdu. [665][665]

1415- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet ediimistir:
“Abdullah İbn Ömer, tarlalarını, Resulullah (s.a.v.) zamanında, Ebu Bekr, Ömer, Osman'ın devlet başkanlığı ile Muaviye'nin emirliğinin ilk dönemlerinde kiraya verirdi. Muaviye'nin emirliğinin sonunda, Râfi' b. Hadîc'in; Peygamber (s.a.v.)'in, tarlaları kiraya vermeyi yasaklaması ile ilgili bir hadis rivayet ettiğini duydu. Ben de, Abdullah İbn Ömer'in

yanında olduğum halde, hemen Râfi' b. Hadîc'in yanma girip bu meseleyi sordu. Râfi b. Hadîc:
“Resulullah (s.a.v.), ekinliklerin kiraya verilmesini yasak ediyordu” dedi.
Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer, bu işten vaz geçti. Bir daha kendisine bu mesele sorulursa, Râfi' b. Hadîc:
“Resulullah (s.a.v.)'in bunu yasak ettiğini söyledi” derdi. 666[666]

Açıklama:

Tarlanın kiraya verilmesi konusunda genel olarak üç görüş vardır:
1- Bazı alimlere göre, ne karşılığında olursa olsun tarlayı kiraya vermek caiz değildir, İbn Hazm bu görüştedir.
2- Ebu Hanîfe, Şafiî ve bir çok alime göre; karşılığı ne olursa olsun araziyi kiraya vermek caizdir. Fakat araziden çıkacak mahsulün bir kısmı karşılığında araziyi kiralamayı caiz görmezler.
Ebu Hanîfe, arazinin vereceği ürünün miktarı ve hatta meyvenin çıkıp çıkmayacağı belli olmadığı için bu muameleyi meçhul bir ücret karşılığında yapılan kiralama olarak görmektedir.
İmam Muhammed ile İmam Ebu Yusuf, bu tür uygulamanın caiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara göre, bu tür bir uygulama, mudarabeye benzer. Çünkü her ikisi de elde edilecek kazançta ortak olmak üzere, sermaye bir taraftan ve emek karşı taraftan olarak kurulan bir ortaklıktır. Mudarabede, elde edilecek kazanç belli olmadığı halde caizdir.
İmam Mâlik'e göre ise; arazinin, yiyecek maddesi karşılığında kiralanması caiz değil, yiyecek maddesi dışında bir şey karşılığında kiralanması caizdir.
3- Tarlanın belirli bir yerinden çıkacak olan mahsul, tarla sahibinin ve geri katan ise emek sahibinin olmak üzere yapılan bir ziraî ortaklık caizdir. Bunlarla ilgili geniş hükümler için fıkıh kitaplarına bakılabilir.

18- Bir Yeri Yiyecek Karşılığında Kiraya Verme

1416- Râfi b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bizim için faydalı olan bir şeyi bize yasakladı. Fakat Allah ve resulüne itaat, bizim için daha faydalıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.), araziyi münâkale yaparak üçte birle, dörtte birle ve belirli bir miktar mahsulle kiraya vermeyi bize yasakladı. Yine arazi sahibine yerini, ya ekmesini yada ektirmesini emretti. Kiraya vermeyi ve bundan başkasını hoş görmedi.” [667][667]

Açıklama:

Arazi kiracılığının caiz olup olmadığı yada ne ölçüde caiz olduğu meselesi, öteden beri İslam hukukçuîan arasında tartışma konusu olmuştur. Arazinin parayla yada gıda maddesi karşılığında kiralanmasını caiz görmeyenler olduğu gibi, kalkacak mahsulün belli bir oranı karşılığında kiralanmasını ziraî ortakçılık caiz görmeyip birinci usulü tavsiye edenler de vardır.
Bu tartışmalarını temelinde; arazi sahibini veya kiracıyı mağdur etmeme, beklenmedik bir zararla karşı karşıya bırakmama düşüncesi yatar. Bu konudaki yasağı da, o devirde yaygın olan; “Tarlanın bir kısmını kiracıya, daha verimli diğer kısmını da arazi sahibine ayırarak veya mahsulden belirli bir miktarı şart koşarak araziyi kiralama”nın yasaklandığı şeklinde yorumlamak gerekir.
Bu sebeple, arazi kiralanırken veya ortakçılık anlaşması yapılırken tarafların hak ve borçlarının işleride bir çekişmeye yol açmayacak tarzda önceden ayrıntılı şekilde belirlenmesi bu konudaki dinî ilkelerin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in emirlerinin gereği olduğu gibi, helal kazancın, kul hakkı ihlal etmemenin de tabii bir yoludur. [668][668]

19- Araziyi, Altın Ve Gümüş Karşılığında Kiraya Verme

1417- Hanzala b. Kays el-Ensârî'den rivayet edilmiştir:
“Rafı1 b. Hadîc'e; araziyi, altın ve gümüş karşılığında kiraya verme meselesini sordum. O da:
Bunda sakınca bir yoktur. Çünkü insanlar, Peygamber (s.a.v.) zamanında su boyları ile ark başları, tarla sahiplerine tahsis edilmek üzere yada ekinden bir şeyler vermek şartıyla kiraya verirlerdi. Buna

göre bazen birine ait olan yer telef olur, ötekinin hissesi kurtulurdu. Bazen de ötekinin hissesi kurtulur, diğerinin hissesi telef olurdu. O dönemde insanlar için bundan başka kiraya verme şekli yoktu. İşte bu sebepten dolayı bundan sakındırıldılar. Fakat bilinen ve garantili bir şey olursa, böyle bir durumda araziyi kiraya vermede bir sakınca yoktur" dedi. [669][669]

Açıklama:

Bu hadis; arazinin belirli kısımlarından çıkacak mahsul tarla sahibinin, geri kalandan çıkacak mahsul de kiracının olmak şartıyla tarla kiralamanın caiz olmadığına delalet etmektedir. Böyle bir anlaşmanın caiz olmayış sebebi şudur:
Tarla sahibi için şart koşulan kısmın mahsul verip geri kalan kısımdan hiçbir şeyin çıkmaması mümkün olduğu gibi, aksi de mümkündür. Bu ise zarardır. Dolayısıyla bu şekildeki bir ziraî ortaklık yada kiralama, Resulullah (s.a.v.) tarafından yasaklanmıştır. Alimler arasında bu tür uygulamanın caiz olmayışı konusunda görüş ayrılığı yoktur.
Bilindiği gibi, alimlerin hükmünde ihtilaf ettiği muzaraa şekli; çıkan mahsul, aralarında belirtilen oranda paylaşılmak üzere kurulan ortaklıktır.
Yine bu hadis; araziden çıkacak mahsulün belirli bir miktarı mal sahibine, kalanın da kiracıya ait olmak üzere tarla kiralamanın caiz olmadığını da ifade etmektedir. Çünkü araziden sadece mal sahibi için şart koşulan miktann çıkıp başka bir şeyin çıkmaması mümkündür. Hanefilere göre bir anlaşma, caiz değildir.
Görüldüğü üzere yasaklanmış olan muzâraa; hisse ma'lum olan değil de, meçhul olandır. Arapların muzâraada bazı fasid şartlar koşmak, ark ve kanal kenarlarındakini mal sahibi için ayırmak gibi bir takım adetieri vardı. Oysa muzâraa, bir ortaklıktır. Ortaklıkta da, tarafların hisselerinin belli olması gerekir.
Hattabî (ö. 388/998)'de, meşhur manasıyla bilenen muzâraamn caiz olduğunu, yasaklanan muzâraamn ise fasid şartlar koşulan muzâraa olduğunu belirtmektedir.

20- Muzâraa Ve Muâcere

1418- Sabit İbnu'd-Dahhâk (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), muzâraayı yasakladı. Muacereyi bir yeri ücretle kiralamayı ise emredip:
“Bunda bir sakınca yok” buyurdu. [670][670]

21- Seniha Olarak Verilen Yer

1419- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizden birisinin, arazisini, din kardeşine karşılıksız olarak emaneten vermesi, o yere karşılık bilinen bir şeye işaret ederek şunu ve şunu almasından kendisi için daha hayrlıdır.” [671][671]

Menîha:

Bir müddet sütünden ve yününden istifade ederek sonra tekrar sahibine iade şartıyla bir kimseye verilen koyun veya devedir.
Ebû Ubeyd, Araplar arasında menîhanın iki şekilde yapıldığını belirtir. Birinci şekle göre menîha: Bir malı birine bağışlamaktır. İkinci şekle göre ise bir deve veya koyunu bir müddet istifade için birine verip sonra tekrar geri almaktır.
Bu kelimenin asıl mânâsı bağıştır. Burada da yeri başkasına muvakkaten bağışlamak; ücretsiz vermek mânâsına kullanılmıştır.

22. MÜSAKAT (BAĞ-BAHÇE SULAMA ORTAKÇILIĞI) BÖLÜMÜ

Müsâkât:

Bağ veya bahçe bir taraftan, bakım ve işçiliği diğer taraftan ve çıkacak meyve aralarında anlaştıkları orana göre bölüşülmek üzere kurulan bir ortaklıktır. Buna “Muamele” de denilir. İmam Mâlik, Sevrî, İmam Şafiî, İmam Ahmed, Hanefilerden İmam Muhammed ile Ebu Yusuf, Zahiriler ve cumhuru ulemaya göre müsakat caizdir. Ebu

Hanîfe'ye süre ise, hem müzaraa ve hem de müsakat caiz değildir. Hanefilerde tercih edilen görüş, imameynin görüşüdür.

1- Meyve Ve Ekinin Bir Kısmının, İşçinin Olmak Kaydıyla, İşçiyle Sulayıp Bakma Ve Çalışma Sözleşmesi Yapma

1420- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Resulullah (s.a.v.), Hayber'de çıkan meyve yada ekinin yarısını Hayber halkına verdi. Hanımlarına ise; her yıl, kuru hurmadan seksen, arpadan yirmi vesk olmak üzere yüz vesk veriyordu.
Ömer, hilafete geçince, Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarını, ya kendilerine arazi ve su bölmek yada her yıl onlara veskleri ödemek şartıyla serbest bıraktı. Onlar, kendi aralarında farklı davranışlarda bulundular. Bazısı, arazi ile suyu ve bazısı da her yıl vesklerin verilmesini tercih ettiler. Aişe ile Hafsa ise, arazi ile suyu tercih edenlerdendi.” [672][672]

Açıklama:

Hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Hayber arazisi, ganimet malı olarak, emekleri karşılığında yarısını Hayberlilere ve yansı kendisine ait olmak üzere, bu anlaşmanın, kendi hayatında ve kendisinden sonra devam etmesi şeklinde, bu icare akdinin iki taraftan birinin ölümü üzerine fesh olunmayacağına delildir.
Hayber: Medine ile Şam arasında Medine'ye 9 konak mesafede bulunan yeşillikli bir yerdir. Burası, hicretin 7. yılında feth edilmiştir.

2- Fidan Dikmenin Ve Ekin Ekmenin Fazileti

1421- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir müslüman bir ağaç dikerse, o ağaçtan yenilen yemiş mutlaka o kimse için bir sadakadır. O ağaçtan çalınan yemiş o kimse için sadaka, yabani hayvanların yediği sadaka, kuşların yediği bile o kimse için bir sadakadır. Özetle; bir kimse, o ağacın yemişini yiyip azaltırsa, bu o kimse için mutlaka bir sadaka olur. [673][673]

3- Satıcının, Afetlerin Telef Ettiği Zararı Karşılayacak Miktarı Alıcının Hesabından Düşürmesi

1422- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır
“Din kardeşine yemiş satar da o yemişi doğal afet vurursa, ondan bir şey alman sana helal olmaz. Kardeşinin malını haksız yere neyle alacaksın?” [674][674]

Açıklama:

Hadisin zahiri anlamına göre; bir kimse, meyvesini daha ağacindayken satsa ve meyve doğal bir afetle telef olsa satıcının müşteriden herhangi bir bedel alması caiz olmaz. Alırsa haksız yere almış olur. Bu, İmam Malik'in görüşüdür.
İslam alimlerinin çoğu, bu hadisteki yasağın haramhğa delalet etmediğini, fakat satıcının afete uğrayan mal karşılığında para istemesinin müstehab olduğunu söylerler.
Ebu Hanife, en sahih olan görüşüne göre İmam Şafii ve bazı alimler, zarar ve ziyanın tamamı, müşteriye aittir. Zararın satıcının alacağından düşülmesi sözkonusu değildir. Yani vacip değildir. Fakat satıcının bunu hesaptan düşmesi müstehabtır.

4- Borçlunun Borcunda, Alacaklının İndirme Yapmasının Müstehab Olması

1423- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) zamanında bir adam, satın aldığı meyvelere doğal afet değdiği için zarara uğradı. Bu sebeple borcu çoğaldı. Resulullah (s.a.v.):
“Buna sadaka verin” buyurdu. Bunun üzerine insanlar, o adama sadaka verdiler. Fakat bu verilen şeyler borcuna yetecek miktara ulaşmadı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), alacaklılarına:
“Bulduğunuz kadar şeyi alın. Sizlere bundan daha fazlası yoktur” buyurdu. [675][675]

1424- Ka'b b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ka'b b. Mâlik, mescitte, İbn Ebi Hedred'den alacağını istemişti. Bu arada sesleri o kadar yükselmiş ki, Resulullah (s.a.v.) evindeyken bunu duymuştu. Onlara doğru çıkıp odasının perdesini açarak:
“Ey Ka'b!” diye seslendi. Ka'b:
“Buyur, ey Allah'ın resulü!” dedi. Resulullah (s.a.v.) eliyle işaret ederek:
“Alacağından şu kadarını/yarısını bağışla” buyurdu. Ka'b:
“Bağışladım, ey Allah'ın resulü!” dedi. Resulullah (s.a.v.), İbn Ebi Hedred'e:
“Kalk, borcunu öde!” buyurdu. 676[676]

5- Sattığı Malı, İflas Etmiş Haldeki Müşterinin Yanında Bulan Kimsenin, O Satışı Fesh Etme Hakkının Olması

1425- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimse, iflas eden bir adamın yanında alacağı olan malın aynısını bulursa, o kimse, o mala başkasından daha hak sahibidir.” 677[677]
Açıklama:

Hadisten anlaşıldığına göre; bir kimse, birisine bir mal satsa ve alıcı malın bedelini ödemeden iflas etse, satıcı da malını, fazlasız yada eksiksiz verdiği şekilde alıcının yanında bulsa, o malı almaya başka alacaklılardan daha fazla hak sahibidir.
Ebu Hanîfe'ye Söre; iflas eden kimsenin yanında bulunan malda hak sahibi olma açısından bütün alacaklılar eşittirler. Çünkü malı satın alan kimse, artık o mala sahip olmuştur. Mal, alan kimsenin mülkiyetine girmiş olup o mülkiyeti bozmak mümkün değildir. Konu ile ilgili hadisin, emanet ve fasid alışverişler ile ilgili olduğunu belirtmiştir.
Yalnız satıcı, bedelden bir miktarını tahsil etmişse artık üstünlük hakkı kalmaz. Diğer alacaklılarla aynı ölçüde hak sahibi olur. 678[678]
Hanefilere göre de; satıcı, her halükarda diğer alacaklılarla aynı ölçüde hak sahiBidir. Alacağından bir miktar tahsil edip etmemiş

olması fark etmez.

6- Fakir Borçluya Mühlet Vermenin Fazileti

1426- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Melekler, sizden önceki ümmetlerden bir adamın ruhunu alıp ona:
“Hayr namına bir şey işledin mi?” diye sordular. O da:
“Hayır, işlemedim” dedi. Melekler:
“Öyleyse düşün!” dediler. Adam:
“Ben, insanlara veresiye mal verir; işçilerime de:
“Eli darda olana müddet tanımalarını ve eli genişlikte olana da ödemede kolaylık göstermelerini emrederdim” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah:
“Öyleyse ona kolaylık gösterin!” buyurdu. 679[679]

1427- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Vaktiyle bir adam, insanlara veresiye mal verir, işçisine: “Eli dar olana vardığında ona kolaylık göster, umulur ki bu vesileyle Allah'da bize kolaylık gösterir” derdi. Nihayet bu kimse, Allah'a kavuştu. Allah'da ona kolaylık gösterdi.” 680[680]

1428- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ebu Katâde, bir borçlusunu aramıştı. Borçlu kimse, ondan saklanmıştı. Sonra da onu bulmuştu. Borçlu:
“Doğrusu şu an elim darda” dedi. Bunun üzerine Ebu Katâde:
“Allah adına yemin eder misin?” diye sordu. Borçlu:
“Evet, Allah adına yemin ederim!” dedi. Ebu Katâde;
Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Her kim, Allah'ın, kıyamet gününün dehşetinden kendisini kurtarmasındam memnun kalırsa eli darda olan borçluya nefes aldırsın yada alacağı borcu indirip yapsın” buyururken işittim” dedi.681[681]

Açıklama:

Hiçbir maddi çıkar düşüncesi gözetmeksizin sırf Allah'ın rızasını kazanmak ve din kardeşinin sıkıntısını gidermek amacıyla karşılıksız borç vermeye karz-ı hasen denir.
Ödünç alınan bir malın ödenmesi misliyle olur. Kıyemîyat adı verilen ve piyasada benzeri bulunmayan veya bulunsa da ölçü ve değerce farklı olan mallar arasında karz muamelesi yapılmaz.
Karzın rüknü İcâb ve kabul ile bu esnada malın tesliminden ibarettir. Karz akdinin sıhhatli olabilmesi için, tarafların akıllı ve mümeyyiz olması; piyasada misli olan malın bulunması, karz muamelesi esnasında herhangi bir menfaatin şart koşulmaması gereklidir. Ödünç veren kişinin, verdiği bu ödünç sebebiyle müstakrizden bir menfaat talebi haramdır. Çünkü karzın karşılığında fazla bir şey istemek faizdir. Ancak mustakriz dilerse muknza herhangi bir şarta dayalı olmaksızın hediye verebilir, ikramda bulunabilir.

7- Zengin Kışının, Borcunu Ödemeyi Uzatmasının Haram Olması, Havalenin Geçerli Olması Ve Zengin Bir Kimseye Havale Edildiği Zaman Onu Kabulünün Müs-Tehab Olması

1429- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Zengin kimsenin, borcunu geciktirmesi zulümdür. Sizden birisinin alacağı zengin bir kimseye havale edilirse onu kabul etsin.” [682][682]

Açıklama:

Konu ile ilgili hadis, iki konuya temas etmektedir:
1- Zenginin borcunu geciktirmesi: Borcunu ödeme imkanına sahip olduğu halde, borcu ödemeyip geciktirmenin zulüm olduğu belirtilmektedir. Buradaki “Zengin”den maksat, borcu ödemeye kadir olan kişidir. Cumhura göre, borcunu kasten ödemeyen kimse fasık olur. Yalnız borcunu ödemekten aciz olduğu için ödemeyi geciktiren kişi bu hükme girmez.

2- Alacaklının zengin birisine havale edilmesi hali: Burada zengin bir kimseye yapılan havaleyi kabul etmenin vacip yada müstehab olduğuna delalet vardır.
Havalenin sahih olabilmesi için; borcun belli olması, borcunu başkasının zimmetine aktaran kişinin ve alacaklının akıllı, kendisine havale edilen borcu kabul eden kimsenin hem akıllı ve hem de ergenlik çağına girmiş olması gibi şartlar yer almaktadır.

8- Kırda Bulunan Ve Etrafında Hayvan Otlatmak için Kendisine İhtiyaç Duyulan Suyun Fazlasını Satmanın, Dağıtım Ve Sarfını Engellemenin Haram Olması ile Damızlık Erkek Hayvanın Tohumunu Satmanın Haram Olması

1430- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), devenin çiftleşmesini satmayı, suyu ve ziraat yapmak için araziyi ücretli kiraya vermeyi yasakladı. İşte Peygamber (s.a.v.) bunları yasakladı. [683][683]

1431- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kendiliğinden biten ota engel olur diye ihtiyaç dışı su fazlalığından başkasının kullanımını yasaklamayın.” [684][684]

Açıklama:

Hadisler, ihtiyaç fazlası suyu satmanın haramlıgına delâlet eder. Hadisin zahirine göre kişinin kendi mülkünde ve arazisi içinde bulunan su ile sahipsiz arazide kişi tarafından çıkarılan su arasında bir fark yoktur. Yine içmek ve benzeri işler için olsun, hayvanları suvarmak veya ekinleri sulamak için olsun fark etmez. Çölde olsun başka yerde olsun hüküm aynıdır. İhtiyaçtan artanı satılmaz.
İnsanların ortak malı olduğu için deniz, nehir, çay, pınar ve kuyu suları parayla satılmaz. Herkes bundan içebilir, hayvanlarına içirebilir.

O çevrede başka su bulunmaması hâlinde hayvanları suvarmak meselesine gelince; bir çölde bir adamın kazıp meydana getirdiği ve mülkiyeti altına giren bir kuyusu bulunur. Kuyudaki su onun ihtiyacından fazladır. Kuyunun yanında da umûma ait bir otlak bulunur. O semtte bu kuyudan başka su bulunmaz. Bu itibarla anılan kuyudan hayvanlara su verildiği takdirde o meradan yararlanmak ve hayvanları orada otlatmak mümkün olur. Aksi takdirde o meradan istifâde edilemez. Çünkü otlatılan hayvanlar suvarılmadığı takdirde susuzluktan ölebilir. İşte böyle bir durumda kuyu sahibi kendi ihtiyacından artan suyu ücretsiz olarak hayvanlara serbest etmekle mükelleftir. Hayvanlann suvarmasına engel olması haramdır. Çünkü fazla suyu esirgediği takdirde hayvan sahipleri hayvanlarını o , merada otlatmaktan çekinirler ve hayvanlarının susuzluktan helak olmasından korkarlar. Kuyu sahibi suyu esirgemekle merada otlatmaya engel olmuş sayılır.
Böyle bir arazide, başka su bulunmaması hâlinde su sahibinin ihtiyacından artan fazla suyu hayvanları suvarmada kullanmaya müsaade etmesi ve bir ücret almaması vâcibtir. Su sahibinin bu durumda suyu satması haramdır. Çünkü adam suyu sattığı zaman o çevredeki merayı satmış gibi olur. Oysa kendisi umûmun malı olan bir merayı satma hakkına sahip değildir. Bunun sebebi de şudur: Hayvan sahipleri verecekleri parayı sırf su için değil, o su çevresinde bulunan meradan yararlanmak gayesiyle de vermiş olurlar. Dolayısıyla merayı para ile satın almış duruma girerler.
Kısacası: Hadisler, kişinin sâhibsiz arazide kazıp imar ettiği kuyu suyu hakkındadır. Kuyu sahibi öncelikle kendi su ihtiyacını giderme hakkına sahihtir. İçme, kullanma, hayvanları suvarma ve ekinleri sulama diye açıklanan ihtiyaçtan artan su fazlası diğer insanlardan esirgenemez. Yâni o çevrede başka su bulunmadığı takdirde yakınındaki meradan hayvan sahiplerinin yararlanmasına imkân vermek üzere kuyu sahibi ihtiyacından artan suyu bunlara vermemezlik edemez. Bedava vermek durumundadır. Başkasının ekininin sulanması için vermemezlik edip edemeyeceği hususunda ihtilaf vardır.
Yalnız kişinin kendi arazisi içinde kazdığı kuyunun veya yaptığı havuzun suyu kesilir durumda ise, o zaman bu su, fıçı ve küp içerisine alınan su hükmündedir. Yâni sahibinin mülkiyetine girmiş

kabul edilir ve bunda kimsenin ortaklık hakkı kalmamış olur. Kuyu sahibi kendi mülkünde kazdığı kuyu suyundan başkasının bahçe veya tarlasına su vermek mecburiyetinde değildir.

9- Köpek Bedelinin, Kahinlik Ücretinin, Zina Kazancının Haram Olması Ve Kedi Satmanın Yasak Olması

1432- Ebu Mes'ud eI-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.); köpeğin satışı karşılığında alman parayı, fahişenin zina karşılığı aldığı kazancını ve kahinin ücretini yasaklamıştır.” [685][685]

1433- Ebu'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:
“Câbir'e, köpek ve kedi bedelinin hükmünü sordum. O da:
“Peygamber (s.a.v.) bunu yasakladı” diye cevap verdi. [686][686]

Açıklama:

Hadis üç türlü kazancı yasaklamıştır:
1- Köpeğin satışı karşılığında alınan para: Bu konuda üç Söru§ vardır:
a- Ulemanın cumhuruna göre; ister av köpeği olsun, ister başka bir köpek olsun, ister eğitilmiş olsun, ister olmasın her türlüsünün satışı karşılığında alınan bedel haramdır. Bunlar bu konuda geien hadislerin mutlak oluşunu göz önüne almışlardır.
b- Ata' ve Nehaî'ye göre; sadece av köpeğinin satışı caizdir. Diğerlerinin satışı caiz değildir.
c- Hanefilere göre ise; ister eğitimli olsun, ister eğitimli olmasın her türlü köpeğin satışı caizdir. Karşılığında alman para helaldir. Yalnız Ebu Yusuftan eğitilmemiş olan ısıran köpeklerin satışının caiz olmadığı rivayet edilmiştir.
Bunların delilleri, “Resulullah (s.a.v.), av köpeği veya çoban köpeği dışındaki köpeklerin satışını men etti” anlamındaki hadistir. Ayrıca köpek, avcılıkta ve bekçilikte kullanılan bir hayvandır. Satışını yasaklayan hadisler, İslam'ın ilk yılları içindir.

2- Fahişenin zina karşılığında aldığı ücret: Fahişenin aldığı ücret, hadiste, “Mehir” olarak ifade edilmiştir. Çünkü kadının, kendisini, bir erkeğe teslim etmesi karşılığında aldığı ücret “Şeklen” mehre benzemektedir. Zira kadın, kendisini, kocasına teslim karşılığı mehir alır. Fahişenin aldığı bu ücret, haramdır. Bunda bütün alimler, icma etmişlerdir. Çünkü haram bir işin karşılığında alına ücret de haramdır.
3- Kahinin aldığı ücret; Olayların sebeplerine ve ön bilgilerine dayanarak gizli şeyleri bildiklerini iddia eden, ileride olacak olan olayları bildiğini iddia eden ve kendilerine verilen bir kabiliyetle gizli şeyleri bildiklerini iddia eden kimselerin tüm hareketleri caiz değildir, aldıkları ücret de haramdır.
Günümüzde çeşitli yollarla tatbik edilen falcılık için de hüküm de aynıdır. İster yıldız, ister kahve falı olsun yada başka bir usule dayansın, falcılık yapmak ve fala inanmak kesinlikle caiz değildir. Çünkü gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez. Fala inanmak, kişiyi, imanın dan edebilir.

10- Köpeklerin Öldürülmesini Emir, Bu Emrin Yürürlükten Kaldırılması; Av, Ziraat, Çoban Ve Benzeri Hizmetler için Olanlar Müstesna Köpek Edinilmesinin Haram Olması

1434- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) köpeklerin öldürülmesini emrederdi. Biz de Medine ile çevresine gidip öldürmedik köpek bırakmazdık. Hatta çöl halkından bir kadıncağızın ardından giden köpeğini bile öldürdük.” [687][687]

1435- Abdullah İbn Muğaffel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) koyun, av ve ziraat köpeği hakkında izin verdi.” [688][688]

1436- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Çoban köpeği ile av köpeği hariç, her kim köpek edinirse amelinden her gün iki kırat eksilir.” [689][689]

Açıklama:

Köpek cinsi, kuduz mikrobu gibi bazı zararlı mikroplan bünyesinde taşıdığı için insanlar arasında bir takım tehlikeli hastalıkların yayılmasına ve bazı köpeklerin sahibinin haberi yokken kapları yalamaları ve sahibinin de haberi olmadan o kaplardan yiyip içmesi, abdest alması, evin içerisine pislemeleri gibi hususlara bazen sebep olabilmektedir.
Lüzumlu köpek beslemek; hadiste, davar yada sığır sürüsü gibi kırda otlatılan hayvanlar ile ziraat ürünlerini bekletmek ve kendisiyle av avlamak gayeleri esas alınmıştır. Lüzumsuz köpek beslemenin mahiyeti ile ilgili açıklamalara yer verilmemiştir.
Lüzumlu yada lüzumsuz köpek beslemek olayı; zamana, şartlara, kişilere ve toplumlara göre değişen bir kavramdır. Her toplumun konuyla ilgili şartları vu lüzum duydukları hususlar farklı olabilir.
Hz. Peygamber (s.a.v.), kuduz mikrobu gibi bazı zararlı mikropları bünyesinde taşıdığı için ve bazı köpeklerin sahibinin haberi yokken kaplan yalamaları ve sahibinin sahibinin de haberi olmadan o kaplardan yiyip içmeleri, abdest almalanndandan ötürü insanlann, fazlaca köpekle meşgul olmamaları, sadece bazı özel hususlarda köpek beslemelerine izin vermiştir. Bu nedenle de köpeğin zararlanndan insanlan uzaklaştırmak için, her gün kişinin amelinden yada sevabından bir yada iki kıratın eksildiğini belirtmiştir.
Günümüzde kişilerin konumlan, şartları farklı farklı olduğu için müslümanların, kendi şart ve konumlarına göre köpek beslemeleri daha doğru olacaktır.
Ayrıca Ehl-i Sünnete göre; seyyie kötülük karşılığında hasene iyiliklerin eksilmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla bu hadisi, lüzumsuz yere köpek besleyenin sevabının eksileceği manasında değil de, lüzumsuz yere köpek beslemenin yasaklıgı manasında algılamak daha uygun olur.
Aslında hadis, hüküm bildirmekten çok köpeğin zararlarından İnsanları uzaklaştirma mahiyetinde terhib ve terğib içeren bir hadis konumundadır.

Kırat:

Sözlükte; beş arpa ağırlığı, yarım danik ve bir şeyin yirmi dörtte biri gibi manalara gelmektedir. Burada Kırat, Allah'ın bildiği bir miktar manasındadır.

11- Kan Aldırma Ücretinin Helal Olması

1437- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir
“Resulullah (s.a.v.) kan aldırdı, kan alan kimseye de kan alma ücretini verdi. Burnuna da ilaç çekti.” [690][690]

1438- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Beyaza oğulları kabilesinden bir köle, Peygamber (s.a.v.)'den kan aldı. Peygamber (s.a.v.) ona kan alma ücretini verdi. Sahibiyle de konuştu. Bunun üzerine sahibi, onun vergisini hafifletti. Eğer kan alma ücreti haram olsaydı, Peygamber (s.a.v.) o kimseye kan alma ücreti vermezdi.” [691][691]

Açıklama:

Hacamat, sözlükte; “Emmek” anlamına gelen “Hacm” kökünden gelir. Tıbbî tabir olarak “Kan aldırma” diye ifade edilir. Bu işi yapan kimseye, “Hacim” yada “Haccâm” denir. İhticam, kan aldırma talebidir. Kan alma işinde kullanılan alete, “Mihcem” yada “Mihceme” denir. Genellikle sığır boynuzundan yapılır. İçi boş ve iki ağızlı bir alettir. Mihcem, bazem Haccâm'ın emdiği kanı toplayan alete ve hatta kan almada deriyi yarmak üzere kullanılan ucu sivri alete de denir. Aslında bu yarma aletinin ismi, “Mişraf”tır.
O dönemde kan, iki şekilde alınmaktaydı:

1- Deriyi yarmadan yapdan hacamat:

Mihcem denilen alet alınır; geniş ağzı, kan alınmak üzere belirlenen yere tatbik edilir. Haccâm'da, aletin diğer ağzından aletin içindeki

havayı ağzıyla emer. Alet içerisinde hava azaldıkça kanın dahili tazyikinin de tesiriyle kan ince damarlardan aletin içine, deri mesamatından akmaya başlar. Böylece hacamat yapılan yerdeki kan tıkanıklığı izale olur. Önceden duyulan ağrı ve sızı hafifler veya tamamen yok olur.

2- Deri yarılarak yapılan hacamat fasd:

Mişrat yada mihcem denilen ucu sivri bir aletle derinin üzeri yarılır. Bu durumda, mihcem'in havası emildikçe kan, bu yarılan yerden daha kolay ve daha çabuk akmaya başlar. Taberânî (ö. 360/970)'nin, Semure'den naklettiği rivayette; Peygamber (s.a.v.) bu tarzda kan aldırmıştır.
Kan aldırma ile; kanı alınan kişinin kan yapıcı merkezleri uyarılarak, genç ve dinamik kan hücrelerinin oluşması sağlanır. Bu hücreler, solunum hücreleri alyuvarlar/kırmızı kan hücreleri yada savunma akyuvarlar/beyaz kan hücreleridir.
Bu yeni oluşan genç ve dinamik hücreler, hastalıklara karşı daha amansız bir mücadele vererek hastalıkların uzaklaşmasına sebep olduğu gibi, çevre şartlarına karşı daha sağlam olmamızı sağlar ve vücuttaki işe yaramayan temel taşı niteliğindeki ihtiyar hücrelerin uzaklaşmasına ve bunların yerine genç hücrelerin yerleşmesine yardımcı olurlar. Yapılan gözlemlerde, kan aldıran kişi de, hastalıklara karşı mukavemetin geliştiği, baş ağrısının ortadan kalktığı, grip gibi hastalıklara yakalnamadığı görülmüştür. Dolayısıyla kansere akrşı mukavemetin ve AİDS'e karşı müdafaanın elde edebileceği de düşünülmektedir.

12- İçki Satmanın Haram Olması

1439- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i, Medine'de hutbe verip şöyle buyururken işittim:
“Ey insanlar! Allah, içkinin haram olduğunu ta'riz etmiştir. Umulur ki Allah, yakın gelecekte içkiler hususunda bir emr indirecektir. Dolayısıyla her kimin yanında bu içkilerden bir şey bulunursa, onu hemen satsın ve onunla bir menfaat sağlasın.”
Ebu Saîd der ki:

“Ancak bir zaman eylenmiştik. Nihayet Peygamber (s.a.v.):
“Doğrusu yüce Allah, içkiyi haram kıldı. Artık her kimin yanında bu içkilerden bîr şey bulunduğu halde kendisine şu [692][692] *ayeti erişirse onu içmez ve satmaz”* buyurdu.

Açıklama:

Bunun üzerine İnsanlar, hemen evlerine dönüp evlerinde bulunan içkileri Medine sokaklarında döktüler.”
içkinin yasaklanmasında dört aşama vardır:
1- ilk önce
“Hurma ve üzüm gibi meyvelerden hem içki ve hem de güzel gıdalar edinirsiniz. İşte bunlarda da aklını kullanan kimseler için büyük bir ibret vardır” [693][693] inmiş,
2- Daha sonra
“Ey iman edenler! Sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar namaza yaklaşmayın” [694][694]
3- Daha sonra içkinin zararının faydasından daha çok olduğu iie ilgili Bakara: 2/219 ayeti inmiş,
4- Son olarak ise;
“Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar putlar, fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir” [695][695] ayeti inmiştir.

1440- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Bakara suresinin sonundaki [696][696] ayetler inince, Resulullah (s.a.v.) mescide çıkıp bu ayetleri insanlara okudu. Sonra da içki ticaretini insanlara yasak etti.” [697][697]

Açıklama:

Bu hadiste sözü edilen Bakara: 2/275-279 ayetleri, faiz ile ilgili ayetlerdir. Bu ayetlerin meali şöyledir:
“Faiz yiyen kimseler, şeytan çarpmış kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların: “Ticaret, tıpkı faiz gibidir.” demeleri yüzündendir. Oysa, Allah, ticareti helal, faizi haram etti. Bundan böyle her kim Rabbı

tarafından kendisine bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, artık geçmişte aldığı onundur ve hakkındaki kararı Allah verecektir. Her kim de döner, yeniden faiz alırsa, işte onlar cehennemin sakinleridirler, hep orada kalacaklardır. Allah faizi eksiltir, sadakalari bereketlendirir. Allah pek nankör olan hiçbir günahkarı sevmez. İman edip iyi işler yapan, namaz kılan ve zekât verenler var ya, onların mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzüntü de çekmezler. Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terkedin. Şayet faiz hakkında söylenenleri yapmazsanız, Allah ve Resulü tarafından faizcilere karşı açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz.”
Nevevî'nin dediğine göre, Kadı İyaz ile başkaları konuyla ilgili olaral şöyle der:
“için haramlığı, Mâide süresindeki âyetlerle bildirilmiştir. O âyetler, faizin haramlığı hakkındaki âyetlerden uzun bir süre önce inmiştir. Çünkü faiz âyetleri, son inen âyetlerdir veya son inen âyetlerdendir. Durum böyle olunca, içki ticâretinin yasaklanmasının içki içme yasaklısından sonra olması muhtemeldir. Şöyle de olabilir: İçki içmek yasaklandığı zaman bunun ticâreti de yasaklanmış, sonra faiz yasaklandığı zaman içki ticâretinin yasaklığı tekrar bildirilmiştir. Belki de faizin yasaklığı âyetleri tebliğ edildiği zaman, içki ticâretinin yasak kılındığını haber almamış olan bâzı kimseler o mecliste hazır bulunduğu için Resulullah (s.a.v.) içki ticâreti yasaklığını da dile getirmiştir.” [698][698]

13- İçki, Leş, Domuz Ve Putları Satmanın Haram Olması

1441- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)i, Fatih yılında Mekke'de iken şöyle buyururken işittim:
“Şüphesiz Allah; şarap içki, leş, domuz ve putların satışım haram kıldı”. Resulullah (s.a.v.)e:
“Ey Allah'ın resulü! Leşin iç yağları konusunda ne buyurursun? Onlarla gemiler boyanıyor, deriler yağlanıyor ve insanlar aydınlanıyor” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır, haramdır” buyurdu.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.) sözüne şöyle devam etti:
“Allah, Yahudileri kahretsin! Şüphesiz Allah, onlara, leşin iç yağlarını yasakladığı zaman, onlar, onu erittiler, sonra da satıp parasını yediler.” [699][699]

Açıklama:

Hadis, söz konusu dört şeyin, hem kendilerinin ve hem de satılmaları karşılığında alınan paranın haram olduğunu çok açık bir şekilde bildirmektedir. Domuz ve leşin haram oluşu, Bakara: 2/173'de; içki ve putlar ise Maide: 2/90'da geçmektedir. .
Hadiste geçen ölü hayvan etinin satışı batıldır, Domuz ve şarabın, para karşılığı değil de başka bir mal karşılığında satışı fasiddir. Para karşılığında satılması ise batıldır. Şarap veya domuz, herhangi bir mal karşılığında satıldığında, mal karşılık konuşulan şarap veya domuz verilemez. O malın kıymeti para olarak verilir. Çünkü Hanefilere göre; bir müslüman, bir zimminin şarabını yada domuzunu telef etse bunların kıymetini öder. Zira bunlar, her ne kadar bizim için mal değilse de zimmilere göre maldır. Dolayısıyla bu telef etme, kıymeti olan bir malı telef etmek olur.
Domuzun kendisini olduğu gibi, kılını da satmak caiz değildir. Kılının kullanılıp kullanılmayacağı konusunda alimler arasında ihtilaf vardır. Yalnız Hanefiler, bazı iş dallarında domuzun kılının kullanılabileceğini söylemişlerdir.
Hanefilere göre, hayvan gübresinin satışı caizdir. İnsan pisliğinin satışı, ise caiz değildir. Ancak insan pisliği, başka bir şeyle karışık olursa satılabilir.
En'am: 6/146'da geçtiğine göre, yüce Allah, Yahudilere; sığır ve koyunun sırtlarında, bağırsakjarinda yada kemiklerindeki yağlar hariç bu tür hayvanların iç yağınıyemeyi haram etmişti. Onlar ise ölmüş hayvanın iç yağını yeme yerine o yağı eritip satmak suretiyle parasını yediler. Böylece iç yağını yeme yerine parasını yemeyi tercih etmişlerdi.
İslam hukukuna göre; müslümanlar, yenilmesi helal olan hayvanları kesmek suretiyle yemeleri helaldir. Yalnız yüksek yerden düşme, boğulma, başı koparılma, başka bir hayvanın boynuzu yada

tekmesiyle, yırtıcı hayvan tarafından parçalanma şeklinde yada kendi kendine ölmüş herhangi bir hayvan veya gayri meşru bir şekilde öldürülen bir hayvan “Meyte” leş hükmündedir. Böyle bir hayvan temiz değildir. Eti de yenilmez. Çünkü ölmüş hayvandan faydalanma yasağı, genel olduğu için, hiçbir şekilde bu tür hayvanalradan yararlanılamayacağına hükmedilmiştir. Sadece ölmüş hayvanın tabaklanmış derisi kullanılabilinir. Leşin haram olması ile ilgili olarak.[700][700]

14- Riba

Riba kelimesi, sözlükte; artmak, çoğalmak, fazlalaşmak gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; akidlerde “Şart koşulmuş” bulunan “Karşılıksız fazlalık” veya ribevi malların aynı sınıfına dahil aynı yahut ayrı malların birbirleri mukabilinde “Veresiye” olarak satılmasıdır.
Sözlük anlamı itibariyle Riba ile Faiz kelimeleri arasında fark varsa da, muamelelerde eş anlamlı iki kelimedir. Yapılan muamelenin tamamı ribayı, fazlalık ise faizi oluşturur. Dolayısıyla da faiz muamelesi ile riba muamelesi arasında bir fark yoktur. Türkçe'de daha çok “Faiz” kelimesi kulanılır.
Ribanın çeşitleri:

1- Nesîe (=Veresiye) Ribasi:

Veresiye muamelelerden ve borçlardan doğan riba çeşididir. Ribanm illetinden en az birisini kendisinde ortakça bulunduran iki malı “Veresiye” olarak değiştirmek yada borç verirken fazla almak suretiyle meydana gelen faizdir.
Bu riba türü, Kur'an'la sabittir. [701][701]
Örnek, 1 gr. altını “Veresiye” olarak 1 gr. altınla değiştirmek gibi. Nesîe ribası, aynı cins iki malın yada aynı sınıfa dahil ik ayrı cins malın birbirleriyle “Veresiye” olarak değiştirilmesinde ortaya çıkar.

2- Fazlalık Ribası:

Peşin alışverişteki”Fazlalıktan” ibaret olan riba çeşididir. Ribevi mallardan aynı cins iki malı peşin olarak biri diğerinden fazla olması şartıyla değistimek, fazlalık ribasıdır.
Örnek, 1 gr. altını “Peşin” olarak 1,5 gr. yada 2 gr. altınla değiştirmek gibi. Fazlalık ribası, daima aynı cins malların birbirleriyie değiştirilmesinde olur.

Ribanın İlleti:

Hanefıler, hadisîerdeki cinsin aynı cinsle değiştirilmesine ve tartı ile ölçeğe bakarak ribanın illetinin, “Cins” ve “Ölçü birliği” olduğunu söylemişlerdir. Buna göre bütün tartılabilen ve Ölçülebilen mallar, ribevi mallar içeisine girmektedir.
Fazlalık Ribası için, cins ve ölçü birliği tartı ve ölçü illetlerinin her iki madde de berabece bulunması gerekir. Ama Nesîe Ribasında ise, yalnız cins veya yalnız ölçü birliği yeterlidir. Aynı zamanda mezruat ve ma'dudat olan şeylerdede Nesîe ribası meydana gelir. Bu, ribanın, hadislerde geçen 6 maddeyle sınırlandırılmayacağım gösterir.

1442- Ebu Saîd el-Hudri (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Altınla altını, eşit olmazsa satmayın, bîrini diğerinden fazla yapmayın. Gümüşle gümüşü, eşit olmazsa satmayın, birini diğerine fazla yapmayın. Bunlardan halen mevcut olmayanı mevcut olanla satmayın.” [702][702]
“Mevcut olmayanı mevcut olanla satmayın” ifadesinden maksat; satış meclisinde her iki tarafın kabzı yani teslim ve tesellümüdür.

1443- Hz. Osman (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir dinarı iki dinara, bir dirhemi de iki dirheme satmayın.” [703][703]

Açıklama:

Dinar, altın paradır. Dirhem ise gümüş paradır.

15- Sarraflık Yapmak Ve Altını Gümüşle Nakden Satmak

1444- Mâlik b. Evs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ben:
“Altını, dirhem gümüş ile değiştirecek var mı?” diye seslenerek geldim. Ömer tbnü'l-Hattab'ın yanında bulunan Talha b. Ubeydullah:
“Bize altınını göster! Sonra hizmetçimiz geldiği zaman gel de sana gümüşünü verelim!” dedi.
Bunun üzerine Ömer, Talha b. Ubeydullah'a hitaben şöyle dedi:
“Vallahi, olamaz! Ya bunun gümüşünü peşin verirsin yada altınını geri verirsin! Çünkü Resulullah (s.a.v.):
“Gümüşü altın, buğdayı buğday, arpayı arpa ve hurmayı hurma karşılığında satmak yada satın almak ribadır. Ama ikisi de peşin olursa müstesna” buyurdu. [704][704]

1445- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Altın karşılığında altın, gümüş karşılığında gümüş, buğday karşılığında buğday, arpa karşılığında arpa, hurma karşılığında hurma ve tuz karşılığında tuz misli misline birbirine eşit olarak peşin satılırlar. Fakat bu sınıflar değişirse peşin olmak kaydıyla istediğiniz gibi satın.” [705][705]

1446- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Altına karşılık altın, gümüşe karşılık gümüş, buğdaya karşılık buğday, arpaya karşılık arpa, hurmaya karşılık hurma, tuza karşılık tuz misli misli peşin satılır. Kim fazla verir veya alırsa doğrusu riba yapmıştır. Alan ile veren bu hususta eşittir.” [706][706]

1447- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Dinar dinar karşılığında satılır. Aralarında fazlalık olmaz. Dirhem de dirhem karşılığında satılır. Aralarında fazlalık olmaz.” [707][707]

16- Altını, Gümüş Karşılığında Veresiye Satmanın Yasak Olması

1448- Ebu Minhâl'dan rivayet edilmiştir:
“Benim bir ortağım, bir gümüşü hac mevsimine yada hacca kadar veresiye sattı. Derken bana gelip durumu haber verdi. Ben:
“Bu, caiz olmayan bir iştir” dedim. O da:
“Fakat ben bunu pazarda sattım, bana hiçkimse bunun caiz olmadığım söylemedi” dedi.
Bunun üzerine ben hemen Berâ' b. Âzib'e gidip bu meseleyi ona sordum. O da şöyle dedi:
Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde biz bu alışverişi yapıyorduk. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Hangi mal peşin olarak satılıyorsa onda bir sakınca yok, fakat veresiye satılan şey ribadır” buyurdu. Berâ:
“İstersen Zeyd b. Erkam'a git bu mesleyi ona da sor. Çünkü o, benden daha büyük ticaret yapmaktadır” dedi.
Sonra Zeyd b. Erkam'a gidip bu meseleyi ona sordum, O da, Berâ'nın söylediği gibi söyledi. [708][708]

17- İçerisinde Boncuk Ve Altın Bulunan Gerdanlığın Satışı

1449- Fadâle b. Ubeyd el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Hayber'de bulunduğu bir sırada içerisinde boncuk ve altın bulunan bir gerdanlık getirildi. Bu gerdanlık, satılık ganimet mallarmdandi. Resulullah (s.a.v.), gerdanlıktaki altının ayrılmasını emretti. Bunun üzerine altın tek olarak çıkarıldı. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), onlara:
“Altına karşılık altın, tartısı tartısına satılır” buyurdu. [709][709]

1450- Fadâle b. Ubeyd el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Hayber gazası günü Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunuyorduk. Yahudilerden, bir ukiyye altını, iki-üç dinara satın alıyorduk. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Altın karşılığında altını ancak tartısı tartısına satın!” buyurdu. 710[710]

Açıklama:

Bir ukiyye, yedi miskal yada 40 veya 12 dirheme tekabül eden ağırlıktır. Bu durumda sahabilerin, iki-üç dinar verip yedi miskal ağırlığında altın almış olmalan gerekir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu sözkonusu akdi yasaklamıştır. Çünkü altın, taş ve cevherden müteşekkil bir ukiye, altının karşılığında verilen üç iki-üç miskal altından daha fazla olmasından dolayıdır. Ukiyenin saf altından olduğunu dikkate alınırsa altın, altın karşılığında bir taraf fazla olarak satıldığı için “Ribe'1-fadl” olur. Dolayısıyla da Resulullah (s.a.v.) bunu yasaklamıştır.

1451- Haneş'ten rivayet edilmiştir:
“Biz, bir gazada Fadâle b. Ubeyd'le birlikte bulunuyorduk. Derken bana ve arkadaşlarıma; ganimet payı olarak içerisinde altın, gümüş ve cevher/boncuk bulunan bir gerdanlık düştü. Bunu satın almak istedim. Bunu Fadâle b. Ubeyd'e sordum. O da:
“Gerdanlığın altının çıkar, sonra o çıkardığın altını terazinin bir kefesine ve bedel olarak hazırladığın altını da terazinin diğer kefesine koy. Sonra da ancak misli misline olmak üzere alırsın. Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, sakın misli mislinden fazla bîr şey almasın!” buyurdu.”

18- Aynı Cins iki Yiyecek Maddesinin Birini Diğeriyle Misli Misline Satmak

1452- Ma'mer b. Abdullah'tan rivayet edilmiştir:
“Ma'mer, hizmetçisini, bir sa/ölçek buğdayla pazara gönderip: Bunu sat, sonra bunun karşılığında arpa al” demişti. Hizmetçi gidip bir sa/ ölçek ve biraz daha fazla arpa satın aldı. Ma'mer'e gelip bunu ona bildirdi. Ma'mer, ona:
“Neden böyle yaptın? Git, bu arpayı geri İade et! Sakın mislinden fazla bir şey alma! Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Yiyecek maddesi aynı cins yiyecek maddesine karşılık misli misline eşit şekilde satılır” buyururken işitirdim. O gün bizim yiyecek maddemiz arpa idi” dedi. Ma'mer'e:
“Fakat bu arpa, buğday cinsinden değildir ki riba olsun” dediler. Ma'mer:
“Ben, bu iki yiyecek maddesinin birbirine benzer olup haram kılman riba hükmünde olmasından korkarım” dedi.[711][711]

1453- Ebu Hureyre (r.a) ile Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Ensar'dan Adiyy oğullarının bir kardeşini Hayber'e vali olarak göndermişti. Daha sonra bu kimse, Medine'ye “Cenîb” denilen en iyi cins hurma çeşidiyle gelmişti. Resulullah (s.a.v.), ona:
“Hayber'in bütün hurmaları böyle midir?” diye sordu. O da:
“Hayır, vallahi ey Allah'ın resulü! Hepsi böyle değil. Biz bu iyi hurmanın bir sa ölçeğini, düşük kaliteli hurmanın iki sa ölçeği karşılığında satın almaktayız” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Böyle yapmayın! Fakat birbirine eşit bir şekilde misli misline satın alın yada bunu para karşılığında satıp da parasıyla bu iyi hurmadan satın alın. Tartılabilen riba maddeleri hep böyle olup fazlalık haramidir” buyurdu.[712][712]

Açıklama:

Yani iyi kaliteli hurmayı ilk önce satıp onu paraya dönüştürerek o parayla düşük kaliteli hurma almak yada düşük kaliteli hurmayı satıp onun parasıyla kaliteli hurma almak. Böyle olduğu takdirde faizden kaçınılrruş olunur. Yoksa kaliteli hurma ile kalitesiz hurma değiştirildiğinde faiz meydana gelir. Diğer maddeleri de böyle düşünmek gerekir.

1454- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bilâl, Resulullah (s.a.v.)'e “Bern” adı verilen iyi bir cins hurma getirmişti. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Bu, nereden geldi?” diye sordu. Bilâl:
“Yanımızda düşük kaliteli hurma vardı. Onları, Peygamber (s.a.v.)'e yemek yedirmek için iki sa düşük kaliteliyi, bir sa' iyi cins hurma karşılığında sattım” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Eyvah! Ribanın ta kendisi! Böyle yapma! Eğer sen iyi cins hurma satın almak istiyorsan elindeki hurmayı ayrı bir satış işlemi üzere sat, sonra da parasına iyi cins hurma satın al”' buyurdu. 713[713]

1455- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında muhtelif kuru hurmaların karıştırılmasından meydana gelen düşük kaliteli hurmayı bir ölçek karşılığında iki ölçek vererek satardık. Resulullah (s.a.v.) bunu duyup:
“iki ölçek hurmaya bir ölçek hurma, iki ölçek buğdaya bir ölçek buğday ve iki dirheme bir dirhem olmaz” buyurdu. 714[714]

1456- Ebu Nadre'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Abbâs'a sarraflığı/para bozdurmayı sordum. O da:
“Peşin mi?” dedi. Ben de:
“Evet” dedim. O zaman Abdullah İbn Abbâs:
“O halde bunda bir sakınca yoktur” diye cevap verdi. Daha sonra Ebû Saîd el-Hudrî'ye haber verdim:
“Ben, Abdullah İbn Abbâs'a sarraflığı/para bozdurmanın hükmünü sordum. O da:
“Peşin mi?” dedi. Ben de:
“Evet” dedim. Abdullah İbn Abbâs:
“O halde bunda bir sakınca yoktur” diye cevap verdi” dedim. Bunun üzerine Ebû Saîd el-Hudrî:
“O, bunu size söyledi mi? Ona mektup yazacağız, size bu fetvayı vermesin. Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in hizmetkârlarından biri kuru hurma getirmişti, fakat Resulullah (s.a.v.) onu kabul etmeyip:
“Galiba bu, bizim toprağın hurmasından değil!” buyurdu. Hizmetçi:
“Bu sene bizim toprağın hurmasına yada bizim hurmamıza bir şeyler oldu. Ben de bizim hurmalardan fazla vererek bu iyi hurmayı aldım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Katladın, ribâ yaptın! Sakın bir daha bu işe yaklaşma! Hurmandan sana bir şey fazlalık olursa ilk önce onu sat, sonra o parayla istediğin hurmayı satın al!” buyurdu.”

1457- Ebu Sâlih'den rivayet edilmiştir: “Ebu Saîd el-Hudrî'yi:
“Dinar dinarla ve dirhem de dirhemle misli misline satılır. Kim fazla verir yada alırsa muhakkak riba yapmıştır” derken işittim. Ona:
“Abdullah İbn Abbâs böyle söylemiyor” dedim. Bunun üzerine Ebu Saîd el-Hudrî:
“Ben, Abdullah İbn Abbâs'la görüştüm. Ona:
“Söylediğin bu sözü gördün mü? Sen bu söylediğini Resulullah (s.a.v.)'den işittin mi yada Yüce Allah'ın Kitab'ında böyle bir şey buldun mu?” diye sordum. Abdullah İbn Abbâs'da: “Bunu, Resulullah (s.a.v.)'den işitmedim ve Allah'ın Kitab'ında da bulmadım. Fakat Üsâme b. Zeyd, bana, Peygamber (s.a.v.)'in:
“Riba sadece Nesîe veresiyede olur” dediğini haber verdi” dedi. [715][715]

Açıklama:

Altını altınla ve gümüşü de gümüşle değiştirmede bir sakınca yok. Dikkat edilmesi gereken husus şudur:
1- Her ikisinin de tartı olarak aynı ve birisinin diğerinden tartı olarak fazla olmaması gerekir.
2- Altının gümüşle ve gümüşün altınla değişimi sırasında fazlalık olabilir. Bu fazlalık haram olmaz. Haram olan husus, bunlardan birinin vadeye bırakılmış olmasıdır.

19- Riba (Faiz) Yiyen ile Yedirene Lanet

1458- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) ribayı yiyene, yedirene, riba muamelesini yazana ve iki şahidine lanet etti. Sonra da bunların günah bakımından eşit olduğunu buyurdu.” [716][716]

20- Helal Olan Şeyleri Almak Ve Şüpheli Olan Şeyleri Terk Etmek

1459- Nu'mân İbn Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Nu'mân, iki parmağıyla kulaklarına uzanıp. Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:
Doğrusu helal belli, haram da bellidir. Fakat bunların arasında helal mi, haram mı olduğu belli olmayan bazı şüpheli şeyler vardır ki, insanlardan bir çoğu, onları bilmez. Buna göre kim bu şüpheli şeylerden sakınırsa, dinini ve ırzını kurtarmış demektir. Kim de bu şüpheli şeylere dalarsa, harama dalmış olur. Korunan bir yerin etrafında hayvan otlatan çobanın hayvanlarını oraya kaçırması çok yakın olması gibi.
Dikkat edin ki! Her hükümdarın bir korusu vardır. Dikkat edin ki! Allah'ın korusu ise haram kıldığı şeylerdir.
Dikkat edin ki! Bedende bir et parçası vardır ki, bu parça işe yarayışlı olursa, bütün beden yarayışlı olur. Eğer bu parça bozuk olursa, bütün beden bozuk olur.
Dikkat edin kî! Bu parça, kalptir.” [717][717]

Açıklama:

Hattâbî (ö. 388/998)'ye bu şüpheli şeyler, bazı insanlar için karışıktır. Yoksa bunlar, haddizatında karışık ve şüpheli, şeriatın aslında beyanı olmayan şeyler değildirler. Çünkü yüce Allah, hakkında hüküm bulunması gereken hiçbir şeyi delilsiz ve beyansız bırakmamıştır. Şu da var ki, beyan; herkesin bilebileceği açık beyan ve usul ilmine Önem veren, naslann manalarını iyice anlayan, kıyas ve istinbat yollarını bilen ilim adamlarının dışında kimsenin anlayamayacağı gizli beyan olmak üzere iki çeşittir. Hadisteki, *“Onları, insanların çoğu bilmezler*” ifadesi, bu söylenilenlerin doğruluğuna delildir.
Daha sonra Hattâbî, bir şeyin hükmünde şüphe eden kişinin durması ve şüpheden korunması gerektiğini, aksi takdirde harama düşebileceğini ifade eder.

İşte tespiti zor olan ve hükmü ancak alimler tarafından çıkartılabilenler bunlardır. Alimler, ya nalsa yada başka bir delille bu tür şeylerin hükümlerini istinbat ederler. Onu, ya haram yada helal sınıfına dahil ederler. Fakat bazen olur ki, müctehidin, bir şeyin hükmünü delillerden ictihad ederek ortaya çıkarması da mümkün olmaz. O zaman o şey şüpheli olarak kalır. Peki bu durumda olan şeylere ne hüküm verilecektir?
Kadı îyâz (ö. 544/1149) bu konuda;
1- Bu tür şeyler helaldir,
2- Bu tür şeyler haramdır,
3- Bunlarla ilgili hiçbir hüküm verilmez1 şeklinde üç görüşün olduğunu bildirir.
Şüpheli şeylere tam olarak haram yada helal denilmemekte birlikte, bunlardan kaçınmanın daha uygun olduğunda şüphe yoktur. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bir hadisinde;
“Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphe etmediğini yap” buyurmaktadır.
Demek oluyor ki, haram yada helal olduğu konusunda kesin bir hüküm bulunmayan şeylerin haram olduğuna fetva verilmese de, onları işlemekten kaçınmak daha uygundur. Yalnız daha iyi olanla amel edeceğim diye vesveseye düşmemek, vesvese ile daha iyi olanı birbirine karıştırmak gerekir.
Hz. Peygamber (s.a.v.), haram olduğu apaçık olan şeyleri koruya, haram mı, yoksa heial mi olduğu şüpheli olan şeyleri de, korunun etrafına benzetmiştir.
Yine Resulullah (s.a.v.), günah olup olmadığı şüpheli olan şeyleri yapan kişiyi, korunun etrafında hayvan otlatan çobana benzetmiş ve bu çobanm hayvanlarının her an koruya girmesi muhtemel olduğu gibi, şüpheli şeyleri yapanların da her an günaha dalabileceklerini bildirmiştir.
Şüpheli şeylerden sakınan kişi, dini açısından noksanlıktan, ırz açısından da ayıplanma ve dedikodudan korunmuş olur. Buradaki “Din” sözü, Allah'a; “Irz” de, insanlara taalluk eden şeylerle ilgilidir.
“Şüpheli şeylere dalarsa, harama dalmış olur” sözünün iki anlamı var:
1- Şüpheli şeyleri adet haline getirip onları devamlı yapan kişi nihayet haramları işlemeye cesaret edip haram işler.

2- Böyle bir kimse, dikkatsizliği adet edinip yavaş yavaş haramlara dalar.

21- Yolculuk Sırasındayken Bir Müddet Daha Binmesini İstisna Ederek Yapılan Deve Satımı

1460- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) ile birlikte bir gazvede bulundum. Peygamber (s.a.v.), arkamdan bana ulaştı. Ben, bize ait olan yürüyemez hale gelmiş bir su taşıma devesi üzerinde idi. Resulullah (s.a.v.), bana:
“Devenin neyi var?” diye sordu. Ben de:
“Hastadır” dedim.
Câbir der ki:
“Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) arka tarafa geçti. Deveyi azarlayıp ona dua etti. Bundan sonra devem, diğer develerin önüne doğru geçmeye başladı. Sonra da onların önünde yürüyordu.
Peygamber (s.a.v.), bana:
“Deveni nasıl görüyorsun?” buyurdu. Ben:
“Devem hayrla beraberdir. Ona, senin bereketin dokundu” dedim. Peygamber (s.a.v.):
“Bu deveyi bana satar mısın?” buyurdu.
Ben, Resulullah'tan utandım. Bizim, ondan başka su taşıma devemiz yoktu. Ben:
“Evet” dedim.
Bunun üzerine o deveyi, Resulullah (s.a.v.)'e, Medine'ye varıncaya kadar sırt kemikleri binme hakkı bana ait olmak şartıyla sattım. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Ben yeni evliyim” deyip ondan, önden gitmek hususunda izin istedim. O da, bana izin verdi.
Bunun üzerine ben, Medine'ye ulaşma yolunda insanların önüne geçtim. Sonunda Medine'ye geldim. Beni, dayım karşıladı. Bana, devemi sordu. Ona, deve hakkında yaptığım işi anlattım. O da, başka devemiz olmadığı için devenin satışı hususunda beni azarladı.
Resulullah (s.a.v.)'den izin istediğim sırada bana:
“Kızla mı, yoksa dul ile mi evlendin?” diye sormuştu. Ben de:
“Dul kadın ile evlendim” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Senin onunla oynaşacağın ve onun da seninle oynaşacağı bir kız ile evlenseydin ya!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Babam vefat etti yada şehit edildi. Benim küçük kız kardeşlerim var. Onları terbiye edemeyecek ve onların işlerini göremeyecek durumda onlara akran bir kızla evlenmemi hoş görmedim. Bu sebeple onların işlerini görmesi ve onları terbiye edip yetiştirmesi için dul bir kadınla evlendim” dedim.
Resulullah (s.a.v.) Medine'ye geldiği zaman, ben, deveyi onun yanına götürdüm. O da, bana, hem devenin bedelini verdi ve hem de deveyi bana geri verdi. [718][718]
İmam Ahmed, bu hadisi delil getirerek istediği zaman satıcı binebilmek şartıyla hayvan satmanın caiz olduğunu söylemiştir. Yine İbn Ebi Leyla ve İmam Ahmed'in ikinci bir görüşüne göre; böyle bir akid caiz, fakat şart batıldır.
Hanefiler ile İmam Şafiî'ye göre ise; böyle bir akid, fasiddir. Bu konuda mesafenin hiçbir önemi yoktur. Resulullah (s.a.v.), Cabir'e, devenin kıymetini vermek istemiş, fakat gerçek satışı kast etmemiştir. Bir de, buradaki şartın akide dahil olmayıp önce yapılması İhtimali vardır. Bu ise akde zarar vermez. Şart, akide dahil olursa o zaman akid fasid olur.
Hz. Peygamber (s.a.v.), satın aldığı deveyi Medine'ye kadar Câbir'e işareten vermiştir. Bu, devenin satışı esnasında şartın bulunmadığını gösterir.
Hadisin, satışta şart varmış gibi rivayet edilmesine sebep; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, deveyi iade olarak vermeyi vaat etmesidir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, vaadine muhalefeti düşünülemeyeceği için, sanki o şart yerine geçmiştir. Üstelik Câbir'in, bu deve satma olayı düşünüldüğünde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in alışverişte gözetilecek şartlara riayet etmediği görülür. Örneğin, malın teslim ve tesellümü gerçekleştirilmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu muameleden maksadı; Câbir'in devesini satın almak değil, ona yardımcı olmak, ona menfaat sağlamaktır. Çünkü Câbir'in babası Abdullah, Uhud savaşında şehid olmuştu. Geriye ise küçük çocuklar bırakmıştı. Bunun için de, deve alışverişini, bu maksada kalkan etmişti. Bu sebeple de işi pek sıkı tutmamıştır. Medine'ye varınca, hem deveyi ve hem de parayı verince:
“Sen, deveni alıp götürmek için mi alışveriş yaptığımı zannediyorsun?” buyurması bunu gösterir.

Câbir'in devesinin bedeli hakkındaki çeşitli ihtilaflar mevcuttur. Kadı İyâz (ö.544/1149)'a göre, bu ihtilafların sebebi; hadisin mana itibariyle rivayet edilmiş olmasıdır.
Bu rivayetler arasında Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yürürlükte olan iktisadî vaziyete göre, en ma'kul olan rivayet, Buhârî'nin; “Bir ukiyye” olduğu ile ilgili rivayetidir. Çünkü devenin zekat nisabı, 5 deve idi. Gümüşün nisabı ise, 200 dirhem olduğuna göre, bir devenin, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde ortalama kıymetinin 40 dirhem olduğu anlaşılır. Buhârî'nİn de rivayet ettiği gibi, bu rivayet, daha sahihtir.
İsmailî de der ki:
“Ravilerin fiyat miktarı hususundaki ihtilafları hadise zarar vermez. Çünkü hadisin siyakından maksat; Hz. Peygamber {s.a.v)',n kerem ve tevazu'unu, sahabilerine karşı gösterdiği, şefaki ve duasının bereketini açıklamaktır. Bununla birlikte bazı ravilerin, fiyat hakkındaki vehminden hadisin aslını çürütmek lazım gelmez”
Aynî (ö. 855/1451)'de konu ile ilgili çeşitli rivayetlerin arasını şöyle bulamaktadır: “Hadiste ukiyye, mutlak olarak zikredilmiş, fakat bir rivayette: “Bir ukiyye altın” denilerek bundan maksadın ne olduğu bildirilmiştir. Başka bir rivayette ise, “Beş ukiyye gümüşe sattım” denilmiştir. Şu halde satış altınla olmuş, ödeme gümüşle yapılmış demektir.
Ravi de, hadisi, bir defa satış anındaki fiyatla, başka defa ödeme zamanındaki fiyatla rivayet etmiştir. iki yüz dirhem rivayeti, beş ukiyyeye uygundur. Çünkü bir ukiyye, kırk dirhem gümüştür. Dört dinar da, ukiyyeye uygundur. O zamanın dirhem ve dinarları muhtelif idî. İhtimal bir ukiyye alhn, dört dinar ederdi. iki ukiyye rivayetine gelince: Bunlann biri hayvanın kıymeti, diğeri de Resuîullah (s.a.v.)'in sonradan ihsan ettiği ukiyye olabilir. Nitekim bazı rivayetlerde: “Bana bir ukiyye de fazla verdi” denilmiştir.”
Hadis, bakire ile evlenmeye teşvik etmek ve onun faziletini bildirmekle birlikte evlenecek kişilerde denkliğin önemini vurgulamaktadır.
Bu hadis, ilim adamları arasında “Hadisu'1-Baîr” Deve Hadisi olarak bilinmektedir.

22- Bir Şey Ödünç Alıp Da Aldığı Şeyi Daha Hayrlı Olarak Ödeyen Kimse ile *“Sizin En Hayırlınız Borcunu En İyi Şekilde Ödeyeninizdir”* Hadisi

1461- Ebu Râfi' (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) bir adamdan ödünç olarak gsnç bir deve almıştı. Derken Resulullah (s.a.v.)'e zekat malı bazı develer gelmişti. Ebu Râfi'ye, o kimsenin alacağı genç deveyi o adama ödemesini emretmişti. Derken Ebu Râfi' gidip tekrar dönüp geri gelerek:
“Develerin içerisinden ancak altı yaşını bitirip yedi yaşına girmiş onun devesinden daha değerli bir deve buldum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Onu o kimseye ver. Çünkü insanların en hayrlısı, borcunu en iyi şekilde ödeyendir” buyurdu. [719][719]

1462- Ebu Hureyre (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Bir adamın, Resulullah (s.a.v.)'ten alacağı vardı. Bu sebeple ona ağır sözler söyledi. Derken Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri ona sert davranmak istediier. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Hak sahibinin gerçekten konuşmaya hakkı var” buyurarak sahabilere:
“Bu adama, yaşça devesine denk bir deve satın alın da onu ona verin” buyurdu. Sahabiler:
“Biz onun devesine yaşça denk bir deve bulamıyoruz. Ancak yaşça onunkinden daha değerli bir deve buluyoruz” dediler. Peygamber (s.a.v.):
“O halde daha iyi olanı satın alın da onu ona verin. Çünkü sizin borç verişi en güzel olanlarınız, en hayrlı olanlarınızdandır yada sizin en hayırlınız borcunu en güzel bir biçimde ödeyeninizdir” buyurdu. [720][720]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu adama gösterdiği bu ağırbaşlı tavrı, İnsanlık tarihinde benzeri az bulunur örneklerden biridir. O, bir

peygamber olması hasebiyle hem ümmetine ve hem de insanlığa en iyi, en güzel ve en doğru davranış şeklini ortaya koymuştur.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavn, o kaba şahsı son derece etkileyerek onda büyük bir değişiklik yapmış ve Resulullah (s.a.v.)'e dua ermiştir.

23- Bir Canlıyı Kendi Cinsinden Olan Bir Canlı Karşılığında Birbirinden Fazla Olarak Satmanın Caiz Olması

1463- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir köle gelip Peygamber (s.a.v.)'e hicret etmek üzere biat etti. Peygamber (s.a.v.), onun bir köle olduğunu fark etmedi. Derken sahibi gelip onun Peygamber (s.a.v.)'den istedi. Peygamber (s.a.v.), sahibine:
“Onu bana sat” buyurup iki tane siyah köle vermek suretiyle o köleyi o adamdan satın aldı. Bundan sonra bir daha Bu köle midir?” diye sormadıkça hiç kimseden biat almadı. [721][721]

Açıklama:

Mallar; mislî, adedî ve kıyemî olamak üzere üçe ayrılırlar. Buğday, tuz gibi ölçek veya tartı ile alınıp satılanlar mislî, yumurta ve karpuz gibi tane ile alınıp satılanlar adedî, hayvan gibi her biri diğerinden çeşitli yönlerden ayrı olan mallar da kıyemîdir. Bu son gruptaki malların her birisinin kendisine ait bir değeri vardır. Bir hayvan, her yönden diğer bir hayvanın aynı değildir.
Bu hadis, kıyemî malların birbirleri karşılığında satışı sözkonusunu etmektedir. Dolayısıyla da peşin olmak üzere bir köleyi iki köle karşılığında satın almanın caiz oluduğuna delâlet etmektedir.

24- Rehin Ve Rehnın, İkamet Ve Yolculuk Sırasında Caiz Olması

1464- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir Yahudiden veresiye yiyecek satın aldı ve buna karşılık zırhını ona rehin olarak verdi.”[722][722]

Rehin:

Sabit ve devamlı oİma, habs ve men etme; mutlak surette alıkoyma, mutekav-vim bir malı, kıymete sahip olan bir şeyi, bir borç veya hakkın temin edilmesini sağlayacak şekilde hak yerine getirilinceye kadar habs etme, elde tutma.
Mecelle'nin tarifi şöyledir: “Rehin, bir malı ondan mümkün olan bir hak karşılığında hapsetmek ve alıkoymaktır”.
İslâm'dan önce Arap toplumunda rehin uygulaması vardı. Ancak vadesi gelen borç ödenmezse rehin alan rehnedilen şeyi mülk edinebiliyordu. İslâm, rehin akdi müessesesini islâh ederek her iki tarafın da haklarını sağlam esaslara bağladı. Bu arada, borç vadesinde ödenmediği takdirde, rehnin kendiliğinden rehin alanın mülkiyetine geçeceği âdeti yasaklandı.
Rehin akdi, delillerini Kitap ve Sünnette bulur. Kur'ân-i Kerim'de şöyle buyurulur:
“Eğer bir yolculuk yapıyorsanız, bir yazıcı da bulamadıysanız, o zaman borçludan aldığınız rehinler de yeter.”[723][723]
Rehin, özellikle alacağı yazı ve şahitle belgelendirme mümkün olmadığı takdirde teminat vazifesi görür. Borcun, vadesinde ödenmemesi halinde, rehinden karşılanması mümkün olur. [724][724]
Âyette yalnız yolculuk sırasında rehinden söz edilmesi, genellikle yolculuklarda senet tanziminin ve şahit bulmanın mümkün olmaması yüzündendir. Diğer yandan, rehnin yolculuk halinde olduğu gibi, hazarda da alınıp verilebileceği hükmü sünnetle sabittir,

Rehin Akdi ile İlgili Şartlar iki Kısma Ayrılır:

1- Rehin akdi, bir süreye bağlanamaz. iki veya üç ay süre ile rehin vermek gibi bir süre şartı, borcun ifa edilmemesi halinde rehni etkisiz kılar. Diğer yandan rehin akdini bir süre ile sınırlamak, asıl borcun ödeme tarihinden veya henüz ifa edilmesinden Önce rehnin geri verilmesine yol açabilir.

2- Rehin akdi bir şarta bağlanamaz. Rehnin mâhiyeti ile bağdaşamayacak bir şartın bu akitte ileri sürülmemesi gerekir.

Rehnin Rükünleri:

Rehin akdinin rükünleri, icab ve kabulden ibarettir. Akid, rehin verenle alanın icab ve kabul İradelerini açıklamaları sonunda meydana geiir. Rehnin teslim alınmasıyla da işlem tamamlanmış olur.

Rehnedilenle İlgili Şartlar:

Bir nakdin yahut menkul veya gayri menkul bir malın rehin olabilmesi için aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekir.
1- Rehnedilenin alım-satıma elverişli bir mal olması gerekir. İslâm'a göre alınıp satılması caiz olan bir şeyin rehnedilmesî de caizdir.
2- Rehnedilenin mütekavvim bir mal olması gerekir. İslâm'a göre ölü hayvan eti ve kan gibi mal sayılmayan şeylerden rehin de olmaz.
3- Rehnedilecek malın hâlen borçlunun mülkiyetinde olması şart değildir. Bir kimse başkasının malını, sahibinin rızasıyla veya şer'î velayet yetkisine dayanarak rehnedebilir.
4- Rehnedilecek şeyin ortak bir mülk olmaması gerekir. Hanefılere göre taksimi kabil olsun veya olmasın ortak bir mülkün rehni caiz değildir.
5- Rehnedilen şeyin kabzdan sonra, rehin hakkı sahibinin eli altında bulunması gerekir. Meselâ, ağaçlar istisna edilerek yalnız bu ağaçların üzerindeki meyveleri rehnetmek muteber olmadığı gibi, toprağı rehnetmeden üzerindeki ekinleri rehin de caiz olmaz. Çünkü ağaçlar ve arazi rehne dâhil edilmeyince, ürün kabzedilmiş ve rehin alanın kontrolüne girmiş olmaz.
6- Vakıf mallarla, mirî arazilerin rehnediimesi prensip olarak caiz değildir. Çünkü bunlar şahsî mal sayılmaz.

Rehnin Hükümleri:

Rehin akdi meydana gelip, rehnedilen şey karşı tarafa teslim edildikten sonra taraftarın aşağıdaki hükümlere göre hak ve

sorumlulukları doğar:
1- Rehin hakkı sahibi, alacağı ödeninceye kadar rehni hapsetmek ve elinde alıkoymak hakkına sahiptir. Rehneden, rehin mal kurtanlmadan önce ölürse, rehin alan diğer alacaklılardan daha üstün hak sahibi olarak öncelikle rehinden alacağını alır. Rehnedilen, borca yeterli olmazsa, bu kimse miras malından da hakkını talep edebilir
2- Rehin, teminata bağladığı borcun istenmesine engel olmaz. Rehni kabzettikten sonra da rehin alanın alacağını isteme hakkı devam eder.
3- Borcun bir bölümü ödenince, bu borç karşılığında verilen rehnin de bir kısmını geri almak gerekmez. Rehin alan, borcun tümü ödeninceye kadar rehni elinde tutabilir. Ancak ödenen borca, rehinden belli bir kısım karşılık oluyorsa, o kısım geri verilebilir.
4- Rehin akdinde taraflardan birinin veya her ikisinin ölümü ile akid batıl olmaz.
5- Rehin veren ölürse, mirasçıları büyükse, onun yerine geçerek terekeden borcu ödemek suretiyle rehni kurtarmaları gerekir.
6- Rehin alan ölürse, rehin onun mirasçılarının nezdinde de rehin olarak devam eder,
7- Rehnedilen şey, menkul bir mal olabileceği gibi gayri menkul de olabilir. Bir malın satımı halinde, satışa dahil olan müştemilat rehin akdine de dahildir.
8- Rehnedilen şeyden doğan ilaveler, asıl rehin ile birlikte rehnedilmiş sayılır.

Rehnin Gelirinden Yararlanma:

Rehin akdi, rehnin belli bir süre rehin alanın elinin altında kalmasını gerektirir. Bu süre içinde rehnin kullanılması, gelir ve semerelerinden yararlanılması hakkı kime aittir? Meselâ rehin hayvan ise sütü, yünü; bir gayri menkul ise kira geliri; arazi ise, meyve ve ürünler söz konusu olur. Rehin akdi, bir borcu teminata bağlamak için yapılır. Yâni ortada bir borç vardır ve rehin buna karşılık olarak verilmiştir. Durum böyle olunca, İslâm hukukunda borç karşılığı herhangi bir menfaatin sağlanması faiz sayıldığına göre, rehin hakkı sahibinin bu

gelirlerden yararlanması faiz hükmüne girer mi? Konuyu rehin alan ve veren bakımından incelemekle karar vermek mümkündür.

1- Rehin alanın yararlanması:

Rehin alan rehni rehnedenin rızası ile kullanabilir ve rehnin meyve ve süt gibi gelirlerinden yararlanabilir Rehin kullanma veya yararlanma sırasında emânet hükümlerine tabi olur. Telef olursa, karşılığında borç düşmez. Bu konuda Hz. Peygamber'in düzenleyici bazı hadisleri vardır.

2- Rehnedenin yararlanması:

Hanefilere göre, rehin alanın izni olmadıkça rehnedenin rehinden yararlanması caiz değildir. Rehin bir hayvan ise süt, yün ve gücünden yararlanması; ev ise oturması veya bunu kiraya verip kira gelirini alması; elbise ise, giymesi rehin alanın izni olmadıkça caiz bulunmaz. Gerçi rehnin geliri varsa bu, rehnedenin haklarındandır. Bunlar, borcun ödeme tarihine kadar mevcut kalırsa rehne ilave edilerek borçtan hisseleri oranında hesaba dahil edilir. Vade tarihinden önce helak olursa, borçtan birşey düşülmez ve bunlann rehin alana tazmini de gerekmez. Çünkü rehnin süt, yün ve meyve gibi semereleri, rehin hakkı sahibi nezdinde emânet hükümlerine tabi olarak bulunur. [725][725]

25- Selen

1465- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde, Medineliler meyvelerde bir veya iki seneliğine selem yapıyorlardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onlara:
“Kim hurmada selem yapacaksa, belli ölçüde yada belli tartıda, belli bir müddete kadar yapsın” buyurdu. [726][726]

Açıklama:

Selem kelimesi sözlükte; vermek ve teslim etmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; para peşin malı veresiye olmak şartıyla yapılan akiddir. Yani peşin parayla mal satın almaktır.
Selemin sahih olarak meydana gelmesi için riayet edilmesi gerekli bazı şartlar vardır. Bu şartlar şunlardır:
1- Para peşin olarak hemen akid meclisinde ödenmelidir,
2- Para, belli olmalıdır.
3- Mal, belli olmalıdır.
4- Malın teslim zamanı belli olmalıdır.
5- Malın, eğer teslimi bir masraf ve zorluk gerektiriyorsa, teslim yeri de tespit edilmelidir.
6- Mal, mislî bir mal olmalıdır.
7- Malın, teslim edilebilir olması şarttır.
8- Mal, ta'yin ile taayyün eden şeylerden olmalıdır.
9- Mal, deyn zimmette bulunan olmalıdır. [727][727]

26- İhtikarın/Stokçuluğun Haram Olması

1466- Ma'mer'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim ihtikar/stokçuluk yaparsa asi/günahkar olmuştur.” [728][728]

Açıklama:

İhtikâr, sözlükte; biriktirmek, hapsetmek, toplamak demektir. Terim olarak ise çoğunluğun görüşüne göre; yiyecek cinsinden olan bir şeyi satın alıp depolamak, pahalanmasını bekleyerek piyasaya sürmemektir.
Bir malı toplayıp bekletmenin ihtikâr sayılması için bazı şartların bulunması gerekir:
I- Kişi, beklettiği malı kendi arazisinden kaldırmış olmamalıdır. Buna göre; bir kimse kendi arazisinden kaldırdığı mahsulü piyasaya sürmese ve bundan halk zarar da görse muhtekir stokçu sayılmaz. Çünkü kişi, tarlasını ekmek zorunda olmadığı gibi kaldırdığı mahsulü satmak mecburiyetinde de değildir. Ancak, diğer müslümanlar ihtiyaç

içinde yüzerken, onun sırf dahafazla para kazanmak maksadı ile malını satmaması bir müslümana yakışmaz.

2- Stoklanan mal, bizzat o şehirden veya o şehrin banliyösünden satın alınmış olmalıdır. Başka şehirlerden mal getirip deposunda bekleten kişi stokçu muhtekir sayılmaz. Dolayısıyla bu hareketi haram olmaz.

İmam Ebû Yusuf a göre ise, bu da ihtikârdır ve caiz değildir.

3- İhtikâr, satılacak malı bir müddet satmayıp bekletmekle gerçekleşir. Bu müddet bir görüşe göre kırk gün, diğer bir görüşe göre de bir aydır.

Kişinin mal stokiaması, kıtlık zamanında ve daha fazla kazanç sağlamak maksadıyla yapılmış olmalıdır. İmam Nevevî, bolluk zamanındaki stoklama ve kıtlık zamanında kendi ihtiyacı için mal bekletmenin ihtikâr sayılmayacağını söyler. Ancak, insanlara zarar vermese bile gıda maddelerini toplayıp bekletmek mekruhtur.

İnsanların ihtiyacı olduğu halde, Hatların artmasını bekleyerek, satın aldığı malı satmayıp bekletmek ihtikâr caiz değildir. Bunu yapan günahkârdır, âhirette cezayı haketmiştir. Bu, meselenin uhrevî yönüdür.

Yetkili merci, kendisine halkın ihtiyacı olduğu halde bazı kişilerin ihtikâr yaptıkları, mallarını satmadıkları haber verilince; önce onlara nasihat eder, iyilikle mallarını piyasaya sürmelerini ister ve bir müddet bekler. Yine satmazlarsa, ihtikârı terkedinceye kadar hapseder ve onlara uygun göreceği bir ceza verir.

İmam A'zam’a göre mallarını ellerinden alıp zorla satamaz. Çünkü İmam A'zam, kişiliğe çok değer verir. Akil ve baliğ olan bir kimsenin, tasarrufuna hacr konulamayacağını söyler. İmam Ebû Yusuf ve İmam Muhammed's göre ise yetkili kişi, ihtikârcımn malını onun namına satabilir.

İhtikânn hangi tür mallarda cari olduğu, şartlan, caiz olmayan stoklama müddeti gibi konular âlimler arasında ihtilaflıdır. Bu konudaki görüşler özet olarak şöyledir:

1- İhtikâr, her türlü rnalda cereyan eder. Buna göre; piyasaya çıkarılmaması halka zarar verdiği takdirde; insan ve hayvan yiyeceği olan maddelerde, bezde, yağda vs. ihtikâr caridir. Bunları stoklamak caiz değildir. İmam Mâlik, Süfyan es-Sevrî ile Ebû Yusuf, bu görüştedir.

2- İhtikâr, insanların ve hayvanların gıda maddelerinde gerçekleşir. Bu görüş, İmam Muhammed'e aittir.
3- İhtikâr, sadece insanlar için olan gıda maddelerinde olur. İmam Ahmed ile İmam Şafiî'nin görüşleri de, bu yöndedir. [729][729]

27- Alışverişte Yemin Etmenin Yasak Olması

1467- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i: *“Alışveriş sırasında yalan yere yapılan yemin, malın harcanmasına ve kazancının da elden gitmesine sebeptir”* buyururken işittim. [730][730]

1468- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:
“Alışverişte çokça yemin etmekten sakının! Çünkü alışveriş sırasında yafan yere yapılan yemin, malı harcattım, sonra da yok eder.” [731][731]

Açıklama:

Hadis, kişinin malını satmak için yemin etmesinin caiz olmadığını ifade etmektedir. Yemin iki şekilde olur:
1-Yalan yere, yani maida olmayan bir özelliğin olduğunu iddia ederek bir kusurunu gizleyerek veya kendisine pahalıya mal olduğunu söyleyerek yemin etmek. Şüphesiz yalan yere edilen yemin, ticaretin dışında olduğu gibi ticarette de haramdır, son derece günahtır.
2- Yalan yere olmamakla birlikte, malın revaç bulmasını, satışını sağlamak için edilen yemin. Hadiste, men edilen yeminin, yalanla kayıtlı olmayışı; bu şıkkın da hadisin hükmüne girdiğini gösterir. Dolayısıyla, yalan olmasa bile satış esnasında yemin etmek doğru değildir.
Hadiste; malını satan kişi yemin edince belki bunun; malın satımına fayda sağlayacağı fakat sonuç itibarıyla bereketi alıp götüreceği belirtilmektedir.
Yine hadiste, yeminle artan ticaretin, görünüşte bir artış sağladığı ama aslında bunun bere 2 kazancın mahvına sebep olduğu belirtilmektedir. İbn Mâce'nin rivayetinde; Allah (c.c)'ın kıyamet gününde üç grup ile konuşmayacağı, onlara rahmet nazarıyla

bakmayacağı, onları temize çıkarmayacağı belirtilmiş ve “Yalan yeminle malına revaç sağlamak isteyenler” bunlar arasında sayılmıştır.

28- Şufa

1469- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), taksim edilmemiş bulunan her ortaklıkta ev olsun, bahçe olsun şuf'a hakkı olduğunu bildirdi. Ortağına haber vermeden diğer ortağın satış yapması, kendisine helal olmaz. Ortağı isterse ahr, isterse terk eder. Eğer satar da ortağına haber vermezse, ortağı o mala en layık kimsedir.” [732][732]
Şufa kelimesi; çift yapmak, ilave etmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; satılmış olan bir akan belli şartlar dahilinde müşteri veya bayiin rızasına bakılmaksızın satış fiyatı üzerinden üçüncü bir şahsın cebren temellük etmesine denir.
Üçüncü şahsın şufa hakkına sahip olabilmek için satılmış bulunan akarı cebren temellük etmesi içi bazı sebepler vardır. Bu sebepler olmadığı zaman, şufa hakkı da söz konusu değildir. Şuf anın sebeplerini sayarken kuvvetli sebepten zayıf sebebe doğru bir sıra izlenecektir:
1- Satılmış olan akarın kendisinde ortak olmak.
2- Satılmış olan akarın haklarında ortak olmak.
3- Bitişik komşuluk.
Şufe hakkının kullanılması için, sebeplerin yanı sıra bazı şartlar daha aranır. Bu şartlardan birisinin eksikliği, şufa hakkının kullanılmasına engel teşkil eder. Söz konusu şartla şunlardır:
1- Satılan akarın mülk olması.
2- Satılanın akar olması.
3- Üçüncü şahsa şufa hakkını tanıyan kimsenin kendi mülkünün de akar olması.
4- Satılan akarın, başkasına mali bir bedel karşılığında intikal etmesi.
5- Üçüncü şahsın, şufa hakkını tanıyan kimse üzerindeki mülkiyet hakkının satılan akarın satış anından onun cebren temellük edilmesi anına kadar devam etmesi.
6- Satılan akann, eski sahibinin mülkiyetinden hiçbir hakkı tanımayacak şekilde çıkmış olması.

7- Satılmış olan akar, şufa hakkına sahip olan kimseye ait olmaması.
8- Üçüncü şahsın, satılan akarın başkasına intikaline razı olmaması. [733][733]

29- Komşunun Duvarına Hatıl Çakmak

1470- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.): *“Sizden birisi, komşusunun hatılını evinin duvarına koymasına engel olmasın”* buyurdu. Daha sonra Ebu Hureyre:
“Sizi neden buna yanaşmaz görüyorum. Vallahi, bunu, sizin omuzlarınız arasına atacağım” dedi. [734][734]

Açıklama:

Bir müslümanın diğer bir müslümandan duvarına ağaç ucu sokmak yada hatıl koymak üzere izin istemesi, komşular arasında olabilecek bir durumdur. Komşulardan biri ev yaptmr-ken yaptıracağı evin ağaçlarının bir ucunu ekonomik sebeplerle komşusunun duvarı üzerine koymak siıretiyle komşu duvanndan yararlanmak ve bu suretle masrafın ağırlığından kurtulmak ister. Resulullah (s.a.v.), bu hadiste ümmetine, kendi duvarlarından yararlanmak isteyen din kardeşlerinin bu isteklerini reddetmemelerini tavsiye etmektedir.
Hattâbî'ye göre İmam Ahmed'in dışındaki tüm alimlere göre bu hadiste geçen “Engel olmasın” emrinin hükmü, farz değildir. İyi komşuluk münasebetleri türünden bir tavsiye niteliğindedir.
Ayrıca komşunun komşuya iyilik etmesi ve yardımcı olması hususunda bir çok tavsiyelerin bulunduğu bilinmektedir. Komşunun hatıl başlannın, duvarın üzerine konulmasına izin verilmesinin farz olması veya mendub olması, duvar sahibinin evine veya duvarına bir zarar ve tehlike vermemesi şartına bağlıdır. Çünkü başkasına zarar vermemek de İslâm'ın bir emridir. Zarar vermeme gereği dîkkattan uzak tutulmamalıdır.
Hatıl: Duvarlan sağlam tutmak, yukarıdan gelecek ağırlığı her tarafa bölmek için ara sıra konulan kereste yada tuğla tabakası

30- Zulüm Etmenin, Arazi Ve Diğer Şeyleri Gasp Etmenin Haram Olması

1471- Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim zulüm yoluyla başkasının arazisinden bir karış yer alırsa, Allah o kimseyi kıyamet gününde yedi kata yer(in dibîn)den itibaren boynuna dolar.” [735][735]

Gasp:

Başkasının malını zulmen ve zorla almaktır. Gasp, sadece arazi ile ilgili olarak kullanılmayıp her çeşit malın zulmen alınmasıdır. Konu ile ilgili hadis de, arazi ile ilgili gasbı anlatmaktadır.
Hadisin metninde geçen “Şibr” bir karış kelimesiyle; zulmen alınan şeye terettüp ettirecek cezaya maruz kalmada alınan şeyin, az yada çok olmasının fark etmediğine işaret edilmiştir.
“Boynuna dolandırılır”dan kasıt; gasbedilen şeyin, gasbedenin boynuna bir halka olarak konmasıdır. Tabii ki bunu taşımaya gücü yetmeyecek ve dolayısıyla da o gasbı sebebiyle ona azap edilecektir.
“Yedi kat yer”, gökler gibi tabakalar halindedir.
Görüldüğü üzere İslam dini; kişilerin, mal ve mülk edinebileceklerini, bu mal ve mülküne kimsenin zarar veremeyeceğini, velev ki zarar verilmiş olsa yada gasbedilmiş olsa dünyevi bir ceza verilmesi bile kıyamet günü o kimsenin mutlaka cezalandırılacağını belirtmektedir.

31- Arazi Sahipleri Yol Hakkında Görüş Ayrılığına Düştükleri Zaman Yol Genişliğinin Miktarı

1472- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yol hakkında görüş ayrılığına düştüğünüz zaman o günün koşullarına göre yolun genişliği yedi arşın yapılır.”[736][736]

Açıklama:

Bir yerleşim merkezi kurulurken yollarının rahatça gelip geçmeye elverişli olması lazımdır. Bu yolların ne genişlikte olacağını en iyi olarak zamanın ve yerin ihtiyaçları ile devrin örfleri tayin eder. Çünkü teknolojik gelişmeler ve insanların ihtiyaçları, bu tür hususlarda dikkate alınacak en etkili faktörlerdir. Resulullah (s.a.v.)'de bu hususta bir örnek olmak üzere yol genişliğini en azından yedi arşın tayin ve tespit etmiştir.

23. FERÂİZ (MİRAS HUKUKU) BÖLÜMÜ

Ferâiz; farzlar, belirli hisseler demektir. Fıkıhta; ölünün geriye bıraktığı mallann belli ölçülerle varisleri arasında paylaştın İmasından bahseden iîme denir. İslam Miras Hukuku'nu ifade eder. Bu ilmin gayesi, hak sahiplerine haklarını ulaştırmaktır.
Mirasın sözlük anlamı; geçmek, intikal etmek, halef olmak, devam ettirmektir. Terim olarak ise ölünün geride bıraktığı malda hak ve hissesi olan kimselerle her birinin hissesinin miktannı bildiren fıkıh ve hesap kurallarıdır.
Miras ile ilgili hükümler, Nisa: 4/11, 12, 176 ile Enfal: 8/75. ayetlerde geçmektedir. Bu ayetlerde geçen hisseler; 1/2, 1/3, 2/3, 1/2, 1/6, 1/8 oranındaki paylardır.
Bu ayetlerin özeti şu şekildedir; Bir ölünün evvelâ borcu ödenir, vasiyyeti varsa yerine getirilir. Sonra erkek veya kadına hisseleri verilir. Ölenin çocukları yoksa, ana-babasının hissesi artırılır ve erkek kardeşler ile kız kardeşlere hisseler ayrılır. Çocukları da ana-babası da olmayan bir ölünün erkek kardeşleri ve kız kardeşleri bütün mirasını alırlar.

1473- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müslüman, kafire, kafir de müslümana mirasçı olamaz.” [737][737]
Kafirin müslümana mirasçı olamayacağı konusunda bütün İslam alimleri İttifak halindedir. Muaz b. Cebel, Muâviye, Saîd İbnü'l-Müseyyeb, Mesrûk ve bazılarına göre, müslüman da kafire mirasçı olamaz. Buna göre müslümanlığı bırakıp başka bir dine yada ideolojiye dönen kimse de müslümana mirasçı olmaz.

1- Miras Paylarının Sahiplerine Verilmesi Ve Bu Paylardan Geri Kalanın İse En Yakın Erkeğe Ait Olması

1474- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Kur'an'da bildirilen miras paylarını sahiplerine verin. Bu paylardan geri kalan herhangi bir şey ise baba tarafından en yakın erkek kişiye aittir.” [738][738]

Asabe: Bir kişinin erkek vasıtasıyla kendine bağlanan erkek hısımlar ile böyle telakki edilenlerdir. Ashab-i feraiz hisselerini aldıktan sonra kaîanı asabe alır. Ashab-i feraizden bir kimse yoksa terikenin tümü asabenindir.

Asabe önce ikiye ayrılır:

1- Kan hısımlığı sebebiyle asabe.

2- Köle ve cariyeyi hürriyetine kavuşturmaktan doğan asabe.

Kan hısımlığı sebebiyle asabe üçe ayrılır:

A- Kendi başına asabe olanlar Binefsihi asabe: Bunlar ölenle murisle aralarına kadın girmeyen erkek hısımlardır. Bunlar dört sınıf olup şunlardır:

1- Ölenin araya kadın girmeyen erkek usulu. Oğlu, oğlunun... oğlu gibi. Ayette:

“Ölenin çocuğu oğul veya kız varsa ana ve babadan herbirine terikenin altıda biri vardır” [739][739] buyurulur. Burada, babaya belli hisse verilerek, oğul asabelikte artanı almada ondan öne alınmıştır .

2- Ölenin araya kadın girmeyen erkek usûlü. Babası, babasının... babası gibi. Ayette:

“Ölenin çocuğu olmayıp da, O'na ana ve babası mirasçı olduysa, üçte biri anasınındır” [740][740] buyurulur. Burada annenin hissesi belirlenmiş, artanın da babaya ait olacağına işaret edilmiştir.

3- Ölenin babasının araya kadın girmeyen erkek fürûu. Ölenin ana-baba bir veya baba bir erkek kardeşleri ile bunların ilânihaye oğulları gibi. Bununla İlgili olan Kur'anî hüküm şudur: *“Eğer mirasçı erkek kardeş ise çocuksuz ve babasız ölen kız kardeşinin ölümüyle bıraktığı mirasın tamamını alır”* [741][741] Cenâb-ı Allah'ın hükmüne

göre çocuğu ve babası olmayan kimse ölür ve geride ana-baba bir veya baba bir erkek kardeşi kalırsa, mirasın tamamı, ashabü'l-ferâiz'den kimse varsa, bunlardan artanı bu erkek kardeşindir.
4- Ölenin dedesinin erkek fürûu. Ana-baba bir veya baba bir amcalarla, bunların üâni-haye erkek çocukları. Hadiste şöyle buyurulur:
“Nebî (s.a.s.) mirası ana-baba bir erkek kardeşe, sonra baba bir erkek kardeşe, sonra ana-baba bir erkek kardeşin oğluna, sonra baba bir erkek kardeşin oğluna verdi. Amcaların durumunu da aynen bunlar gibi zikretti” [742][742]
Birden çok asabe birlikte bulunursa en yakın ve en kuvvetli olan tercih edilir. Diğerleri mirastan düşer. Resulullah (s.a.v.):
“Ashabü'l-Ferâize hisseierini veriniz. Onlardan artan miras, en yakın erkek hısımındır” [743][743] buyurmaktadır.
Buna göre asabeye miras verilirken şu prensiplere uyulur:
1- Yakın olan uzak olanı düşürür. Bu da ikiye ayrılır:

a- Sınıfta Yakınlık:

Bir önceki sınıftan asabe varken sonraki sınıfta bulunanlar miras alamaz. Meselâ, oğul varken baba veya erkek kardeş miras alamaz. Ancak baba aynı zamanda ashabü'l-ferâiz'den olduğu için bu durumda altıda bir alır.
b- Derecede yakın olan uzak olanı düşürür. Bu durum aynı sınıfta, birden çok asabe bulunması hâlinde sözkonusu olur ve ölene en yakın olan tercih edilir. Meselâ; birinci sınıftan oğul ile oğlun oğlu birlikte mirasçı olsalar, derecede batında yakın olan oğul, torunu düşürür.
2- Kuvvetli olan zayıfı düşürür. Bu durum, sınıf ve derecesi aynı olan birden çok asabe birlikte bulunursa sözkonusu olur. Meselâ; ana-baba bir erkek kardeş ile baba bir erkek kardeş birlikte bulunsalar, hısımlığı kuvvetli olan öz kardeş, baba bir kardeşi düşürür.
Asabe'ye miras verilirken bu, sınıf, derece, yakınlık ve kuvvet durumlarının daima gözönünde tutulması gerekir. Ana-bir erkek kardeşlerle, ana bir amcalar zevi'l-erham grubu içinde yer alırlar.

B- Başkası İle Birlikte Asabe Olanlar (Bigayrihi Asabe):

Bunlar kadınlardan olmak üzere dört çeşit hısımlardır. Erkek kardeşleri ile birlikte müşterek asabe olurlar.
1- Ölenin kızları. Bunlar ölenin oğullan ile müşterek asabe olurlar. Cenâb-ı Allah;
"Allah size miras hükümlerini şöylece emir ve tavsiye eder. Çocuklarınız hakkında, erkeğin hissesi iki kızın hissesi kadar" 744[744] buyurur.
2- Ölenin oğlunun kizlan. Bunlarda ölenin aynı derecede batındaki oğlun oğlu ile asabe olurlar. Yukarıdaki ayette evlad kelimesi oğul ve kız anlamı yanında bunlar olmayınca oğlunun oğlu veya kızı anlamına da gelir. 745[745]
3- Ana-baba bir kız kardeşler. Bunlar öz erkek kardeşlerle birlikte olunca asabe olurlar. 746[746]
4- Baba bir kız kardeşler. Bunlar da baba bir erkek kardeşlerle birlikte asabe olurlar. 747[747]

C) Başkasının Bulunması İle Asabe Olanlar (Maagayrihi Asabe):

Bunlar ölenin kızları veya oğul kızları ile birlikte bulununca asabe olan kız kardeşlerdir. Bunlar iki kısımdır:
1- Ana-baba bir kız kardeşler. Ölenin kızı veya oğlunun kızı ile asabe olurlar. Hz. Peygamber (s.a.s.):
"Kız kardeşleri, kızlarla birlikte bulununca, asabe yapınız" 748[748] buyurmaktadır.
2- Baba bir kız kardeşler, yine ölenin kızı veya oğlunun kızı ile asabe olurlar. Bu konudaki delil, yukarıda zikrettiğimiz hadistir. Ana-baba bir kız kardeş bulunmayıp da, kız veya oğul kızı ile beraber baba bir kız kardeş bulunursa asabe olur.
Burada asabe olan kız kardeşler, ölenin kızı veya oğul kızı ashabü'l-ferâiz sıfatıyla belirli hissesini aldıktan sonra, artanı alırlar. Aynı kuvvette sayıları birden fazla olunca, artanı kendi aralarında eşit olarak paylaşırlar. Üç tane ana-baba bir kız kardeşin asabe olması gibi. 749[749]

2- Kelalenin Mirası

1475- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hasta olmuştum. Resulullah (s.a.v.), Ebu Bekr'le birlikte yaya olarak beni ziyarete geldi. Derken bayıldım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), abdest alıp sonra abdest suyundan üzerime serpti. Bunun üzerine ayı İdim. Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Çocuğum olmadığı için geride kalacak kız kardeşlerim olması hasebiyle malım hakkında nasıl bir işlem yapayım?” diye sordum.
Resulullah {s.a.v), bana hiçbir cevap vermedi. Nihayet;
“Senden fetva isterler. De ki: Allah, kelâle babası ve çocuğu olmayan kimse)nin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor” [750][750] mealindeki miras ayetini indirdi. [751][751]

Açıklama:

Kelâle'nin manası üzerinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür:
1- Geride çocuk ve baba bırakmadan ölen kimsedir. Lügat alimlerinin cumhuru, Hz. Ali ile Abdullah İbn Mes'ud bu görüştedir.
2- Geride baba bırakmadan ölen kimsedir. Hz. Ömer bu görüştedir.
3- Erkek çocuk bırakmadan ölen kimsedir.
4- Anne ve baba bırakmadan ölen kimsedir.
5- Anne ve baba dışında kalan mirasçılar demektir. Hz. Ebu Bekr, Kurtubî, Hanefi alimlerinden Aynî bu görüştedir.
Her ne kadar Câbir'in mirası hakkında inen ayetin,
“Senden fetva isterler. De ki: Allah, kelâle babasız ve çocuksuz kimse)nin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor” [752][752] mealindeki ayet olduğu ifade ediliyorsa da, İbn Cerîr; Câbir'in mirası hakkında inen ayetin, Allah, size, çocuklarınız hakkında; erkeğe, kadının payının
iki misli miras vermenizi emreder [753][753] mealindeki ayet olduğunu rivayet etmiştir. [754][754]

Tirmizînin rivayeti de, İbn Cerîr (ö. 310/922)'in bu rivayetini desteklemektedir. [755][755]
Mâlikî alimlerinden olan Îbnü'l-Arabî (ö. 543/1148), İbn Cerîr'in rivayeti ile Tirmizî'nin. rivayetini, konumuzu teşkil eden hadise tercih ederek bu rivayetlerin arasını te'lif etme yoluna gitmiştir.
Sehârenfûrî (ö. 1346/1927), “Bezlu'l-Mechûd” adlı eserinde bu müşkili şu şekilde çözmeye çalışmıştır:
Aslında Nisa: 4/176 ayeti, Câbir'in mirası hakkında inmiştir. Fakat bu ayeti kerime de, kelalenin mirası açıklanırken söz konusu edilen erkek ve kız kardeşten maksat; anne-baba bir yada baba bir erkek ve kız kardeş değil, anne bir erkek ve kız kardeştir. Nitekim Sa'd b. Ebi Vakkas'ın rivayeti ile Abdullah İbn Mes'ud'un kıraatleri de buna delalet etmektedir.
Durum böyle olunca, anne bir kardeşlerin dışında kalan anne-baba bir kardeşlerle baba bir kardeşlerin mirası bu ayeti kerimede açıklanmamıştır. Bunun üzerine sahabiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den onların mirasları hakkındaki hükmü sormaya başlamışlardır. Nihayet Allah, Nisa suresinin 11. ayetini indirerek onlar hakkındaki hükmünü de açıklamıştır.
Sonuç itibariyle; her iki ayetin inmesine de sebep, Câbir'in mirasıdır. Her iki ayetin de, Câbir hakkında indiğini söylemek mümkündür. Bir başka ifadeyle, yukarıda geçen rivayetler arasında bir çelişki yoktur.

1476- Ma'dân b. Ebi Talha'dan rivayet edilmiştir:
“Ömer İbnu'l-Hattâb, bir Cuma günü hutbe okuyup Peygamber (s.a.v.)'i ve Ebu Bekr'i anıp sonra da:
“Ben arkamdan kendimce daha önemli bir şey bırakmıyorum. Resulüllah (s.a.v.)'e kelâle hakkında başvurduğum kadar hiçbir şey hakkında başvurmamışımda. O da bana kelâle hakkında yaptığı kadar hiçbir şey hakkında ağır söz söylememiştir. Hatta parmağıyla göğsüme dokunup:
“Ey Ömer! Sana Nisa' suresinin sonunda yazın inen ayet sana yetmiyor mu?” buyurdu.
“Ben eğer yaşarsam o hususta öyle bir hükmedeceğim ki, hem Kur'an okuyan kimseler ve hem de Kur'an'ı okumayan kimseler benim hükmümle hükmedeceklerdir” dedi. [756][756]

Açıklama:

Yazın inen ayeften maksat; bazılarına göre ilk mirası ayeti [757][757] kışın ve ikinci miras ayeti yazın indiği için bu adı almıştır. Çünkü o yaz, Veda haccına gidilirken Medine'den çıkılmadan yada bazılarına göre yolda bu ayet inmiştir. Bu ayet ise Nisa suresinin sonuncu ayetidir.
Mirsföta ilgili ilk ayette kelâle hakkında yeterli açıklama bulunmadığından yüce Allah kelâle hakkında yeterli açıklama getiren Nisa suresinin son ayetini indirmiştir.
Bu ayette kelâle hakkında yeterli açıklama ve müctehidierin ictihad etmeleri için yeterli İşaretler ve deliller bulunmaktadır.
Kelâle ilgili ilk ayet şu şekildedir:
“Eğer ölen bir erkek veya kadının, ana-babası ve çocukları bulunmadığı halde kelâle şeklinde malı mirasçılara kalırsa ve bîr erkek yahut bir kızkardeşî varsa” [758][758]
Kelâle ilgili Nisa suresinin sonundaki ayet ise şu şekildedir:
“Senden fetva isterler. De ki: Allah, kelâle babasız ve çocuksuz kimsenin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor.” [759][759]

3- En Son İndirlen Ayetin, Kelâle Ayeti Olduğu Meselesi

1477- Berâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Tam olarak en son indirilen sure, Tevbe süresidir. Son inen ayet ise kelâle ayetidir.” [760][760]
Açıklama: Hadis, Kur'an'ın son ayetini ve tam olarak indirilen son süresini bildirmektedir. Bu hadise göre indirilen son ayet, Nisa suresinin sonundaki kelale ayetidir.
Abdullah İbn Abbâs'tan en son İnen ayetin, riba ayeti olduğu ile ilgili bir rivayet nakledilmiştir. Fakat bu rivayet; “Riba ayeti, riba konusunda inen ayetlerin en sonuncusudur” şeklinde yorumlanmıştır.

4- Ardından Mal Bırakan Kimsenin Malının Mirasçılarının Olması

1478- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'e, üzerinde borç ödemesi bulunan bir kimsenin cenazesi getirildiğinde:
“Geride borcunu ödeyecek bir şey bıraktı mı?” diye sorardı. Eğer borcuna yetecek bir şey bıraktığı söylenirse o kimsenin cenaze namazını kılardı, aksi takdirde:
“Cenazenin namazını kılın!” buyururdu. Ne zaman ki Allah, ona, fetihler ihsan edince:
“Ben müminlere kendi nefislerinden daha yakınım. Dolayısıyla kim borçlu olarak ölürse o borcun ödenmesi bana aittir, fakat kim de geriye mal bırakırsa o mal mirasçılarınındır” buyurdu. [761][761]

Açıklama:

Hadis, bir kimsenin sağlığında borçlarını ödemesi gerektiğine delalaet etmektedir.
Resulullah (s.a.v.)'in, bu borcu, kendi malından ödediğini söyleyenler olduğu gibi, müslümanların yararına gelen mallardan ödediğini söyleyenler de vardır. Bu ödemenin, ona vacip olduğunu ileri sürenler olduğu gibi, teberru suretiyle verdiğini ileri sürenler de olmuştur.
Asıl önemli olan; Resulullah (s.a.v.)'in, ölen bir kimsenin borcunu üzerine alması, onun ahlakının ne kadar yüce olduğunu ortaya koymaktadır.

24. HİBÂT (HİBELER/BAĞIŞLAR) BÖLÜMÜ

Hibe: Kelime olarak “Bağışlamak, lütfetmek, vermek” anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; bir malın bedelsiz olarak bîr başkasına temük edilmesini konu alan anlaşmadır.
Kur'an'da hukukî anlamda hibeden söz eden bir ayet bulunmamakla birlikte geniş kapsamlı bir terim olan “Sadaka” kelimesi, teberru ve hibeyi de içine almaktadır.
Hibe akdinin hukukî hükümleri; kısmen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu konuyla ilgili hadislerine ve geniş çapta İse İslam hukukçularının

yorum ve görüşlerine dayanır.
İslam Hukukunda hibe akdi, genelde, “Bir malın bedel şart koşmaksızın temliki” olarak tanımlanır. Hukuk ekollerinin bu tanıma yaptıkları bazı ilaveler ve ifade değişiklikleri hibeyi; vasiyet, vakıf, ibra gibi benzeri hukukî işlemlerden ayırmaya yöneliktir. [762][762]

1- Bir İnsanın, Sadaka Olarak Verdiği Kimseden Sadaka Olarak Verdiği Şeyi Satın Almasının Mekruh Olması

1479- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“İyi cins bir atını Allah yolunda kullanması için bir kimseye sadaka olarak vermiştim. Sahibi bu ata iyi bakamadı. Bu sebeple o kişinin bu atı ucuz bir fiyatla satacağını düşündüm. Resululiah (s.a.v.)e bu atı satın alıp alamayacağımı sordum. O da:
“Onu satın alma! Sadakandan dönme! Çünkü sadakasından donen kimse, kusmuğuna donüp onu yiyen köpek gibidir” buyurdu. [763][763]

Açıklama:

Kastallânî (ö. 311/923) ve İbn Sa'd (ö. 230/844)'ın “Tabakât” adlı eserinden naklen ifadesine göre; Hz. Ömer'in sadaka olarak verdiği bu atın adı, “Verd” olup Temîm ed-Dârî, bu atı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hediye etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, bu atı, Hz. Ömer'e vermişti.
İbn Hacer (Ö. 852/1447); Hz. Ömer'in, kendisine o atı sadaka olarak verdiği gazinin adının bilinemediği söyler.
Her ne kadar Hz. Ömer'in, bu atı vakfettiğini söyleyenler varsa da, hadiste geçen *“Sadakana dönme”* ifadesi, Hz. Ömer'in, atı vakfetmediğine delil gösterilmiştir.
Bir kimsenin vermiş olduğu sadakayı aynı şahıstan satın almasının hükmüne gelince, cumhur, bunun mekruh olduğunu söylemiştir. Bu hadisteki yasaklama, tenzihen mekruh içindir.
Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre; bir malı sadaka, zekat, kefaret ve adak gibi ibadet niyetiyle veren bir kimsenin aynı malı aynı şahıstan satın alması mekruhtur. Hibe yada başka bir yolla onu kabul edip kendi iradesiyle mülkiyetine geçirmesi de böyledir.

Ayrıca sadaka olarak verilen o malı alan şahıs, onu, bir başkasına satsa yada devretse, sonra sadakayı veren kimse onu , üçüncü şahıstan satın alsa, bu, mekruh olmayıp caizdir.

2- Verilen Sadakadan Ve Bağıştan Dönmenin Haram Olması

1480- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yaptığı sadakayı satın alma geri dönen kimse, kusup da sonra kusmuğuna geri dönüp onu yiyen köpek gibidir.” [764][764]
Açıklama: Hadis; mutlak olarak ve herhangi bir ayırım yapmadan, hibe eden kişinin hibesinden dönemeyeceğine delalet etmektedir.
Hanefi fıkıhçılarından Tahâvî (ö. 321/933), hibeden dönmenin, kusmuğu yutmaya benzetilmesinin, bunun haram olmasını gerektirdiği, fakat başka bir hadisteki hibeden dönmeyi köpeğin kusmuğunu geri yutmasına benzeten ifadenin bu hükmü ters çevirdiğini söyler. Çünkü köpek mükellef değildir. Dolayısıyka köpeğin kusmuğunu yutması caiz olmaz. Öyleyse buna benzetilen şey hibeden dönmek haram olmaz. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, hibeden dönmeyi men etmesi, tenzihen mekruh olduğuna delalet eder.

3- Bağışta Çocuklardan Bazısını Üstün Tutmanın Mekruh Olması

1481- Nu'mân b. Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Nu'mân'ın babası Beşîr, Nu'mân'ı, Resulullah (s.a.v.)'in yanma getirip: bu oğlum Numân'a bir köle verdim” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Çocuklarının hepsine bunun benzerini verdin mi?” diye sordu. Beşîr: “Hayır vermedim” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Öyleyse Numân'a verdiğin köleyi ondan geri al” buyurdu. [765][765]

Açıklama:

İslam alimleri, babanın, sağlığında çocuklarından bir kısmına mal bağışlayıp bir kısmını mahrum etmenin caiz olup olmadığı konusunda İhtilaf etmişlerdir.
1- Babanın, çocuklarından bir kısmını ayırıp bir kısmına mal bağışlaması batıi olup geçerliliği yoktur. İmam Ahmed ile bazı alimler, bu görüştedir.
2- Babanın, bazı çocuklarına, bu şekilde hibe bulunması caizdir. Yalnız mekruhtur. Babanın mal bağışlaması hususunda çocuklarına eşit davranması mendubtur.
3- İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, Ebu Hanîfe ile bazı alimler de bu görüştedirler. Bu alimler, konumuzla İlgili hadisi, mendub olmakla yorumlamışlardır.
Ayrıca bu hadis, bize, bir konuda hakimi şahit tutmanın vacip değil, caiz olduğunu, hibeye sadaka denilebileceğini ve çocuğun yaranna annenin söz hakkı olduğuna göstermektedir.

4- Umrâ (Ömür Boyunca Kullanması için Verilen Mülk)

1482- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;
"Herhangi bir kimseye ve çocuklarına, ömür boyu kullanılması için bir mülk verilirse o mülk, verilen kimsenindir. Verene geri dönmez. Çünkü o kimse, öyle bir şey vermiştir ki, onda miraslar meydana gelmiştir."[766][766]

Umrâ:

"Kâmus"ta tarif edildiğine göre; bir adamın, malını, bir kimseye, kendisinin veya onun hayatına bağlayarak vermesi demektir.
Örneğin, birisi; "Ömrüm oldukça veya ömrün oldukça bu ev senindir, ölümden sonra benimdir" derse, bu muamele, umrâ olmuş olur.
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, umrâ; mal sahibinin ömrüyle kayıtlanabileceği gibi, kendisine mal verilen kişinin ömrüyle de kayıtlanabilir.
Umrâ muamelesi, cahiliye döneminden kalma bir âdettir. Araplar, bir araziyi yada evi, ömür boyunca birisine verir, o adam öldükten sonra

da geri alırlardı.
İslam dini, bunu iptal etmiş, hibelerdeki umrâ şartını hükümsüz sayarak malın hibe edilen kimseye ait olduğunu ifade etmiştir.
Alimlerin büyük çoğunluğu, genel manasıyla, ümranın caiz olduğu görüşündedirler. Mal, sağlığında, kendisine ait olduğu gibi, öldükten sonra da mirasçılarına aittir.
Umrâ, malın aynını mülk olarak bir başkasına vermektir. Dolayısıyla kendisime mal verilen kimse, o malda; satmak, hibe etmek, tasadduk etmek gibi her türlü tasarrufta bulunabilir.
Kaynaklarda genellikle umrâ anlatılırken genellikle gayri menkul olan ev ve arazi örnek verilir. Menkul mallarda umrâ, tasavvur ve hüküm olarak söz konusu edilmemiştir. Yalnız Şafiî alimlerinden Râfî, umrâyı anlatırken köleyi de örnek vermiştir. Bundan, menkul mallarda da ümranın caiz olduğu sonucuna varılmaktadır.
Rukbâ: Özel bir mal bağışlama türüne verilen isimdir. Örneğin, mal sahibinin, başka birine: “Şu evi sana rukbâ yoluyla verdim. Sen benden önce Ölürsen, mal bana geri dönecek. Fakat ben daha önce ölürsem, mal senin olacak” demesi suretiyle yapılır.
Rukbâ'nın, konulduğu fıkhı mana ile ilgisi şu yöndedir: Rukbâ, gözetmek anlamındaki murakabe masdanndan alınmadır. Bu muamaele de, tarflardan her biri, mala sahip olabilmek için, diğerinin ölümünü gözetmektedir.
Rukbâ'nın hükmü, ihtilaflıdır.
Bazı alimler, umrâ ile rukbâyı aynı hüküm içerisinde mütalaa ederek “Umrâ gibi rukbâ da caizdir” demişlerdir. Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazıları ile sonra ki alimlerden İmam Ahmed, İmam ŞâfİÎ, Ebu Yusuf gibi alimler bu görüştedir.
Hanefilerden İmam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed ile İmam Mâlik'e göre , rukbâ caiz değildir. Bunlara göre; rukbâ yoluyla verilen mal, verildiği şahsın elinde ariyet hükmündedir. Dolayısıyla veren şahıs, dilediği zaman alabilir. Bunlar bu konuda, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, umrâya izin verip rukbâyı yasak ettiğini bildiren hadisine dayanmaktadırlar.

25. VASİYET BÖLÜMÜ

Vasiyet:

Kelime olarak; “Emretmek, bir işi birisine ısmarlamak, bir malı ölümden sonra bağışlama” anlamında kullanılmaktadır. Terim olarak ise; dinî ilimlerden fıkıhta ve hadis usûlünde ayrı ayrı manalara gelmektedir.
Fıkıh ıstılahında vasiyet, iki ayrı manada kullanılmaktadır.
1- Bir malı veya menfaati ölümden sonraya bağlayarak bir şahsa veya hayır kurumuna karşılıksız olarak bağışlamak. [767][767]
2- Bir kimsenin ölmeden önce, küçük çocuklannın mâlî işlerini yürütmekte veya terikesinde tasarrufta bulunmakta birisini yetkili kılmasıdır. [768][768]
Malını veya bir malının menfaatına ölümüne bağlayarak bir şahsa veya hayır cihetine hibe eden kişiye vasî, kendisine mal veya menfaat bırakılan vasiyet edilen kişiye veya hayır cihetine mûsâ leh, vasiyet edilen mala ya da menfaate mûsâ bih, vasiyette bulunma olayında İsa denir.
Vasiyet, İslâm'ın meşru kabul ettiği akitlerdendir. Tarihî açıdan bakıldığında vasiyetin İslâm'dan önce de var olduğu görülmektedir.

Vasiyet Çeşitleri:

Vasiyet bir olay veya zamanla kayıtlı olmazsa, mutlak vasiyet, belirli bir olayla veya zamanla “Şu işim olursa”, “Şu zamana kadar ölürsem.” gibi kayıtlı olursa mukayyet vasiyet; mûsâ bihin miktarı, malın üçte bîri, dörtte biri gibi bir oranla değil, belirli bir miktarla belli olursa mürsei vasiyet; miktar belli edilmeden terikenin üçte biri dörtte biri gibi bir oran vasiyet edilirse bu vasiyete de gayri mürsei vasiyet denilir. Vasiyet edilen şeyin mal veya menfaat olması bakımından da vasiyetler, vasiyye bi'l-mal ve vasiyye bil'l-menfaat kısımlarına ayrılırlar. [769][769]

1483- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Vasiyet etmek istediği bir şey olup da üzerinden iki geçen bir müslümanın hakkı ancak vasiyetinin yanında yazılı bulunmasıdır.” [770][770]

Açıklama:

Vasiyet, ölüme bağlı olan bir tasarruftur. Bırakılan mal yada menfaat, sadaka hükmündedir.
İslam Hukukunda, vasiyet, mirasla ilgili hükümler gelmeden önce farz olan bir tasarruftu.
Hanefilere göre; vasiyet etmek vacip değil, müstehabtır.
Mirasçılar kabul etse de, etmese de vasiyet; malın üçte birini aşmamak şartıyla caizdir. Dolayısıyla vasiyet edilen kimsenin mirasçı olup olmamasına ölüm vaktinde itibar edilir. Vasiyet vaktinde itibar olunmaz.
Mirasçılardan bazısının payını azaltmak, bazısının payını yükseltmek için varislerden birine vasiyet yapmak caiz değildir. Bu hususta icma meydana gelmiştir. Yalnız bir kimsenin hiçbir mirasçısı yoksa, malının tamamını vasiyet etmesinde bir sakınca yoktur. Vasiyet edebilir. Çünkü vasiyete engel olan husus; yüce Allah'ın tanıdığı, mirasçılara haktır. Engel ortadan kalkınca, malın tamamını vasiyet etmek sahih olur. [771][771]

1- Malın Üçte Birini Vasiyet Etmek

1484- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Veda haccı yılı hastalığımın artması üzerine, Resulullah (s.a.v.) beni ziyarete gelmişti. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Gördüğün gibi, hastalığım çok şiddetlendi. Ben mal sahibiyim. Bir kızımdan başka da mirasçım yok. Malımın üçte ikisini sadaka olarak verebilir miyim?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Hayır, veremezsin” buyurdu. Sa'd:
“Ey Allah'ın resulü! Malımın yarısını sadaka olarak verebilir miyim?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Hayır veremezsin” buyurdu. Sa'd:
“Üçte birini verebilir miyim?” dedim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
“Üçte biri olur, aslında üçte biri de sadaka olarak vermeye çok yada büyüktür. Mirasçılarım zengin bırakman, onları, insanlara el açar bir halde bırakmandan daha harlıdır. Allah'ın rızasını kazanmak için

vereceğin her nafaka, hatta hanımının ağzına koyduğun her lokma bile sevap kazanmana vesile olur” buyurdu. Sa'd:
“Ey Allah'ın resulü! Ben arkadaşlarımın hicretinden geri mi kalacağım?” dedim. Resulullah (s.a.v):
“Doğrusu sen hayatta kalıp Allah rızası için salih ameller işlersen, bununla ancak yüksekliğin ve derecen artmış olur. Hatta hicretten geri kalmakla bazı insanlar müslümanlar senden yararlanır, diğer bir kısmı müşrikler de senden zarar görür.”
Daha sonra da:
“Allah’ım! Sahabilerimîn hicretini tamamla, onları ökçeleri üzerinde şirke ve küfre geri döndürme!” buyurdu.
Fakat hali üzüntülü olan Sa'd b. Havledir. Mekke'de ölmesinden dolayı, Resulullah (s.a.v.), Sa'd b. Havle hakkında mersiye söyledi. [772][772]

Açıklama:

Sa'd b. Havle, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın babasıdır. Mekke'ye Medine'ye hicret edip Bedir ve diğer bazı gazvelere katılmıştır. Veda haccında ölmüştür.
Sa'd b. Ebi Vakkas, Mekke'deki hastalık günlerinde babasının vefatı üzerine, kendi hayatından da ümit keserek vasiyet etmeye kalkışmıştır. Sa'd b. Ebi Vakkas, veda haccından sonra 45 yada 48 sene daha yaşamıştır.
Sa'd b. Ebi Vakkas, Mekke'den Medine'ye hicret eden muhacirlerdendi. Veda haccı sırasında Mekke'ye gelmişti. Burada hastalanmıştı. Hastalığı sebebiyle Mekke'de kalmak zorunda olduğundan, hicretinin bozulup bozulmayacağı endişesini taşıyordu.
Sa'd b. Ebi Vakkas'ın tek varis olarak bırakacağından bahsettiği bu kızının, Aişe isminde bir kız olduğu ifade edilirken, bazı rivayetlerde de Ümmü Hakem el-Kübrâ isimli bir kız olduğu ifade edilmektedir.
Resulullah (s.a.v.)'in, *“Mirasçılarını zengin bırakman daha hayrlıdır”* derken, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın, bu hastalıktan kurtulacağını ve daha uzun yıllar yaşayıp mevcut kızından başka çocukları dünyaya geleceğini mucize olarak haber vermiş olabilir.
Sa'd b. Ebi Vakkas, bu hastalıktan iyileşip kalkmış uzun müddet yaşamış ve 9 oğlu ile 12 kızı dünyaya gelmiştir.

“Mirasçıların” sözüyle; Sa'd b. Ebi Vakkas'ın kızı ile yeğenlerini kast etmiş olması da mümkündür.
Hadis, malın üçte birini, vasiyet etmenin caiz olduğunu, fakat bundan daha azını vasiyet etmenin ise evla olduğunu bildirmektedir.

1485- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“İnsanlar vasiyet edecekleri şeyin sınırını üçte birden dörtte bire inmelidirler. Çünkü Resulullah (s.a.v.):
“Üçte bir olur, üçte bir bile çok olur” buyurdu. [773][773]

2- Sadakalardan Hasıl Olan Sevabın Ölüye Ulaşması

1486- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e:
“Babam öldü, mal da bıraktı, fakat vasiyet etmedi. Acaba onun namına sadaka versem günahlarına kefaret olur mu?” diye sordu. Peygamber (s.a.v):
“Evet, olur” diye cevap verdi. [774][774]

1487- Hz. Aışe (r.anha) dan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e:
“Annem ansızın öldü. Konuşmuş olsaydı, sanırım ki sadaka verirdi. Onun namına sadaka versem bana ecir var mıdır?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.): vet, var” diye cevap verdi.” [775][775]
Açıklama: Konuyla ilgili olarak 1016 noluh hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

3- Öldükten Sonra İnsana Erişecek Sevap

1488- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“İnsan öldüğünde üç şey hariç bütün amelleri kesilir. Bunlar;
1- *Sadaka-i cariye devamlı suretteki sadaka.*
2- *Faydalanılan ilim.*
3- *Kendisine dua eden salih/iyi bir çocuk.* [776][776]

Açıklama:

Bu hadiste, insanın dünyada işlemekte olduğu amellerinin sevabı, ölümüyle birlikte sona erdiği ve artık bu amellerin sevabı, o kimsenin amel defterine bir daha yazılmadığı, fakat şu üç amelin sevabının insanın ölümünden sonra da yazılmaya devam ettiği ifade edilmektedir.

1- Sadaka-i Cariye:

Bir kimsenin ölümünden sonra da devam eden ve Allah rızası için insanların istifadesine sunulmuş olan hayır müesseseleri, mektepler, camiler, çeşmeler ve vakıflardır. Sözü geçen bu hayırların sevapları kesilmediği için onlara “Sürekli hayır” anlamına gelen “Sadakay-ı cariye” ismi verilir.

2- Kendisinden (Sürekli Olarak) Faydalanılan İlim:

Kişinin sağlığında öğrenip neşretmiş olduğu ilimdir. Kitap yazıp yayımlama şeklinde olabileceği gibi, öğrenilen bilgileri başkalanna öğretme yoluyla da olabilir.

3- Dua Eden Salih Evlât:

İbn Hacer el-Mekki'ye göre, burada *“Salih evlat”* sözüyle kasdedilen, mümin evlattır.
Münavi ise konuyla ilgili olarak şöyle der:
“Aslında ölen bir kimsenin arkasından dua eden her müslümanın duası ölüye ulaştığı halde, burada sadece salih evladın duasından bahsedilmesinin hikmeti; çocukları, anne ve babalarının ardından dua etmeye teşviktir.”

4- Vakıf

1489- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ömer, Hayber'de bir arazi elde etmişti. Günün birinde bu arazi hakkında görüşünü almak için Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Allah'ın resulü! Ben, Hayber'de öyle bir mülk elde ettim ki, şu ana kadar böyle güzel bir mülk benim elime asla geçmemişti. Bu mülk hususunda bana ne buyurursunuz?” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Dilersen aslını vakıf yap onu sadaka vermiş olursun” buyurdu.
“Bunun üzerine Ömer oranın; “Aslı satılmaz, satın alınmaz, miras olmaz, bağış yapılmaz” diye vakıf yaptı.
Ömer, burayı; fakirlere, akrabalara, kölelere, Allah yolunda bulunanlara, yolda kalmışlara, darda kalmışlara sadaka olarak harcandı. Bu malın işini üstelenen kimsenin, -mal sahibi olmaya kalkışmamak suretiyle- yemesi veya arkadaşına yedirmesinde bir sakınca yoktu. [777][777]

Açıklama:

Vakıf kelimesi, sözlükte; hapsetmek anlamındadır. Bundan dolayı mahşerde insanların hesap vermeleri için hapsedildikleri yere “Mevkif” denilmiştir. Çoğulu, “Evkaf”tır. Terim olara ise; bir mülkün

menfaatini insanlara tahsis edip aslını Allah'ın mülkü hükmünde olmak üzere, mülk edinme yada edindirmeden alıkoymaktır.
Vakfedilen malın; alışverişe, hibeye ve mirasa konu olamayacağı hususunda itifak vardır. Çünkü vakıfta asıl olan, belli bir süreyle sınırlandmlmanın olmamasıdır.
Mülkünün bir kısmını yada tamamını vakfetmek isteyen kişi; vakfedeceği şeyin mahiyetini, ne için vakfettiğini ve nasıl kullanılması gerektiğini kesinlikle beyan etmelidir.
Esasen vakıf olayı; yüce Allah'a iman ve hesap gününe hazırlanma şuuruyla yakından alakalıdır. Çünkü Kur'an'da;
“Siz sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcaymeaya kadar asla iyiliğe ermiş olamazsınız. Her ne înfak ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir” [778][778] buyurulmaktadır. Bu ayetinden inmesinden sonra sahabüer, sevdiği mallan infak etme hususunda yarışa girmişlerdir. Yine Resulullah (s.a.v.)'in, Medine'de bulunan ve kendi özel mülkü olan “Fedek Arazİsi”ni, fakir müminlerin ihtiyaçlarının karşılanması için vakfettiği bilinmektedir. [779][779]

5- Vasiyet Edecek Bir Şey Bulamayan Kimsenin, Vasiyeti Terk Etmesi

1490- Talha b. Musarrıf tan rivayet edilmiştir: “Abdullah b. Ebi Evfâ'ya:
“Resulullah (s.a.v.) bir şey vasiyet etti mi?” diye sordum. O da:
“Hayır, bir şey vasiyet etmedi” diye cevap verdi. Ona:
“O halde müslümanlara vasiyet etmek niçin farz oldu yada neden vasiyet etmekle emrolundular?” diye sordu. O da:
“Resulullah (s.a.v.), Yüce Allah'ın Kitab'ın sarılmayı vasiyet etti” diye cevap verdi. [780][780]

Açıklama:
Abdullah b. Ebi Evfâ burada Resulullah (s.a.v.)'in, bir sonraki hadiste de belirtileceği üzere, para ve hayvan namına bir vasiyet etmediğini kastetmektedir. Yoksa 1582 nolu hadiste de geleceği üzere, müşrikleri Arap yarımadasından çıkarılmasını, gelen heyetlere ikramda bulunulmasını ve Müslim, Cihâd 21 (1767); Ebu Dâvud,

Haraç 27-28 (3029)'de de geçtiği üzere Arap yarımadasında iki dinîn bir arada kalmayacağı ve Yahudilerin Arap yarımadasından çıkarılmasını vasiyet etmiştir.

1491- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) dinar, dirhem, koyun ve deve namına hiçbir şey bırakmadı ve hiçbir şeyi de vasiyet etmedi.”[781][781]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatı sırasındandaki vasiyeti malum olup Hz. Âişe bu vasiyetleri o sırada duymamış olabilir.

1492- Esved'den rivayet edilmiştir:
“Günün birinde Aişe'nin yanında, Ali'nin, Peygamber (s.a.v.)'in vasisi olduğunu söylediler. Bunun üzerine Aişe:
“Peygamber (s.a.v.) ona ne zaman vasiyet etmiş ki? Çünkü Peygamber (s.a.v.) benim göğsüme veya kucağıma dayanmıştı. Bir tas istedi, derken kucağıma düşüverdi. Onun öldüğünü bile anlayamadım. Bu haldeyken ona nasıl vasiyette bulunmuş olabilir?” dedi. [782][782]

Açıklama:

Bu hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefat ederken geride hiç bir deve ve koyun bırakmadığı ifade edilirken, bazı kaynaklarda geride yirmi sağmal deve, yedi sağmal koyun, dokuz da sağmal keçi bıraktığı açıklanmakta ise de, bu rivayetler ile konumuzu teşkil eden hadis arasında bir çelişki bulunduğu iddia edilmez. Çünkü bu hayvanlar, Resulullah (s.a.v.)'in özel malı olmayıp zekat malı idiler. Bu sebeple bunlar, Ashabı sufffa gibi fakir sahabilere aitti ve onları bu sahabiler otlatıp sütünü içerlerdi.
Resulullah (s.a.v.)'in, Hayber ve Fedek'teki arazilerine gelince, onlan daha hayatta iken müslümanlar için sadaka olarak bağışlamıştı.

1493- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs:

“Ah o Perşembe günü var ya, Perşembe günü” deyip sonra da ağladı. Öyle ki gözyaşları yerdeki çakıl taşlarını ıslattı. Bunun üzerine ben ona:
“Ey Abdullah İbn Abbâs! Nedir o bu Perşembe günü?” diye sordum. O da:
“Resulullah (s.a.v.)'in hastalığı Perşembe günü şiddetlenmişti. Derken:
“Benden sonra sapmamanız için bana bir yazı malzemesi getirin de size bir yazı yazdırayım” buyurdu.
Bunun üzerine orada bulunanlar yazı malzemesi getirip getirmeme hususunda birbirleriyle tartıştılar. Derken Resulullah:
“Bir Peygamberin yanında tartışma uygun düşmez” buyurdu. Tartışanların bazısı:
“Resulullah (s.a.v.)'e ne oluyor? Rahatsızlığından dolayı kendinden geçip sayıklıyor mu? “Kendisine sorun?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Beni rahat bırakın. Benim içinde bulunduğum durum daha hayrlıdır. Size üç sev vasiyet ediyorum:
1- *Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın!*
2- *Gelen heyetlere benim yaptığım gibi ikramda bulunun!”*
Hadisin ravisi Saîd b. Cübeyr:
“Abdullah İbn Abbâs üçüncüsünde sustu yada söyledi de ben unuttum” dedi. [783][783]

Açıklama:

İmam Malik ile İmam Şafiî, bu hadisi delil getirerek kafirlerin Arap yarımadasından çıkarılmasının vacip olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre akafirlerin Hicaz'a yerleşip yaşamalarına İzin verilmez. Hicaz ile kastedilen; Mekke, Medine ve Yemame'dir.
İmam Azam'a göre, zimmi olan gayri müslimlerin Mescid-i Harâm'a girmelerinde bir sakınca yoktur. Çünkü Peygamber (s.a.v.), Sakif heyetini kendi mescidinde misafir etmişti; halbuki bunlar kâfir idiler. Tevbe: 9/29. ayeti;
“Müşriklerin, müslümanları kendi hükümleri altına alarak istilâ suretiyle Mescid-İ Harâm'a giremeyecekleri” şeklinde yorumlanmıştır. Çünkü daha önce Mescid-i Harama onlar bakarlardı. Mekke'nin

fethinden sonra böyle bir şey kalmadı yada âyet, müşriklerin cahiliyyet devrinde olduğu gibi Kabe'yi çml çıplak tavaf etmelerine müsaade edilmemesi gerektiği şeklinde yorumlanır.

1494- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“İçlerinde Ömer İbnu'l-Hattâb'ın da olduğu bazı kimseler, Resulullah (s.a.v.)'in ölüm hali geldiğinde onun evinde bulunuyorlardı. Resulullah (s.a.v.):
“Gelin size bir şey yazı yazdır ayımda ondan sonra sapmaya siiniz!” buyurdu. Bunun üzerine Ömer:
“Gerçekten Resulullah (s.a.v.)'in hastalığı arttı. Yanımızda Kur'an var. Bize Allah'ın Kitab'ı yeter” dedi.
Derken evde bulunan kimseler görüş ayrılığına düşüp birbirleriyle tartıştılar. Bunlardan bazısı:
“Getirin, Resulullah (s.a.v.) size kendisinden sonra sapmayacağınız bir yazı yazdırsın!” diyordu. Bazısı da, Ömer'in dediğini söylüyordu.
Netice de, Resulullah (s.a.v.)'in yanında gürültü ve anlaşmazlığı artırınca, Resulullah (s.a.v.), onlara:
“Yanımdan) kalkın” buyurdu. [784][784]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in ölüm döşeğinde iken ne yazdırmak istediği alimler arasında ihtilaflıdır. Bazıları, belirli bir şahsa hilafeti vasiyet etmek ve bu suretle meydana gelecek fitne ve fesatların önünü almak istediğini söylemiş; bir takımlan önemli hükümleri kısaca yazdırıp açıklamak istediğini, çünkü nass vârid olmuş bir delil hususunda ancak böylelikle birleşip tartışma ortadan kalkacağını ifâde etmişlerdir. Demek oluyor ki, Peygamber (s.a.v.) önce bu düşündüklerini yazdırmak istemiş yada bu cihet kendisine vahyolunmuş, sonra yazdırmamanın daha uygun olduğu kanaatine varmış veya yine vahiy gelerek ilk emir yürürlükten kaldırılmıştır.
Hz. Ömer'in bu mesele hakkındaki sözü kelâm alimler tarafından ittifakla onun faziletine ve derin anlayışına delil sayılmıştır. Çünkü Ömer (r.a), Peygamber (s.a.v.)'in müslümanlar için katlanılması güç, terk edildiği takdirde cezayı gerektiren bazı şeyler yazdıracağından,

nass sabit olan bu deliller karşısında içtihada da gerek kalmayacağından endişe ederek:
“Bize, Allah'ın Kitab'ı yeter” demişti. Çünkü Yüce Allah,

“Biz bu kitapta hiç bir şeyi eksik bırakmadık” [785][785] ayeti ile

“Bugün dininizi kemale erdirdim” [786][786] buyurmuştu. Hz. Ömer, bunlardan, İlahî dinin tamam olduğunu, bu ümmetin sapıklıktan uzak olduğunu anlamıştı. [787][787]

26. NEZR (ADAK) BÖLÜMÜ

Adak kelimesi, Arapça'da, nezir nezr olarak ifade edilmektedir. Terim olarak ise; bir kimsenin dinen yükümlü olmadığı ibadet cininden bir şeyi kendisi için vacip kılmasıdır. Diğer bir ifadeyle; kişinin farz yada vacip cinsinden bir ibadeti yapacağına dair Allah adına söz vererek o ibadeti kendisine borç kılmasıdır.
Yapılan bir adağın geçerli olabilmesi için, hem adakta bulunan kimseyle ve hem de adağın konusu ile ilgili bazı şartlar vardır:
1- Adağın geçerli olabilmesi için adakta bulunan kimsenin; müslüman, akıllı ve ergenlik çağına girmiş bir kimse olması gerekir.
2- Adağın geçerliliği için adak konusunda aranan şartlar ise şu şekilde sıralanabilir:
a- Adana şeyin cinsinden bir farz veya vacip ibadetin bulunması gerekir. Namaz kılma, sadaka verme kurban kesme, oruç tutma gibi. Buna göre hasta ziyareti yada mevlit okutma yada türbelerde buna benzer yapılan adetler adak konusu olamaz.
b- Adanan şey, bizzat hedeflenen ibadet cinsinden olmalı, başka bir ibadete vesile olduğu için farz yada vacip sayılan bir ibadet olmamalıdır. Abdest alma, ezan ve kamet okumayı, mescide girmeyi konu alan adak geçerli olmaz.
c- Adanan husus, adayan şahsın o anda veya daha sonra yapması gereken farz veya vacip bir ibadet olmamalıdır. Kılmakla mükellef olduğu namaz, tutmakla mükellef olduğu namaz, tutmakla mükellef olduğu Ramazan orucu; adak konusu olamaz.
d- Adanan şeyin meydana gelmesi ve yapılması maddeten ve dinen mümkün ve meşru olması, mal ise adayan şahsın mülkiyetinde

bulunması gerekir. Bir kimsenin sahip olmadığı malı adaması geçersiz, sahip olduğundan fazlasını adaması halinde ise sadece sahip olduğu kadarı hakkında geçerlidir.
e- Adanan fiil; Allah isyanı, bidat günah ve masiyeti içermemektedir. Bu takdirde adak geçersizdir.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, başı açık olarak hacca gitmeyi adayan kadına başını örtmesini emretmesi, günah olan bir şeyi yapmak için bulunulan adağın geçersiz olduğuna delalet etmektedir.
Hattâbî'ye göre; yalın ayak hacca gitme konusundaki adak geçerlidir. Böyle bir adakta bulunan, gücü yetti kadar yürür. Yürüyemez hale gelince, bir şeye biner ve Mekke'de bir kurban keser.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, *"Üç gün oruç tutsun"* sözü; orucun, hedy kurban edilmek üzere Mekke'ye götürülen hayvandan bedel olmasından dolayıdır. Kadın, oruç ile hedy arasında muhayyer bırakılmıştır. Bu, av öldüren ihramlınm; bu avın varsa benzeri yada kıymetini fakirlere vermek yada her müd buğdaya karşılığında bir gün oruç tutmak arasında muhayyer olmasına benzer.

1- Adağın Yerine Getirilmesinin Emredılmesı

1495- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Sa'd b. Ubâde el-Ensârî, Resulullah (s.a.v.)'den; annesinin borcu olan bir adak hakkında fetva istedi. Çünkü annesi, bunu ödeyemeden ölmüştü. Resulullah (s.a.v.):
"Onun adına o borcu sen öde!" buyurdu. [788][788]

Açıklama:

Sa'd'iri annesinin adı, Amra idi. Sa'd b. Ubâde'nin annesinin adağının ne olduğu konusunda kesin bir görüş mevcut değildir. Bu meseleye ışık tutan haberler, birbirleriyle çelişki arz etmektedir. Bu rivayetlerde kadının adağının; oruç, köle azad etmek ve sadaka olduğuna dair kayıtlar yer almaktadır.
Ölen kişinin adak borcunun çeşidi ve cinsine göre alimler arasında farklı görüşler vardır.
Hanefilere göre; ölen kimsenin adak borcu, malî ise, o zaman bu borcunun ödenmesini, ölmeden vasiyet etmişse, o takdirde

mirasçılar bunu ödemek zorundadırlar. Aksi takdirde böyle bir mecburiyetleri yoktur. Vasiyette belirtilen borç, geride bıraktığı malın üçte birini geçmesi halinde de mirasçılar, bu borcun fazlasını ödemek zorunda değildirler.
Adak bedenî ibadetlerle ilgili ise, genelde prensip olarak bu adak başkası tarafından eda edilmez. Çünkü bedenî ibadetlerde niyabet caiz değildir, İmam Ebu Hanîfe, İmam Mâlik ve İmam Şafiî'nin bir görüşü, bu doğrultudadır. İmam Ahmed ile İmam Şafii'nin diğer bir görüşüne göre ise; oruçta niyabet caizdir. Yani bir kimse oruç tutmayı adaşa ve orucu tutmadan ölse, onun yerine bir başkası oruç tutabilir. Hanefiler, Mâlikiler ile Şafiî'nin bir görüşüne göre ise oruçta niyabet olmaz. Ancak orucun yerine fakir doyurulur.
Hacda ise niyabet kesinlikle caizdir. Bir kimse, başkasının yerine hac edebilir.

2- Adak Adamayı Yasaklama Ve Adağın Bir Şeyi Geri Çevirmemesi

1496- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) bir gün bize adak adamayı yasaklamaya başlayıp:
“Adak, hiçbir şeyi geri çevirmez. Onunla sadece cimrinin elinden mal çıkarılır” buyurdu. [789][789]

1497- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Adak adamayın! Çünkü adak adamak, kaderden hiçbir şeye yarar sağlamaz. Onunla sadece cimrinin elinden mal çıkarılır.” [790][790]

Açıklama:

Hadiste; arzuladığı bir sonuca ulaşmak için adakta bulunmanın sonucu o arzuladığı şeyin değişmeyeceği, çünkü olan her şeyin Allah'ın takdirinin eseri olduğu ifade edilmektedir. Ama adak sayesinde normal hallerde bir şey vermeyen cimrilerden mal çıkmış olur. Çünkü cimri, bir şeyin olması halinde sadaka vermeyi yada

kurban kesmeyi adar ve istediği olursa, adadığını vermek zorunda kalacak ve kendisinden mal çıkacaktır.
Adağın, malın çıkmasına sebep olmasında sadece cimrilerin anılması, cimri olmayanla-nn adak sebebiyle mal vermeyecekleri manasına gelmez. Yalnız cömertler bir şey adamadan da sadaka verip hayr ve hasenatta bulundukları için, hadiste, cimriler anılmıştır.
Bu sebeple İmam Şâfıî ile İmam Ahmed başta olmak üzere, İslam Hukukçularının önemli bir kısmı, adak adamanın mekruh olduğu görüşündedir.
Hanefifer ise Allah'a ibadet ve taat yönünden adakta bulunmayı mubah görmüşlerdir.
Sonuçta, bir ibadetin işlenmesine vesile olduğu için bunu müstehab görenler de olmuştur. [791][791]
Konuyla ilgili hadisler ve İslam alimlerinin görüşleri İncelendiğinde, kişinin hiçbir dünyevî menfaat ummadan sırf Allah'ın rızasını kazanmak, ona şükretmek için adak adamasında bir sakınca bulunmadığı görülür. Kişinin, Allah'ın takdirinin değişmesine vesile olması dileğiyle ve ihlastan uzak, belli şartlara bağlı olarak adakta bulunması ise doğru karşılanmamıştır.
Adaklar, Allah'ın takdirini değiştirmez. müslüman kişi, bunu bilerek, ileride olacak bir şeyin en hayrlı şekilde meydana gelmesi dileğiyle yüce Allah'a yalvarması, bunu gerçekleştirmeye vesile olması için sadaka ve ibadet mahiyetinde bir adakta bulunması itikadı bakımdan sakıncalı görülmemiştir.
İslam Hukukçularının, şartsız adağı daha hoş karşılaması, onda ibadet niyetinin daha belirgin olması sebebiyledir. Dünyevî bir menfaati konu edinen şartlı adak ise, ibadet niyetinden ziyade nerdeyse Allah ile bir pazarlık mahiyetini taşıyabileceği için, sonuçta bir ibadetin yerine gelmesi söz konusu edilse bile İhtiyatla karşılanmış, hatta doğru bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah'a isyan ve masiyeti içermediği sürece, hangi grupta yer alırsa alsın, adakta bulunulduğundan yerine getirilmesi dinen vacip görülmüştür. [792][792]

3- Allah'a Masiyet için Yapılan Adak ile Kulun Elinde Olmayan Bir Şeye Yapılan Adağın Yerine Getirilmesi

Gerekmediği Meselesi

1498- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Sakîf kabilesi, Ukayl oğullarının anlaşmalı müttefiki idi. Derken Sakîf, Resulullah (s.a.v.)'in sahabiîerinden iki kişiyi esîr etti. Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri de, Ukayl oğullarından bir kişiyi esîr ettiler ve bu kimsenin beraberinde bulunan Adbâl ismindeki değerli deveyi de aldılar. Adam bağlı olduğu halde Resulullah (s.a.v.) onun yanından geçiyordu. Adam:
“Ey Muhammed’i” diye seslendi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) onun yanına gelip:
“Ne istiyorsun?” diye sordu. Adam:
“Beni niçin esir aldın? Bütün yolcuları geçen Adbâ'yı ne karşılığında aldın?1 dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Seni, anlaşmalı müttefiklerin olan Sakîf'in cürmüne karşılık esir aldım” diye cevap verdi. Sonra onun yanından ayrılıp gitti. Adam tekrar ona seslenerek:
“Ey Muhammedi Ey Muhammedi” dedi. Resulullah (s.a.v.) merhametli ve nezaketli idi. Bu sebeple ona dönüp:
“Ne istiyorsun?” diye sordu. Adam:
“Ben müslümanım” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Eğer bu sözü hürriyetin eündeyken söylemiş olsaydın tamamıyla kurtulurdun!” diye cevap verdi. Sonra çekilip gitti. Adam tekrar Resulullah (s.a.v.)'e seslenerek:
“Ey Muhammedi Ey Muhammedi” dedi. Peygamber (s.a.v.) yine o adamın yanma gelip:
“Ne istiyorsun?” diye sordu. Adam:
“Ben açım, beni doyur. Susuzum, beni su ver!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Senin hacetin bu mu?” buyurdu. Sonra bu adam, Sakif kabilesinin elinde esir olarak tutuklu bulunan o iki müslüman kişiye karşılık fidye olarak salıverildi.
İmrân b. Husayn der ki:
“Ensâr'dan da bir kadın, esîr edildi. Böylece Adbâ da, düşmanlar tarafından alınıp götürüldü. Bu kadın, bağlı vaziyetteydi. Onu götüren insanlar da, develerini evlerinin önünde dinlendiriyorlardı. Derken bir akşam bu kadın bağdan kurtularak develerin yanına geldi. Kadın, bir

deveye yaklaştığında hayvan böğürüp bağırmaya başladı. Nihayet Adbâ'ntn yanına vardı. Fakat o böğürmedi ve hem de pişkin bir deve idi. Kadın, hemen Adbâ'nın arka tarafına oturdu. Sonra hayvanı sürerek yola koyuldu.
Kadını esir alan kimseler, kadının kaçtığını hissedip onu aradılar, fakat kadın onları yakalama hususunda âciz kalmıştı. Bir de eğer Allah kendisini kurtarırsa bu deveyi boğazlamayı Allah için adadı.
Kadın bu vaziyette Medine'ye gelince, insanlar, kadını görerek:
"İşte bu, Resulullah (s.a.v.)'in devesi Adba'dırl' dediler. Kadın ise eğer Allah, kendisini bu deve den dolayı kurtarırsa onu mutlaka boğazlamayı adadığını söyledi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelerek meseleyi kendisine anlattıklarında, Peygamber (s.a.v.):
"Subhanallah! Bu kadın, Adba'yı ne kötü cezalandırmış! Eğer Allah kendisine bu deve üzerinde kurtuluş ihsan ederse, o kimse, bu deveyi mutlaka boğazlayacağını Allah için adamıştı.
Günaha girmek için yapılan adak ile kulun elinde olmayan bir şeye yapılan adağın ifâsı yoktur" buyurdu. [793][793]

Açıklama:

Bir günah işlemeyi adamak, muteber ve oluşmuş bir adak sayılmaz. Yine kişi sahip olmadığı bir malt nezretse bu da oluşmuş ve sahih bir adak sayılmaz.

4- Kabe'ye Yürüyerek Gitmeyi Adayan Kimsenin Durumu

1499- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) iki oğlunun arasında götürülen yaşlı bir adam görüp:
"Bu adama ne olmuş?" diye sordu. Onlar da:
"Yürümeyi adamış" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v):
"Doğrusu Allah, bu adamın kendi nefsine azab ettirmek suretiyle yaptığı ibadetten müstağnidir" buyurup o adama hayvana binmesini emretmiş. [794][794]

Açıklama:

Bu hadis, yaya olarak hacca gitmeyi adayıp da yürümekten aciz olan kişinin bir bineğe binebileceğini göstermektedir. Gerçei burada bu durumda olan kişiye herhangi bir kefaret sözkonusu edilmemiştir. Fakat Ebu Dâvud, Eyman 19 (3295, 3296)'da bu durumda olanların ya bir kurban keseceği anlaşılmaktadır.

1500- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), iki oğlunun arasında onlara dayanarak giden yaşlı bir adam görüp oğullarına:
“Buna ne olmuş?” buyurdu. Oğulları:
“Ey Allah'ın resulü! Adağı var” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Ey ihtiyar! Hayvana bin! Çünkü Allah, senden ve adağından müstağnidir” buyurdu. 795[795]

1501- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Kız kardeşim yalın ayak olarak Beytullah'a Kabe'ye yürümeyi adadı. Bana da, bu meseleyi, onun namına Resulullah (s.a.v.)'e danışmamı emretti. Ben de bu meseleyi, ona danıştım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Hem yürüsün ve hem de yorulduğunda hayvana binsin!” buyurdu. 796[796]

5- Adağın Kefareti

1502- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Adağın kefareti, yemin kefaretidir.” 797[797]

Açıklama:

Hadis, adağın ne olduğunun belirtilmemesi ne bir yemin kefaretin gerektiğini belirtmektedir. Örneğin, bir kimse:

“Ben bir adak adadım” yada “Bir adak benim üzerimde olsun” gibi. Görüldüğü üzere bu adağın; oruç mu, yoksa başka bir şey mi olduğu belirtilmektedir. İşte böyle bir adağın kefareti, bir yemin kefaretidir. Dolayısıyla bu hadis, kefaretin belirsiz adağa ait olduğunun delilidir.

27. EYMÂN (YEMİNLER) BÖLÜMÜ

Yemîn kelimesi, sözlükte; sağ el, kuvvet anlamında kullanılmaktadır. Terim olarak ise; yüce Allah'ın adını zikrederek haberin takviyesidir.
Yemin eden kişi, bir şeyi yapmaya yada yapmamaya yüce Allah'ı şahit tutarak karar verir.
Yemin, yapılış şekline göre iki kısma ayrılmaktadır:
1- Yüce Allah'ın isim veya sıfatıyla yapılan yemin.
2- Yüce Allah'tan başkasıyla yapılan yemin. Bu yemin türü, caiz değildir. Yemin, 3 kısma ayrılmaktadır:

1- Yemin-i Lağv:

Yanlışlıkla veya doğru olduğu zannıyla yalan yere yapılan yemindir..

2- Yemin-i Mün'akid:

Mümkün veya gelecek ile ilgili bir şey hakkında yapılan yemindir.

3- Yemin-i Gamus:

Yalan yere kasten yapılan yemindir

Yemin-i Gamus:

Kişinin yalan kastederek yalan yere Allah adına yemin etmeye denir.
Üzerine yemin edilen şeyin, içinde bulunulan zamandan önce işlenmiş bir fiil olması şart değildir. Ama bazen öyle de olabilir. Örneğin, bir kimsenin, bir başka kimseyi dövdüğü halde “Vallahi, onu dövmedim” diyerek ettiği yemin, Gamus yeminidir.
Gamus yemini, Allah adına yemin etmekten başka durumlarda düşünülemez. Çünkü bu yeminin, kefareti yoktur. Yemin eden kişi,

günahkar olduğu için tevbe etmesi gerekir. Zira burada hem Allah'ın adı hiçe sayılmakla ve hem de bir kimsenin malı haksız yere gasbedilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle de yemin sahibi, Allah'ın gazabjyla karşı karşıya kalmaktadır. Bundan kurtulmak için ilk önce tevbe etmeli, sonra da kimin malını gasbettiyse o malı geri sahibine vermelidir.

1- Yüce Allah'tan Başkası Adına Yemin Edilmesinin Yasak Olması

1503- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Babam Ömer İbnu'l-Hattâb'ı şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v.): *“Doğrusu Yüce Allah, sizi, atalarınız/babalarınız adına yemin etmeyi yasaklıyor”* buyurdu.”
Ömer:
“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in bunu yasak ettiğini işittiğimden beri kendim için ve başkası namına bu yemini hiç etmedim” dedi. [798][798]

2- Lât Ve Uzza Putlarına Yemin Eden Kimsenin Derhal Allah'tan Başka İlah Yoktur Demesi

1504- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim yemin edip, yemininde: “Lâfa yemin olsun ki diyen kimse, hemen Lâ ilahe illallah” desin. Arkadaşına:
“Gel seninle kumar oynayalım” diyen kişi, sadaka versin.” [799][799]

1505- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Putlar/Tağutlar ve babalarınıza/atalarınız adına yemin etmeyin.” [800][800]

Lât:

Taifde Sakîf kabilesine ait bir putun ismidir. Bazıları da, bunun, Kureyş'e ait oİup Nahle'de bulunduğunu söylemişlerdir. Mekke'de olduğunu söyleyenler de vardır. Bu put, cahiliye devrinde Arapların taptıkları üç büyük puttan birisinin adıdır.

Uzzâ:

Mücâhid'e göre; Gatafân kabilesinin taptığı bir ağaçtır. Dahhâk'a göre ise; Gatafân kabilesinin taptığı bir puttur.

Açıklama:

Bu hadiste, Lât ve Uzzâ gibi putları anarak yemin eden kişinin yemininin sonunda "Lâ ilahe illallah" demesi emredilmektedir. Aliyyu'1-Kârî (ö. 1014/1605), bu meseleye, iki açıdan bakılabileceğinî söyler:

1- Kişinin sehven cahiliye devrinden kalma bir adet olarak "Lât" üzerine yemin etmesi. Bu durumda "Lâ ilahe illallah" demesinden maksat; tevbe etmesi, tevhid kelimesini, günahına kefaret kılmasıdır. Çünkü iyilikler, kötülükleri siler. Bu, gafletten dolayı tevbedir.

2- Bu yeminiyle Lâfı ta'zim etmesi. Böyle olursa, anılan yeminden sonra tevhid kelimesi söylenmesinden maksat; İman tazelemektir. Çünkü bu yemin, kişiyi dinden çıkarır. Bu durumda tevbe, masiyetten tevbedir.

Aliyyu'1-Kârî, sözüne devamla der ki:

"Bu hadiste; İslam'dan başka bir şeyle yemin edene kefaret gerekmeyip günahkar olduğuna ve tevbe etmesi gerektiğine delil vardır. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), bu yeminin cezasını, kişinin dininde kılmıştır. Malında değil, sadece keli-me-i tevhidi emretmiştir. Çünkü yemin, ma'kud ile olur. Lât ve Uzzâ'ya yemin edince, bu konuda kafirlere benzemiş olur. Onun için Resulullah (s.a.v.), bunu, kelime-i tevhitle gidermeyi emretmiştir." [801][801]

İmam Şafiî (ö. 204/819), İmam Mâlik (ö. 179/795), Nevevî (ö. 676/1277) ve alimlerin cumhuru ise; "Şöyle yaparsam ben Yahudi ve Hıristiyan olayım, İslam'dan veya Peygamber'den beri olayım" ve benzeri sözlerle yemin eden kişiyi de putlar adına yemin etmeye

benzetmiş ve bunlarla yemin olmayacağını, dolayısıyla da bu sözlerin kefareti gerektirmeyeceğini söylemişlerdir.
Hanefilere göre ise; bir şeyi yapıp veya yapmamak için, “Yahudi olacağına veya Hıristiyan olacağına” dair yemin eden kişiye sözünü yerine getirmediği takdirde kefaret gerekir.

3- Kim Bir Şeye Yemin Eder De O Şeyin Yeminden Daha Hayrlı Olduğunu Görürse O Hayrlı Olan Şeyi Yaparak Yemininden Dolayı Kefaret Vermesinin Mendub Olması

1506- Ebu Musa eİ-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Eş'arilerden bir topluluk içinde, binmek ve yüklerimizi taşıyacak deve istemek için Peygamber (s.a.v.)'e gelip ondan deve istedim. O da:
“Allah'ın adına yemin ederim ki, size deve veremem. Çünkü ben de size verecek deve yok” buyurdu.
Bunun üzerine Allah'ın dilediği kadar durduk. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e bir takım develer getirildi. Yanındakilere, bize yaşları üç ile on arasında olan üç tane beyaz hörgüçlü deve verilmesini emretti. Nihayet yola koyulduğumuz zaman:
“Allah bize bereket ihsan etmez. Biz kendisinden binecek ve yüklerimizi taşıyacak deve istemek için Resulullah (s.a.v.)'e gitmiştik, o da bize deve veremeyeceğine yemin etti. Sonra da verdi” dedik yada birbirimizle böyle konuştuk.
Sonra Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona bu konuştuklarını anlattılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Size yük hayvanlarım ben vermedim. Fakat onları size Allah verdi. Doğrusu vallahi, Allah diler de ben bir şeye yemin eder, sonra ondan daha hayrlısım görürsem hemen yeminime kefaret verip o hayrlı şeyi yaparım” buyurdu. [802][802]

1507- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanında kalıp evine gitmeyi biraz geciktirmişti. Sonra adam ailesinin yanına döndü, fakat küçük çocukları uyur vaziyette buldu. Derken hanımı ona yemeğini getirdi. Adam ise çocuklarının uyumasından dolayı yemek yememeye yemin

etti. Sonra fikrini değiştirip yemeği yedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona durumu anlattı. Resulullah (s.a.v.):
“Bir kimseye bir şeye yemin eder de başka bir şeyi ondan daha hayrlı görürse, o diğer hayrlı gördüğü şeyi yapsın. Yemininden dolayı da kefaret versin!” buyurdu.[803][803]

1508- Temîm b. Tarefe'den rivayet edilmiştir:
“Bir dilenci, Adiyy İbn Hâtim'e gelip ondan bir hizmetçinin değeri yada değerinin bir kısmı oranında bir nafaka istedi. Adiyy:
“Yanımda sana verecek bir şey yok. Ancak zırhlı gömleğim ile miğferim var. Dolayısıyla aileme yazayım da onlar sana bu nafakayı versinler” dedi.
Fakat o kimse buna razı olmadı. Adiyy, adamın bu tavrına kızıp:
“Şunu iyi bil ki, Allah'ın adına yemin ederim ki, sana hiçbir şey vermeyeceğim” diye uemin etti. Sonra o kimse, Adiyy'in teklifine razı oldu. Bunun üzerine Adiyy:
“Yine şunu da iyi bil ki, Allah'a yemin ederim ki, ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Kim bir şeye yemin edip sonra o yemin ettiği şeyin dışında olan bir şeyi Allah için daha takvalı bîr iş görürse o takvalı olan şeyi yapsın” buyururken işitmiş olmasaydım, yeminimden asla dönmez, onun gerektirdiğini muhakkak yerine getirirdim” dedi. [804][804]

1509- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:
“Ey Abdurrahman b. Semure! İdareci olmayı isteme! Çünkü bunu istemen halinde sana verilirse onunla tek başına bırakılırsın. Eğer istemeden sana verilirse bu konuda yardım görürsün. Bir şeye yemin edip sonra da bunun dışında olanı ondan daha hayrlı görürsen derhal yemininden dolayı kefaret ver ve o hayrlı olan şeyi yap!” buyurdu.”

Açıklama:

Bu hadisler, iki hükmü ihtiva etmektedirler:

A- Her hangi bir konuda yemin eden kişinin sözünde durup yemine devam etmesi mi, yoksa yemini bozup keffaret ödemesi mî daha iyidir? Bu mesele, yemins konu olan şeye göre değişir:
1- Farz veya vacip bir şeyi yapmak ya da bir haramı yapmamak için edilen yemin, tâat-tır. Dolayısıyla yemine sadakat gerekir. Yeminin bozulması günahtır. Ramazan orucunu tutmak veya içki içmemek için edilen yemin bu kabildendir.
2- Yukarıdaki maddenin aksi; yani, farz veya vacib bir ibadeti yapmamak ya da haram bir şeyi yapmak için edilen yemin. Bu şekildeki bir yemin bozulur, yani sözde durulmaz, keffaret ödenir. Çünkü yemine sadakatin icabı ya bir borcu terketmek ya da bir haramı işlemektir.
3- Müstehap olan bir işi yapmak için edüen yemin bir tâattır. Bu yemine devam yani sözünde durmak müstehap, yemini bozmak ise mekruhtur.
4- Müstehap bir ameli meselâ bir hastayı ziyareti yapmamak için edilen yenlini bozup keffaretini ödemek müstehap, yemine sadakat ile mekruhtur. Üzerinde durduğumuz hadis bu şıkla ilgili olsa gerektir.
5- Mubah bir işi yapmak ya da yapmamak; meselâ, bir elbiseyi giymemek için yemin edilirse, yemin sahibi yeminine sadakat gösterip göstermemekte muhayyer olmakla beraber sözde durup yemine sadakat göstermek daha evlâdır.
B- Yemin edip de yeminini bozmayı daha hayırlı gören kişi; keffareti, yemini bozmadan mı yoksa bozduktan sonra mı öder? Bu konu âlimler arasında ihtilaflıdır. Keffaretin üç hali vardır:
1-Yemin etmeden önce keffaret ödemek. Bu, hiçbir âlim tarafından caiz görülmemiştir. Yani önce yemin keffareti ödemek, sonra yemin edip daha sonra da yemini bozmak meşru değildir.
2-Yemin edip bozduktan sonra keffareti ödemek. Bu da bütün âlimlerin ittifakı ile caizdir. Yani kişi bir şey için yemin eder, yemininin gereğini
yerine getirmemeyi uygun bulur ve yeminini bozar daha sonra da keffaretini öderse, bu keffaret ihtilafsız geçerlidir.
3-Yemin edip yemini bozmadan önce keffareti ödeyip daha sonra yemini bozmak. İşte bu konu İhtilaflıdır. Alimler bu konuda üç ayrı görüşe sahiptirler:

a.Yemini bozmadan önce, ne şekilde olursa olsun köle azadı, fakir doyurma, oruç tutma keffaret ödemek caizdir. Bu keffareti daha sonra gerçekleştirecek olan yemine riayet etmemek için yeterlidir. İbnü'l-Münzir'in ifadesine göre; Rabîa, Evzaî, Mâlik, Leys ve Hanefîlerin dışındaki şehirler alimler bu görüştedir. Bunlar, bu hadislere dayanırlar. Çünkü Hz.Peygamber bu hadislerin çoğunda önce kefareti, sonra da yemini bozmayı anmışhr. Hatta, bazılarında, "Keffareti öde, sonra yemini boz" ifadesini kullanmıştır.
Kadı İyaz bu görüşün ondört tane sahâbîden nakledildiğini söyler. Hattâbî de; İbn Ömer, İbn Abbas, Âişe (r.anhüma), Hasen el-Basrî, İbn Şîrîn, Mâlik, Evzaî, Şafiî, Ahmed b. Hanbel ve İshak'ın bu görüşte olduklarını; ancak Şafiî'nin, keffaretin oruçla ödenmesi halini istisna ettiğini kaydeder.
b- Keffaret malî bir yolla, yani köle azad etmek, fakir doyurmak veya fakir giydirmek şeklinde ödenecekse, yemini bozmadan önce keffaret ödenebilir. Ama, oruç tutmak suretiyle ödenecekle, yemin bozulmadan keffaret ödenmez.
Bu görüş, Şâfiîlere aittir.
c- Yemin bozulmadan önce keffaret ödenemez. Ödenirse bu yeterli değildir. Yemin bozulduktan sonra tekrarlanması gerekir. Bu görüş, Hanefîlere aittir.
Hanefîlerin, görüşlerini destekledikleri delilleri de şunlardır:
1- Keffaret, günah olan bir işin telafisi için meşru kılınmıştır. Yemin konusunda günah olan bizatihi yemin değil, yemini bozmaktır. Çünkü yemin etmek meşrudur. Bu konuda hiçbir tereddüd ve ihtilâf yoktur. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde birçok yemin mevcuttur. O halde yemin meşrudur, mübahdır. Öyleyse, yemin bozulmadan keffaret olmaz.
2- Bozulan yeminin keffareti farzdır. Yemin bozulmadan önc'e ödenen keffaret ise nafiledir. Nafilenin ise farzın yerini tutması mümkün değildir.
3- Hadislerin bazılarında, önce keffarelin sonra hinsin yemini bozmanın anılması da deli! olamaz. Çünkü Ebû Davud'un da işaret ettiği gibi bazı rivayetlerde durum tam tersinedir. Yani keffaret, yemini bozmadan sonra zikredilmiştir. [805][805]

4- Yemin Eden Kimsenin Yemininin, Yemin Ettiren Kim-Senin Niyetine Göre Olması

1510- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Senin yeminin, konuşmakta olduğunu arkadaşının seni tasdik edeceği şeye göre olur.” [806][806]

Açıklama:

Yemin, bütün durumlarda, yemin eden kimsenin niyetine bağlıdır. Bundan sadece kişinin kendisine yönelik bir davada hakim ile onun vekilinin yemin istemeleri müstesnadır. Bu yemin, edenin değil istenenin niyetine bağlı olur. Bu hadisten murâd budur.
Ama hâkim huzurunda onun teklifi olmaksızın bir dâvada biri yemîn ederse burada ye-mîn sahibinin niyeti mu'teber olur. Bu hususta Allah'a yemîn etmekle kadın boşamaya veya köle azadına yapılan yemîn arasında fark yoktur. Şu kadar var ki, kadın boşamaya veya köle azadına yemîn vermeyi hâkim teklif ederse niyetini gizlemesi kendisine fayda verir; ve yemîn edsnin niyetine itibâr olunur; çünkü hâkimin bu gibi şeylere yemîn ettirmeye hakkı yoktur. O yalnız Allah'a yemîn teklif edebilir.
Niyet gizlemekle yeminden dönülmüş olmazsa da bunu bir kimsenin hakkını iptal edecek yerde yapmak caiz değildir. Bu mesele de ulemâ arasında ittifâkîdir. Bu açıklama, İmam Şafiî ve arkadaşlarına aittir” [807][807]
Hanefilere göre ise yemini teklif eden kimsenin buna hakkı varsa onun niyeti, yoksa yemin edenin kendi niyeti geçerlidir. Onun, niyetini gizlemeye hakkı vardır.
Yeminde niyetin hukuki yönden hükmü budur. Ancak başka şeye niyet edilen yemin, dinî açıdan doğru değildir.
Kısacası, davalarda, yemin edenin değil, yemin ettiren hakimin niyeti önemlidir. Yemin edenin, değişik bir şeye niyet etmesine itibar edilmez.

5- Yeminde İstisna

1511- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet ediidiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Dâvud (a.s)'ın oğlu Süleyman (a.s):
“Bu gece mutlaka yetmiş kadını dolaşacağım, bunların hepsi Allah yolunda savaşacak bir süvari doğuracak” dedi. Arkadaşı, ona:
“İnşallah Allah dilerse” de!” diye uyardı ise de o inşallah demedi. Kadınların hepsini dolaştı, fakat içlerinden hiçbir kadın gebe kalmadı. Sadece bir kadın, bir erkek yarısı doğurdu. Resulullah:
“Muhammed'in nefsini elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, “İnşallah” deseydi çocukları doğup Allah yolunda süvari olarak toptan cihad ederlerdi” buyurdu.[808][808]

Açıklama:

Bu hadis,
“Andolsun biz Süleyman'ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdik, sonra o, yine eski haline döndü” [809][809] ayeti arasında bir bağ görülmüştür.
Ayette kapalı olarak haber verilen fitne ile imtihanın ve taht üstüne bırakılan cesedin neden ibaret olduğu hakkında müfessirler çok çeşitli yorumlar ileri sürmüşlerdir. Bunlann çoğu Kur'an'a uymayan, peygamberlik görevine asla yakışmayan şeylerdir. Bunlar, gerçekten değiştirme ve tahrif eden Ehl-i kitabın uydurmalarıdır. Fahreddîn er-Râzî, bu hurafeleri birçok sağlam delillerle ret ettikden sonra o imtihan için şu bilgiyi ileri sürmektedir:
Süleyman peygamber bir gecede kadınların hepsini ziyaret edeceğini, onlardan herbirinin süvari birer oğlan dünyâya getirib bunlann Allah yolunda savaşacaklarını söylemiş, İnşallah Allah dilerse dememiş ve dolayısıyla o kadınları dolaşmış, Fakat içlerinden yalnız biri eksik doğumlu bir oğlan dünyâya getirmiş, bunu babasının kürsüsü üzerine bırakıvermişler. İşte onun istiğfar etmesi, bu inşallah sözünü unutmuş olmasındandır. [810][810]
Bu hadisle ilgili olarak üç görüş ileri sürülmüştür:
1- Bir gecede bu kadar kadınla birlikte olmanın aklen mümkün olmadığından dolayı kabul etmeyenler. [811][811]

2- Hadiste herhangi bir problemin olmadığı, çok kuvvetli ihtimale göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu olayı yahudilere istinaden ve başka birine örnek olarak anlatıldığı, dinleyenlerin de bunu yanlış anlayarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'den gerçek bir olay gibi anlatıldığı görüşü.[812][812]
3- Bu olayın mucize olduğu, dolayısıyla bu hadisi olduğu gibi kabul edenler.
Gelecekte yapılacak bir işi, "İnşallah" diyerek anlatmak müstehabtır. "Yarın filanca işi yapacağım inşallah" demek gibi.
"İnşallah" yani istisna sözü, yeminin, mün'akid olmasına engeldir. Bir kimse, yemin etse, sonra da bu sözüne ek olarak "İnşallah" dese üzerine yemin verdiği şeyi yapmakla yemininden dönmüş olmaz. Yalnız bunu için iki şart vardır:
1- İnşallah sözünü, yemine bitişik olarak söylemek.
2- Yemin etmezden önce istisnayı niyet etmek.

6- Haram Olmayan, Fakat Yemin Sahibinin Ailesini Rahatsız Eden Bir Şey Hususunda Yeminde Israrının Yasak Edilmesi

1512- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Allah'ın adına yemin ederim ki, ailesi ile ilgili yemin edip de yemininde ısrar etmesi, Allah katında kendisi için yeminini bozup da Allah'ın farz kıldığı kefaretini vermesinden daha günahtır."[813][813]
Açıklama: Yani yeminini bozmakta bir günah olsa bile, yeminde inat ve ısrar etmek daha çok günahtır.

7- Kafirin Adağı Ve müslüman Olduğunda Hakkında Yapılacak Muamele

1513- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Ömer, Resulullah (s.a.v.)'e:
"Ey Allah'ın resulü! Ben, cahiliye döneminde Mescid-i Haram'da bir gün itikafta kalmayı adamıştım" dedi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Adağını yerine getir!” buyurdu. 814[814]

Açıklama:

Hadis; müslüman olmayan bir kimse, bir adakta bulunur, sonra da müslüman olursa, adağının gereğini yapmakta mükellef olduğuna delildir. Buhârî, İbn Cerîr (ö. 310/922) ile bazı Şâfiîler bu görüştedir.
Bazı Şâfiîler, İmam Mâlik ile Hanefilere göre; bu tür adaklar, hükümsüzdür. Bu alimler, bu hadisi, müstehab olma şeklinde yorumlamışlardır.
Bu konuşma; Buhârî, Meğâzî 54'de geçtiğine göre; Huneyn seferinden Mekke'ye dönüş ırasında geçmiştir.

8- Kölelerle/Yanında Çalışanlarla İyi Geçinme Ve Kölesini Tokatlayan Kimsenin Kefareti

1514- Zâdân Ebi Ömer'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Ömer'in yanma gelmiştim. Bir köle azad etmişti. Yerden bir çöp/ağaç dalı yada bir şey alıp:
“Bu azad edişte, teberruan azad etmedeki sevaba eşit olacak bir ecir yoktur. Yalnız Resulullah (s.a.v.)'i:
“Kim kölesine tokat atar veya döverse kefareti o köleyi azad etmesidir” buyururken işittim.815[815]

9- Kölesine/Yanında Çalışana Zina İsnadında Bulunan Kimseye Ağır Ceza Verilmesi

1515- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Ebu'l-Kâsım (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim kölesine zina isnadında bulunursa kıyamet günü o kimseye had vurulur. Eğer söylediği sözü doğru ise o zaman had vurulmaz.” 816[816]

10- Köleye/Yanında Çalışana Kendi Yediğinden Yedirme, Giydiğinden Giydirme Ve Ona Yapamayacağı Şeyi Teklif

Etmeme

1516- Ma'rûr b. Süveyd'den rivayet edilmiştir:
“Rebeze'de Ebû Zerr'in yanma uğradık. Üzerinde çizgili bir kaftan vardı. Kölesinin üzerinde de aynı kaftanın bir benzeri vardı. Ebû Zerr'e:
“Ey Ebu Zerr! Bu iki kaftanı birleştirsen ikisi, bir takım elbise olurdu!” dedik. Bunun üzerine Ebû Zerr şunları söyledi:
“Benim ile dîn kardeşlerimden bir kimse arasında münakaşa geçmişti. Onun annesi Arap olmayıp yabancı idi. Ben de onu annesi sebebiyle ayıpladım. Bunun üzerine beni, Peygamber (s.a.v.)'e şikâyet etti. Derken Peygamber (s.a.v.)'e rastladım”. Bana:
“Ey Ebu Zerr! Gerçekten sen kendinde câhiüyyet izleri bulunan bir kimsesin!” buyurdu. Ben de:
“Ey Allah'ın resulü! Eğer bir kimse insanlara söverse, insanlar da onun anasına-babasına söverler!” dedim. Peygamber (s.a.v.) tekrar:
“Ey Ebu Zerr! Gerçekten sen kendinde câhiliyet izleri bulunan bir kimsesin! Onlar, sizin dîn kardeşi erinizdir. Allah onları sizin elleriniz altına vermiştir. O halde onlara kendi yediğinizden yedirin! Kendi giydiğinizden giydirin! Onlara yapamayacakları şeyleri yüklemeyin! Eğer kaldıramayacakları şeyleri onlara yüklerseniz o zaman onlara yardım edin!” buyurdu. [817][817]

1517- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Yiyeceği ve giyeceği, kölenin hakkıdır. Ona, iş namına da ancak gücü yeteceği şey yüklenir.”[818][818]

1518- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sizden birinize, hizmetçisi, yemeğin sıcağına ve dumanına katlanmış olduğu halde önünüze yemeğinizi hazırlayıp getirdiği zaman o hizmetçiyi kendisiyle birlikte sofraya oturtsun. O da sizinle birlikte yesin. Eğer yemek az ise o zaman o yemekten hizmetçinin eline bir yada iki çiğnem koysun.” [819][819]

11- Sahibine Karşı Samimi Olup Allah'a İbadetini Güzel Yaptığı Zaman Kölenin/Yanında Çalışan Kimsenin Alacağı Sevab

1519- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır;
“Doğrusu köle, sahibine karşı dürüst olup Allah'a ibadetini güzel bir biçimde yerine getirirse o kölenin iki kat sevabı olur.” [820][820]
1520- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyie buyurmaktadır:
“Köle, Allah'ın hakkını ve sahiplerinin hakkını yerine getirdiği zaman onun iki kat sevabı olur.” [821][821]

12- Müşterek Bir Köledeki Hissesini Azad Eden Kimse

1521- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimse, bir köledeki hissesini bağışlar ve kölenin geri kalan kıymetine yetecek kadar malı bulunursa o pay için köleye adaletli bir şekilde kıymet konulur, diğer ortaklarına da hisselerini verir ve köle o kimsenin namına tamamen azad olur. Eğer azad edenin, ortaklarının hisselerini ödeyecek malı bulunmazsa köleden azadladığı hissesi azad olur.” [822][822]

13- Müdebberi Alıp Satmanın Caiz Olması

1522- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ebu Mezkûr adında Ensar'dan bir kimse, kendisine ait olan köleyi, müdebber olarak azad etmişti. Bu kimsenin, bu köleden başka bir malı da yoktu. Dolayısıyla zor duruma düştü. Bu durum, Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Bunu benden kim satın almak ister?” buyurdu.

Açıklama:

Müzayede sonunda Nuaym b. Abdullah, bu köleyi, 800 dirheme satın aldı. Daha sonra Peygamber (s.a.v.), kölenin bu bedelini, o kimseye gönderdi. [823][823]
Müdebber: Hürriyete kavuşması, efendisinin ölümüne bağlı olan köleye denir. Bu şekilde köle azad etmeye de, “Tedbir” denir.
Tedbir dört çeşittir:

1- Tedbir-i Mutlak:

Efendisinin ölümüne bağlanarak yapılan tedbirdir. Efendinin, kölesine:
“Ben öldüğü zaman “Sen hürsün” demesi gibi.

2- Tedbir-i Muallak:

Bir şarta bağlanmış olan tedbirdir. Efendisinin, kölesine:
“Sen şu işi yaparsan ölümümden sonra hürsün” demesi gibi. Bu durumda köle efendisinin sağlığında bu şartyı yerine getirirse efendisinin ölümünden sonra hürriyete kavuşmuş olur.

3- Tedbir-i Muzaf:

Bir vaktin geçmesine yada çıkmasına izafe edilen tedbirdir. “Sen yarından itibaren müdebbersin” yada “Sen falan ayın bitiminde müdebbersin” denilmesi gibi

4- Tedbir-i Mukayyed:

Efendinin, bir vasıf ile mukayyet olan ölümüne bağladığı tedbirdir. Efendinin, kölesine:
“Ben bu hastalığımdan ölürsem” yada “Ben bu yolculuğum esnasında ölürsem sen hürsün” demesi gibi. [824][824]
İmam Şafiî, bu hadise dayanarak müdebber olarak köleyi satmanın caiz olduğu hükmüne varmıştır. Ebu Hanîfe ise, kölenin ancak efendisinin ölümünden sonra hürriyetine kavuşacağından dolayı bu tür satışın caiz olmadığını ileri sürmüştür.

Hafız Zeylaî'nin ifadesine göre; konu ile ilgili hadislerde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, satılmasına izin verdiği köleden maksat; tedbir-i mukayyetle müdebber kılınmış köle olabileceği gibi, bu kölenin satılmasından maksat; gerçek anlamda satılması olmayıp kiraya verilmiş olması da mümkündür. [825][825]
Resulullah (s.a.v)'in, müdebber olarak azad edilen bir köleyi satması, sahibinin başka malı olmadığı içindir. Halbuki Ebu Mezkûr, borçlu idi. Bu nedenle de Resulullah (s.a.v.), son olarak elinde kalan kölesini de azad ettiğini ve bu suretle kendini borçlu ölmek tehlikesine karşı maruz bıraktığını görünce, onun bu filini nakzetmeyi maslahata daha uygun bulmuş ve kölenin kıymetini kendisine göndermiştir. [826][826]

28. KASAME, MUHARİBİN (MUHARIPLER), KISAS VE DİYÂT (DİYETLER) BÖLÜMÜ

Kasâme kelimesi sözlükte; güzel yüzlülük ve yemin gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak ise mezheplere göre farklılık gösterir.
Hanefilere göre; katili bilinmeyen ve üzerinde öldürme izleri bulunan bir maktulün bulunduğu yer halkından elli kişinin usulüne göre yemin etmeleridir.
Buna göre bir köyde, kasabada yada mahallede yada mahallelere ses ulaşacak bir mesafede yada birisinin mülkünde bir ölü bulunsa ve bu ölünün üzerinde darb izi, bıçak ve kurşun yarası gibi öldürme alameti olsa ve katili bilinmese, o yerin halkından elli kişiye:
“Bu adamı ben öldürmedim ve öldüreni de bilmiyorum” diye yemin ettirilir. İşte buna, Kasâme denilir. Yemin ettikleri zaman diyeti verirler, kısastam kurtulurlar. Yemin etmeyen çıkarsa, yemin edinceye kadar hapsedilir.

Muharipler:

Allah'a ve Resulüne karşı savaş açan kimselerdir. Bunlar, Maide: 5/33-34'de geçtiği üzere, bunlara uygulanacak ceza; ya öldürülmeleri, ya asılmaları, ya elleri ile ayaklarının çaprazvari

kesilmesi yada sürülmeleridir. Bu, onların dünyadaki rüsvaylığıdır. Ahirette de onlar için büyük bir azab vardır.

Kısas:

Bir İslâm hukuku terimi olarak kısas; ferdin hakkı olarak yerine getirilmesi gereken, âyet ve hadislerde miktarı belirlenen ve suçlunun bedenine yönelik bulunan cezayı ifade eder. Kısas cezasını gerektiren suçlar.
Kasten adam öldürme ile bazı kasten yaralama ve sakat bırakma eylemlerini kapsamına alır.

Diyet:

İnsan veya insan uzvunun telef edilmesi karşılığı olarak verilmesi gereken tazminat, kan bedeli.
Diyetin meşruiyeti, Kitap, Sünnet ve Sahâbe-i Kiram'ın İcmâ-ı ile sabittir. Bilindiği gibi kasten öldürme hadisesinde "Kısas" gündeme girer. Kısas cezasında, hem Allah'ü Teâlâ'nın hukuku, hem kul hukuku bir aradadır. Kısasın icra edilebilmesi için, öldürülen kimsenin velisinin cezasının tatbikini istemesi esastır. Zira Kur'ân-ı Kerim'de:
"Kim, mazlum olarak öldürülürse, biz onun öldürülenin velisine bir salâhiyet vermişizdir. O da öldürülenin velisi, öldürmekte aşırı gitmesin. Çünkü o, zaten yardıma mazhar olmuştur" [827][827] hükmü beyan buyurulmuştur. Öldürülen kimsenin velîsi, kısası talep etmek veya diyete razı olmak noktasında serbesttir.
Kısasın tatbiki, affetme veya sulh yapma noktasında tek yetkili, maktulün velîsidir. Esasen, zarara uğrayanların başında da, maktulün velileri gelir.
İnsan veya insanın bir uzvunun telef edilmesi, kasten veya hataen olabilir. Mümin bir erkek, hataen bir kardeşini öldürürse, maktulün velîsine diyet vermek mecburiyetindedir. Bu husus Kat'i nassla sabittir.
Öldürülen mümin bir erkeğin diyetinin bin dinar altın olduğu Sünnet'le sabittir. İmam Azam Ebu Hanîfe (rh.a) diyetin yüz deve [828][828] veya

bin dinar altın veya on bin dirhem gümüş olarak verilmesinin esas olduğunu söylemiştir.
Öldürülen kimsenin müslüman olup olmamasının diyetin miktarına etki edip etmemesi hususunda iki ayn görüş vardır. Hanefî fukahası, Resûlullah'ın:

“Her ahid sahibinin diyeti bin dinar altındır” [829][829] hadisini esas alarak, Darü'İslâm tebaasından olan gayrimüslimin zimmînin diyeti, tıpkı müslümanın diyeti gibidir, hükmünde ittifak etmiştir.
İkinci görüş gelince, İmam Şafiî Amr b. Şuâyb (r.a)'dan rivayet edilen:
“Zimmînin gayrimüslimin diyeti; müslümanların diyetinin yansıdır” [830][830] hadisini esas alarak, eşitlik sözkonusu olmayacağını beyan etmiştir.
İslâm uleması, “Diyetin kim tarafından ve nasıl ödeneceğini” izah ederken, “Akile” üzerinde durmuştur. Bilindiği gibi, akıl kelimesi, men etmek, tutmak ve korumak gibi mânâlara gelmektedir. [831][831] Hataen bir cürüm işleyen kimseden diyet borcunu kaldırmak ve onun suç işlemesini önlemek, baba tarafından en yakın akrabalann görevidir. Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Huzeyl kabilesinden iki kadının kavgası sonucu ortaya çıkan cenin cinayetini hükme bağlarken, hamile kadının karnına vuranın âkılesine hitaben:

“Kalkınız ceninin diyetini gurreyi veriniz” [832][832] emri, bu hususta katî bir delildir. Kasden işienen cinayetlerde akile herhangi bir ödemede bulunmaz.
Hanefi fukahası:
“Beş yüz dirheme kadar olan cezalarda, akile, hiçbir şey ödemekle mükellef değildir. Bunu cinayeti işleyen kimse bizzat kendisi öder. Beşyüz dirhem gümüşü yaklaşık 100 koyun fiyatını aştığı zaman, suçlunun âkılesine dahil olan kadın ve çocukların dışındaki her ferd üç veya dört dirhem ödemek durumundadır. Hz. Ömer (r.a), Rasûlullah'tan bu ödemenin üç yıl içerisinde olacağını rivayet etmiştir” [833][833] hükmünü esas almıştır.
Hataen bir cinayet işleyen kimsenin, yakın veya uzak hiçbir akrabası veya bağlı bulunduğu bir divan yoksa, Beytü't-Mâl, âkile görevini üstlenir ve İslâm devleti diyeti öder. [834][834]

1- Kasame

1523- Sehl b. Ebi Hasmc (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Abdullah İbn Sehl ile Muhayyisa, başlarına gelen bir sıkıntıdan dolayı Hayber'e çıkmışlardı. Az sonra Muhayyisa gelip Abdullah İbn Sehl'in öldürüldüğünü ve bir kuyuya yada bir çukura atıldığını haber verdi. Ardından Yahudilere gidip:
“Vallahi, onu siz öldürdünüz” dedi. Yahudiler:
“Vallahi, onu biz öldürmedik” dediler.
Daha sonra dönüp kavminin yanına geldi. Bunu, onlara anlattı. Daha sonra kendinden büyük olan kardeşi Huveyyisa ve Abdurrahman b. Sehl ile birükte geldiler. Muhayyisa konuşmaya davrandı. Hayber'de bulunan da o idi. Fakat Resulullah (s.a.v.), yaşı kast ederek, Muhayyisa'ya:
“Büyük konuşsun, büyük” buyurdu.
Bunun üzerine Huveyyisa konuştu. Sonra Huveyyisa konuştu. Resulullah (s.a.v.):
“Ya arkadaşınızın diyetini verirler yada savaşa hazır olduklarını bize bildirirler” buyurdu.
Resulullah (s.a.v.), bu hususta onlara mektup yazdı. Yahudiler:
“Vallahi, onu biz öldürmedik” diye cevap yazdılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.); *“Huveyyisa, Muhayyisa ve Abdurrahman b. Sehl'e:*
“Sizden elli kişi yemin verebilirseniz, arkadaşınızın kanını hak edersiniz?” buyurdu. Onlar:
“Hayır” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“O zaman Yahudiler(den elli kişi, arkadaşınızın kendileri tarafından Öldürülmediğine dair) sîze yemin etsinler!” buyurdu. Onlar:
“Onlar, müslüman değildirler” dediler.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ölen kimsenin diyetini kendi yanından verdi. Onlara, yüz dişi deve gönderip bu devler onların ta evlerine/yurtlarına kadar götürüldü.
Hadisin ravisi) Sehl:
“Gerçekten beni onlardan kızıl bir dişi deve tepti” dedi. [835][835]

Açıklama:

Hadis, Kasâmenin meşru olduğuna delildir. Bütün İslam alimleri, Kasâmenin meşru oluşunda ittifak etmekle birlikte uygulaması yönünden bazı farklı görüşlere sahiptirler.
Huveyyisa ile Muhayyisa, iki kardeştirler. Öldürülen Abdullah'ın amcasının oğullarıdırlar. Abdurrahman ise, öldürülen Abdullah'ın kardeşidir. Bunlar, öldürülenin kardeşi olan Abdurrahman'dan daha büyüktürler. Dolayısıyla konuşmaya ilk önce başlamak istemişti.
Bu hadisten anlaşıldığına göre; seviyelerinin eşit olduğu yerlerde söz hakkı büyüklere verilir. Fakat küçük, büyüklerden daha bilgili ve daha faziletli ise küçüğün söz almasında bir sakınca yoktur, hatta küçük tercih edilir.
Bu hususta şöyle bir olay meydana gelmiştir:
"Ömer b. Abdulaziz, halife olunca, huzuruna Irak'tan bir heyet gelir. Aralarında bir genç söze başlamak isteyince, Ömer b. Abdulaziz:
"Büyüğün konuşsun" der. Bunun üzerine genç:
"Ey Müminlerin emİri! Mesele büyüklük başla değil, eğer Öyle olsaydı müslümanların arasında senden daha çok yaşlıları vardı. Onların halife olması gerekirdi" deyince, Ömer b. Abdulaziz:
"Doğru söyledin. Konuş. Allah senden merhametini esirgemesin" dedi.

1524- Ebu Seleme b. Abdurrahman ile Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne'nin azadlısı Süleyman b. Yesâr yoluyla Resulullah (s.a.v.)'in ashabı Ensar'dan bir kimseden rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), kasameyi, cahilîye döneminde olduğu şekliyle uyguladı." [836][836]

2- Müslümanlara Savaş Açanlar ile Mürtedlerin Hükmü

1525. Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Ureyne kabilesinden bazı insanlar, Medine'ye Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelmişlerdi. Fakat şehrin havası onlara iyi bulmayıp karın hastalığına yakalanjdılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelip durumlarını ona anlattılar. Resulullah (s.a.v.), onlara;
"İsterseniz zekat develerinin bulunduğu yere gidin de onların sütlerinden ve idrarlarından için" buyurdu.

Onlar da bunu yaptılar, sonra da iyileştiler. Sonra da çobanlara saldırıp onları öldürdüler ve İslam'dan döndüler. Üstelik giderlerken de yanlarında Resulullah (s.a.v.)'in develerini de sürüp götürdüler. Bu durum, Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. Peygamber (s.a.v.), onların peşlerinden bazı kimseler gönderdi. Bunun üzerine Ureyneliler, Peygamber (s.a.v.)'e getirildi. Peygamber (s.a.v.), müslümanlara savaş açmalarından dolayı onların ellerini ve ayaklarını kesti, çobanlan öldürmelerine kısas olarak gözlerine mil çekildi ve onları ölünceye kadar Harre denilen yerde bıraktı." [837][837]

Açıklama:

Ureyne kabilesinden yedi sekiz kişilik bir grup Medine'ye gelerek müslüman oldular. Ancak Medine'deki ikametleri esnasında, Medine'nin havası kendilerine ağır geldi ve hastalandılar. Renkleri soldu, zayıf ve bitap bir hale düştüler. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e müracaat ederek, şehri terkedip develerin yanına gitmek istediler. Resulullah (s.a.v.), onlara, develerin yanına gitmelerine izin verdi ve tedavi olmalan için, develerin idrar ve sütlerini içmelerini tavsiye etti. Develer, Küba civarında, Zü'1-Hader denilen yerde idi. Sayıları 15 kadar olan bu develer sağılıyordu. Bir kısmı zekat devesi, bir kısmı da Resulullah (s.a.v.)'in şahsi malı idi.
Adamlar develerin yanma gittiler, efendimizin tavsiyesi istikametinde süt ve idrarlarından içtiler. Allah'ın izni ile tedavi oldular. İyileşip kendilerine gelince, irtidat ettiler ve develerden birisini kestiler. Çobanlardan birisi olana Yesâr'ın ellerini ve ayaklarını kestiler, gözlerine diken batırarak oydular ve güneşin ortasında ölüme terk ettiler. Geri kalan develeri de alıp götürdüler. Sağ kalan çoban, Medine'ye gelerek hadiseyi Resulullah (s.a.v.)'e haber verdi. Resulullah hemen peşlerinden yirmi kişilik bir süvari müfrezesi gönderdi. İçlerinde iz sürücüler de vardı. Başlannda Kürz b. Cabir el-Cihrî bulunan bir müfreze kısa zamanda suçlulan yakalayıp Resulullah (s.a.v.)'e getirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de onları kendi yaptıklarına uygun bir şekilde cezalandırdı. Ellerini ve ayaklannı kestirdi, gözlerine mil çektirdi ve Harre denilen yer-e güneşin altına attırdı. Sıcağın altında: "Su su!" diye bağırdıkları halde hiç kimse bunlara su vermedi. Böylece geberip gittiler.

İslam'dan dönen, develeri çalan ve çobanı işkence ederek öldüren Ureynelilere verilen bu ceza, bir çok alime göre hadislerin tercümesi esnasında meali verilen, Maide suresinin 33. ayetinin inişine sebep olmuştur. İşaret edilen ayette, yüce Allah, Allah'a ve Resulüne karşı savaş açanlara verilecek cezayı beyan buyurmuştur. Ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.)'in uygulamasından gözleri oyma dışındakiler bırakılmıştır.

Konu ile ilgili fıkhı hükümlere geçmeden önce akla gelmesi muhtemel bir iki noktaya işaret etmek istiyoruz.

1- Rivayetlerden birisinde Resululİah (s.a.v.)'in, adamların el ve ayaklannı kestirdikten sonra damarlarını dağlamayıp, kanın akmasına göz yumduğuna işaret edilmektedir. Hırsızlık ve yol kesme gibi suçlara uygulanan el ve ayak kesme cezalarında, kanın durması için kesilen yer ateşle dağlanıp damar büzdüriildüğü halde acaba burada niçin yapılmamıştır?

Bu soruya şöyle cevap verilmiştir: Bu adamlar dinden çıktıkları için zaten Ölümü hak etmişlerdir. Dolayısıyla ölümlerini engelleyecek bir muamelede bulunmaya gerek yoktur.

2- Resûlullah (s.a.v.), bunlara; e! ve ayaklarının kesmenin yanı sıra, gözlerini oymak, çöle terkedip su vermemek, çarmıha germek gibi çok katı cezalar vermiştir. Oysa müsle, İslam'da haramdır. Resûlullah, bu cezaları niçin vermiş olabilir?

Bu muhtemel soruyu da şöyle cevaplamak mümkündür:

Kadı İyâz (ö. 544/1149)'ın bildirdiğine göre; bu ceza, had cezalan ve muharebe ile ilgili ayet inmeden önce verilmiştir. Dolayısıyla efendimiz bu cezayı, had olarak değil, kısas olarak vermiştir. müslüman çobanın gözünü oydukları için kısas olarak Resûlullah'da onların gözlerini uydurmuştur. Ama ayet indikten sonra bu ceza neshedilmiştir. Bazı alimlere göre ise, muharebe ayeti, hadiste anılanlar hakkında inmiş, ama Resuluüah onların çobana yaptıklarına karşılık kısas olarak bu cezayı vermiştir.

Çöle atıldıktan sonra bunlara su verilmemesi meselesine gelince, Hz. Peygamber'in su veriimemesi yolunda bir emri yoktur. Suyu sahabeler vermemişlerdir.

Kadı İyâz'a göre, ölüme mahkum edilen birisinin bir de su verilmemek suretiyle ceza-landmiması caiz değildir.

Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre ise, bu adamlar dinden dönüp çobanı öldürdükleri için, ne su istemeye ve ne de başka bir iyi muameleyi beklemeye haklan yoktur. Hatta yanında abdest alacak kadar su bulunan kişinin o suyu ölümden ya da şiddetli susuzluktan korkan bir mürtede verip de teyemmüm etmesi caiz değildir. Fakat suyu isteyen bir zımmi veya hayvan olursa vermek gerekir.
Hadis-i şeriflerde temas edilen Maide suresinin 33. ayetinde
"Şüphesiz Allah ve Resulü ile savaşanların ve yeryüzünde fesad çıkaranların cezası..... öldürülmeleri veya asılmaları yada ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yada yerlerinden sürülmeleridir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahirette de büyük bir azab vardır" şeklinde anılan cezaların Allah Rasûlüne karşı muharebe edenlere mahsus olduğunu görüyoruz. Hadiste anlatılan hadisede İse Ureynelüer, dinden çıkmışlar, çoban öldürmüşler ve deve çalmışlardır.
Bunların yaptıkları, "Muharebe" kelimesinden ilk aklımıza gelen anlam içine girmemektedir. O halde ayet-i kerimedeki muharebe sözcüğünden neyi anlayacağız? Bunu açıklığa kavuşturmamız gerekir.
Aşağı yukarı görüşü nakledilen alimlerin tümüne göre ayetteki muharebe edenden maksat, silahla İnsanlara saldıran, onların mallarına ve canlarına musallat olan kişi ya da kişilerdir. Ulemâ bu anlayışta hem fikir oldukları halde saldırının şehir içi ve şehir dışında olması halinde muharebe hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağında ihtilaf etmişlerdir.
Ayet-i kerimede, Allah'a ve Rasûlüne karşı savaş edenlere birtakım cezalar öngörülmektedir. Bu cezalann hepsi mi verilecektir? Hakim bu cezalardan istediğini vermekte muhayyer midir? Yoksa ayetteki belirli cezalar belirli suçlara mı hastır? Bu konu alimler arasında tartışmalıdır. Şimdi bu konudaki görüşleri Kurtubi'nin tefsirinden naklen vermek istiyoruz:
1- Suçluya suçu nispetinde ceza verilir; yolda korku yaratıp mal alanın eli ve ayağı çaprazlama sağ eli sol ayağı kesilir. Eğer hem mal alıp hem de adam öldürürse önce eli ve ayağı kesilir sonra asılır. Adam öldürüp mal almazsa öldürülür. Şayet adam öldürmez mal da almazsa memleketinden sürülür. Bu görüş; Abdullah İbn Abbas, Nehaî, Ata el-Horasanî ve tbn Miclez'e aittir.

2- İmam-ı Azam Ebu Hanîfe'ye göre; adam öldürürse öldürülür. Mal alıp da adam öldürmezse, eli ve ayağı çaprazlama kesilir. Hem adam öldürür ve hem de mal alırsa, otorite sahibi muhayyerdir; isterse elini ve ayağını kesip öldürür ve asar, isterse elini ayağını kesmeden öldürür ve asar.
3- İmam Şafiî'ye göre; mal alırsa sağ eli kesilir ve dağlanır. Kanın durması için bileğin damarı ateşle veya kızgın yağla büzdürülür, sonra sol ayağı kesilir, dağlanır ve serbest bırakılır. Adam öldürürse öldürülür. Hem mal alır hem de adam öldürürse öldürülür ve asılır. İmam Şafiî'den, asmanın üç gün süreceği rivayet edilmiştir.
4- Ahmed b. Hanbel'e göre; adam öldürürse öldürülür, mal alırsa Şafiî'nin dediği gibi sağ eli ve sol ayağı kesilir.
5- Bazı alimlere göre; devlet başkam, Allah ve Rasulü ile savaşana ayette anılan cezalardan birisini vermekte muhayyerdir. Hem öldürmek hem asmak veya hem el ve ayak kesip hem de Öldürmek gibi birden fazla cezayı aynı anda vermek caizdir. Bir rivayette Abdullah İbn Abbas, İmam Mâlik, Said b. el-Müseyyeb, Ömer b. Abdulaziz, Mücahid, Dahhak ve Nehâî bu görüştedirler. [838][838]
Hanefi mezhebine göre, yolculara baskın veren, fakat mala ve cana dokunmadan sadece onları korkutanlara verilecek ceza nefy yani sürgündür. Alimler, ayette geçen sürgünden maksadın ne olduğunda da ihtilaf etmiştir. Kimine göre maksat, İslam ülkesinden çıkarmak, kimine göre doğup büyüdüğü memleketinden başka bir yere sürmek, kimine göre hapsetmek, kimine göre yakalanıp cezalandınlıncaya kadar devamlı olarak takip edilmesi, kimine göre de suçu işlediği memleketten başka bir yere sürülmeyidir. Hanefîlerin muteber görüşüne göre maksat hapistir.[839][839]
Yenilmesi ve İçilmesi haram olan maddelerle tedavi konusunda İslam alimlerince ortaya konan görüşler üç eğilim halinde özetlemek mümkündür.
1- İslam alimlerinin bir kısmı, haram maddelerle tedaviyi caiz görmezler. Hanbeliler bu görüştedir. Bu görüş sahiplerinin, hastalık halini, haramları mubah kılan bir zaruret olarak kabul etmediği ve dolayısıyla açlık yüzünden darda kalıp murdar hayvan yiyen kişiyle ilgili hükmü bu duruma uygulamayı isabetli görmedikleri

anlaşılmaktadır. Bu gruptaki bazı alimler, bu iki durumu ayırt etmek üzere şöyle derler:
Açlık yüzünden dara düşmüş kimse, zarureti giderecek -haram kılınmış yiyeceklerden başka- bir şey bulunmamaktadır. Halbuki hastalık böyle değildir. Çünkü hastalığı tedavi için tek çare bu yiyecek ve içecekleri kullanmak değildir. Bir çok ilaç vardır.
2- İslam alimlerinin bir kısmı ise, yenilip içilmesi haram maddelerle tedaviyi kural olarak caiz görür. Bu grubu, Zahirî alimleri teşkil eder.
3- İslam alimlerinin çoğunluğu ise, haramla tedaviyi belli şartlarla caiz görmektedir. Ancak her bir grup, helal oluş için farklı ön şart ve kayıt ileri sürmektedir. Bu grupta ağırlıklı olarak, Hanefıler ile Şâfiîler yer alır.
Onlara göre, haram ile tedavi olmanın cevazı, kesin olarak şifa vereceğinin bilinmesine hiç değilse iyileşmenin kuvvetle muhtemel olmasına bağlıdır. Şifa vereceği kesin olarak bilinmiyorsa, tedavi amaçlı haram yiyecek ve içecekler kullanılamaz. İlaç da gıda maddeleri gibi hayatın zaruri ihtiyacıdır. Darda kalan kimse, haram ile tedavi görebilir. Resulullah (s.a.v.), erkeklere ipek giymeyi yasakladığı halde cilt hastalığı dolayısıyla bazı sahabilere izin vermiştir.[840][840]
Haram oluşun delil olarak gösterilen hadis, helal ilacın bulunduğu normal duruma göredir. Helal maddeyle tedavi imkanı olmadığında, tedaviyi sağlayacak ilaç, mubah ilaç haline gelir ve hadisin kapsamına girmez.
Fıkıhçılann tartıştıkları konu; şarap, idrar gibi nesnelerin tedavi için doğrudan alınması ve kullanılmasıdır. Bu maddelerin ilaç yapımında kullanılması durumunda “Karışma ve değişme yoluyla pis ve haram olan nesnelerin hükümlerinin değişeceği” kuralı da devreye girecektir.[841][841]
Buna göre tedavi maksadı ile eti yenen hayvanlann idrarını içmek caizdir. Çünkü Ureyneer hadisesindeki hüküm, zarurete mebnidir. Zaruretin bulunduğu yerde birçok haram mubah olur. Ama zaruret kalkınca haram hükmü devam eder.
Burada söz konusu olan diğer bir mesele de; bir kişiye karşı birden fazla kişi bir cinayet işlerse, kısas canilerin hepsine karşı uygulanır.

3- Taş Ve Diğer Keskin Şeylerle Meydana Gelen Ölümde Kısasın Gerçekleşmesi Ve Kadını Öldürmesi Sebebiyle Erkeğin Öldürülmesi

1526- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir yahudi gümüş zinetleri için bir cariyeyi öldürmüştü. Onu taşla öldürmüştü. Cariye, can vermeye az bir zaman kala Peygamber (s.a.v.)'e getirildi. Peygamber (s.a.v.), cariyeye:
“Seni filanca kimse mi öldürmek istedi?” diye sordu. Cariye başıyla:
“Hayır!” diye işaret etti. Sonra ikinci defa yine onu öldürmek isteyenin filanca kimse mi olduğunu sordu. Cariye başıyla:
“Hayır!” diye işaret etti. Sonra üçüncü defa yine onu öldürmek isteyenir filanca kimse mî olduğunu sordu. Cariye başıyla:
“Evet!” diye işaret etti.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), o yahudiyi, iki taşla öldürdü. [842][842]

Açıklama:

Bazı alimler, bu olayın, İslam'ın ilk yıllarında meydana geldiğini, o zamanlar öldürülen kişinin ölmeden önceki verdiği habere itibar edilirken, daha sonra bu hükmün nesh edildiğini söylerler.
Alimlerin çoğunluğu ise; Katâde yoluyla gelen rivayeti esas alarak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yahudiyi öldürülenin iddiasıyla değil de, kendisinin itirafıyla öldürdüğünü söylerler.
Kısas yapılırken, öldürene, öldürülene yaptığının aynısı uygulanır. Yani öldüren, öldürüleni, neyle ve ne şekilde öldürdüyse kendisi de o şekilde ölüdürülür. İmam Mâlik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed, bu görüştedir.
İmam Azam Ebu Hanîfe ve talebeleri ise, katii, ancak keskin bir aletle öldürülür. Başka bir yolla kısas uygulanmaz. Hanefiler bu konuda *“Kısas ancak kılıçla olur”* hadisiyle amel etmişlerdir.
Yine bu hadis, kadına karşı erkeğin kısas olarak öldürülmesinin caiz olduğunu göstermektedir.
Hadiste geçen “Radh”, “Raz” iki taş arasında ezmek ve “Recm” taşlamak kelimeleri, aynı anlamdadır. Çünkü her ikisi de, taşla

öldürmek demektir.

4- İnsanın Kendine Veya Bir Organına Saldıran Kimseyi, Saldırılan Uzaklaştırır Da Öldürür Veya Bir Organını Telef Ederse Bunu Ödemesinin Gerekmemesi

1527- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Ya'lâ b. Münye yada Ya'lâ İbn Ümeyye, bir adamla kavga etmişti. Biri, diğerini ısırmıştı. O da, elini ısıranın ağzından çekerek onun ön dişini çıkardı.
Hadisin ravisi İbnu'l-Müsennâ:
"İki ön dişini" dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna çıkıp şikayetlerini arz ettiler. Peygamber (s.a.v.):
"Sizden birisi erkek hayvanın/devenin ısırıp kopardığı gibi hiç ısırır mı? Onun, çıkan dişi için diyet yoktur" buyurdu. [843][843]

Açıklama:

Hadis, kişinin kendisini savunmasının meşru olduğuna delalet etmektedir. Ayrıca kendisini savunurken karşıdakinin bir organının telefine sebep olan kişiye cezanın olmadığını göstermektedir.

5- Dişlerde Ve Diş Hükmünde Olan Şeylerde Kısasın Sabit Olması

1528- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Rubeyyi'in kız kardeşi Ümmü Harise, bir adamı yaralamıştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna çıkıp şikayetlerini arz ettiler. Resulullah (s.a.v):
"Kısası yapın, kısası yapın!" buyurdu. Bunun üzerine Ümmü'r-Rebî':
"Ey Allah'ın resulü! Filanca kadından hiç kısas istenilir mi? Allah'ın adına yemin ederim ki, ondan kısas alınamaz" dedi. Peygamber (s.a.v.):
"Subhanallah! Ey Ümmü'r-Rebî'! Kısas, Allah'ın yazılı kanunudur" buyurdu. Ümmü'r-Rebî':

“Hayır, Allah'ın adına yemin ederim ki, ondan kesinlikle kısas alınamaz” dedi. Kadın bu sözü tekrarlaya tekrarlaya sonunda yaralının velileri diyeti kabul ettiler de bu suretle kısas düştü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Allah'ın kullarından öyle kimseler vardır ki, bir meselede Allah üzerine yemin etse Allah muhakkak onu yemininde doğru çıkarır” buyurdu. 844[844]

Açıklama:

Konuyla ilgili kısas ayetleri şunlardır;
“Orada onlara cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe dişle ve yaralara karşılık kısası yazdık” 845[845] ile
“Eğer ceza vermek isterseniz size yapılanın aynıyla mukabele edin. Sabrederseniz and olsun ki bu, sabredenler için daha iyidir.” 846[846]
Birinci ayette “Diş” kelimesi özellikle zikredilmiştir. Dolayısıyla ayet ve hadis, dişte kısasın uygulanacağına delalet etmektedir.
Bir kimse başka birisinin dişine kasden vurur da kırarsa veya sökerse, kendisinin dişi de kırılır. Dişler arasındaki büyüklük küçüklük farkına bakılmaz. Çünkü dişlerinin sağladığı fayda büyüklük ve küçüklüğe göre değişmez. Ancak, cinayete maruz kalan diş hangisi ise, caninin de o dişinde kısas uygulanır.
Eğer diş kökünden sökülmüşse caninin dişi de kökünden sökülür. Kırılmış ise o kırılan kadar kısım, caninin dişinden törpülenir. Ebû Davud'un, Ahmed b. Hanbel'den naklettiği kayıt da bunu göstermektedir. Şüphesiz cinayet kasdî değilse yada cinayete maruz kalan kişi razı olursa kısas yerine diyet uygulanır.
Kısas zulüm değil, adalettir. Çünkü herkesin hayatı ve organları eşittir. Kimsenin hayatı ötekinden daha üstün değildir. İslâm hukuku eşitliği ve adaleti sağlamak için, kısası emretmiş, katilin üç beş sene hapiste yattıktan sonra çıkıp, maktulün, mağdur yakınlarının karşısına geçip gülmelerine izin vermemiştir.

6- Müslümanın Kanını Mubah Kılan Şeyler

1529- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Allah'tan başka ilah olmadığına, benim Allah'ın Resulü olduğuma şahadet eden müslüman bir kişinin kanı ancak üç şeyden birisiyle helal olur:
1- *Zina eden evli kimse,*
2- *Haksız yere adam öldüren kimse,*
3- *Dinini terk edip İslam topluluğundan inanç yönünden irtidat etmek suretiyle ayrılan kimse"* [847][847]

Açıklama:

Hadiste, belirtilen üç gruptan birisine giren bir müslümanın öldürülebileceği, bunların dışındakilerin kanlarının helal olmadığı bildirilmektedir.

7- Öldürme Çığırını Açan Kimsenin Günahı

1530- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Zulmen öldürülen her canlı(nın günahı)ndan, Adem'in ilk oğlu Kabil'in hesabına muhakkak bir pay ayrılmıştır. Çünkü Adem'in o oğlu, öldürme cinayetini adet edinenlerin ilki olmuştur."[848][848]

Açıklama:

Bir kimse bir kötülük icat ederse o kötülüğü işleyen her insanın kazandığı günahın bir katı, kıyamete kadar, icat eden kimseye de verilir. Hayr icat eden kimsenin hali de böyledir. Ona da, yolundan gidenlerin sevabı verilir.

8- Kan Dökmek Suretiyle Ahirette Verilecek Ceza Ve Kıyamet Gününde İnsanlara Arasında Görülecek ilk Davanın Da Kan Davası Olması

1531- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kıyamet günü insanlar arasında görülecek ilk davanın, kan dökme davası olması.” 849[849]

Açıklama:

Bu hadis, adam öldürmenin ağır günah olduğunu ifâde eder. Çünkü kıyamet günü ilk hükme bağlanacak suçun adam öldürme suçu olduğu ifade edilmektedir.
Ebû Hureyre (r.a)'dan gelen bir hadiste ise kıyamet günü kulun ilk görülecek hesabının namaza ait olacağı bildirilmektedir. Bu iki hadis arasında çelişki yoktur. Çünkü adam öldürme suçu, kul hakkına aittir. Namaz kılmama suçu ise Allah hakkıdır. Şu halde kul haklan arasında en büyük günah insanın canına kıymaktır. Allah haklarının en önemlisi de, beş vakit namazdır.

9- Kanların, Irzların Ve Malların Hahamlığının Ağırlığı

1532- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) Veda haccında devesinin üzerine oturup:
“Doğrusu zaman, Allah'ın gökler ile yeri yarattığı günkü ilk durumuna dönmüştür. Bir yıl, on iki aydır. Bunlardan dördü haram aylardır ki, üçü arka arkaya gelir: Zu'lka'de, Zu'1-hicce ve Muharrem. Dörüdüncüsü de, Mudar'ın ayı olan Receb'tir. Receb ayı da, Cumâde'1-Ahir ile Şa'bân arasındadır” buyurdu. Sonra da:
“Bu içinde bulunduğunuz ay, hangi aydır?” buyurdu. Biz:
“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Bunun üzerine sustu, hattâ ona adından başka bir isim verecek sandık. Peygamber (s.a.v.):
“Bu, Zu'1-hicce ayı değil mi?” buyurdu. Biz de:
“Evet, Zu'1-hicce ayı” dedik. Peygamber (s.a.v.):
“İçerisinde bulunduğunuz hangi beldedir?” diye sordu. Biz:
“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Bunun üzerine yine sustu, hattâ ona adından başka bir isim verecek sandık. Peygamber (s.a.v.):
“Burası, Mekke beldesi değil mi?” diye sordu. Biz de:
“Evet, Mekke bekdesi” dîye cevap verdik. Peygamber (s.a.v.):
“İçerisinde bulunduğunuz hangi gündür?” diye sordu. Biz:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Bunun üzerine yine sustu, hattâ ona adından başka bir isim verecek sandık. Peygamber (s.a.v.):
“Kurban kesim günü değil mi?” diye sordu. Biz de:
“Evet, kurban kesim günü ey Allah'ın resulü!” dedik. Peygamber (s.a.v.):
“İşte sizin kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, şu ayınızda, şu beldenizde, şu gününüzün hürmeti gibi birbirinize haramdır. Yakında Rabbinize kavuşacaksınız. O'da, size amellerinizden suâl edecek. Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarım vuran küffâr veya sapıklar olarak dönmeyin! Dikkat edin ki! Burada bulunan, bu anlattıklarımı, bulunmayana tebliğ etsin! Olur ki, bazı tebliğ olunan, bunu bazı işitenden daha belleyişli olur” buyurdu. Sonra da:
“Dikkat edin ki! Tebliğ ettim mi?” buyurdu. [850][850]

10- Öldürme Fiilini İkrar Etmenin Sahih Olması, Öldürülenin Velisine Kısas İmkanı Verilmesi Ve Öldürülen Velisinden Bağışlanma Dilemenin Müstehab Olması

1533- Vâil b. Hucr (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Ben, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte otururken ansızın bir adam deriden yapılmış kayışın ucuyla birini çekerek getirdi ve:
“Ey Allah'ın resulü! Bu adam, benim kardeşimi öldürdü!” dedi. Resulullah (s.a.v.), o adama:
“Bunun kardeşini öldürdün mü?” diye sordu. Öldürülenin velisi:
“Eğer işlediği cinayeti itiraf etmezse onun aleyhine delil getireceğim” dedi. Getirilen kimse:
“Evet, öldürdüm” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Onu nasıl öldürdün?” diye sordu. Adam:
“İkimiz bir ağaçtan yaprak silkiyorduk. Derken bana söverek beni kızdırdı. Ben de baltayla onun başına vurdum ve öldürdüm” dedi. Peygamber (s.a.v.), ona:
“Kendin namına ona verecek herhangi bir şeyin var mı?” diye sordu. Adam:
“Benim elbisem ile baltamdan başka benim hiç malım yoktur” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Kavminin, senin adına diyeti vermek suretiyle seni kısastan kurtarabileceklerini düşünür müsün?” diye sordu. Adam:
“Ben kavmimin yanında diyetten daha kıymetsizim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), adamın bağlı bulunduğu kayışın ucunu öldürülen kimsenin velisine doğru atarak:
“Katili sana teslim ve havale ediyorum, arkadaşını al götür!” buyurdu. Adam da, onu alıp gitti. Adam çekip gittikten sonra, Resulullah (s.a.v.):
“Eğer öldürülen velisi, onu öldürürse, o da onun gibi katil olur” buyurdu. Birisi gidip söyleneni o adama haber verdi. Derken adam geri dönüp geldi ve:
“Ey Allah'ın resulü! Senin:
“Eğer onu öldürürse o da onun gibi katil)olur” buyurduğun bana ulaştı. Halbuki ben bu katili, senin emrinle alıp götürdüm” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Onu öldürüp de hem daha önceki şahsî günahlarının ve hem de öldürülen) kardeşinin şahsî günahlarıyla Allah'ın huzuruna dönmek mi istiyorsun?” buyurdu. Adam:
“Ey Allah'ın peygamberi! Galiba evet” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“İşte bu, onun gibidir” buyurdu.
Bunun üzerine adam, elindeki kayışı attı ve kısasın uygulanması için o kimseye yol verdi.” [851][851]

Açıklama:

Nevevî konuyla ilgili olarak şöyle der:
“Öldüren kimse, canını telef ettiği için öldürülenin ve kardeşinin acısını tattırdığı için de velisinin günahını yüklenir.” [852][852]

11- Ceninin Diyeti, Hataen Öldürme ile Kasten Öldürmeye Benzer Durumda Caninin Âkılesine (Baba Tarafından Olan Akrabalarına) Diyetin Vacip Olması

1534- Ebu Hureyre (r.a)'tan-rivayet edilmiştir:
“Huzeyl kabilesinden iki kadın birbirleriyle döğüştü. Bu kadınların biri, diğerine taş attı. Taş atan kadın, diğer kadını ve karnındaki cenini

öldürdü.
Daha sonra ölen kadının ailesi ile öldüren kadının ailesi, diyet meselesini, Peygamber (s.a.v.)'e getirdiler. Peygamber (s.a.v.), ceninin diyetinin; tam bir diyet bedelinin ondan birinin yarısına ulaşacak erkek bir köle yada bir cariye olduğuna hükmetti. Ölen kadının diyetini de, öldüren kadının asa-besi erkek akrabaları üzerine hükmetti.
“Öldürülen kadının çocuklarını ve onlarla beraber bulunanları da öldüren kadına mirasçı yaptı. Derken öldüren kadının asabesinden olan Hamel b. Nâbiğa el-Huzelî:
“Ey Allah'ın resulü! Ben yememiş, içmemiş, konuşmamış; doğarken bağırmamış bir kimsenin diyetini nasıl ödeyebilirim. Böylesi hükümsüz sayılır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bu adam, yaptığı seçili kafiyeli konuşmadan dolayı ancak kahinlerin kardeşlerindendir” buyurdu. [853][853]
Cenin: Anne rahminde bulunan yavruya denir. Ceninler, ana rahminde canlanmış olup olmamaları itibariyle iki çeşittir;
1- Canlı cenin,
2- Olu cenin.
Gurreyi, âkilenin vermesi lazımdır. Cinayeti işleyen kimse, gurre vermez.
Kadın, diğer kadını, çoğunlukla öldürmek için kullanılmayan küçük taş yada çadır dire-ğiyle öldürmüştür. Bu takdirde ise Ölüm, şibh-i amd kasten olmayan öldürme şekli ile meydana geldiğinden dolayı öldüren kimseye, kısas ve diyet lazım gelmez. Diyetini, âkilesi öder. Ölen cenin için ise, öldüren kadının velisine gurre, yani bir köle yada bir cariye azad etmesi lazım gelir.
Gurre miktarının o asırdaki değerine göre yaklaşık 212,5 gr. altın yada 1785 gr. Hanefilere göre 1487,5 gr. gümüş olduğu görülmektedir.
Gurre ceninin mirası kabul edilir ve düşmesine sebep olan kimse hariç varisleri arasında paylaştırılır. Gurrenin ödenmesi için çocuk düşürmenin kasten yada hata ile olması, anne yada baba tarafından işlenmesi fark etmez.
Bununla birlikte ceninin canlılığının, mahiyetini hiçbir zaman bilemeyeceğimiz ruhun üfîenmesiyle aynı şey olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Böyle bir iddia içermeksizin belirtmek gerekirse,

günümüzde ulaşılan ayrıntılı tıbbî bilgiler, ceninin, döllenmeden itibaren ayrı bir canlılık ve bütünlük kazandığını, safha safha oluşum ve yaratılışın tamamlandığını, ilk birkaç haftadan itibaren organlarının oluştuğunu, hatta kalp atışlarının hissedildiğini ortaya koymaktadır. Böyle olunca, ilk 120 gün içindeki çocuk düşürmeleri, cinayet ve günah olan çocuk düşürme fiilinin kapsamı dışında tutmak mümkün görünmemektedir. Nitekim İslam Hukukçularının çoğu, hangi safhada olursa olsun çocuk düşürmeyi caiz görmezler.
İslam Hukuku'nda, tıbbî ve dinî bir zaruret bulunmadıkça anne karnındaki çocuğun düşürülmesi ve aldırılması -anne ve baba tarafından yapılmış veya yaptırılmış olsa bile- cinayet (=suç) olarak adlandırılıp haram sayılmıştır.
İslam dini, gebeliği önleyici tedbirler almayı hoşgörmüş ve eşlerin diledikleri zaman ve sayıda çocuk sahibi olmalanna imkan vermiş, fakat başlamış bulunan gebeliği sona erdirmeyi ve anne kamında oluşmuş cenini imha etmeyi ise cinayet ve günah saymıştır. [854][854]

1535- Muğîre b. Şube (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir kadın, kumasını, gebe olduğu halde çadır direğiyle döverek öldürmüştü. Bunlardan biri, Lihyân (kabilesin)den idi. Resulullah (s.a.v.); öldürülenin diyetini, karnındaki cenin için de bir gurreyi, öldüren kadının asabesinin vermesine hükmetti. Bunun üzerine öldüren kadının asabesinden bir adam:
“Biz yememiş, içmemiş, doğarken bağırmamış bir kimsenin diyetini nasıl ödeyebiliriz. Böylesi hükümsüz sayılır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bu adam, Bedevilerin seci gibi seci konuşuyor!” buyurdu.
Ravi der ki: Resulullah (s.a.v.), diyeti, onlara yükledi. [855][855]

Açıklama:

Konu ile ilgili bazı rivayetlerde, Resulullah (s.a.v.)'in kafiyeli konuşmayı eci'li yasakladığını bildiren ifadeler genel olmayıp kahinlerin yaptıkları gibi, batıl fikirleri doğru göstermek için yapılan seci'ler yasaklatır. Normal seci' caizdir. Çünkü bizzat Resulullah (s.a.v.)'in kendisinin de seci'li konuşmaları vardır.

Konu ile ilgili bazı rivayetlerde kavga edip birbirini öldüren kadınların aynı şahsın Nikâhı altında bulunan iki kuma olduğu bildirilirken, bazılarında bu yön hiç belirtilmemiş, birisinde ise başka başka adamlarını hanımları olduklarına dikkat çekilmiştir.
Rivayetler arasındaki küçük farklılıklar, olayın bir çok defa meydana geldiğine göstermektedir.

29. HUDÛD (HAD CEZALARI) BÖLÜMÜ

Had:

Kelime olarak; “Sınır çekmek, bilemek dikkatle bakmak, ayırmak ve ceza tatbik etmek” anlamlarına gelmektedir. Bir isim olarak; sınır, son, bıçak gibi ağzı, tarif ve şer'î ceza. Çoğulu “Hudûd” gelir. Bir hukuk terimi olarak hadler; İslâmî ölçüler, İslâm Dininin ortaya koyduğu helâl-haram sınırlan, miktarı ve niteliği nasslarda belirlenmiş olan şer'î cezalar demektir.
Mükellef, yani akıllı ve ergin kişilerin yaptığı işlerin Allah ve Resulünün rızasına uygun olup olmadığını gösteren ölçüler vardır. Bu ölçüler Kur'ân ve Sünnetle bildirilmiştir.
İslâm'da mükelleflerin yaptığı işlerin (efal-i mükellefin) değer hükmünü gösteren ölçüler şunlardır: Farz, vacip, Sünnet, Müstehap, Helâl, Mubah, Mekruh, Haram, Sahih, Fasit, Batıl. Mükellefin yaptığı her iş, şer'î sınırlan gösteren bu ölçülere göre değerlendirilir. Sonuçta ona göre ceza veya mükâfaat alır; yapılan iş ya geçerli sahih veya geçersiz (fâsid, bâtıl) olur.
Şer'î hadlerin genel anlamı Allah'ın koyduğu helâl-haram ölçüleridir. Bu mana aşağıdaki âyet ve hadislerden anlaşılmaktadır: Nisa suresi 12. âyette mirasla ilgili hükümler açıklandıktan sonra şöyle buyurulmaktadir:
“Bunlar Allah'ın sınırlarıdır, Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse Allah onu, altından ırmaklar akan cennetlere sokar, orada ebedî kalırlar. İşte büyük kurtuluş budur. Kim de Allah'a ve O'nun Elçisine karşı gelir, O'nun sınırlarını aşarsa. Allah onu eb'edi kalacağı ateşe sokar. Onun için alçaltıcı bir azab vardır.” [856][856] Burada Allah'ın emirleri,

“O'nun sınırları” olarak ifade edilmiş, bu sınırları aşanların ceza ile karşılaşacakları haber verilmiştir.

İslâm Ceza Hukuku:

Ukûbat terimi olarak hadler; “Belirli bazı suçlara İslâm'ın tayin ettiği cezalar”dır. Bu cezayı gerektiren suçlar beş tanedir: zina, hırsızlık, içki içmek, kazf namuslu kadına zina iftirası ve yol kesme hırâbe.
İslâm Ceza Hukuku'nda “Had”ler “Allah hakkı” olarak kabul edilmiştir. Yani haddi İslâm'ın tesbit ettiği cezayı gerektiren suçlar amme hukukuna tecavüz anlamı taşımaktadır. Kısas kul hakkı olduğu için buna had denilmemiştir. Haddin dışında kalan yani Kur'an ve Sünnetle tayin edilmeyip hâkimin takdirine bırakılmış cezalara ta'zir cezaları denir. Hapis, teşhir, sürgün gibi. [857][857]

1- Hırsızlığın Cezası Ve Hırsızlık Cezasının Uygulanması için Gerekli Nisap Miktarı

1536- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), hırsızın elini, çeyrek dinar altında ve daha fazlasında keserdi.” [858][858]

Açıklama:

Hadis; hırsızlık cezasının nisabı, yani bir hırsızın kolunun kesilebilmesi için çaldığı malın olması gereken asgari değeri ile ilgilidir.
Konu ile ilgili değişik rivayetlerde, Hz. Peygamber (s.a.v)'in; çeyrek dinar altın, fiyatı üç dirhem gümüş olan kalkan ve kıymeti on dirhem gümüş yada bir dinar altın olan kalkan çalan hırsızın elini kestiği görülmektedir.
İslam Hukukunda hırsıza verilecek ceza hususunda Maide: 5/38'deki ayet mutlaktır. Hırsızlık yapan erkek ve kadının elinin kesilmesi emredilmiş, ama çaldığı mahn miktarı konusuna değin ilmemiştir. Gerek bu ayetin mutlak oluşu ve gerekse de hadislerdeki farklı rivayetler, el kesme nisabında alimlerin ihtilafına sebep olmuştur.

Hanefilere göre; el kesmek için hırsızlıktaki nisap miktarı, on dirhem gümüş yada onun kıymetidir. Çalınan mal altın bile olsa gümüşle değerlendirilir. Yalnız muteber olan; külçe halindeki gümüş değil, basılmış haldeki gümüştür. 859[859]

1537- Hz. Âişg (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) döneminde hırsızın eli, ancak “Hacete” denilen yada “Turs” denilen bir kalkan kıymetinin daha azında kes ilmemiştir. Bu iki kalkan da, kıymet sahibidir.860[860]
Hadisin çeşitli varyantlarında geçen; “Micenn”, “Hacefe” ile “Turs” kelimelerinin delalet ettiği manalar, birdir. Yani kalkan demektir. Ancak yapılış tarzlarına göre aralarında fark bulunmaktadır. Bunların kıymetlerinin; üç dirhem gümüş yada on dirhem gümüş olma olasılığı vardır.

1538- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) bir hırsızın elini, kıymeti üç dirhem gümüş olan bir kalkandan dolayı kesmiştir.” 861[861]

Açıklama:

Hadis, hırsızlık cezasının haddinin nisabı, yani bir hırsızın elinin kesilebilmesi için çaldığı malın olaması gereken asgari değeri ile ilgilidir.

1539- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Allah, hırsıza lanet eylesin. Bir yumurtayı çalar da bu hırsızlığının başlangıcı olup sonunda eli kesilir. İpi halatı çalar da bu hırsızlığının başlangıcı olup sonunda eli kesilir. 862[862]

Açıklama: Bu hadisin yorumu hakkında üç görüş ileri sürülmüştür:
1- Bazılarına göre hadiste geçen “Beyda” ifadesiyle kastedilen; yumurta değil miğfer ve “Habl” kelimesiyle de ip değil vapur halatı kastedilmiştir.
2- Bazılarına göre ise elini tehlikeye düşüren hırsız, lanetlenip yerilirken basit ve kolay bir mal uğruna bu harekette bulunduğunu

ifade etmek daha uygundur. Buna göre hırsızlığa başlayan kimse yumurta çaldığında eli kesilmeyince cesaretlenir ve daha kıymetli mallan çalmaya başlar. Sonra da değerli mal çaldığı için eli kesilir. O halde yumurta hırsızlığı, onun hırsızlığı ilerletmesine ve elinin kestirilmesine sebebiyet vermiş olur.
3- Bazılarına göre ise bu hadis, hırsızın elinin kesilmesine ait Maide: 5/38. ayeti indiğinde miktar belirtilmeksizin icmalen söylenmiştir.

2- Toplumsal Mevkisi Yüksek Olan Ve Olmayan Her Hırsıza El Kesme Cezasının Uygulanması Ve Seri Cezalarda Aracı Olmanın Yasak Olması

1540- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Mahzûm kabilesine mensup, hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyş'i üzmüştü. Bunun üzerine;
“Onun hakkında Resulullah (s.a.v.) ile kim konuşur” dediler. Bazıları:
“Buna, Resulullah (s.a.v.)'in çok sevdiği Usâme b. Zeyd'den başka kim cesaret edebilir?” dediler.
Bunun üzerine Usâme, Resulullah (s.a.v.) ile o kadının affedilmesi meselesini konuştu. Resulullah (s.a.v.), ona:
“Allah'ın cezalarından bir cezaya şefaat mi ediyorsun?” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) kalkıp halka hitaben:
“Şüphesiz sizden öncekiler, içlerinde itibarlı birisi hırsızlık yaptığı zaman bırakı ver diki eri ve zayıf birisi hırsızlık yaptığında ise kendisine ceza uyguladıkları için helak oldular. Allah'a yemin ederim ki, eğer Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsa onun da elini keserim” buyurdu. [863][863]

Açıklama:

Hadiste; hırsızlık yapan bir kadının elinin kesilmemesi için yapılan müracaatta, Resulullah (s.a.v.)'in öfkelendiği ve bunun eski ümmetlerin helak sebeplerinden biri olduğu anlatılmaktadır.
Hadiste anılan kadın, Muhzûm kabilesinden Fatıma bintü'l-Esved b. Abdi'l-Esed'dir. Ebu Seleme'nin de yeğenidir.

Bazı rivayetlerde kadının ödünç olarak bazı eşyalar alıp sonradan bunlan geri vermediği ve bunları inkar etmediği bildirilmektedir. Bunları esas alan bazı İslam Hukukçuları, kadının elinin kesiliş sebebinin, ödünç malları inkar edişi olduğunu söylerler.
Ama çoğunluk, bu görüşü kabul etmez ve bundan maksadın kadının tarif etmek olup el kesme sebebinin hırsızlık olduğunu söylerler. Nitekim rivayetlerin çoğunda, kadının hırsızlık ettiği, mal çaldığı açıkça görülmektedir.
Hadisten anlaşıldığına göre; had cezasına taalluk eden bir cezanın affedilmesi yada hafifletilmesi için yetkililer nezdinde şefaatçi olmak caiz değildir.
Had cezası gerektirmeyen suçlarda ise, suçlunun affı için yetkililer nezdinde şefaatçi olmak ve şefaati kabul etmek caizdir.
Yine hadisten anlaşıldığına göre; yetkili kimsenin, had cezası gerektiren bir suç işleyen kişiyi bağışlaması yada fidye karşılığında salıvermesi caiz değildir.

3- Zina Eden Kimseye Uygulanacak Had Cezası

1541- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) Şöyle buyurmaktadır:
“Benden öğrenin! Benden öğrenin! Doğrusu Allah, zina eden o kadınlar için bir yol tayin etmiştir. Evlenmemiş olan evlenmemiş olanla zina ederse bunların her birine yüz değnek ve bir yıl sürgün cezası vardır. Evli veya dul olan da evli yada dul olanla zina ederse bunların her birine de yüz değnek ile recm/taşlama cezası vardır.” [864][864]

Açıklama:

Yeryüzünde canlı varlıklann soylarının devamı üzerine faaliyetine, bu da, genel olarak, erkek ve dişi olmak üzere iki farklı cinsin ortak faaliyetine bağlıdır. Kur'an'da varlıklann erkek ve kadın olarak çiftler halinde yaratılmış olduğu [865][865] İnsanların da kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı cinste bir çift olarak yaratıldığı bildirilir. [866][866]

İslam'a göre, insan olmaları bakımından kadın ve erkek arasında herhangi bir ayırım söz konusu değildir. Her ikisi de insan cinsine dahil olmaları bakımından eşittirler.
Cinsiyet, insan davranışlannı etkileyen önemli bir güdüdür ve her cins diğerine karşı tabiî olarak ilgi duymaktadır.
İnsan tabiatı, cinsî hayatla ilgili üç farklı istek ve ihtiyacın tatminine İmkan veren faaliyet ve davranışlara kaynaklık eder:
1- Ruhsal tatmin ve huzur.
2- Bedensel lezzet ve zevk.
3- Neslin devamı.
İslam, kadın ve erkeğin Nikâh akdine dayalı beraberliği dışında, serbest ilişki ve birleşmelere izin vermez. Cinsî ahlakta esas olan, iffet ve namusun korunmasıdır ve bunun en yaygın yolu da, evlenmedir. Gençleri evlenmeye teşvik eden Resulullah (s.a.v.), bunun, insanı günah işlemekten koruyacağını bildirmiş, evlenme!, için imkan bulamayanlara da oruç tutmayı ve iffetlerini bu şekilde korumaya çalışmalarını tavsiye etmiştir. [867][867]
Evlilik dışı cinsel ilişki demek olan “Zina”, öteden beri insan aklının, ahlak ve hukuk düzenlerinin, diğer semavi dinlerin yanlış, ayıp ve kötü gördüğü bir fiil olup İslam dininde de kesin olarak yasaklanmıştır.
Böylesi zararlı ve kötü davranışın sadece ahlakî müeyyidelerle yasaklanması yeterli olmayacağından Kur'an'da zina eden erkek ve kadına bedenî ceza (celde) uygulanması da emredilmiştir. [868][868] Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tatbikatında ise bu konuda bir ayırıma gidilerek, Kur'an'da zikredilen bedenî ceza, evli olmayan kimselerin zinasına uygulanmış ve ayrıca bu kimseler bulundukları bölge dışına bir yıllığına sürgün edilmiş, zina eden evli erkek veya kadının ise taşlanarak öldürülmesi (=recm) yönünde uygulamalar yapılmıştır.
Bekar iken zina eden kimsenin bir yıl sürgün cezası alması, Hanefiler hariç diğer mezheplere göre vaciptir.

4- Zina Eden Evli Kimsenin Recm Edilmesi

1542- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'l-Hattâb, Resulullah (s.a.v.)'in minberi üzerine oturmuş vaziyette:
“Yüce Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hakla gönderdi, kendisine kitap indirdi. Allah'ın indirdikleri arasında recm âyeti de vardı. Biz onu okuduk, anladık ve ezberledik.
Resulullah (s.a.v.) recm cezası verdi. Ondan sonra da bizler de (recm cezası) verdik. Şahsen aradan fazla zaman geçince, bazılarının çıkıp:
“Allah'ın kitabında biz recm âyeti bulamıyoruz” diyerek Allah'ın indirmiş olduğu bir farzı terkedip sapıtmalarından korkuyorum.
“Recm, Allah'ın kitabında muhsan ergenlik çağına girmiş, akıllı, sahih bir evlilikle evlenmiş ve gerdek yapmış olduğu halde zina eden kadın ve erkeklere ispatlayıcı bir delil veya hamilelik veya itiraf olduğu takdirde uygulanması gereken bir haktır” dedi. [869][869]
Kur'an; Resulullah (s.a.v.) zamanında düzenlenmiş, ayet ve sureleri, onun emri ve isteği doğrultusunda tertip edilmiştir. Dolayısıyla bazı sahabiler, bazı ifadeleri ayet sanmışlar ve bunları ayetlerle karıştırmışlardır. Çünkü bu sahabiler, önde gelen kurralann ve hafızların zihninde bulunan ayetlerin dışında ellerinde baa mushaflar, sayfalar ve ezberledikleri metinler vardı. Bu sayfalar ve metinler, farklı yazım ve imla stiileriyle yazılmıştı.
Kur'an-ı Kerim, Hz. Ebu Bekr döneminde ve bir grup şahabının, özellikle önde gelenlerin gözetiminde, sahabenin önde gelenlerinin, kurraiann ve hafızlann zihninde bulunan ayetlerin esas alınarak büyük bir titizlik ve özen gösterilerek tertip edilmiştir. [870][870]

5- Kendi Nefsi Aleyhine Zinayı İtiraf Eden Kimse

1543- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'in mescitte bulunduğu bir sırada müslümanlardan bir adam, gelip seslenerek:
“Ey Allah'ın resulü! Ben zina ettim” dedi.
Resulullah (s.a.v.) yüzünü ondan çevirdi. Fakat adam, yüzünü çevirdiği tarafa dönüp:
“Ey Allah'ın resulü! Ben zina ettim” dedi.

Resulullah (s.a.v.) yüzünü ondan yine çevirdi. Ta ki bunu dört defa tekrarladı. Adam kendi aleyhine dört defa şahadette bulununca Resuluİlah (s.a.v.) o adamı yanına çağırıp:
“Sende delilik var mı?” diye sordu. Adam:
“Hayır, yok” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):
“Hiç evlendin mi?” diye sordu. Adam:
“Evet” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bunu götürüp recm edin” buyurdu. 871[871]

1544- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Mâiz b. Mâlik, Peygamber (s.a.v.)'e getirildiğinde onu gördüm. Kısa boylu kaslı bir adamdı. Üzerinde abası yoktu. Zina ettiğine kendi nefsi aleyhine dört defa şahitlik getirdi. Resuluİlah (s.a.v.):
“Olabilir ki sen....” buyurdu. Mâiz:
“Hayır, vallahi, kendisini kast ederek bu alçak gerçekten zina etti” dedi.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onu recm ettirdi. Sonra hutbe okuyup:
“Dikkat edin ki! Biz Allah yolunda her gazaya gidişimizde bunlardan biri kalır, onun teke melemesi gibi bir meleyişi vardır. Bunlardan biri, kadına bir şeyler verir.
Dikkat edin ki! Vallahi, Allah bunlardan biri hakkında bana imkan verirse bu işten dolayı onu mutlaka ibretlik ederim” buyurdu. 872[872]

1545- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Cüheyne kabilesinden bir kadın, zinadan hamile kalarak Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:
“Ey Allah'ın peygamberi! Ben had cezasını hak ettim. Onu bana uygulayıver!” dedi. Allah'ın peygamberi (s.a.v.), onun velisini çağırarak:
“Buna iyi bak, doğurduğu zaman onu bana getir!” buyurdu.
Velisi de öyle yaptı. Kadın çocuğu doğurunca, Allah'ın peygamberi (s.a.v.), kadınla ilgili emir vererek kadının elbisesi üzerine bağlanmış, sonra emir buyurarak recm edilmiş ve cenazesi namazını da bizzat kendisi kıldırmış idi. Ömer, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın peygamberi! Bu kadın zina etmiş olduğu halde sen onun cenaze namazını mı kılacaksın?” dedi. Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'de:
“Gerçekten o kadın öyle bir tevbe etti ki, bu tevbe Medinelilerden yetmiş kişi arasında paylaştırılsa onlara yeterdi. Sen Allah için canını vermekten daha faziletli bir tevbe gördün mü?” buyurdu. [873][873]

1546- Ebu Hureyre ile Zeyd b. Hâlid el-Cuhenî (r.anhümâ)dan rivayet edilmiştir:
“Bir bedevi, oturduğu bir sırada Peygamber (s.a.v.)'e gelip:
“Ey Allah'ın Resulü! Allah aşkına, hakkımda Allah'ın Kitabıyla hükmet!” dedi. Bundan daha anlayışlı olan diğeri de:
“Evet, aramızda Allah'ın Kitabıyla hükmet ve bana da izin ver!” dedi.
Peygamber (s.a.v.):
“Derdini söyle!” dinliyorum” buyurdu. Adam:
“Oğlum, bu adamın yanında ücretli işçi idi. Hanımıyla zina etti. Oğlumun recm edileceğini haber aldım. Hemen oğlum namına yüz koyun ile bir cariyeyi fidye verdim. Sonra da bu yaptığımı bir de ilim adamlarına sordum. Bana:
“Oğluna yüz değnek ve bir yıl sürgün cezası gerekir, bu adamın karısına da recm cezası gerekir” dediler”dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, ikinizin arasını Allah'ın Kitabına uygun şekilde hükme bağlayacağım:
Carîye ve koyunlar sana geri verilecek. Oğluna yüz sopa ve bir yıl sürgün tatbik edilecek” buyurdu.
Daha sonra Eşlem kabilesinden bir adama seslenerek:
“Ey Üneys! Bu adamın hanımına git, eğer zina ettiğini itiraf ederse, onu recmet!” buyurdu.
Bunun üzerine Üneys, kadının yanına gitti. Kadın, suçunu itiraf etti. Resulullah (s.a.v.) kadının recm edilmesini emretti. Kadın da recmedildi. [874][874]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v), adamların isteğine karşılık, Allah'ın Kitabı ile hükmedeceğini söyleyerek, evli olan kadına recm, evli olmayan gence de sopa ve sürgün cezası vermiştir.
Bu hadis, Resulullah (s.a.v.)'in hayatında, alim sahabilere soru sormak ve onların fetvasıyla amel etmenin caiz olduğunu göstermektedir.

6- Zımmi Olan Yahudilerin Zina Sebebiyle Recm Edil-Mfsi

1547- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'e zina etmiş bir yahudi erkek ile bir yahudi kadın getirildi. Bunun üzerine *Resulullah (s.a.v.) kalkıp yahudilere geldi ve onlara:*
“Sîz, zina eden bir kimseye Tevrat'ta ne ceza buluyorsunuz?” diye sordu. Yahudiler:
“Biz, zina eden erkek ile kadının yüzlerini karaya boyar, onları bir hayvan üzerine bindirir, yüzleri birbirinin aksine gelecek şekilde oturtur ve böylece onlar teşhir edilmeleri için sokaklarda dolaştırılırlar” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Eğer doğru söylüyorsanız o halde Tevrat'ı getirin” buyurdu. Yahudiler hemen Tevrat'ı getirip onu okumaya başladılar. Recim âyetine gelince, okuyan genç elini recim âyetinin üzerine koydu ve elinin öncesindeki ve sonrasındaki ayetleri okudu. O sırada Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunan Abdullah b. Selâm, Peygamber'e:
“Ona emret de elini kaldırsın” dedi. Yahudi elini kaldırdı. Bir de baktılar ki, recm ayeti, gencin elinin altında. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), zina eden erkek ile kadının reme dilmelerini emretti. Onlar da recrnedildiler.
Abdullah b. Ömer:
“Ben de, onlan recmedenler arasında bulundum. Doğrusu erkek yahudinin, kadına atılan taşlardan kendi vücuduyla koruduğunu gördüm” dedi. [875][875]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, recmin Tevrat'taki hükmünü Yahudilere sorması; onu öğrenmek için olmayıp kendi kitap ve inançlannda yaptıkları tahrifatı ortaya çıkarmak içindir.
müslüman olmayanlar, müslüman hakime müracaat ettikleri zaman, hakimin, hasım-lann şeriatına göre mi, yoksa İslam'a göre mi hüküm vereceği meselesi ihtilaflıdır. İmam Malik, İmam Şafii'ye göre hakim serbesttir. Dilerse hasımların şeriatına göre ve dilerse de İslamî esaslara göre hüküm verir.
Hanefilere göre ise hakim, Allah'ın hükmüyle hüküm vermek zorundadır. Serbestliği yoktur. Adaletle hükmektmek zorundadır.

7- Doğum Yapmış Kadının Had Cezasının Ertelenmesi

1548- Ebu Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir: “Ali hutbe okuyup:
“Ey insanlar! Evli olsunlar yada olmasınlar, kölelerinize/cariyelerinize had cezasını uygulayın. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in cariyesi zina etmişti de, ona celde sopa vurmamı bana emretti. Bir de baktım ki, kadın daha yeni doğum yapmış. Ben ona dayak vurursam onu öldürürüm diye endişelendim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“İyi etmişsin” buyurdu. [876][876]

1549- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'e, içki içen bir adam getirilmişti. Ona iki hurma dalıyla kırk kadar celde sopa vurdurdu.
Enes der ki:
“Bunu, Ebu Bekr'de yaptı. Ömer halife olunca insanlara istişare etti. Abdurrahman b. Avf:
“Had cezasının en hafifini seksen sopa vur” dedi. Bunun üzerine Ömer'de bunu emretti.” [877][877]

Açıklama:

İçki içen kimsenin cezası, Peygamber (s.a.v.) ve Ebû Bekir devirlerinde kırk sopa idi. Buna, Ömer (r.a) zamanında da bir müddet daha devam edildi. Fakat fetihler genişleyip Şam ve Irak gibi zengin

beldeler müslümanların eline geçince halk su boylarına, verimli topraklara yerleşmiş, bağ ve bahçeler çoğalmış, içki içenlerin sayısı artmıştı. Bunun üzerine Hz. Ömer onları ellişer sopa vurmak suretiyle cezalandırmaya başlamış. Bunun etkisi görülmeyince dayak adedini altmışa, nihayet seksene çıkarmıştı.
Abdurrahmân b, Avf bu cezanın hudûdi şer'iyyenin en hafifi gibi olmasını teklif etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de bildirilen şer'î cezalar: Hırsızın eli kesilmesi [878][878] zina eden bekar bir kimseye yüz değnek vurulması [879][879] zina iftirasında bulunanlara seksen değnek vurulmasıdır. [880][880] Bunların içerisinde en hafifi, seksen değnek olan iftira cezasıdır.

1550- Hudayn İbmı'l-Münzir Ebu Sâsân'dan rivayet edilmiştir:
“Ben, Osman b. Affân'ın yanında hazır bulunmuştum. Ona, o sırada Küfe valisi olan Velîd (b. Ukbe getirilmişti. Velîd, sabah namazını iki rek'at kıldırmış, sonra cemaata dönüp:
“Size daha fazla kıldırayım mı?” demişti. Onun aleyhine iki kişi şahitlik etti. Biri, Humran olup şarap içtiğine; diğeri de onu kusarken gördüğüne şehadette bulundu. Bunun üzerine Osman:
“Bu adam, içki içmese kusmazdı!” dedi. Sonra da:
“Ey Ali! Kalk da şuna sopa vur!” dedi. Ali'de, oğlu Hasan'a:
“Kalk, ey Hasan! Şuna sopa vur!” dedi. Hasan, Osman'a öfkelenmişçesine:
“Sen, bu sopa vurma işini; Osman'ın devlet yönetiminin iyiliklerine nail olan, onun kötülüklerini de yüklensin!” dedi. Nihayet Ali:
“Ey Abdullah b. Ca'fer! Kalk da şuna dayak vur!' dedi. O da kalkıp Velİd'e sopa vurdu. Ali de sayıyordu. Kırka varınca:
“Dur!” dedi. Sonra da:
“Peygamber (s.a.v.) içki içen kimseye kırk sopa hadd cezası vurdu. Ebû Bekir de kırk sopa vurdu. Ömer ise seksen sopa vurdu. Bunların hepsi sünnettir. Ama bu kırk sopa vurma işi, bana daha makbuldür” dedi. [881][881]

1551- Hz. Ali (r.a)'dan rivayet edilmiştir:
“Bir kimseye had cezası uygulayıp da bu yüzden ölen kimseden dolayı içimde üzüntü ve pişmanlık duymuş değilim. Ancak içki içen

kimse bunun dışındadır. Eğer bu kimse söz konusu cezadan dolayı ölürse diyetini veririm. Çünkü Resulullah (s.a.v.) bu cezanın sınırını belirlemedi.” [882][882]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.), içki içene kırk sopadan fazla olan darbe sayısı hakkında belirli bir rakam koymamıştır. İçki içene uygulanan ceza, daha sonra Ömer tarafından konulmuştur. 1636 nolu hadiste bu konu geçmiştir. Bir önceki hadiste de geçtiği üzere, Hz. Ali, içki içene kırk sopa vurma taraftarı.

9- Ta'zir Cezasının Miktarı

1552- Ebu Bürde el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yüce Allah'ın hadlerinden bir haddin dışında, on değnekten fazla vurulmaz.” 883[883]

Açıklama:

Ta'zir kelimesi sözlükte; te'dib etmek, yola getirmek gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak ise; dini.yasakladığı, ama karşılığında ceza belirlemeyip devlet yetkilisinin takdirine bıraktığıu cezadır.
İslam Hukukçulan, ta'zirin meşru oluşunda görüş birliğine varmakla birlikte şekil ve miktarında farklı görüşlere sahip olmuşlardır.
İmam Ahmed, bazı Şâfiîler ile Zahiriler; bu hadisin zahiriyle amel ederek ta'zir için on değnekten fazla vurulamayacağını belirtmişlerdir.
Hanefiler de dahil geri kalan alimler; ta'zir için on değnekten fazla vurulabileceğini, fakat bunun azami haddinin tespitinde ihtilaf etmişlerdir. Örneğin, İmam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre; en fazla otuz dokuz, en az üç sopadır. Ebu Yusufa göre ise, üç ile yetmiş beş yada yetmiş dokuz sopadır. İmam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed, ta'zir için azami mikdan köleleler için meşru kılman en düşük haddi, Ebu Yusuf ise hürler için meşru kılınan en düşük haddi esas almıştır. Ancak birer kamçı aşağısını takdir etmişlerdir.
Cumhurun bu hadisle amel etmemesinin nedenleri içerisinde; Hadisin çeşitli şekillerde eleştiriye uğraması, hadisin hilafına sahabenin amelinin olması, hadisin hükümünün genel değil de özel şahsi bir kişiyle ilgili olması, hadisteki sınırlamanın kamçıyla ilgili olması, hadisin hükmünün kaldırılması gibi hususlar yer almaktadır.
Hattâbî ise ta'zirin mikdarı konusundaki farklı görüşlerin suç veya cinayetlerin farklılığından kaynaklandığını belirtmiştir.

10- Şer'ı Cezaların, Uygulandıkları Kimseler İçin Bi Rer Kefaret Olması

1553- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir toplulukta Resulullah (s.a.v.)'le birlikteydik. Derken Resulullah (s.a.v.):
“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, zina yapmayacağınıza, hırsızlık etmiyeceğinize, Allah'ın haram kıldığı nefsi haksız yere öldürmeyeceğinize dair bana biat edeceksiniz. Bundan sonra sizden her kim sözünde durursa onun ecri Allah'a aittir. Kim de bunlardan birini yapar da o sebeple cezalanırsa bu da onun için keffârettir. Kim de buniardan bir şey yapar da Allah onu örtbas ederse onun işi de Allah'a kalmıştır. Dilerse onu bağışlar ve dilerse ona azâb eder” buyurdu. [884][884]

Açıklama:

Biat, sözlükte; kabul etmek, razı olmak ve tasdik etmek anlamına gelir. Terim olarak ise; bir mükellefin, ehil olan bir cemaat (Ehlu'1-hall ve'l-akd) tarafından tespit edilen yöneticiye itaat edeceğine ve sadık kalacağına dair söz vermesidir. Bu bir anlamda mükellefin İslâmî olan meşru her emirde hoşuna gitse de, gitmese de itaat edeceğine dair yaptığı bir sadakat yeminidir. Dolayısıyla biat sonucunda ortaya çıkan itaat, İslâmî hükümlerle sınırlıdır. Yüce Allah'ın indirdiği hükümlerin hakkı ile edâ edilmesi ve insanlar arasındaki ilişkileri düzenlemesi için, biat zaruridir.
Biat; kitap, sünnet ve sahabe-i kirâm'ın icmaı ile sabit olan salih bir ameldir. Kur'an-ı Kerîm'de, Resul-u Ekrem (s.a.v.)'e hitaben:
“Sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmiş olur. Allah'ın eli onların biat edenlerin elleri üstündedir. Şu halde kim bu biat bağını, ahdini çözerse, kendi aleyhine çözmüş olur. Kim de Allah ile sözleştiği Şeye vefa ederse Allah ona büyük bir ecir verecektir” [885][885] hükmü beyan buyurulmuştur. Biat, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde ve siyasî otorite ile olan münasebetlerinde, İslâm'ın hükümlerine razı olduklarını ihlâsla ortaya koyan bir akiddir.

11- Madenin, Kuyunun Ve Hayvanların Verdiği Zararın Heder Olması

1354- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır
“Hayvanların yaptığı zararın diyeti hederdir. Kuyuda uğranılan zarar hederdir. Maden de uğranılan zarar hederdir. Define mallarında ise beşte bir oranında hak vardır.” [886][886]

Açıklama:

Hadiste, dört konunun hükümleri açıklanılmaktadır:

1- Hayvanın Yaralamasını Heder Olması:

Yanında hiçbir kimse olmayan bir hayvanın her ne şekilde otursa olsun birisinin yaralaması veya öldürmesi halinde sahibine diyet yada başka bir ceza verilmeyeceğine delildir.

2- Madende Uğranılan Zararın Heder Olması:

Bir kimse kendi arazisinde yada sahipsiz ve yerleşim bölgelerinin uzağında küçük çapta güvenlik için bir takım tedbirler gerektirmeyen bir yerde maden çıkarmak için yeri kazar ve orya birisi düşüp bir zarara uğrarsa, madeni kazan sorumlu tutulmaz. Ama günümüzde büyük ve güvenlik tedbirleri gerektiren madenlerde işverenin kusurundan dolayı meydana gelen kazalan farklı değerlendirmek gerekir.

3- Kuyuda Uğranılan Zararın Heder Olması:

Maden de olduğu gibi, kendi mülkünde yada kuyu kazma hakkı olduğu başka bir yerde kazdığı yada kazdırdığı kuyuya düşen bir insanın veya hayvanın zararı kuyu sahibi ödemez. Fakat umuma ait bir yolda kuyu kazarsa, bu kuyunun vereceği zarar heder değildir. Eğer birisi oraya düşüp de ölürse, ölenin diyetini kuyu sahibinin ailesi öder.

4- Rıkâz Define Mallarında Beşte Bir Hak Olması:

Şâfiîlere göre Rıkâz; cahiliye devrine ait definelerdir.

Hanefilere göre ise, Rıkâz ile maden aynı anlamdadır.

30. AKDİYYE (=DAVALAR) BÖLÜMÜ

Akdiye, “Kadiyye” kelimesinin çoğuludur. Kadiyye ve kadâ: Bir şeyi sağlam yapmak ve bitirmek demektir. Hükmü uygulama manasına da gelir. Hakim, hükmü sağlam bir şekilde vererek yürürlüğe koyduğu için ona da “Kâdi” denilmiştir.
İslam'da adaleti hükmetmekle görevli kişilere kadı yada hakim denir.

1- Yeminin, Davalıya Ait Olması

1555- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Eğer insanlara mücerred davaları sebebiyle delilsiz ve şahitsiz istedikleri verilecek olsaydı, bazı insanlar, bazı kimselerin kanlarını ve mallarını iddia ederlerdi. Fakat davalıya yemin düşer.” [887][887]

Açıklama:

Hakim huzuruna gelen davacıyı dinledikten sonra eğer davalı, aleyhindeki iddiaları ikrar ederse, hakim onu ikranyla ilzam eder, aleyhine hüküm vererek davayı sonuçlandırır. Fakat davalı, aleyhindeki iddiayı inkar ve reddederse hakim bu defa davacıdan delil ister. Davacı, bu delili getirerek davasını ispat ettiği takdirde hakim davalının aleyhine hüküm verir. Davacı davasını ispat için delil getirmekten ve dolayısıyla davasını ispattan aciz kaldığı takdirde, hakim davacının isteğiyle davalıya yemin teklif eder. Eğer davalı yemin ederse, davalıyı davadan men eder.
Eğer davalı yeminden kaçınırsa, hakim onun yeminden kaçınmasıyla hüküm verip davayı sonuçlandırır. Davalı yeminden kaçındığı için davacıya yemin teklif edilmez.

2- Yemin Ve Bir Şahitle Hüküm Verme

1556- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir yemin vg bir şahidle hüküm verdi.” 888[888]

Açıklama:

Alimlerin çoğun, bu hadisi; “Hz. Peygamber (s.a.v.), davasına şahitlik eden bir şahidi olan ve davasında haklı olduğuna yemin eden bir kimsenin lehine hüküm verdi” şeklinde anlamışlardır. Cumhura göre Hz. Peygamber (s.a.v.), bu davacının kendi yeminini bir şahit yerine koyarak onu iki şahidi olan bir kimse gibi kabul etmiş ve bu suretle onun lehine hüküm vermiştir.
Davacının bir şahidi ve bir de yemini ile hüküm verilemeyeceğini söyleyen Hanefî uleması ise bu hadisi;
“Hz. Peygamber, davalının bir şahidi ile birlikte birde yemini olması halinde davalı lehine hüküm verdi. Çünkü bir şahid ile davacı lehine hüccet tamamlanmaz. En az iki şahid olması gerekir” şeklinde anlaşmışlardır.

3- Hükmün Zahire Ve Delili Duzgun İfade Etmeye Göre Olması

1557- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), kapısının önünde davacı gürültüsü işitip onların yanlarına çıktı. Onlara:
“Ben ancak bir insanım! Bana gerçekten davacılar geliyor. Ama bazılarınız hakkı savunurken delilinini ifade etme hususunda bazılarınızdan daha güçlü olabilir. Ben de bu şartlar içerisinde onu daha doğru zannederek onun lehine hüküm vermiş olabilirim. Şimdi her kime, bir müslüman kardeşinin hakkı olan bir şeyin verilmesine hükmetmişsem bu ancak o kimse için) ateşten bir parçadır. Artık bu şartlar içerisinde o hükmü dilerse alsın yada almasın” buyurdu. 889[889]

Açıklama:

Burada kastedilen husus; eğer zahire göre verdiğim hüküm, olayın iç yüzüne ve gerçeğe uymazsa, böldüğüm şey ona haramdır, kendisini

cehenneme götürür dernektir.
Bu hadisin zahirinden anlaşıldığına göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), bazen zahiri, bâtına muhalif hüküm verebilir. Halbuki Fıkıh Usûlü alimleri, ittifakla, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ahkâm hususunda hata üzerine hüküm vermeyeciğini ve hükümlerinin terk edilemeyeciğini söylemişlerdir.
Buna şöyle cevap verilir: Bu hadis ile Fıkıh Usûlü kaidesi arasında çelişki yoktur. Çünkü Fıkıh Usûlü alimlerinin bu konu ile ilgili kast ettikleri şey; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendi içtihadıyla verdiği hükümlerdir. Bu hadiste kast edilen hüküm ise; ictihadla ilgili olmayıp yemin ve şahid gibi bir delile dayanarak verilen hükümdür. Böyle bir hükme hata denilmez. Çünkü hüküm, İlahî teklife göre verilmiş olup sahihtir. Buradaki İlahî teklif, iki şahidin dinlenmesi gibi şeylerdir. Şahitler, yalancı iseler, vebal de onlara aittir. Hükümde bir kusur yoktur.
Hz. Peygamber (s.a.v.), *“Ben ancak bir insanım”* buyurmakla; insanlık haline tenbihte bulunmuştur. İnsan gaybı ve olayların iç yüzlerini, yüce Allah bildirmedikçe bilemez. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de, diğer insanlar gibi, zahire göre hüküm vermesi caizdir. Hükümlerin sırlarını ancak Allah bilir. O halde zahire göre şahit ve yemin gibi delillerle hüküm verir. Bu hüküm, İlahî sırra muhalif olabilir. Fakat o ancak zahire (=eldeki delile) göre hüküm vermekle mükelleftir. Ta ki bu hususta ümmeti de ona tabi olsun.

4- Hind'e Verilen Hüküm

1558- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Ebu Süfyân hanımı Hind bint. Utbe, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girip:
“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu Ebu Süfyân cimri bir adamdır. O, bana ve oğullanma yetecek kadar nafakayı bana vermiyor. Ben, ona ait olan maldan onun bilgisi olmaksızın alsam, bu alma işi hususunda benim üzerime bir günah var mıdır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Sen onun malından örfe göre sana ve oğullarına yetecek miktarda al” buyurdu. [890][890]

Açıklama:

Ebû Süfyân'ın hanımı Hind, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona kocasının cimriliğinden söz açarak onun, kendisinin ve çocuklarının ihtiyacını karşılayacak malı vermediği için şikâyette bulunmuştu. Ebû Süfyân'ın cimriliğini de “Şahîh” sözü ile ifadeîendirmiştir. Çünkü Arapça'da cimri için kullanılan esas kelime “Bahil”dir. Ancak “Şahîh”, “Bahîl”den daha geneldir. “Bahil”, malı vermeyen kişiye deniiir. “Şahîh” ise her halükârda hiçbir şey vermeyen kişi için kullanılır.
Hind, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kocasının, nafakasını vermekte kusur gösterdiğini şikâyet ettikten sonra, onun haberi olmadan malını alıp alamayacağını sormuş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'de örf mikdannca kendisine ve çocuklarına yetecek mikdan alabileceğini söylemiştir.
Aliyyül-Kârî, buradaki örften maksadın; şer'î örf olduğunu ve bunun da orta halli bir nafaka olduğunu söylemiştir. İbn Hacer'de hadisteki örften maksadın; halkın örfü olduğunu ifade etmiştir.

5- İhtiyaç Olmaksızın Çok Soru Sormanın, Hakkı Men Etmenin Ve Haksızca Bana Ver' Demenin Yasak Olması

1559- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Doğrusu Allah, sizin lehinize üç şeyden razı olur ve sizin lehinize üç şeyi de hoş görmez. Sizin lehinize razı olduğu üç şey şudur:
1- *Sadece Ona kulluk etmeniz,*
2- *O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanız,*
3- *Hepinizin Allah'ın ipine toptan sarılmanız ve tefrikaya düşmemeniz. Sizin lehinize hoş görmediği üç şeyde şudur:*
1- *Boş söz/dedikodu.*
2- *Çok soru sormak.*
3- *Malı boşa harcamak.”* [891][891]

Tevhid:

Gerek ferd gerekse toplum olarak İslâm kimliğinin teşekkül ve tahakkuku, her şeyden önce tevhid inancına bağlıdır. Bu sebeple Allah teâlanın razı olup emrettiği üç fiilin ilki, “Hiç bir şeyi ortak

tutmaksızın yalnızca Allah'a kulluk etmek” olarak tesbit ve ilan edilmiştir. Bu demektir ki tevhid inancının olmadığı yerde İslâm da yoktur. Tevhidin herhangi bir şekil ve sebeple dışlandığı yerde, İslâm kimliği dışlanmış, terkedilmiştir. O halde öncelikle ve Özellikle yüreklerde tevhidi bütün hususiyetleri ile birlikte diri tutmak gerekmektedir. Çünkü tevhid inancı, her şeyin başı ve Allah'ın rızasını kazanabilmenin ilk ve temel şartıdır. Çünkü tevhid, İslâm kimliğinin alâmet-i farikasıdır. Vazgeçilmezliği de buradan kaynaklanmaktadır.
“Allah'ın ipine sımsıkı sarılmak”, İslâm kimliğinin korunmasını sağlayacak temel prensiptir. Al-i İmran Suresi'nin 103. ayetini hatırlatan bu ifadenin anlamı İçinde, Kur'an'ın açıklayıcısı Sünnetin de bulunduğu kesindir. Zira bir şeye sarılmak için önce onu tanımak ve anlamak gerekir. Kur'an-ı Kerim'i, müslümanlara Hz. Peygamber getirmiş ve tanıtmıştır.

Yan:

Sünnet, Kur'an'ı anlamanın ve dolayısıyla yaşamanın yolunu evrensel planda çizmiş ve örneklendirmiştir. Ümmet-i Muhammed'in dirliği ve İslâm kimliğinin sürekliliği, sünnetteki yorumuyla Allah'ın ipine yani Kur'an'a sarılmakla sağlanabilir. Allah Teâlâ habibinden razıdır. Onun yaşadığı ve biçimlendirdiği İslâm'dan da razıdır. O halde Allah Teâlâ'nm razı olduğu, “Kur'an'a sımsıkı sarılma” işini de ancak Sünnet-i Resûl'e uymak suretiyle başarmak mümkündür. Nitekim Allah Teâlâ, Hz. Peygamber'e şu gerçeği ilan etmesini emretmiştir:

“De ki; eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun!” [892][892] Efendimiz de İslâm kimliğim ve çizgisini sürdürebilmenin, Allah'ın kitabı ve Resulünün sünnetine sıkı sarılmakla sağlanabileceğini açıklamıştır.
“Size, sıkı sarıldığınız sürece sapıtmayacağınız iki şey bırakıyorum: Allah'ın kitabı ve Nebisinin sünneti..” [893][893]
Gerek konuya ilişkin âyette gerekse hadisimizde yer alan “Cemian/topluca” kaydı, İslâm kimliğinin ümmet çapında korunabilmesinin yolunu göstermektedir. Yönetici yönetilen, işçi patron vs. toplumun bütün kesimleri, Allah'ın ipine hep birlikte

sanlmakla yükümlüdürler. Ümmetin dirliği işte bu birlikteliğe bağlıdır. Âyetteki *“Sakın parçalanmayın”* kaydı, hadisimizin Müslim'deki rivayetinde de yer almaktadır. O halde İslâm kimliği, ümmet olarak topyekün Allah'ın kitabına sımsıkı sarılmak ve ayrılık ğaynltk peşine düşmemekle sağlanabilecektir. Ümmetin fikir ve uygulama birliğini -tabiî sebeplere bağlı bazı şekil farklılıktan olsa bile- sağlayacak olan yegâne esas, Sünnet'tir. Ümmet-i Muhammed hem kimliğini hem de dirliğini, sünnetteki yorumuyla Allah'ın kitabına sarılmakla sürdürebilecek, her türlü kültürel, ekonomik ve siyasi baskı ve kirlenmelere ve yozlaşmalara karşı kendisini ancak bu yolla koruyabilecektir.
İslâm kimliğini korumaya ve ümmet dirliğini sürdürmeye olumsuz etkisi olan üç olayı da “Allah'ın hoşnud olmadığı, yasakladığı üç fiil” olarak dikkatlerimize sunmaktadır. Bunların ilki dedikodudur.

Dedikodu:

Asıllı-asılsız söylenti, fertler ve toplum kesimleri arasında güvensizliğin ve dağınıklığın baş sebebidir. Ümmetin bir kesiminin diğer kesim veya kesimleri hakkında söylentilere göre davranması büyük kargaşa ve açmazlara sebebiyet verir. Bu sebeple tahkik ve tetkik edilmeden her söylentiyi gerçekmiş gibi ciddiye almak, her habere inanmak hiç kuşkusuz, müşterek değerlere sahip sosyal bünyeler için felaketlerin en büyüğünü oluşturur. Bu yolla toplumlar ve toplum kesimleri yekdiğerine kolayca düşman edilir. Soğuk harbin, propaganda savaşının en geliştirilmiş metotlarının uygulandığı bir ortamda yaşayan bizler, konuya yönelik “İlahî hoşnutsuzluğun” ne anlama geldiğini galiba fiilen yaşamaktayız.
Basım-yayın organlarının güdümlü haberlerine karşı da son derece uyanık davranmak, “Fasığın haberini tetkik” [894][894] emri gereğidir, Dedikoduya rağbet etmenin gereksizlerle meşguliyet ve vakit zayii olduğu da unutulmamalıdır.

Malı boşa harcamak:

Gereksiz ve gayr-ı meşru yerlere harcamak suretiyle ekonomik değerlerin elden çıkanıması da Allah Teâlâ'nın razı olmadığı bir

davranıştır. Bu, fert planında böyle olduğu gibi, ümmet planında da böyledir. Elindeki imkanları akıllıca kullanmasını bilmeyen fert ve toplumlar, neticede başkalanna hatta düşmanlarına muhtaç olurlar. Olur olmaz kişi ve kitlelerden ağır şartlarla kredi almaya, değilse çalıp çırpmaya mecbur kalırlar. Kredi almaya alışan emir almaya da hazır olacağı için, kimlik ve kişiliğini korumakta büyük güçlüklerle karşılaşırlar. Kafa ve kalbini midesinin emrine verenler, siyasal ve kültürel kirlenmeye açık hale gelirler.
Eldeki ekonomik değerleri iyi değerlendirmek, korumak, geliştirmek, gerekli yerlere gerektiği kadar harcamamak da “Malın zayi” edilmesi demektir.
Ekonomik değerlerine sahip çıkmayan milletler, sömürgecilerin iştirasını kabartırlar. Hele de “Mal zayii” ekonomik sistem haline getirilmişse, felaketin boyutları fevkalade büyümüş demektir. Günümüzdeki kapitalist ekonomik sistemin acımasızlığının anlamı budur. İslâm kimliği ve ümmet dirliği, İslâm ülkelerindeki ekonomik değerlerin akıllıca kullanılmasına, düşmanlarına peşkeş çekilmemesine bağlı gözükmektedir. Ellerindeki ekonomik imkanları can ve vatan düşmanlarının silah sanayiine destek olacak şekilde kullandıran ümmet kesimlerinin vebali elbette çok daha ağırdır.
“Elinizdeki nimetlere şer'i şerif doğrultusunda sahip çıkın şükrederseniz, elbette onları arttırırım. Yok eğer onların kadrini bilmeyip küfran-ıl nimette bulunursanız, bilesiniz ki azabım çok şiddetlidir.” [895][895] âyeti bu durumu açıkça ilan ve tesbit etmektedir.

Çok Soru Sormak:

Hadisimiz son olarak, gereksiz ve henüz gerçekleşmemiş bir takım farazi sualler ile ortalığı karıştırmayı, faydasız teoriler ve tasarılarla toplumu meşgul etmeyi Allah Teâlâ'nın gazab ettiği bir tutum olarak bildirmektedir. Zira din pratiktir, ameldir, arazî ve faydasız sorular İse, dinin bu temel vasfına ters düşer ve dindarları gerçekçilik ve pratiklikten uzaklaştırır. Çok sual sormak bîr anlamda da aşırı tecessüs demektir. Bu ise zaten yasaklanmıştır.
Hadis sarihleri kesret-i sualin, ihtiyacı olmadığı halde dilenmek, insanlardan ısrarla bir şeyler istemek anlamına geldiğine de işaret

etmişlerdir. 896[896] Bu anlayışla da kesretü's-sual Allah Teâlâ'nın asla razı olmadığı bir tutumdur.
İslâm kimliği ve ümmet dirliği açısından insanlarımızın, günlük ve pratik dert ve problemleri hakkında bilgi sahibi olmayan ve geleceğin, öz değerlerine zarar vermeyecek biçimde şekillenmesi için'gayret etmeleri, eğitim-öğretim faaliyetleri içinde olmayan gerekir. Pratiği ve gerçekçiliği olmayan tartışma konularının peşine düşmemeleri, daima korumak zorunda oldukları büyük değerlere sahip, kaygılı ve gayretli uyanık kişi ve toplumlar gibi davranmaları şarttır. Gazaptan kurtulup rızaya koşmak, ancak böyle gerçekleşebilecektir.897[897]
1560- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Doğrusu Yüce Allah, annelere karşı itaatsiz davranmayı, kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi vermesi gerekeni vermeyip hak etmediğini istemeyi size haram kılmıştır. Boş sözü/dedikoduyu, çok soru sormayı ve malı boşa harcamayı da sizin için iyi görmemiştir.” 898[898]

6- Hakim İctihadda Bulunup Da İsabet Ettiğinde Ve Hata Ettiğinde De Sevab Alması

1561- Amr İbnuf-As (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:
“Hakim, hüküm verirken ictihadda bulunupda isabet ederse, onun için iki sevap vardır. Ama hüküm verîrken ictihad edipde yanılırsa, ona bir sevap vardır.” 899[899]
Açıklama:

İctihad ehliyetine sahip bir hakim hüküm verirken yaptığı ictihaddan dolayı iki sevap kazanır. Birisi ictihad sevabı, diğeri de ictihadindaki isabet sevabı. Fakat bu içtihadında Allah'ın hükmüne isabet edememişse isabet sevabından mahrum olarak sadece bir sevap
kalır- İctihad ehliyetine sahip olmadığı halde kendini zorlayarak ictihad eden kimselere gelince; onların yapacakları yanlışlıklar asla

mazur görülemez. Bilakis onlann yaptığı yanlışlıklar, günahlardan sayılır. Nitekim;
“Hakimler üç sınıftır: Biri cennette, ikisi de cehennemdedir. Cennette olan, hakkı bilip ona göre hüküm verendir. Hakkı öğrendiği halde hükmünde zulmeden hakimler ile hakkı bilmeden insanlar hakkında hüküm veren hakimler de cehennemdedir” 900[900]

7- Hakimin, Öfkeli İken, Hüküm Vermesinin Mekruh Olması

1562- Abdurrahman b. Ebi Bekre'den rivayet edilmiştir:
“Babam, Sicistân'da kadı olan Abdullah İbn Ebi Bekre'ye:
“Öfkeli olduğun halde, îkî kişi arasında hüküm verme! Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Hiçbir kimse öfkeli olduğu halde, iki kişi arasında hüküm vermesin!” buyururken işittim” diye mektup yazdı. Mektubu, onun namına ben yazdım.” 901[901]

Açıklama:

Öfke aklı giderir, insanın tabii halini itidal çizgisinden çıkarır, dolayısıyla ölçülü ve dengeli hareket etmesine engel olur.
Hattâbî (ö. 388/998)'nin ifadesine göre; şiddetli açlık, korku, hastalık, acı, uykusuzluk, şiddetli sıcak ve soğuk, mide dolgunluğu, aşın yorgunluk gibi hususlar, sağlıklı düşünmeye engel olacağından öfke hükmündedir.

8- Batıl Hükümleri Yıkma Ve Bidat Olan Şeyleri Ret Etme

1563- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, o Resulullah (s.a.v.)'în şöyle buyurduğunu işitmiştir:
“Kim bizim şu işimizde/dinimizde ondan olmayan bir şeyi ortaya koyarsa, ortaya koyduğu bu şey kabul edilmez.” 902[902]

Açıklama:

Bid'at, sözlükte; daha önce mevcut olmayan, sonradan ortaya çıkan amel ve inançlar.
Bid'at'm kapsamı konusunda farklı bakış açılarının olmasından dolayı İslâm bilginleri tarafından farklı tarifler yapılmıştır.
Kirni âlimlere göre bid'at, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra meydana gelen her şeydir. Bu tarifi yapan âlimler, bid'ate sözlük anlamından daha geniş bir anlam yüklemişlerdir. Bu sebeple de sonradan çıkan amel ve inançlan iyi ve kötü olmak üzere ayırmak mecburiyetinde kalmışlardır. Sonradan ortaya çıkıp Kur'ân ve Sünnet'e muhalif olmayan ya da emirlerinin bir gereği olan şeylere bid'at-i hasene güzel bid'at; muhalif olanlara ise, bid'at-i seyyie kötü bid'at ismini vermişlerdir.
Bid'ati bu şekilde tarif edip taksimata tabi tutanlar, Kur'an ve sünnete muhalif olmayan ya da emirlerinin bir gereği olan şeylere bid'at isminin verilmesine dayanak olarak, Hz. Ömer'in şu sözünü ileri sürerler:
Hz. Ömer, Übey b. Ka'b'in, (r.a) sekiz rekât olan teravih namazını yirmi rekât olarak kıldığını ve Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde münferiden kılınan bu namazın cemaat halinde kılındığını gördüğünde:
“Bu ne güzel bid âf” demiştir. [903][903]
Diğer âlimlerin bid'at tarifleri ise şöyledir: Hz. Peygamber (s.a.s.) den sonra ortaya çıkan, din ile alâkalı olup bir ilâve veya eksiltme mahiyetinde olan her şeydir. [904][904]
Bu âlimlere göre önceki gruptakilerin “Bid'at-i hasene” kapsamına soktukları şeyler haddi zatında bid'at değildir. Onlara bid'at ismini vermek yanlıştır. Çünkü bu gibi şeylerin Kur'ân ve Sünnet'te dayanakları vardır. Bunlara sonradan çıkmış şeyler nazariyle bakılamaz.
Aslında her iki gruba göre de dinin asıına olan ilâve ya da aslından yapılan eksiltmeler yasaklanmış olup, kötü bir bid'attir. Ancak ikinci grup âlimlerin bİd'atin tarifi konusunda daha tutarlı oldukları görülmektedir. Çünkü ilk grubun bid'at-i hasene kapsamına soktukları şeyler, aslında sonradan çıkmış şeyler değildir; onların Kur'an ve Sünnet'te dayanakları vardır.

Şu da bir vakıadır ki, birinci gruba tâbi olan fakat bu âlimlerin ne demek istediklerini hakkıyla anlamayan mukallidleri, dinde eksiltme ya da fazlalık durumunda olan şeyleri de bazen bid'at-i hasene kapsamına sokmuşlar; ikinci gruptakilerin mukallidleri ise, bid'at sayılmaması gereken bazı hususları bid'at kapsamına sokarak onlara karşı çıkmış ve hemen hemen her içtihada bid'at demeye başlamışlardır.
Günümüzde pek çok bid'at, müslümanlann hayatına girmiştir. Bu sebeple dininin emirlerini yerine getirmek isteyen her kişi, bu hususa dikkat etmeli; dinde eksiltme ya da ilâve mahiyetinde olan söz, tavır ve davranışların yasaklanmış şeyler olduğunu bilerek bunları hayatından ayıklayıp atmalıdır. Burada müracaat edilecek yegane kaynak ise, Kur'ân ve Sünnet'tir. 905[905]

9- Şahidlerin En Hayrlısı

1564- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Dikkat edin! Size şahidlerin en hayrlısını haber veriyorum; o, şahidliği-ni, şahitlik kendisinden istenmeden önce yapan kimsedir.” 906[906]

10- İki Muctehıdın İhtilafı

1565. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Vaktiyle iki kadın, çocuklarıyla birlikte bulunduğu bir sırada kurt gelip bunlardan birinin çocuğunu alıp götürmüştü. Bunun üzerine çocuğunu kurt kapan büyük kadın, arkadaşı olan kadına:
“Kurt senin çocuğunu götürdü!” dedi. Diğer kadın da:
“Kurt ancak senin çocuğunu götürdü!” dedi. Daha sonra Davud'un huzurunda muhakeme oldular. Davud, sağ kalan çocuğun, büyük kadına ait olduğuna hükmetti. Derken kadınlar Süleyman b. Dâvûd (a.s)'ın huzuruna çıkarak meseleyi ona anlattılar. O da:
“Bana bıçağı getirin de sağ kalan çocuğu aranızda paylaştırayım!” dedi. Bunun üzerine küçük kadın:

“Hayır! Allah sana rahmet buyursun! Çocuk, onundur!” dedi. Bunun üzerine Süleyman (a.s), çocuğun, küçük kadına ait olduğuna hüküm verdi.” [907][907]

Açıklama:

Dâvûd (a.s)'ın, çocuğun büyük kadına ait olduğuna hükmetmesi; ya aralarında bir benzerlik gördüğü içindir yahut onun şeriatında yaş büyüklüğü tercih sebeplerinden sayıldığındandır. Çocuğun kadının elinde bulunması da, onun şeriatına göre tercih sebebi olabilir.
Hz. Davud'un bu hükmü ictihâd suretiyle mi, yoksa fetva yoluyla mı verdiği ihtilaflıdır. Bazıları:
“Fetva olarak vermiştir, onun için de Süleyman (a.s)'m onu bozması caiz olmuştur” demişlerse de Kurtubî buna itiraz etmiş ve:
“Peygamberin fetvası da hükmü gibidir. Uygulama açısından bunların ikisi de eşittir” demiştir.
Burada şöyle bir soru akla gelebilir: O halde Hz. Süleyman'a, Dâvûd (a.s)'ın hükmünü bozmak nasıl caiz olmuştur?
Cevap: Eğer her ikisinin verdikleri hüküm vahiy yoluyla olmuşsa, Hz. Süleyman'ın hükmü, Dâvûd (a.s)'ın hükmünü neshetmiştir. İctihadla hükmetmişlerse, Süleyman (a.s)'ın içtihadı daha kuvvetlidir, çünkü güzel bir hal çâresiyle hakikati meydana çıkarmıştır.
İbnü'l-Cevzî:
“Her ikisinin hükümleri, İctihadla olmuştur, çünkü vahiy yoluyla olsa, aksi caiz olmazdı. Bu gösteriyor ki, zekâ ve anlayış Allah'ın bir ihsanıdır” diyor.
Bazıları, Davud (a.s)'ın şeriatında yaş büyüklüğünün tercih sebeplerinden sayıldığını kabul etmemiş; bunun hatâ olduğunu, büyüklük, küçüklük, uzunluk, kısalık gibi şeylerin sırf tardî birer vasıf olup tercih gerektirmediğini söylemişlerdir.
Süleyman (a.s), hakikati anlamak için güzel bir çare bulmuş; güya çocuğu ikiye bölerek kadınlara paylaştırmak için bıçak istemiştir. Dolayısıyla gerçek anne, çocuğunun kesilmesine razı olmayacaktır. Nitekim bu çare sayesinde hakikat anlaşılmıştır. Çocuk, büyük kadına ait olmadığı için o kesilmesine rıza göstermiştir. Zira kendi çocuğunu da kurt kapmıştır. Küçük kadınla dert ortağı olacaktır.

Fakat hakiki anne olan küçük kadın, yavrusunun kesilmesine razı olamamış; ölmektense yabancı ellerde yaşamasını tercih etmiş ve:
“Hayır! Çocuk onundur” diye feryâd ederek dâvasından vaz geçmiştir.
Alimler, bu gibi meselelerde hakikati meydana çıkarmak için hâkimlerin böyle çarelere baş vurmalarına cevaz vermişlerdir. [908][908]

11- Bir Hakimin, Ikı Davacının Arasını Bulmasının Müstehab Olması

1566- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Bir adam, başka bir adamın akarını satın almıştı. Akarı satın alan kimse, onun akarında içi altın dolu bir küp buldu. Bunun üzerine akarı satın alan adam:
“Altınını benden al! Çünkü ben, senden sadece arazîyi satın aldım, altını satın almadım!” dedi. Araziyi satan kimse de:
“Ben sana araziyi ve içinde olanı sattım!” dedi. Daha sonra bir kimsenin huzurunda muhakeme oldular. Huzurunda muhakeme oldukları kimse:
“Çocuklarınız var mı?” diye sordu. Biri:
“Benim bir oğlum var” dedi. Diğeri de:
“Benim bir kızım var” dedi. Hakim:
“Bu oğlana, bu kızı nikahlayın! Bundan her ikiniz de harcayın ve sadaka olarak verin” diye hükmetti.” [909][909]

Açıklama:

Bu hadisten, iki kişinin bir mesele hakkında üçüncü bir kimseyi hakim edinmelerinin caiz olduğu anlaşılır. Fakat İslâm hukukçularının bu konudaki ictihâdları farklıdır. Ebu Hani-fe'ye göre hakem tayin etmenin caiz olması, iki tarafın hâkim kabul ettikleri kimsenin hükmünün muteber olması, memleketlerindeki resmî hâkimin hüküm ve içtihadına uyguluğu şartına bağlanmışıdır. Muhalif olursa hakem tayin edilen kimsenin verdiği hükmün hiçbir hukukî kıymeti yoktur. İmâm Mâlik ile İmam Şafiî yalnız hükme ehliyeti, hükümde adalet ve

hakkaniyeti şart kılmışlardır. Her iki tarafın hukuku düzeltilerek hüküm verilsin de devletin ta'yîn ettiği hâkimin hükmüne uygun olub olmamasında fark görmemişlerdir.
Bulunan altının veya kıymeti hâiz olan herhangi gömülü bir malın satıcı ve alıcıdan hangisine âit olduğu şöyle belirtilmiştir: Bulunan gömü; eğer taş, direk, mermer gibi arz türünden ise alıcıya âit olur. Eğer altın, gümüş gibi bizatihi kıymetli şeyler ise bakılır: Eğer bu kıymetli şeyier, cahilîyet devrine âit bir define ise bu rikazdır, devletin onda hakkı vardır. Eğer İslâm devrine âit definelerden ise bulunmuş mat, lukatadır. Bu husustaki hükme tâbidir. Definenin, İslâm veya câhiliyet devirlerinden hangisine ait olduğu bilinmezse kayıp mal sayılarak beytulmâlde saklanır. Orada beytu'1-mâl yoksa fakirlere, müslümanların umumî işlerine, din işlerine harcanır. [910][910]

31. LUKATA (BULUNTU/YİTİK MAL) BÖLÜMÜ

Lukata:

Mülkiyetini veya üzerindeki hakkını terketme niyyeti olmaksızın sahibinin iradesi dışında kaybolmuş ve başkası tarafından bulunup sahibine verilmek üzere alınmış, bulanın sahibini bilmediği muhterem üzerinde sahibinden başkasının tasarruf hakkı olmayan mal.
Lukata ile ilgili hükümleri İslâm hukukunun iki temel kaynağından ikincisi olan Hz. Peygamber'in sünneti düzenlemektedir. Kur'an-ı Kerîm lukata ile ilgili hükümleri açıklamamıştır.

1567- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Peygamber (s.a.v.)'e alün yada gümüş buluntunun hükmü soruldu. Peygamber (s.a.v.):
“Onun ağız bağını ve kesesini muhafaza et! Sonra onu bir sene ilan et! Eğer sahibini öğrenemezsen, onu harca yabilirsin. Buluntu senin elinde bir emanet olsun! Eğer günlerden bir gün arayıcısı gelirse, o buluntuyu ona ver!” buyurdu.
Soruyu soran zat, Peygamber (s.a.v.)'e, kaybolan devenin hükmünü de sordu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Ondan sana ne? Bırak onu! Çünkü onun çarığı ve su tulumbası yanındadır. Sahipleri onu buluncaya kadar suya gelir, ağaçları otlar!” buyurdu. O zat, koyunu da sordu. Peygamber (s.a.v.):
“Onu al! Çünkü o ancak ya senin, ya din kardeşinin yada kurdundur!” buyurdu. [911][911]

1568- Süveyd b. Gafele (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, Zeyd b. Sûhân ve Selmân b. Rebîa gazaya çıkmıştım. Yolda giderken bir kamçı buldum ve onu yerden aldım. Her iki arkadaşım, bana:
“Onu aldığın yere bırak çünkü o başkasına aittir” dediler. Ben de:
“Hayır, onu atmayacağım. Fakat ben onu ilan ederim. Sahibini bulursam, ona teslim ederim. Yoksa ondan kendim faydalanırım” dedim.
Gazamızdan dönünce, haccetmem mukaddermiş. Hac görevini yerine getirip Medine'ye geldim.
Übey b. Ka'b'a rastladım. Ona, bulmuş olduğum yitik kamçı meselesini ve arkadaşlarımın bununla ilgili sözünü anlattım. Übey şöyle dedi:
“Ben, Resulullah (s.a.v.) zamanında, içinde yüz altın bulunan bir kese bulmuştum. Onu, Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Resulullah (s.a.v.):
“Onu bir sene ilan et!” buyurdu.
Ben de onu bîr sene boyunca ilan ettim. Fakat onu bilen bir kimse bulamadım. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e vardım. Yine o:
“Onu bir sene ilan et!” buyurdu.
Tekrar ilan ettim. Fakat yine onu bilen bir kimse bulamadım. Tekrar Resulullah (s.a.v.)'e vardım. Yine o:
“Onu bir sene ilan et!” buyurdu.
İlan ettim. Fakat yine onu bilen bir kimse bulamadım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“O altınların sayısını, kesesini ve ağız bağını muhafaza et! Eğer sahibi bir gün gelecek olursa, onları, ona teslim edersin; gelmezse, ondan kendin yararlanırsın!” buyurdu.
Hadisin ravisi Seleme b. Kuheyl:

“Süveyd b. Gafele, “Onu bir sene ilan et” sözünü üç defa mı, yoksa bir defa mı naklettiğini iyice bilemiyorum” dedi.[912][912]

Açıklama:

Para bulan kimsenin, kendi malına karıştırmayarak kesesiyle aynca muhafaza etmesi gerekir. Çünkü günün birinde sahibiyim diye birisinin çıkıp gelmesi ve doğru zannedilerek verilmesi ihtimali bulunduğundan böyle bir yanlışlığa meydan vermemek için bu tavsiye edilmiştir. Bu nedenle İmam Ebu Hanîfe ile İmam Şafiî'ye göre, malın kendisine ait olduğunu iddia eden kimsenin delil göstermesi zorunludur, delil gösteremezse, mal o kimseye verilmez.
Yitik bir para bulan bir kimsenin, onualırken, sahibini bulduğu zaman vermek üzere almış olması gerekir. Ona sahip olmak üzere alması ise, gasb hükmündedir. Dolayısıyla bu şekilde almış olduğu yitik bir parayı telef yada kaybettiği takdirde, herhangi bir kusuru olmasa bile o parayı ödemesi gerekir.
Bulunan bir paranın sahibini bulmak için yapılması gereken ilan müddetinin, üç yıl olup olmadığı şüpheli göründüğünden bu müddet genellikle İslam Hukukçuları tarafından “Bir sene” olarak kabul edilmiştir.
Bulunan mal, usûlüne uygun olarak bir sene ilan edildikten sonra sahibi çıkmazsa, o parayı kendisi çin harcayabilir. Yalnız bu parayı bulan kimsenin sözü geçen esaslar doğrultusunda ondan yararlabilmesi için fakir olması şartının aranıp aranmaması husus İslam Hukukçuları arasında ihtilaflıdır.
Ebu Hanîfe'ye göre buluntu mal; on dirhemden az olursa, onu bir kaç gün ilan etmek yeterlidir. Eğer on dirhem yada on dirhemden daha fazla olursa, bir yıl ilan etmek gerekir, imam Muhammed, az ile çok arasında bir ayınm yapmadan bir yıl ilan etmek gerekir demiştir.

1- Hacı Kimsenin Yitiği

1569- Abdurrahman b. Osman et-Teymî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), hacının yitiğini yasaklamıştır.” [913][913]

Açıklama:

Hadis, Harem bölgesinde kaybedilmiş olan yitik bir malı, bulunduğu yerden almanın caiz olmadığını ifâde etmek için söylenmiş olabileceği gibi, ister Harem dahilinde olsun, ister Harem sınırları dışında kaybedilmiş olsun, hacı adaylarının yitik mallannı almanın caiz olmadığını ifâde etmek için söylenmiş de olabilir.
Bazı ilim adamları bu hadise dayanarak hacılara ait olduğu anlaşıİan yitik mallarla, her kime ait olursa olsun, Harem sınırları içerisinde bulunan yitik malları almanın caiz olmadığını söylemişlerdir.
Bu görüşte olan ulemâya göre sözü geçen yitik mallara el sürülemez, bu mallar olduğu yerde sahipleri gelip buluncaya kadar beklemeye terk edilirler.
Ulemânın büyük çoğunluğuna göre ise sözü geçen yitik mallar, usûlüne göre ve yeterince ilân ettikten sonra sahibi çıkmadığı takdirde sahiplenmek gayesiyle bulundukları yerden alınamazlar, sadece sahibine duyurmak üzere ilan etmek gayesiyle alınabilirler.
1570- Zeyd b. Hâlid cl-Cühcnî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim yitik bir hayvanı yanında barındırırsa onu ilan etmediği müddetçe sapık bir kimsedir.”[914][914]

Açıklama:

Burada yitikten maksat; deve, koyun, keçi gibi mülk edinmek için alınması caiz olmayan hayvanlardır. Bunlar ancak sahipleri adına korumak İçin alınırlar.

2- Sahibinin İzni Olmaksızın Hayvanın Sütünü Sağmanın Haram Olması

1571- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Sakın bir kimse, başka birisinin hayvanının sütünü onun izni olmaksızın sağmasın! Sizden birisi yiyecek ve içeceklerinin saklandığı kilerine gelinmesini, dolabının kırılmasını ve oradaki

yiyeceklerinin götürülmesini ister mi? Hayvanların göğsü de, sahiplerinin yiyeceğini muhafaza eder. Dolayısıyla izni olmaksızın hiç kimse, başkasının hayvanını sağmasın!” 915[915]

Açıklama: Hz. Peygamber (s.a.v.) burada hayvanın memesindeki sütü, sahibinin izni olmaksızın alınmasının uygun olmayışını, dolapta muhafaza edilen yiyeceğe benzetmektedir.

3- Konukluk Ve Benzerlerine İkramda Bulunmak

1572- Ebu Şureyh el-Adevî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) konuşurken kulaklarım duydu ve gözlerim gördü. Peygamber (s.a.v.):

“Kim Allah'a ve ahirct gününe iman ediyorsa, misafirine, hediyesini ikram etsin”” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Misafirin hediyesi nedir?” diye sordular. Peygamber (s.a.v.):

“Misafirin bu ziyaretine karşıhk dünyada hak ettiği hediyesi, ev sahibinin hediyeleriyle geçen bir günü ve gecesîdir. Misafirlik, üç gündür. Bundan fazlası ise misafire bir sadakadır.

Yine kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, ya hayr söylesin yada sussun!” buyurdu.916[916]

Açıklama:

Misafirin ağırlanma müddetiyle ilgili bu hadis üç şekilde tefsir edilmiştir.

1- Misafire bir gün bir ece özel olarak hazırlanan yemekler sunmak suretiyle ikramda bulunulmalı. İşte hadisin metininde geçen caize hediyeden maksat, budur. Eğer bu caize, misafire sunulmazsa ona ikram etmiş olunmaz.

Fakat misafire hergünkü yenilen mutad yemeklerden yedirilmeli. O zaman evde üç gün misafir edilir. Onu bu şekilde üç gün misafir etmekle misafire ikram etme görevini yerine getirilmiş olunur.

2- Misafire üç gün üç gece misafir ettikten sonra ona yolculuğunda bîr gün bir gece yetecek şekilde özel bir yemek hazırlayıp azığına

konulmalı. İşte onun caizesi budur. Bu yapılmadığı takdirde misafire İkram edilmiş olunmaz.
3- Ev sahibi olarak bir gün bir gece misafirle çok yakından iigilenilmeli. Ona özel hazırlanmış yemekler sunmakla ve sohbetinde bulunmakla ağırlanmaya çalışılmalı. İşte onun caizesi budur.
Bundan sonraki iki gün içinde ise onun için mükellef sofralar sunulmaya gerek yoktur. Mutad yemekler sunmakla yetinilebilir. Misafire karşı görev bu şekilde yerine getirilmiş olunur. Bu, İmam Mâlik'in görüşüdür.

1573- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu sen, bizi (seriyye halinde gazaya) gönderiyorsun. Biz de (bazen) bir kavme misafir oluyoruz. Fakat onlar bize ikramda bulunmuyorlar. Bu konuda ne buyurursunuz?” dedik. Resulullah (s.a.v.), bize:
“Siz bir kavme misafir olur da sizin için misafire yaraşan şeyleri göste-rirlerse kabul edin! Eğer misafirperverlik yapmazlarsa o zaman onlardan kendilerine yaraşan misafir hakkını alın!” buyurdu. [917][917]

Açıklama:

Bu hadise göre; ev sahibi, misafirine karşı lâzım gelen vazifesini yerine getirmezse misafir bu hakkını kerhen ve cebren alır demek olur.
Bunun vacip olduğunu ileri süren alimler, bu konuda çeşitli hadislere dayanmışlardır.
Bazı alimler de hadisin ifâde ettiği cebri hakkı, toplumsal düzene uygun bulmayarak bu hakkın ve misafirin cebren alma salâhiyetinin, son derece açlık hâli olması halinde geçerli olduğunu söylemişlerdir.
Bu suretle misafir hakkını esirgeyen ev sahibinden bunu almak hakkını yalnız açlık halinde bulunan kimseye tahsis etmişlerdir. Su içme hakkı da böyle bîr hak kabul edilmiştir.
Bazı âlimler de misafir hakkının cebren alınması sadaka âmillerine mahsûs idi demişlerdir.
Bazıları da bu mecburiyet zımmîlere özgüdür. müslüman askerleri bunların köylerine uğradıkça bu askerleri konuklamaları bu hususta akdedilmiş bir anlaşmaya dayalı idi demişlerdir.

4- Malın Fazlasıyla Yardımda Bulunmanın Mustehab Olması

1574- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, bir defasında, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte bir yolculukta idik. Ansızın bir adam devesinin üzerinde çıkageldi. Adam, gözünü, sağa ve sola çevirmeye başladı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);
“Kimin yanında fazla hayvan varsa onu hayvanı olmayana versin! Kimin de fazla azığı varsa onu azığı olmayana versin!” buyurdu. [918][918]

Açıklama:

Bu hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına gösterdiği özeni ve kavmin büyüğünün bağlılarını güzel ahlaka ve muhtaçlara yardım etmeye teşvik etmesinin gerektiğini açıklamaktadır.

5- Yiyecekler Azaldığı Zaman Onları Karıştırmanın Ve Bu Hususta Yardımlaşmanın Müstehab Olması

1575- Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, bir defasında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir gazaya çıkmıştık da bize kıtlık isabet etmişti. Hatta bazı binek develerimizi boğazlamayı içimizden geçirdik. Derken Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) emir buyurup yiyecek kaplarımızı topladık. Bunların toplanması için de yere bir yaygı serdik. Sonra topluluğun yiyecekleri yaygının üzerinde toplandı. Ben toplanın ne kadar olduğunu tahmin için uzandım. Toplananın, keçi ağılı kadar olduğunu tahmin ettim. Halbuki biz, yüz on dört kişiydik. Hepimiz doyuncaya kadar ondan yedik. Sonra dağarcıklarımızı doldurduk. Sonra Allah'ın Peygamberi (s.a.v.):
“Abdest suyu var mı?” diye sordu. Bunun üzerine bir adam, içerisinde biraz su bulunan matarasını getirdi. Allah'ın Peygamberi

(s.a.v.), onu bir tasa boşalttı. Derken hepimiz ondan abdest aldık. Yüz on dört kişi onu şarıl şarıl döküyorduk.
Hadisin ravisi der ki: Bundan sonra sekiz kişi daha gelip:
“Abdest suyu var mı?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):
“Abdest suyu bitti” buyurdu. [919][919]

32. CİHÂD VE SİYER BÖLÜMÜ

Cihâd kelimesi, sözlükte; güç ve gayret sarfetmek, amelde mübalağa etmek ve zahmet gibi anlamlara gelen “Cehd” kökünden türemiştir.
Terim olarak ise; yüce Allah'ın dini için; can, mal, dil ve diğer vasıtalarla güç ve gayret sarfetmeye cihad denir.
İslâm'ın yükselmesi, korunması ve yayılması için her türlü çalışmada bulunmak, uğraşmak, gayret sarfetmek ve bu yolda mücadele etmektir. Daha açık bir ifadeyle; Yüce Allah tarafından kullarına verilmiş olan bedenî, malî ve zihnî kuvvetleri Allah yolunda kullanmak, o yolda feda etmektir. İnsanın maddî-manevî bütün varlığını Allah yolunda ortaya koyarak Hakk'ın düşmanlarını ortadan kaldırmak için savaşması “Cihad”dır.
İslam, insan toplumunun ıslahını, sulh içinde yaşamalarını gaye edinmiş ve insan hak ve hürriyetlerini korumayı esas almıştır.
Savaş halini meşru kılan sebepler şunlardır:
1- Meşru müdafaa denilen ve müslümanlara doğrudan yada dolaylı yollarla İslam toplumunun varlık ve bağımsızlığına ve müslümanların dinlerinde fitneye yol açacak şekilde ülkelerine, mallarına ve kendilerine saldırı ile İslam tebliğ ve davetini engellemek ve gerçek bir tehlike sayılacak şekilde müslümanlara karşı kötü niyet beslenmesi.
2- Önceden mevcut olan bir savaşın kesintiye uğramasından veya yapılmış bir sulhun düşman tarafından bozulmasından sonra edeblendirme ve sulh halinin sağlanması maksadıyla savaşa devam edilmesi.
3- Zayıf durumundaki azınlık müslüman bir topluluğun, onlara zulmeden ve haklarını çiğneyen kendi gayri müslim devletlerine karşı İslam devletinden yardım istemeleri halinde, onlara yardım maksadıyla,

Hanefi, Hanbeli ve Mâliki hukukçulannın oluşturduğu cumhuru fukahaya göre; savaşın illet ve sebebi, düşmanın İslam'a ve müslümanlara karşı savaş ve saldırışıdır.
Şâfiilere göre ise; savaşın illet ve sebebi, bizzat küfrün kendisidir. [920][920]

Siyer kelimesi Arapça “Sîre” sözcüğünün çoğulu olup Peygamber (s.a.v.)'in hayatını anlatmak için kullanılır. Zaman içinde; soy dizini, doğumu, çocukluğu, gençlik yılları, peygamberliği, Mekke ve Medine'de meydana gelen olaylar ve gerçekleşen savaşları da içine alacak şekilde, doğumundan ölümüne kadar Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatından sözeden kitaplara “Siyer-i Nebî”, “es-Siretü'n-Nebeviyye” veya kısaca “Siyer” adı verilmiştir.
Siyer, bir yönüyle Hadis'e ve bir yönüyle de İslâm Tarihi'nin içine girmiştir. Gerçekten Siyer, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söz ve davranışlarından bahseden Hadîs ilminin bilinmesini gerekli kıldığı gibi; Resulullah (s.a.v.)'in hayatının her safhasından bilgi vermesi itibariyle de İslam Tarihi'nin bir bölümünü oluşturur.
İslâm âlimlerinin çoğu, Siyerden itibaren İslâm tarihini bir bütün halinde ele almışlar ve eserlerinde, Hz. Peygamber (s.a.vj'in hayatından, hattâ öncesinden başlayarak İslâm Tarihi ile ilgili olayları, yaşadıklan döneme kadar anlatmışlardır.

1- Kendilerine İslam Daveti Ulaşmış Olan Kafirler Üzerine Habersiz Baskın Yapmanın Caiz Olması

1576- İbn Avn'dan rivayet edilmiştir:
“Nâfi'ye mektup yazıp savaştan önce insanların dine nasıl davet edileceğini sordum. O da, bana şöyle cevap verdi;
“Savaştan önce davet etmek, ancak İslam'ın ilk yıllarında geçerli idi. Resulutlah (s.a.v.), Mustalik oğulları kabilesi üzerine gece baskını yapmıştır. Onlar o sırada gafil bir durumda bulunuyorlardı. Hayvanları da su başında sulanıyordu. Resulullah (s.a.v.) onlardan savaşa kalkışanları öldürdü. Savaşa elverişli olmayanlarını ise esir etti. Cüveyriye'yi de o gün aldı.

Açıklama:

Bu hadisi, bana, kendisi o ordunun içerisinde bulunmuş olan Abdullah İbn Ömer nakletti..[921][921]
İslam alimleri, savaştan önce kafirleri İslam'a davet etmenin hükmü hususunda ihtilaf etmişlerdir.
1- Bazılarına göre savaştan önce düşmanı İslam'a davet etmek mutlak surette vaciptir. Bu, İmam Malik'in görüşüdür.
2- Kafirleri savaştan önce İslam'a davet etmek mutlak surette vacip değildir.
3- Kafirler daha önce İslam'a davet olunmamışlarsa onları savaştan önce İslam'a davet etmek vaciptir. Daha önce İslam'a davet olunmuşlarsa müstehab olur.
Buna göre İslam ordusu, savaşa gittiği zaman düşmanı önce müslüman olmaya davet eder. Düşman bunu kabul etmezse cizye ismi verilen vergiyi ödemeye davet eder. Eğer düşman bunu da kabul etmezse o zaman İslam ordusu düşmanla savaşır.
İmam Nevevî, bu görüşlerden birincisini zayıf, ikincisinin batıl ve üçüncüsünün de sahih olduğunu ve cumhurun görüşünün de bu olduğunu belirtmiştir. [922][922]
“Müreysi Gazvesi” diye de anılan Benû Mustalik gazvesi, hicretin 5. yılında meydana gelmiştir. Peygamber (s.a.v.) bu kabilenin müslümanlar üzerine saldırıya hazırlandığını öğrenince onlardan önce davranıp üzerlerine yürüdü. On kadar Mustalikli öldürüldü. Yüzden fazlası kadın olmak üzere altı yüzün üzerinde esir alındı. İki bin deve ve beşbin koyun ele geçirildi. Esirler arasında buiunan kabile başkanının kızı Cüveyriye fidye karşılığında azad edilmiş, sonra da Hz. Peygamber (s.a.v.)'le evlenmişti.

2- Devlet Başkanının Ordu Birlikleri Üzerin Komutan Tayin Etmesi Ve Onlara Savaş Âdabı ile Benzer! Hususlarda Tavsiyede Bulunması

1577- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bir orduya yada askeri birliğe bir komutan tayın ettiği za-lan, komutana; özellikle Allah'tan korkmasını, beraberindeki müslümanlara da ayr tavsiye eder, daha sonra da:

“Allah yolunda besmele ile gaza edin! Allah'a küfredenlerle çarpışın! laza edin! Ama ganimete hıyanette bulunmayın! Ahdi bozmayın! Ölülerin urunlarını ve kulaklarını kesmeyin! Çocuk öldürmeyin!

Müşriklerden olan düşmanınla karşılaştığın zaman ilk önce onları üç aslete veya güzel şeye davet et! Bu üç şeyden herhangi birisinde sana icabet derlerse onların bu icabetini kabul et ve onları serbest bırak!

Sonra onları, İslâm'a davet et! Eğer onlar bu hususta sana icabet eder-îrse onların bu icabetini kabul et ve onları serbest bırak!

Sonra onları, kendi yurtlarından muhacirlerin yurduna göçmeye davet et! mlara haber ver ki, bunu yaparlarsa muhacirlerin lehine olan hususlar onla-ın da lehine, aleyhine olan hususlar da onların aleyhine olacaktır. Yurtların an göçmeyi kabul etmezlerse onlara haber ver ki, müslüman bedeviler gibi lacaklarlardır. müslümanlar için geçerli olan Allah'ın hükmü, onlar üzerine e uygulanacaktır. müslümanlarla birlikte cihad etmeleri durumu hariç, on-ıra ganimetten ve fey'den hiçbir şey ayrılmayacaktır.

Eğer onlar bu müslüman olma teklifini kabul etmezlerse o zaman onlaran cizye vergisi iste! Eğer onlar bu cizye verme işi hususunda sana icabet derlerse onların bu icabetini kabul et. Onları serbest bırak!

Eğer anlar, müslüman olma ve cizye vergisini verme teklifini kabul etmezlerse o zaman Allah'tan yardım dileyerek onlarla savaş!

Bir kale halkını kuşattığın zaman senden Allah'ın ahdini ve Peygamberinin ahdini kendilerine vermeni İsterlerse onlara, Allah'ın ahdini ve Peygamberinin ahdini verme! Fakat onlara kendi ahdini ve arkadaşlarının ahdini ver! Çünkü sizin kendi ahidlerinizi ve arkadaşlarınızın ahidlerini bozmanız, Allah'ın ve Resulünün ahdini bozmaktan daha hafiftir.

Bir kale halkını kuşattığında senden kendilerine Allah'ın hükmünü uygulamanı isterlerse o zaman onlara Allah'ın hükmünü uygula! Fakat onlara kendi hükmünü tatbik et! Çünkü Allah'ın onlar hakkındaki hükmüne isabet edip etmiyeceğini bilmezsin!” buyurdu. 923[923]

Açıklama:

Hadis, devlet başkanının, bir gazaya ordu gönderirken, ordu kumandanına Allah'tan korkmasını ve beraberindeki mü'minlere de hayr murad etmesini tavsiye etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü müslüman, toprak işgali veya maddi çıkar için cihad etmez. Cihâdın ana gayesini, İslâm davası ve küfre karşı mücadele teşkil eder. Dolayısıyla, ordu kumandanına Allah'tan korkmasını tavsiye bu sebepledir.
Hz. Peygamber (s.a.v.), devlet başkanının, ordu komutanının şahsıyla ilgili olarak Allah'tan korkmasını tavsiye ederken, yine ona emrindeki rnücahidlerle ilgili olarak hayr tavsiye etmesi, ordu komutanının, karşılaştığı tüm meselelerde, başkalanna karşı ise kolaylık göstermesi gerektiğine ve dolayısıyla “Kolaylaştırın, zorlaştırmayın, müjdeleyin, nefret ettirmeyin” anlamındaki hadise bir işarettir.
Seriyye: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizzat katılmayıp başına komutan tayin etmek suretiyle gönderdiği asker birliğe denir.
Cizye: müslüman olmayıp da İslam toprağı üzerinde yaşayan kimselerden fert başına alınan bir, dergi türüdür.

3- Kolaylaştırmayı Emretme Ve Nefret Ettirmeyi Terk Etme

1578- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), kendisini Muâz'la birlikte Yemen'e göndereceği zaman ikisine:
“Kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin. Birbiriniz-le uyumlu olun, görüş ayrılığına düşmeyin” buyurdu. [924][924]
Açıklama: Hz. Peygamber (s.a.v.) burada dünyaya ait işlerde insanlara kolaylık gösterilmesini ve ahiret ile ilgili işlerde de hayrlı vaatler, sevindirici müjdeler verilmesini emretmiştir.

4- Ahde Vefasızlığın Ve Hainlik Etmenin Haram Olması

1579- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah kıyamet gününde öncekileri ve sonrakileri gelmiş geçmiş bütün insanları) biraraya topladığı zaman, her vefasız kimse için bir sancak çekilip:
“İşte bu, filanca oğlu filancanın vefasızlığıdır” denilecek” buyurdu. 925[925]

1580- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kıyamet gününde her vefasız kimse için bir sancak olup o kimse bu sancakla bilinecek” 926[926]

Açıklama:

Ahde vefasızlık gösteren yönetici ve halk kesiminden her kimse için kıyamet günü bir sancak dikilmesinden maksat; o kimseyi, insanlar huzurunda teşhir edecek bir alamet dikil-mesidir. Eskiden bir kimse verdiği sözü yerine getirmezse, Araplar, Pazar yerlerinde sancaklar dikerek onun vefasızlığını teşhir ederlerdi.

5- Savaşta Düşmanı Aldatmanın Caiz Olması

1581- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Savaş, aldatmadır.” 927[927]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in askeri yönlerinden biri de, haber almaya Önem vemesi ve haber sızdırmak için gerekli tedbirleri almasıdır. Bu husus, “Nebevi Siyasef”te önemli bir yer teşkil eder.
İslam alimleri, savaş sırasında düşmanı aldatmak ve şaşrtmak için her türlü hilenin caiz olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.
Savaşın hile olmasından kasıt; savaşı yapan için en mükemmel, en iyi savaş, hedefine düşmanla karşılaşarak ulaşılan savaş değil, düşmanı aldatarak yada şaşırtarak kazanılan savaştır. Çünkü

savaşta düşmanla karşılaşma, risklidir. Halbuki aldatarak sonuca ulaşmada hiçbir risk mevcut değildir.
Dolayısıyla hadis, savaşta, düşmana her fırsatta hile yapmanın meşru olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

6- Düşmanla Karşılaşma Temennisinin Mekruh Olması Ve Karşılaşma Sırasında İse Sabırlı Olmanın Emredilmesi

1582- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Fakat onlarla karşılaştığınız zaman sabredin." 928[928]

1583- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tarı rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), düşmanla karşılaştığı savaşlarından birisinde güneş tam tepe noktasından batıya doğru meyledene kadar bekledi, sonra insanların içerisinde ayağa kalkıp:
"Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin! Allah'tan afiyet dileyin! Onlarla karşılaştığınız zaman sabredin! Bilin ki, cennet, kılıçların gölgeleri altındadır" buyurdu. Daha sonra Peygamber (s.a.v.) tekrar ayağa kalkıp:
"Allahümme! Munzile'l-Kitâbi ve mucriye's-sehâbi ve hâzime'l-ahzâbi ihzimhum ve'nsurnâ aleyhim; Ey Kitabı indiren, bulutlan yürüten, İslam aleyhine toplanan grupları dağıtan Aliahım! Onları dağıt, hezimete uğrat, onlara karşı bize yardım et" diye dua etti. 929[929]

Açıklama:

I. Lütfü Çakan, konumuzla ilgili hadisleri, "Hadislerle Gerçekler" adlı kitabında "Şanlı Direniş" başlığı altında şöyle açıklamaktadır;
"Çıkarcı ve sömürgeci Batı'nın, müslümanların yaşadığı hemen her yörede ya doğrudan yada uşakları aracılığıyla müslüman milletler ve toplumlar üzerinde sürdürdüğü amansız ve acımasız savaşlar ve iki yüzlü politikalar, bu iki dünya arasında kesin ve topyekün bir hesaplaşmayı hızla gündeme getirmektedir. Mevcut görüntüye bakılırsa, böyle bir hesaplaşmada müsiümanlann şansı hemen

hemen hiç yok gibi. Eğer teknik ve sınaî üstünlük herşey demekse bu böyledir.
Öte yandan insanlann, inançlarından yana tavır koyma, fedakârlıkta bulunma, politikalarını güncel gerçeklere ve temel dünya görüşlerine göre düzenleme ve uygulama, bu konuda yekdiğerine destek verme açılarından da düşman, müslümanlardan daha ileride bulunmaktadır.
Ne var ki, son yıllarda yaşanan Afganistan, Bosna ve nihayet Çeçenistan direnişlerinde, yukarıda sözünü ettiğimiz görüntüye hiç de uygun düşmeyen gelişmeler müşahede edilmektedir. Başlangıçta bloklar arası rekabet ve çıkar hesaplan farklılığının etkisine bağlanan bu gelişmeler, Bosna ve Çeçenistan örneklerinde olduğu gibi, Batı ve Sovyet bloklarının birleşmesine rağmen, beklenenin aksine seyretmektedir. Üstelik İslâm dünyasının olayları etkileyecek derecede bir destek ve ilgisinden de söz edilemezken. Daha garibi, müslümanların kullandıkları silah ve mühimmatın hemen tamamı da düşman ürünü iken.

Peki Olan Nedir?

Herhalde olan hadisimizin çizdiği genel harekât stratejisidir. müslümanlar hiç bir olayda, savaş çığırtkanlığı yapmamışlardır. Düşmanla karşılaşmayı istememişler, bu milletleri düelloya davet etmemişlerdir. Düşman, onların üzerine gelmiş, yurtlarını İşgal etmiştir. Düşmanla lika/karşılaşma böylece gerçekleşmiştir. Şimdi yapılan, herşeye rağmen düşmana karşı dayanınak, harbin bütün şiddet ve dehşetine karşı sabır ve sebat göstermekten ibarettir. Harbin asıl rüknü sabırdır. Zafer büyük ölçüde sabır ürünüdür. O yüzdendir ki yüce kitabımız, düşmanla karşılaşanlann “Ayaklarının sabit kılınması”, “Üzerlerine sabır yağdırılması” duasında bulunduklarını bildirmektedir. [930][930]
Görüyoruz ki bu son olaylarda düşmanın üstün teknolojisi ve eğitilmiş İnsan gücü, sabreden müslüman direnişi karşısında bocalamaktadır. Düşman, bîr taraftan kendi cephe gerisini ve dünya kamu oyunu yaptığı zulme, işlediği cinayete yeterince İkna edemezken öte yandan İslâm'ın, insanı tanıyan mesajının yayılmasına bütün gayretlerine rağmen engel olamamaktadır. Afgan cihadının Türk illeri gerçeğinin gün yüzüne çıkmasında rolü olmadığı

söylenebilir mi? Çeçenistan ve Bosna direnişlerinin nelere sebep olacağını kestirmek bu yüzden öyle pek kolay olmasa gerek. Üç yıllık zulüm Bosna'da bir müslüman cephe oluşturdu, bir milleti kendine getirdi. Moskof istilası, tevhid'i milli marş haline getirmiş Çeçen halkını tarihî Şeyh Şâmil çizgisinde tek yürek halinde birleştirdi, destanlaştırdı. Yıkılan, yağmalanan, bombalanan Çeçenistan'in maddesidir. Buna mukabil şahlanan İslâm'ın devletleşme sevdâsıdır.
Öyle görünüyor ki, ne sırp eşşeği ne de moskof ayısı böylesi bir gelişmeyi önceden tahmin edememişlerdi. Yoksa böylesi bir gelişmeye sebep olmamak için daha başka yollar deneyebilirlerdi.

Cennet Silahların Gölgesinde

Ölüme razı olmak, ölümsüzlüğü yakalamak demektir. Başkalarının hayatı sevdiği kadar şehâdete vurgun olmak, gerçek mutluluğu kılıçların ya da silahların gölgesinde görmek ve bilmek, asıl güçtür. Sabrın, sebatın, şerefin ve zaferin kaynağı, işte bu rızâdır, bu bilinçtir, bu inançtır.
Hadisimiz, bir strateji olarak işte böylesi bir çizgiyi tüm zamanlarda geçerli olmak üzere dünya müslümanlarmın önüne koymuş bulunmaktadır. Mevziî ve mevkii çatışmalarda da muhtemel bir topyekün hesaplaşmada da değişmeyen harekât ilkesi budur. Düşmanla karşılaşmayı İstememek, harbten uzak kalmaya son âna kadar gayret etmek, karşılaşınca da sonuna dek sabretmek ve cennetin silahların gölgesinde olduğunu hiç aklından çıkarmamak.
Düşmanla karşılaşmayı temenni etmenin yasaklanması, nefse ve kuvvete güvenip düşmanı küçümsemek gibi yanlışlara ve tedbirsizliğe sevkedeceği içindir. Kendini beğenmek ve gücüyle böbürlenmek, Allah'ın yardımına mâni olur. Bu sebeple nice güçlü ordulann hiç beklemedikleri zamanlarda perişan oldukları, bozguna uğradıkları görülmüştür. müslümanların bile Huneyn Savaşı başlanndaki bozgunları aynı sebepten kaynaklanmıştı. müslüman, tedbirini alacak ama Allah'dan başkasına güvenmeyecek. Çünkü nefse ve kuvvete güvenmek bir çeşit zulümdür. Allah ise, zâlime yardım etmez.
Allah'tan afiyet dilenmesi, gerek ferd, gerekse millet olarak içdış, dünya-âhiret sıkıntılarından uzak tutulmayı istemektir. Harb ise, bu

sıkıntıların en yoğun olduğu yegâne ortamdır.
Kaçınılmaz olarak düşmanla karşılaşılacak olursa, bu kez sonuna kadar sabretmek, belâya sabırda düşmandan daha dayanıklı olduğunu isbat etmek, müslümanların ötedenberi gösterdikleri kahramanlıkların ve kazandıkları zaferlerin temelinde yatan yegâne sırdır. Kabul etmek gerekir ki, belâya sabır hele hele harbin sıkıntılarına sabır öyle herkes için kolay bir şey değildir. Bu yüzden afiyette olup şükretmeyi, sıkıntıda kalıp sabretmeye tercih eden İslâm büyükleri çok tabiî olan bir gerçeğe dikkat çekmişler, anlamsız bir kabadayılık gösterisine iltifat etmemişlerdir.
Hadisimîzdeki strateji, yüce kitabımızın şu âyetleriyle tam bir uyum arzetmektedir. Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:
“Ey iman edenler! Bir düşman kıtasıyla karşılaşırsanız, sebat edin. Allah'ı çok anın ki muzaffer olasınız. Allah'a ve Resulüne itaat edin! Birbîrinizle çekişmeyin. Yoksa başarısızlığa uğrarsınız, kuvvetiniz kaybolur. Sabredin! Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir. Sakın, yurtlarından şımararak, insanlara gösteriş yaparak çıkan ve Allah yolundan insanları men edenler gibi olmayın!” [931][931]
Cennetin kılıçların gölgesi altında olması ise, düşman karşısında gösterilecek sabır ve cengâverliğin hangi bilgi ve inanca dayanınası gerektiği konusuna açıklık getirmektedir. Askerin mânevi gücünün asıl kaynağını, ölüm sonrasına yönelik tereddütlere düşülmemesi lâzım geldiğini vurgulamakta, harbi ve sabrı cennet yolculuğu konumuna getirmektedir. Bu, insanların tabiî olarak içlerinde hissedecekleri ölüm sonrası kaygısına tam bir açıklık ve kesinlik getirmektedir. Bu bilgi ve tesbittir kî, şâirin ifadesiyle,
“Bir gül bahçesine girercesine şu kara toprağa girenler”!, cennete uçanlan geçmişte ve günümüzde dosta düşmana göstermiştir.
Hadisimizin bazı rivayetlerinde, Hz. Peygamber'in bir duasına da yer verilmektedir.
“Ey kitabı İndiren, bulutu oradan oraya sevkeden, asker kıtalannı bozguna uğratan Allahıml Bu düşmanları perişan, bizi onlara karşı muzaffer kıl”
Sevgili Peygamberimizin Hendek harbi esnasında yaptığı kaydedilen bu dua, zaferin ve düşman karşısındaki başarının asıl kaynağını göstermekte, Allah'ın yardımım hakedecek bir tavır ve niyaz içinde olmak gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu husus, tüm İslâmî

hareketlerde asla ihmal edilmemesi gerekli, rnüslümanlara özel bir başarı ilkesidir.

En Üstün İş

Zor zamanlar gelmeden zora dayanınanın ve zoru aşmanın yolunu, yöntemini, eğitimini almak gerek. Çünkü "İşlerin en üstünü, en güç olanlarıdır." Şartlar agırlaştıkça, yapılan işin değeri artar. Bu sebeple zoru görünce kaçan değil, zoru başaran müslümandır. O, inancını zor şartlarda yaşamanın değerini ve zevkini bilen insandır.
O halde Filistin, Bosna ve Çeçenistandaki şanlı direnişleri bu çerçevede değerlendirip onlara Peygamber Efendimizin duasıyla dua edelim. Her alandaki düşman saldırısına ve hesaplaşmasına bugünden hazır olmak gerektiğini hatırlatan hadisimizi gönüllerimizde ve evlerimizde levhalaştırmanın zamanındayız. [932][932]

7- Düşmanla Karşılaşıldığı Zaman Zafer Elde Etmek İçin Dua Etmenin Müstehab Olması

1584- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), Hendek savaşı günü gelen düşman gruplarına karşı beddua edip:
Allahümme! Munz ile'I-Kitabi serîa'I-hisâbi İhzimi'l-ahzâbe. AHahüm-mehzimhum ve zelzilhum; Ey Kitabı indiren, hesabı hızlı olan Allahım! İslam aleyhine toplanan düşman gruplarını dağıt. Allahım! Onları hezimete uğrat ve sars!" diye dua etti. [933][933]

1585- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Resulullah (s.a.v.), Uhud savaşı gününde:
"Allahümme! înneke in teşe' lâ tu'bed fi'l-ard Allahım! Sen dilersen yeryüzünde sana kulluk edecek kimse kalmaz!" diye dua etti. [934][934]

8. Savaşta Kadınlar ile Çocukları Öldürmenin Haram Olması

1586- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'in gazalarından birisinde bir kadın öldürülmüş olarak bulundu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), kadınların ve çocukların öldürülmesini uygun görmeyerek yasakladı.” [935][935]

Açıklama:

Cihad, İslam düşmanlarının kötülüğünü defetmek ve onların mukavemetini kırmak için meşru kılınmıştır.
İnsan ancak işlemiş olduğu bir masiyet sebebiyle öldürülebilinir. Bunlardan birisi de, İslama karşı savaşmak. İslam'a ve müslümanlara karşı silah çekmeyen veya bizzat savaşmayan erkekler, kadınlar, din adamları, yaşlılar ve çocuklar öldürülmezler. Bunların öldürülmemelerindeki neden, onların savaşa katılmamalandır. Eğer savaşa bizzat katılıp müslümanlara karşı savaşacak olurlarsa, öldürülmeleri caiz olur. Çünkü bunlar, savaş etmekle birlikte müminlere karşı suç işleyen muharip durumuna geçmiş durumdadırlar.

9- Kadınlar ile Çocukların Gece Baskınlarında Kasıtsız Olarak Öldürülmesinin Caiz Olması

1587- Sa'b b. Cessâme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'e, gece baskını yapılan saldırılarda öldürülen müşriklerin çocuklarının hükmü soruldu. Çünkü bu baskınlarda onların kadınlarına ve çocuklarına da isabet alıyorlardı. Peygamber (s.a.v.):
“Onlar da onlardandır” buyurdu. [936][936]

Açıklama:

Cihad, İslam düşmanlarının kötülüğünü defetmek ve onların mukavemetini kırmak için meşru kılınmıştır.

İnsan ancak işlemiş olduğu bir masiyet sebebiyle öldürülebilinir. Bunlardan birisi de, İslama karşi savaşmak. İslam'a ve müslümanlara karşı silah çekmeyen veya bizzat savaşmayan erkekler, kadınlar, din adamları, yaşlılar ve çocuklar öldürülmezler. Bunların öldürülme-melerindeki neden, onların savaşa katılmamalarıdır. Eğer savaşa bizzat katılıp müslümanlara karşı savaşacak olurlarsa, öldürülmeleri caiz olur. Çünkü bunlar, savaş etmekle birlikte müminlere karşı suç işleyen muharip durumuna geçmiş durumdadırlar.
Bununla birlikte bazı askerî operasyonlarda bunlar doğrudan hedef yapılmadığı halde elde olmayan nedenlerle kasıtsız olarak söz konusu olup grup zarar görürse, onlar da bulundukları kimselerin arasında sayılmıştır. Ancak bunları askerî operasyondan ayırma imkanı varsa ayırmak ve hedef yapmamak genel bir esastır.
Yalnız İmam Mâlik, Şâfiîler ile İmam Ebu Hanîfe'ye göre; gece baskınında kadın ve çocukları öldürülmesi caizdir.
Yine İmam Ahmed, sahih olan görüşüne göre İmam Şafiî, Ebu Hanîfe, İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, Sevrî ile İshak'a göre; kafirlerin öldürülmesine çocuklar ile kadınların öldürülmesinden başka bir çare yoksa bunda bir sakınca yoktur. Hatta Hanefiler ile Sevrî'ye göre; içerisinde müslüman esirleri yada çocuklan yada müşriklerin çocuklan bulunan kalelere ve gemilere ateş açmakta da bir sakınca yoktur. Böyle bir savaşta müslümanlardan ölen olursa, diyeti ödenmez. Kefaret de gerekmez. Sevrî'ye kefaret gerekir. [937][937]

10- Savaş Sırasında Kafirlerin Ağaçlarını Kesmenin Ve Yakmanın Caiz Olması

1588- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), yahudi olan Nadîr oğulları kabilesinin Buveyre şehrinin hurmalıklarını kestirip yaktı. Bunun üzerine yüce Allah,
“Hurma ağaçlarından her hangi bir şey kesmeniz veya kökleri üzerinde bırakmanız hep Allah'ın izniyle ve O'nun, yoldan çıkanları cezalandırması içindir” [938][938] ayetini indirdi. [939][939]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Nadîr oğullan yahudilerinin hurmalıklarının bir kısmını kestirip yaktırması olayı, Uhud savaşından sonra hicretin 4. yılında müslümanlar ile Nadîr oğullan arasında olan savaşta gerçekleşmiştir. Bunun üzerine eman dileyip develerini yükleyip götürebildikleri kadar mal alıp götürmek üzere gitmelerine izin verildi. Bunlardan bir kısmı Şam'a, bir kısmı Filistin'deki Eriha'ya gitmişlerdir. İmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed ile İmam Ebu Hanîfe'ye göre, savaşta düşman ordusuna korku salmak için onların yaş ağaçlarını kesmek ve yakmak caizdir. Yalnız savaşta düşmanın mallarını yakıp yıkmanın caiz olması için, bu yakıp yıkmanın müslümanlara bir menfaat sağlaması gerekir.

11- Ganimetlerin Sadece Bu Ümmete Helal Kılınması

1589- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Peygamberlerden bir peygamber gazaya çıkmıştı. Kavmine:
“Nikâhla bir kadına malik olup da onunla gerdeğe girmeye istediği halde henüz girememiş bir adam, benim arkamdan savaşa gelmesin! Başka biri ev yapmış, fakat tavanını çekememişse o da benimle birlikte gelmesin! Bir başkası koyun veya gebe develer satın alıp doğurmalarını bekliyorsa (o da benimle birlikte gelmesin!” dedi.
Bunun üzerine peygamber gazaya çıktı. Fethedeceği o yere, ikindi namazı vakti yada ona yakın bir zamanda yaklaştı. Güneşe:
“Sen bir memursun, ama ben de me'mûrum! Allahım! Bu güneşi benim için biraz durdur!” dedi.
Bunun üzerine Allah, bu peygambere, o yeri fethedinceye kadar güneş onun üzerinde durduruldu. Derken aldıkları ganimetleri topladılar. Daha sonra toplanan ganimetleri yemek için gökten ateş geldi. Fakat ateş, toplanan bu ganimeti yemekten kaçındı. Peygamber, askerlerine:
“Sizin içinizde ganimet malına bir hıyanet var. Buna göre her kabileden bir adam, bana, biat etsin!” dedi. Bunun üzerine ona biat ettiler. Derken bir adamın eli, peygamberin eline yapıştı. Peygamber:

Ganimete hıyanet, sizin içinizdedir. Bana senin kabilen biat etsin!' dedi. Bunun üzerine onun kabilesi peygambere biat etti. Derken peygamberin eli, iki veya üç kişinin eline yapıştı. Bunun üzerine peygamber yine:
“Ganimete hıyanet, sizdedir. Sizler, hıyanet ettiniz!” dedi.
Nihayet onlar, peygambere, sığır başı kadar altın çıkardılar. Onu, yerde duran malın içine koydular. Daha sonra ateş gelip bu ganimet malını yedi.
Bizden önce hiç kimseye ganimetler helal kılınmamıştır. Bize helal kılınmasının sebebi şudur: Yüce Allah, bizim zaafımızı ve acziyetimizi gördü. Dolayısıyla onu bize tertemiz bir şekilde helal kıldı. [940][940]

Açıklama:

413 ve 415 nolu hadisler de de geçtiği üzere; ganimet, Peygamber (s.a.v.)'e helal kılınmıştı. Önceki ümmetlere harp ganimetlerini yemek ise haramdı. Onlar, ganimetleri yakarlardi. Ateşin ganimetleri yakması ganimetlerin Allah tarafından kabulünün alameti sayılırdı. Hz. Peygamber, İslâm dininin kolaylık dini olduğunu bildiği için, Allah'ın birgün bu ümmete ganimetlerden faydalanmayı helal kılacağını ümid ediyordu.

12- Mücahitlere Fazladan Verilen Ganimetler

1590- Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Benim hakkımda dört âyet indi. Bunlardan birisi şöyle oldu:
“Savaş sırasında bir kılıç ele geçirdim. Bu kılıcı, Peygamber (s.a.v.)'e getirip:
“Ey Allah'ın resulü! Bu kılıcı ganimet payımdan fazla olmak üzere bana ver!” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Onu bırak!” buyurdu. Sonra ayağa kalktı. Peygamber (s.a.v.), ona:
“Onu aldığın yere koy!” buyurdu. Sonra tekrar ayağa kalkıp:
“Ey Allah'ın resulü! Bu kılıcı ganimet payımdan fazla olmak üzere bana ver!” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Onu bırak!” buyurdu. Sa'd tekrar ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Bu kılıcı ganimet payımdan fazla olmak üzere bana ver! Ben savaşta işe yaramayan kimseler gibi mî tutulacağım?” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona yine:
“Onu aldığın yere koy!” buyurdu.
Bunun üzerine;
“Sana ganimetin bölüştürül meşinden soruyorlar! De ki: Ganimetlerin bölüştürülmesi, Allah'a ve Resulüne aittir ” 941[941] ayeti indi. 942[942]

Açıklama:

Bu olay, ganimet ile ilgili Enfal: 8/1 ayeti İnmezden ve henüz ganimet helal kılınmazdan önce meydana gelmiştir.
Sa'd'ın, hakkımda dört ayet indirildi demesine rağmen burada sadece birisinden bahsetmiştir. Diğer üç şey ise şunlardır:
1- Anne-babaya iyilik.
2- Şarabın haram kılınması, En'am: 6/152. ayet. Bu mesele, “Fezail” bölümünde gelecektir.

1591- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), içlerinde benim de bulunduğum bir askeri birliği Necd tarafına göndermişti. Sonunda birçok deve ganimet aldılar. Her birine hisse olarak on iki yada on bir deve düştü. Fazladan olarak ise beşte bir ayrılan ganimetten birer de deve aldılar.” 943[943]

1592- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), genel ganimet hissemizin dışında Allah ve Resulüne ait olan beşte birlik hisseden/humustan bize ganimet verdi. Bana bu verdiğinden yaşlı ve büyük olan bir deve daha düştü.” 944[944]

Ganimet:

Kâfirlerle yapılan savaş esnasında veya savaşan iki ordunun karşılaşmaları sırasında gazilerin kuvveti ile düşmandan alınan maldır.

Humus beşte birden maksat, düşmandan cihad yoluyla elde edilen malların,
“Biliniz ki, ganimet olarak aldığınız şeylerin beste biri; Allah'a, peygamber'e, yakın akrabalara, öksüzlere, muhtaçlara ve yolculara aittir” 945[945] emrine uyarak ayette belirtilen yerlere vermektir.
Ganimet mallarına, “Enfal”de denilir. Beşte biri devlet hazinesine ayrıldıktan sonra gazilere dağıtılan ganimet mallanna, “Taksim edilmiş Ganimetler”; düşmandan alınıp da henüz gaziler arasında taksim edilmeyen ganimet mallarına, “Taksim Edilmemiş Ganimetler”; devlet başkanının veya ordu emîrinin, savaşa teşvik için gazilere fazladan verdiği ganimet mallarına “Neti” çoğulu enfâl denir. Düşmandan harbetmeksizin alınan ganimete de “Fey” denir.
Kur'an'ın sekizinci suresine, ganimetlerden bahsettiği için “Enfâl Sûresi”denilmiştir.

Ganimetlerin Taksimi:

Halkına karşı savaş açılan bir ülke, ya sulh yoluyla, ya da savaşmak suretiyle zorla fethedilir. müslümanlar, bir yeri sulh yoluyla fethettikleri takdirde hem o zamanki devlet başkanı, hem de ondan sonra devlet başkanı olacak şahıs, anlaşma şartlarına uymak mecburiyetindedir. Araziler, anlaşmayı kabul eden karşı tarafın elinde bırakılır. Böyle bir yerin arazisi üzerine anlaşma şartlarına göre bir vergi konulmamışsa, o arazi öşr suyu ile yağmur, dere, kuyu, çeşme sulanıyorsa, öşr üzerine; haraç suyu fetih öncesi sahiplerinin açtığı kanal suyu ile sulanıyorsa, haraç üzerine anlaşma yapılır, buna göre vergi alınır. müslümanların gayr-i müslimlerden savaşarak elde ettikleri araziler hakkında şu hükümler geçerlidir; devlet başkanı bu hükümlerden herhangi birini tatbik etmekte serbesttir.
1- Araziyi eski sahipleri elinde bırakır, kendilerine diğer ganimet mallarından barınabilecekleri miktarda mal verir. Arazilerinden haraç, kendilerinden de cizye alır. Hz. Ömer Irak'ı fethettiğinde böyle yapmıştır.
2- Fethettiği bölge ahâlisini oradan çıkarır, yerlerine hariçten getirilen gayr-i müslimler yerleştirilir. Bu tür arazi, “Haraç arazisi” diye adlandırılır.

3- O belde ahâlisi kendi istekleriyle müslüman oldukları takdirde, arazileri kendilerine bırakılır veya o arazi ganimetler ganimeti hak eden muharipler arasında taksim edilir. Resulullah (s.a.s.)'in feth edilen Hayber arazisi hakkındaki uygulaması böyledir.
4- Bir kısmı gaziler arasında taksim edilir, diğer kısmı da hazine masraflarına karşılık devlet için alıkonulur. Bu şekilde ahâliye verilen veya gaziler arasında taksim edilen araziye “Öşrî arazi” denilir.
5- Herhangi bir taksimat yapılmaksızın bütün arazi, müslümanlar adına devlet tarafından muhafaza edilir. Böyle araziye “Memleket arazisi, mirî veya, emîrî arazi” denir.
Hanefi mezhebine göre gaziler arasında taksimatı yapılmasına karar verilen araziler, diğer ganimet mallan oranına göre taksim edilir. Ganimetlerden menkul taşınabilir malların taksimi: Ganimet mallarının beşte biri Allah'a ayette geçen bu ifade, teberrüken zikredilmiştir, Resulüne, onunla akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir. [946][946] Yolculardan maksat, yolda parası kalmayanlardır. Geriye kalan beşte dördü ise muhariplere taksim edilir. Muhariplerden piyade olanlar bir, süvari olanlar ise iki hisse alırlar. Kumandan da bir fert gibi hisse alır.
Bizzat harbe katılanlar hisse aldığı gibi bunlara yardım için hazır buîunan erler, savaş sahasında bulundukları halde hastalık ve benzeri özür nedeniyle savaşa katılmamış olanlarla, ganimet mallan henüz İslâm yurduna getirilmeden evvel vefat eden muhariplerle cihada yardım eden kadınlara, çocuklara, kölelere, zimmîlere ganimetten, gazilerin paylarından daha az bir miktar verilir. Buna “Razh” denilir. Ganimet mallarının taksiminden sonra geriye kalan mal taksimi mümkün olmayacak kadar az bir miktar ise veliyyü'1-emr tarafından fakirlere dağıtılır.
Ganifnet mallarını taksim edene “Sahibi mekasim, emîri kısmet” denir. Bu memur isterse, taksimdeki güçlük nedeniyle, ganimet mallarını satar, elde ettiği parayı taksim eder.
Bu taksim, veliyyü'l-emr'in izni olmadıkça yapılamaz. Düşman ülkesi fethedilmediği halde elde edilen ganimetin beşte biri ayrıldıktan sonra geriye kalanı komutan tarafından muhariplere taksim edilir. Ganimet mallarından az da olsa bir şey çalmak, bu mallardan daha taksim edilmeden hıyanet yoluyla birşey almak büyük günahtır. Buna “Gulûl” denir. Ganimet toplayanlardan biri ganimet mallarından

birşeyi telef etse ödemez; İmam Şafiî'ye göre ise öder. Muhariplerin, gayr-i müslimlerin yurdunda, denizlerinden çıkardıkları balık ve benzeri şeyler ile karada elde ettikleri av hayvanları, madenler, hazineler ganimet malından sayılır. Muhariplerin, İslâm diyarı ile küfür diyarı arasında bulunan ormanda veliyyü'l-emr'in izniyle kesip İslâm yurduna götürdükleri ağaç, ganimet mallarından sayılır; mancınık ve gemi yapımı için kesilenler ise ganimetten sayılmazlar. Ganimet mallan, İslâm yurduna götürülmeden taksimi yapılmaz. Harp hâlinde de taksimat caiz değildir. Şafiî, Hanbelî, Maliki ve Zahirî müctehidlerine göre bu taksim, düşman yurdunda da yapılabilir. Ganimet mallan İslâm diyarına hükümetçe taşınması mümkün değil ise, mücâhidler arasında geçici olarak taksim edilir, onlar vasıtasıyla İslâm yurduna taşınır, tekrar hepsi bir yerde toplanır. Esas taksim bundan sonra ilk taksime göre yapılır. Muharipler taksimattan önce ganimet malını satamazlar; yenilip içilecek cinsten olanlardan istifade edebilirler, fakat saklayamazlar. Silah, elbise, at gibi mallardan da geçici olarak istifade edilebilir, sonra taksimata tabi tutulur. Taksimattan evvel düşman ülkesinde ölen muharibin vârislerine ganimetten birşey verilmez. Ancak İslâm yurduna döndükten sonra ve ganimetin taksiminden evvel ölen muharibin mirasçılarına ganimetten hissesi verilir. İmam Şafiî ve diğerlerine göre, düşmanın mağlubiyeti kesinlik kazandıktan sonra ölen muharibin vârislerine ganimetten hissesi verilir. [947][947]

13- Öldüren Kimsenin, Ölünün Üzerindeki Eşyayı Hak Etmesi

1593- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Huneyn seferi yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sefere çıktık. Düşmanla karşılaştığımızda müslümanlarda bir gerileme oldu. Derken bir de baküm kî, müşriklerden birisi, müslümanlardan birisini alt etmiş, hemen dolanıp adamın arkasına geldim ve boynuna vurdum. O da, bana döndü ve beni tutup öyle bir sıktı ki, ölümün kokusunu hissettim. Sonra ölümü gelip de beni bırakıverdi.
Derken Ömer İbnu'l-Hattâb'a ulaştım. Bana:
“Bu insanlara ne oldu?” diye sordu. Ben de:

“Allah'ın emri” diye cevap verdim.
Daha sonra bizimle savaşmaya gelen insanlar geri döndüler. Savaş bitiminde Resulullah (s.a.v.) oturup:
“Kim bir düşmanı öldürür ve öldürdüğüne dair bir delili olursa, öldürdüğü kimsenin üzerindekiler öldürene aittir” buyurdu. Bunun üzerine ayağa kalkıp:
“Şu müşriği öldürdüğüme dair kim bana şahitlik eder?” deyip oturdum. Resulullah (s.a.v.) yine aynı sözünü tekrarladı. Ben de ayağa kalkıp:
“Şu müşriği öldürdüğüme dair kim bana şahitlik eder?” deyip oturdum.
Resulullah (s.a.v.) aynı sözünü üçüncü defa tekrarladı. Ben de ayağa kalktım. Resulullah (s.a.v.), bana:
“Ey Ebu Katâde! Neyin var?” diye sordu.
Ben de başımdan geçen olayı ona anlattım. Derken ordudan birisi:
“Ey Allah'ın resulü! Ebu Katâde doğru söylüyor. Onun öldürdüğü kimsenin eşyaları bendedir, fakat bu hakkından dolayı Ebu Katâde'yi razı ediver!” dedi. Ebu Bekr es-Sıddîk, bu adama:
“Hayır! Vallahi, bu olamaz! Resulullah (s.a.v.), Allah ve Resulü yolunda savaşan ve Allah'ın aslanlarından bir aslanın hakkını çiğneyerek onun eşyalarını sana veremez” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o adama:
“Ebu Bekr doğru söylüyor, elindekileri ona ver!” buyurdu.
Bunun üzerine adam, ganimeti bana teslim etti. Zırhı sattım, parasıyla Selime oğullan yurdunda bir bahçe satın aldım. Bu bahçe, İslam'da/müslüman oldum olalı sahip olduğum ilk mülkürndür. [948][948]

Açıklama:

Huneyn Mekke'ye üç mil uzaklıkta bir vadidir. Burada hicretin sekizinci yılında müşriklerle müslümanlar ara sında harb olmuş, müslümanlar çokluklarından dolayı gurura kapıldıkları için harbin başında bozulmuşlar, fakat sonra Allah üzerlerine sekinet ve yardımcı melekler İndirerek kafirlerin cezasını vermişti.

Seleb:

Cumhura göre; savaşçının yanında taşıdığı giyecek, silah ve diğer eşyalandır, Şeklinde tarif etmiştir.
Yani savaşçının beraberinde bulunan diğer eşya selebe dahil değildir. Bu hadislere göre savaşta müslüman mücahidin öldürdüğü düşman üzerinde ve beraberinde bulunan eşya selebe dahil değildir.
Bu hadise göre, savaşta müslüman mücahidin öldürdüğü düşman üzerinde ve baraberin.de bulunan eşya ganimet malına dahil edilmeyip öldüren mücahide verilir.

1594- Abdurrahman b. Avf (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, Bedir savaşı günü harp safında sağıma ve soluma baktım. Kendimi, Ensâr'dan yaşları genç iki çocuğun arasında gördüm. Keşke bunlardan daha kuvvetli olan iki kimse arasında olaydım diye temenni ettim. Derken bu iki gençten biri beni dürtüp:
“Ey amca! Ebû Cehl'i tanır mısın?” dedi. Ben de:
“Evet, onu tanırım! Onunla ne işin var? Ey kardeşim oğlu?” dedim. O da:
“Haber aldım ki, Ebu Cehl, Resulullah (s.a.v.)'e sövermiş! Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, onu görürsem ikimizden eceli gelen ölmedikçe şahsım onun şahsından ayrılmayacaktır!” dedi.
Gencin söylediği bu keskin tavırlı söze hayret ettim. Az sonra diğeri de beni dürtüp ötekinin söylediğinin benzerini bana söyledi. Çok geçmeden Ebû Cehl, insanların arasında hiç durmadan hareket ederken gördüm ve:
“Görüyor musunuz! İşte telaşla hareket eden şu adam, sizin sorduğunuz kimsedir!” dedim. Hemen kılıçlarına sarılıp ona koştular ve kılıçlarıyla onu vurarak öldürdüler. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e gidip ona Ebu Cehl'i öldürdüklerini haber verdiler. Peygamber (s.a.v.):
“Onu hanginiz öldürdü?” diye sordu. İki gençten her biri:
“Ben öldürdüm” dedi. Peygamber (s.a.v.):
“Kılıçlarınızdaki kanı şildiniz mi?” diye sordu. Onlar:
“Hayır!” dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), kılıçlara bakıp:
“Onu, ikiniz de öldürmüşsünüz” buyurdu.
Peygamber (s.a.v.), Ebu Cehl'in üzerindeki eşyanın, Muaz b. Amr İbnu'l-Cemûh'a verilmesini hükmetti. Bu iki kimse, Muaz b. Amr

İbnu'l-Cemûh ile Muaz b. Afra'dır. 949[949]

Açıklama:

“Seleb” denilen savaşta öldürülen kimsenin geride bıraktığı elbise, silah ve benzeri şeyleri hak kazanmayı gerektiren şer'i öldürme, düşmana ağır darbeyi indiren öldürmedir. Ebu Cehl'e en çok ağır darbeyi indiren, Muaa b. Amr İbn Cemuh idi.
Abdullah İbn Mes'ud'da da sonra yetişip canı çıkmak üzereyken Ebu Cehl'in kafasını koparmıştı.

1595- Avf b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hımyer kabilesinden bir adam, düşmandan birisini öldürmüştü. Onun selebini/ geride bıraktığı şeyleri almak istedi. Başlarında vali olan Halid b. Velid, onu bundan men etti.. Derken Avf b. Mâlik, Resulullah (s.a.v.)'e gelip bunu ona anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Hâlid'e:
“Ölen kimsenin selebini, bu kimseye vermekten seni alıkoyan şey nedir?” diye sordu. Hâlid:
“Ey Allah'ın resulü! Bu kimseyi, çok seleb alma kaygısı içerisinde gördüm” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Ölen kimsenin selebini, bu adama ver” buyurdu.
Daha sonra Hâlid, Avfın yanına uğradı. Avf, Halid'in kaftanını çekti. Sonra da Halid'e:
“Nasıl? Sana, Resulullah (s.a.v.)'e seni şikayet edeceğim ile ilgili söylediğimi yerine getirdim mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.), Avfın bu dediğini işitti ve öfkelendi. Daha sonra da:
“Ey Halid! Ona verme! Ey Halid! Ona verme! Siz, komutanlarımı bana bırakır mısınız hiç! Onlar ile sizin misâliniz, öyle bir adama benzer ki, develeri veya koyunları gütmesi istenilip de bunları güden, sonra da onları suvarmak için tam zamanını gözetleyen, vakti gelince de hayvanları bir havuz başına getiren kimseye benzer. O sürüler, havuza girip suyun temizini içer, bulanığını bırakırlar. İşte o suyun temizi, size kalır ve bulanığı da komutanlara kalır!” buyurdu. 950[950]

Açıklama:

Bu olay, hicretin 8. yılında meydana gelen Mute harbinde meydana gelmiştir.

1596- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hevâzin gazasına gittik. Bir defa onunla beraber kahvaltı yaparken, ansızın kırmızı bir erkek deve üzerinde bir adam çıkageldi. Devesini çöktürdü. Sonra heybesinden bir İp çıkararak onunla deveyi bağladı. Sonra cemaatla birlikte kahvaltı yapmaya geçti. Etrafına bakınmaya başladı. Bu sırada bizde zayıflık ve hayvanlarda ise bir incelik vardı. Bazılarımız piyade idik. Adam birden koşarak çıktı. Hemen devesine gelip bağını çözdü. Sonra çöktürdü ve üzerine oturarak onu ayağa kaldırdı. Deve onu koşa koşa götürdü. Derken boz bir dişi deve üzerinde bir adam onun peşine düştü.
Seleme der ki: Ben de koşarak çıktım ve dişi devenin kalçasının hizasına vardım. Sonra ilerleyerek erkek devenin kalçasının hizasına yetiştim. Sonra ilerledim. Nihayet erkek devenin yularından tutarak onu çöktürdüm. Dizini yere koyunca kılıcımı çekerek adamın başını kestim. Adam derhal düştü. Sonra devenin yularından çekip getirdim. Adamın eşyası ve silâhı onun üzerinde idi. Derken beni, Resulullah (s.a.v.) ile yanındaki insanlar karşıladı. Resulullah (s.a.v.):
“Bu adamı kim öldürdü?” diye sordu. Orada bulunan kimseler:
“Ekva'nm oğlu!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bu adamın selebi/geride bıraktığı bütün eşyası, onundur!” buyurdu. 951[951]

Açıklama:

Hevazin gazası, hicretin 8. yılında Mekke'nin fethinden on altı gün sonra Mekke'ye 16 km. kadar mesafede bulunan Huneyn vadisinde yapılmıştır. Bu savaş, Mekke'nin güney doğusundaki dağlarda yaşayan “Hevazin” kabilesiyle yapıldığı için bu savaşa “Hevazin Gazası” denilmiştir. Bu savaş, Huneyn vadisinde yapıldığı için “Huneyn Gazası” adıyla da anılır.

14- Gazilere Fazladan Ganimetler Vermek Ve müslüman Esirleri Düşman Esirleri Karşışığında Kurtarmak

1597- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Fezâre kabilesiyle savaştık. Başımızda, Ebû Bekr vardı. Resulullah (s.a.v.), onu, bizim üzerimize komutan tayin etmişti. Su ile aramızda bir saat kadar mesafe kalınca, Ebû Bekr, bize emrederek sabaha karşı mola verdik. Sonra süvarileri baskın için ayırdı. Bunlar hücum ederek suyun başına vardılar. Suyun başında öldüren öldürdü ve esir alan da esir aldı. Bu arada ben, içlerinde kadınlar ve çocuklar bulunan bir insan topluluğunu gördüm. Bunların benden önce dağa varacaklarından endîşe ederek onlarla dağın arasına bir ok attım. Oku görünce durdular. Daha sonra onları önüme katarak sürüp getirdim. İçlerinde Fezâre oğullan kabilesinden bir kadın da bulunuyordu. Üzerinde deriden bir kürk vardı. Beraberinde Arapların en güzellerinden oîan bir kızı vardı. Ben bunları sürerek Ebû Bekr'e getirdim. Ebû Bekr, o kadının bu kızını bana ganimet olarak verdi. Daha sonra Medine'ye geldik. Ama kızın elbisesini bile açmadım. Derken bana Resulullah (s.a.v.) çarşıda rastlayıp:
“Ey Seleme! Bu kadını bana hibe et!” buyurdu. Ben de:
“Ey Allah'ın resulü! Vallahi, o kızın güzelliği çok hoşuma gitti. Fakat onun elbisesini daha açmadım” dedim. Sonra ertesi gün çarşıda Resulullah (s.a.v.), bana tekrar rastladı ve bana:
“Ey Seleme! Senin gibi bir erkek evladı olduğu için babanın mükafatını Allah versin. Bu kadını bana hibe et!” buyurdu. Ben de:
“Ey Allah'ın resulü! O, senindir! Vallahi, onun elbisesini daha henüz açmadım!” dedim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), onu, Mekkelilere gönderdi. Böylece Mekke'de esir edilen bazı müsiümanlara karşılık onu Mekkelİİere fidye olarak vererek bir grup müslümanı bu sayede kurtardı. [952][952]

15- Fey'in Hükmü

1598- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Üzerlerine savaş yapmadan müslüman olmayan beldelerden herhangi bir beldeye gelip halkıyla bir mal üzerine anlaşma yapıp orada ikamet ederseniz onlardan aldığınız fey olur ki, bu, müslümanların tamamına aittir. Allah'a ve Resulüne karşı isyan eden herhangi bir belde ye gelip halkıyla savaş yapmak suretiyle onlardan aldığınız mallara gelince onların beşte biri, Allah'a ve Resulüne aittir. Geri kalan beşte dördü ise sizindir.” [953][953]

Açıklama:

Fetihle ele geçirilen araziler üç kısma ayrılır:

A- Savaşla Ele Geçirilen Araziler.

Düşman topraklan zorla anveten ele geçirilmişse, İslâm devlet başkanı, bu topraklara şu üç statüden birisini uygulayabilir:
1- Bu arazileri savaşa katılanlar arasında paylaştırabilir. Hz. Peygamberin Hayber topraklarını taksim etmesi gibi.
2- Arazileri eski sahiplerinin ellerinde bırakabilir. Bu taktirde onlara şahısları için cizye, arazileri içinde haraç vergisi bağlar. Arazi, haraç arazisi, gayri müslim olan halk da zimmî olur. İhtiyaç olması halinde ganimeti hak sahipleri arasında taksim etmek daha uygundur. Ancak buna ihtiyaç yoksa, gelecekte müslümanlar lehine bir güç oluşturmak için, eski sahiplerinin elinde bırakmak daha uygun olabilir.
Hanefi ve Hanbelilelere göre, İslâm devlet başkanının fethedilen araziler üzerinde, gazilere taksim etme veya vakıf hâline getirme yetkisi vardır.

B- Gayrimüslim Halkın Savaş Korkusuyla Başka Yere Göç Etmesi Sonucu Boş Kalan Araziler.

Bunlar da fey adını alır. müslümanların bu beldeye girmesiyle arazilerin mülkiyeti beytülmale intikal eder. Bunlar vakfedilmiş devlet mülkü haline gelir. Devlet başkanı bu arazileri ekip-biçen müslüman veya zimmîlerden haraç vergisi alır. Böyle bir beldede düşmandan kalan menkul mallar da fey'e dahil olur. İslâm hukukçulannm

çoğunluğuna göre bunlar vakfedilir ve müslümanların maslahatı için harcanır.

C- Sulh Yolu İle Savaşsız İslâm Ülkesine Katılan Topraklar.

Diğer sahipsiz topraklar gibi bunlar da devlet mülkiyetine geçer. Bu topraklar devlet namına işletilip geliri toplum yararına harcanabileceği gibi, devletçe gerekli görülen özel şahıslara da, dağıtılabilir. Nitekim Benî Nadir arazisi Fedek ve çevresi, servetlerini Mekke'de bırakıp Medine'ye hicret eden yoksul sahabelerle, Medineli üç yoksul sahabeye taksim edilmiştir. Devletin şahıslara tahsis edeceği bu topraklar prensip olarak arazinin bulunduğu bölgeye göre öşür veya haraç vergisine tabi olur
Fey; düşmandan savaşla veya savaşsız ele geçirilen toprakların mülkiyetinin devlette, yararlanma hakkının İse haraç vergisi karşılığında eski sahiplerinde bırakılması demektir. Bu bir bakıma, geliri toplum ihtiyaçlan için harcanmak üzere arazilerin topluca vakfedilmesidir.[954][954]
1599- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Nadir oğuüan kabilesinin mallan; müslümanlar onların üzerine at ve deve koşturmadan/savaş yapmadan Allah'ın, Resulüne fey olarak verdiği ganimetlerdendi. Bu nedenle ganimetler, sadece Resulullah (s.a.v.)'e ait olup bunları bir yıllık ailesinin geçimi için harcar, sonra da geri kalanı Allah yolunda savaş hazırlığı olarak silah ve atlar için kullanırdı.” [955][955]

16- Peygamber (s.a.v.)’ın: *“Bize Mirasçı Olunmaz. Bizim Bıraktığımız Her Mal Sadakadır”* Sözü

1600- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman, hanımları, Osman b. Affân'ı Ebu Bekr'e gönderip ondan Peygamber (s.a.v.)'den kalan miraslarını isteyecek oldular. Aişe, onlara; Resulullah (s.a.v.):
“Bize mirasçı olunmaz. Bıraktığımız her mal, mülkiyeti beytulmalde olmak üzere sadakadır” buyurmadı mı?” dedi.[956][956]

Açıklama:

Hz. Peygamberin özel mülkü olan topraklar hakkında Kadı İyâz şunları söylüyor:

Birinci Kısmı:

Kendisine hibe edilmiştir. Uhud harbinde müslüman olan yahudi Muhayrik'in vasiyyeti bu kabildendir ki yedi bahçeden müteşekkildi. Ensar'ın verdikleri sulanmayan arazi de böyledir. Bunlar Peygamber (s.a.)'in öz mülkü idi.

İkinci Kısım:

Beni Nadîr kabilesini sürgün ettiği vakit, onlardan harpsiz fey olarak aldığı arazidir. Bu da onun hususi mülkidir. Beni Nadir'in menkui mallanna gelince: Anlaşma mucibince bunların silahlardan başkasını yahudiler develerine yükleyip götürmüş; kalanı da gaziler arasında taksim edilmişti. Fedek arazisinin yarısı iie Vadilkura'nın üçte biri Peygamber (s.a.)'in özel mülkü idi. Çünkü bu yerleri bu şartlarla sulhan ele geçirmişti. Bu yerlerin gelirini başı sıkılan müslümanlara sarf ederdi. Bunlardan başka Hayber'den sulh yolu ile alınmış Vatih ve Selalim namında iki de kaiası vardı.

Üçüncü Kısım:

Hayberin ve diğer harple alınan yerlerin beşte birinden eline geçen mallardır.
Bu üç kısım malların hepsi peygamber (s.a.)'in halis mülkü idi. Lakin o bunları benimsemez; ailesine, müslümanlara ve ümmetin umumi ihtiyaçlanna sarf ederdi. Vefatından sonra bu sadakaların temellükü haram kılınmıştır. Aslında Hz. Peygamber'in özel mülkü olan topraklar bunlardan ibaret değildi. Şu topraklar da onun özel mülkleri arasında idi:
1- Fedek arazisinin yarısı.
2- Vâdiyü'l-kuranın üçte biri, yahudiler kendi yerlerinde bırakılmaları için, azalanyla kendilerine ait arazinin yarısını Vâdiyül-kuranın

üçtebirine tekabül eden yeri Hz. Peygamber'e bağışlamışlardır. Daha sonra bu yerde oturan ve yahudi olmayanların elindeki araziyi de onlardan satın aldı. Böylece o bölgenin üçte ikisi Hz. Peygamber'in mülkü haline gelmiştir.

3- Miras yoluyla annesinden intikal eden Mehrûz isimli pazaryeri ile bir dükkan.

Bütün bu topraklar, Hz. Peygamber'in özel mülkü olduğu için vefatından sonra sadaka hükmüne geçmişler. Bu sebeple de Hz. Ebu Bekr, bu topraklardan miras isteyen Hz. Fatıma'nın ve Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının teklifini kabul etmedi. Ancak Peygamber (s.a.v.), bunlardan Hayber topraklarının beşte birinden hissenize düşen kısmı sağlığında yiyecek ve giyecek masrafları için, ailesine bağışlamış olduğundan bu topraklar kendi mülkiyetinden çıkıp ailelerinin mülkü olmuştur. Dolayısıyla kendisinin vefatıyla sadakaya dönüşmemişlerdir. İşte “Sadaka topraklar” diye bilinen topraklar, onun vefatına kadar, elinde kalan topraklardır. Ailesinin yiyeceklerini karşılamak üzere tahsis ettiği topraklar da Hayber topraklarından hissesine düşüp te sağlığında ailesine bağışladığı topraklardır. Sadaka topraklar ise Hz. Peygamber'in vefatından sonra beytü'l-mal'a devrdildi, idareleri için memur (mütevelli) tayin edildi. [957][957]

1601- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in kızı Fatıma, babasının vefatından sonra Ebû Bekr'e haber gönderip ondan Allah'ın, Resulüne Medine civarında bulunan Nadir oğulları yurdunda ve Fedek'te savaşsız ganimet/fey olarak bahşettiği mallardan ve Hayber hurmalıklarının beşte birinden kalanlardan mirasını istedi. Bunun üzerine Ebû Bekir:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.):

“Bize, mirasçı olunmaz! Bıraktığımız sadakadır. Ancak Muhammed (s.a.v.)'in ailesi bu maldan yer!” buyurmuştur. Vallahi, ben, Resulullah (s.a.v.)'in sadakasından hiç bir şeyi, Resulullah (s.a.v.) zamanındaki hâlinden değiştiremem! Onun hakkında mutlaka Resulullah (s.a.v.) ne yaptıysa ben de onunla amel ederim!” dedi.

Ebû Bekr, Fâtıma'ya bir şey vermekten kaçındı. Fâtima da, bu hususta Ebû Bekr'e gücenip ondan ayrılıp gitti. Ölünceye kadar da onunla konuşmadı. Fâtıma, Resulullah (s.a.v.)'den sonra altı ay

yaşadı..Vefat ettiği zaman, onu, kocası Ali b. Ebi Tâlib geceleyin defnetti. Onun vefatını Ebû Bekr'e haber vermedi. Cenaze namazını Ali kıldırdı. Fâtıma'nın hayatı boyunca Ali insanlardan itibar görmüştü. O vefat edince Ali halkın itibarını kaybetti. Ebû Bekr'le barışarak ona biat etmek istedi. O, aylarda henüz Ebu Bekr'e biat etmemişti. Ebû Bekr'e:
“Bize gel! Ama seninle beraber başka bir kimse gelmesin!” diye haber gönderdi. Bunu, Ömer b. Hattâb gelmesin diye yapıyordu. Bunun üzerine Ömer, Ebû Bekr'e:
“Vallahi onların yanına tek başına girme!” dedi. Ebû Bekr ise:
“Onlar, bana ne tür bir kötülük yapabilirler ki! Vallahi, ben onların yanına mutlaka giderim!' diye cevap verdi. Daha sonra Ebû Bekr, onların yanlarına girdi. Âli b. Ebi Talib, şehâdet getirdi. Sonra da;
“Ey Ebu Bekr! Biz, senin faziletini ve Allah'ın sana olan ihsanını biliriz! Allah'ın sana verdiği bir hayrı sana çok görmeyiz. Fakat sen, bu hilâfet işinde bize karşı bağımsız davrandı n/h iç bir şey sormadın. Biz, Resulullah (s.a.v.)'e olan yakınlığımızdan dolayı bu hilafet işinde kendimiz için bir hak görüyorduk”' dedi.
Ali, Ebû Bekr'le konuşmasına devam etti. Nihayet Ebû Bekr'in gözlerinden yaşlar boşandı. Sözü, Ebû Bekr alınca o da:
“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, Resulullah (s.a.v.)'in yakınlarına hizmet ve yardım etmek, bana kendi yakınlarıma hizmet ve yardım etmemden daha iyidir! Benîm ile sizin aranızda şu mallar hususunda geçen ihtilâfa gelince; doğrusu ben o mallar hakkında hiçbir haksızlık etmiş değilim! Resulullah (s.a.v.)'in o mallar hakkında yapmakta olduğu hiçbir şeyi terk etmedim. Resulullah (s.a.v.)'in yapmakta olduğu şeyi ben de yaptım!” dedi. Bunun üzerine Ali, Ebû Bekr'e:
“Sana biat etmek için buluşma zamanı, öğleden sonradır!” dedi. Ebû Bekr, öğle namazını kıldırınca, Ali minbere çıkıp ilk önce şehâdet getirdi, sonra Ali'nin durumunu, biat etmede niçin geciktiğini, bu gecikmesine sebep olan özrünü anlattı. Sonra istiğfar etti. Daha sonra Ali b. Ebi Tâlib şehâdet getirip Ebû Bekr'in hakkını büyülttü. Kendisinin biati bu kadar geciktirmesine sevk eden şey; Ebû Bekr'i çekememezlik ve Allah'ın ona vermiş olduğu üstünlükleri inkârdan dolayı olmadığını söyledi. Sonra da sözüne devamla:

“Biz kendimiz için bu hilafet işinde bir pay görüyorduk. Fakat bu konuda bize hiçbir şey sorulmadı, biz de buna karşılık gücendik. Mesele bundan ibarettir!” dedi.
“Orada hazır bulunan müslümanlar, Ali'nin bu konuşmasına çok sevindiler ve:
“Ey-Ali! isabet ettin!” dediler.
Ali, bu maruf/iyi işe döndüğü zaman müslümanlar Ali'ye yakınlık gösterdiler. [958][958]

Açıklama:

Hz. Fatıma, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebû Bekir'e bir haber göndererek Allah'ın Hz. Peygamber'e Medine ile Fedekte fey olarak tahsis buyurduğu mallardan ue Hayberin beşte birinden hissesine düşecek mirası istemişse de Hz. Ebû Bekir *“Peygamberlerin miras bırakmadığına, onların bıraktığı malların sadaka olduğuna”* dair hadisi ue Hz. Peygamber'in Hayber topraklarından aynlan beşte birden ailesine düşen hisseyi işaret ederek *“Benim ailem ancak şu mallardan yiyebilir”* buyurduğunu hatırlatıp onun bu isteğini kabul etmemiştir. Çünkü bu mailar, kendi vefatıyla sadakaya dönüşmüştür. Sağlığında aile fertlerine bağışlamış olduğu Hayber arazisinin bir kısmı ise, kendi mülkiyetinden çıktığından vefatıyle sadakaya dönüşmemiş ve dolayısıyle yine aile fertlerinin elinde kalmış. Onların geçimlerine tahsis edilmiştir.
Hz. Fatıma (r.a)'ın miras istemesi hususunda iki İhtimal üzerinde durulmuştur:
1- Babasının “Bize mirasçı olunmaz!” hadisini yorumlamış, kendisinin kıymetli mallarda babasına mirasçı olamayacağını, yiyecek, giyecek ve silah gibi şeylerde mirasçı olacağını sanmıştır. Fakat hadis “Allah'ın fey olarak verdiği..” ifadesi bu yorumu reddeder.
Bazı alimlere göre, Hz. Fatıma'nın miras istemesi, bu hadisi duymazdan öncedir. Hz. Fatıma vasiyyet ayetiyle delil getirmiştir. Sözkonusu âyette, mirasçı bir kızsa kendisine mirasının yarısı verileceği bildirilmektedir. [959][959]

1602- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: *“Kadınlarımın nafakası ile işçimin ücretinden sonra benim mirasçılarım, bıraktığım bîr tek dinarı bile paylaşmasınlar. Çünkü bu kalan, mülkiyeti beytülmalde kalmak üzere sadakadır.”*960[960]

Açıklama:

Alimler bu hadisteki “Dinar” kaydının başka mallara tenbih için getirildiğini söylemişlerdir. Bundan maksat, miras istemeyi yasaklamak demek değildir. Çünkü yasak, mümkün olan şeylere özgüdür. Peygamber (s.a.v.)'e mirasçı olmak ise mümkün değildir. Dolayısıyla hadiste kastedilen husus, haber vermedir. Yani hiçbir şeyi taksim edemezler. Çünkü buna mirasçı olunmaz.
Resulullah (s.a.v.)'in hanımlarının nafakaları, miras değildir. Onlar, iddet bekleyen kadınlar hükmündedir. Nafakaları bundan dolayı verilmiştir. Çünkü onlara evlenmek, ebediyen caiz değildir. Bu sebeple de onlara nafaka verilmiş, oturdukları evler de onlara verilmiştir.

17- Savaşa Katılan Gaziler Arasında Ganimetin Nasıl Taksim Edileceği Meselesi

1603- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) ganimet dağıtımında at için iki hisse ve piyade için ise bir hisse vererek bölüştürmüştür.” 961[961]

18- Bedir Savaşında müslümanlara Meleklerle Yardım Edilmesi Ve Ganimetlerin Mubah Kılınması Solumu

1604- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bedir harbi olduğu gün Resulullah (s.a.v.) müşriklere baktı. Onlar bin kadar idi, sahabileri ise üç yüz ondokuz kişi idi. Bunun üzerine Allah'ın peygamberi (s.a.v.) kıbleye döndü. Sonra ellerini uzatıp Rabbine:

“Allahım! Bana vaat ettiğini yerine getir! Allahım! Bana vaat ettiğini ver! Allahım! Eğer müslümanlardan olan şu topluluk helak edersen bundan sonra yeryüzünde sana ibâdet olunmaz!' diye dua etmeye başladı. Ellerini uzatarak kıbleye karşı Rabbine o derece dua da bulundu ki, nihayet omuzlarından kaftanı düştü. Daha sonra Ebû Bekr, onun yanına gelip kaftanını yerden aldı ve omuzlarına koydu. Sonra arkasından ona sarılarak:

“Ey Allah'ın peygamberi! Rabbine yaptığın dileğin O'na yetişir! Şüphesiz ki O, sana vaat ettiğini yerine getirecektir!' dedi. Bunun üzerine Yüce Allah:

“Hani Rabbinizden yardım istiyordunuz!” O da:

“Ben size birbiri ardınca gelecek bin melekle yardım göndereceğim!” diye duanızı kabul buyurmuştu [962][962] âyetini indirdi ve Allah ona meleklerle yardım gönderdi.

Hadisin ravisi Ebû Zumeyl der ki: Sonra bana Abdullah İbn Abbâs rivayet edip dedi ki:

“O gün müslümanlardan bir kimse, önünde müşriklerden bir adamın peşinden koşarken ansızın üzerinde bir kırbaç darbesi işitti. “Gayret et, ey Hayzûm!” diyen bir süvarinin sesini duydu. Bir de önündeki müşrike bakti ki, boylu boyunca yere serilmiş! Burnu vurulmuş, yüzü de kırbacın vurduğu şekilde yarılmış olduğunu gördü. Bütün bunlar, yemyeşil olmuştu. Daha sonra bu Ensâr'lı kimse, Resulullah (s.a.v.)'ın yanına gelip bu olayı ona anlattı. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söyledin. Bu, gökten gelen üçüncü yardımdır!” buyurdu. müslümanlar o gün yetmiş tane müşrik kişi öldürdüler, yetmiş tanesini de esir aldılar.

Ebû Zumey! der ki:

“Abdullah İbn Abbâs şunu da söyledi: müslümanlar, esirleri aldıktan sonra Resulullah (s.a.v.), Ebû Bekr ile Ömer'e:

“Bu esirler hakkındaki görüşünüz nedir?” diye sordu. Ebû Bekr:

“Ey Allah'ın peygamberi! Bunlar, senin amca oğulların ve sana akrabadırlar. Ben, onlardan fidye almanı daha uygun görüyorum! Bu sayede kafirler üzerine kuvvetimiz olur. Umulur ki “Allah onları İslâm'a hidayet buyurur!” dedi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Hattâb oğlu! Senin bu konudaki görüşün nedir?” diye sordu. Ömer der ki: Ben:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Ben, Ebû Bekr'in görüşünde değilim. Fakat ben, bize müsaade buyursan da şunlann boyunlarını vursak fikrindeyim. Ali'ye, kardeşi Akîle karşı izin ver de Ali de onun boynunu vursun! Bana da filânca bir yakınıma karşı izin versen de, ben de onun boynunu vurayım! Çünkü bunlar, küfrün imamları ve önde gelenleridirler!” dedim.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ebû Bekr'in söylediği görüşe meyletti. Benim söylediğime yanaşmadı. Ertesi gün geldiğim zaman Resulullah (s.a.v.) ile Ebû Bekr'i oturmuş ağlıyorlar vaziyette buldum. Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Senin ve arkadaşın Ebu Bekr'in neden dolayı ağladığını bana haber ver! Ağlayacak bir şey bulursam ben de oturup sizinle birlikte ağlarım, ağlayacak bir şey bulamazsam sırf siz ağladığınız için ben de oturup ağlar görünürüm!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bana senin arkadaşlarının teklif ettiği fidye alma meselesine ağlıyorum. Gerdekten onlann azabları bana şu ağaçtan daha yakın arzolundu' buyurdu. Resulullah (s.a.v.) bu sırada yakın bir ağaca işaret etmişti. Bunun üzerine Yüce Allah, “Yeryüzünde üstünlüğü sağlamadıkça hiç bir Peygambere esir almak yaraşmaz”

1605- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Necd tarafına bir süvari birliği gönderdi. Bu birlik, Hanîfe oğullan kabilesinden Sümâme b. Usâi adında bir adamı getirdiler. Bu kimse, Yemâmenliler'in reisi idî. Onu mescidin direklerinden bir direğe bağladılar. Derken Resulullah (s.a.v.) onun yanına çıkıp:
“Ey Sümâme! Gönlünde ne var?” buyurdu. Sümâme:
“Ey Muhammedi Gönlümde hayr vardır. Eğer beni öldürürsen kan davası olan birini öldürmüş olursun. İyilikte bulunacak olursan şükreden birine iyilik etmiş olursun! Eğer mal istiyorsan, dilediğin miktarı iste! Sana dilediğin kadar mal verilir!” dedi.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onu bırakıp gitti. Ertesi günden sonraki gün gelince, Resulullah (s.a.v.) yine ona:
“Ey Sümâme! Gönlünde ne var?” buyurdu. Sümâme:
“Gönlümde, sana söylediğim şey var! Eğer iyilikte bulunursan şükreden birine iyilik etmiş olursun! Eğer beni öldürürsen kan davası

olan birini öldürmüş olursun! Eğer mal istiyorsan dilediğin miktarı iste! Sana dilediğin kadar mal verilir!” dedi. Resulullah (s.a.v.) onu yine bırakıp gitti. Ertesi gün olunca Resulullah (s.a.v.) onu bırakıp gitti tekrar ona:

“Ey Sümâme! Gönlünde ne var?” buyurdu. Sümâme:

“Gönlümde sana söylediğim şey var! Eğer iiyilikte bulunursan, şükreden birine iyilik etmiş olursun! Eğer beni öldürürsen kan davası olan birini öldürmüş olursun! Eğer mal istiyorsan dilediğin miktarı dile! Sana dilediğin kadar mal verilecektir!” dedi.Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sümâme'yi serbest bırakın!” buyurdu. O da mescide yakın bir hurmahğa gidip orada boy abdesti aldı. Sonra mescide girip:

“Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet ederim! Muhammed'in, O'nun kulu ve resulü olduğuna şehâdet ederim! Ey Muhammedi Vallahi, yeryüzünde şimdiye kadar bana senin yüzünden daha sevimsiz bir yüz yoktu! Simdi senin yüzün bana bütün yüzlerden daha sevimli oldu. Vallahi, benim için senin dininden daha sevimsiz bir din yoktu! Şimdi dinin, benim için bütün dînlerden daha sevimli oldu! Vallahi, benim için senin beldenden daha sevimsiz t?ir belde yoktu. Şimdi belden, benim için bütün beldelerden daha sevimli oldu! Süvarilerin beni yakaladığında ben umre yapmak istiyordum. Ne buyurursun?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onu müjdeledi. Ona umre yapmasını emretti. Mekke'ye vardığında, birisi ona:

“Sen dininden mi döndün?” diye sordu. Sümâme de:

“Hayır! Fakat ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte müslüman oldum! Hayır! Vallahi, Resulullah (s.a.v.), size izin vermedikçe Yemame'den bir buğday tanesi bile gelmez!” dedi. [963][963]

Hanife oğulları kabilesi, Yemame'de yaşayan meşhur bir kabiledir. Sümâme, bu kabilenin reisi idi. Olay, Mekke'nin fethinden önce gerçekleşmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in aynı soruyu üç gün tekrar etmesi, Sümame'nin kalbini İslam'a yatıştırmak içindir.

Esiri bağîamayıp hapsetmek ve onun mescide girmesine izin vermek caizdir.

20- Yahudilerin Hicaz Bölgesinden Sürgün Edilmesi

1606- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Mescitte bulunuyorduk. Derken yanımıza Resulullah (s.a.v.) çıkageld ve:
“Haydi Yahudilerin yurduna hareket edin!”' buyurdu.
Onunla birlikte sefere çıktık. Onlara vardığımızda Resulullah (s.a.v.) ayağa kalkıp:
“Ey Yahudi topluluğu! müslüman olun, kurtulun” diye seslendi. Onlarda:
“Ey Ebû'l-Kasım, tebliği ettin. Sana ihtiyacımız yok” dediler. Resulullah (s.a.v.)'de:
“Ben de, benim size tebliğ etmiş olduğumu itiraf etmenizi istiyordum. müslüman olun, kurtulun” buyurdu. Onlar da:
“Ey Ebû'l-Kasım, tebliği ettin” dediler. Resulullah (s.a.v.)'de:
“Ben de, benîm size tebliğ etmiş olduğumu itiraf etmenizi istiyordum. müslüman olun, kurtulun” buyurdu. Onlar da:
“Ey Ebû'l-Kasım, tebliği ettin” dediler.

1607- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Önce Nadîr oğulları ve sonra da Kureyza oğulları yahudileri, Resulullah (s.a.v.)'e karşı savaş açmışlardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Nadîr oğullarını yerlerinden çıkarıp sürgün etti. Kureyza'yı ise yerlerinde bırakmış ve onlara bir şey almamak suretiyle serbest bırakmıştı. Nihayet bundan sonra Kureyza'da ahdi bozarak Resulullah'a karşı harp etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onların erkeklerini öldürdü, kadınlarını, çocuklarını ve mallarını da müslümanlar arasında bölüştürdü. Yalnız bunlardan bazıları İslam'a katılmak üzere Resulullah (s.a.v.)'le buluştular. O da, onlara güvence verdi ve onlar da müslüman oldular.
Resulullah (s.a.v.) bütün Medine yahudîlerini, Kaynuka oğullarını ki bunlar, Abdullah b. Selâm'ın kavmidir ve Harise oğulları yahudîlerini, Medine'de bulunan Yahudilerin hepsini sürgün etti.” [964][964]

21- Yahudiler ile Hıristiyanların, Arap Yarım Adasından Çıkarılması

1608- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:
“Yahudiler ile Hır isti yani an, Arap yarımadasından mutlaka çıkaracağım. Öyle ki Arap yarımadasında müslümandan başka hiç kimseyi bırakmayacağım.” 965[965]
Açıklama: Arap yarımadasının sınırlan hakkında çeşitli görüşlec vardır. Hanefi âlimierine göre, bu sınırlar şöyledir:
“Arap yarımadası Tihame, Necid, Hicaz, Uruz ve Yemen olmak üzere beş bölgeye ayrılır. Tihame; Hicaz'ın güney bölgesidir.

Necid:

Hicaz ile Irak arasında bulunan bölgedir. Hicaz: Yemen dağlarından başlayıp Şam'a kadar devam eden bölgedir. Bu bölgede Medine ve Amman şehirleri vardır. Uruz: Yemame dahil oîmak üzere Bahreyn'e kadar uzanan bölgedir. Hicaz'a, Necid ile Yamame arasını ayırdığı için “Hicaz” adı verilmiştir.
Buralarda bir kilise yada bir sinogog'un bulundurulmasına izin verilmediği gibi, bu sınırlar içerisinde köylerde ve şehirlerde şarap ve domuz satılamaz. Müşriklerin burada mesken sahibi olup yerleşmelerine izin verilemez.

22- Ahdi Bozan Kimselerle Savaşmanın Ve Kuşatılan Bir Kale Halkını, Hüküm Vermeye Ehliyetli Adil Bir Hakimin Hükmüne Havale Etmenin Caiz Olması

1609- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Kureyzalılar, kalelerinden Sa'd b. Muaz'm hakemliğine indiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Sa'd'a haber gönderdi. O da, bir merkep üzerinde yanlarına geldi. Mescide yaklaşınca, Resulullah (s.a.v.), Ensar'a:
“Haydi seyyidinize yada en hayırlınıza ayağa kalkın!” buyurdu. Sonra da Muaz'a:
“Gerçekten bunlar, senin vereceğin hükme razı oldular” buyurdu. Sa'd:

“Bunların harp edenlerini öldürür, kadınlarını ve çocuklarını ise esir edersin” hükmünü verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Ey Sa'd! Allah'ın hükmüne uygun hükmettin!” buyurdu. 966[966]

Açıklama:

Aslından insanlara ayağa kalkmak caiz olmakla birlikte ayağa kalkan veya kendisi için ayağa kalkılan açısından arizî bir fesadın bulunması halinde, bu cevaz kerahate dönüşür.

Kalkan kimse açısından fesat, riyakar durumuna düşmesidir. Bazı kişilerin bazen hiç de hoşlanmadıkları bir kimse için cemaat içerisinde ayağa kalkam durumunda kalmaları gibi.

Kalkılan kimse açısında fesat ise, kendisine gösterilen saygıdan dolayı büyüklük duygusuna kapılması gibi. Fakat kişi, gelen bir kimseye ayağa kalmadığı takdirde uğrayacağı zarar ayağa kalktığı takdirde uğrayacağı zarardan daha büyük olmak, düşmanlık ve kin kazanmak ve saldırıya uğramak gibi zararlara uğraması söz konusu ise o zaman ayaka kalkar.

Örneğin, Hz. Peygamber (s.a.v.), Yahudi olan Kureyzahar hakkında hakem olması için Sa'd b. Muaz'a bir haberci yollamıştı. Sa'd bir eşek üzerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.), Sa'd'ın geldiğini görünce, yanındakilere:

“Haydi efendinize kalkınız” buyurmuştu. Buradaki ayağa kalkma, ihtilaflı olan ta'zim kalması değil, yardım etmek için ayağa kalkılmasıdır. Çünkü ayağa kalkan kimseler, onu ta'zim için değil, hayvanından inmesine yardım etmek için ayağa kalkmışlardır. Çünkü Sa'd, hasta durumda idi.

Hanefi alimlerinden Tehânevî bu konuda şöyle der:

“Ayağa kalkamnın çeşitli şekilleri vardır:

1- Kıyam kelimesi, “Li” harfi cerriyle kullanıldığı zaman, “Ayağa kalkmak” anlamına gelir.

2- İla harfi cerriyle kullanıldıuğı zaman “Ona doğru yürüyüp gitti” anlamına gelir.

3- Beyne kelimesiyle kullanıldığı zaman “Önünde görünmek” anlamına gelir.

4- Ala harfi cerriyle kullanıldığı zaman “Oturmakta olan bir kimsenin arkasında dikelmek” anlamına gelir.

Gerek Sa'd b. Muaz olayında ve gerekse de bu olayda, “Ayağa kalkmak” kelimesi için “İlâ” harfi cerri kullanıldığı için bu kelime, “Fona doğru yürüyüp gitti” anlamında kullanılmıştır. Bu çeşit kalkma, ta'zim ve ikram için değildir. [967][967]
İbn Abidin'e göre ise; hatta gelene ihtilaflı olmayan ta'zim (saygı) olsun diye ayağa kalkmak müstehabtır. Mescitte oturan bir kişinin yanına gelene ta'zimen ayağa kalkması, Kur'an okuyanın, gelene ta'zim için ayağa kalkması, eğer gelen kişi ta'zime müstehak ise mekruh değildir.
Esas olan; başkasına karşı ayağa kalkmak bizzat mekruh değldir. Mekruh ancak kendisi için ayağa kalkılan kişi kendisi için kalkılmayı severse, işte bu tür ayağa kalmak mekruhtur. Eğer kendisi için ayağa kalkılmasına kıymet vermeyen bir kimse için kalkılmasında bir sakınca yoktur.

1610- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Sa'd b. Muâz, Hendek savaşında yaralanmıştı. İbn Arika denilen Kureyşli bîr adam kendisine bir ok atmış ve pazusundaki damarını vurmuştu. Bunun üzerine Re-sulullah (s.a.v.) yakından İlgilenmek için mescitte ona bir çadır kurdurdu. Resulullah (s.a.v.) Hendek Savaşı'ndan döndüğünde silahını çıkarıp boy abdesti aldı. Bu sırada başından tozları silkerek Cebrail, ona, gelip:
“Silahı bıraktın mı? Vallahi, Biz melekler daha silahı bırakmadık. Haydi onlara doğru sefere çık” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Ne tarafa?”' buyurdu. O da, Kureyza oğulları'nı gösterdi. Resulullah (s.a.v.)'de onlarla savaştı. Neticede onlar, Resulullah (s.a.v.)'in vereceği karara razı oldular. Resulullah (s.a.v.), onlar hakkında verilecek hükmü Sa'd b. Muâz'a havale etti. O da:
“Onların savaşanlarını öldürmesine, gerideki çocuk ve kadınlarının köle yapılmasına, mallarının bölüştürülmesine hüküm veriyorum” dedi. [968][968]

Açıklama:

Hendek savaşı, sırasında Kureyza oğullan yahudileri, müslümanlarla olan dostluk antlaşmasını bozup İslâm düşmanlarıyla anlaşarak

onları devamlı olarak müslümanlar üzerine kışkırtıp müslümanlara çeşitli zararlar vermeyi başarmışlardı. Savaş müslümanların lehine ve kâfirlerin aleyhine sonuçlandığından, Kureyza oğullan da mağlup duruma düşüp kayıtsız şartsız teslime razı olmuştu.
Kureyza oğullan daha önce Evs kabilesinin dostu olduklarından, harp sırasındaki ihanetlerine, verilecek hüküm için hakim olarak Evsülerin reisi olan Sa'd b. Muaz'ın görevlendirilmesini istediler. Sa'd ise erkeklerin öldürülmesine, mallannın taksim edilmesine, çocuklan ile kadınlarının da esir edilmelerine hüküm ettikten sonra, hicretin 5. yılında ilahi rahmete kavuştu.

23- Düşmanla Savaşmaya Gitmede Acele Etmek Ve Birbiriyle Çatışan İki İşten Daha Önemlisini Öne Geçirmek

1611- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ahzâb/Hendek savaşından döndüğü gün Resulullah (s.a.v.) bize:
“Hiç kimse öğle namazını Kureyza oğulları yurdundan başka bir yerde kılmasın!” diye seslendi. Fakat bazı insanlar vaktin geçeceğinden korkarak namazı Kureyza oğulları yurdundan başka yerde kıldılar. Diğerleri ise:
“Vakti geçirsek bile biz namazımızı ancak Resulullah (s.a.v.)in emrettiği yerde kılarız!” dediler. Resulullah (s.a.v.), bu iki fırkadan hiç kimseyi azarlamadı. [969][969]

Açıklama:
Ahzâb, Hendek savaşıdır. Bu savaş, hicretin 5. yılı Şevval ayında olmuştu. Ahzâb sûresi burada indirilmiştir. Bu savaşa, “Ahzab savaşı” denilmesinin sebebi; kafirlerin birçok Arap kabilelerini buraya topladıkları içindir. Sayıları on bin civarındaydı. Baş komutanları, Ebû Süfyân idi. müslümanlar, Medine'yi savunmak için şehrin etrafına hendek kazmışlardı. Bu sebeple de sözkonusu savaşa “Hendek savaşı” denilmiştir.

24- Muhacirlerin, Ensar Tarafından Kendilerine Ariyet Olarak Verilen Ağaç Ve Meyve Türünden Bağışlarını

Fetihler Sebebiyle Bunlara İhtiyaçları Kalmadığı Zaman Ensar'a Geri Vermeleri

1612- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Muhacirler, Mekke'den Medine'ye geldikleri zaman ellerinde hiçbir şey olmayarak hicret edip gelmişlerdi. Ensâr ise arazi ve akar sahibi idi. Bu nedenle Ensâr, onlara, her yıl mallarının yarı gelirini vermek, onlar da çaiışma ve bakım masraflannı üzerlerde almak kaydıyla mallarını muhacirlere ortaklığa vermişlerdi.
Enes b. Mâlik'in annesi, -ki ona “Ümmü Süleym” denilirdi- aynı zamanda Abdullah b. Ebî Talha'nm annesi idi. Abdullah, Enes'in anne bir erkek kardeşi idi. Enes'in annesi, Resulullah (s.a.v.)'e bir hurmalığını vermişti. Resulullah (s.a.v.)'de bu hurmalığı, Ümmü Eymen'e yâni âzâdlısına, Üsâme b. Zeyd'in annesine vermişti.
İbn Şihâb der ki:
“Bana Enes b. Mâlik haber verip dedi ki: Resulullah (s.a.v.) Hayberlilerle savaşı bitirip Medine'ye çekildikten sonra Muhacirler, Ensâr'm kendilerine meyvelerinden yararlanmaları için vermiş oldukları hurmalıkları onlara geri iade etmişlerdi.
Enes der ki:
“Resulullah (s.a.v.)'de, annemin kendisine hediye etmiş olduğu hurma ağaçlarını anneme geri iade etti. Resulullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'e, o hurma ağaçlan yerine kendi bahçesinden verdi.”
İbn Şihâb der ki:
“Ümmü Eymen'in yâni Üsâme b. Zeyd'in annesinin durumu şöyle idi: Bu kadın, Peygamber'in babası Abdullah b. Abdulmuttalib'in hizmetçisi idi. Habeşlilerdendi. Âmine, Resulullah (s.a.v.)'i, babası öldükten sonra doğurunca ona Ümmü Eymen dadılık ediyordu. Nihayet Resulullah (s.a.v.) büyüdü ve onu âzâd etti. Sonra da onu Zeyd b. Hârise'yle evlendirdi. Daha sonra Ümmü Eymen, Resulullah (s.a.v.)'in vefatından beş ay sonra vefat etti.” [970][970]

Açıklama:

Ümmü Süleym'in asıl adı, Sehle yada Muleyke bİnt. Milhan'dır. Ensâr'm Neccâr oğullan kolundandır. Medine'de ilk müsliman olan

kadınlardandır. Sehie ilk önce Mâlik'le evlenmiş ve bu evlenmeden Enes dünyâya gelmişti. Sehle kavmi ile beraber müslüman olunca kocası Mâlik buna kızarak Şam tarafına çekilip gitmiş ve orada küfr üzere ölmüştür. O sırada Enes sekiz-on yaşlarında idi. Annesi onu getirip Peygamber'in hizmetine emânet etmişti.
İlk kocası Mâlik öldükten sonra Ümmü Süleym, Ebû Talha'yla evlenmiş ve bu evlenmeden de Abdullah doğduğu için 1Ümmü Abdullah1 künyesiyle de anılmıştır. Dolayısıyla Abdullah İbn Ebî Talha, Enes İbn Mâlik'in ana bir kardeşidir.
Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinde ilk biat eden kadınlar arasında bulunmak şerefine nail olan Ümmü Süleym oğlu Enes'i Peygamber'in hizmetine tahsis etmekle kalmayıp bu hadiste de görüldüğü üzere sahibi olduğu birkaç hurma ağacını da Hz. Peygamber'e hediye etmişti. Kadınlar arasında dînî selâbeti, zekâsı, metanetiyle temayüz eden Ümmü Süleym'in kahramanlıkları ve Peygamberle çok yakın münâsebetleri vardı.

25- Savaşa Alanında Ganimet Yiyeceklerinden Yemenin Caiz Olması

1613- Abdullah b. Muğaffel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hayber savaşı günü bir tulum iç yağı ele geçirdim. Ona sıkıca yapışıp:
“Bugün bundan hiç kimseye vermem” dedim.
Derken etrafıma bakındım. Bir de ne göreyim, Resulullah (s.a.v.) bana gülüm [971][971] Ganimetler un, buğday, iç yağı gibi yiyecek maddelerinden ibaret olursa bunlar İslam lusu daha memleketlerine dönmeden mücahitler bunları yiyip bitirebilirler. Yenmiş olan yiyecek maddeleri, mücahitlere ödettirilmez. Yine mücahitlerin ganimet mallarından hayılarına yedirdikleri yiyecekler de böyledir.

26- Peygamber (s.a.v.)'in İslam'a Davet İçin Hırakl'e Mektup Göndermesi

1614- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir. Ebu Süfyan, ona şunu haber vermiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ile aramızda Hudeybiye barış anlaşması müddeti içinde seyahata çıktım. Ben Şam'da bulunduğum sırada Resulullah (s.a.v.) Hirakl'e yâni Rum imparatoruna bir mektup getirildi. Mektubu, Dihyetü'l-Kelbî getirmişti. O mektubu Busrâ emîrine vermişti. Busrâ emîri de bu mektubu Hirakl'e verdi. Hirakl:
“Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adamın kavminden burada kimse var mı?” diye sordu. Adamları:
“Evet!” dediler. Bunun üzerine Kureyş'ten birkaç kişiyle birlikte beni de çağırdılar. Hirakl'in yanına girdik. Bizi huzuruna oturtup:
“Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adama soyca hanginiz daha yakındır?” diye sordu. Ebû Süfyân der ki:
“Ben!” diye cevap verdim. Bunun üzerine beni onun önüne, arkadaşlarımı da benim arkama oturttular. Sonra tercümanını çağırıp ona:
“Bunlara söyle! Ben, kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adamın kim olduğunu soruyorum! Eğer bana yalan söylerse siz de onu yalanlayın!” dedi.
Hadisin râvîsi der ki; Bunun üzerine Ebû Süfyân:
“Allah'a yemin olsun ki, arkadaşlarım tarafından yalanımın şuraya buraya yayılmasından korkmasaydım mutlaka yalan söylerdim!” dedi. Sonra Hirakl, tere manına:
“Buna sor! Onun sizin aranızda asaleti nasıl?” dedi. Ebû Süfyân der: Ben:
“O, aramızda asalet sahibidir” dedim. Hirakl:
“Babalarından hükümdar olan var mıydı?” dedi. Ben:
“Hayır!” dedim. Hirakl:
Onu, bu söylediğini söylemezden önce yalanla itham eder miydiniz?' dedi. Ben:
Hayır!' dedim. Hirakl:
“O halde ona tâbi olanlar kim? Halkın ileri gelenleri mi, yoksa zayıfları mı?” dedi. Ben:
“Yok, zayıfları!” dedim. Hirakl:
“Onlar, artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?” dedi. Ben:
“Hayır, bilâkis artıyorlar!” dedim. Hirakl:
“Onlardan hiç biri, onun dînine girdikten sonra beğenmeyerek dininden dönüyor mu?” dedi. Ben:
“Hayır!” dedim. Hirakl:

“Onunla hiç savaştınız mı?” dedi. Ben:
“Evet!” dedim. Hirakl:
“Onunla olan savaşınız nasıl olmuştu?” dedi. Ben:
“Onunla bizim aramızdaki savaş nöbetleşe olur. Bazen o bizi yener, bazen de biz onu yeneriz” dedim. Hirakl:
“Vefasızlık eder mi?” dedi. Ben:
“Hayır! Ama biz onunla bir müddettir anlaşma içindeyiz. Bu müddette ne yapacağını bilmeyiz!” dedim.
Vallahi içerisine bundan başka birşey sokabileceğim bir söz söylemeye bana imkân vermedi. Hirakl:
“Bu sözü ondan önce hiç bir kimse söyledi mi?” diye sordu. Ben:
“Hayır!” dedim. Tercümanına dedi ki:
“Buna söyle! Ben sana onun asaletini sordum, sen de onun aranızda asalet sahibi olduğunu söyledin. Peygamberler böyledir. Kavimlerinin asâletlilerinden gönderilirler.
“Babalarının içerisinde hükümdar olan var mı?” dedim.
“Hayır!” diye cevap verdin. Şimdi ben de derim ki:
“Babalarından hükümdar olan bulunsaydı, babalarının saltanatını arayan bir adam!” derdim. Sana onun tâbi'lerini sordum.
“Kavminin zayıfları mı, ileri gelenleri mi?” dedim.
“Yok, zayıfları” dedin. Peygamberlerin tabileri de bunlardır! Sana:
“Onu bu söylediğini söylemezden önce yalanla itham eder miydiniz?” dîye sordum.
“Hayır!” diye cevap verdin! Gerçekten anladım ki, bu kimse insanlara yalan söylemeyi bırakıp da giderek Allah'a karşı yalan uyduracak değildir. Sana:
“Onlardan hiç biri onun dînine girdikten sonra beğenmeyerek dîninden dönüyor mu?” diye sordum!
“Hayır!” diye cevap verdin. İşte iç ferahlığı kalplere karışıp kökleştiği zaman iman da böyledir. Sana:
“Onun tabileri artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?” diye sordum.
“Arttıklarını söyle din!” İşte imân, tamam oluncaya kadar böyledir. Sana:
“Onunla hiç savaştınız mı?” diye sordum.
“Onunla harbettiğinizi, aranızda geçen savaşların nöbetleşe olduğunu, bazen onun sizi mağlûp ettiğini ve bazen de sîzin onu

mağlûp ettiğinizi söyledin!” Peygamberler de böyledir, önce imtihan edilirler, sonra sonuç onların olur! Sana:
“Vefasızlık eder miydi?” diye sordum.
“Vefasızlık etmediğini söyledin.” Peygamberler de böyledir. Vefasızlık etmezler. Sana:
“Bu sözü ondan önce hiç bir kimse söyledi mi?” diye sordum.
“Hayır!” diye cevâp verdin.
Şimdi ben de derim kî:
“Eğer bu sözü ondan önce biri söylemiş olsaydı, ben:
“Kendinden önce söylenmiş bir söze uyan bir adam!” derdim.
Ebû Sülyan der ki: Bundan sonra Hirakl:
“Size neyi emrediyor?” diye sordu. Ben:
“Bize namazı, zekâtı, akrabaya yardımı ve iffeti emrediyor” dedim. Hirakl:
“Eğer onun hakkında söylediklerin doğru ise o gerçekten Peygamberdir. Onun çıkacağını biliyordum, ama sizden olacağını zannetmezdim. Ona kavuşacağımı bilsem mutlaka onunla görüşmek isterdim. Yanında olsam ayaklarını yıkardım! Onun mülkü herhalükarda ayaklarımın altındaki yere erişecektir!” dedi.
Sonra Resulullah (s.a.v.)'in mektubunu istedi ve onu okudu. Bir de baktı ki mektupta şunlar var:
“Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla: Allah'ın Resulü Muhammed'den Rumların büyüğü Hirakl'e:
“Doğru yola uyana selâm olsun!” Bundan sonra: Biline ki:
“Ben seni İslâm davetiyle davet ediyorum. müslüman ol, selâmet bul! müslüman ol da Allah senin ecrini iki defa versin! Eğer bu davetten yüz çevirirsen Hıristiyan çiftçilerin vebali de muhakkak senin üzerine olur! Ey kitap ehli! Sizin ile aramızda dosdoğru bir kelimeye gelin! Allah'tan başka hiç bir şeye tapmayalım! O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım! Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rabb edinmeyelim! Eğer yüz çevirirlerse siz de onlara “Şâhid olun ki biz müslümanlarız!” deyiverin!. [972][972]
Ebu Süfyan der ki:
“Mektubu okumayı bitirince yanında sesler yükseldi ve gürültü çoğaldı. Bizim için de emir verdi ve dışarı çıkarıldık. Çıktığımız zaman ben arkadaşlarıma: Artık İbn Ebî Kebşe'nin işi iştir!.. Ondan Benî Asfar'ın kralı bile korkuyor!” dedim.

Artık Resulullah (s.a.v.)'in yüzde yüz muzaffer olacağına, ta Allah İslam'ı kalbime sokuncaya kadar inanmakta devam ettim. [973][973]

Açıklama:

Bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy verildiği, dolayısıyla bir peygamber olarak gönderildiği, Ehl-i kitabı "Sadece Allah'a kulluk etme, O'na bir şeyi ortak koşmama, Allah'ı bırakıp birbirimizi rab olarak benimsememeye" davet ettiği, onun peygamber olarak gönderilmesi ile İlgili olarak Rumların bundan haberdar olduğu, gönderilecek peygamberin sünnetli olduğu, Rumların diyarını ele geçireceği, ona İman etmedikleri müddetçe mağlup olacakları, iman ettikleri takdirde ise muzaffer olacaklan hakkında bilgi vermektedir.
Hirakl, Mekke ticaret kervanı başkanı sıfatıyla Şam'da bulunan Ebu Süfyan'ı Kudüs'e getirtip uzun uzadıya Hz. Peygamber (s.a.v.)'le ilgili sorulardan sormuş, bununla ilgili olarak kahinlik sonucunda elde ettiği bilgiyi Roma'daki arkadaşına da teyit ettirince kendisinde vicdani bîr kanaat hasıl olup iman etmeye yanaşmış, bunun için Rumlann ileri gelenlerini Humus'ta toplayıp onlara bu meseleyi açtığında onlann buna yanaşmaması üzerine bundan vazgeçmiştir.
Müşrikler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, "Ebu Kebşe" adında bir kimseye benzetiyorlardı. Bu adam, putlara ibadet etme hususunda Kureyş'e muhalefet edip Şı'ra'1-Abûr adlı yıldıza tapmış bir Huzaalı idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet edince onu ona benzeterek "Ebu Kebşe'nin oğlu" ismini vermişlerdi.
Bir rivayete göre de, Ebu Kebşe, annesi yönünden Peygamber (s.a.v.)'in atalanndandır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i ona nispet etmekle güya ona çekmiş olduğunu kast etmek istemişlerdi.

27- Peygamber (s.a.v.)'in Kafir Krallara, Kendilerini Allah'a Davet Etmek İçin Yazdığı Mektuplar

1615- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) Kisrâ'ya, Kayser'e, Necâşî'ye ve her zorba krala mektup yazdırarak onları Yüce Allah'a davet etmiştir. Bu

Necâşî, cenaze namazını Peygamber (s.a.v.)'in kıldığı Necâşî değildir.” 974[974]

Kisra:

Fars/İran krallarına verilen bir unvandır.

Kayser:

Rum meliklerine verilen bir unvandır.

Necaşi:

Habeşistan hükümdarlarına verilen bir unvandır.

28- Huneyn Gazası

1616- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Huneyn savaşında bulundum. Ebû Süfyân b. Haris b. Abdulmuttalib ile ben, Resulullah (s.a.v.)'in peşine takılıp savaş sırasında ondan hiç ayrılmadık. Resulullah (s.a.v.) beyaz bir katırının üzerinde idi. Bu katırı, ona, Ferve b. Nufâse el-Cüzâmî hediye etmişti. müslümanlar ile kafirler karşılaşınca müslümanlar dönüp gerilediler. Resulullah (s.a.v.) ise katmnı kâfirlere doğru mahmuzlamaya başladı. Ben, Resulullah (s.a.v.)'in katırının geminden tutuyor, onu kopmasın diye rnen ediyordum. Ebû Süfyân da, Resulullah (s.a.v.)'in üzengisinden tutuyordu. Derken Resulullah (s.a.v.):
“Ey Abbâs! Hudeybiye günü Semure ağacının altında Rıdvan biati yapanlara seslen!” dedi. Abbâs, sesi kuvvetli bir kimseydi. Der ki:
“Sesim çıkabildiğince, “Semure ağacı altında dönmemek üzere biat edenler nerede?” diye haykırdım. Vallahi, sesimi işittikleri zaman onların Peygamber'i korumak için yerlerine dönüşleri, ineğin yavrularına dönüşü gibiydi. Resulullah'a doğru gelirlerken:
“Yâ lebbeyk! Yâ lebbeyk!” diyerek kafirlere karşı kıyasıya savaştılar.
Ensârı yardıma çağırmak için ise:
“Ey Ensâr topluluğu! Ey Ensâr topluluğu!” diyorlardı.

Sonra bu çağırma işi, Haris İbnu'l-Hazrec oğullarına İnhisar ettirildi. Ve:
“Ey Haris İbnu'l-Hazrec oğulları! Ey Haris İbnu'l-Hazrec oğulları!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) katırının üzerinde uzanmış gibi bir vaziyette onlann çarpışmasına bakıp:
“Bu, tandırın kızıştığı zamandır!” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) birkaç çakıl alarak onları kafirlerin yüzlerine doğru atıp:
“Muhammed'in Rabbine yemîn olsun ki, bozguna uğradılar!” buyurdu. Daha sonra ben bakmaya gittim. Ne göreyim, savaş, Resulullah (s.a.v.)'in dediği şekilde! Vallahi, o kafirlere doğru attığı çakıllarından başka hiçbir şey yapmamıştı. Artık onların kuvvetinin zayıfladığını, işlerinin gerilediğini gördüm durdum! [975][975]

Açıklama:

Huneyn gazvesi ile İlgili olarak 1683 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

1617- Ebu İshâk'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Berâ'ya:
“Ey Ebu Umara! Siz Huneyn günü savaştan kaçtınız mı?” diye sordu. Berâ:
“Hayır, vallahi kaçmadık! Resulullah (s.a.v.) dönüp gitmedi. Fakat şu da var kî; sahabilerin gençleri ve aceleci takımı zırhsız, üzerlerinde silâh olmaksızın yada çok silâh olmaksızın meydana çıkmışlardı. Atıcı, okları yere düşmeyen bir kavimle Hevâzin ve Benî Nasr topluluklarıyla karşılaştılar. Bunlar, onları öyle bir ok yağmuruna tuttular ki, nerede ise okları hiç boşa gitmiyordu. Orada Resululiah (s.a.v.)'in de üzerine yürüdüler. Resulullah (s.a.v.), beyaz katırının üzerinde idi. Ebû Süfyân b. Haris b. Abdulmuttalİb de onun üzengisinden tutuyordu. Hemen yere inerek Allah'tan zafer dileyip:
“Peygamber benim, yalan yok! Abdülmuttalib'in oğlu benîm!” buyurdu. Sonra askerini sıraya dizdi. [976][976]

Açıklama:

Ebû Umara, Berâ İbn Azib'in lakabı idi.

1618- Seleme İbnu'1-Ekva (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)le birlikte Huneyn'de düşmana karşı savaştık. Düşmanla karşılaşınca, onlara doğru ilerledim. Bir dağ yoluna çıktım. Derken karşıma düşmandan bir adam çıktı. Ona bir ok attım. Hemen gözümden kayboldu. Ne yaptığını anlamadım. Bir de baktım ki, düşman diğer bir yoldan çıkıverdi! Derhal Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri geri çekildiler. Ben de bozguna uğramış olarak geri döndüm. Üzerimde iki elbise vardı. Birisiyle sarınmış ve diğeriyle de bürünmüştüm. Derken pestemalım çözüldü. Ben de ikisini birden topladım. Bozguna uğramış olarak Resulullah (s.a.v.)'in yanına vardım. O, benekli beyaz katırının üzerinde korkusuzca duruyordu. Bana hitaben:
“Ekva'nın oğlu muhakkak bir korku gördü!” buyurdu. Düşmanlar, Resulullah (s.a.v.)'i kuşatınca katırdan indi. Sonra yerden bir avuç toprak aldı. Onların yüzlerine doğru dönerek:
“Bu yüzler kahrolsun!” buyurdu. Artık onlardan Allah'ın yarattığı hiç bir insan yoktu ki, bu avuçtan gözlerini toprakla doldurmasın! Bunun üzerine savuşup gittiler. İşte Yüce Allah, böylece onları bozguna uğrattı. Resulullah (s.a.v.)'de onların ganimetlerini müslümanlar arasında bölüştürdü. [977][977]

29- Taif Gazası

1619- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Taif halkını günlerce kuşatmıştı. Fakat onlardan bir şey elde edemedi. Bunun üzerine sahabilere:
“İnşallah kuşatmayı bırakıp döneceğiz!” buyurdu. Bu durum sahabilere ağır gelip:
“Burayı feth etmeden mi döneceğiz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“O zaman sabahleyin savaşa hazır olun!” buyurdu.
Ertesi gün savaşa çıktılar, düşmanın zorlu savunmasından dolayı sahabilerin çoğunda yaralanmalar oldu. Bunun üzerine yine Resulullah (s.a.v.), onlara:
“Yarın kuşatmayı bırakıp döneceğiz!” buyurdu. Resulullah (s.a.v.)'in bu sözü bu defa onları sevindirdi. Resulullah (s.a.v.), onların bu

sevincine güldü. [978][978]

Taif:

Bağlık-bahçelik bir yer olup Mekke'nin doğusunda iki yada üç konak mesafededir.
Bu savaş, hicretin 8. yılında Mekke'nin fethinden sonra meydana gelmiştir.

30- Bedir Gazası

1620- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullâh (s.a.v.), Ebû Süfyân'ın Şam tarafından kervanlarla geldiğini duyduğu zaman istişare meclisini kurdu. Enes şöyle der ki:
“Önce Ebû Bekr konuştu. Peygamber (s.a.v.) ona iltifat etmedi. Sonra Ömer konuştu. Ona da iltifat etmedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde kalkıp:
“Ey Allah'In resulü! Bizi mi kastediyorsun? Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, sen bize atlarımızı denize saldırmamızı emretmiş olsaydın bizler muhakkak denize saldırırırdık! Eğer sen atlarımızı Mekke'nin deniz sahil tarafına düşen ve Mekke'ye beş günlük mesafede bir yer olan Berkü'l-Geınâd'a sürmemizi emretsen bunu da yaparız!” dedi.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.) halkı Kureyş ordusu üzerine yürümeye davet etti. Onlar da yola koyuldular. Nihayet Bedr'e indiler. Derken üzerlerine Kureyş'in su taşıyan develeri çıkageldi. İçlerinde Haccâc oğullan kabilesinin siyah bir kölesi de vardı. Sahabiler hemen onu yakaladılar.
Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri, ona, Ebû Süfyân ile arkadaşlarını soruyorlardı. Oda:
“Ebû Süfyân hakkında bilgim yok. Ama işte Ebû Gehil, Utbe, Şeybe ve Ümeyye b. Halef diyordu. Bunu söylediği zaman onu dövüyorlardı. Köle çaresiz kalınca:
“Evet! Ben size haber vereceğim! İşte Ebû Süfyân!” dedi. Onu serbest bırakıp da tekrar ona Ebu Süfyan'ı sorduklarında:
“Ebû Süfyân hakkında bilgim yok! Ama işte Ebû Cehil, Utbe, Şeybe ve Ümeyye b. Halef! Onlar, savaş için gelmekte olan insanların

içinde!” diyordu. Bunu söylediğinde sahabiler onu yine dövüyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'de kalkmış namaz kılıyordu. Kölenin zorla sorguya çekildiğini görünce selam verip namazı bitirdi. Sahabilere:
“Nefsim elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, size doğruyu söylediği zaman onu dövüyorsunuz, yalan söylediğinde ise onu bırakıyorsunuz!” buyurdu.
Enes der ki; Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
“Şurası filânın düşeceği yerdir!” diyor ve elini yerde oraya buraya koyuyordu. Müşriklerden hiç biri Resulullah (s.a.v.)'in elinin yerinden öteye geçmedi. [979][979]

Açıklama:

Bedr, Mekke ile Medine arasında bir kuyu suyunun adıdır. Sahibi, Bedr İbn Kelde'nin adıyla veya ay gibi parlak ve yuvarlak olduğundan dolayı “Bedr” diye isimlendirilmişdir. O yere veya o vadiye Bedr denildiği de rivayet edilmiştir. Burası câhiliye devrinde bir ticâret yeri idi. Resulullah'ın müşriklerle ilk muharebesi olan Bedr gazvesi burada hicretin 2. senesi Raim Han'ın yirmi yedinci Cuma günü meydana gelmişti.

31- Mekke'nin Fethi

1621- Abdullah İbn Rebah'tan rivayet edilmiştir:
“Muâviye'ye bazı heyetler geldi. Bu, Ramazan ayında idi. Biz birbirimize yemek yapardık. Ebû Hureyre bizi kendi evine en çok davet edenlerdendi. Ben de bir gün:
“Beri bakın! Ben yemek yapıyorum, cemaati de benim evime davet ediyorum!” deyip daha sonra yemek yapılmasını emrettim. Sonra akşam üzeri Ebû Hureyre'ye rastladım ve:
“Bu gece davet bendedir!” dedim. O da:
“Beni geçtin mi?” dedi. Ben de:
“Evet!” diye cevâp verdim. Sonra onu da yemeğe davet ettim. Derken Ebû Hureyre;
“Ey Ensar topluluğu! Sizlere, sizin hadîsinizden bir hadîs bildireyim mî?” deyip sonra da Mekke'nin fethini anlattı ve şunları söyledi:

Resulullah (s.a.v.) gelip Mekke'ye dayandı. Zübeyr'i bir birlikle yolladı, Halid'i de diğer bir birlikle gönderdi. Ebû Ubeyde'yi de zırhsız olan askerlerin başında komutan olarak yolladı. Bunlar vadinin ortasını tuttular. Resulullah (s.a.v.)'de bir bölüğün içinde yer aldı. Bir ara baktı, beni gördü ve:

“Ebû Hureyre!” diye seslendi. Ben de:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bana Ensârı çağır!” buyurdu. Bunun üzerine Ensâr derhal Resulullah (s.a.v.)'in etrafını sardılar. Kureyş, Resulullah'Ia savaşmak için çeşitli kabilelerden ve tâbi'lerden bir ordu toplayıp:

“Bunları ileri sürelim. Eğer ellerine bir şey geçerse onlarla beraber oluruz. Musibete uğrarlarsa bizden istenileni veririz!” dediler. Resulullah (s.a.v.)'de, yanındakilere:

“Kureyş'in topluluklarını ve tabi'lerini görüyorsunuz değil mi?” buyurdu. Sonra da iki elini birbiri üzerine kavuşturup onların toplu haline işaret etti. Sonra da:

“Nihayet Safâ'da benimle buluşursunuz!” buyurdu. Sonra da harekete geçtik. Artık bizden herhangi bir kimse, müşriklerden birini öldürmek istese onu öldürüyordu. Onlardan hiç bir kimse bize bir şey gönderemiyordu. Derken Ebû Sufyân gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Kureyş topluluğunun kanları mubah kılındı. Bu günden sonra Kureyş yoktur!” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Kim Ebû Süfyân'm evine girerse o emniyettedir!” buyurdu. Bunun üzerine Ensâr birbirlerine bakıp:

“Bu kimseye, memleketi hakkında bir rağbet ve kabilesi için büyük bir şefkat erişti!” dediler. Ebû Hureyre der ki:

“Bu arada vahiy geldi. Vahiy geldiği zaman bize gizli kalmazdı. Vahiy geldiğinde, vahiy hali Resulullah (s.a.v.)'den geçinceye kadar bizden birimiz gözünün ucunu Resulullah (s.a.v.)'den kaldırmazdı... Vahiy geçtikten sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ensâr topluluğu!” diye seslendi. Ensar:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” dediler. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Siz: “Bu kimseye, memleketi için rağbet erişti!” dediniz. Ensâr:

“Böyle bir şey oldu!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu ben, Allah'ın kulu ve Resulüyüm! Allah'a ve sizlere hicret ettim. Artık benim hayâtım, sizin yanınızda ve ölümüm de sizin

yanınızdadır!” buyurdu. Bunun üzerine Ensâr sevinç gözyaşları dökerek Resulullah (s.a.v.)'e doğru gelip:
“Vallahi, biz, o söylediklerimizi ancak Allah ve Resulüne olan bağlılığımız için söyledik!” diyerek mazeretlerini bildirdiler. Resulullah (s.a.v.)'de:
“Doğrusu Allah ve Resulü, sizi tasdik ediyor ve özürlerinizi kabul ediyorlar!” buyurdu.
Daha sonra halkın bazısı Ebû Sufyân'ın evine yöneldi ve bazısı da evlerine çekilip kapılarını kapadılar.
Resulullah (s.a.v.)'de gelip Hacerü'I-Esved'e yanaştı, onu selamladı, sonra da Kabe'yi tavaf etti. Kabe'nin yanı başında bulunan ve Mekkeliler taptıkları bir putun yanına doğru geldi. Resulullah (s.a.v.)'in elinde bir yay vardı. Resulullah (s.a.v.) bu yayın eğri tarafından tutmuştu. Bu putun yanına varınca onu gözüne dürtüp:
“Hak geldi, bâtıl yok oldu” diyordu.
Tavafını bitirince Safâ'ya geldi ve Kabe'yi görünceye kadar üzerine çıktı ve Kâ'be'ye baktı. Hlerini kaldırarak Allah'a hamd etmeye ve dilediği duayı okumaya başladı. [980][980]

32- Kabe'nin Etrafındaki Putların Kaldırılması

1622- Abdullah b. Yesâr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye, Kabe'nin etrafında üç yüz altmış put olduğu halde girdi. Onlara elinde bulunan bir sopayla dokunup:
“Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olmaya mahkumdur” [981][981]
“Hak geldi, batıl ise ne yoktan var edebilir ve ne de yeniden diriltebilir” [982][982] buyurdu. [983][983]

33- Mekke'nin Fethinden Sonra Hiçbir Kureyşlinin Bağlanıp Hapsedilerek Öldürülmemesi

1623- Mutî' İbnu'l-Esved (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.)'i, Mekke'nin feth edildiği gün:
“Bugünden sonra kıyamet gününe kadar hiçbir Kureyşli öldürülünceye kadar bağlanıp hapsedilerek öldürülmez” buyururken

işittim. [984][984]

Açıklama:

Kureyş kabilesi tamamen müslüman olacak, başkaları gibi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ölümünden sonra dinden dönmeyecekler ve bu sebeple de öldürülmeyeceklerdir. Zulüm sebebiyle öldürülmeyecekler demek değildir. Çünkü zulüm sebebiyle öldürülenler olmuştur.

34- Hudeybiye'de Mekkeli Müşriklerle Yapılan Hu-Deybiye Barış Anlaşması

1624- Berâ' İbnu'1-Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ali, b. Ebi Tâlib, Hudeybiye günü Peygamber (s.a.v.) ile müşrikler arasındaki anlaşma şartlarını yazıp:

“Bu, Resulullah Muhammed'in üzerine yazışma yaptığı barış anlaşmasıdır” diye yazdı. Müşrikler:
“Resulullah” kelimesini yazma! Çünkü biz senin, “Resulullah” olduğunu bilseydik, seninle savaşmazdık!” dediler. Bunun üzerine Allah'ın Peygamberi (s.a.v.), Ali'ye:
“Onu sil!” buyurdu. Ali:
“Ben onu silemem!” dedi. Derken Peygamber (s.a.v.) onu kendi eliyle sildi.
Sebe: 34/49. Onların koştukları şartlar arasında; Mekke'ye girip orada sadece üç gün kalmak fakat oraya silahla değil de ancak silahın dağarcığı ve onun içinde bulunan şeylerle girmek de vardı. [985][985]

Açıklama:

Hudeybiye, Mekke'nin kuzey batısında ve Mekke'ye 15 km. uzaklıkta bir yerdir. İsmini, orada bulunan bir kuyudan yada eğri bir ağaçtan almıştır. Hudeybiye barış anlaşması hicretin 6. yılında Zi'1-ka'de ayında yapılmıştır.

1625- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Kureyş, Peygamber (s.a.v.)'le Hudeybiye'de sulh anlaşması yaptı. Kureyş heyeti içerisinde, Süheyl b. Amr'da vardı. Peygamber (s.a.v.), Ali'ye:
“Yaz, Bismillahirrahmanirrahim!” buyurdu. Süheyl:
“Bismillâha gelince: Biz, “Bismillahirrahmanirrahim”in ne olduğunu bilmiyoruz. Fakat sen bizim bildiğimiz “Bismike'llahümme” Senin adınla Allahım! ibaresini yaz!” dedi. Sonra Peygamber (s.a.v.):
“Yaz, “Allah'ın Resulü Muhammed”den” buyurdu. Süheyl ve arkadaşları:
“Biz senin “Allah'ın resulü” olduğunu bilseydik sana tâbi olurduk! Fakat sen kendi ismini ve babanın ismini yaz!” dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Abdullah'ın oğlu Muhammed” diye yaz!” buyurdu. Müşrikler, Peygamber (s.a.v.)'e:
“Sizden bize gelen olursa onu size iade etmeyeceğiz, fakat bizden size kim giderse siz onu bize iade edeceksiniz!” diye şart koştular.

Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Bu şartı yazacak mıyız?” diye itiraz ettiler. Peygamber (s.a.v.):
“Evet! Gerçekten bizden kim onlara giderse Allah onu daha da uzak eylesin! Onlardan bize gelene ise Allah yakında bir ferahlık ve kurtuluş yolu yaratacaktır!” buyurdu. [986][986]

Açıklama:

Hudeybiye sulhunda müşrikler Peygamler (s.a.v.)'e üç şeyi şart koşmuşlar; o da bunları kabul etmiştir. Acaba bundaki hikmet nedir?
Bundaki hikmet sulhun getireceği önemli menfaat ve maslahattır. Bununla beraber müşriklerin ileri sürdükleri şartları kabul etmekte bir zarar ve bozukluk da yoktur. Çünkü mana itibarıyla Besmele ne ise “Senin adınla Allahım!” ibaresi de odur. Yalnız besmeledeki Rahman ve Rahim sıfatları terk edilmiştir ki, bundan bu sıfatların Allah Teâlâ'dan nefy edilmiş olması lazım gelmez.
Barış anlaşmasından silinen “Resulullah” kim ise Muhammed b. Abdil1âh'da odur. Dolayısıyla bu şartlan kabulde bir sakınca yoktur. Müşrikler bunların yerine putlarını ta'zîm gibi bir şeyi şart koşsalar, mefsedet ve sakınca o zaman baş gösterirdi.
Müşriklerin üçüncü şartı önceleri çok ağır gibi görünmektedir. Nitekim bu, sahabilere ağır gelmiştir. Bu şarta göre; müşriklerden müslüman olup gelenleri müslümanlar iade edecek, fakat müslümanlardan irtidâd edip müşrikler tarafına geçenler iade olunmayacaktı. Resulullah (s.a.v.) bunu da kabul etti ve bundaki hikmeti su cümlelerle ifâde buyurdu:
“Gerçekten bizden kim onlara giderse Allah onu daha da uzak eylesin! Onlardan bize gelene ise Allah yakında bir ferahlık ve kurtuluş yolu yaratacaktır!”
Evet! Gerçekten de öyle olmuş. Bu mucize dahi sahibinin haber verdiği gibi ortaya çıkmış, Mekke'nin fethinden sonra bütün Araplar müslüman olmuşlardır.[987][987]

1626- Ebu Vâil'den rivayet edilmiştir:
“Sıffîn savaşı günü Sehl b. Huneyf ayağa kalkıp:

“Ey insanlar! Kendinizi itham edin! Doğrusu biz Hudeybiye günü Resulullah (s.a.v.)'le beraberdik! Eğer o gün müşriklerle savaşa gerek duysaydık mutlaka onlarla savaşırdık! Bu söylediğim, Resulullah (s.a.v.) ile müşrikler arasındaki barış anlaşmasında idi. Derken Ömer İbnu'l-Hattâb gelip Resulullah (s.a.v.)'e varıp:
“Ey Allah'ın resulü! Onlar bâtıl üzerinde, biz de hak üzerinde değil miyiz?” dedi. Resulullah (ş.a.v):
“Evet, öyle!” buyurdu. Ömer:
“Bizim ölülerimiz cennette, onların ölüleri ise cehennemde olacak değil mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Evet, öyle!” buyurdu. Ömer:
“Öyleyse dinimiz hususundaki bu aşağılık duruma hangi sebeple söz veriyoruz? Allah, onlar ile bizim aramızda bir hüküm vermeden biz neden geri dönüyoruz?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Ey Hattâb oğlu! Ben gerçekten Allah'ın Resulüyüm! Allah beni ebediyyen zayi etmeyecektir!” buyurdu.
Ömer bu duruma sabredemediyip öfkeli bir vaziyette oradan kalkıp Ebû Bekr'in yanına geldi, ona:
“Ey Ebu Bekr! Onlar bâtıl üzerinde, biz de hak üzerinde değil miyiz?” dedi. Ebû Bekr:
“Evet, öyle!” diye cevap verdi. Ömer:
“Bizim ölülerimiz cennette, onların ölüleri ise cehennemde olacak değil mi?” dedi. Ebu Bekr:
“Evet, öyle!” dedi. Ömer:
“O halde dinimiz hususundaki bu aşağılık duruma hangi sebeple söz veriyoruz? Allah, onlar ile bizim aramızda bîr hüküm vermeden biz neden geri dönüyoruz?” dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr:
“Ey Hattâb oğlu! O gerçekten Allah'ın Resulüdür. Allah onu ebediyyen zayi etmeyecektir!” dedi.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.)'e, fetih müjdesiyle Kur'ân indi. Resulullah (s.a.v.), Ömer'e haber gönderip bunu ona okuttu. Ömer:
“Ey Allah'ın resulü! Bu, fetih midir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Evet, fetihdir!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer'in gönlü hoş oldu ve döndü. [988][988]

Açıklama:

İbn Kayyim'de bu anlaşma ile ilgili olarak şöyle der:
“Bu anlaşma, onun sebeplerini yaratan Şanı Yüce oîan Allah'tan başka hiç kimsenin kavrayamayacağı kadar büyük ve yüce bir aniaşma olup hikmetinin ve övgüsünün gerektirdiği şekilde gayesi de gerçekleşmiştir. İşte bu gayelerden

Birisi:

Bu anlaşma; Allah'ın, peygamberine ve onun ordusuna üstünlükler verdiği, insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiği büyük Mekke fethinin öncesinde adeta bir başlangıçtır. Bu anlaşma, Peygamber (s.a.v.)'e; bir kapı, bir anahtar, önündekini ilan edici bir tellaldır. İşte Allah'ın büyük olaylardaki Sünnetullahı budur ki, kader ve şeriat olarak fetih öncesinde bir mukaddime giriş, bir işaret, bir ilan, bir gösterge olarak haber veren hükümlerdir.

İkincisi:

Bizzat bu anlaşma, en büyük fetihlerden birisidir. Çünkü insanlar birbirlerine karşı güvence duymuş, müslüman kafir birbirine karışmış, onlara din davetine başlayıp Kur'an-ı daha iyi duyurmuşlardır. Müminler, güven içerisinde müşriklerle açıkça İslam'ı tartışmışlardır. İçlerinde İslam'ı gizleyenler açığa çıkarmışlardır. Bu anlaşma müddetince Allah'ın dilediği kadar çok sayıda insan İslam'a girmiştir. İşte Şanı Yüce Allah bunun için bu anlaşmaya, “Feth-i Mübiri” Apaçık zafer adını vermiştir” [989][989]

1627- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Hudeybiye'den dönüşü sırasında müslümanlar şiddetli bir üzün ve gönül kırıklığı içerisindeyken;
“Doğrusu biz sana apaçık bir fetih ihsan ttik. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan imetini tamamlar ve seni doğru yola iletir. Ve sana Allah, şanlı bir zaferle ardım eder. İmanlarına iman katsınlar diye müminlerin kalplerine güven ıdiren Odur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah Alîm her şeyi ilendir, Hakîm her şeyi hikmetle yapandır. Mümin erkeklerle mümin adınları, içinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar akan

cennetlere oyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur.” 990[990] ayetleri indi.
Resulullah (s.a.v.), Hudeybiye'de kurbanlıkları kesti, sonra da:
“Doğrusu bana bir ayet indirildi ki, o bana bütün dünyadan daha sevimlidir” buyurdu. 991[991]

Açıklama:

Yine İbn Kayyım, “Zadu'î-Mead” adlı eserinde bu anlaşmanın mahiyeti ile ilgili olarak şöyle der:
“Fetih, lüğatta, kapıyı açmak demektir. Hudeybiye'de Allah Resulü bu sulhun rdindan meydana gelecek büyük bir fethi, izzet ve zaferi ince bir perde arkasından seyre-iyor. Müşriklerin istedikleri bütün şartlan, ashabının ve ileri gelenlenlerin çoğunun tahamlü edememesine rağmen kabul ediyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu hoşa gitmeyen şeyin indeki sevilen şeyi biliyordu.
“Bir şeyden hoşlanmaya bilirsiniz. Halbuki o, sizin en hayırlıdır.” 992[992]

“Bazen nefislerinizin sevmediği, sevdiğine ulaşmaya sebep babilir ki, onun gibi bir sebep yoktur.” Efendimiz (s.a.v.) bu ileri sürülen şartların altına Allah-ı kendine zafer vereceğine, destekleyeceğine, neticenin kendi lehine çıkacağına, bu şartlar 2 şartların ihtimal verdiği şeylerin bizzat zaferin kendisi olduğuna son derece güvenerek riyordu. Şartlan koşanlann, müslümanlarla harp için ortaya koyup ikame ettikleri bu an-.Şma en büyük ordu idi. Ama onlar, bunun farkında değillerdi. Böylece izzet aradıkları yerde ilil oldular ve kudret, şeref ve üstünlük görüntüsü verdikleri yerde de kahru perişan oldular, esulullah (s.a.v.) ve İslam ordusu, Allah için inkisara uğrayıp Allah için bundaki zulme taammül ettiklerinden izzete ulaştı. Devir döndü ve vaziyet alt üst oldu. Batıl ile kazanılan izzet, şerefsizliğe ve Allah için olan inkisar Allah ile izzete döndü. Allah'ın hikmeti ve ayetleri; sözünü tasdik ettiği, Resulüne zafer ihsan edişi ötesine akılların eremeyeceği en mükemmel ve en bütün şekliyle böylece ortaya çıkmış oldu.

35- Verilen Sözde Durma

1628- Huzeyfe İbnu'I-Yemânî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Beni Bedir savaşında bulunmaktan ancak müşriklere verdiğim şu söz verme olayı engel olmuştur:
“Ben ve babam Huseyl, Bedir kuyularına doğru gitmekte olan Resulullah'a yetişmek için yola çıkmıştık. Derken biz Kureyş kafirleri yakalayıp bize:
“Siz, Muhammed'in yanına mı gitmek istiyorsunuz?” dediler. Biz de:
“Biz ona gitmek istemiyoruz. Biz ancak Medine'ye gitmek istiyoruz” dedik. Bunun üzerine onlar, bizden; muhakkak Medine'ye gideceğimize ve Muhammed'in safında kendilerine karşı savaşmayacağımıza dair Allah'ın ahdini ve misakını aldılar. Dahıf sonra biz, Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldik ve bu söz verme olayını ona anlattık. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Siz ikiniz, Medine'ye gidiniz. Biz, müslümanlar, kafirlere verdiğimiz sözleri yerine getiririz ve onlara karşı da Allah'tan yardım isteriz” buyurdu. [993][993]

36- Hendek Gazası

“Huzeyfe'nin yanındaydık. Bir adam:
“Resulullah (s.a.v.)'e erişseydim onunla birlikte düşmanlara karşı savaşır ve na yardım ederdim!” dedi, Bunun üzerine Huzeyfe şunları söyledi:
“Gerçekten sen bunu mu yapar miydin? Vallahi ben kendimizi Hendek savaşı gecesi Resulullah (s.a.v.)'le birlikte görmüşümdür! Bizi şiddetli bir rüzgâr ve soğuk akalamıştı. Derken Resulullah (s.a.v.):
“Bana bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet gününde benimle beraber haşredecektir!” buyurdu. Biz sustuk. Ona, bizden iç bir kimse cevâp vermedi. Sonra tekrar:
“Bize bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet günde benimle beraber haşredecektir!” buyurdu. Biz yine sustuk! Ona, bizden hiç bir kimse cevap vermedi.” Sonra yine:
“Bize bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet gününde benimle beraber haşredecektir!” buyurdu. Biz yine

sustuk. Ona, bizden hiç bir kimse cevap vermedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Kalk, ey Huzeyfe! Bize bu düşman kavmin haberini getir!” buyurdu. Çâre bulamadım, çünkü ismimle beni kalkmaya davet etmişti.
“Git de bana bu kavmin haberini getir! Ama onları aleyhime kışkırtma!” buyurdu.
Onun yanından çekildiğim zaman hamamda yürüyor gibi oldum. Nihayet düşmanın yanına vardım. Baktım ki, Ebû Süfyân sırtını ateşle ısıtıyor. Hemen yayın içine bir ok koydum ve ona atmak istedim. Fakat Resulullah (s.a.v.)'in;
“Ama onları aleyhime kışkırtma!” sözünü hatırladım. Ok atmış olsam mutlaka onu vururdum! Sonra geri döndüm, ama yine hamamda yürüyor gibi idim. Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldiğimde düşmanın haberini ona anlatıp bitirdiğim zaman üşüdüm! Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), üzerinde bulunan ve içinde namaz kıldığı bir kaftanın artan kısmıyla beni örttü. Sabahlaymcaya kadar uyudum. Sabahladığım zaman bana:
“Kalk, ey uykucu!” buyurdu. [994][994]

37- Uhud Gazası

1630- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Uhud (savaşı) günü Ensar'dan yedi, Kureyş'ten iki kişi arasında yalnız bırakılmıştı. Müşrikler, Resulullah (s.a.v.)'i kuşatınca:
“Cennet kendisinin olmak!” yada “Cennette benim yoldaşım olmak üzere, bunları bizden kim püskürtecek?” buyurdu. Bunun üzerine Ensar'dan bir kimse ilerleyerek çarpıştı ve şehit oldu. Sonra müşrikler, Resulullah (s.a.v.)'i yine kuşattılar. Resulullah (s.a.v.) tekrar:
“Cennet kendisinin olmak!” yada “Cennette benim yoldaşım olmak üzere, bunları bizden kim püskürtecek?” buyurdu. Yine Ensar'dan bir kimse ilerleyerek çarpıştı ve şehid oldu. Bu tarzda düşmaniar, Resulullah (s.a.v.)'i kuşatmaya ve Resulullah (s.a.v.)'de böyle söylemeye devam etti. Nihayet arka arkaya Ensar'dan yedi kişinin hepsi bu şekilde şehid oldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), yanındaki Kureyş'li iki arkadaşına:

“Arkadaşlarımıza insaf etmedik!” buyurdu. [995][995]

Açıklama:

Uhud, Medine'nin kuzeyinde yaya olarak takriben bir saatlik mesafede bir dağdır. Bu dağın eteğindeki arazîde hicretin 3. yılı içinde meşhur Uhud savaşı meydana gelmiştir.

1631- Ebu Hâzim'den rivayet edilmiştir:
“Ebu Hâzim, Sehl b. Sa'd'a; Uhud savaşında Resulullah (s.a.v.)'in yaralanması sorulurken işitmişti. Sehl şöyle dedi:
“Resulullah (s.a.v.)'in yüzü yaralandı, yan dişi kırıldı ve başındaki miğferi parçalandı. Resulullah (s.a.v.)'in kızı Fâtıma kanı yıkıyordu. Ali b. Ebî Tâlib'de kalkanla üzerine su döküyordu. Fâtıma suyun kanı daha fazla akıttığını görünce bir hasır parçası alarak onu kül oluncaya kadar yaktı. Sonra onu yaraya yapıştırdı. Böylece kanın akması durdu.” [996][996]

1632- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Uhud savaşı gününde Resulullah (s.a.v.)'in yan dişi kırılmış, başı da yarılmıştı. Bunun üzerine hem yaranın üzerinden kanı silmeye başlamış ve hem de:
“Peygamberinin başını yarıp yan dişini kıran bir kavim nasıl iflah olur? Halbuki Peygamber, onları, Allah'a davet ediyordu” diyordu. Bunun üzerine Yüce Allah, *“Onların tevbelerini kabul etmesi veya zalim olduklarından dolayı onlara azab etmesi, senin elinde olan bir şey değildir”* [997][997] ayetini indirdi. [998][998]
1633- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben sanki Resulullah (s.a.v.)'i görür gibiyim. O, Peygamberlerden birini anlatıyordu. Bu peygamberi, kendi kavmi dövmüş ve kanlar içerisinde kalmıştı. Bu halde olmasına rağmen bir yandan yüzündeki kanı siliyor ve bir yandan da:
“Rabbim! Kavmimi bağışla! Çünkü onlar bilmiyorlar!” diyordu. [999][999]

38- Resullullah (s.a.v.)'in Öldürdüğü Kimseye Allah'ın Gazabının Çok Şiddetli Olması

1634- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.): *“Allah'ın resulüne bunu yapan bir kavme Allah'ın gazabı şiddetli olur!”* diyordu. Bu sırada Resulullah (s.a.v) yan dişine işaret ediyordu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):
“Resulullah (s.a.v.)'in öldürdüğü kimseye, Allah'ın gazabı çok şiddetli” buyurdu. [1000][1000]

39- Peygamber (s.a.v.)'in Müşriklerden Ve Münafıklardan Gördüğü Eziyetler

1635- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Resulullah (s.a.v.), Kabe'nin yanında namaz kılarken, Ebu Cehl ve arkadaşları da orada oturuyorlardı. Bir gün önce de bir dişi deve kesilmişti. Ebu Cehl, arkadaşlarına:
“Hanginiz filanca oğullarının dün kesilen dişi devesinin döl eşini getirmeye gidip onu alır, sonra da secde ettiği zaman Muhammed'in iki kürek kemiği arasına koyar?” dedi.
Bunun üzerine düşmanın en berbat olanı ileri atılıp onu aldı ve Peygamber (s.a.v.) secde edince iki omzunun arasına onu koydu. Bunun üzerine gülüştüler ve birbirlerinin üzerine yanlamaya başladılar. Ben de ayakta bakıyordum. Bir kuvvetim olsa onu Resulullah (s.a.v.)'in sırtından atardım! Peygamber (s.a.v.) secdede idi, başını kaldırmıyordu. Nihayet bir insan giderek durumu Fâtıma'ya haber verdi. Fâtıma küçük bir kızcağız olduğu halde geldi ve babasının üzerinden onu attı. Sonra onlara dönerek sitemde bulundu.
Peygamber (s.a.v.) namazını bitirince sesini yükseltti ve onlara beddua etti. Dua ettiği zaman üç defa eder, bir şey dilediği zaman üç defa dilerdi. Sonra üç defa:
“Allahım! Kureyş'i sana havale ediyorum!” dedi. Müşrikler onun sesini işitince gülmeleri kesildi. Çünkü onun yaptığı bu duasından korktular. Sonra da:

“Allahım! Ebû Cehil b. Hişâm ile Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa, Velîd b. Ukbe, Ümeyye b. Halef ve Ukbe b, Ebî Muayt'ı sana havale ediyorum!” dedi.
Yedinciyi kimseyi de söyledi, ama onu belleyemedim.
Abdullah İbn Mes'ud der ki:
“Muhammed (s.a.v.)'i hak dîn ile gönderen Allah'a yemîn ederim ki, bu adlarını saydığı kimseleri, Bedir savaşında yerlere serilmiş olarak gördüm. Sonra bu cesetler, Kalib denilen büyük çukura, Bedr'in çukuruna sürüklendiler.” [1001][1001]

1636- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Uhud savaşı gününden daha şiddetli bir gün başına geldi mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
“Gerçekten kavmin Kureyş'ten gelen bir çok zorluklarla karşılaştım! Onlardan başıma gelenin en şiddetlisi, Akabe günü gelmiştir. Ben, Kureyş'ten gördüğüm, eziyetten dolayı Taife gidip hayatımın korunmasını Abdu-Kulâl'in oğlu İbn Abdu Yâlîl'e teklif etmişti. O, bu isteğime cevap vermedi. Ben de kederli bir halde yüzümün gördüğü tarafa Mekke'ye doğru dönmüştüm. Bu halim, Karnü's-Seâlib'e kadar devam etti. Başımı kaldırıp semaya baktığımd bir bulutun beni gölgelendirmekte olduğunu gördüm. Buluta dikkatle baktığımda, içinde Cebrail'in olduğunu gördüm. Cebrail bana seslenerek:
“Muhakkak Yüce Allah, kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri ret cevabını işitti. Onlar hakkında dilediğini kendisine emretmen için sana Dağlar Meleğini gönderdi” dedi.
Bunun üzerine Dağlar Meleği bana seslenip selâm verdi. Sonra da;
“Ey Muhammedi Doğrusu Allah, kavminin sana söylediklerini işitti. Ben de, Dağlar Meleğiyim! Rabbin beni sana dilediğini emretmen için gönderdi. Şimdi ne dilersen dile! Eğer şu iki yalçın dağı Ebu Kubeys ile Kayakan dağını onların üzerlerine kapamamı istersen emret bu iki dağı onların üzerlerine kapayayım” dedi. Resulullah (s.a.v.), ona:
“Hayır! Allah'ın, onların soylarından sırf Allah'a ibâdet edecek ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkarmasını dilerim!” buyurdu. [1002][1002]
1637- Cündub b. Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in parmağı, bu gazaların birinde kanamıştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Sen kanayan parmaktan başka bir şey değilsin. Fakat başına gelen, Allah yolunda gelmiştir” buyurdu. [1003][1003]

1638- Cündub b. Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Cebrail, birara Resulullah (s.a.v.)'e gelmekte gecikmişti. Bunun üzerine müşrikler:
“Muhammed'e veda edildi” dediler. Bunun üzerine Allah'da:
“Kuşluk vaktine ve karanlığı iyice bastırdığı zaman ki geceye yemin olsun ki, Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı da” [1004][1004] ayetini indirdi. [1005][1005]

40- Peygamber (s.a.v.)'in İslam'a Çağırması Ve Münafıkların Ezasına Karşı Sabretmesi

1639- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Peygamber (s.a.v.) bir gün, altında Fedek dokuması saçaklı bir kadife konularak palanlanmış bir eşeğe binmişti. Arkasına da Üsâme'yi bindirerek Haris b. Hazrec oğullan yurdundaki evinde hasta olan Sa'd b, Ubâde'yi ziyarete gitti. Bu olay, Bedir savaşından önce olmuştu. Yolda giderken, içinde müslümanlar, müşrikler, putperestlerden meydana gelmiş bir topluluk bulunan bir meclise uğradı. Oturanlar içerisinde Abdullah b. Ubeyy'de vardı. Toplantıda Abdullah b. Revâha da vardı. Hayvanın kaldırdığı toz, meclisi kaplayınca Abdullah b. Übeyy kaftanıyla burnunu kapamış, sonra da:
“Üzerimizi tozlatmayın!” demiş.
Daha sonra Peygamber (s.a.v.) onlara selâm verdi, sonra orada durup eşeğinden indi. Onları Allah'a imâna davet etti, onlara Kur'ân okudu. Bunun üzerine Abdullah b. Übeyy:
“Be adam! Bundan daha güzel bir şey yok!.. Eğer söylediklerin hak ise bizi toplantılarımızda rahatsız etme de evine dön!..Artık bizden sana kim giderse ona anlat!” dedi. Abdullah b, Revâha'da:
“Sen bizim toplantılarımıza gel! Çünkü biz bunu istiyoruz!” diye cevap verdi. Derken müslümanlarla müşrikler ve yahudiler birbirlerine sövmeye başladılar. Hattâ birbirlerinin üzerine saldırmayı

gönüllerinden geçirmişler. Peygamber (s.a.v.) ise onları yatıştırmaya çalıştı. Sonra da hayvanına binerek Sa'd b. Ubâde'nin yanına girip:
“Ey Sa'd! Ebû Hubâb'ın yâni Abdullah b. Übeyy'in ne söylediğini işitmedin mi? Şöyle, şöyle dedi” buyurdu. Sa'd:
“Onu affet, ey Allah'ın resulü! Oriu bağışla! Vallahi, Allah sana verdiğini vermiştir. Gerçekten bu yerin halkı ona tâc giydirmeye, hükümdar olmaya özgü sarık sarmaya irtifak etmişlerdi. Allah, sana verdiği peygamberlik hakkı ile onların bu düşüncesini reddedince bu onun boğazına durdu. İşte ona, gördüğün şeyi yaptıran budur!” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) onu affetti.” [1006][1006]

1640- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'e:
“Hazrec kabilesinin reisi olan Abdullah b. Übeyy'e gitseniz fde onu İslam'a davet etseniz iyi olur)' denildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), bir eşeğe binip müslümanlar da kendisiyle birlikte yaya yürüyerek Abdullah b. Übeyy'in evine vardılar. Abdullah b. Übeyy, Peygamber (s.a.v.)'e:
“Benden uzak dur! Vallahi, eşeğinin pis kokusu beni rahatsız etti!” dedi. Bunun üzerine Ensâr'dan bir kimse yani Abdullah b. Revaha:
“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in eşeği koku itibariyle senden daha güzeldir!” diye cevap verdi. Derken Abdullah b. Übeyy namına, kavminden biri bu sözü söyleyen kimseye hiddetlendi. Her iki taraf namına arkadaşları hiddetlenerek aralarında hurma değnekleriyle, elleriyle ve pabuçlanyla birbirlerine vurmaya başladılar.
Hadisin ravisi der ki:
“Bunun üzerine bize, “Eğer mü'minlerden iki taife birbirleriyle çarpışırlarsa hemen onların arasını yatıştırın” [1007][1007] âyetinin onlar hakkında indiği haberi ulaştı.[1008][1008]

41- Ebu Cehlin Öldürülmesi

1641- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.):
“Ebu Cehl'in ne iş yaptığını bizim için kim bakıp anlar?” buyurdu. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud gitti. Ebu Cehl'i, Afrâ'mn iki oğlu Muâz ile Muavviz tarafından vurulup da yere yığılmış vaziyette buldu. Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Cehl'in sakalından tutup:

“Ebu Cehl, sen misin?” dedi. Ebu Cehl, son nefesinde:
“Öldürdüğünüz yada kavminin öldürdüğü kişinin üstünde bir kimse var mıdır?” dedi.
Hadisin ravisi Ebu Miclez, Ebu Cehl'in:
“Keşke beni öldüren kimse çiftçiden başkası olsaydı” dediğini rivayet etmiştir.[1009][1009]

Açıklama:

Ebu Cehl'in öldürülmesi ile ilgili olarak 1681 notu hadise bakabilirsiniz.

42- Yahudi Tağutu Ka'b B. Eşrefin Öldürülmesi

1642- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Kâ'b b. Eşrefe kim karşı çıkacak? Çünkü o, Allah ve Resulüne eza etmiştir!” buyurdu. Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme:
“Ona karşı çıkacağım Ey Allah'ın resulü! Onu öldürmemi mi ister misin?” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Evet!” buyurdu. Muhammed İbn Mesleme:
“Onu öldürebilmek için bana izin ver de aleyhinize bazı şeyler söyleyeyim!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“İstediğini söyleyebilirsin!” buyurdu. Daha sonra Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşrefin yanına vardı ve aralarında olanları konuşup ona hitaben Resulullah'ı kast ederek:
“Bu adam bizden sadaka istedi ve bizi dara düşürdü” dedi. Kâ'b bu sözü işitince:
“Vallahi, ondan daha da yaka silke çeksiniz!” dedi. Muhammed b. Mesleme:
“Biz şimdi ona gerçekten tâbi olduk! Onu bırakıp da halinin nereye'varacağını görmekten çekiniyoruz. Bana biraz ödünç vermeni dilerimi” dedi. Kâ'b:
“Bana bu borç karşılığında rehin olarak ne vereceksin?” diye sordu. Muhammed b. Mesleme:
“Rehin olarak ne istiyorsun?” dedi. Ka'b;
“Bana kadınlarınızı rehin verirsin!” dedi. Muhammed b. Mesleme:

“Sen Arapların en yakışıklısın! Sana kadınlarımızı rehin olarak nasıl vereceğiz?” dedi. Kâ'b:
“Bana çocuklarınızı rehin verin!” dedi. Muhammed b, Mesleme:
“Birimizin oğluna söverler de, kendisin: “Bu, iki yük hurma karşılığında rehin verildi” denilir. Biz sana zırhları yâni silâhlan rehin olarak verelim!” dedi. Kâb'da:
“Tamam, öyleyse!” dedi.
Muhammed b. Mesleme, ona; Haris, Ebû Abs b. Cebr ve Abbâd b. Bişr'le birlikte geleceğini vaat etti. Bunlar geceleyin gelip Kâ'b'ı çağırdılar. O da yanlarına indi.
Râvi Süfyân b. Uyeyne der ki: Amr'dan başkası dedi ki: Karısı Kâ'b'a:
“Ben bir ses işitiyorum, sanki kan sesi!” dedi. Kâ'b:
“Bu gelen, Muhammed b. Mesleme ile süt kardeşi ve Ebû Nâile'dir. Mert adam geceleyin yaralanmaya çağırılsa yine icabet eder!” dedi. Muhammed b. Mesleme der ki: Arkadaşlarıma:
“O geldiği zaman ben elimi başına uzatacağım. Onu alt etme imkânı bulduğumda onu hemen tutun!” dedim.
Kâ'b onların yanına indiği zaman kılıcını kuşanmış olarak indi. Gelenler:
“Biz senden güzel koku duyuyoruz!” dediler. Kâ'b:
“Evet! Benim yanımda nikahlım olarak filânca kadın vardır. O, Arapların en güzel kokulu kadınıdır” diye cevap verdi. Muhammed b. Mesleme:
“Bana bundan koklamaya izin verir misin?” dedi. Ka'b:
“Evet, koklayabilirsin” dedi. Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme, onun başını tutarak kokladı. Sonra ona:
“Tekrar koklamama izin verir misin?” deyip Ka'b'ın başını iyice tutup sonra da arkadaşlarına:
“Tutun!” dedi. Onu tutup hemen öldürdüler. [1010][1010]

Açıklama:

Kâ'b b. Eşref, Kureyza oğullan yahudilerinin şairidir. Daima Peygamber (s.a.v.)'e ve müslümanlara hicveder, müslümanlarm aleyhine müşriklere yardımda bulunurdu. Hicretin 3. yılı Ramazan ayında öldürüldü.

43- Hayber'ın Gazası

1643- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) Hayber gazasına çıkmıştı. Sabah namazını orada alaca karanlıkta kıldık. Daha sonra Allah'ın peygamberi (s.a.v.) (hayvanına) bindi. Ebû Talha da bindi. Ben de, Ebû Talha'nm terkisinde idim. Derken Allah'ın peygamberi (s.a.v.) hayvanını Hayber'in sokağı içine doğru sürdü. Öyle ki dizim, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in uyluğuna dokunuyordu. Derken Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in izan uyluğundan sıyrıldı. Ben, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in uyluğunun beyazlığını gördüm. Şehre girince:
“Allahu Ekber!” Allah en büyüktür Hayber harap oldu. Biz düşman bir kavmin yurduna girdiğimizde “İnzar edilenlerin sabahı kötü olur” [1011][1011] buyurdu. Bunu üç defa tekrarladı.
Enes der ki:
“Hayberliler, sabah vakti işlerine çıkmıştı. Bizleri görünce:
“İşte Muhammed” dediler. [1012][1012]

Açıklama:

Hayber, Arap yarımadasında Medine'nin kuzey doğusunda, Şam tarafında Medine'den 200 km. bir uzaklıkta bulunan bir yerdir. Burası Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında Yahudilerin merkezi durumundaydı. Hayber, hicretin 7. yılında fethedilmiştir.

1644- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hayber gazasına çıkmıştık. Bir gece yürüdük. Derken kafileden bir kimse, Amir b. Ekva'ya:
“Bize kısa vezinli şiirlerinden dinletmez misin?” dedi. Amir, şâir bir kimse idi. Bunun üzerine Âmir, hayvanından inip güzel sesiyle şiiri okuyarak kafilenin develerinin sürdü. Şöyle diyordu :
“Allahım! Senin hidayetin olmasaydı, biz hidayet bulamazdık.
Sadaka vermez ve namaz kılmazdık.
Dolayısıyla günahlarımızı bağışla!
Düşmanla karşılaşırsak ayaklarımızı sabit kıl!
Gönüllerimize mutlaka sükunet ver!

Çünkü bize, savaş için çağrı yapıldığı ve feryatla yardım istenildiği zaman hemen geliriz!”
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Şiir söyleyip develeri süren bu kişi kim?” diye sordu. Sahabiler:
“Âmir!” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Allah ona rahmet eylesin!” buyurdu. Kafileden biri Useyd b. Hudayr;
“Şehit olması için yaptığın bu dua ona vâcib oldu, ey Allah'ın resulü! Keşke kalsaydı da Amir'le bizleri daha da faydalandırsaydın!” dedi.
Daha sonra Hayber'e geldik ve Hayberlileri kuşattık. Nihayet bize şiddetli bir açlık isabet etti. Sonra Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu Allah, size, Hayber'in fethini müyesser kılacaktır!” buyurdu. Hayber'in fethedildiği günün akşamı olunca, mücahitler geceledikleri vakit birçok ateşler. yakmışlardı. Resulullah (s.a.v.):
“Bu ateşler de nedir? Niçin yakıyorsunuz?” buyurdu. Sahabiler:
“Et pişirmek için!” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Ne eti?” diye sordu. Sahabiler:
“Evcil eşeklerin eti!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“O etleri dökün ve kapları da kırın!” buyurdu. Bir kimse:
“Etleri dökseler de kapları yıkasalar olmaz mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Yada öyle yapsınlar!” buyurdu.
Mücahitler savaş için saf bağladığı zaman Amir'in kılıcında biraz kısalık vardı. Amir, bu kısa kılıcıyla vurmak bir yahudiye saldırmıştı. Fakat kılıcının keskin tarafı dönüp Amir'in dizine isabet etti. Amir, bu yaradan dolayı öldü.
Seleme b. Ekva der ki:
“Savaştan döndüğümüz zaman Resulullah (s.a.v.) elimden tutmuştu. Beni susmuş görünce:
“Sana ne oldu?” diye sordu. Ona:
“Annem-babam sana feda olsun! Amir'in ameli boşa gitti diyorlar!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Bunu kim söyledi?” diye sordu. Ben de:
“Filân, filân ve Useyd b. Hudayr el-Ensârî!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Bunu söyleyen hatâ etmiş! Ona gerçekten biri Allah yolunda mücahid olmasından dolayı ve diğeri de bu yolda son kudretini

harcamasından dolayı iki ecir vardır!" buyurup iki parmağını bir araya topladı. Sonra da:
"Âmir, gerçekten Allah yolunda her şeyiyle çalışan bir câhid ve hem de bir mücâhiddir! Yeryüzünde bu hasletlerle yürüyen onun gibi bir Arap pek az bulunur!" buyurdu. 1013[1013]

44- Hendek Gazası

1645- Berâ' İbnu'1-Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.), Hendek savaşı günü hendekler kazılırken bizimle birlikte toprak taşıyordu. Toprak, karnının beyazlığını örtmüş olduğu halde Resulullah (s.a.v.) şoyle diyordu:
"Vallahi, Sen olmasaydın, biz hidayeti bulamaz, sadaka veremez ve namaz kılamazdık."
"Şüphesiz ki şu kafirler bizim İslam davetimizi kabul etmekten kaçınmışlardır. Artık sen onlara karşı bizim üzerimize bir gönül rahatlığı indir"
Resulullah (s.a.v.), bazen şöyle diyordu:
"Bu göz dolduran kafirler bizim İslam davetimizi kabul etmekten kaçındılar. Onlar (bize karşı) bir fitne çıkarmak istediklerinde onlara karşı çıktık"
Resulullah (s.a.v.), bu sözleri söylerken sesini iyice yükseltiyordu. 1014[1014]

1646- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Hendek kazıp omuzlarımızda toprak taşıdığımız Hendek savaşında Resulullah (s.a.v.) yanımıza gelip:
"Allahım! Kalıcı hayat, ahiret hayatıdır. Muhacir'i ve Ensar'ı bağışla!" buyurdu.1015[1015]

Açıklama:

Hendek savaşı, Medine şehrini korumak için etrafına çukurlar kazıldığından dolayı bu adla anılmıştır. Hicretin 5. yılında meydana gelmiştir.

45- Zukared Gazası ile Diğer Gazalar

1647- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir gün sabah namazı için ezan okunmadan önce Gabe ormanlığı tarafına gitmek üzere) yola çıktım. Resulullah (s.a.v.)'in sağmal develeri Zû-Kared'de otluyordu. Derken Abdurrahmân b. Avf in bir hizmetçisi bana rastlayarak:
“Resulullah (s.a.v.)'in sağmal develeri çapulcular tarafında alınıp götürüldü!” dedi. Ona:
“Onları kim alıp götürdü?” dedim. Hizmetçisi:
“Gatafân kabilesi!” diye cevap verdi. Bunun üzerine ben:
“Ey sabahçılar/erken kalkanlar! Yetişin baskın var” diye üç defa bağırdım. Bu sesimi, Medine'nin iki kara taşlığı arasmdakilere işittirdim. Sonra yüzümün döndüğü tarafa hızlandım. Nihayet onlara Zû-Kared'de yetiştim. Tam sudan içmeye başlamışlardı. Hemen onlara okumu atmaya başladım. Atıcı idim. Bir yandan da:
“Ben Ekva'nın oğluyum! Bugün alçakların öleceği gündür!” diye kısa vezinli şiir okuyordum. Nihayet sağmal develeri onlardan kurtardım. Ayrıca onlardan otuz tane de elbise ele geçirdim. Derken Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri geldiler. Ben:
“Ey Allah'ın peygamberi! Ben susamış oldukları halde bu kavme suyu vermedim. Şimdi hemen onların arkasından bir askeri birlik gönder!” dedim. Peygamber (s.a.v.):
“Ey ,Ekva'nın oğlu! Sen alacağını aldın. Dolayısıyla onlara merhametli davran” buyurdu.
Sonra döndük. Resulullah (s.a.v.) Medine'ye girinceye kadar beni terkisine aldı.[1016][1016]

Zû Kared:

Şamyolu üzerinde Medine ile Hayber arasında bir sudur. Medîne'ye bir günlük mesafede olduğu söylenir.
İbn Sad'a göre, Zû Kared gazası hicretin 6. yılında olmuştur.
“Ey sabahçılar” sözüyle Araplar, birbirlerini yardıma çağırırlardı. Esâs itibariyle bu.söz, baskın için seslenildiği zaman söylenirdi. Çünkü çoğunlukla baskınlar, sabah yapılırdı. Bu nedenle de bu ifade kullanılmaktadır.

1648- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hudeybiye'ye Resulullah (s.a.v.)'le birlikte geldik. 1400 kişi idik. Kuyunun başında elli koyun vardı. Kuyu bunları bile sulayamıyordu. Derken Resulullah (s.a.v.) kuyunun kenarına oturup dua etti yada bereketlenmesi kuyunun içine tükürdü. Bunun üzerine kuyu coştu, biz de hem su içtik ve hem de hayvanlarımızı suladık. Sonra Resulullah (s.a.v.) bizi ağacın altında biat etmeye davet etti. Ona cemaattan İlk ben biat ettim. Sonra birer birer herkes biat etti. Nihayet halkın ortasında kalınca:

“Biat et, ey Seleme!” buyurdu.

“Ben herkesten önce sana biat ettim, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Yine biat et!'” buyurdu. Resulullah (s.a.v.) beni silahsız gördü. Bunun üzerine bana deriden'yapılma kalkan olan bir hacefe yada deraka verdi. Sonra biat devam etti. Nihayet cemâatin sonunda kalınca:

“Bana biat etmiyor musun, ey Seleme!” buyurdu. Ben de:

“Sana cemaatin başında ve ortasında biat ettim, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Yine biat et” buyurdu. Ben de ona üçüncü defa olarak biat ettim. Sonra da bana:

“Ey Seleme! Sana verdiğim hacefen veya derakan nerede?” diye sordu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Amcam Âmir, bana silahsız olarak rastladı. Bunun üzerine ben de onu, amcam Âmir'e verdim” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) güldü ve:

“Senin, amcanla olan bu durumun, geçmiş zamanda olan şu adamın söylediği şu: “Allahım! Bana, kendi nefsimden daha sevimli olan bir dost ver!' sözünün manasına benziyor” buyurdu.

Daha sonra müşrikler bize barış anlaşması teklif ettiler. Hattâ birbirimize gidip geldik. Ben, Talha b. Ubeydullâh'ın hizmetçisi idim. Onun atını suluyor, kaşağılıyor ve kendisine hizmet ediyor ve yiyeceğinden de yiyordum. Allah ve Resulü (s.a.v.) uğrunda hicret ederek ailemi ve malımı terk etmiştim. Mekkeliler'le barış anlaşması yapıp da birbirimize karıştığımızda ben bir'ağacın yanına geldim ve dikenlerini süpü-rerek kütüğüne yaslandım. Daha sonra bana

Mekkeli müşriklerden dört kişi geldi ve Resulullah (s.a.v.) hakkında atıp tutmaya başladılar. Ben bunlara kızdım ve başka bir ağacın altına geçtim. Onlar da silâhlarını ağaca astılar ve uzanıp yaslandılar. Onlar bu halde iken birden vadinin aşağısından bir dellâl: "Yetişin ey muhacirler! Zuneym'in oğlu öldürüldü!" diye seslendi. Hemen kılıcımı kuşandım. Sonra bu dört kişiye uyurlarken hücum ettim. Silâhlarını alarak elimde deste yaptım. Sonra da

"Muhammed'in yüzünü şereflendiren Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz başını kaldırırsa üzerinde iki gözü bulunan uzvu/kafasını keserim!" dedim.

Sonra onları önüme katıp Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Amcam Amir de, Kureyş'in Abele kolundan Mikrez adında bir adamı müşriklerden yetmiş kişinin içinde zırhlı bir at üzerinde olduğu halde çekerek Resulullah (s.a.v.)'e getirdi. Resulullah (s.a.v.) onlara bir baktı ve:

"Onları serbest bırakın! Kötülüğün başı da sonu da onların olsun!' buyurdu ve onları affetti. Bunun üzerine Allah, "Sizi onlar üzerine muzaffer kıldıktan sonra Mekke'nin içinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan men'eden O'dur" [1017][1017] âyetinin tamâmını indirdi."

Seleme der ki:

"Bundan sonra Medine'ye dönmek üzere yola çıktık. Öyle bir yere indik ki, bizim ile Lihyân oğulları kabilesi arasında bir dağ vardı. Onlar, müşriktiler. Resulullah (s.a.v.), bu gece bu dağa tırmanacak kimse için istiğfar etti. Sanki o kimse, Peygamber (s.a.v.) ile sahabilerinin karakolu konumunda olacaktı."

Seleme der ki:

"O gece ben, iki veya üç defa dağa çıktım. Sonra Medine'ye geldik. Resulullah (s.a.v.) yük develerini, ben de beraber olmak üzere hizmetçisi Rabâh'la gönderdi. Ben, onun maiyetine Talha'nın atıyla çıktım. Atı, develerle birlikte meraya suya getirip götürüyordum. Sabahladığımız zaman ne göreyim! Abdurrahmân el-Fezârî, Resulullah (s.a.v.)'in develerini yağma edip hepsini götürmüş! Çobanını da öldürmüştü! Bunun üzerine ben:

"Ey Rabâh! Bu atı al da Talha b. Ubeydullâh'a götür! Resulullah (s.a.v.)'e de haber ver ki, müşrikler meradaki sürüsünü yağma etmişlerdir!' dedim. Sonra bir tepenin üzerine çıkarak Medine'ye doğru döndüm. Üç defa:

“Ey sabaçılar/Erken kalkanlar!” diye bağırdım. Sonra onların arkasından koştum. Onlara hem ok yağdırıyor ve hem de “Ben, Ekva'nın oğluyum! Bugün alçakların öldüğü gündür!” diyerek kısa vezinli şiirler söylüyordum. Bir müddet sonra onlardan birisine yetiştim. Bineğine doğru bir ok attım. Okun demiri adamın omuzuna ulaştı. Ben:
“Al sana! Ben, Ekva'nın oğluyum! Bugün alçakların öldüğü gündür!” dedim. Vallahi, onlara hiç durmadan ok atıyor ve onları öldürüyordum. Derken bana doğru bir atlı döndü, ben de bir ağacın yanına gelip kütüğüne oturdum. Sonra ona ok atıp öldürdüm. Nihayet dağ daraldı. Onlar, dağın dar yerine girdiler. Onlara ok atma imkanı olmayınca ben de dağa çıkıp üzerlerine taş yuvarlamaya başladım. Böylece onları adım adım takip etmekten bir olsun ayrılmadım. Nihayet Allah'ın yarattığı Resulullah (s.a.v.)'in develerinin hepsini arka tarafıma geçirdim. Onlar, develer ile benim aramı tamamıyla boşalttılar.
Sonra onlara ok atarak kendilerini yine takip ettim. Nihayet onlar kaçabilmek için yüklerini hafifletmek maksadıyla otuzdan fazla kaftan ve mızrak bıraktılar. On-lann1 attığı her şeyin üzerine, muhakkak arkamdan gelecek olan Resulullah (s.a.v.) ile sahabilerinin tanıyabileceği taşlardan bazı işaretler koyuyordum. Nihayet onlar dar bir dağ yoluna girdiler. Yanlarına Bedr el-Fezârî'nin oğlu filânca geldi. Az sonra sabah kahvaltısı yapmak için oturdular. Ben de dağdarı ayrılıp küçük bir tepenin üzerine oturdum. Fezârî, onlara:
“Görmekte olduğum bu perişan ha nedir?” dedi. Onlar:
“Tepenin üstündeki şu adamla belâya çattık! Vallahi, alaca karanlıktan beri bizden ayrılmadı. Bize ok aüyor, hattâ elimizdeki her şeyi aldı” dediler. Fezârî, onlara:
“O halde sizden dört kişi ona gitsin!” dedi. Bunun üzerine onlardan dört kişi dağa benim yanıma çıktı. Bana konuşma imkânı verdikleri zaman, onlara:
“Şeni tanıyor musunuz?” diye sordum. Onlar da:
“Hayır! Sen kimsin?” dediler. Ben de:
“Ben, Seleme b. Ekva'yım. Muhammed (s.a.v.)'in yüzünü şereflendiren Allah'a yemîn ederi ki, sizden bir adamı yakalamak istediğimde mutlaka ona yetişirim! Fakat sizden biri beni yakalamak isterse bana yetişemez!” dedim. Onlardan biri:

“Ben biliyorum!” dedi. Sonra da dönüp gittiler. Ben de, Resulullah (s.a.v.)'in yardım için gelen süvarilerini görünceye kadar yerimden hiç ayrılmadım. Süvariler ağaçların arasına giriyolardı. Süvarilerin en önünde, Ahram el-Esedî vardı. Onun arkasında, Ebû Katâde el-Ensârî vardı. Onun peşinde de Mıkdâd İbnu'l-Esved el-Kindî vardı. Hemen Ahram'm atının gemini tuttum.Çapulcular da arkalarına dönüp kaçtılar.
“Ey Ahram! Bunlardan sakın! Resulullah (s.a.v.) ile sahabileri yetişinceye kadar onlar senin yolunu çevirip yakalamasınlar!” dedim. Ahram:
“Ey Seleme! Eğer Allah'a ve ahîret gününe îman ediyor, cennetin hak ve cehennemin hak olduğunu biliyorsan benimle şehidliğin arasına girme!” dedi.
Bunun üzerine onu bıraktım. O da Abdurrahman'la karşılaştı. Hemen Abdur-rahman'in atını öldürdü. Abdurrahmân da onu yaralayarak öldürdü ve onun atma geçti. Resulullah (s.a.v.)'in süvarisi Ebû Katâde, Abdurrahmân'a yetişerek onu yaralayıp sonra da onu öldürdü. Muhammed (s.a.v.)'in yüzünü şereflendiren Allah'a yemin olsun ki, yaya koşarak onları takip ettim. Hattâ arkamdaki Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerimden ve onların tozundan bîr şey görmüyordum.
Nihayet onlar güneş batmadan önce, içinde Zû-Kared denilen su bulunan bir dağ yoluna saptılar. Susuz olduklarından ondan su içmek istiyorlardı. Bana baktılar, ben onların arkalarından koşuyordum. Ben onlara su içme imkanı vermedim. Dolayısıyla da ondan bir damla su tadamadılar. Bu sefer çıkıp sarp bir yola düştüler. Ben de arkalarından koştum ve onlardan bir adama yetişerek onun omuz başı kemiğine bir ok fırlatıp:
“Al şunu! Ben, Ekva'ın oğluyum! Bugün alçakların öldüğü gündür!” dedim. Adam da:
“Ey anası ağlayasıca! Sabahki Ekva'ı mı?” dedi. Ben de:
“Evet, ey nefsinin düşmanı! Sabahki Ekva'yım!” diye cevap verdim.
“Sarp bir yolda giderlerken arkalarında iki at bıraktılar. Ben bunları sürerek Resulullah (s.a.v.)'e getirdim.
Amir de, birinde sulandırılmış süt ve diğerinde su bulunan iki tulumla birlikte bana yetişti. Ben, abdest aldım ve su içtim. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Resulullah (s.a.v.), benim müşrikleri kovduğum

suyun başında durmaktaydı. Bir de ne göreyim! Resulullah (s.a.v.), o develeri ve benim müşriklerden kurtardığım her şeyi, her oku ve her elbiseyi almış! Bilâl, benim, düşmandan kurtardığım develerden bir dişi deveyi boğazlayıp ciğerinden ve hörgücünden Resulullah (s.a.v.)'e kızartıyor! Onların yanına gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Bana izin verde şu topluluktan yüz adam seçip düşmanı takîp edeyim de onlardan tepelemediğim hiç bir haberci kalmasın!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) güldü. Hattâ gündüzün ışığında azı dişleri göründü. Bana:
“Ey Seleme! Bu hususta sana izin versem acaba bîr şey yapacağını sanıyor musun?” buyurdu. Ben de:
“Evet! Sana ikram buyuran Allah'a yemin olsun ki” diye cevâp verdim. Resulullah (s.a.v.):
“Şüphesiz ki onlara şimdi Gatafan toprağında ziyafet verilmektedir” buyurdu. Derken Gatafân'dan bir adam gelip:
“Onlar için filânca kimse bir deve boğazladı. Ama derisini açtıkları zaman bir toz gördüler. Bunun üzerine:
“Düşman size gelmiş!” dediler ve hemen çıkarak kaçtılar” dedi.
Sabahladığımızda Resulullah (s.a.v.):
“Bugün süvarilerimizin en hayırlısı, Ebû Katâde ve piyadelerimizin en hayırlısı da Seleme idi” buyurdular.
Sonra Resulullah {s.a.v) bana iki hisse verdi. Biri süvari hissesi ve biri de piyade hissesi idi. Benim için bunların ikisini bir araya getirdi. Sonra Resulullah (s.a.v.) Medine'ye dönmek üzere beni devesi Adbâ'nın üzerinde terkisine aldı. Ensâr'dan bir kimse vardı ki, yaya koşusunda geçilmezdi. Biz yürümekte iken:
“Medine'ye kadar koşu yapacak yok mu? Koşucu var mı?” demeye ve bunu tekrarlamaya başladı. Ben onu bu sözünü işitince:
“Sen hiç bir iyiye ikram etmez ve hiç bir şerefliyi saymaz mısın?” dedim. O adam:
“Hayır! İkram ve şerefin Resulullah (s.a.v.) olması hali hariç!” diye cevâp verdi. Bunun üzerine:
“Ey Allah'ın resulü! Annem-babam sana feda olsun! İzin ver de, şu adamla müsabaka edeyim!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Dilersen yap!” buyurdu. O adama:
“Sen koş!” dedim. Ayaklarımı ayarlayarak bir sıçradım!.. Bir koştum!.. Nefesim tükenmesin diye bir veya iki bayırda kendimi tuttum. Onun

izinden koştum. Yine bir veya iki bayırda kendimi tuttum. Sonra ona yetişmek için son hızla koştum, onun iki omuzunun arasına dokunup:
“Vallahi, geçildin!” dedim. Adam:
“Ben de bunu biliyorum!” dedi. Derken onu geçtim ve Medine'ye ulaştım.
Seleme der ki:
“Vallahi, biz bu Zu-Kured seferinden döndükten sonra Medine'de ancak üç gece kaldık. Nihayet Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hayber'e doğru yola çıktık. Amcam Amir düşmana kısa vecizli şiirler okumaya başladı:
Vallahi, Allah olmasaydı biz ne hidayete erer, ne sadaka verir ve ne de namaz kılardık!”
“Biz senin fadlından müstağni değiliz!”
“Eğer düşmanla karşılaşırsak, ayaklarımızı sabit kıl!”
“Üzerimize mutlaka sekînet/manevi kuvvet indir!” Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Bu kimdir?” diye sordu. Amcam:
“Ben, Amir'im!” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):
“Rabbin sana mağfiret buyursun!” diye dua etti.
Resulullah (s.a.v.) özellikle bir insana mağfiret dilerse, o insan mutlaka şehid olurdu! Bu sebeple devesinin üzerinde bulunan Ömer b. Hattâb:
“Ey Allah'ın resulü! Keşke bizleri Amir'le daha faydalandırsaydm!” diye seslendi.
Hayber'e vardığımızda hükümdarları Marhab kılıcını kaldırıp indirerek ortaya çıktı. Sonra da şu kısa vecizli şiirleri okuyarak:
“Hayber benim Marhab olduğumu iyi bilir.”
Silâhı tamam, denenmiş bir kahraman!”
Harpler geldiğinde alev alev yanar!” diyordu.
Onun karşısına amcam Amir çıktı.Ona karşı şunları söyledi:
“Hayber, benim Amir olduğumu iyi bilir.”
“Süâhı tamam, bahâdır, kahraman!”
Derken iki vuruşla birbirlerine girdiler. Marhab'ın kılıcı Amir'in kalkanının içine girdi. Amir'de ona alttan vurmaya kalkıştı. Fakat kılıcı kendine dönerek can damarını kesti. Ölümü de bundan oldu.
Seleme der ki:

“Dışarı çıktım. Bir de baktım ki, Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birkaç kişi:
“Amir'in şehit olma ameli bâtıl oldu! O kendini öldürdü!” diyorlardı.
Hemen ağlayarak Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Amir'in şehit olma ameli bâtıl mı oldu?” dedim. Resulutlah (s.a.v.):
“Bunu kim söyledi?” diye sordu. Ben de:
“Senin sahabilerinden bazı kimseler” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Bunu söyleyen hatâ etmiş! Bilâkis onun için iki defa ecir vardır!” buyurdu.
Sonra beni Ali'ye gönderdi. AH gözlerinden rahatsızdı. Bu sırada Resulullah (s.a.v.):
“Bu sancağı herhalükarda Allah'ı ve Resulünü seven yada Allah'ın ve Resulünün sevdiği bir adama vereceğim!” buyurdu.
Derken Ali'ye vardım. Onu, gözlerinden rahatsız olduğu halde onu önüme katıp Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Nihayet onu Resulullah (s.a.v.)'in huzuruna çıkardım. Gözlerine tükürdü. Gözleri hemen iyileşti. Sancağı ona verdi. Savaş alanına ilk önce Yahudi cengaveri Marhab da çıkıp şunları söyledi:
“Hayber benim Marhab olduğumu iyi bilir.”
“Silâhı tamam, denenmiş bir kahraman!”
“Harpler geldiğinde alev alev yanar!”
Bunun üzerine Ali'de şunları söyledi:
“Ben o kimseyim ki, annem adımı “Haydar” (=arslan) koymuştur.”
Ben ormanların heybetli görünüşlü arslanı gibiyim.
Ben çirkin manzaralı düşmanlara, şendere kilesi kadar büyük sa ölçeğiyle gelirim!”
Daha sonra Ali, Marhab'm basma bir kılıçla vurup onu öldürdü. Bundan sonra Hayber'in fethi, Ali'nin eliyle gerçekleşti. [1018][1018]

Hudeybiye:

Mekke'ye bir, Medine'ye dokuz konak mesafede küçük bir beldedir. Köye bu isim, orada bulunan aynı isimde bir su kuyusu dolayısıyla verilmiştir. Ağaç altındaki meşhur biat burada olmuştur.

46- Yüce Allah'ın, *“Onların Ellerini Sizden Men Eden Odur”* 1019[1019] Ayetinin Tefsiri

1649- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Mekkelilerden seksen kişi, sahabilerin gaflet sırasını gözeterek silahlı olarak Resulullah (s.a.v.)'i ve sahabilerini öldürmek amacıyla Ten'im dağından aşağı ansızın indiler. Resulullah (s.a.v.), onları kıskıvrak yakaladı. Sonra da onları affedip serbest bıraktı. Bunun üzerine Yüce Allah,
“Sizi onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra, Mekke'nin içinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çeken O'dur” 1020[1020] ayetini indirdi. 1021[1021]

47- Kadınların, Erkeklerle Birlikte Savaşmaları

1650- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ummü Süleym, Huneyn (savaşı) günü bir hançer edinmişti. Hançer yanındaydı. Derken kocası Ebu Talha, Ümmü Süleym'i bu vaziyette görüp:
“Ey Allah'ın resulü! Şu Ummü Süleym'dir. Yanında hançer var!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ümmü Süleym'e:
“Bu hançer de ne?” diye sordu. Ummü Süleym:
“Bu hançeri bugün için edinmişimdir. Eğer müşriklerden biri bana yaklaşırsa onunla onun karnını deşeceğim!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) gülmeye başladı. Ümmü Süleym:
“Ey Allah'ın resulü! İslam'a yeni girerek azad edilenlerden olup da panik yapıp yanından dağılıverenleri de bizimle savaşan müşrikler gibi onları da öldür” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Ey Ümmü Süleym! Allah bize kafi geldi ve zafer ihsan etti” buyurdu. 1022[1022]

1651- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), gazaya, Ümmü Süleym'le birlikte giderdi. O gaza ettiği zaman Ensar'dan bazı kadınlar da beraberinde bulunup

(mücahidlere) su verirler ve yaralıları tedavi ederlerdi.” [1023][1023]

1652- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Uhud savaşı günü insanlar hezimete uğrayıp Peygamber (s.a.v.)'in yanından dağıldıktan zaman Ebu Talha Resulullah (s.a.v.)'in huzurunda deriden yapılmış kalkanını düşmana karşı ona siper yaparak sebat etmişti. Ebu Talha, iyi bir ok atıcısı idi. Yay çekişi çok sertti. Uhud savaşı günü Ebu Talha, çok fazla ok attığından iki yada üç yay kırmıştı. O gün Ebu Talha'nın yanından terkisi okla dolu olarak geçen her mücahide Resulullah (s..a.v):
“Terkindeki okları Ebu Talha'nın önüne boşalt o atsın” diyordu.
Allah'ın peygamberi (s.a.v.), düşman okçularına bakmak için ayağa kalksa Ebu Talha derhal:
“Ey Allah'ın peygamberi! Babam-ana sana feda olsun! Sakın ayağa kalkma! Yoksa sana düşman oklarından bir ok isabet eder. İşte göğsüm, senin göğsünün önünde onlara karşı siperdir!” dedi.
Enes der ki:
“Uhud savaşı günü Ebu Bekr'in kızı Aişe ile annem Ürnmü Süleym'i mücahidler arasında gördüm. Bu İki kadın, elbiselerinin eteklerini çelmeyip bacaklarının haîhallarmi görüyorduk. , Bunlar, sırtlarında kırbalarla çeviklikle mücahidilere su taşıyorlar, sonra bu suyu içirmek için yaralıların ağızlarına döküyorlardı. Kırbalar boşalınca, hızlıca geri dönüp gelerek kırbaları dolduruyorlar, sonra gelip yaralı mücahidlerin ağızlarına boşaltıyorlardı. Yine Uhud savaşı günü Ebu Talha'nın elinden iki yada üç defa uykusuzluktan dolayı kılıcı yere düşmüştü.”[1024][1024]

Açıklama:

Ebu Talha, Enes'in üvey babasıdır.

48- Gazi Kadınlara Bahşiş Verilip Hisse Verilmemesi Ve Düşman Çocuklarını Öldürmenin Yasak Edilmesi

1653- Yezîd b. Hürmüz'den rivayet edilmiştir:

“Necdet, Abdullah İbn Abbas'a mektup yazarak ona beş şey sordu. Abdullah İbn Abbâs:
“Bir ilmi gizlemiş olmasaydım Necdet'in bu sorularına cevap yazmazdım!” dedi. Necdet, ona şöyle yazmıştı:
“Bundan sonra: Bana şunlardan haber ver:
1- Resulullah (s.a.v.) kadınlarla birlikte gaza eder miydi?
2- Savaşa giden kadınlara hisse ayırır mıydı?
3- Savaş sahasında çocukları öldürür müydü?
4- Yetimin yetimlik müddeti ne zaman sona erer?
5- Ganimetin beşte bir, kimin hakkıdır?” Abdullah İbn Abbâs ona şu cevabı yazdı:
“Bana mektup yazarak: “Resulullah (s.a.v.) kadınlarla birlikte gaza eder miydi?” diye sordun.
1- Evet, Resulullah (s.a.v.) kadınlarla birlikte gaza giderdi. Onlar yaralıları tedavi ederlerdi. Onlara ganimetten bir şeyler verilirdi.
2- Ganimetten belirli kılınmış bir hisseye gelince, Resulullah (s.a.v.) onlara ganimetten belirli bir hisse ayırmamıştır.
3- Resulullah (s.a.v.) savaş sahasında çocukları da öldürmezdi. O halde sen de çocukları öldürme!
4- Bana yazarak: “Yetimin yetimlik müddeti ne zaman sona erer?” diye sordun. Ömrüme yemin ederim ki, adam vardır, sakalı biter de hâlâ kendi hakkını almaktan zayıf, kendi nâmına vermekten zayıftır. İşte kendisi için başkalarının aldığının elverişlisinden almaya başladığında artık ondan yetimlik-sona erdi demektir.
5- Bana yazarak: “Ganimetin) beşte birinin kime verilir?” diye sordun. Biz:
“Bu bizim hakkımızdır” derdik, fakat bugünkü idareciler olan kavmimiz bize bunun vacip olduğunu kabul etmedi. [1025][1025]

Açıklama:

Ganimet ilk önce beşe bölünür. Bu beş kısmın dördü, savaşa katılan mücahidlere verilir. Geri kalan bir kısım ise tekrar beşe bölünür. Bu beş sınıftan birisi de, Peygamber (s.a.v.)'in akrabalarıdır. Abdullah İbn Abbas dönemindeki Emevi idarecilerin, kendilerine, bu haklarım vermediğini anlatmaktadır.

Savaşa katılan kadınların savaş ganimetlerinden hisse alıp alamayacağı meselesi alimler arasında İhtilaflıdır. Hanefiler ile İmam Şafii'ye göre, kadınlara ganimetlerden bağış verilir.

1654- Ümnıü Atiyye el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yedi gazada bulundum. Mücahidlerin menzillerinde onların arkalarında bulunur, kendilerine yemek yapar, yaralıları tedavi eder ve hastalara bakardım.” 1026[1026]

Açıklama:

Hadis, kadınların savaş seferlerine katılması, mücahidlerin eşyalarına nezaret etmeleri, yemeklerini hazırlamaları, yaralıları tedavi etmeleri, hastalara bakmalan ve benzen hizmetleri görmelerinin meşru olduğuna delalet etmektedir.

49- Peygamber (s.a.v.)'in Gazalarının Sayısı

1655- Abdullah b. Yezîd'den rivayet edilmiştir:
Abdullah b. Yezîd, insanlarla birlikte yağmur duasına çıkıp iki rekat namaz kıldırırdı, sonra yağmur duası yapardı.
Abdullah b. Yezîd der ki:
“Günün birinde Zeyd b. Erkam'a rastladım. Onunla aramızda bir adamdan başka hiç kimse yoktu yada onunla aramızda bir adam vardı. Ona:
“Resulullah (s.a.v.) kaç gaza yaptı?” diye sordum. O da:
“On dokuz” diye cevap verdi. Ona:
“Sen Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kaç gazaya katıldın?” diye sordum. O da:
“On yedi gaza!” diye cevap verdi. Ona:
“Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı ilk gaza hangisidir?” diye sordum. O da:
“Zatu'l-Useyre yada Zatu'l-Uşeyre!” diye cevap verdi. 1027[1027]

Açıklama:

Zeyd b. Erkam, Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı ilk gazanın, Zatu'l-Useyre yada Zatu'l-Uşeyre olduğunu söylüyorsa da. Peygamber (s.a.v.)'in ilk yaptığı gaza hicretin on ikinci ayı olan Safer ayındaki Ebva gazasıdır. İkinci gazası ise Buvat gazasıdır. Üçüncüsü ise Uşeyre gazasıdır. Dördüncüsü, Küçük Bedir gazasıdır. Beşincisi de, Büyük Bedir gazasıdır.

1656- Zeyd b. Erkam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) on dokuz gaza yaptı. Medine'ye hicret ettikten sonra sadece bir defa hac etmiştir. O da, Veda Haccıdır. Ondan başka hac etmemiştir." [1028][1028]

Gaza:

Resulullah (s.a.v.)'İn bizzata katılıp askerlere komutanlık yaptığı savaşlara denir. Ancak bazı ilk dönem İslâm tarihçileri muhtemelen kelimenin kazandığı bu ıstılah manasını gözetmeksizin ve sırf lügat itibariyle ifade ettiği "Kâfirler üzerine yapılan sefer" manasına itibar ederek, Peygamber efendimizin katılmadığı bazı seferlere de gazve adını vermişlerdir. Meselâ İbn Hişâm, Mûte Harbi'nden "Mûte Gazvesi" şeklinde bahseder [1029][1029] Ancak bu isimlendirme, kelimenin ıstılah manâsına göre değil, lügat anlamına göre verilmiş olsa gerektir. Kelimenin taşıdığı bu lügat manası bakımından Peygamber Efendimizden sonraki dönemlerde müslümanların kâfirlere karşı yaptıkları savaşlara da "Gazve", savaşma işine ise "Gaza" denilmiştir.
Hz. Peygamber (s.a.s)'in katıldığı gazvelerin sayısı yirmi yedi iken; seriyyelerin sayısı otuz sekize ulaşır. Ancak bu rakamların daha fazla olduğunu söyleyenler de vardır. [1030][1030]
Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı gazalar ile sahabi komutasındaki seriyyelerin sayısında ihtilaf bulunmasının nedeni; bazı ravilerin, rivayet ettikleri gazaların, diğer ravilerin rivayetlerinde yer almasından kaynaklanmaktadır. Buna göre gazaları birleştirerek iki gazayı bir sayan raviler gaza sayısını azaltmış, bazen de bir gazadaki olayları ayrı ayn gazve sayan raviler ise sayıyı artırmışlardır.

Seriyye: Çıkış gayesi ve sayısı ne olursa olsun Hz. Peygamber'in kendisinin bulunmadığı ue ashabdan bir zatın komutasında çıkardığı birliklere ise seriyye denilir. [1031][1031]

1657- Câbır b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte on dokuz gazaya katıldım. Yalnız Bedir ile Uhud gazalarında bulunamadım. Çünkü babam, beni bu iki savaşa katılmaktan alıkoymuştu. Babam Abdullah Uhud savaşı günü şehid edilince, bir daha hiçbir gazada Resulullah (s.a.v.)'den geri kalmadım." [1032][1032]

1658- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v.) on dokuz gaza yaptı. Bunların sekizinde savaştı." [1033][1033]

1659- Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yedi gazada bulundum. Gönderdiği heyetler/askeri birlikler içerisinde ise dokuz defa gazaya çıktım. Bir defasında komutanımız Ebu Bekr ve bir defasında ise Usâme b. Zeyd idi." [1034][1034]

50- Zatu'r-Rika Gazası

1660- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Biz, altı kişi olduğumuz halde Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir gazaya çıkmıştık. Aramızda bir deve vardı ki, ona, nöbetleşe biniyorduk. Derken ayaklarımız delindi. Benim de ayaklarım da delindi ve tırnaklarım düştü. Bunun üzerine ayaklarımıza bez parçalan sardık. Bu suretle ayaklarımıza bez parçaları sardığımız için bu sefere "Zâtu'r-Rikâ" gazası adı verildi." [1035][1035]

Açıklama:

Bu gaza, İbn İshak'a göre hicretin 4. yılında Nadir oğulları gazasından sonra meydana gelmiştir. İbn Sa'd ile İbn Hibban'a göre

ise hicretin 5. yılında meydana gelmiştir. Buhârî ise bu savaşın hicretin 7. yılında gerçekleşen Hayber'in fethinden sonra yapıldığına meyletmiştir.
Rika' kelimesi, Ruk'a kelimesinin çoğuludur. Ruk'a ise yama, çaput, bez anlamına gelir. Hadiste de belirtildiği üzere, sahabiler bu savaşta ayaklarına bez parçaları bağladıkları için bu gazaya "Zâtu'r-Rik'â" demişlerdir.

51- Gaza Sırasında Kafirden Yardım İstenmesinin

1661- Peygamber (s.a.v)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
*"Resulullah (s.a.v.), Bedir tarafına doğru yola çıkmıştı. Harratu'l-Vebera'ya var*ınca, *ona, cesur ve yiğit olduğu söylenen bir adam yetişti. Bu sebeple Resulullah (s.a.v.)'in sahabiler, o adamı görünce sevindiler".* Bu adam, Resulullah (s.a.v.)'e yetişince, ona:
"Sana tâbii olmak ve seninle beraber yaralanmak için geldim" dedi. Resulullah (s.a.v.) ise bu adama:
"Allah'a ve Resulüne îmân ediyor musun?" diye sordu. Adam:
"Hayır!" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
"Öyleyse geri dön! Ben asla bir müşrikten yardım alamam!" buyurdu.
Âişe der ki:
"Sonra bu adam gitti. Ağacın yanına vardığımızda o adam Resulullah (s.a.v.)'e yine yetişti ve ona ilk defa da söylediğini söyledi. Peygamber (s.a.v.)'de ona ilk defa söylediğinin aynısını söyleyip:
Öyleyse geri dön! Ben asla bir müşrikten yardım alamam!' buyurdu. Sonra adam geri döndü. Adam tekrar Resulullah (s.a.v.)'e Beydâ'da yetişti. O da ilk defa dediği gibi:
Allah'a ve Resulüne imân ediyor musun?" diye sordu. Adam:
"Evet!" diye cevâp verdi. Resulullah (s.a.v.), ona:
"O halde bizimle birlikte yürü bakalım!" buyurdu. [1036][1036]

Vebera:

Medine'ye dört mil mesafede bir yerdir.

Açıklama:

Resulullah burada *“Ben bir müşrikten asla yardım alamam”* buyurdu. Halbuki başka bir hadiste ise Resulullah (s.a.v.)'in, Mekke fethinden sonra Safvân İbn Umeyye adındaki bir kimseden, o İslâm'a girmeden önce yardım aldığı haberi gelmiştir. Alimlerden bir grubu birinci hadisi mutlak olarak alıp hangi halde olursa olsun müşrikten yardım istemenin caiz olmadığını söylemişlerdir. Diğerleri ise: Eğer kâfir müslümanlar hakkında iyi fikirli olur ve ihtiyaç da ondan yardım istemeyi gerektirirse, o zaman böyle bir kimseden yardım istenebileceğini söyleyerek bu iki hadisin arasını bu şekilde birleştirmişlerdir.
Müşrik izinli olarak müslümanlaria beraber savaşta hâzır bulunursa ona mucâhidler gibi ganimetten hisse alıp alamayacağı konusunda ihtilaf vardır. Cumhura göre ganimetten hisse alamaz, fakat ona ganimetten bahşiş verilir.

33. İMARET (=YÖNETİCİLİK) BÖLÜMÜ

İmaret:

Emir verme yetkisi bulunan bütün idarî makam ve rütbelerin en büyüğünden en küçüğüne kadar her kademesini kadar yönetimi ifade eder. Yani devlet başkanlığı, valilik amirlik, komutanlık, memurluk gibi.
Devlet başkanlığı, Akaid ve Fıkıh kitaplarında, “İmamet” yada “İmaret” başlığı altında işlenir.
İmaret meselesi, İslam'ın. siyasi hayatının merkezinde yer alır. Bu nedenle İslam dini; devlet başkanında aranacak niteliklerden, seçimine, azline, itaat, isyan bahislerine kadar hatıra gelebilecek her hususta esaslar, prensipler, hükümler koymuştur:
İslam devletinde hakimiyet, Allah'ındır. Egemenlik ise halife ve şura heyeti aracılığıyla kullanılır. Halife, İslam devletinin en yüksek düzeydeki temsilcisi ve sorumlusudur. Şura heyeti ise, halifenin ve hükümetin yardımcısı, yol göstericisi, hatalarının düzelticisi ve hakka yönelticisidir.
İslam hukukçuları, hilafet terimini, genellikle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yerine geçmek anlamında kullanmışlardır. Hilafetin diğer bir

adı da, imamettir. Yalnız meliklik ile sultanlık, imametten farklıdır.

1- İnsanların Kureyş'e Tabi Olması Ve Hilafetin Ku-Reyş'te Olması

1662. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“İnsanlar şu idare konusunda Kureyş'e tabidir. müslümanı müslümanma ve kafiri de kafirine.” [1037][1037]

1663- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“İnsanlar, hayrda ve serde Kureyş'e tabidirler.” [1038][1038]

1664- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“İnsanlardan iki kişi kaldığı müddetçe bu idare iş Kureyş'te devam edecektir.”[1039][1039]

Açıklama:

Halifenin, Kureyşten olup olmayacağı meselesi, ihtilaflıdır. Bu konuda gelen hadisler ise, öze! bir takım sebeplerle söylenmiştir. Üstelik bazı rivayetlerde, onların; “İslam'a bağlı kalmaları” kaydı özellikle belirtilmiştir. O halde onlarda bu şart bulunmayacak olursa, yönetimdeki hakları da kaybolur demektir. Çünkü İslam'da devletin varlığının nedeni, sadece dinin dimdik ayakta tutulması ve ümmetin işlerinin de İslama göre yürütülmesidir. Yoksa belirli bir ferdin yada aile veya kabilenin anlamsız bir liderliğini ayakta tutmak için değildir.
Bu tür hadisler, bir istek ifade etseler bile bunlar, halifeliğin, sahih olması için bir istek olmayıp sadece “Efdaliyeti” göstermek içindir. Kaldı ki diğer bazı hadislerde yönetici, zenci bile olsa, Allah'ın kitabını uyguladıkça ona itaatte bulunmak emredilmektedir.
Halifeliğin, belirli bir soyun hakkı olarak kabul edilmesi; İslam'ın, bilhassa kavmiyet düşüncesine karşı olan tutumuyla

bağdaşmamakta, Kur'an'ın bu konudaki nasiarına ve hatta Allah Resulünün uygulamalanna ters düşmektedir.
Bu tür hadisler, sıhat ve sabitlik açısından kuvvetli olsa bile bu hadisleri şu şekilde anlamak mümkündür:
a- Bu hadisler, Kureyş'in böyle bir imtiyaza sahip olmasını ve bu makamı tekeline almasını gerektirmez.
b- Bu tür hadisler, haber vermek maksadıyla söylenilmiş olup bağlayıcı bir hüküm koyması sözkonusu değildir. Bu takdirde vbu hadisler, yalnızca vakıayı dile getirmekten başka bir anlam ifade etmezler.
c- Bu tür hadislerde geçen “Kureyş” kelimesiyle, yalnızca “Muhacirler” anlatılmak istenmiş olabilir. Çünkü böyle bir kullanım oldukça yaygın idi. Anlatılmak istenen de tümüyle bundan ibarettir.
Çağdaş İslami bir yönetimde böyle bir problemin varlığından söz edilemez. Devlet başkanlığı şartlarını taşıyan ve ümmetin seçimiyle iş başına gelmeye hak kazanan kişi, bu makama layık olduktan sonra ümmetin başına geçen kişinin mensup olduğu kabile ve soyu pek önemli değildir. Asıl olan daima Allah'ın mutlak hakimiyetinin, müminlerden başlayarak bütün insanlara doğru gittikçe gelişen bir çerçeve içerisinde gerçekleşmesi ve bunun, hayatın her alanında gerçek anlamıyla ortaya çıkmasıdır. Böyle bir yükümlülük, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olmak sıfatıyla bütün müminlerin omuzlarındadır.

2- Yerine Halife Bırakıp Bırakmama

1665- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Babam yaralandığı zaman yanına vardım. Etrafında bulunan kimseler, ona övgüde bulunarak:
“Allah seni hayırla mükâfatlandırsın!” dediler. O da:
“Ben, hem ümitli ve hem de korkanım!” dedi. Yanındakiler:
“Yerine bir kimseyi halife bırak!” dediler. Bunun üzerine babam Ömer:
“Belli bir kimseyi yerime bırakarak hayatımda ve ölümüm de işinizin sorumluluğunu yükleneyim? Ben bu hilâfet işinden olan nasibimin; lehime, aleyhime değil, sadece yetecek kadar olmasını dilerim! Halîfe bırakmış olsam, benden daha hayırlısı olan Ebû Bekr kendine

halîfe bırakmıştır. Sizi halifesiz bıraksam, benden daha hayırlı olan Resulullah (s.a.v.) sizi halifesiz bıraktı!” dedi.
Abdullah;
“Babam, Resulullah (s.a.v.)'i anınca kendine halîfe bırakmayacağını anladım” dedi. 1040[1040]

3- Yönetici Olmayı İstemenin Ve Yönetici Olma Hususunda Hırs Göstermenin Yasak Olması

1666- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:
“Ey Abdurrahman! Yöneticiliği isteme! Eğer yöneticilik, isteyerek sana verilirse onunla baş başa bırakılırsın. İstemeden sana verilirse onun uğrunda yardım görürsün.” 1041[1041]

1667- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Amca oğullarımdan iki kimseyle birlikte Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna girdim. Bu ikisinden biri:
“Ey Allah'ın resulü! Yüce Allah'ın seni yetkili kıldığı yerlerden birisine beni yönetici olarak gönder” dedi. Diğeri de buna benzer şeyler söyledi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
“Vallahi, biz bu idare işine, onu isteyen ve buna hırs gösteren hiç kimseyi atamayız” buyurdu. 1042[1042]

4- Zaruret Yokken Emir Olmanın Mekruh Olması

1668- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Beni bir yere vali yapmayacak mısın?” diye sordum. Oda:
“Ey Ebu Zerr! Sen zayıfsın. Bu valilik işi, bir emanettir. Gerçekten kıyamet gününde bu idarecilik görevi, kepazelik ve pişmanlıktır. Yalnız onu hakkıyla alıp o hususta üzerine düşeni yapan müstesna!” buyurdu."

5- Adil Hükümdarın Fazileti, Zalim Olanın Cezası, Halka Yumuşak Davranmaya Teşvik Ve Onlara Zorluk Çıkarmanın Yasak Olması

1669- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah fs.a.v) şöyle buyurmaktadır:
"Doğrusu adaletle iş görenler, Allah katında nurdan minberler üzerinde Rahman'ın sağında olacaklardır. Onun her iki eli, sağdır. Onlar, ahalileri ve velayetlerinde bulunanlar hakkında verdikleri kararlarında daima adil davranırlar." [1043][1043]

1670- Abdurrahman b. Şimâse'den rivayet edilmiştir:
"Âişe'ye bir şey sormaya geldim. Bana:
"Sen, kimlerdensin?" diye sordu. Ben de:
"Mısırlılardan bir adamım!" dedim. Âişe:
"Sizin sahibiniz, sizin şu gazalarınızda size karşı nasıl davranır?" diye sormuş. O da:
"Ondan bir kötülük görmedik. Bizden birimizin devesi ölse hemen ona deve verir, kölesi ölse ona köle verir, yiyeceğe muhtaç olsa ona yiyecek verir" dedi. Bunun üzerine Aişe şöyle dedi:
"Beri bak! Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim bir şeyi sana haber vermekten, onun, kardeşim Muhammed b. Ebî Bekr'e yaptıkları beni men edemez! Resulullah (s.a.v.), şu evimde:
"Allahım! Her kim ümmetimin işlerinden bir vazifeyi üzerine alır da onlara zorluk çıkarırsa Sen de ona zorluk çıkar! Her kim de ümmetimin işlerinden bir vazifeyi üzerine alır da onlara iyi davranırsa Sen de ona iyi davran!" buyurdu.[1044][1044]

Açıklama:

Hz. Âişe'nin ismini vermeden muamelesini sorduğu komutan, Amr b. As'tır. Hz. Aişe, kardeşi Muhammed b. Ebî Bekr'i onun öldürdüğüne işaret ederek:
"Kardeşim Muhammed b. Ebî Bekr'e yaptıkları" demiştir. Hz. Ali, Muhammed b. Ebî Bekr'i Mısır 'a vaÜ tayin etmişti. Muâviye tarafından onun Üzerine Amr b. As gönderildi. Hicri 38. yılda

aralarında meydana gelen savaşta Muhammed b. Ebî Bekir yenildi. Amr b. As'ın eline esir düşerek gaddarca bir şekilde şehid edildi. Bu katlin nasıl yapıldığı ihtilaflıdır. Bâzılan savaşta vurulduğunu söylemiş, bâzılan da esir edilerek öldürüldüğünü söylemişlerdir. Savaştan sonra naaşınm bir eşek iaşesi içinde bir harabede bulunarak yakıldığını iddia edenler de vardır. Hz. Âişe'nin bu oîaya çok üzülmüş ve bu olayda hep Amr b. As'ı sorumlu tutmuştur.

1671- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Dikkat ediniz ki! her biriniz çobandır ve her biriniz idaresi altındakiler-den sorumludur. İnsanlar üzerindeki idareci, çoban olup idaresi altında-kilerden sorumludur. Erkek, ailesinde çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur. Kadın, kocasının evine ve çocuklarına çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur. Köle/Hizmetçi, efendisinin malında çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur.
Dikkat ediniz kî! kısacası her biriniz birer çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur.” [1045][1045]

1672- Hasen'den rivayet edilmiştir:
“Ubeydullah b. Ziyâd, ölüm döşeğinde olan Ma'kil b. Yesâr el-Müzenî'yi ziyaret
etmişti. Ma'kil, ona:
“Sana, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim bir hadisi söyleyeceğim. Yaşayacağımı bilseydim, onu sana söylemezdim. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Allah'ın, bir sürüye çoban yaptığı bir kul, öldüğü gün sürüsüne hainlik etmiş olarak ölürse Allah ona cenneti haram kılar” buyururken işittim” dedi.[1046][1046]

1673- Hasen'den rivayet edilmiştir: .
“Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden olan Âiz b. Amr, Ubeydullah b. Ziyâd'ın yanına girip ona:
“Ey evladım! Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:
“Doğrusu çobanların en kötüsü insafsızca davranan deve bakıcılarıdır. Sakın onlardan olma!' buyururken işittim” dedi. Bunun

üzerine Ubeydullah b. Ziyâd, ona:
“Otur! Sen ancak Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerinin kepeği ildensin” dedi. O da:
“Onların kepeği var mıydı ki? Kepek ancak hem onlardan sonra ve hem de onlardan başkalarında oldu!” diye cevap verdi. [1047][1047]

6- İslam'da Toplum Malına Yapılan Hıyanetin Haram-Lığının Ağır Olması

1674- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) bir gün aramızda ayağa kalkıp toplum malma hıyanetten bahsetti. Bu hıyaneti ve bunun günahının ağırlığını çok büyülttü. Sonra da;
“Sakın sizden bîrinizi kıyamet günü boynunda böğürmekte olan bir deve olduğu halde gelirken bulmayayım. O kimse, bana:
“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir, Ben de, ona:
“Hakkında hiçbir şekilde şefaat etmeye mâlik değilim. Ben sana dünyada Allah'ın hükmünü tebliğ ettim” diye cevap vereceğim.
Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda kişneyişi olan bir at olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana:
“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:
“Sana yardım için hiç bir şeye mâlik değilim. Ben sana dünyada Allah'ın hükmünü tebliğ ettim” diye cevap vereceğim.
Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda meleyip durmakta olan bir koyun olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana:
“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:
“Senin için hiç bir şeye mâlik değilim. Ben sana dünyada Allah'ın hükmünü tebliğ ettim” diye cevap vereceğim.
“Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda bağırmakta olan bir kimse olduğu hâlde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana: değilim. Ben sana tebliğ ettim!” diye cevap vereceğim.
“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:
“Senin için hiç birşeye mâlik değilim. Ben sana tebliğ ettim!” diye cevap vereceğim.
Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda dalgalanan giysiler olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana:

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:
“Senin için hiç bir şeye mâlik Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda altın, gümüş olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana;
“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:
“Senin için hiç bir şeye mâlik değilim. Ben sana tebliğ ettim” diye cevap vereceğim!” buyurdu. [1048][1048]

7- Memurlara Hediye Vermenin Haram Olmasi

1675- Ebu Humeyd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Esd kabilesinden İbnül-Lutbiyye adında bir adamı memur yapmıştı. Amr ile Abdullah İbn Ebu Ömer:
“Sadaka üzerine memur etti” dediler. Bu kimse, vazifesini yapıp Medine'ye geldiği zaman:
“Şu sizin zekat malınız ve bu da benim, bana hediye verilmiştir” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v) minberin üzerinde ayağa kalkıp Allah'a hamd etti ve O'na övgüde buiundu. Sonra da:
“Benim gönderdiğim bir memura ne oluyor ki: Bu sizin zekat malınız ve bu da bana hediye verildi' diyor! Babasının yada anasının evinde otursaydı ona hediye verilir miydi, yoksa verilmez miydi baksaydı ya! Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz hıyanet edip zekat malından hakkında başka bir şeyi ele geçirirse kıyamet gününde onu boynunda taşıyarak getirecektir. Çaldığı hayvan deve ise boynunda inleye İnleye, stğır ise bağıra bağıra, koyun ise şiddetli bir şekilde feryat ederek Arasat meydanına gelir” buyurdu.
Daha sonra Resulullah (s.a.v.), ellerini koltuk altı beyazlığı görünene kadar kaldırdı. Sonra da iki defa:
“Allahım! Emirlerini tebliğ ettim mi?” buyurdu. [1049][1049]

Açıklama:

Hadiste bir memurun görevinin verdiği imkandan yararlanarak, halktan hediye almasının haram olduğu ifâde edilmektedir. Çünkü bu hediye meşru bîr yoldan gelmemiştir. Onu veren kimse ya memurun

yetkisinden korkarak, ya da ondan bir menfaat bekleyerek, en azından bir müsamaha bekleyerek verir ki, bu memurun görevini kötüye kullanmasından başka bir şey değildir. Bir memurun görevini kötüye kullanmasının ihanet ve haram olduğunda şüphe yoktur.
Hadiste verilen hediyenin haram kılınmasının sebebinin, memuriyet olduğu bildirilmektedir. Yani memura verilen hediye haramdır, Memur olmayan bir kimsenin hediye kabul etmesinde ise bir sakınca yoktur.
Devlet başkanı olarak Hz. Peygamber'in hediye kabul etmesinin caiz oîuşu, sadece ona mahsus özel bir durumdur. Onun aldığı hediye onun malı olur. Fakat başka bir devlet adamının aldığı hediye fey olur.
Bu açıklamadan anlaşılıyor ki, Yüce Allah, Hz. Peygamber'e varis olmayı, sadaka almayı yasaklamasına karşılık hediye almayı mubah kılmıştır. Çünkü hediye almak, sadaka almaya benzemez.

1676- Adiyy b. Amîre el-Kindî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.);
“Sizden herhangi bir kimseyi biz memur tayin eder de bir iğneyi yada fazlasını gizlediyse bu meblağ, kıyamet günü onun getireceği toplum malına bir hıyanetlik olmuştur!” buyurdu.
Bunun üzerine şekli halen gözümün önünde olan Ensar'dan siyah derili bir kimse ayağa kalkıp Resulullah (s.a.v.)'in yanına gitti. Ona:
“Ey Allah'ın resulü! Zekat memurluğu görevini benden geri al!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Bu görevi bırakman için sana ne oldu?” diye sordu. Adam:
“Seni şöyle şöyle derken işittim!” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Ben bu sözü şimdi söylüyorum: Sizden her kimi bir zekat görevi işine memur tayin edersek görevi sırasında halktan almış olduğu malların) azını da çoğunu da bize getirsin. Bu işinden dolayı kendisine verileni alsın. Alınması yasaklanan şeyi de almasın!” buyurdu. [1050][1050]

Açıklama:

Bu hadis; memurların, görevleri esnasında halktan aldıkları mallan, hangi isim altında alırlarsa alsınlar devlet hazinesine teslim etmeleri gerektiğini, teslim etmedikleri takdirde ahiret gününde bu malın bir

bukağı şekline gelerek o memurun boynuna geçeceği ifade edilmektedir. Çünkü memur ya da hâkimin aldığı bu mal, rüşvetten başka bir şey değildir.
Bu bakımdan memurun, akrabalarının ve eskiden beri hediyeleştiği kimselerin dışındakilerden hediye alması haramdır. Sılai rahim sayıldığı için akrabalarından; eski dostluğun devam etmesi için de eskiden beri hediyeleşe-geldiği kimselerden hediye alması caiz görülmüştür. Bunlann dışındaki kimselerden ise asla hediye kabul edemez.

8- Hükümdarlara Masiyetten Başka Hususlarda İtaatin Vacip Olması Ve Masiyet Hususunda İtaatin Haram Olması

1677- İbn Cüreye'ten rivayet edilmiştir:
“Yüce Allah'ın,
“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resule itaat edin ve sizden olan emir/yönetici kimselere itaat edin” [1051][1051] ayeti; Abdullah b. Huzâfe b. Kays b. Adiyy es-Sehmî hakkında inmiştir. Peygamber (s.a.v.) onu bir askeri birliğe komutan tayin ederek bir yere göndermişti.
Bana, bunu, Yala b. Müslim, Saîd b. Cübeyr yoluyla Abdullah İbn Abbâs'tan naklen haber vermiştir. [1052][1052]

Açıklama:

Hanefi ulemasından Aynî, Nisa: 4/59 ayetinde geçen "ulu'1-emr emir sahipleri" hakkındaki görüşleri onbir maddede özetlemiştir:
1- Amirlerdir. Abdullah İbn Abbas (r.a.) ile Ebu Hüreyre, İbn Zeyd ve Süddî bu görüştedirler.
2- Hz. Ebû Bekr ile Ömer (r.a.)'dır. İkrime, bu görüştedir.
3- Tüm sahabedir. Mücâhid (r.a.)'ın görüşü budur.
4- Dört halifedir. Sa'lebİ, Ebu Bekr el-Varrak'ın bu görüşte olduğunu söylemiştir.
5- Ata'ya süre ise, ayet-i kerimede geçen “Ulu'1-emr” sözüyle kastedilen, Muhacirler ile Ensardır.
6- Sahabe ve tabiûndur

7- İbn Keysan, bu kelimeyle kasdedilen; halkı idare eden akıllı kimselerdir.
8- İlim adamları ile fıkıh ulemasıdır. Cabir b. Abdillah ile Hasan Vel-Basri ve Ebu'l-Aliyye, bu görüştedirler.
9- Seriyye kumandanlarıdır. Meymun b. Mihran, Mukâtil ve Kelbi bu görüştedirler.
10- Mücâhid'e göre ise “Ulu'1-emr” tüm ilim adamları ve Kur'an alimleridir. İmam Mâlik de, bu görüşü tercih etmiştir.
11- Liyakatlerinden dolayı bir iş başına getirilmiş olan herkes Ulu'l-emr'dir. Buharl sarihi Aynî, bu görüşler içerisinde son görüşü tercih ederek “Sahih olan da budur” demiş ve Buhârî'nin de bu görüşte olduğunu ifade etmiştir. [1053][1053]
Ancak Allah'a ve Rasûlüne itaat mutlak olmakla beraber, ulu'1-emre itaat mutlak değildir. Bazı kayıt ve şartlara tabidir. Bu mânâyı ifade için Yüce Allah, Allah'a ve Rasûlüne itaati ayrı ayrı zikrettiği halde ulu'1-emr için ayrıca *“İtaat ediniz”* buyurmamiş, ulu'1-emre itaati Resulüne atfen bağlı olarak zikretmiştir. Bu atıf şundan dolayıdır. Eğer Ulu'1-Emr “Sizden” ise, yâni müslümansa, iktisâdi, sosyal ve toplum hayatının her noktasında Allahm emirlerine göre hüküm veriyor, Resulullah'ın sünnetine bağlı kalıyorsa, idare ediş şekli Allah'ın Ahkâmı ve Resûlullah'ın hayat tarzıyla çatışmıyorsa itaat ediniz. Bunun aksi ise tâğûtlar ve saptırıcı ve idarecilere yaranmak için yağ çeken âlimlerdir ki onlarda idareci ve âlimdirler. Eğer idarecinin vasfı tâğut ve bu tür alim kavramına uygunsa onlarada isyan etmek bir mü'min üzerine farzdır.
Burada dikkate değer kayıtlardan birisi de. mü'minlere hitaben minkum sizden kaydıdır ki mânâsı apaçıktır. Mü'minlerden olmayan ulu'1-emre itaat dînen vâcib kılınmamıştır. [1054][1054]
Bu hadisin detayı, 1770 nolu hadiste gelecektir.

1678- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur. Kim de müslüman olan idareciye itaat ederse bana itaat etmiş olur. Kim müslüman olan idareciye isyan ederse bana isyan etmiş olur.” [1055][1055]

1679- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resululiah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Darlık zamanında, varlık zamanında, neşeli zamanında, kederli zamanında ve dünya işlerinin sana tercih edildiğinde dinleyip itaat etmelisin.” [1056][1056]

1680- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Dostum bana dinleyip itaat etmemi vasiyet etti. Velev ki, yöneticinin kolları ve bacakları kesilmiş bir köle olsun.” [1057][1057]

1681- Yahya b. Husayn'dan rivayet edilmiştir:
“Ninemin şöyle haber verdiğini işittim: Peygamber (s.a.v.)'i Veda Haccında hutbe verip:
“Üzerinize sizi Allah'ın Kitab'ıyla yöneten bir köle bile tayin edilse onu dinleyin ve itaat edin” buyururken işitmiştir.” [1058][1058]

1682- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Müslüman bir kimseye; masiyetle emrolunması durumu hariç sevdiği, sevmediği her konuda müslüman olan yöneticisini dinleyip itaat etmesi gerekir. Eğer masiyetle emrolunursa o zaman müslüman olan yöneticisine dinlemek ve itaat etmek yoktur.” [1059][1059]

Ulu'1-Emr:

Buyruk sahibi, sözü geçerli olan kişi demektir. Bunun devlet başkanı, valiler ve daha genel anlamıyla yöneticiler olduğu Nisa: 4/59. ayetin bağlamından anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yetkili kimselere itaat etmek, sözlerini dinlemek, emirlerine uymak her müslümana farzdır. Yalnız bu farziyet, sözü geçen yetkililerin emirlerinin, Allah'ın ve Resulünün emirlerine uygun olmasıyla kayıtlıdır. Buna göre dine uygun emirlere uymak, her müslüman üzerine farzdır. Allah'a isyan ve günah sayılan emirlerine uymak ise haramdır.
Konumuzu teşkil eden bu hadis, itaati emreden tüm hadisleri kayıtlamakta ve hadislerdeki yetkililerin emirlerine itaat edilmesiyle

ilgili ifadelerin sadece Allah'ın ve Resulünün emrine uygun emirlerle ilgili olduğunu açıklamaktadır. Allah'ın ve Resulünün emirleri ise kapsayıcıdır, geneldir. Hayatın girdi çıktısı, fert, aile, toplum yapısı ve İdari oluşum, bu kapsayacılığın içindedir.

1683- Hz. Al-i (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), bir yere askeri bir biriik göndermiş ve üzerlerine bir kimseyi komutan tâyin etmişti. Bunlar, bir ateş yakmışlardı. Komutan:
“Bu ateşe girin!” dedi. Bunun üzerine bazı kimseler ateşe girmek istedi ve diğerleri de:
“Biz ateşten kaçtık!” dediler. Bu olay Resulullah (s.a.v.)'e anlatıldığında, Peygamber (s.a.v.) ateşe girmek isteyenlere:
“Ona girseydiniz kıyamet gününe kadar onun içinde kalırdınız!” buyurdu. Ateşe girmek istemeyen diğer kimselere de güzel sözler söyledi ve sonra da:
“Allah'a isyan hususunda hiçkimseye itaat yoktur. İtaat ancak meşru olan bir şey hususunda geçerlidir” buyurdu. [1060][1060]

Açıklama:

Bu hadis, yetkili kişilerin emirlerini yerine getirmek için Allah'ın ve Resulünün emirlerini çiğnemenin Allah'a ve Resulüne isyan sayılacağı, amirin, Allah'ın ve Resulünün emrlerine aykırı olarak verdiği emirlerin, bu emri yerine getiren memuru sorumluluktan kurtaramayacağını ve içinde masiyet bulunan taat ve ibadetin makbul olmayacağını ifade etmektedir.

1684- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz Resulullah (s.a.v.)'e; darlıkta, varlıkta, neşeli zamanda, kederli zamanda, dünya işlerinin bize tercih edildiğinde dinleyip itaat etmeye, yöneticilik hususunda ehil olanla kavga etmemeye ve nerede olursak olalım hakkı söyleyeceğimize, Allah'ın emri hususunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayacağımız üzerine biat ettik.” [1061][1061]

Açıklama:

Biat ile ilgili olarak 1640 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

9. Komutanın Bir Kalkan Olması, Arkasında Savaşılması Ve Onunla Korunulması

1685- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"İmam/devlet başkanı ancak bir kalkandır. Arkasında savaşılır. Onunla korunulur. Eğer Yüce Allah'tan korkulmasını emredip adaletli davranırsa bununla ona sevab verilir. Bundan başka bir şeyi emrederse ondan gelen aleyhine olur." [1062][1062]

Açıklama:

Devlet başkanı bir kalkan gibi müslümanları düşmanın tehlikelerinden korur. Bu görevini hakkıyla yerine getirebilmek için gerektiğinde, bazen düşmanla barış anlaşması yapar. Bazen de düşmana karşı savaş ilan eder veya düşmanlardan bazılarına eman verir. Bu yetkiler, sadece devlet başkanına verilmiştir. Devlet başkanı, halkını ileride ortaya çıkabilecek tehlikelerden korumak amacıyla, ilan ettiği savaşlarla bizzat kendisi komutanlık edebileceği gibi, bu görevi uygun göreceği başka bir kimseye de verebilir.
Dolayısıyla bir devlet başkanının müslümanların geleceğini "Düşünerek hak, adalet ve takva ölçüleri içerisinde savaş ya da barış ilan etmek gibi, devletler arası siyasi kararlarına, her müslümanın uyması gerekir. Devlet başkanının bu tür kararlanna uyan bir müslüman, bu itaatinden dolayı ecir ve sevaba nail olacaktır.

10- Halifelerin Biatına Sıralarına Göre Uymanın Vacip Olması

1686- Ebu Hâzim'den rivayet edilmiştir:
"Ebu Hureyre'yle beş sene birlikte kaldım. Onu, Peygamber (s.a.v.)'den şöyle hadis rivayet ederken dinledim. O:

“İsrail oğullarını peygamberler idare ederdi. Bir peygamber vefat ettiğinde onun yerine başka bir peygamber geçerdi. Doğrusu benden sonra peygamber yoktur. Fakat halifeler gelecek. Bu halifeler hem de çok olacak” buyurdu. Sahabiler:
“Aynı anda birden çok halife olursa o halde bize neyi emredersin?” dediler. Peygamber (s.a.v.):
“Birinci halifeye ettiğiniz biata bağlı kalın. Emirlerini dinleyip itaat itaat etmek üzere onlara haklarını verin. Allah, onlara da, riayet etmelerini istediği haklarınız dan soracaktır” buyurdu. [1063][1063]

1687- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):
“Doğrusu benden sonra bazı kayırmalar ve kabul etmeyeceğiniz işler olacaktır” buyurdu. Orada bulunan sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Bizden bu duruma ulaşma neyi emredersin?” dediler. Resulullah (s.a.v.):
“Üzerinizdeki hakkı yerine getirirsiniz, almanız gerekeni de Allah'tan istersiniz” buyurdu.[1064][1064]

1688- Abdurrahman b. Abdi Rabbİ'I-Ka'be'den rivayet edilmiştir:
“Mescide girmiştim. Bir de baküm ki, Abdullah b. Amr b. As Ka'be'nin gölgesinde oturuyor, insanlar başına toplanmıştı. Onların yanlarına gelip onun yanı başına oturdum. O şöyle diyordu:
“Biz Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte bir seferde bulunuyorduk. Bir yerde konakladık. Kimimiz çadırını düzeltiyor, kimimiz ok atma yarışı yapıyor ve kimimiz de meradaki hayvanlarının başında bulunuyordu. Derken Resulullah (s.a.v.)'in dellalı:
“Namaza toplanın!” diye seslendi.Bunun üzerine biz de Resulullah (s.a.v.)'in yanına toplandık. Resulullah (s.a.v.): Gerçekten benden önce hiç bir peygamber geçmemiştir ki, bildiklerinin hayırlısını ümmetine göstermesi ve bildiklerinin kötüsünden onları sakındırması boynuna borç olmasın! Şüphesiz sizin şu ümmetinizin afiyeti istikameti, birliği evveline verilmiştir. Sonuna da, belâlar ve yadırgadıkları bazı şeyler isabet edecektir. Bir fitne gelecek ki, bazısı bazısını hafifletecek! Öyle fitne gelecek ki, mümin kul:

“Bu benim helâkimdir” diyecek! Sonra o fitne açılıp gider. Sonra yine fitne gelecek, mümin kul:
“İşte budur, budur” diyecek!
“O halde kim cehennemden uzaklaştırılmasını ve cennete girdirümesini arzu ederse o zaman ölümü, Allah'a ve âhiret gününe imân ettiği hâldeyken gelsin ve insanlara, kendisine yapılmasını arzu ettiği şeyi yapsın!
Bir kimse, bir devlet başkanına/imama biat eder de elini eli üzere koymuş ve kalbinin semeresini ona vermişse artık gücü yettiği oranda o devlet başkanına itaat etsin! Eğer başka bir imam/devlet başkanı gelir de birincisiyle çekişirse o ikinci gelenin boynunu vuru!” buyurdu
Ben, Abdullah'a yaklaşarak:
“Allah aşkına! Bunu Resulullah (s.a.v.)'den sen mi işittin?” dedim. Bunun üzerine Abdullah, iki eliyle kulaklarına ve kalbine uzandı ve:
“Onu iki kulağım işitti ve kalbim de belledi” dedi. Ben, ona:
“İşte amcan oğlu Muâviye! Bize mallarımızı aramızda bâtıl sebeplerle yememizi ve kendimizi öldürmemizi emrediyor, halbuki Allah;
“Ey îmân edenler! Kendi aranızda birbirlerinizin mallarını bâtıl sebeplerle yemeyin! Meğer ki, sizin rızanızla bir ticaret ola! Kendinizi de öldürmeyin! Şüphesiz ki Allah size çok merhametlidir” [1065][1065] buyuruyor” dedim. Bunun üzerine Abdullah bir miktar sustu. Daha sonra;
“Sen ona Allah'a itaat hususunda itaat et, Allah'a isyan hususunda ise ona isyan et!” dedi. [1066][1066]

11- Direnç Gösterilemeyecek Durumlarda Yönetici Lerin Zulmüne Ve Kayırmasına Sabredilmesi

1689- Useyd b. Hudayr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ensar'dan bir adam, Resulullah (s.a.v.)'le baş başa kalıp ona:
“Filanca kimseyi vali tayin ettiğin gibi beni de vali tayin etmez misin?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Gerçekten siz, benden sonra bir kayırmaya rastlayacaksınız. Kevser Havuzunun üzerinde bana kavuşuncaya kadar direnç

gösteremeyeck durumda kalırsanız başınızdaki yöneticilerin haksızlığına karşı sabredin” buyurdu.[1067][1067]

12- Başkalarının Haklarını Vermeseler Bile Yöneticilere İtaatin Gerekmesi

1690- Vâil el-Hadramî'den rivayet edilmiştir:
“Seleme b. Yezîd el-Cu'fî, Resulullah (s.a.v.)'e soru sorarak:
“Ey Allah'ın peygamberi! Ne dersin? Başımıza kendi haklarını bizden isteyen, fakat bizim hakkımızı bize vermeyen âmirler/devlet adamları gelirse onlara karşı) bize ne emir buyurursun?” dedi.
Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ondan yüzünü çevirip cevap vermedi. Sonra tekrar sordu. Yine ondan yüzünü çevirdi. Sonra ikincide veya üçüncüde ona tekrar sordu. Eş'as b. Kays, onu çekti. Resulullah (s.a.v.):
“Onları dinleyin ve itaat edin! Onlara ancak yüklendikleri, size de yüklendikleriniz vardır” buyurdu. [1068][1068]

13- Fitneler Ortaya Çıktığında Herhalükarda müslümanların Cemaatına Devamın Vacip Olması Ve İslam Cemaatinden Ayrılmanın Haram Olması

1691- Huzeyfe İbnu'l-Yemân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“İnsanlar Resulullah (s.a.v.)'e hep hayrı sorarlardı. Ben de, bana erişmesinden korkarak hep şerri sorardım. Birgün ona:
“Ey Allah'ın resulü! Biz vaktiyle câhiliyyet ve kötülük içinde idik. Sonra Allah bize bu hayrı/islam'ı getirdi. Acaba bu hayrdan sonra bir şerr var mı?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Evet!” diye cevâp verdi. Ben:
“Bu serden sonra bir hayr'olacak mı?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Evet! Fakat bunda bir bulanıklık olacaktır!” buyurdu. Ben:
“Bu hayrın bulanıklığı nedir?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Benim sünnetimden başka yol tutan, benim yolumdan başka yolda giden bir kavim! .Onların kimini tanıyacak, kimini yadırgayacaksın!” buyurdu. Ben:

“Bu hayrdan sonra bir şerr olacak mı?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):
“Evet! Cehennemin kapılarında bazı dellâllar olacak! Cehenneme gitmek üzere kim, onlara icabet ederse o dellâllar onu oraya atarlar” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Bize onların özelliklerini anlatır mısın!” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Evet! Onlar, kavmimizden bir topluluktur ve bizim dilimizle konuşurlar!” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Bu kötü devir bana ulaşırsa nasıl hareket etmemi emredersin?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“Müslümanların cemaati ile imamlarından ayrılmazsın!” buyurdu. Ben tekrar:
“Eğer onların cemaatleri bulunmaz ve imamları yoksa o zaman ne yapayım?” dedim. Resulullah (s.a.v.):
“O takdirde bu fırkaların hepsinden uzaklaş! Velev ki bu ayrılman, bir ağacın kökünü ısırman suretiyle meşakkatli olsa bile. Artık ölüm sana erişinceye kadar sen bu ayrılık üzere bulun!” buyurdu. [1069][1069]

1692- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim itaattan çıkar ve İslam cemaatinden inanç yönünden ayrılırsa cahiliye ölümü üzerine ölür.”
“Kim körü körüne çekilmiş bir sancağın altında savaşır, sırf bu asabiyet davası için öfkelenir yada insanları bu davaya çağırır veya bu davaya yardım da bulunur ve bu yolda öldürülürse, işte böyle bir kimsenin ölümü tam bir cahiliye ölümüdür.”
“Her kim, ümmetime karşı çıkar, ümmetimin iyisini de kötüsünü de vurur, mümininden çekinmez, söz verdiği kimseye karşı sözünü yerine getirmezse işte o kimse benden değildir, ben de ondan değilim!” [1070][1070]

1693- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim em irinden/yönetici sinden hoşlanmadığı bir şey görürse direnç gösterecek durumda değilse o zaman sabretsin. Çünkü kim İslam

cemaatinden inanç yönünden bir karış ayrılıp da bu şekilde ölürse cahiliye ölümü üzerine ölmüş olur.” 1071[1071]

1694- Cündeb b. Abdullah el-Becelî (r.a)'tan rivayet ediidiğine göre, Resu-lullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kim körü körüne dikilmiş) bir sancağın altında asabiyete davet veya bir asabiyete yardım ederken öldürülürse işte o kimse cahiliye ölümü üzerine ölmüş olur.” 1072[1072]

1695- Nâfi'den rivayet edilmiştir:
“Abdullah b. Ömer, Muâviye'nin oğlu Yezid zamanında Harra vakası olup bittikten sonra Abdullah b. Mutî'nin yanına gelmişti. Abdullah b. Mutî' yanındakilere:
“Ebû Abdurrahman için bir yastık çıkarın!” dedi. Abdullah b. Ömer:
“Ben sana oturmak için gelmedim. Sana bir hadis söylemeye geldim. Ben, Resulullâh (s.a.v.)'i:
“Her kim müslüman devlet başkanına/imamına karşı itaattan bir el kadar bile ayrıhrsa kıyamet gününde Allah'a hiç bir hücceti olmadığı halde kavuşur. Her kim de boynunda bir biat olmadığı halde ölürse, câhiliyyet ölümü gibi bir ölümle ölür” buyururken işittim” dedi. 1073[1073]

Açıklama:

Harre, Medine'nin dışında Zuhre veya Vâkım civarında bir yerin adıdır. Burada hicretin 63. yılında Emevîlerin ikinci hükümdarı Yezîd zamanında kanlı bir vaka olmuş ve bu vaka, İslâm Târihi'nde bu yere nispetle “Harre Vakası” diye anılmıştır. Bu olayın mahiyeti şöyledir:
Yezîd'in işlediği çeşit çeşit fesad ve zulümler Medine'deki sahabiler tarafından bilinince, Yezîd'e karşı muhalefet hareketi başlatarak onu görevden uzaklaştırmak için Ensar'dan Abdullah b. Hanzale el-Gasîl'e biat ettiler. Bu seçimin Ensar'a üstünlük kazandırması üzerine rahatsızlık meydana getirdi ve bu rahatsızlık ancak Küreyş ile mevalisinin başına Abdullah b. Mutî'nin ve muhacirlerin başına da Ma'kil b. Sinan'ın getirilmesiyle giderildi. Böylece Abdullah b. Hanzale yerinde kaldı. Hareket hemekadar Ensarî bir karakter

taşıyorsa da Kureyş mensupları ve muhacirler buna herhangi bir zorlama olmadan katıldılar. Ali b. Hüseyin Zeynelabidin ve Muhammed b. Hanefiyye gibi ileri gelen Haşimiler iler Abdullah İbn Ömer çekimser kalmıştı. Abdullah İbn Ömer, Yezid'e verdiği biati bozamayacağını ileri sürerek olayın dışında kalmıştı. Medinelilerin bu hareketini öğrenen Abdullah İbn Zübeyr mektup yazarak onları kendisine biata çağırdı, fakat olumlu bir cevap alamadı. Bununla birlikte onların Yezid' karşı yaptığı kıyamı desteklemeye devam etti. Yalnız Medinelilerin kıyam hareketini başlatması ile Abdullah İbn Zübeyr'in hareketi arasında bir bağlantı mevcut değildir. Ortak tarafları, her iki hareketin de hilafeti verasetten şura esasına döndürmek istemeleridir.
Bunun üzerine Yezid, gerçek hedef Abdullah b. Zübeyr olacak, fakat önce Medine'deki bu hareketi söndürmek amacıyla Müslim İbn Ukbe'yi bir orduyla Medine üzerine yolladı. Bu hareket Medine'de duyulunca Muhacir ve Ensar'dan teşekkül eden bu kuvvet Harre mevkİ-sinde Şam ordusunu karşıladı. Fakat sayı ve teçhizatça çok üstün olan karşı taraf kuvvetine mukavemet edemeyip bozuldu. Abdullah b. Hanzale ile sekiz oğlu şehit edildi. Ma'kil b. Sinan ise idam ettirilmişti.
Medine'de katliam mubah kılınmış, sahabilerden birçok kimse öldürülmüş, mescide süvari hayvanları bağlamak gibi saygısızlıklardan çekin ilmemiştir. Bozgundan sonra Kureyş'li Abdullah İbn Muti', Mekke'deki Abdullah İbn Zubeyr'e katılıp Mekke'nin birinci muhasarasında onunla beraber hâzır bulunmuş ve Haccâc'm İbn Zubeyr'i muhasarasına kadar onunla beraber savaşmıştır.
Hare vakası, Emevilerin siyasi hayatları boyunca yaptıklan veliahtlık ihdası, Kerbela Vakası ve Mekke kuşatması gibi büyük hatalardan biri olarak tarihe geçmiştir.Said b. Müseyyeb, üç fitnenin ikincisi olarak Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonra Hare Vakasını göstermekte ve bu savaş sonucunda Hudeybiye ashabından hiç kimsenin kalmadığını söylemektedir. [1074][1074]

14- Müslümanların Kurulu Düzenini Dağıtan Kimsenin Durumu

1696. Arfece (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'i:
“Doğrusu benden sonra bazı şeyler olacaktır. Buna göre kim bu ümmetin kurulu düzenim dağıtmak isterse kim olursa olsun onun boynunu derhal kılıçla vurun” buyururken işittim. [1075][1075]

15- İki Halifeden Meşru Olmayanın Öldürülmesi

1697- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
[1076][1076]*“İki halifeye birden biat edileceği zaman onlardan meşru olmayan ikincisini .öldürün.”*

16- Şeriata Aykırı Hususta Hükümdarlara İtiraz Etmenin Ve İbadetleri Yaptıkları Müddetçe Onlarla Savaşmaktan Vazgeçmenin Vacip Olması

1698- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Rssulullah (s.a.v.):
“Benden sonra bazı yöneticiler/idareciler gelecek. Sizler, onların işlerinden bazısını iyi görerek ve bazısını da inkar ederek kötülüğünü kötülük tanırsa o zaman onun günahından ve cezasından uzak olur. Kim de eli ve diliyle kötülüğü değiştirmeye gücü yetmediğinden dolayı kötülüğü ancak kalbiyle inkar ederse o zaman onun kötülüğüne ortak olma günahın)dan kurtulmuş olur. Fakat kim de kötülük yapanlara kalbiyle bile olsa rıza gösterirse ve bu kötülüğü yapmakta olanlara tabi olursa o zaman hem onların işlediği günahtan ve hem de onlara ortaklık suçundan uzak olamaz” buyurdu. Sahabiler:
“Bu tür yöneticilerle savaşmayalım mı?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):
“Namaz kıldıkları müddetçe hayır!” buyurdu. [1077][1077]

17- İdarecilerin/İmamların İyileri Ve Kötüleri

1699- Avf b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.): *“İmamlarınızın/idarecilerinizin en iyisi; birbirlerinizi sevdikleriniz ve birbirlerinize dua ettiklerinizdir. İmamlarınızın/idarecilerinizin en kötüsü de; birbirinize buğzetti ki eriniz ve birbirinize lanet ettiklerinizdir”* buyurdu. Resulullah (s.a.v.)'e:
“Ey Allah'ın resulü! Onlarla kılıçla çarpışmayalım mı?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.)'de:
“Aranızda namazı dosdoğru kıldıkları müddetçe hayır! Eğer valilerimizden hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüz zaman onun yaptıklarını sevmeyin. Fakat itaatten el çekmeyin/ahdinizi bozmayın!” buyurdu. [1078][1078]

18- Savaşmak İstediği Zaman Komutanın, Askerlerden Biat Almasının Mustehab Olması Ve Ağaç Altında Yapılan Rıdvan Biati

1700- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz Hudeybiye günü bin dört yüz kişiydik. Ömer'in elinden tutmuş olduğu halde Resulullah (s.a.v.)'e biat ettik. Bu ağaç, büyük bir diken ağacıydı.
Câbir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'e; kaçmayacağımıza dair biat ettik. Ölüm üzerine ona biat etmedik” dedi. [1079][1079]

1701- Abdullah b. Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ağaç altında Peygamber (s.a.v.)'e biat eden kimseler, bin üç yüz kişi idi. Eşlem kabilesi, Muhacirlerin sekizde biriydi.” [1080][1080]

Açıklama:

Hudeybiye biatında Peygamber (s.a.vj'in yanındaki sahabenin sayısını bildiren rivayetler, görüldüğü üzere birbirinden farklıdır. Bu rivayetlerin bazısında 1400, bazısında 1500, bir rivayette ise 1300

kişi olduğu bildirilmektedir. Beyhakî, çoğu rivayetlerin 1400 olduğunu söylemiştir.
Rivayetlerin arası şöyle birleştirilmektedir: Bu biatta bulunan sahabiler, 1400 yüz küsurdur. Ancak hadisi “1400 kişi idiler” diye rivayet edenler, küsuru dikkate almamıştır. 1500 olduğunu söyleyenler de, bu küsuru hesaba katmışlardır. 1300 kişi olduğunu söyleyenler ise kaç oiduklannı iyi bîİmedikîeri için bir kısmını söylememişlerdir.

1702- Ma'kil b. Yesâr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Doğrusu Hudeybiye'de ağaç altında yapılan biat günü kendimi görmüşümdür. Peygamber (s.a.v.) insanlardan biat alıyor, ben de ağacın dallarından birisini başının üzerinden kaldırıyordum. Biz, o gün bin dört yüzü kişi idik. Ona, ölüm üzerine biat etmedik. Ona, sadece kaçmayacağımız üzerine biat ettik.” [1081][1081]

1703- Saîd İbnu'l-Müseyyeb'den rivayet edilmiştir:
“Babam, Hudeybiye'de ağaç altında Resulullah (s.a.v.)'e biat edenlerdendi. Ertesi sene hacca gittik. Fakat ağacın yerini bulamadık. Eğer size belli olmuş olsaydı o zaman siz en iyi bilensiniz.” [1082][1082]

1704- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'ın azadlısı Yezîd b. Ebi Ubeyd'den rivayet edilmiştir:
“Seleme İbnu'l-Ekva'ya:
“Hudeybiye günü Resulullah (s.a.v.)'e hangi şey üzerine biat ettiniz?” diye sordum. O da:
“Ölüm üzerine” diye cevap verdi. [1083][1083]

Açıklama:

1787 nolu Câbir rivayetinde ölüm için değil savaştan kaçmayacaklarına ve 1790 nolu Seleme rivayetinde ise ölüm üzerine biat ettikleri bildirilmektedir. Fakat bu iki rivayet arasında bir zıtlık yoktur. Çünkü ölüm üzerine yapılan biattan maksat; ölseler bile savaştan kaçmayacaklarına söz vermektir. Çünkü bir rivayette

sahabiler burada hicret ve cihâd için, başka bir rivayete göre dinleyip itaat için ve Abdullah İbn Ömer'in bir rivayetinde ise sabır için biat etmişlerdir.
Alimler, “Sabır” ile ilgili rivayetin bütün mânâları bir araya toplayıp maksadı tam olarak ifade ettiğini söylemişlerdir. Şöyle ki: Kaçmayacaklarına dair yaptıkları biatin mânâsı, ya zafer kazanıncaya yada ölünceye kadar sabretmektir. Ölüm ve cihâd üzerine yapılan biatin mânâları da sabırdır.
İslâmiyetin ilk devirlerinde on müslümanın yüz kâfir karşısında sabredip kaçmamaları vâcib idi. Yüz müslüman bin kâfire karş: durmakla mükellef idi. Sonraları bu hüküm yürürlükten kaldırılarak iki misli düşmana karşı sabretmek vâcib olmuştur.
Malikîler ile Şâfiîlerin ve cumhurun görüşü budur. Bu görüş, Abdullah İbn Abbâs'ın da görüşüdür.
İmâm Azam ile diğer bir kısım alimlere göre âyet neshedilmemiştir. [1084][1084]

1705- Abdullah İbn Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir adam, Harre vakası günlerinde Abdullah İbn Zeyd'e gelip:
“İşte şu Abdullah İbn Hanzale, insanlardan biat alıyor” dedi. Abdullah İbn Zeyd, o adama:
“Ne üzerine biat alıyor” diye sordu. O da:
“Ölüm üzerine” diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdullah İbn Zeyd:
“Hayır! Ben, Resulullah (s.a.v.)'dcn başka hiç kimseye biat etmem” dedi. [1085][1085]

Açıklama:

Abdullah İbn Hanzale ile ilgili olarak 1782 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

19- Muhacirin, Vatan Edinmek İçin Tekrar Yurduna Geri Dönmesinin Haram Olması

1706- Seleme İbnu'1-Ekva (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Seleme İbnu'1-Ekva', Haccâc'ın yanına girmişti. Haccâc, ona:

“Ey Ekva'nın oğlu! Geri mi döndün, yoksa çöle mi yerleştin?” diye sordu. Seleme İbnu'1-Ekva':
“Hayır, geri dönmedim! Fakat Resulullah (s.a.v.), bana çölde yaşamama izin verdi” diye cevap verdi. 1086[1086]

Açıklama:

Hz. Osman'ın şehit edilmesi vakasından sonra Seleme İbnu'1-Ekva', Medine'den çıkıp Rebeze'ye gitmişti. Orada evlenerek çoluk çocuk sahibi olmuş ve kırk yıl kadar orada oturmuştu. Nihayet vefatından beş-on gün önce Medine'ye gelmişti. O sırada Haccâc, Hicaz valisi olarak Medine'de ikâmet ediyor, türlü bahanelerle Hz. Peygamber'in sahâbîlerine baskı yapıyordu. Seleme çölden Medine'ye döndüğünde onu da baskı tarzında yukarıdaki soruyu sormuş ve seksen yaşındaki sahâbîye saldırganca tutum sergilemişti.
Haccâc, dış görünüşü itibariyle, bu soruyu Abdullah İbn Mes'ûd'un “Medine'ye hicret ettikden sonra çöl hayâtına dönen kişi mürtedir” diye rivayet ettiği hadise istinaden soruyordu. Bu soruyu ile; Rıdvan ağacı altında Hz. Peygamber'e üç defa biat eden, hayâtı Hz. Peygamber'in maiyetinde kahramanlık menkıbeleriyle dolu bir ihtiyar aslanın gözünü yıldırmak istiyordu.
Abdullah İbn Mes'ûd'un rivayet ettiği hadis ise Mekke fethinden önceki zamana âit idi. Fetihden sonra bunu zarurî kılan haller ortadan kalkmıştı. Bununla beraber Seleme, Hz. Peygamber'den çölde yaşama izni de almış bulunuyordu. 1087[1087]

20- Mekke'nin Fethinden Sonra İslam, Cihad Ve İyilik Üzerine Biat Edilmesi Ve "Fetihden Sonra Hicret Yoktur" Hadisi

1707- Mucâşi' b. Mes'ud es-Sülemî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Hicret üzerine biat etmek için Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmiştim. Peygamber (s.a.v.):
“Hicret, Mekke fethedildiğinden dolayı ehli için artık geçmiştir. Fakat İslam, cihad ve iyilik üzerine biat edebilirsin” buyurdu. 1088[1088]

1708- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Fetih günü yani Mekke'nin fethi günü:
“Artık hicret yoktur. Fakat cihad ve niyet var! Cihada çağrıldığınız zaman derhal gidin” buyurdu. 1089[1089]

1709- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.)'e, hicret soruldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):
“Mekke'nin fethinden sonra Mekke'den Medine'ye hicret yoktur. Fakat cihad ve niyet vardır. Cihada çağrıldığınız zaman derhal gidin” buyurdu. 1090[1090]

Açıklama:

Hadiste belirtilen “Fetih”den kasıt; Mekke'nin fethidir. Çünkü Mekke'nin fethinden önce müslüman olan herkesin, Medine'ye hicret etmesi gerekiyordu. Zira Medine'de müslümanların sayıca az olması, güçlenmelerine engel olmaktaydı. Mekke'nin fethinden sonra Arabistan'da yaşayan müşrikler, kabileler halinde İslam'a giredikleri için, artık sayı artmış ve düşman tehlikesi de çok azalmıştı. Bu durum, Medine'ye hicret gereğini de ortadan kaldırmıştı. Bu nedenle de Hz. Peygamber (s.a.v.), fetihle birlikte hicreti yasakladı. Hatta hicret şartıyla biat etmek isteyenlere;
“Artık cihad ve niyet vardır” buyurmuştur.
Şu halde hadisin anlamı; “Medine'ye hicret etme”" anlamında vatandan aynlmak, kalkmıştır. Artık cihad kastıyla vatandan ayrılmak, iyi niyetle küfür memleketinden bir başka yere kaçmak, okumak için memleketi terk etmek, fitne sırasında dinini kurtarmak gibi kasıtlarla vatanı terk etmek, Kıyamete kadar bakidir.

1710- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir bedevi/çöl halkından bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona hicreti sordu. Resulullah (s.a.v.):
“Sana yazık olur. Çünkü, hicretin konumu zordur. Senin develerin var mı?” buyurdu. Bedevi:

“Evet, var” dedi. Resulullah (s.a.v):
“Onların zekatlarını verebiliyor musun?” buyurdu. Bedevi:
“Evet, verebiliyorum” dedi. Resulullah (s.a.v.):
“Öyleyse şehrin gerisinde kalıp çalışmaya devam et. Çünkü Allah, kılpayı dahi olsa amelinden hiçbir şeyi eksik etmez” buyurdu. 1091[1091]

21- Kadınların Nasıl Biat Edecekleri Meselesi

1711- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:
“Mümin kadınlar, Resulullah (s.a.v.)'e hicret ettikleri zaman Yüce Allah'ın,
“Ey peygamber, mümin kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana bi'at ederlerse onların biatlerini ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir” 1092[1092] buyruğuyla imtihan edilifp bu suretle Peygamber'e biat edenlerdi.
Aişe sözüne devamla der ki:
“Mü'min kadınlardan bu şartı kim kabul ederse mihneti/hukuki biati kabul etmiş olurdu. Kadınlar bunu sözle ikrar ettikleri zaman Resululah (s.a.v.), onlara:
“Haydi gidin! Sizin biatinizi kabul ettim!” derdi.
“Hayır, vallahi, Resulullah (s.a.v.)in eli hiç bir kadının eline dokunmamıştır. O kadınlardan sadece sözle biat alırdı.”
Aişe der ki:
“Vallahi, Resulullah (s.a.v.) kadınlardan, Yüce Allah'ın emrettiğinden başka hiç bir şey almamış ve Resulullah (s.a.v.)'in avucu asla bir kadının avucuna dokunmamıştır. Onlardan biat aldığı zaman kendilerine sözle“Biatinizi kabul ettim!” derdi. 1093[1093]

22- Gücün Yettiği Hususlarda Dinleyip İtaat Etmek Şartıyla Biat

1712- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Biz, Resulullah (s.a.v.)'e dinleyip itaat etmek şartıyla biat ediyorduk. Bize:
“Gücünüzün yettiği hususlarda” buyururdu.” 1094[1094]

23- Ergenlik Yaşını Belirleme

1713- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.), Uhud savaşı günü beni savaşta kontrol etti. O zaman 14 yaşında idim. Savaşa katılmam hususunda bana izin vermedi. Hendek savaşı günü de beni kontrol etti. O zaman 15 yaşında idim. Savaşa katılmam hususunda bana izin verdi.
Nâfi' der ki:
“Ömer b. Abdulaziz, halife iken günün birinde onun yanına gittim.”
Ona, bu hadisi anlattım. Ömer b. Abdulaziz:
“Gerçekten bu, küçüklük ile büyüklük arasından bir sınırdır” dedi. Bunun üzerine memurlarına:
“15 yaşında olan kimseye asker aylığı bağlamalarını yazdı. Bu yaştan aşağı olanları, aile fertlerinin/çocukların yanına katın” diye yazdı. 1095[1095]

Açıklama:

Bu hadis, çocukluk döneminden çıkıp gençlik dönemine girmenin 15 yaşından olacağına delalet etmektedir.
İmam Ahmed, İmam Mâlik;
“Kureyza oğullarının erkeklerinin çocuk mu, yoksa genç mi olduğu ile ilgili etek kıllarına bakılmasına dair hükmü esas alarak etekte kıl bitmesini ergenlik çağının alameti olarak kabul etmişlerdir. Ancak İmam Ahmed, 15 yaşı; sesin kalınlaşmasını ve kızların hayız olmasını, erkek çocuklannın ihtİlam olmaya başlamasını da ergenlik alameti saymıştır. İmam Mâlik ise yaşa itibar etmemiş, ihtİlam olma ve hayız olma gibi alametleri kabul etmiştir.”
Şâfiîlere göre ise;
“Erkek çocukları 9 yaşını doldurduktan sonra ihtilam olurlarsa ergenlik çağına girmiş, kız çocukları da dokuz yaşını doldurduktan

sonra ihtilam olurlarsa ergenlik çağma girmiş saylırlar. Ama erkek çocukları ihtilam, kız çocukları hayız olmamışlarsa, 15 yaşını doldurunca, ergenlik çağına girmiş sayılırlar.”
Hanefilere göre ise, erkek çocuğun ergenlik çağına girmesi; ihtilam olması, cinsel ilişkide bulunduğu zaman kendisinden meni gelmesi yada kadını hamile bırakması iledir.
Kız çocuklarının ergenlik çağma girmesi ise; hayız olması yada hamile kalması iledir.
Eğer bunlar bulunmazsa, yaşa itibar edilir. İmam Ebu Hanîfe'ye göre, yaşın sının; erkeklerde 18, kızlarda 17'dir. Yani erkekler 18 yaşına geldikleri halde kendilerinden ergenlik alameti görülmezse artık ergenlik dönemine girmiş sayılır.
İmam Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'e göre ise, yaşın sınırı; erkek ve kızlarda 15'dir. 15 yaşını doldurunca, ergenlik çağına girmiş sayılırlar.
Ergenlik çağı, kişinin mükellef olma, yani dinin emirlerine uyup yasaklarından kaçınmak zorunda olduğu, aksi halde dünya ve ahiretteki cezaları hak ettiği çağdır. Dolayısıyla kişinin ergenlik çağını tespit, aynı zamanda had cezasını gerektiren bir suç İşlediğinde had cezasının uygulanabildiği çağı tespittir.

24- Kafirlerin Ellerine Geçeceğinden Endişe Edildiği Zaman Kafirlerin Yurduna Mushafla Yolculuk Yapmanın Yasak Olması

1714- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;
“Resulullah (s.a.v.), düşmanın eline geçer de hakaret ederler endişesiyle düşman toprağına Kur'an'la gidilmesini yasaklardı.” [1096][1096]

25- Atlar Arasında Koşu Yarışı Yapmak Ve Atları İdmana Çıkarmak

1715- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) idmanlı atlarla Hafyâ'dan başlayıp Seniyyetu'I-Vedâ'da son bulmak üzere koşu yaptırırdı. İdman görmeyen atlar

arasında ise Senİyye'den başlayıp Beni Zureyk mescidine kadar koşu yaptırdı. Abdullah İbn Ömer'de, bu atlarla yarışa katılanlar arasında vardı.” 1097[1097]

Açıklama:

Koşu atlarının antrenmanı için önce kuvvetlensin diye bol bol yem veriiir. Sonra yem ölçülü bir şekilde azaltılır. Sonra at kapalı bir yere bırakılarak vücudu bir örtüyle sarılır. Hayvan burada iyice terletilir. Teri kuruyunca, cisminde büyük bir çeviklik meydana gelir. İşte uzun mesafeli koşulara bu şekilde eğitilmiş atlar koşturulurdu.

Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür yarışlara özel metotlarla eğitilmiş atlarla, bizzat ve bilfiil katılarak bu yarışların caiz ve gerekli olduğuna işaret etmiştir. Çünkü atlar arasında yarış tertip etmek, boş bir iş olmayıp savaşlarda başarılı sonuçlar elde elmeye ve ihtiyaç sırasında faydalanmaya yönelik önemli bîr olgudur.

Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür yanşlarda, koşunun başlangıç ile bitiş yerlerini bildirmiş ve yarışçılar arasında eşitlik olmasının şart olduğuna dikkat çekmiştir.

Aynî (ö. 855/1451)'ye göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), at koşuları sonucunda; birinciye Yemen kumaşından yapılmış üç elbise, ikinciye iki elbise, üçüncüye bir elbise, dördüncüye bir dinar, beşinciye de bir dirhem, altıncıya bir gümüş vermiş ve yarışmacılara bu yarışmaların hayrlı ve mübarek geçmesi temennisinde bulunmuştur.

Hafız İbn Hacer (ö. ö. 852/1447)'in ifadesine göre; alimler, ödülsüz olarak yapılan yarışların caiz olduğunda icma etmişlerdir.

Yalnız ödül karşılığında yapılan yarışmaların caiz olabilmesi için;

1- Bu ödülün, yarışmacıların dışında kalan1 birisi tarafından konmuş olması.

2- Bu ödülü koyan kimsenin, yarışmalara bizzat katılmaması.

3- Kendisine ait bir atın da yarışmaya katılmaması gerekir.

Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; yarışmacılardan birisinin: “Sen beni geçersen sana şu kadar mükafat vereceğim. Ben geçersem, senden bir şey almayacağım” diyerek ortaya koyduğu ödülü kazanmak için yapılan müsabakalar caizdir.

iki taraftan yarışı kazanan kimsenin ödülü alması, her iki tarafın da ödül koyması şartıyla düzenlenen yarışmalar kumardır. Buna göre

kumar, yanşan kimselerin, ya tamamen kazanması yada tamamen kaybetmesiyle olur.

Seniyyetül-Veda/Veda Tepesi:

Medine'nin kenarında bulunan bir tepedir. Cahiliye Arapları yolcularıyla burada vedalaştıklan İçin oraya bu ismi vermişlerdi.

Hafya:

Medine'ye beş mil yada yedi mil ötede olan bir yerin adıdır.

Beni Zureyk Mescidi:

Hazredilerden Zureyk İbn Amir yurdundaki mescidin ismidir.
Hafyâ'dan Seniyyetü'l-Vedâ'ya kadar olan mesafe, beş mil yada altı mil bir rivayete göre ise altı yada yedi mildir. Seniyyetü'l-Vedâ'dan Beni Zureyk Mescidi mescidine kadar olan mesafe ise bir mildir.

26- Kıyamet Gunune Kadar İyiliğin Atların Alınlarında Olması

1716- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet gününe kadar atın alınlarında hayr/iyilik vardır." [1098][1098]

1717- Urve el-Bârikî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuîullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
"Kıyamet gününe kadar atın alınlarında ahirette sevab ve dünyada da ganimet olarak iyilik/hayr bağlanmıştır."[1099][1099]

1718- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bereket, atın alınlanndadır." [1100][1100]

Açıklama:

Alimler, atın alnına bağlanmış olan “Hayr” kelimesini; sevap, ganimet, izzet, makam, .îafer olarak yorumlamışlardır. Yalnız “At”, o zamanın en iyi savaş aracıdır. Bu nedenle de “Hayr”, bu çerçevede belli bir konuma oturtulmaya çalışılmıştır.
O günün savaş aracı olarak at oluyorsa, onun bu günkü karşılığı olarak nükleer, biyolojik, kimyasal ve her türlü gelişmiş silahlar olmaktadır.
müslüman kişi, sadece savaş alanında değil her alanda yeniliği kullanması ve her sahada güzel olanı elde etmesi gerekmektedir.

27- Atın Sıfatlarından Hoşa Gitmeyen Şeyler

1719- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resuîullah (s.a.v.) atların şikâl denilen sıfatını sevmezdi.[1101][1101]

Açıklama:
Şikal: Atın ayaklanndaki çapraz beyazlık halidir.

28- Cihadın Ve Allah Yolunda Gazaya Çıkmanın Fazileti

1720- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Yüce Allah kendi yolunda cihada çıkan kimseye:
“Onu evinden çıkaran kuvveti sırf benim yolumda cihad İçin, sırf bana iman için ve sırf Peygamberlerimi tasdik İçin çıkarırsa onu cennete koymaya yada nail olduğu sevab ve ganimetle içinden çıkmış olduğu evine sapasağlam geri döndürmemi ona kesin bir şekilde garanti vermişimdir” diye üzerine aldı.

Açıklama:

Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemîn ederim ki, eğer bîr yara Allah yolunda açılırsa kıyamet gününde açıldığı zamanki şeklinde gelecek, rengi kan rengi ve kokusu misk olacaktır.
Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki, eğer müslümanlara zor gelmese, Allah yolunda gaza eden bir askeri

birliğin ardından ebediyyen oturmazdım! Fakat bolluk ve genişlik bulamıyorum ki, onların hepsini bineklerde taşıtayım! Onlar da bir bolluk bulamıyorlar. Bu sebeplerden dolayı onların cihada benden geri kalmaları onlar üzerine ağır bir meşakket veriyor!
Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben, Allah yolunda gaza ederek öldürülmeyi, sonra yine gaza ederek öldürülmeyi, sonra yine gaza ederek öldürülmeyi pek arzu ederim!” [1102][1102]

1721- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Allah, kendi yolunda cihad eden kimseyi ve evinden sadece Onun yolunda cihad etmek ile Onun kelimesini tasdik etmek için çıkan kimseyi muhakkak cennetine koyacağına yada içinden çıktığı evine kazandığı sevab ve ganimetle beraber döndüreceğine kefil olmuştur.” [1103][1103]

1722- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Allah yolunda yaralanan bir kimse, ki Allah kendi rızası uğrunda yaralanan kimseyi en iyi bilendir- muhakkak kıyamet gününde yarası kan fışkırarak, rengi kan renginde ve kokusu da misk kokusu olduğu halde gelecektir.”[1104][1104]

29- Yüce Allah'ın Rızası Uğrunda Şehid Olmanın Fazileti

1723- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Ölüp de Allah katında hayr elde eden bir kimse; tekrar dünyaya dönmek ve dünya ile onun içinde bulunan her şeyin kendisinin olmasını arzu etmez. Ancak şehid bunun dışındadır. Çünkü şehid, şehidlik (makamının üstünlüğünü gördüğünden dolayı tekrar dünyaya dönüp şehid olmayı ister.” [1105][1105]

1724- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'e:

“Yüce Allah'ın rızası uğrunda cihad etmeye denk olan bir amel var mıdır?” diye soruldu. Peygamber (s.a.v.):
“Ona güç yetiremezsiniz!” buyurdu.
Bu sözü, Peygamber (s.a.v.)'e iki yada üç defa tekrar ettiler. Peygamber (s.a.v.) hepsinde de:
“Ona güç yetiremezsiniz!” buyurdu. Üçüncü defa da:
“Allah yolunda cihad eden kimsenin misali; gündüz oruç tutan, gece namaz kılan ve Allah yolunda cihad eden o mücahid kimse tekrar evine dönünceye kadar oruçtan ve namazdan hiç gevşemeyerek Allah'ın bütün ayetlerine/emirlerine itaat eden kimse gibidir” buyurdu. [1106][1106]

1725- Nu'mân İbn Bcşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in minberinin yanında idim Bir adam:
“Ben müslüman olduktan sonra hiç bir amel işlememiş olmama aldırış etmem. Yalnız hacıları sulamam müstesna!” dedi. Bir başkası:
“Ben müslüman olduktan sonra hiç bir amel işlememiş olmama aldırış etmem. Yalnız Mecid-i Haramı onarmam müstesna!” dedi. Başka biri:
“Allah yolunda cihâd etmek sizin söylediklerinizden daha faziletlidir” dedi.
Bunun üzerine Ömer, onları azarlayıp:
“Bu gün, cuma günüdür. Resulullah (s.a.v.)'in minberinin yanında seslerinizi yükseltmeyin! Fakat ben cumayı kıldığım, zaman içeriye girer, sizin ihtilâf ettiğiniz hususu ona sorarım!” dedi.
Bunun üzerine Yüce Allah,
“Siz hacıları sulamak ile Mescid-i Haramı onarmayı, Allah'a ve ahiret gününe îmân edip Allah yolunda cihâd eden kimseyle bir mi tutuyorsunuz? Onlar, Allah katında aynı olmazlar. Allah, zalimler topluluğuna hidayet vermez” [1107][1107] âyetini indirdi. [1108][1108]

30- Allah Yolunda Sabah Ve Akşam Yürüyüşünün Fazileti

1726- Enes b. Mâlik (r.a)'tar rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sabahleyin yada akşemleyin herhangi bir zamanda Allah yolunda cihad için bir defa yürüyüş, dünyadan ve dünyanın içinde bulunan her şeyden daha hayrlıdır.” 1109[1109]

1727- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:
“Kulun Allah yolunda cihad için yürüyeceği bir sabah yürüyüşü, dünyadan ve dünyadaki her şeyden daha hayrlıdır.” 1110[1110]

31- Yüce Allah'ın Cennette Mücahidler İçin Hazırladığı Dereceler

1728- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v):
“Ey Ebu Saîd! Her kim Rabb olarak Allah'a, dîn olarak İslam'a, Peygamber olarak da Muhammed'e razı olursa cennet o kimseye vâcibtir” buyurdu.
Ebû Saîd buna şaşıp:
“Ey Allah’ın resulu! Bunları bana tekrar mısın!” dedi. Resulullah (s.a.v.)’de tekrarladı. Daha sonra Resululllah (s.a.v.):
“Başka bir şey daha var ki, onunla cennete bir kul yüz derece yükseltilir. Her iki derecenin arası yer ile gök arası gibidir” buyurdu. Ebu Saîd el-Hudrî:
“Ey Allah’ın Resulü! Nedir o?” diye sordu. Resululllah (s.a.v.):
“Allah yolunda cihad, Allah yolunda cihad!” buyurdu.

32- Allah Yolunda Şehid Olan Kimsenin, Borçtan Başka Diğer Günahlarının Bağışlanması

1729- Ebu Katada (r.a.)’tan rivayet edilmiştir;
“Resululllah (s.a.v.) bir gün sahabenin arasında ayağa kalkıp onlara:
“Doğrusu Allah yolunda cihad ve Allah’ın İman, amellerinin en faziletlisidir”. Buyurdu. Bunun sahabelerden biri ayağa kalkıp;
“Ey Allah ‘ın resulü!. Ne buyurursun, ben Allah yolunda öldürülürsem günahlarım bağışlanır mı?” diye sordu. Resululllah (s.a.v.), ona:
“Evet ihlasla sabrettiğin halde saflarını ilerisine gidip geri dönmeyecek Allah yolunda öldürülürsen günahların bağışlanır.!” buyurdu. Daha sonra Resululllah (s.a.v.);
“Nasıl dediydin?” diye sordu. Adam;
“Ne buyurursun, ben Allah yolunda öldürülürsern günahlarım bağışlanır mı?” dedi. Resulullah (s.a.v):
“Evet, İhlâsla sabrettiğin halde, safların ilerisine gidip geri dönmeyerek Allah yolunda öldürülürsen günahların bağışlanır. İnsanlara olan borç müstesna! Gerçekten bunu bana Cebrail (a.s) söyledi” buyurdu. [1111][1111]
1730- Abdullah İbn Amr İbnu'l-As (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Şehidin, borç hariç bütün günahları bağışlanır.” [1112][1112]

33- Şehidlerin Ruhlarının Cennette Bulunması Ve Onların Rableri Katında Diri Olup Rızıklanmaları

1731- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir:
“Abdullah İbn Mesuda,
“Allah yolunda öldürülenleri asla ölü sanma! Bilâkis onlar, Rabbleri katında diri olup rızıklanmaktadırlar” [1113][1113] ayetinin hükmünü sorduk. Abdullah İbn Mes'ud şöyle dedi:
“Bakın buraya! Biz bunu vaktiyle Peygamber'e sorduk. O da:
“Şehitlerin ruhları, yeşil bir takım kuşların içindedirler. Onlar için Arş'ta asılmış bir çok kandiller vardır. Onlar, cennette istedikleri yere uçarlar, sonra da bu kandillere girerler. Rabbleri onlara bir bakışla bakar ve onlara:
“Bir şey arzu eder misiniz?” diye sorar. Onlar:
“Daha ne isteyelim! İşte cennette dilediğimiz yerde dolaşıyoruz!” derler. Bunu kendilerine üç defa tekrarlar. Kendilerine soru sorulmaktan vazgeçilmeyeceğini görünce:
“Rabbim! Ruhlarımızı bedenlerimize iade buyurmanı dileriz! Böylece senin yolunda bir defa daha öldürülelim!” derler.
“Nihayet Rableri, onların bir şeye ihtiyaç duymadıklarını görünce onlar bırakılırlar” buyurdu. [1114][1114]

34- Cıhad Ve Sınırda Nöbet Beklemenin Fazileti

1732- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v)'e gelip ona:

“İnsanların hangisi en faziletlidir?” diye sordu. Peygamber (sav):
“Allah yolunda, canıyla ve malıyla cihad eden kimsedir” buyurdu. Adam:
“Ondan sonra kim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v):
“Kuytulardan bir kuytuda Allah'a ibadet eden ve insanları kendi kötülüğünden uzak tutan kimsedir” buyurdu. [1115][1115]

Açıklama: Bu hadis, tenhada yalnız basma yaşamayı insanlar arasına karışmaktan evla gören alimlerin bir delilidir.
Alimlerin çoğunluğuna göre; fitneden emin olmak şartıyla insanların içinde olmak daha faziletlidir. Bu görüşte olanlar, önceki görüşte olanlara; bu hadis, fitne ve savaş zamanlanna hami edilmiştir. Yada insanlarla iyi geçinemeyen kimse hakkındadır.
Nitekim;
“İnsanların arasına katılıp da onların eziyetlerine katlanan bir müminin mükafatı, insanların arasına katılmayıp onların eziyetine katlanmaktan uzak kalan bir müminden daha fazladır” [1116][1116] şeklindeki hadis, cumhuru ulemanın görüşünü desteklemektedir.

1733- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“İnsanların en hayırlı yaşayanlarından biri; Allah yolunda atının dizginin tutup onun sırtında onu uçarcasına koşturan, düşman sesi veya düşmana hücum feryadı işittiğinde atının üzerine sıçrayıp öldürmeyi veya ölümü, umut ettiği yerlerinde arayan adamdır.
Yada o en hayrlı hayatı yaşayan; şu tepelerden bir tepenin üstünde veya şu vadilerden bir vadinin içinde küçük bir koyun sürüsünün İçinde bulunup namazını dosdoğru kılan, zekâtını veren ve eceli gelinceye kadar Rabbına ibâdet eden, insanlara hayrdan başka bir şey yapmayan kimsedir.” [1117][1117]

35- Biri Diğerini Öldürdükten Sonra İkisi De Cennete Giren İki Kimsenin Mahiyeti

1734- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v):
“Allah, biri diğerini öldüren ve ikisi de cennete giren iki kimseye güler” buyurdu. Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Nasıl!” diye sordular. Resulullah (s.a.v):
“Biri, Vüce Allah'ın rızası uğrunda savaşıp şehid edilir, sonra Allah bu müslümanı öldüren kimseye tevbe/hidayet nasip eder de o da müslüman olur. Daha sonra bu kimse, Yüce Allah'ın rızası uğrunda savaşıp şehid düşer” buyurdu. [1118][1118]

36- Bir Kafir Öldürdükten Sonra Doğru Yolu Tutan Kimse

1735- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kafir île onu öldüren kimse, ebedi olarak cehennemde bir araya gelmez.” [1119][1119]

37- Allah Yolunda Sadaka Vermenin Fazileti Ve Bunun Allah Katında Kat Kat Artırılması

1736- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, yularh bir dişi deveyle birlikte:
“Bu, Allah yolunda verilmiş bir sadakadır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):
“Bu bir deveye karşılık sana kıyamet gününde hepsi de yularlı olmak üzere yedi yüz deve vardır” buyurdu. [1120][1120]

38- Allah Yolunda Gaza Edene Binek Ve Başka Şeylerle Yardım Etmenin Ve Yokluğunda Ailesine İyilikte Bulunmanın Fazileti

1737- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v)'e gelip:
“Benim hayvanım helak oldu. Bana bir binek hayvanı ver!” dedi. Peygamber (s.a.v):
“Şu anda bende bir binek hayvanı yok!” buyurdu. Bunun üzerine bir başka adam:
“Ey Allah'ın resulü! Ben ona binek hayvanı verecek kimseyi gösteririm!” dedi.

Resulullah (s.a.v):,

“Her kim bir hayrı gösterirse ona da hayrı işleyenin sevabı gibi sevab vardır” buyurdu. [1121][1121]

1738- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Eşlem kabilesinden bir genç:

“Ey Allah'ın resulü! Ben gaza etmek istiyorum, ama yanımda gaza için hazırlık yapabileceğim bir şeyim yok” dedi. Peygamber (s.a.v):

“Filâna git! Çünkü o, savaş için hazırlık yapmıştı, fakat hastalanmıştı” buyurdu. Bunun üzerine bu genç, o adama giderek:

“Resulullah (s.a.v) sana selâm ediyor ve savaş için yaptığın hazırlığı bana vermeni söylüyor!” dedi. Bu kimse, hanımına:

“Ey filânca kadın! Savaş için yaptığını hazırlığı buna ver! Ondan hiç bir şey saklama! Allah aşkına ondan bir şey saklama ki, sana onun hakkında bereket verilsin!” dedi. [1122][1122]

Açıklama: Bu hadis, hayra yardımcı olmanın faziletine delildir. Ayrıca bir İnsan, hayr cihetlerinden birine mal sarfetmek ister de imkân bulamazsa o malı başka bir hayr cihetine sarf etmesinin müstehab olduğuna delâlet etmektedir. Adak adamadıkça mutlaka o niyet ettiği hayra sarf etmesi lâzım gelmez.

1739- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Allah yolundaki bir mücahidi donatırsa, Allah yolunda savaşmış olur. Kim de bir mücahidin ailesi hakkında hayrlı bir vekil olursa, o da Allah yolunda savaşmış olur.” [1123][1123]

Açıklama: Allah, Kur'an-ı Kerimin bir çok yerinde kafirlere karşı müslümanların mallarıyla ve canlarıyla cihad etmelerini istemektedir. Böylece hem malı ve hem de canıyla Allah yolunda savaşanları ve bu yolda şehid olanları, altından ırmaklar akan cennetlere koyacağını da haber vermiştir.

Kişinin, maddi durumu iyi ise, malını; Allah yolunda cihad eden gazilerin donatılması, silah, araç ve gereçlerin alınmasını yada müslüman gazilerin tasarrufuna verilmesi için harcayabiliyorsa, bu kişinin niyetine göre, velev ki gazaya katılmamış olsa bile gazilik sevabı yazılır. Eğer hem malını ve hem de kendi canını Allah yolunda vermeye hazır ise, bunun sevabı daha fazladır. Bunun karşılığı, Kur'an'da, cennet olarak gösterilmektedir.

Cihad, genel ifade eden bir kelime olması hasebiyle eğitim, kültür, bilim, düşünce gibi alanlarda yapılacak olan çalışmalara da aynı oranda katılmak, her müslümanın görevidir.

Mücahidin ailesini, malını ve mülkünü koruyan kimse için de, aynen bilfiil savaşa katılan bir mücahid gibi sevap verilir.

1740- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v), Lehyân b. Huzeyl oğullan kabilesine bir askeri birlik gönderip onlara:

“Her iki kişiden biri düşmana doğru atılsın. Alacakları sevabları aralarında ortaktır” buyurdu. [1124][1124]

Açıklama: Hicretin 4. yılında Beni Lehyân, Rı'1-zekvân ve Usayya kabileleri, Hz. Peygamber (s.a.v)', kendileri için dini bilen kimseler ile onlara yardımcı olacak kimseler istemişlerdi. Gönderilince de onları Bi'r-i Maûne'de şehid etmişlerdi.

Hz. Peygamber (s.a.v), onların öçlerini almak üzere, Lehyân oğullannı bulup onlara ansızın baskın yapmayı tasarladı. Bunun için hemen sefere hazırlanmalarını ashabına emretti. İşte bu sefer esnasında, Hz. Peygamber (s.a.v) her evde bulunan iki erkekten birinin veya her kabiledeki erkeklerin yansının harbe çıkıp diğerlerinin evde kalmasını emretmiş ve evde kalanlann mücâhidierin ailesine bakmakta kendilerini aratmamaları ve onlara hayırlı bir vekil olmaları halinde onlann cihadından hasıl olan sevabın yarısına nail olacaklarını ifade buyurmuştur.

39- Mücahidlerin Kadınlarına Hürmet Ve Kadınları Hususunda Mücahidlere Hainlik Yapanların Günahı

1741- Büreyde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Geride kalan kimseler üzerine, mücâhidierin kadınlarına saygı gösterme görevi; annelerine yapacakları saygı görevi gibidir. Geride kalanlardan herhangi bir kimse, mücahidlerden birine ailesi hususunda işlerini görmek ve yardım etmek üzere ona vekil olup da mücahidin ailesi hususunda mücahide hainlik ederse o hain kimse kıyamet gününde muhakkak yakalanıp hainlik ettiği mücahid onun amelinden istediğini alacaktır. Mücahidin, o hainlik eden kimsenin sevablarından hiçbir şey bırakacağını mı zannediyorsunuz?” [1125][1125]

40- Mazeretli Olan Kimselerden Cihad Farzının Düşmesi

1742- Berâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Yüce Allah'ın
“Müminlerden, Allah yolunda cihad edenler ile oldukları yerde oturup duranlar bir değildir” 1126[1126] ayeti indiği zaman, Resulullah (s.a.v) kürek kemiği getirip ayeti yazmasını Zeyd'e emretti. Bu sırada Abdullah İbn Ümmü Mektûm, Resulullah (s.a.v)'e gözünün körlüğünü şikayet etti. Bunun üzerine;
“Müminlerden, Allah yolunda cihad edenler ile oldukları yerde oturup duranlar bir değildir. Ancak özürlüler hariç” 1127[1127] ayeti indi. 1128[1128]

41- Şehidin Cennete Girmesinin Kesin Olması

1743- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Uhud savaşı günü bir adam:
“Ey Allah'ın resulü! Ben öldürülürsem nerede olurum?” diye sordu. Resulullah (s.a.v):
“Cennette” diye cevap verdi.
Bunun üzerine adam, elinde bulunan hurmaları attı. Sonra öldürülünceye kadar çarpıştı. 1129[1129]
1744- Berâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Ensar'm bir kabilesi olan Nebît oğullarından bir adam Resulullah'ın yanına gelip ona:
“Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin de Allah'ın kulu ve resulü olduğuna şahitlik ederim” dedi. Sonra savaş alanına doğru ilerleyip öldürülünceye kadar savaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):
“Bu adam, az amel işledi, fakat çok mükafat kazandı!” buyurdu. 1130[1130]
1745- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v), Büseyse'yi, Ebû Süfyân'ın kervanının ne yaptığını görmek için casus olarak gönderdi. Daha sonra Büseyse, evde, ben ve Resulullah (s.a.v)'den başka hiçkimse yokken yanımıza geldi.
Râvî:
“Kadınlarından birini istisna edip etmediğini bilmiyorum” dedi. Peygamber (s.a.v)'e gördüğünü anlattı. Daha sonra Resulullah (s.a.v) dışarı çıkarak konuştu ve:
“Bizim bir isteğimiz var! Kimin hazır hayvanı varsa hemen bizimle birlikte binsin!” buyurdu.
Bunun üzerine bazı kimseler, Medine'nin yukarısında bulunan binek hayvanlarını almak için ondan izin istemeye başladılar. Fakat Resulullah (s.a.v);
“Hayır. Sadece hayvanı hazır olan kimse binecek!” buyurdu.
Daha sonra Resulullah (s.a.v) ile sahabileri, yola koyuldular. Müşriklerden önce Bedr'e vardılar. Müşrikler de geldi. Resulullah (s.a.v):
“Ben, başında olmadıkça sakın sizden hiç bir kimse bir şeye ilerlemesin!” buyurdu. Derken müşrikler yaklaştı. Resulullah (s.a.v)'de:
“Kalkın! Genişliği, gökler ile yer kadar olan cennete!” buyurdu. Umeyr b. Humâm el-Ensârî:
“Ey Allah'ın resulü! Genişliği, gökler ile yer kadar olan cennet öyle mi?” dedi. Resulullah (s.a.v):
“Evet!” buyurdu. Umeyr:
“Hele hele!'” dedi. Resulullah (s.a.v):
“Seni hele hele demeye sevkeden şey de nedir?” diye sordu. Umeyr:
“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Cennet ehlinden olmamı ümîd etmekten başka bir şey yok” dedi. Resulullah (s.a.v):
“Öyleyse sen onun ehlindensin!” buyurdu. Bunun üzerine Umeyr torbasından birkaç hurma çıkararak onlardan yemeye başladı. Sonra da:
“Eğer ben bu hurmalarımı yiyinceye kadar yaşarsam bu gerçekten uzun bir hayâttır! Hemen elindeki hurmaları attı. Sonra öldürülünceye kadar müşriklerle savaştı.” 1131[1131]
Açıklama: Burada sözkonusu edilen casusluk, Kureyş'in kadın-erkek herkesten büyük sermayeler toplayarak Şam'a gönderdikleri büyük ticâret kervanı ile ilgilidir. Hz. Peygamber (s.a.v), Kureyşlilerin harp hazırlıkları İçin işlerine yarayacağı bu kervanla ilgilenmiş, dönüşünde onu gözetleyip hakkında bilgi toplamak üzere Büseyse'yi casus olarak görevlendirmişti. Bu durum düşmanın harp planlannı öğrenmek için casus kullanmanın meşruiyetine delâlet etmektedir.
Harpte düşman hakkında iyice bilgi toplama ve tam bir haber alma, bunun yanında kendi maksat ve niyetlerini ondan saklama veya karşı casusluk, Hz. Peygamber'in takibettiği önemli bir umdedir.

1746- Abdullah b. Kays'tan rivayet edilmiştir:
“Babamı, düşman karşısında şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v):
“Doğrusu cennet kapıları, kılıçların gölgeleri altındadır” buyurdu. Bunun üzerinde üstü başı iyi olmayan bir adam ayağa kalkıp:
Ey Ebu Musa! Sen bunu Resuîullah (s.a.v) söylerken bizzat işittin mi?” diye sordu. O da:
“Evet, işittim” dedi.
Sonra o adam, arkadaşlarına dönüp:
“Sizlere selam eylerim!” dedi. Sonra kılıcının kınını kırıp attı. Sonra da kılıcıyla düşmana doğru yürüdü. Kılıcıyla vura vura, nihayet şehit oldu. [1132][1132]
1747- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
Bazı insanlar, Peygamber (s.a.v)'e gelip;
“Bize, Kur'ân ve sünneti öğretecek adamlar gönder” dediler.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v), onlara, Ensar'dan yetmiş kişiyi gönderdi Bunlara, Kurrâ' denilirdi. İçlerinde dayım Haram b. Milhan da vardı.
Bunlar, Kur'ân okurlar, ge.celeri birbirlerine ders okurlar ve ilim öğrenirlerdi. Gündüzleri de su getirirler ve bu suyu mescide korlardı. Bazen de odun toplarlar ve bunu satarlardı. Bunun bedeliyle, Suffa halkına ve fakirlere yiyecek satıa alırlardı. İşte Peygamber (s.a.v), bu kimseleri, onlara gönderdi. Onlar, bunlar daha yerlerine varmadan önlerine çıkarak bunları haince öldürdüler. Bunlar:
“Allahım! Bizden Peygamberimize ilet kî, biz sana kavuştuk ve Senden razı olduk. Sen de bizden razı oldun” dediler.
Bir adam, Enes'in dayısı Haram b. Milhan'a arkasından gelerek ona mızrağı sapladı, öyle ki mızrağı onun göğsünden çıkardı. Bunun üzerine Haram b. Milhan:
“Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki, ben kazandım” diye haykırdı. Resulullah (s.a.v)'de, sahabilerine:
“Şüphesiz ki din kardeşleriniz şehit edildiler. Hem de şunu söylediler:
“Allahım! Bizden Peygamberimize ilet ki, biz sana kavuştuk ve Senden razı olduk. Sen de bizden razı oldun” buyurdu. [1133][1133]
Açıklama: Bu olay, “Bir-i Maûne” vakası diye anılır. Bu olay, hicretin 4. yılında olmuştur.
1748- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bana, kendi adı verilen amcam Enes b. Nadr Resulullah (s.a.v)'le birlikte Bedir'de bulunamamıştı. Bu ona ağır gelmiş. Bunun üzerine Enes b. Nadr:
“Resulullah (s.a.v)'in bulunduğu ilk savaşta bulunmadım. Allah bana bundan sonra Resulullah (s.a.v)'le birlikte bir savaş gösterirse işte ne yaptığımı Allah görecektir” dedi.
Başkasını söylemekten çekindi. Sonra Resulullah (s.a.v)'le birlikte Uhud gününde bulundu. Karşısına Ensar'dan Evs kabilesinin reisi) Sa'd b. Muaz çıktı. Enes b. Nadr, ona:
“Ey Ebu Amr! Nereye? Ah şu cennetin kokusu! Onu, Uhud'un yanında buluyorum” dedi. Arkasından kafirlerle savaştı. Nihayet şehit edildi. Vücudunda kılıç darbesi, mızrak yarası ve ok saplaması dahil olmak üzere seksen küsur yara bulundu. Kız kardeşi halam Rubeyyî' bint. Nadr:
“Kardeşimi ancak parmak uçlarından tanıyabildim!” dedi.
Bunun üzerine,
“Müminlerden öyle adamlar var ki, Allah'a verdikleri sözde sâdık kaldılar. Onlardan bazısı vefat etti, bazısı da sırasını bekliyor. Onlar hiçbir şekilde verdikleri sözleri değiştirmediler” [1134][1134] ayeti onun gibi kimseler hakkında indi.
Sahabiler, bu âyetin, onun ile arkadaşları hakkında indiğini biliyorlardı. [1135][1135]
Açıklama: İbn Battal ve başkaları, *“Cennetin kokusunu Uhud'un yanında buluyorum”* sözü hakkında şöyle demişlerdir: “Bu sözün hakikat olması muhtemeldir. Enes b. Nadr, hakîkaten cennetin kokusunu duymuştur. Yada güzel bir koku hissetmiş de onu cennet kokusu diye anmıştır. Şehidler için hazırlanan cenneti gözünün önüne getirerek onun burada savaş meydanında olduğunu düşünmüş olması da caizdir. Bu takdirde mânâ şöyle olur:
“Ben pekâlâ biliyorum ki, cennet bu yerde kazanılır. Bundan dolayı ona can atıyorum.”
Enes'in tanınmaz hale gelmesi, aldığı seksen küsur yaradan ve müşrikler tarafından ağzı, burnu ve diğer organları kesildiğîndendir.

42- Allah'ın Kelimesinin Yüce Olması İçin Savaşan Kimsenin Allah Yolunda Olması

1749- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir bedevi/çöl halkından kimse, Peygamber (s.a.v)'e gelip:
“Ey Allah'ın resulü! Adam var ganimet elde etmek için çarpışıyor. Adam var anılmak için savaşıyor ve adam var kahramanlıktaki) derecesi/yeri görülsün diye çarpışıyor. Bunların hangisi Allah yolundadır” diye sordu. Resulullah (s.a.v):
“Kim Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye çarpışırsa işte o kimse Allah yoludadır” buyurdu.[1136][1136]
Allah'ın kelimesi'nden maksat; “La ilahe illallah”dır. Bu kelime-i tevhidi yaymak, ulaştırmak ve her tarafa hakim kılmak için savaşan kimseler, Allah yolunda savaşmış olurlar. Bunun dışında herhangi bir maksatla savaşa çıkan kimselerin ise Allah yolunda savaşmış olmalarından bahsedilemez.

43- Riya Ve Şöhret İçin Çarpışan Kimsenin Cehennemi Hak Etmesi

1750- Süleyman b. Yesâr'dan rivayet edilmiştir:
“İnsanlar, Ebû Hüreyre'nin yanından dağıldılar. Bunun üzerine şamlıların nâmı, Ebu Hureyre'ye:
“Tamam!” dedi. Sonra da ben, Resulullah (s.a.v)'i şöyle buyururken işittim.
“Kıyamet gününde aleyhinde ilk hüküm verilecek olan kimseler şunlardır;
1- Şehîd edilen kimse. Bu kimse, Allah'ın huzuruna getirilir.
“Senin uğrunda çarpıştım.Nihayet şehîd edildim” der. Yüce Allah, ona:
Yalan söyledin! Fakat sen kendine 'cesur denilmesi' için çarpıştın. Gerçekten cesur denildi de' buyuracak.
Sonra onun hakkında emir verilir, bu kimse yüz üstü sürüklenir, nihayet cehenneme atılır.
2- Sonra hesabı ilk görülecek diğer birisi de, ilim öğrenmiş, öğrendiğini başkalarına öğretmiş ve Kur'an okumuş olan kimsedir. Bu da, Allah'ın huzuruna getirilir. Allah, ona, kendisine verdiği nimetlerini anlatır. O da, onları tanır. Allah, ona:
“Bu nimetlere karşı ne amel yaptın?” diye sorar. Adam:
“İlim öğrendim ve öğrendiklerimi başkalarına öğrettim. Senin rızân için Kur'ân'ı da okudum” der. Yüce Allah, ona:
“Yalan söyledin! Fakat sen ilmi, “O âlimdir” denilmesi için bu ilmi öğrendin. Kur'ân'ı da, “O kâri/okuyan kimse” denilsin diye okudun. Gerçekten senin hakkında dünyada bu denildi de!” buyuracak.
Sonra onun hakkında emir verilir, bu kimse yüz üstü sürüklenir, nihayet cehenneme atılır.
3- Yine hesabı ilk görülecek diğer birisi de, Allah'ın, kendisine nimetleri bolca verdiği ve kendisine malın her çeşidinden ihsan ettiği kimsedir. Bu da, Allah'ın huzuruna getirilir. Allah, ona, verdiği nimetlerini anlatır. O da o nimetleri tanır. Allah, ona:
“Bu nimetler karşılığında ne amel yaptın?” diye sorar. Adam:
“Uğrunda mal sarf edilmesini dilediğin hiç bir yol bırakmayıp bu malları bütün bu yollarda senin İçin harcadım!” der. Yüce Allah:
“Yalan söyledin! Fakat sen, “O cömerttir” denilmesi için bu malı buralarda harcadın. Gerçekten senin hakkında dünyada bu denildi de!” buyuracak.
Sonra onun hakkında emir verilir, bu kimse yüz üstü sürüklenir, nihayet cehenneme atılır. [1137][1137]
Riya: İş, söz ve davranışlarda gösterişe yer verme; bir İyiliği veya salih bir ameli Allah'ın rızasını kazanmak niyetiyle değil, insanların beğenisi için yapma. Bu davranışta bulunan kimseye riyakâr veya müraî denir.
Riya, insanlar arasında manevî nüfuz, şan ve şöhret, maddî çıkar sağlamak için yapılır. Dünyaya âit bu tür maddî ve manevî çıkarları elde etmek için, dinin insanlar tarafından kutsal değerlere karşı beslenen bağlılık ve hürmet duygularının âlet edilmesi, riyanın en kötü şeklidir. Bu tür davranışlar, hilekârlık ve yalancılıktır. İnsan şeref ve haysiyetine hakarettir.
Riyanın her çeşidi ahlaksızlık olduğu halde, ibadetlerde riyakâr olmak çok daha büyük bir ahlâksızlıktır. Çünkü ibadet, Allah için yapılır. Allah'ın rızası dışında bir amaçla; gösteriş olarak ibadet yapmak, Allah nzasını ortadan kaldırır. Gösteriş için ve bir çıkar düşüncesiyle Kur'ân okumak, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, sadaka vermek, ibadetleri boşa çıkarır.

44- Gaza Edip Ganimet Alan Ve Almayan Kimsenin Sevab Miktarı

1751- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Allah yolunda gaza ganimet elde eden bir ordu, ahirette alacağı ecirlerinin üçte ikisini dünyada peşin almış olurlar ve kendilerine üçte bir ecir kalmış olur. Eğer ganimet elde edememişlerse onların ecirleri ahirette kendilerine tam olarak verilir.” [1138][1138]

Açıklama: Bu hadiste, savaşa katılıp da savaştan ganimet elde ederek sağ-salim yurtlarına dönen mücâhidlerin, ahirette ellerine geçecek olan cihad sevabının üçte ikisini dünyada iken peşin olarak almış olacaklarını, savaştan bir ganimet elde etmeden dönen veyahut da yurduna dönemeden savaş meydanında can veren mücâhidlerin ise, bu cihadlannın sevabını ahirette tüm olarak alacaklannı ifade etmektedir.

45- Amellerin Niyetlere Göre Olması Hükmüne, Gaza Ve Diğer Amellerin De Girmesi

1752- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Ameller, niyete göre değerlendirilir. Herkese ancak niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti, Allah'a ve Resulüne ise, onun hicreti Allah ve Resulünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeyedir.”[1139][1139]

Açıklama: Kişinin yaptığı işler, niyete göre değer kazanır. Bu durum Allah katında da, kulun yanında da böyledir. Aynı eylemi yapan iki ayrı kişi, niyetlerinde ki farklılık sebebiyle birbirine zıt karşılık görebilirler. Çünkü şer! hükümler ve dinî sorunmluluklar, iki esas üzerine kuruludur:
a- Organlarla yapılan ameller, işler, hareketler ve davranışlar.”
b- Kalbin bir şeye yönelmesi, onu kastetmesi, o şeye varması, onu kabullenmesi şeklindeki kalbî ameller
Bu sebeple bütün amellerin değer kazanması, ilk önce içimizdeki gizli niyetlere, İkinci olarak ta organların görünürdeki fiil ve hareketlerine dayanmaktadır.
Niyet Hadisi; kişinin yapmış olduğu hareketin değeri ancak niyetine bağlıdır. Herkesin sevap ve cezası, niyet ettiği iyilik ve kötülükten ibarettir. O halde her çeşit hareketimiz üzerinde niyetin büyük bir önemi vardır.
Bütün ameller, değerini, niyete göre kazandığı için, İslam alimleri, eserlerini, bu hadisle başlatmayı genellikle adet edinmişlerdir.

46- Yüce Allah'ın Yolunda Şehitliği İstemenin Müste-Hab Olması

1753- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Kim şehit olmayı canı gönülden isterse, kendisine bir musibet isabet etmese de ona şehitlik sevabı verilir.” [1140][1140]
1754- Sehl b. Huneyf (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Kim canı gönülden şehit olmayı Allah'tan isterse Allah o kimseyi, velev ki döşeğinde ölsün, şehitlerin derecelerine ulaştırır. [1141][1141]

47- Gaza Etmeden Ve Kendi Kendine Gazadan Bahsetmeden Ölen Kimsenin Yerilmesi

1755- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Bir kimse gaza etmeden ve gaza etmeyi gönlünden geçirmeden ölecek olursa münafıklığın bir şubesi üzerine ölür.” [1142][1142]

48- Gazadan Kendisini Hastalık Veya Başka Bir Özür Men Eden Kimsenin Sevabı

1756- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Bir gazada Peygamber (s.a.v)'le birlikte idik. Derken:
“Gerçekten Medine'de Öyle kimseler var kî, siz bir yolda yürür veya bir vadiyi geçersiniz onlar muhakkak sizinle beraberdirler. Çünkü onları seferde bulunmaktan ancak hastalık alıkoymuştur” buyurdu. [1143][1143]

49- Denizde Gaza Etmenin Fazileti

1757- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resululİah (s.a.v), Ümmü Haram bint. Milhan'm yanma girer, o da ona yemek ikram ederdi. Ümmü Haram, Ubade b. Sabit'in nikâhı altında idi. Resulullah (s.a.v) bir gün yine onun yanına girmişti. O da ona yemek ikram etmiş, sonra da Resulullah (s.a.v)'in başını taramaya oturmuştu. Derken Resulullah (s.a.v) uyudu. Sonra gülerek uyandı.
Ümmü Haram der ki: Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Seni güldüren şey de nedir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v):
“Ümmetimden bazı insanlar, bana Alİah yolunda gaza ederlerken arz olundular. Şu denizin enginine tahtlar üzerinde krallar olarak yada tahtlar üzerinde krallar gibi binip gidiyorlar” buyurdu. Ravi, bu iki cümleden hangisini söylediğinde şüphe etmiştir.
Ümmü Haram der ki: Bunun üzerine ben:
“Ey Allah'ın resulü! Allah'a dua et de beai onlardan eylesin” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.y), Ümmü Haram'ın onlar içerisinde olması için dua etti. Sonra başını yastığa koyarak uyudu. Sonra tekrar gülerek uyandı.
Ümmü Haram der ki: Ben yine ona:
“Ey Allah'ın resulü! Seni güldüren şey de nedir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v), birinci defada dediği gibi:
“Ümmetimden bazı İnsanlar, bana Allah yolunda gaza ederlerken arz olundular” buyurdu. Ben:
“Ey Allah'ın resulü! Allah'a dua et de beni onlardan eylesin” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):
“Sen evvelkilerdensin!” buyurdu.
Sonra Ümmü Haram bint. Milhân, Muaviye zamanında gemiye binmiş ve denizden çıktığı anda hayvanından düşerek vefat etmiştir. [1144][1144]
Açıklama: Bazıları, Ümmü Haram bint. Milhân'ın, Resulullah (s.a.v)'in süt halalarından birisi olduğunu söylemiş, bazıları da babası yada dedesi ciheliyle halası olduğunu söylemiş, bazıları da bunların hangisi olursa olsun Ümmü Haram bint. Milhân Resulullah (s.a.v)'in mahremidir demiştir.
Alimler, Ümmü Haram bint. Milhân'ın şehit düştüğü bu gazanın ne zaman yapıldığında ihtilaf etmişlerdir. Buradaki rivayette Muaviye zamanında yapıldığı görülüyorsa da, Kadı lyaz, çoğu siyer alimlerinin görüşlerine göre bunun Hz. Osman zamanında yapıldığını söylemektedir.
Ümmü Haram bint. Milhân, kocasıyla birlikte Kıbrıs'a gitmiş, orada hayvanından düşerek vefat ziyaret edilmektedir. . , .

50- Allah Rızası Uğrunda Sınırda Nöbet Beklemenin Fazileti

1758- Selmân (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v)'i:
“Bir gün ve bir gece Allah rızası uğrunda sınırda nöbet beklemek, bir ay tutulan nafile oruç ile teravinden daha hayrhdır. Eğer bu kimse nöbet beklerken ölürse dünyada iken yaptığı ameli üzerine cereyan eder ve rızkı da üzerine gönderilir. Fettandan da emin olur”' buyururken işittim” dedi.” [1145][1145]

51- Şehitlerin Kısımları

1759- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Bir ara bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı bulup onu yolun kenarına attı. Bunun üzerine Allah, onun bu davranışını kabul buyurup günahlarını bağışladı.”
Sonra Resulullah (s.a.v):
“Şehitler, beş kısımdır:
1- *Vebadan ölen,*
2- *ishalden ölen,*
3- *Boğulmaktan ölen,*
4- *Yıkıntı altında ölen,*
5- *Yüce Allah'ın rızası uğrunda şehit olan kimseler”* buyurdu. [1146][1146]
1760- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v), sahabilere:
“İçinizde kimleri şehîd sayıyorsunuz?” diye sordu. Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Kim Allah yolanda öldürülürse o şehittir” dediler. Resulullah (s.a.v):
“O halde ümmetimin şehitleri gerçekten pek azdır” buyurdu. Sahabiler:
“Ey Allah'ın resulü! Öyleyse kimler şehittir?” diye sordular. Resulullah (s.a.v):

“Kim Allah yolunda öldürülürse o şehiddir.Kim Allah yolunda ölürse o da şehittir. Kim vebadan ölürse o da şehittir. Kim ishalden ölürse o da şehittir” buyurdu.
İbn Miksem der ki:
“Baban üzerine şehadet ederim ki, bu hadiste, Resulullah (s.a.v):
“Boğulan da şehiddir” buyurdu.[1147][1147]
1761- Hafsa bint. Şîrîn'den rivayet edilmiştir: “Enes b. Mâlik, bana:
“Yahya b. Ebi Amre neden öldü?” diye sordu. Ben de:
“Vebadan öldü” dedim.
Enes b. Mâlik der ki: Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):
“Veba, her müslüman için şehitliktir” buyurdu. [1148][1148]
Açıklama: Şehit: Allah yolunda canını veren kimseye şehid denir çoğulu şühedâ. Böyle bir kişiye şehid denilmesinin ne anlama geldiği konusundaki görüşlerden bazıları şunlardır: “Böyle bir kişiye şehid denilmiştir; çünkü bu kişinin cennete gireceğine şahitlik edilmiştir. Böyle bir kişiye şehid denilmiştir; çünkü ölümü anında birtakım rahmet melekleri hazır bulunmuştur. Böyle bir kişiye şehid denilmiştir; çünkü kendisi Cenâb-ı Allah'ın manevî huzurunda hazır olarak rızıklanacaktır.
Şehidlik, Muhammed ümmetine tahsis edilmiş üstün bir paye, büyük bir mertebedir. Kur'an'da *“Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyin! Onlar diridirler, fakat sîz farketmiyorsunuz”* [1149][1149] ve *“Allah yolunda öldürülenleri ölü sanmayın.” Onlar diridirler. Rableri katından nzıktandırılmaktadırlar.”* [1150][1150] buyurulmustur. Peygamberimiz de bir hadislerinde;
“Şehid cennettedir” buyurmuş [1151][1151] başka bir hadiste de
“Allah katında hayrlı bir mertebede iken ölmüş kullar içinde, dünya içindekilerle birlikte kendisine verilecek olsa bile, şehidden başka hiçbir kimse yeniden dünyaya gelmek istemez. Çünkü şehtdler, şehîdliğin ne denli üstün bir mertebe olduğunu görmüş oldukları için, dünyaya dönüp yeniden bir kere daha şehid olrnak için can atarlar” [1152][1152] diyerek âhirette verilen üstün mertebe yanında şehâdet şerbetini içmenin, şehidliği tatmanın da ayrı bir zevki bulunduğunu ifade etmiş olmaktadır. İslâm dininde şehidlik yüksek bir mertebe olarak kabul edildiği ve Allah yolunda öldürülenler şehidlik pâyesiyle taltif edildiği için, müslümanlar açısından Allah yolunda ölmek sevimli ve gönülden istenen bir iş haline gelmiştir.
Birçok hadiste hangi durumda bir müslümanın şehid olacağı konusuna açıklık getirilmiştir. Bir hadiste, canı, malı ve namusu uğruna ölen kişinin şehid olacağı biİdirilmiştir. Korunması dinin amaçlan arasında yer alan can, mal ve namus uğruna ölmenin şehid olarak nitelendirilmesi, bu hususlara dinimizde ne kadar önem verildiğini de göstermektedir.
İslâm hukukçuları ilgili hadislerden yola çıkarak dünyevî ve uhrevî hükümler bakımından şehidleri üç kısımda değerlendirmişlerdir.
1- Hem dünya hem âhİret hükümleri bakımından şehid sayılanlar; Bunlar AlÍah yolunda savaşırken öldürülen kişilerdir. Kâmil mânada şehid bunlardır ve bunlara “Hükmî şehid” denilir. Bu tür şehidler yıkanmaksızın, kanlı elbiseleriyle defnedilir, elbiseleri onlann kefeni yerine geçer. Üzerindeki silâh ve başka ağırlıklar alındıktan sonra cenaze namazı kılınarak defnedilir. Diğer üç mezhebe göre, şehİdlerin yıkanmasına gerek olmadığı gibi üzerlerine cenaze namazı kılınmasına da gerek görülmemesi, yine şehidin elde etmiş olduğu yüksek paye ile ilgilidir.
2- Sadece dünya hükümleri bakımından şehid sayılanlar: Kalbinde nifak bulunmakla yani münafık olmakla birlikte, dış görünüşü itibariyle müslüman olduğuna hükmedilen ve müslümanların saflarında bulunduğu sırada düşman tarafından öldürülen kişiSer bu grupta yer alır. Bunlar dünyada yapılacak işler bakımından şehid muamelesi görürler.
3- Sadece âhiret hükümleri bakımından şehid sayılanlar: Allah yolunda savaşırken aldığı bir yaradan dolayı o anda değil de, daha sonra ölen kişiler bu grupta yer alırlar.
Ayrıca hadislerde şehid oldukları bildirilmekte olan, yanlışlıkla veya haksız yere öldürülen kişi, yangında, denizde veya göçük altında can veren kişiler; veba, kolera, sıtma gibi yaygın ve Önlenmesi zor hastalıklar sebebiyle ölenler, ilim tahsili yolunda, helâl kazanç uğrunda, gerek kendisinin gerekse, -isterse gayri müslim olsun- başkalarının can, mal ve namusları uğrunda ölenler, loğusa iken ölen ve cuma gecesinde ölen kimseler de bu grupta yer alan şehidlerdir.
Kur'an'da;

“Allah'a ve elçisine itaat eden kimseler; Allah'ın nimetine mazhar olmuş bulunan peygamberler, siddlklar, şehidler ve iyi/sâlih kullar ile birlikte bulunacaklardır” [1153][1153] buyurularak, şehidlerin Allah katındaki itibarına işaret edildikten sonra Allah ve Resulü'ne itaat eden, yani İslâm dininin getirdiği hükümlere boyun eğen kimsenin de aynı şekilde iyi muamele göreceği belirtilir. Hz. Peygamber de;
“Kim şehid olmayı içtenlikle dilerse, Allah onu şehidlerin menzilesine ulaştırır, bu kişi isterse yatağında ölmüş olsun” [1154][1154] buyurarak müslümanm iyi niyef ve samimi arzusunun bile Allah katında üstün bir değere sahip olduğunu belirtmiştir. [1155][1155]

52- Atıcılığın Fazileti, Atacılığa Teşvik Ve Atıcılığı Öğrenip De Sonradan Atıcılığı Unutan Kimsenin Yerilmesi

1762- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
Resulullah (s.a.v)'i minber üzerinde:
“Onlar için gücünüzün yetebildiğî kadar kuvvet hazırlayın” [1156][1156] *ayetini okuyarak Dikkat edin ki! Kuvvet, atıcılıktır. Dikkat edin ki! Kuvvet, atıcılıktır. Dikkat edin ki! Kuvvet, atıcılıktır”* buyururken işittim. [1157][1157]
1763- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v)'i:
“Gelecekte sizlere bir çok memleketler fethol una çaktır ve Allah sizlere kifayet edecektir/düşmanlara karşı sizi koruyacaktır. Bunlar olunca, sakın sizden birisi oklarıyla oynamaktan/talim yapmaktam aciz kalmasın” buyururken işittim. [1158][1158]
1764- Abdurrahman b. Şimâse'den rivayet edilmiştir: “Fukeym el-Lahmî, Ukbe b. Amir'e:
Sen yaşlı bir adam olduğun halde ok atmak suretiyle şu iki hedef arasında gidip geliyorsun. “Bu sana zor gelir” dedi. Ukbe:
“Bununla ilgili Resulullah (s.a.v)'den işittiğim bir söz olmasaydı, ben buna katlanmazdım” dedi.
Hadisin ravisi Haris der ki: Bunun üzerine Abdurrahman b, Şimâse'ye:
“O söz neydi?” diye sordum. O da:
“Peygamber (s.a.v):
“Kim atıcılığı öğrenip de sonra onu terk ederse bizden değildir yada muhakkak isyan etmiştir” buyurdu” dedi. [1159][1159]

53- Peygamber (s.a.v.)’in Ümmetinden Bir Topluluğun Hakka Yardım Etmekte Devam Etmeleri Ve Onlara Muhalefet Edenlerin Onlara Zarar Verecek Olamamaları

1765- Sevbân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Ümmetimden bir topluluk, hak üzerinde galip gelmeye devam edecektir. Onlar hak üzerinde hep böyle sebat edip durdukları müddetçe ta Allah'ın emri onlara gelinceye kadar muhalif olanlar onlara zarar zarar veremeyecektir.” [1160][1160]
1766- Muğîre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v)'i:
“Ümmetimden bir topluluk, insanlara galip gelmeye devam edecektir. Onlar, bu galip gelme halinde bulunurlarken Allah'ın emri onlara gelecektir” buyururken işittim. [1161][1161]
1767- Câbir b. Semure (r.a)'tan. rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
“Bu din, daima ayakta durmaya devam edecekir. müslümannlaradan bir topluluk, kıyamet kopuncaya kadar bu din uğrunda savaş(maya devam etmekten asla vazgeçmeyecektir.” [1162][1162]
1768- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v)'i:
“Ümmetimden bir topluluk, hak uğrunda savaşarak kıyamet gününe kadar galip gelmeye devam edecektir” buyururken işittim. [1163][1163]
1769- Muâviye (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Muâviye minberde Resulullah (s.a.v)'i:
“Ümmetimden Allah'ın emrini yerine getiren bir topluluk sürekli bulunacaktır. Onları aşağılayan veya onlara muhalefet edenler, onlara asla zarar veremeyecektir. Öyle ki Allah'ın kıyamet emri gelinceye

kadar bu topluluk insanlara karşı böyle muzaffer halde kalacaklardır" buyururken işittim" dedi. 1164[1164]
1770- Abdurrahman b. Şıınâse cl-Mchrî'den rivayet edilmiştir:
Mesleme b. Muhalled'in yanındaydım. Abdullah İbn Amr İbnu'l-As'da onun yanındaydı. Abdullah İbn Amr:
Kıyamet ancak halkın kötüleri üzerine kopacaktır. Onlar cahiliyet halkından daha kötüdürler. Allah'tan bir şey isterlerse onu üzerlerine reddeder' dedi. Onlar bu haldeyken Ukbe b. Âmir çıkageldi. Mesleme, ona:
"Ey Ukbe! Dinle, Abdullah İbn Amr ne diyor?" dedi. Ukbe'de: O, daha iyi bilir. Fakat ben, Resulullah (s.a.v)'i:
"Ümmetimden bir topluluk, düşmanlarına karşı üstün gelmede Allah'ın emri uğrunda çarpışmakta devam edeceklerdir. Onlar bu hal üzerinde bulunurlarken kendilerine muhalefet edenler kıyamet günü gelinceye kadar onlara bir zarar veremeyeceklerdir" diye buyururken işittim" dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Amr:
"Evet doğru! Sonra Allah, kokusu misk, dokunması ipek gibi olan bir rüzgar gönderecek. Bu rüzgar, kalbinde buğday tanesi ağırlığı kadar iman bulunan hiçbir canlıyı bırakmayıp muhakkak onların ruhlarını alacak. Sonra da dünyada insanların en kötüleri kalır. İşte kıyamet, bu kimselerin üzerine kopacak" dedi. 1165[1165]

Enfal: 8/60. Resulullah (s.a.v), bu hadiste; müslümannlar ne kadar zor ve kötü şartlar yaşayıp yenilgilere düşseler ve yönetimde etkilerini kaybetseler bile, Hakk'ın galebesi için çalışan grup yada toplulukların Kıyamet gününe kadar Hak yolunda mücadelede üstün olmaya devam edeceğini belirtmektedir. Bu tür topluluklar, bir bölgede yada dünyanın dört bir yanında olabilir. Çünkü bir bölgede yada bir ülkede müslümannlar sindidirilip gizliliğe itilseler bile bir başka yerde yada yerlerde İslam mücadelesi devam edecek ve cihad sancağı gönderde dalgalanmaya Kıyamete kadar devam edecektir.
1771- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah(s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
"Garb/doğu halkı, kıyamet kopuncaya kadar hak üzerinde galip gelmeye devam edecektir." 1166[1166]

54- Yürürken Hayvanların Menfaatini Gözetmek Ve Gecenin Sonunda Dinlenme Molasını Yol Üzerinde Yapmanın Yasak Olması

1772- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
"Verimli yerde yolculuğa ettiğiniz zaman develere o yerde nasiplerini verin/otlatıp dinlendirin. Çorak yerde yolculuk ettiğiniz zaman orada yürüyüşü hızlandırın. Geceleyin uyku yada dinlenme molası yaptığınız zaman yol boyundan sakının. Çünkü yol üzerleri, geceleyin haşer atların/böceklerin barınağıdır. 1167[1167]

55- Yolculuğun Azabtan Bir Parça Olması Ve Seferde Olan Bir Yolcunun İşlerini Bitirmesi Halinde Acele Ailesine Dönmesinin Müstehab Olması

1773- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
"Yolculuk, azabtan bir parçadır. Sizden birinize uykusunu, yemesini ve içmesini alıkor. Bu nedenle sizden birisi yolculuğa çıkma nedeni olan işini bitirdiği zaman hemen ailesine dönmede acele etsin." 1168[1168]

Açıklama: Yolculuğun azabten bir parça olmasından maksat; yolculuktan hasıl olan meşakkat ve eziyetten dolayı duyulan sıkıntı ve elemdir.

56- Yolculuktan Gelen Kimsenin Ailesinin Yanına Geceleyin Girmesinin Mekruh Olması

1774- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
"Resulullah (s.a.v) yolculuktan döndüğünde ailesinin yanına geceleyin girmezdi. Onların yanına ya kuşluk vakti yada zeval ile akşam arası bir zamanda girerdi." 1169[1169]
1775- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Biz, Resulullah (s.a.v)'le birlikte bir gazada bulunuyorduk. Medine'ye geldiğimizde ailemizin yanma girmeye kalkıştık. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

“Ağır olun. Onların yanma geceleyin/yatsı zamanı girelim. Böylece saçı başı dağınık olan kadın saçını tarasın ve kocası evden uzak kalmış bulunan kadın usturasını tutup gerekli yerlerini temizlesin” buyurdu. [1170][1170]

Notlar

[←1]

[1] Kehf: 18/81, Meryem: 19/13.

[←2]

[2] Buhâri, Zekât 4, 32; Ebu Oâvud, Zekât 2, 1558, 1559; Tirmizî, Zekât 7, 626; Nesâî, Zekât 5, 18, 24; İbn Mâce, Zekât 6, 1793; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/6, 30, 86, 92.

[←3]

[3] B.k.z: Komisyon, İlmihal, T.D.V. 1/447; Y. Kerimoğiu, Emanet ve Ehliyet, 1/472.

[←4]

[4] Buhârî, Zekât 37-38.

[←5]

[5] Ebu Dâvud, Zekat 12, 1597; Nesâî, Zekat 25; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/341, 353.

[←6]

[6] Buhâri, Zekât 45, 46; Ebu Dâvud, Zekât II,.1594, 1595; Tirtnizî, Zekât 8,.628; Nesâî, Zekât 16; İbn Mâce, Zekât 15, 1812; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/407, 420.

[←7]

[7] Ebu Ubeyd, Emval, nr. 1364, 1365.

[←8]

[8] Buhârî, Zekât 49; Ebu Dâvud, Zekât 22, 1623, Nesâî, Zekat 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/322.

[←9]

[9] Buhârî, Zekât 70, 71; Ebu Dâvud, Zekât 20, 1611, 1612, 1613, 1614, 1615; Tirmİzî, Zekât 35, 676; Nesâî, Zekât 30, 31, 32, 33, 34, 41; İbn Mâce, Zekât 21, 1826; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/114.

[←10]

[10] Müslim, Zekât 10.

[←11]

[11] Buhârî, Zekât 45, 46; Müslim, Zekât 8, 9; Tirmizî, Zekât 8; Nesâî, Zekât 16, 17; İbn Mâce, Zekât 15; Dârimî, Zekât 10; Muvatta1, Zekât 37; Ahmed b. Hanbel, 2/242, 249, 410, 420, 432, 454, 469, 477.

[←12]

[12] Buhârî, Zekât 72, 73; Ebu Dâvud, Zekât 20, 1616, 1617, 1618; Tirmizî, Zekât 35, 673; Nesâî, Zekât 37, 38, 39, 42, 43; İbn Mâce, Zekât 21, 1829; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/73, 98.

[←13]

[13] Buharı, Zekât 75.

[←14]

[14] Buhârî, Zekât 76; Ebu Dâvud, Zekât 19, 1610; Tirmİzî, Zekât 36, 677; Nesâı, Zekat 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/151, 154.

[←15]

[15] Zilzâl: 99/7-8.

[←16]

[16] Buhârî, Zekat 3, Cihâd 84, Müsakat 12,Tefsiru Sure-i Âl-i İmran 14, Hayl 3; Nesâî, Hayl 1.

[←17]

[17] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/321.

[←18]

[18] Ebu Dâvud, Zekât 6, 1589; Nesâî, Zekat 14.

[←19]

[19] Buhârî, Zekat 43, Eymân 3; Tirmizî, Zekat 1, 617; Nesâî, Zekat 2, 11; İbn Mâce, Zekat 2, 1785.

[←20]

[20] Buhârî, İstikraz 3, Temenni 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/457, 467.

[←21]

[21] Buhâri, İstikraz 3, Rikâk 13, Bedvi-Halk 6, İstizan 30; Tirmizî, İman 18, 2644; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 5/152, 166.

[←22]

[22] Buhârî, Zekât 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/160, 167, 1691.

[←23]

[23] Buhârî, Tefsiru Sure-i Hud 2, Tevhid 35; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 6, 3045; İbn Mâce, Mukaddime 13, 197, Zekat 15, 2123.

[←24]

[24] Bakara: 2/267.

[←25]

[25] Bakara: 2/274.

[←26]

[26] Bakara: 2/261.

[←27]

[27] bk. el-Bakara: 2/3; Âl-i İmrân: 3/134.

[←28]

[28] Âl-i İmrân: 3/92

[←29]

[29] Buhârî, Zekât, 44, Vesâyâ, 17, 26; Müslim Zekât, 43; Ahmed b. Hanbel, III, 141, 256.

[←30]

[30] İbn Kesîr, Muhtasaru Tefsir, Beyrut 1981,1, 299. B.k.z: Şamil İslam Ansiklopedisi, İnfak Maddesi.

[←31]

[31] Tirmizî Birr 42, 1966; İbn Mâce, Cihad, 2760; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/279, 484.

[←32]

[32] Buhâri Edebü'l-Müfred, 751; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/473, 476.

[←33]

[33] İbn Hibbân, Sahih, 4241; Ebu Nuaym, Hilye, 4/122, 5/23, 87.

[←34]

[34] Nisa: 4/34.

[←35]

[35] Buhârî, Büyü 59, 110, İstikraz 16, Husumât 2; Ebu Dâvud, Itk 9, 3955, 3956, 3957; Tirmizî, Büyü 11, 1219; Nesâî, Büyü 84; İbn Mâce, Itk 1, 2512, 2513; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/305.

[←36]

[36] B.k.z: Tehanâvî, İ'lau's-Sünen, 11/311

[←37]

[37] B.k'.z: A. Davudoğlu, Sahİh-İ Müslim Tercüme ve Şerhi, 5/346

[←38]

[38] Al-i Imrân: 3/92

[←39]

[39] Al-i İmrân: 3/92

[←40]

[40] Buhârî, Zekat 44, Vekâlet 15, 40, Vesâyâ 10, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân 5, Eşribe 13; Dârimî, Zekat 23; Muvatta', Sadaka 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/141, 256, 262

[←41]

[41] Buhârî, Hibe 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/332

[←42]

[42] Buhârî, Zekât 48; Tirmizi, Zekat 12, 635, 637: İbn Mace, Zekat 24, 1834; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/502.

[←43]

[43] Buhârî, İman 41, Zekat 48, Meğâzî 11, Nafakât 1; İbn Mace, Zekat 24, 1835; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/292, 310, 314.

[←44]

[44] Buhârî, İman 41, Zekât 48, Nafâkât 1, Meğâzî 12; Tirmizî, Birr 42, 1965; Nesâî, Zekat 60.

[←45]

[45] Buhârî, Hibe 29, Cizye 18, Edeb 7, 8; Ebu Davud, Zekat 34, 1668.

[←46]

[46] Buhâri, Cenaiz 95; Ebu Davud, Vesaya 15, 2881; Nesâî, Vesaya 7; İbn Mace, Vesaya 8, 2717; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/51.

[←47]

[47] Buhari, Edebü'l-Müsned, 233; Ebu Dâvud, Edeb 60, 4947; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/383, 397, 405.

[←48]

[48] Tirmizî, Birr 36.

[←49]

[49] Ebu Dâuud, Salatu't-Tatavvu' 12, 1285, 1286, Edeb 159-160, 5243, 5244; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/167, 168.

[←50]

[50] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 837.

[←51]

[51] Buharı, Zekât 30, Edeb 33; Nesâî, Zekat 56; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395, 411.

[←52]

[52] Buhârî, Sulh 11, Cihad 128; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/312, 316.

[←53]

[53] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 5/374.

[←54]

[54] Buharı, Zekat 27.

[←55]

[55] Nisa: 4/39.

[←56]

[56] Münafikun: 63/10.

[←57]

[57] Bakara: 2/254.

[←58]

[58] İbrahim: 14/31.

[←59]

[59] Bakara: 2/3.

[←60]

[60] Nur: 24/33.

[←61]

[61] Talâk: 65/7.

[←62]

[62] Buhârî, Zekat 9, 16, Fiten 25; Nesâî, Zekat 64; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/306.

[←63]

[63] Buhâri, Zekat 9.

[←64]

[64] Buhârî, Zekat 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/370, 417.

[←65]

[65] Tirmizî, Fiten 36 2208.

[←66]

[66] Buhârî, Zekat 8, Tevhîd 23; Tirmizî, Zekat 28, 661; Nesâî, Zekat 48; İbn Mâce, Zekat 28, 1842; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/331, 418, 431, 538.

[←67]

[67] Mü'minun: 23/51.

[←68]

[68] Bakara: 2/172.

[←69]

[69] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2989; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/328.

[←70]

[70] Buharı, Zekat 10; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 4/256, 258, 259, 277.

[←71]

[71] Buharı, Zekat 49, Rikak 49, Tevhid 24, 36; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 1, 2415; İbn Mâce, Mukaddime 13, 185

[←72]

[72] Buhâri, Edeb 34, Rikak 49, 51; Nesâî, Zekat 63.

[←73]

[73] Nisa: 4/1.

[←74]

[74] Nisa: 4/1.

[←75]

[75] Haşr: 59/18.

[←76]

[76] Tirmizî, İlim 15, 2675, Nesâî, Zekat 64; İbn Mâce, Mukaddime 14, 203; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/357, 358, 359.

[←77]

[77] Tevbe: 9/79.

[←78]

[78] Buhârî, Zekat 10, İcâre 13, Tefsiru Sure-i Tevbe 11; Ncsâî, Zekat 49; İbn Mâce, Zühd 4155.

[←79]

[79] Buharı, Hibe 35, Eşribe 12; Ahıned b. Hanbel, Müsned, 2/242.

[←80]

[80] Buhârî, Hibe 35; Beyhakî, Sünemi'l-Kübrâ, 4/184.

[←81]

[81] Buhârî, Zekat 28, Cihad 89, Libas 9; Nesâî, Zekat 61; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/256.

[←82]

[82] B.k.z: M. Sofluoğlu, Müslim Tercemesi, 3/212.

[←83]

[83] Buhârî, Zekat 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/322.

[←84]

[84] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 3/214.

[←85]

[85] Buharı, Zekat 25, İcare 1, Vekale 16; Ebu Dâvud, Zekat 43, 1684; Nesâî, Zekat 67; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/394, 404, 409.

[←86]

[86] Buhârî, Zekât 17, 26; Ebu Dâvud, Zekât 44, 1685; Tirmizî, Zekât 34, 671, 672; Nesâî, Zekât 57; İbn Mâce, Ticarât 65, 2294; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44, 278.

[←87]

[87] Nesâî, Zekat 56; İbn Mâce, Ticarat 66, 2297.

[←88]

[88] Buhârî, Nikah 86; Ebu Dâvud, Zekat 44, 1687, Siyam 74, 2458; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/316.

[←89]

[89] Buhârî, Savm 4, Fezaİlu's-Sahabe 5; Tirmizî, Menakıb 16, 3674; Nesaî, Zekat 1, Siyam 43, Cihad 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/268, 449.

[←90]

[90] Buhâri Edebü'l-Müfred, 515; Nesâî, Fezâilu's-Sahâbe, 6; İbn Huzeyme, Sahih, 2131.

[←91]

[91] Buhârî, Zekat 21, Hibe 15; Nesâî, Zekat 62; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/345, 346, 354.

[←92]

[92] Buhârî, Zekat 22, Hibe 15; Zekat 62.

[←93]

[93] Bııhârî, Hibe 1, Edeb 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/264, 307, 432493, 506.

[←94]

[94] Buhârî, Ezan 36, Zekat 16, Rikâk 24, Hudûd 19; Tirmizî, Zühd 53, 2391; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/439.

[←95]

[95] Sâd: 38/26.

[←96]

[96] Kehf: 18/13.

[←97]

[97] Nur: 24/36.

[←98]

[98] B.k.z. M. Ali Sabuni, Min Kunuzi's-Sünne.

[←99]

[99] Buhârî, Zekat 11, Vesâyâ 7; Ebu Dâvud, Vesaya 3, 2865; Nesâî, Zekat 60, Vesaya 1; İbn , Vesaya 4,2706; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/231, 250, 415, 447.

[←100]

[100] Buhâri, Zekat 18; Ebu Dâvud, Zekat 28, 1648; Nesâî Zekat 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/67, 98

[←101]

[101] Buhârî, Zekat 18; Nesâî Zekat 60; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/402, 434.

[←102]

[102] Buhârî, Zekat 50, Vesâyâ 9, Farzu'l-Hums 19, Rikâk 11; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 29, 2463; Nesâî, Zekat 50

[←103]

[103] Tirmizî, Zühd 32, 2343; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/262.

[←104]

[104] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/98.

[←105]

[105] Buhâri, İlm 13, İ'tisam 10, Farzu't-Hums 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/101.

[←106]

[106] Buhâri, Zekat 53.

[←107]

[107] Buhârî, Zekat 52; Nesâî, Zekat 83; Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 2/15, 88.

[←108]

[108] İbn Mâce, Zekat 26 (1838); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/231.

[←109]

[109] Buhâri, Büyü' 15; Tirmizî, Zekat 38, 680; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/300, 475.

[←110]

[110] Ebu Dâvud, Zekat 27, 1642; Nesâî, Salat 5; İbn Mâce, Cihad 41, 2867.

[←111]

[111] Ebu Dâvud, Zekat 1640; Nesâî, Zekat 80; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/477, 5/60.

[←112]

[112] Buhârî, Zekat 51, Ahkam 17; Nesâî, Zekat 94; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/21.

[←113]

[113] Buhârî, Rikak 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/358, 443, 447.

[←114]

[114] Buharı, Rikak 5; Tirmizî, Zühd 28, 2339; İbn Mâce, Zühd 27,4234; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/115, 119, 192, 256, 275.

[←115]

[115] Buharı, Rikak 10; Ahmed b. Hanbe!, Müsned, 3/122, 176, 192, 238, 243, 272.

[←116]

[116] Buhâri, Rikak 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/370.

[←117]

[117] Buhari, Rikak 15; İbn Mâce, Zühd 9, 4137; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/243.

[←118]

[118] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadisler Gerçekler, s. 410-411.

[←119]

[119] Buhârî, Zekat 47, Cihad 37, Rikak 7; İbn Mâce, Fiten 18, 3995; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/7.

[←120]

[120] Buharı, Zekat 50, Rikak 20; Ebıı Dâvud, Zekat 1644; Tirmizî, Birr 77, 2024; Nesâî, Zekat 85; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/93.

[←121]

[121] Tirmizî, Zühd 35,2348; İbn Mâce, Zühd 9,4138; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/168.

[←122]

[122] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadisler Gerçekler, s. 412-413.

[←123]

[123] Buhârî, Rikâk 17; Tirmizî, Zühd 38, 2361; İbn Mâce, Zühd 9, 4139; Ahmed b.Hanbel, Müsned, 2/232, 446, 481.

[←124]

[124] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 3/244.

[←125]

[125] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/20, 35.

[←126]

[126] Buhâri, Farzu'l-Hums 19, Libas 18, Edeb 68; İbn Mâce, Libas 1, 3553.

[←127]

[127] Buhârî, Hibe 19, Şehâdât 11, Libâs 12, Farzul'-Hums 11; Ebu Dâvud, Libas 4, 4028; I Edeb 53, 2818; Nesâî, Zinet 100; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/328.

[←128]

[128] Buhâri, Zekat 53. Bu mahrum edilen kimsenin adı, Cuayl İbn Suraka ed-Damrî'dir.

[←129]

[129] Buhârî, Farzu'1-Hums 19, Meğâzî 56; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 224.

[←130]

[130] Buhârî, Meğâzî 56.

[←131]

[131] Buhârî, Farzu'1-Hums 19, Meğâzî 56.

[←132]

[132] Buhârî, Farzu'1-Hums 15; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 112, 113; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/353, 354.

[←133]

[133] Buhârî, Menâkıb 25, Meğâzî 61, Tefsiru Sure-i Tevbe 10, Edeb 95, İstitâbe 7, Tevhid 23; Ebu Dâvud, Sünnet 27-28 (4764); Nesâî, Zekat 79, Tahrimu'd-Dem 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/31, 68, 72, 73

[←134]

[134] Buhârî, Meğâzî 61, Tefsiru Sure-i Tevbe 10, Edeb 95, İstitâbe 7, Tevhid 23

[←135]

[135] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/5.

[←136]

[136] Nevevî, Müslim Şerhi, 7/167.

[←137]

[137] Buhârî, Menakıb 25, İstitâbe 6; Ebu Dâvud, Sünnet 27-28, 4767; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/81, 113, 131.

[←138]

[138] Buhârî, Menâkıb 25; Ebu Dâvud, Sünnet 27-28, 4768; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/91.

[←139]

[139] İbn Mâce, Mukaddime 12, 170; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/31.

[←140]

[140] Buhârî, İstitâbe 7; Nesâî, Fezalu'l-Kur'an, 115; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/386.

[←141]

[141] Buhârî, Zekat 57, 60, Cihad 188; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/279, 406, 409, 467, 476.

[←142]

[142] Buhârî, Lukata 6; İbn Hibbân, Sahih, 3292; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 7/29.

[←143]

[143] Buhârî, Büyü' 4; Ebu Dâvud, Zekat 29, 1651, 1652; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/184, 192, 258, 291.

[←144]

[144] Ebu Dâvud, Haraç 19-20, 2985; Nesâî, Zekat 95; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/166; İbn Huzeyme, Sahih, 2342, 2343.

[←145]

[145] Tevbe: 9/3.

[←146]

[146] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/429, 430.

[←147]

[147] Buharı, Zekat 62, Hibe 7; Ebu Dâvud, Zekat 30, 1655; Nesâî, Umra 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/117, 130, 180, 276.

[←148]

[148] Buhâri, Zekat 31, Hibe 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/407.

[←149]

[149] Buhârî, Hibe 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/302, 305, 338, 406, 492.

[←150]

[150] Buharı, Zekat 64, Meğâzî 35, Deavât 19; Ebu Dâvud, Zekat 7, 1590; Nesâî, Zekat 13; İbn Mâce, Zekat 8 1796; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/353, 354, 355, 381, 383.

[←151]

[151] Tirmİzî, Zekat 20 (647, 648); Nesâî, Zekat 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/364, 365.

[←152]

[152] B.k.z: Nevevı, Müslim Şerhi, 7/185.

[←153]

[153] Buhârî, Savm 5, Bed'u'1-Halk 11; Nesâî, Siyam 3, 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/281, 357, 378, 401.

[←154]

[154] Buhârî, Savm 11; Ncsâî, Siyam 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/63.

[←155]

[155] Buhârî, Savm 11, 13, Talak 25; Ebu Dâvud, Savm 4, 2319; Nesâî, Siyam 17.

[←156]

[156] Buhâri, Savm 11; Nesâî, Siyam 10; İbn Mâce, Siyam 7, 1655; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/263.

[←157]

[157] Buhâri, Savm 14; Ebu Dâvud, Sıyâm 11, 2335; Tirmizî, Savm 2, 684; Nesâî, Siyam 31, 32; İbn Mâce, Siyam 5, 1650; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/422, 430, 454.

[←158]

[158] Buhârî, Savm 14; Tirmizî, Tefsir 66, 3318; Nesâî, Siyam 14.

[←159]

[159] Buhârî, Savm 11, Nikah 92; İbn Mâce, Talak 25, 2061; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/315.

[←160]

[160] Ebu Dâvud, Savm 9, 2332; Tirmizî, Savm 9, n693; nNesâî, Siyam 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/306.

[←161]

[161] İbn Huzeyme, Sahih, 1919.

[←162]

[162] Buhârî, Savm 12; Ebu Dâvud, Savm 4, 2323; Tirmizî, Savm 8, 692; İbn Mâce, Siyam 9, 1659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/38, 47, 50.

[←163]

[163] Bakara: 2/187.

[←164]

[164] Buhârî, Savm 16, Tefsiru Sure-i Bakara 28; Ebu Dâvud, Savm 17, 2349; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2971; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/377; İbn Huzeyme, Sahih, 1925.

[←165]

[165] Bakara: 2/187.

[←166]

[166] Bakara: 2/187.

[←167]

[167] Bakara: 2/187.

[←168]

[168] Buhârî, Savm 16, Tefsiru Sure-i Bakara 28.

[←169]

[169] Buhârî, Ezan 11.

[←170]

[170] Buhârî, Ezan 13, Talak 24, Ahbaru'l-Âhâd 1; Ebu Dâvud, Savnı 17, 2347; Nesâî, Ezan 11, Siyam 30; İbn Mâce, Siyam 23, 1696; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/386, 392, 435; İbn Huzey-me. Sahih. 402, 1928.

[←171]

[171] Buhârî, Savm 20; Tirmizî, Saum 17, 708; Nesâî, Siyam 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/99, 258, 281.

[←172]

[172] Ebu Dâvud, Savm 15, 2343; Tirmizî, Savm 17, 709; Nesâî, Siyam 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/197, 202

[←173]

[173] Ebu Dâvud, Savm 2313.

[←174]

[174] Buhârî, Mevâkitu's-Salat 27, Savm 19; Tirmizî, Savm 14, 703, 704; Nesâî, Siyam 21; İbn Mâce, Siyam 23 1694; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/182, 185, 186, 188, 192.

[←175]

[175] Buhârî, Savm 45; İbn Mâce, Siyam 24, 1697; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/331, 334, 336, 337, 339.

[←176]

[176] Ebu Dâvud, Savm 20, 2354; Tirmizî, Savm 13, 702; Nesâî, Siyam 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/48.

[←177]

[177] Buhârî, Savm 43; Ebu Dâvud, Savm 19, 2351; Tirmizî, Savm 12, 698; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 1/28, 35, 48.

[←178]

[178] Buhârî, Savm 33, 43, 44, 45; Ebu Dâvud, Savm 19, 2352; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/380, 382.

[←179]

[179] Buhârî, Savm 48; Ebu Dâvud, Savm 24, 2360; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 23, 102, 112, 128, 143, 153

[←180]

[180] Buhârî, Temenni 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/193; Abd. Humeyd, Müsned, 1266.

[←181]

[181] Buhârî, Savm 48.

[←182]

[182] Buhârî, Savm 24; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 3053, 3054, 3055, 3056; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/192, 193, 307, 241, 252.

[←183]

[183] Buhârî, Savm 23; İbn Mâce, Siyam 19, 1684; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44.

[←184]

[184] Ebu Dâvud, Savm 33, 2383; Tirmizî, Savm 31, 727; Nesâî, Sünenü'I-Kübrâ, 3090; İbn Mâce, Siyam 19 1683; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/130, 220, 256, 258, 264.

[←185]

[185] Ebu Dâvud, Savm 33, 2385.

[←186]

[186] Buhârî, Savm 21, 22, 25; Ebu Dâvud, Sıyâm 36, 2388, 2389; Tirmizî, Savm 63, 779; Nestif Taharet 123; İbn Mâce, Sıyâm 27, 1703, 1704; Ahmed b, Hanbel, Müsncd, 6/156.

[←187]

[187] Ebu Dâvud, Savın 36, 2389; Muvatta', Siyam 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/67, 156, 245.

[←188]

[188] B.k.z: A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 6/97.

[←189]

[189] Buhari, Savm 30, 81, Hibe 19; Ebu Davud, Siyam 2390, 2391, 2392, 2393; Tirmizî, Savm 28, 724; Nesâî el-Kübra, Siyam 2/212, 3117, 2/213, 3118, 3119; İbn Mâce, Siyam 14, 1671; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/273.

[←190]

[190] Buhârî, Savm 29, Hudûd 26; Ebu Dâvud, Savm 37, 2394; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/140, 276.

[←191]

[191] İbn Huzeyme, Sahih, 1946, 1947; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/223.

[←192]

[192] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 9/270-271.

[←193]

[193] Buhârî, Savm 34, Cihad 106, Meğazi 47; Nesâî, Siyam 60.

[←194]

[194] Buhârî, Savm 38, Meğazi 47.

[←195]

[195] Buhâri, Savm 34, 38, Meğazi 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/232.

[←196]

[196] Tîrmizî, Savm 18, 710.

[←197]

[197] Buharı, Savm 36; Ebu Davud, Savm 43-44 2407.

[←198]

[198] Buharî, Savm 37; Ebu Dâvud, Savm 42, 2405; Muvatta', Siyam 23.

[←199]

[199] Bakara: 2/185.

[←200]

[200] Buharı, Cihad 71; Nesâî, Siyam 52; İbn Huzeyme, Sahih, 2032, 2033.

[←201]

[201] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 6/124.

[←202]

[202] Ebu Dâvud, Savm 42, 2406; Cihad 13, 1684; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/35; İbn Hıızeyme, Sahih, 2023.

[←203]

[203] Buhârî, Savm 33; Ebu Dâvud, Siyam 42, 2402; Tirmizî, Savm 19, 711; Nesâî, Siyam 56, 58; İbn Mâce, Siyam 10, 1662; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/46, 193, 202, 207.

[←204]

[204] Ebu pâvud, Sıyâm, 42, 2403; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/241.

[←205]

[205] Buhârî, Savm 35; Ebu Dâvud, Siyam 45, 2409; İbn Mâce, Siyam 10, 1663; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 5/194, 6/444.

[←206]

[206] Buhârî, Hac 85, 88, Savm 65, Eşribe 12; Ebu Dâvud, Siyam 63, 2441; Ahmed b. Hanbel, sned, 6/339, 340

[←207]

[207] Buhârî, Savm 65; İbn Huzeyme, Sahih, 2829.

[←208]

[208] Buharı, Savm 1; Ebu Dâvud, Siyam 64, 2442; Tirmizî, 49, 753; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/29, 50, 162; İbn Huzeyme, Sahih, 2080.

[←209]

[209] Buharı, Savm 1, 69, Tefsiru Sure-i Bakara: 2/24.

[←210]

[210] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara: 2/24.

[←211]

[211] Ebu Dâvud, Siyam 64, 2442.

[←212]

[212] Buharı, Savm 69; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/95, 97; İbn Huzeyme, Sahih, 2085.

[←213]

[213] Buharı, Savm 69, Menakıbu'l-Ensar 52; Ebu Dâvud, Siyam 64, 2444; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2835, 2836; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/340; İbn Huzeyme, Sahih, 2084.

[←214]

[214] Buhârî, Savm 69, Menâkibu'l-Ensar 52; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2848; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/409.

[←215]

[215] Buhârî, Savm 69; Nesâî, Siyam 70; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/222, 313, 367;İbn Huzeyme, Sahih, 2086.

[←216]

[216] Ebu Dâvud, Siyam 65, 2446; Tirmizî, Savm 50, 754; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/239, 280, 344; İbn Huzeyme, Sahih, 2097, 2098.

[←217]

[217] Nevevî, Müslim Şerhi, 8/11.

[←218]

[218] Ebu Dâvud, Siyam 65, 2445.

[←219]

[219] Buhârî, Savm 21, Ahbâru'1-Âhâd 4; Nesâî, Siyam 66; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 48, 50; İbn Huzeyme, Sahih, 2092.

[←220]

[220] Buharı, Savm 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/359.

[←221]

[221] Buhâri, Savm 65, Edahî 16; Ebu Dâvud, Siyam 49, 2416; Tirmizî, Savm 58, 771; Nesâî, Dahâyâ 35; İbn Mâce, Siyam 36, 1722; Ahmed b. Hatibe], Müsned, 1/60, 61, 70.

[←222]

[222] Buhârî, Fadlu Salati fi Mescidi Mekke ve'1-Medine 6; Ebu Dâvud, Siyam 49, 2417; Tirmizî, Savm 58, 772; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 3/96.

[←223]

[223] Buharı, Savm 67; Ncsâi, Sünenü'l-Kübrâ, 2833; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/2, 59, 138.

[←224]

[224] “Teşrik günleri, yeme ve içme günleridir.”

Ebu Dâvud, Dahâyâ 9-10, 2813; İbn Mâce, Edâhî 16, 3160; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/75, 76.

[←225]

[225] Buhârî, Savm 63; Nesâî, Siinenii'I-Kübrâ, 2745, 2746; İbn Mâce, Siyam 37, 1724; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/296, 312.

[←226]

[226] Buharı, Savm 63; Ebu Dâvud, Siyam 51, 2420; Tirmizî, Savm 42, 743; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2756; İbn Mâce, Siyam 37, 1723; Ahmed b. Hanbel, Musned, 2/495.

[←227]

[227] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2751; İbn Huzeyme, Sahih, 1176.

[←228]

[228] Bakara: 2/184.

[←229]

[229] Bakara: 2/185.

[←230]

[230] Bakara: 2/184.

[←231]

[231] Bakara: 2/185.

[←232]

[232] Bakara: 2/185.

[←233]

[233] Buhân, Tefsiru Sure-i Bakara 26; Ebu Dâvud, Siyam 2, 2315; Tirmizî, Savm 75, 798; Nesâî, Siyam 63; İbn Huzeyme, Sahih, 1903.

[←234]

[234] Bakara Suresi 185.

[←235]

[235] Buhârî, Savm 40; Ebu Dâvud, Sıyâm 40, 2399; Tirmizî, Savm 66, 783; Nesâî, Sıyâm 64; İbn Mâce, Sıyâm 13, 1669; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/188, 189, 233, 242, 249, 268.

[←236]

[236] Buhârî, Savm 42; Ebu Dâvud, Siyam 41, 2400; Nesâî, Sünenü'l-Kübra, 2919; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/69; İbn Huzeyme, Sahih, 2052.

[←237]

[237] Buhârî, Savm 42; Ebu Dâvud, Eymân 24, 3317, 3318, 3320; Tirmizî, Savm 22, 716; Nesâî el-Müctebâ, Vesayâ 8, 9, Eymân 34, 35, el-Kübrâ, Siyam 2/174, 2915, 2917; İbn Mâce, Sıyâm 51, 1758, Keffârât 19, 2132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/224, 227, 258, 362.

[←238]

[238] Ebu Dâvud, Eymân 24, 3317.

[←239]

[239] Tirmizî, Savm 23, İbn Mâce. Sıyâm 50.

[←240]

[240] Ebu Dâvud, Siyam 76, 2461; Tirmizî, Savm 64, 781; İbn Mâce, Sıyâm 47, 1750; Ahmed b. Hanbef, Müsned, 2/242.

[←241]

[241] Buharı, Savm 2; Ebu Dâvud, Siyam 25, 2363; Nesâî, Sünemi 1-Kübrâ, 3252, 3253; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/245, 257, 465.

[←242]

[242] Buhârî, Savm 2, 9, Libas 77.

[←243]

[243] Buhârî, Savm 2, 9, Libâs 77; İbn Mâce, Siyam 1, 1638; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/266, 393, 443, 461, 474, 474, 480.

[←244]

[244] Buhârî, Savm 4; Tirmizî, Savm 55, 765; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/333, 335; İbn Huzeyme, Sahih, 1902.

[←245]

[245] Buhârî, Cihad 36; Tirmizî, Fezailu'l-Cihad 3, 1623; Nesâî, Siyam 44, 45; İbn Mâce, Siyam 34, 1717.

[←246]

[246] Ebu Dâvud, Siyam 72, 2455; Tirmizî, Savm 35, 733, 734; Nesâî, Siyam 67; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/49, 207; İbn Huzeyme, Sahih, 2141.

[←247]

[247] Buhârî, Savm 26; Ebu Dâvud. Siyam 39, 2398; Tirmizî, Savm 26, 721; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/425, 491, 493, 513; İbn Huzeyme, Sahih, 1989..

[←248]

[248] Buhârî, Savm 52; Ebu Dâvud, Sıyâm 57, 2431, 59, 2434; Tirmizî, Savm 37, 736; Nesâî, Sıyâm 70; İbn Mâce, Siyam 30, 1710; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/84, 107, 143, 153, 165.

[←249]

[249] Buharı, Savm 52; Nesâî, Siyam 35.

[←250]

[250] Buhârî, Savm 53; Tirmizî, Şemail, 300; Nesâî, Siyam 70; İbn Mâce, Siyam 30, 1711; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/227, 241, 271, 301, 321.

[←251]

[251] Buhâri, Teheccüd 7, 19, Savm 54, 55, 56, 57, 58, 59, Enbiyâ 37, 38, Fezâilu'l-Kur'an 34, Edeb 84, İsti'zân 38; Ebu Davud, Şehru Ramazân 8, 1389; Tirmizî, Savm 57, 770; Nesâî, Sıyâm 76, 77, 78; İbn Mâce, Sıyâm 28, 1706; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/164, 190, 199, 212.

[←252]

[252] Buhârî, Teheccüd 7, 19, Savm 54, 55, 56, 57, 58, 59, Enbiyâ 37, 38, Fezâilu'l-Kuran 34, Edeb 84, İsti'zân 38; Nesâî, Sıyâm 76.

[←253]

[253] Ebu Dâvud, Siyam 70, 2453; Tirmizî, Savm 54, 763; İbn Mâce, Siyam 29, 1709.

[←254]

[254] Ebu Dâvud, Siyam 54, 2425; Tirmizî, Savm 46, 749; Nesâî, Siyam 73; İbn Mâce, Siyam 31, 1713, 40, 1730, 41, 1738.

[←255]

[255] Buhârî, Savm 62; Ebu Dâvud, Siyam 8, 2328.

[←256]

[256] Ebu Dâvud, Siyam 8, 2429; Tirmizî, Salat 324, 438; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 6; İbn Mâce, Siyam 43, 1742; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/344.

[←257]

[257] Ebu Dâvud, Siyam 58, 2433; Tirmizî, Savm 52, 759; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2862-2866; İbn Mâce, Siyam 33, 1716; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/417, 419.

[←258]

[258] En'am: 6/160.

[←259]

[259] Buharı, Fezâilu Leyi eti'1-Kadr 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 17; İbn Huzeyme, Sahih, 2182.

[←260]

[260] Buharı, Fezâilu Leyi eti'1-Kadr 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 36, 37.

[←261]

[261] Buhâri, Ezan 41, 134, 151, Fczâilu Leyleti'1-Kadr 2, 3, İtikaf 1, 9, 13; Ebu Dâvud, Salat 152-153 (894, 895), 161-162 (911), Şerhu Ramazan 3, 1382, Nesâî, İftitah 132, Sehv 98: İbn Mâce, Siyam 56, 1766, 62, 1775.

[←262]

[262] Buhâri, Fezâilu Leyleti'1-Kadr 3; Tirmizî, Siyam 72, 792; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/50, 56, 204.

[←263]

[263] Ebu Dâvud, Şehru Ramazan 2, 1378; Tirmizî, Siyam 72, 793, Tefsiru'l-Kur'an 86, 3351; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/130.

[←264]

[264] Dârimî, Savm 54.

[←265]

[265] İbn Mâce, Siyam 39.

[←266]

[266] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, 1/404-405; Y. Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet, 1/432.

[←267]

[267] Buhârî, İtikaf 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/133.

[←268]

[268] Buhârî, Fadlu Leyleti l-Kadr 3, İtikaf 1, 14; Ebu Dâvud, Siyam 77, 2462; Tirmizî, Savm 71, 790; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 3338; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/92, 232, 279.

[←269]

[269] Buhâri, İ'tikaf 6, 14, 18; Ebu Dâvud, Siyam 2464; Tirmizî, Savm 791; Nesâî, Mesacid 18; İbn Mâce, Siyam 59, 1771; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 50, 80, 92, 109, 166, 168, 232.

[←270]

[270] Buhârî, Fadlu Leyleti'1-Kadr 5; Ebu Dâvud, Şehru Ramazân 1, 1376; Tirmizî, Savm 73, 796; Nesâî, Kıyâmu'1-Leyl 17; İbn Mâce, Sıyâm 57, 1767, 1768; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/41, 66, 67, 68.

[←271]

[271] Ebu Dâvud, Tatavvu', 27, 1369, Dârimî, Nikâh 3, Savm 17.

[←272]

[272] Tirmizî, Savm 73, 796, İbn Mace, Siyam 57, 1767; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/122, 255.

[←273]

[273] Ebu Dâvud, Siyam 62, 2439; Tirmizî, Savm 51, 756; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42, 124, 190.

[←274]

[274] B.k.z. Heyet, ilmihal, T.D.V, 1/512.

[←275]

[275] Buhârî, Hac 21, Cezâu's-Sayd 13; Ebu Dâvud, Menâsik 31, 1823, 1824, 1825, 1826; Tirmizî, Hac 18, 833; Nesâî, Menâsik 28; İbn Mâce, Menâsik 19, 2929; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 2/8, 34.

[←276]

[276] Buharı, Hac 17, Ebvâbu'1-Umre 10, Cezau's-Sayd 19, Meğâzî 56, Fezâilu'l-Kur'an 2; Ebu Dâvud, Mcnâsik 30, 1819, 1820, 1821, 1822; Tirmizî, Hac 7, 836; Nesâî, Menasik 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/224.

[←277]

[277] Buhârî, Hac 12; Ebu Dâvud, Menâsik 8, 1738; Nesâî, Menasik 20; Ahmet! b. Hanbel, Müsned, 1/238.

[←278]

[278] Buhârî, Hac 26, Libas 69; Müslim, Hac 19, 1184; Ebu Dâvud, Menâsik 26, 1812; Tirmizî, Hac 13, 825; Nesâî, Menâsik 54; İbn Mâce, Menâsik 15, 2918; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 34, 40, 43, 42, 53.

[←279]

[279] Buharı, Hac 20; Ebu Dâvud, Menâsik 21, 1771; Tirmizî, Hac 8, 818; Nesâî, Menâsik 56; İbn Mâce, Menâsik 14, 2916; Ahıned b. Hanbel, Müsned, 2/48, 55, 65.

[←280]

[280] B.k.z: Tahâvî, Şerhu Meânil-Asâr, 2/123.

[←281]

[281] Buhârî, Vudû' 30, Hac 15, 20, 56, 57, Ebvâbu'1-Umre 14; Tirmizî, Şemail, 78; Nesâî, Taharet 95, Menasik 54; İbn Mâce, Libas 34, 3626; Ahmed b. Hantal, Müsned, 2/17, 66, 110, 138.

[←282]

[282] Buhârî, Hac 80, 105, Cihad 53, Libâs 37; Nesâî, Menasik 56.

[←283]

[283] Nesâî, Menasik 24.

[←284]

[284] Buharı, Hac 18, 143, Libâs 72; Ebu Dâvud, Menâsik 10, 1745, 1746; Tirmizî, Hac 77, 917; Nesâî, Menâsik 41, 42; İbn Mace, Menâsik 18, 2926, 2927, 2928; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 79, 109, 124.

[←285]

[285] Buhârî, Libas 80; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/200, 244.

[←286]

[286] Buhârî, Gusl 14, Hac 18; Ebu Dâvud, Menasik 10, 1746; Nesâî, Menâsik 41; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 6/38, 41, 109, 124, 128, 173, 175, 186, 191, 212, 224, 345, 354.

[←287]

[287] Buhârî, Cezau's Sayd 6, Hibe 6; Tirmizî, Hac 26, 849; Nesâî, Menâsik 79; İbn Mâce, Menasik 92, 3090; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/37, 38.

[←288]

[288] Buhârî, Cezau's-Sayd 2, 3, 4, Hibe 3, Cihad 46, 88, Zebâih 10, 11, Et'ime 19; Ebu Dâvud, Menâsİk 40, 1852; Tirmizî, Hac 25, 847; Nesâî, Hac 78; İbn Mâce, Menasik 93, 3093: Ahmed b. Hanbel, Menasik, 5/301.

[←289]

[289] Maide: 5/96.

[←290]

[290] Buhârî, Cezau's-Sayd 7; Nesâî, Menasik 83, 113; İbn Mâce, Menasik 91, 3087; Ahmed b. Hanbel, 6/97, 203; İbn Huzeyme, Sahih, 2669

[←291]

[291] Bakara: 2/196.

[←292]

[292] Buhârî, Muhsar 5, 6, 7, 8, Merdâ 16, Tefsiru Sure-i Bakara 32; Ebu Dâvııd, Menâsik 42, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861; Tirmizî, Hac 107,953: Nesâî, Menâsik 96; İbn Mâce, Menâsik 86, 3080; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/241.

[←293]

[293] Buhârî, Cezau's-Sayd 11, Tıb 14; Ncsâî, Menasik 95; İbn Mâce, Tıb 21, 3481; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/345.

[←294]

[294] Ebu Dâvud, Menasik 36, 1838, 1839; Tirmizî, Hac 106, 952; Nesâî, Menasik 45.

[←295]

[295] Buhârî, Cezau's-Sayd 14; Ebu Dâvud, Menasik 37, 1840; Nesâî, Menasik 27; İbn Mâce, Menasik 22, 2934; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/418.

[←296]

[296] Buhârî, Cenâiz 20, 21; Ebu Dâvud, Cenâiz 78-80, 3238, 3239, 3240, 3241; Tirmizî, Hac 105, 951; Nesâî, Menâsik 97, 98, 99, 100, 101; İbn Mâce, Menâsik 89, 3084, 3085; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/328

[←297]

[297] Buharı, Nikah 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/164, 202; İbn Huzeyme, Sahih, 2602.

[←298]

[298] Ebu Dâvud, Menasik 9, 1743; İbn Mâce, Menasik 12, 2911.

[←299]

[299] Buhârî, Hayz 16, 17, 18, Hac 33, 77; Ebu Dâvud, Menasik 23, 1781; Nesâî, Taharet 183, Menasik 58; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/140, 6/35, 37, 119, 163, 177, 243, 245.

[←300]

[300] B.k.z: Komisyon, İlmihal, T.D.V., 1/549.

[←301]

[301] Buharî, Hac 33, Ebvâbu'1-Umre 9; Ebu Dâvud, Menasik 85, 2005, 2006; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/207; İbn Huzeyme, Sahih, 2998, 3076.

[←302]

[302] Buhârî, Hac 81, Şerike 15; Ebu Dâvud, Menasîk 23, 1787; Nesâî, Menasik 77; İbn Mâce, İkametu's-Salat 76, 1074; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/317.

[←303]

[303] Buhârî, Hac 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/356, 365.

[←304]

[304] Bakara: 2/125.

[←305]

[305] Bakara: 2/158.

[←306]

[306] Ebu Dâvud, Menasik 56, 1905, 1909; İbn Mâce, Menasik 84, 3074; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/320.

[←307]

[307] Ebu Dâvud, Menasik 56, 1907, 1908, 1936; Nesâî, Menasik 202, 211.

[←308]

[308] Bakara: 2/199.

[←309]

[309] Bakara: 2/199.

[←310]

[310] Buhârî, Hac 91, Tefsiru Sure-i Bakara 35; Ebu Dâvud, Menasik 57, 1910; Tirmizî, Hac 53, 884; Nesâî, Menasik 202; İbn Mâce, Menasik 58, 3018; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/141, 162, 186, 214.

[←311]

[311] İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 4/263.

[←312]

[312] Buharı, Hac 90; Nesâî, Menasik 202; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/80; İbn Huzeyme, Sahih, 3060.

[←313]

[313] Bakara: 2/196.

[←314]

[314] Buhârî, Hac 32, 34, 125, Ebvâbu'l-Umre 11, Meğâzî 60, 77; Nesâî, Menasik 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395.

[←315]

[315] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/61, 97. Temettü Hacı ile ilgili bilgi için 1213 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

[←316]

[316] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 33; Nesâî, Menasik 49.

[←317]

[317] Buhârî, Hac 104; Ebu Dâvud, Menasik 24,1805; Nesâî, Menaslk 50.

[←318]

[318] Buhârî, Hac 34, 107, 126, Meğâzî 77, Libas 69; Ebu Dâvud, Menasik 24, 1806; Nesâî, Menasik 40; İbn Mace, Menasik 72, 3046; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/283, 284, 285.

[←319]

[319] Buhârî, Muhsar 4, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/63, 138.

[←320]

[320] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/97.

[←321]

[321] Buhârî, Taksiru's-Salât 5, Hac 24, Meğâzî 61; Ebu Dâvud, Menâsik 24, 1795; Tirmizî, Hac 11, 821; Nesâî, Menâsik 49; İbn Mâce, Menâsik 38, 2968, 2969; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/41, 53, 79, 99, 3/99.

[←322]

[322] Nesâî, Menasik 141.

[←323]

[323] Buharı, Salat 30, Hac 69, 72, 80; Nesâî, Menasik 162, 167; İbn Mâce, Menasik 33, 2959; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/15, 3/309.

[←324]

[324] Buhârî, Hac 63, 78; İbn Huzeyme, Sahih, 2699.

[←325]

[325] Nesâî, Menasik 186; İbn Mâce, Menasik 42, 2983; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/350, 351.

[←326]

[326] Buhârî, Ebvâbu'1-Umre 11.

[←327]

[327] Ebu Dâvud, Menasik 24, 1804; Nesâî, Menasik 77; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/240.

[←328]

[328] Buhârî, Taksiru's-Salat 3, Hac 34, Menakıbu'l-Ensar 26; Nesâî, Menasik 77; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/252

[←329]

[329] Ebu Dâvud, Menasik 23, 1790; Nesâî, Menasik 77; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/236, 341.

[←330]

[330] Buhârî, Hac 34, 102; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/241.

[←331]

[331] B.k.z: L Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 363-368.

[←332]

[332] Ebu Dâvud, Menasik 14, 1752, 1753; Tirmizî, Hacc 65, 906; Nesâî, Menasik 63, 64, 70; İbn Mâce, Menasik 96, 3097; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/344, 372.

[←333]

[333] Hac: 22/33.

[←334]

[334] Buharı, Mcğâzî 77.

[←335]

[335] Nevevî, Müslim Şerhi, 8/229.

[←336]

[336] Buhârî, Hac 127; Ebu Dâvud, Menasik 24, 1802, 1803; Nesâî, Menasik 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/95, 86, 98, 102.

[←337]

[337] Nevevî, Müslim Şerhi, 8/230.

[←338]

[338] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/5, 71.

[←339]

[339] Buhâri, Hac 32; Tirmizî, Hac 109, 956; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/185.

[←340]

[340] Ebu Dâvud, Menasik 24, 1795; Nesâî, Menasİk 49; İbn Mâce, Menasik 38, 2968; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 272, 513.

[←341]

[341] Buhârî, Ebvâbu'1-Ümre 3, Cihad 186, Meğâzî 35; Ebu Dâvud, Menasik 79, 1994; Tirmizî, Hac 6, 815; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/134, 245, 256,

[←342]

[342] Buhârî, Meğâzî 1, 77; Tirmizî, Cihad 6, 1676; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/368, 370, 373.

[←343]

[343] Buharı, Ebvâbu'1-Umre 3; Tirmizî, Hac 93, 936; İbn Mâce, Menasik 47, 2998; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/72, 6/55, 157.

[←344]

[344] Buhâri, Ebvâbu'1-Umre 4; Nesâî, Siyam 6; İbn Mâce, Menasik 45, 2994; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/229, 208.

[←345]

[345] Buhârî, Hac 15; Ebu Dâvud, Menasik 44, 1866; Nesâî, Menasik 105; İbn Mâce, Menasik 26, 2940; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/14, 21, 29, 142.

[←346]

[346] Buhârî, Hac 41; Ebu Dâvud, Menasik 44, 1869; Tirmizî, Hac 30, 853; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/40, 58, 201.

[←347]

[347] Buhârî, Hac 39; Ebu Dâvud, Menasik 44, 1865; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16.

[←348]

[348] Buhârî, Salat 89.

[←349]

[349] Buhâri, Hac 63; Ebu Dâvud, Menasik 50, 1891; İbn Mâce, Menasik 29, 2950; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 75, 98, 100, 123.

[←350]

[350] Buhârî, Hac 55, Meğâzî 43; Ebu Dâvud, Menâsik 50, 1886, 1889; Tirmizî, Hac 39, 863; Nesâî, Menâsik 155; İbn Mâce, Menâsik 29, 2953; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/373.

[←351]

[351] Buhârî, Hac 59; Ebu Dâvud, Menâsik 47, 1874; Nesâî, Menâsik 156; İbn Mâce, Menâsik 27, 2946; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/114, 120.

[←352]

[352] Buharı, Hac 57; Ncsâî, Menâsik 158; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 57, 108.

[←353]

[353] Buharı, Hac 50, 57, 60; Ebu Dâvud, Menâsik 46, 1873; Tirmizî, Hac 37, 860; Nesâî, Menâsik 147; İbn Mâce, Menâsik 27, 2943; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/16, 17, 21, 26, 34, 39, 46.

[←354]

[354] B.k.z: İbn Mâce, Menâsik 27; Hakim, Müstedrek, 1/454.

[←355]

[355] Buharı, Hac 58, 61, 62; Ebu Dâvud, Menasik 48, 1877; Tirmizî, Hac 40, 865; Nesâî, Mesacıd 21, Menasik 159, 160; İbn Mâce, Menasik 28, 2948; Ahmed b. Hanbel, 1/214, 237, 304.

[←356]

[356] Buhârî, Salat 78, Hac 64, 71, 74, Tefsiru Sure-i Tûr 1; Ebu Dâvud, Menasik 48, 1882; Nesâî, Menasik 138; İbn Mâce, Menasik 34, 2961; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/290, 319.

[←357]

[357] Bakara: 2/168.

[←358]

[358] Bakara: 2/168.

[←359]

[359] Buharı, Hac 79, Ebvâbu'l-Umra 10, Tefsiru Sure-i Bakara 21, Tefsinı Sure-i Necin 3; Ebu Dâvud, Menâsik 55, 1901; Tirmizî, Tefsiru Sure-i Bakara 12, 2965; Nesâî, Menâsik 168; İbn Mâce, Menâsik 43, 2986; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/144, 162, 163, 227.

[←360]

[360] Bakara: 2/168.

[←361]

[361] Buhâri, Hac 80, Tefsiru Sure-l Bakara 21; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2966.

[←362]

[362] Buharı, Hac 80; Ebu Dâvud, Menasik 53, 1895; Tirmizî, Hac 102, 947; Nesâî, Menasik 144; İbn Mâce, Menasik 39, 2973; Ahmed b. Hanbcl, Müsııed, 3/317, 387.

[←363]

[363] Buhârî, Hac 93.

[←364]

[364] Buhârî, Hac 93.

[←365]

[365] Ebu Dâvud, Menasik 27, 1816; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/22; İbn Huzeyme, Sahih, 2805.

[←366]

[366] Buhârî, İydeyn 12, Hac 86; Nesâî, Menasik 192; İbn Mâce, Menasik 53, 3008; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/110.

[←367]

[367] Buharı, Vudû 6, 35, Hac 93, 95; Ebu Dâvud, Menasik 63, 1925; Nesâî, Menasik 206; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/208.

[←368]

[368] Buhârî, Hac 22.

[←369]

[369] Buhârî, Hac 96.

[←370]

[370] Buharı, Taksiru's-Salat 6, Hac 96; Ebu Dâvud, Menasik 64, 1930, 1931, 1932; Tirmizî, Hac 56, 888; Nesâî, Salat 20, Ezan 19, 20, Mevakit 49, Menasik 207.

[←371]

[371] Buhâri, Hac 97, 99; Ebu Dâvud, Menasik 64, 1934; Nesâî, Mevakit 49, Menasik 201, 207, 210; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/384, 326, 434.

[←372]

[372] Buharı, Hac 98; Ebu Oâvud, Menâsik 65, 1939, 1940; Tirmizî, Hac 58, 892, 893; Nesâi, Menâsik 208; İbn Mâce, Menâsik 63, 3026; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/272.

[←373]

[373] Buhârî, Hac 98; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/347, 351; İbn Huzeyme, Sahih, 2884.

[←374]

[374] Buhârî, Cenaiz 80, Hac 98, Cezau's-Sayd 25; Ebu Dâvud, Menâsik 65, 1939; Nesâî, Menasik 208.

[←375]

[375] Buhârî, Hac 98; İbn Huzeyme, Sahih, 2871, 2883.

[←376]

[376] Buhari, Hac 135, 136; Ebu Dâvud, Menasik 77, 1974; Tirmizî, Hac 64, 901; Nesâî, Menasik 226; İbn Mâce, Menasik 64, 3030; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/422, 427, 430, 456, 458.

[←377]

[377] Ebu Dâvud, Menâsik 77, 1970; Nesâî, Menasik 220; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/301, 318, 332, 337, 367, 378; İbn Huzeyme, Sahih, 2877.

[←378]

[378] Ebu Dâuud, Menâsik 34, 1834; Nesâî, İydeyn 17; İbn Mâce, Cihad 39, 2861; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/69, 5/381, 6/402, 403.

[←379]

[379] Tirmizî, Hac 61, 897; Nesâî, Menasik 226; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313, 319, 356, 371.

[←380]

[380] Ebu Dâvud, Menâsik 77, 1971; Tirmizî, Hac 59, 894; Nesâi, Menasik 221; İbn Mâce, Menasik 75, 3053; Ahmed b. Hanbel, Musned, 3/312, 319, 399.

[←381]

[381] Beyhakî, Sünemi'1-Kübrâ, 5/90.

[←382]

[382] Buhârî, Hac 127; Ebu Dâvud, Menasik 78, 1979; Tirmizî, Hac 74, 913; İbn Mâce, Menasik 71, 3044; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 34, 79, 119, 138, 141, 151.

[←383]

[383] Buhârî, Hac 127; Ebu Dâvud, Menasik 78, 1980; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/88, 128.

[←384]

[384] Buharı, Vudû' 33; Ebu Dâvud, Mcnasik 78, 1981, 1982; Tirmizî, Hac 73, 912; Ahmed b. Hanbel. Müsncd, 3/111, 214, 256.

[←385]

[385] Buhârî, İlm 23, Hac 131; Ebu Dâvud, Menâste 87, 2014; Tirmizî, Hac 76, 916; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, Menâsik 2/446, 4106, 4107, 2/447, 4108, 4109; İbn Mâce, Menâsik 74, 3051, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/159, 160, 202.

[←386]

[386] Btıhârî, Hac 130; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/258, 269.

[←387]

[387] Ebu Dâvud, Menasik 82, 1998; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/34.

[←388]

[388] Buhârî, Hac 83; Ebu Dâvud, Menasik 58, 1912; Tirmizî, Hac 116, 964; Nesâî, Menasik 190; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/100.

[←389]

[389] Tirmizî, Hac 81, 921; İbn Mâce, Menasik 81, 3069; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/89, 238.

[←390]

[390] Buhârî, Hac 147; Ebu Dâvud, Menâsik 86, 2008; Tirmizî, Hac 82, 923; İbn Mâce, Menasik 81, 3067; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/41, 190, 207, 230.

[←391]

[391] Buharı, Hac 147; Tirmizî, Hac 81, 922; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/221.

[←392]

[392] Buhfirî, Hac 45; Ebu Dâvud, Menâsik 86, 2011; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 263, 353, 540.

[←393]

[393] Buhârî, Hac 75; Ebu Dâvud, Menâsik 74, 1959; İbn Mâce, Menasik 80, 3065; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/19, 22, 28, 88.

[←394]

[394] Buhârî, Hac 113; Ebu Dâvud, Menâsik 77, 1769; İbn Mâce, Menasik 97, 3099; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/79, 123, 132, 143, 154, 159.

[←395]

[395] Ebu Dâvud, Dahâyâ 7, 2809; Tirmizi, Hac 66, 904, Edâhî 8, 1502; İbn Mâce, Edâhi 5, 3132: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/293, 301, 378.

[←396]

[396] Ebu Dâvud, Dahâyâ 7, 2807, 2808; Nesâî, Dehâya 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/304, 318, 363

[←397]

[397] Buhârî, Hac 118; Ebu Dâvud, Menasik 20, 1768; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 86, 139.

[←398]

[398] Buhârî, Hac 107, 109, 110, Vekâlet 14, Edâhî 15; Ebu Dâvud, Menâsik 14, 1755, 1757, 1758, 1759; Tinnizî, Hac 69, 908, 70, 909; Nesâî, Menâsik 65, 66, 68, 69; İbn Mâce, Menâsik 94, 3094, 3095, 95, 3096; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/30, 41, 42, 78, 82, 85, 90, 110.

[←399]

[399] Buharı, Hac 103, 112, Vesâyâ 12, Edeb 95; Ebu Dâvud, Menâsik 17, 1760; Nesâî. Menâsik 74; İbn Mâce, Menâsik 100, 3103; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/254, 481, 487.

[←400]

[400] Ebu Dâvud, Menâsik 42, 1861; Nesâî, Menâsik 76; Ahmecl b. Hanbel, Müsned, 3/317, 324, 325, 348.

[←401]

[401] İbn Mâce, Menâsik 101, 3105; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/225; İbn Huzeyme, Sahih, 2578.

[←402]

[402] Buharı, Hayz 27, Hac 144, 145; İbn Huzeyme, Sahih, 2999.

[←403]

[403] Buharı, Hayz 27, Hac 129, 145, Meğazî 77; Ebu Dâvud, Menasik 84, 2003; Tirmizî, Hac 99, 943; Nesâî, Hayz 23; İbn Mace, Menasik 83 3072, 3073, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/164, 202, 207.

[←404]

[404] Buhârî, Salât 30, 81, 96, Teheccüd 25, Hac 51, 52, Cihad 127, Meğâzî 77; Ebu Dâvud, Menâsik 92, 2023; Tirmizî, Hac 47, 874; Nesaî, Kıble 6, Mesâcîd 5, Menâsik 126, 127; İbn Mâce, Menâsik 79, 3063; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/3, 45, 46, 50, 55, 82, 139, 153.

[←405]

[405] Bakara: 2/127.

[←406]

[406] Buharı, Cihad 127, Meğâzî 77.

[←407]

[407] Buhârî, Salai 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/237, 311.

[←408]

[408] Buharı, Hac 53, Ebvâbu'l-Umre 11, Meğâzî 35, 43; Ebu Dâvud, Menasik 55, 1902; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/355.

[←409]

[409] Buhârî, Hac 42; Nesâî, Menasik 125; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/57; İbn Huzeyme, Sahih, 2742.

[←410]

[410] Buhârî, Hac 42; İbn Huzeyme, Sahih, 2741, 3023.

[←411]

[411] Kabe'yle ilgili bilgiler için b.k.z; Bakara: 2/127-129; Âl-i İmrân: 3/96-97.

[←412]

[412] Buharı, Hac 42, Temenni 9; Tirmizî, Hac 47, 875; İbn Mâce, Mcnâsik 31, 2955.

[←413]

[413] Buhârî, Hac 1, Cezâu's-Sayd 23, 24, Meğâzî 77, İstizan 2; Ebu Dâvud, Menasik 25, 1809; Nesâî, Menasik 7, 8, 9, 11; Ahmed b. Hanbel, Musned, 1/219, 251, 329, 346, 359.

[←414]

[414] Ebu Dâvud, Menasik 7,1736; Nesâî, Menasik 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/219, 244, 288, 344; İbn Huzeyme, Sahih, 3049.

[←415]

[415] Buharı, İ'tisam 2; Nesâî, Menasik 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/447, 456, 467, 508; İbn Huzeyme, Sahih, 2508.

[←416]

[416] Buhârî, Taksim's-Salat 4; Ebu Dâvud, Menasik 2, 1727; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 19, 142; İbn Huzeyme, Sahih, 2521.

[←417]

[417] Buhârî, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 1, 6, Cezâu's-Sayd 26, Savm 67; Tirmizî, Salat 243, 326; İbn Mâce, İkametu's-Salat 147, 1249, Siyam 36, 1721; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/7, 34, 51, 59, 71.

[←418]

[418] Buhârî, Taksim's-Salat 4; Ebu Dâvud, Menasik 2, 1723; Tirmizî, Rada 15, 1170; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/250, 340, 423, 437, 445, 493, 506.

[←419]

[419] Buhârî, Cezâu's-Sayd 26, Cihad 140, Nikah 111; İbn Mâce, Menasik 7, 2900; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/222, 346.

[←420]

[420] Buhârî, Menakıb 25..

[←421]

[421] B.k.z: Yusuf Karadavi, Sünneti Anlamada Yöntem, Rey Yayıncılık, Kayseri 1993, s. 243-245

[←422]

[422] Zuhruf: 13-14.

[←423]

[423] Ebu Dâvud, Cihad 72, 2599; Tirmizî, Deavat 47, 3447; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyl, 548; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/150; İbn Huzeyme, Sahih, .2542.

[←424]

[424] Tirmizî, Deavat 42, 3439; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyl, 499; İbn Mâce, Dua 20, 3588; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/82, 83; İbn Huzeyme, Sahih, 2533.

[←425]

[425] Buhârî, Deavat 52; Ebu Dâvud, Cihad 158, 2770; Tirmizî, Hac 104, 950; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 539, 540; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 10, 15, 21, 38, 63, 105.

[←426]

[426] Buhâri, Hac 14; Ebu Dâvud, Menasik 96-97,2044; Nesâî, Menastk 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/28, 112, 138.

[←427]

[427] Buhârî, Hac 16, Muzâraa 1, İ'tisam 16; Nesâî, Menasik 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/87, 90, 104, 136; İbn Huzeyme, Sahih, 2616.

[←428]

[428] Buhârî, Salat 10, Hac 67, Cizye 16, Meğâzî 66, Tefsiru Sure-i Tevbe 2-4; Ebu Dâvud, Menasik 66, 1946; Nesâî, Menasik 161.

[←429]

[429] Nesâî, Menasik 194; İbn Mâce, Menasik 56, 3014.

[←430]

[430] Buhârî, Ebvâbu'1-Umre 1; Tirmizî, Hac 90, 933; Nesâî, Menasik 5; İbn Mâcc, Menasik 3, 2888; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/246, 461, 462; İbn Huzeyme, Sahih, 2513.

[←431]

[431] Buhârî, Muhsar 9, 10; Tirmizî, Hac 2, 811; Nesâî, Menasik 4; İbn Mâce, Menasik 3,2889; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/248, 410, 484, 494.

[←432]

[432] Buhârî, Hac 44, Cihad 180, Meğâzı 48; Ebu Dâvud, Menasik 86,2008, Feraiz 10, 2910; Tinnizî, 2107; İbn Mâce, Menasik 81, 2942, Feraiz 6, 2730; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/200, 201, 202.

[←433]

[433] Buharı, Menâkıbu'l-Ensâr 47; Ebu Dâvud, Menasik 91, 2022; Tirmizî, Hac 103, 949; Nesâî, Taksiru's-Salat 4; İbn Mâce, İkametu's-Salat 76, 1073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/339, 5/52.

[←434]

[434] Buîıârî, Cenaiz 77, Cezâu's-Sayd 10, Cihad 1, 27, 194, Cizye 22; Ebu Dâvud, Menasik 89, 2018; Tirmizî, Siyer 33, 1590; Nesâî, Menasik 110, 111.

[←435]

[435] Buharı, İlm 39, Diyât 8.

[←436]

[436] Buhârî, Cezâu's-Sayd 18, Meğazî 48, Cîhad 169, Libas 17; Ebu Dâvud, Cihad 2685; Tirmizî, Cihad 18, 1693; Nesâî, Menasik 107; İbn Mâce, Cihad 18, 2085; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/109, 164, 180, 185, 224, 231, 232, 240.

[←437]

[437] B.k.z: İbn Hümam, Fethu'l-Kadîr, 2/132, Hamişinde.

[←438]

[438] Nesâî, Menasik 107, Zinet 110.

[←439]

[439] Buhari, Büyü' 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/40.

[←440]

[440] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/141.

[←441]

[441] Abd b. Humeyd, Müsned, 1076.

[←442]

[442] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/181, 184; Abd b. Humeyd, Müsned, 153.

[←443]

[443] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 1, Cihad 71, İ'tisam 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/199, 238.

[←444]

[444] Buhârî, Büyü' 53, Cihad 71, 74, Et'ime 28, Deavat 36, İ'tisam 16.

[←445]

[445] Buhârî, Fezâilu'İ-Medine 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/142.

[←446]

[446] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 9, Cizye 10, 17, Feraiz 21, İ'tisam 5; Ebu Dâvud, Menasİk 95-96, 2034; Tirmizî, Velâ 3, 2127.

[←447]

[447] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 4; Tirmizî, Menakıb 68, 3921; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 279.

[←448]

[448] Ahmed b. Han.be!, Müsned, 3/34, 47, 91.

[←449]

[449] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/56, 65, 82, 221, 260.

[←450]

[450] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 9, Tib 30, Fiten 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 375, 378, 483.

[←451]

[451] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 247, 384.

[←452]

[452] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 10, Ahkam 47, İ'tisam 16; Tirmizî, Menakıb 3920; Nesâî, Biat 22ö

[←453]

[453] Ahzab: 33/13.

[←454]

[454] İ'tisam, 16.

[←455]

[455] B.k.z: Ali Bulaç, Tarih, Toplum ve Gelenek, İz Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 148-149

[←456]

[456] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/180

[←457]

[457] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 5; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 5/220

[←458]

[458] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/234, 385, 390.

[←459]

[459] Buhârî, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 5; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 4/39, 40.

[←460]

[460] Buhârî, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'I-Medine 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 376, 397, 401, 528.

[←461]

[461] Buhârî, Cihad 71; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/140.

[←462]

[462] Buharı, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'I-Medine 1; Jbn Mâce, İkametu's-Salat 195, 1404; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/239, 277.

[←463]

[463] Buharı, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 1; Ebu Dâvud, Menasik 94-95, 2033; Nesâî, Mesacid 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/234, 238, 278.

[←464]

[464] Ahmed b. Hanbel. Müsned, 3/24

[←465]

[465] Buharı, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 6; Ebu Dâvud, Menasik 95-96, 2040; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/4, 57, 58, 65, 101, 155

[←466]

[466] Buhari, Fadlu's-Salati fi Mescidi Mekke ve'1-Medine 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/30, 58, 65, 80, 107

[←467]

[467] Buhârî, Savm 10, Nikâh 2; Ebu Dâvud, Nikâh 1, 2046; Tirmizî, Nikâh 1, 1081; Nesâî, Sıyâm 43, Nikâh 3; İbn Mâce, Nikâh 1, 1845; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/447.

[←468]

[468] Buhârî, Nikâh 1; Nesâî, Nikah 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/241, 259.

[←469]

[469] Buhârî, Nikâh 8; Tirmizî, Nikah 2, 1083; Nesâî, Nikah 4; İbn Mâce, Nikah 2, 1848-Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/175, 176, 183.

[←470]

[470] Ebu Dâvud, Nikah 42-43, 2151; Tirmizî, Rada 9, 1158; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/395.

[←471]

[471] Nur: 24/30.

[←472]

[472] Nur: 24/31.

[←473]

[473] Mâide: 5/87.

[←474]

[474] Buhârî, Tefsiru Sure-i Mâide 9, Nikah 6, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/385, 390, 420, 432, 450.

[←475]

[475] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 4/292.

[←476]

[476] Buhari, Nikâh 31; Abdurrezzak, Musannef, 14028.

[←477]

[477] Ebu Dâvud, Nikah 13, 2072; Nesâî, Nikah 71; İbn Mâce, Nikah 44, 1962; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/405.

[←478]

[478] Kurtubî, el-Câmi li-Ahkâmi'1-Kur'an, 5/132.

[←479]

[479] Ebu Dâvud, Nikah 13, 2073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/404, 405.

[←480]

[480] Mü'minun: 23/6.

[←481]

[481] Tirmizî, Nikah 29, 1121.

[←482]

[482] Tirmizî. Nikah 29, 1121.

[←483]

[483] Nisa: 4/24.

[←484]

[484] Mü'minun: 23/6.

[←485]

[485] Hâzimî, İ'tibar, Haydarabad 1319, Humus 1386/1966, s. 179 B.k.z: Dr. Ali Osman Koçkuzu, Hadiste Nesih Mensuh, MÜİFV Yayınları, İstanbul 1985, s. 301-302.

[←486]

[486] Buhari, Nikâh 27; Ebu Davud, Nikah 12, 2065; Tirmizî, Nikah 31, 1126; Nesâî, Nikah 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/462, 465, 516, 529, 532.

[←487]

[487] Buhârî, Nikâh 27; Tirmizî, Nikah 31, 1125; Nesaî, 20, 47; İbn Mâce, Nikah 31, 1929; Ahmed b. Hanbet, Müsned, 2/432, 474, 486, 508, 516.

[←488]

[488] Ebu Dâvud, Menasik 38, 1841; Tirmizî, Hac 23, 840; Nesâî, Menasik 91, Nikah 38; İbn Mâce, Nikah 45,1966; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/57, 64, 65, 68, 69, 73.

[←489]

[489] Buhârî, Cezaus-Sayd 12, Meğâzî 43, Nikâh 30; Ebu Dâvud, Menasik 38, 1844, 1845; Tirmizî, Hac 24, 844; Nesâî, Menasik 90, Nikah 37; İbn Mâce, Nikah 45, 1965; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/221, 228, 270, 285, 324, 337, 362.

[←490]

[490] Ebu Dâvud, Menasik 38, 1843; Tirmizî, Hac 24, 845; İbn Mâce, Nikah 45, 1964; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/332, 333, 335.

[←491]

[491] Müslim, Nikâh 41, 45; Tirmizî, Hac 23, Nesâî, Menasik 91, Nikâh 38; İbn Mâce, Nikâh 45; Dârimî, Nikâh 17, Muvatta, Hac 70, 73; Ahmed b. HanbeL 1/57, 64, 65, 68, 73.

[←492]

[492] Buhârî, Nikâh 45; Ebu Dâvud, Nikah 16-17, 2081; Tirmizî, Büyü 57, 1292; Nesâî, Nikah 20, 21; İbn Mâce, Nikah 10, 1868; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 122, 124, 126, 130, 142, 153.

[←493]

[493] Buhari, Nikah 28, Hiyel 4; Ebu Dâvud, Nikâh 14, 2074; Tirmizî, Nikâh 30, 1124; Nesâî, Nikâh 60, 61; İbn Mâce, Nikâh 16, 1883; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 19, 439.

[←494]

[494] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/35, 91.

[←495]

[495] Müslim, Nikâh 60, Nesâî, Nikâh 60, Hayz 15-16, Tirmizî, Nikâh 30, İbn Mâce, Nikâh 16.

[←496]

[496] Buhari, Nikâh 52, Şurût 6; Ebu Dâvud, Nikâh 39-40, 2139; Tirmizî, Nikâh 32, 1127; Nesâî, Nikâh 42; İbn Mâce, Nikâh 41, 1954; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/144, 150, 152.

[←497]

[497] Btıhârî, Nikâh 41, Hiyel 11; Tirmizî, Nikah 18, 1107; Nesai, Nikah 34; İbn Mâce, Nikah 11, 1871; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 2/250, 279, 434.

[←498]

[498] Buhârî, Nikâh 41, İkrah 3; Nesâî, Nikah 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/45, 165, 203.

[←499]

[499] Ebu Dâvud, Nikah 24-25, 2098, 2099, 2100; Tirmizî, Nikah 18, 1108; Nesâî, Nikah 32; İbn Mâce, Nikah 11, 1870; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/219, 241, 261, 345, 362.

[←500]

[500] Buhârî, Menâkibu'l-Ensar 44; Ebu Dâvud, Nikah 32-33, 2121; Nesâî, Nikah 29, 78; İbn Mâce, Nikah 13, 1876; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/118, 280.

[←501]

[501] Tirmizî, Nikah 9, 1093; Nesâî, Nikah 18, 77; İbn Mâce, Nikah 53, 1990; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/54, 206.

[←502]

[502] Nesâî, Nikah 17; Ahmed b. Hanbe!, Mİİsned, 2/286, 299.

[←503]

[503] Buhârî, Nikah 6, 32, 35, 37, Fezâilu'l-Kur'an 23; Ebu Dâvud, Nikâh 29-30, 2111; Tirmizî, Nikâh 23, 1114; Nesâî, Nikâh 62; İbn Mâce, Nikâh 17, 1889; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/336.

[←504]

[504] Nisa: 4/24.

[←505]

[505] Bakara: 2/237.

[←506]

[506] Ebu Dâvud, Nikah 27-28, 2105; Nesâî, Nikah 66; İbn Mâce, Nikah 17, 1886; Ahmed b. Hanbjl, Müsned, 6/93.

[←507]

[507] B.k.z: Hayreddin Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku, İz Yayıncılık, 1/282.

[←508]

[508] Buhârî, Nikâh 7, 49, Ebu Dâvud, Nikâh 28-29, 2109; Tirmizî, Nikâh 10, 1094, Birr 22, 1933; Nesâî, Nikâh 67; İbn Mâce, Nikâh 24, 1907; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 190, 204.

[←509]

[509] Sâffât: 37/177.

[←510]

[510] Buhârî, İlm 31, Salat 12, Salatu'1-Havf 6, Büyü 111, Cihad 145, Nikâh 12, Itk 16, Enbiya 48; Ebu Dâvud Nikâh 5, 2053; Tirmizî, Nikâh 25, 1116; Nesâî, Nikâh 65; İbn Mâce, Nikâh 42,1956; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398, 414.

[←511]

[511] Ahzab: 33/53.

[←512]

[512] Buhâri, Tefsiru Sure-i Ahzab 53, Etime 59, İstizan 10.

[←513]

[513] Ahzab: 33/53.

[←514]

[514] Buhari, Tefsiru Sure-i Ahzab 53, Et'ime 59, İsti'zan 10; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3218; Nesâî, Nikah 84; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/163.

[←515]

[515] Nevevî, Müslim Şerhi, 9/228.

[←516]

[516] Buhârî, Nikah 71; Ebu Dâvud, Efime 1, 3736; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/20.

[←517]

[517] Ebu Dâvud, Et'ime 1, 3740; Nesâî, Sünemi'I-Kübrâ, 6610; İbn Mâce, Siyam 47, 1751; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/392.

[←518]

[518] Nesâî, Sünemi'l-Kübrâ, 6611.

[←519]

[519] Buhari, Nikah 107; Ebu Dâvud, Et'ime 1, 3742; İbn Mâce, Nikah 25, 1913.

[←520]

[520] Nevevî, Müslim Şerhi, 9/236.

[←521]

[521] Buhârî, Nikah 107; Humeydî, Müsned, 1170.

[←522]

[522] Buhârî, Şehadat 3, Talâk 4, 6, 7, Libâs 6, Edeb 68; Ebu Dâvud, Talâk 47-49, 2309; Tirmizî, Nikâh 27, 1118; Nesâî, Talâk 9, 10; İbn Mâce, Nikâh 32, 1932; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/193.

[←523]

[523] Buhari, Bed'ü'l-Halk 11, Deavât 55, Tevhid 13; Ebu Dâvud, Nikâh 44-45, 2161; Tirmizî, Nikâh 8, 1092; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/327 (9030), 6/75, 10096, 10100) İbn Mâce, Nikâh 27, 1919; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/217.

[←524]

[524] Bakara: 2/223.

[←525]

[525] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 39; Ebu Dâvud, Nikah 44-45, 2163; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2978; İbn Mace, Nikah 29, 1925.

[←526]

[526] Buhârî, Bed'üi-Halk 7, Nikah 85; Ahmed b. Hatibe, Müsned, 2/255, 348, 386, 468, 519, 538.

[←527]

[527] Ebu Dâvud, Edeb 32, 4870; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/69.

[←528]

[528] Buhârî, Meğâzî 32, Nikah 96, Kader 4, Büyü 109, Itk 13, Tevhid 18; Ebu Davud, Nikah 47-48,2172; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/68, 72

[←529]

[529] Buhârî, Büyü 109, Itk 13; Nesâî, Nikah 55; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/11.

[←530]

[530] Buhari, Tevhid 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/26, 47, 49, 59, 83, 93.

[←531]

[531] Ebu Dâvud, Nikah 47-48, 2173.

[←532]

[532] Buhârî, Nikah 96; Tirmizî, Nikah 39, 1137; İbn Mâce, Nikah 30, 1927; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/377.

[←533]

[533] Buhârî, Nikâh 2; Ebû Dâvûd, Nikâh 1, 4.

[←534]

[534] Buhârî, Nikâh 96; Müslim, Nikâh 125-138.

[←535]

[535] B.k.z: Heyet, İlmihal İslam ve Toplum, ÎSAM T.D.V. İslamî Araştırmalar Merkezi, İstanbul 1999, 2/134-136.

[←536]

[536] Ebu Dâvud, Nikah 43-44, 2156; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/195.

[←537]

[537] Ebu Dâvud, Tıb 16, 3882; Tirmizî, Tib 27, 2076, 2077; Nesâî, Nikah 54; İbn Mâce, Nikah 61, 2011; Ahmed b. Hanbef, Müsned, 6/361, 434.

[←538]

[538] Buhârî, Şehâdât 7, Nikah 20; Nesâî, Nikah 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44, 51, 178.

[←539]

[539] Buhârî, Farzu'I-Hums 4, Şehadât 7, Tefsiru Surc-i Ahzab 9, Nikâh 20, 22, 117; Ebu Dâvud, Nikâh 6, 2051; Tirmizî, Rada1 1, 1147 Nesâî, Nikâh 49, 52; İbn Mâce, Nikâh 34, 1937; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/72.

[←540]

[540] B.k.z: A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 7/356.

[←541]

[541] Nesâî, Nikah 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/82, 114, 126, 158.

[←542]

[542] Buhârî, Nikâh 20, 25, 26, Nafakât 16; Nesâî, Nikah 44, 45, 46; İbn Mace, Nikah 34, 1939; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/291, 428.

[←543]

[543] Ebu Dâvud, Nikah 10, 2063; Tirmizî, Rada 3, 1150; Nesâî, Nikah 51; İbn Mâce, Nikah 39, 1940; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/31, 95, 216.

[←544]

[544] Ebu Davud, Nikah 10, 2062; Tirmizî, Rada 3, 1150; Nesâî, Nikah 51; İbn Mâce, Nikah 36, 1944.

[←545]

[545] Nesâi, Nikah 53; İbn Mâce, Nikah 27, 1943; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 201, 249.

[←546]

[546] Ahzab: 33/5.

[←547]

[547] Nesâî, Nikah 53; İbn Mâce, Nikah 27, 1943; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 201, 249.

[←548]

[548] Ahzab: 33/5.

[←549]

[549] Bakara: 2/233.

[←550]

[550] Ahkaf: 46/15.

[←551]

[551] Nesâî, Nikah 53; İbn Mâcc, Nikah 37, 1947; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/312.

[←552]

[552] Buhârî, Şehâdât 7, Nikâh 21; Ebu Dâvud, Nikah 8, 2058; Nesâî, Nikah 49; İbn Mâce, Nikah 37, 1945; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/94, 138, 174, 214.

[←553]

[553] Nisa: 4/24.

[←554]

[554] Ebu Dâvud, Nikah 43-44, 2155; Tirmizî, Nikah 36, 1132, Tefsiru'l-Kur’an 5, 3016; Nesâî, Nikah 59; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/84.

[←555]

[555] Dârimî, Talak 36.

[←556]

[556] Buhâri, Büyü 3, 100, Husumat 6, Itk 8, Vesaya 4, Meğazi 53, Feraiz 18, 28, Hudud 23, Ahkam 29; Ebu Dâvud, Talak 33-34, 2273; Nesâî, Talak 48; İbn Mace, Nikah 59, 2004; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/37, 129, 200, 226, 237 246.

[←557]

[557] Nûr: 24/33.

[←558]

[558] Buhârî, Feraiz 31; Ebu Dâvud, Talak 30-31, 2267, 2268; Tirmizî, Vela 5, 2129; Nesâî, Talak 51; İbn Mâce, Ahkam 21, 2349; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 82, 226.

[←559]

[559] Ebu Dâvud, Nikah 33-34, 2122; İbn Mâce, Nikah 26, 1917; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/292, 307.

[←560]

[560] Buhari, Nikah 101; Ebu Dâvud, Nikah 33-34, 2124; Tirmizî, Nikah 41, 1139; İbn Mâce, Nikah 26, 1916.

[←561]

[561] Ahmed b. Hanbd, Müsned, 3/104, 205, 337.

[←562]

[562] İbn Mâce, Nikah 48, 1972; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/68, 76.

[←563]

[563] Ahzab: 33/51.

[←564]

[564] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 7; Nesâî, Nikah 1; İbn Mâce, Nikah 57, 2000; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/134, 158, 261.

[←565]

[565] Buhârî, Nikah 4; Nesâî, Nikah 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/231, 348, 349.

[←566]

[566] Buhârî, Nikah 15; Ebu Dâvııd, Nikah 2, 2047; Nesâî, Nikah 13; İbn Mâce. Nikah 6, 1858; Ahmed b. Hanbel, Müsnad, 2/428.

[←567]

[567] Buhârî, Nikah 10, Nafaka 12; Nesâî, Nikah 6, 10; İbn Mâce, Nikah 7, 1860; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/302.

[←568]

[568] Buhârî, Nikah 121; Ebu Dâvud, Cihad 163, 2778; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/375.

[←569]

[569] Nesâî, Nikah 15; İbn Mâce, Nikah 5, 1855; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/449, 497.

[←570]

[570] Buhari, Nikah 80, Enbiya 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/304, 315, 349.

[←571]

[571] Buhârî, Enbiya 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/168.

[←572]

[572] Bakara; 2/35-37, Araf: 7/19-22, Taha: 20/120-122.

[←573]

[573] Yaratılış, 3/1-9; B.k.z: Doç. Dr. Abdullah Aydemir, İslamî Kaynaklara Göre Peygamberler, T.D.V. Yayınları, Ankara 1992, s. 27-28; Muhammed Gazali, Nebevi Sünnet, İslami Araştırmalar, İstanbul 1992, s. 287-288.

[←574]

[574] Buharî, Talâk 2, 3; Ebu Dâvud, Talak 4, 2179, 2180; Nesâî, Talak 1; İbn Mâcc, Talak 2, 2019; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/63, 102.

[←575]

[575] Ebu Dâvud, Talak 9-10, 2200; Nesâî, Talak 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/314.

[←576]

[576] Ahzab: 33/21.

[←577]

[577] Buhâri, Tefsim Sure-i Tahrim 1, Talak 8; İbn Mâce, Talak 28, 2073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/225.

[←578]

[578] Buhâri, Talâk 8, Nikâh 103, Et'ime 32, Talâk 8, Eymân 25, Tefsiru Sure-i Tahrim 1; Ebu Dâvud, Eşribe 11, 3715; Tirmizî, Et'ime 29, 1831; Nesâî, Talâk 16; İbn Mâce, Et'ime 36, 3323; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/59.

[←579]

[579] Ahzab: 33/28-29.

[←580]

[580] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 4, 5; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3204; Nesâî, Nikah 2, Ti lak 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/77, 103, 152, 211, 248.

[←581]

[581] Ahzab: 33/51.

[←582]

[582] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 7; Ebu Dâvud, Nikah 37-38, 2136; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/76.

[←583]

[583] Buhârî, Talak 5; Tirmizî, Talak 1179; Nesâî, Nikah 2, Talak 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/97, 202, 205, 240.

[←584]

[584] Ahzab: 33/28-29

[←585]

[585] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 9208; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/3.

[←586]

[586] Buhârî, Nikâh 83, 105, Tefsiru Sure-i Tahrim 2, Libas 31, Ahbâru'1-Âhâd 1; Tirmizî, İsti'zan 3, 2691; İbn Mâce, Zühd 11, 4153; İbn Huzeyme, Sahih, 1921, 2178.

[←587]

[587] Ebu Dâvud, Talak 37-39 (2284, 2286, 2289); Nesâî, Nikah 19, 22, Talak 15- Ahmed b Honbel, Müsned, 6/412, 413, 414, 415, 416

[←588]

[588] Buhari, Talak 41; Ebu Dâvııd, Talak 38-40, 2295.

[←589]

[589] Ebu Dâvud, Talak 39-41, 2297; Nesâî, Talak 71; İbn Mâce, Talak 9, 2034; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/321.

[←590]

[590] Buhârî, Meğâzi 10; Talak 39; Ebu Dâvııd, Talak 45-47, 2306; Nesâî, Talak 56; İbn Mâce, Talak 7, 2028; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/432.

[←591]

[591] Buhârî, Tefsiru Sure-i Talak 2, 39, Tefsiru Sure-i Talâk 2; Ebu Dâvud, Talâk 45-47, 2306; Tirmizî, Talâk 17, 1193; Nesâî, Talâk 56; İbn Mâce, Talâk 7, 2027; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/314.

[←592]

[592] Talâk: 65/4.

[←593]

[593] Bakara: 2/234.

[←594]

[594] Buhârî, Cenaiz 30; Talak 46, 47, 50, Tıb 18; Ebu Dâvud, Talâk 41-43, 2299; Tirmizî, Talak 18, 1195, 1196, 1197; Nesâî, Talâk 63, 67; İbn Mâce, Talâk 34, 2084; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 325.

[←595]

[595] Buhârî, Talak 40; Ebu Davud, Talak 41-43, 2299; Tirmizî, Talâk 18, 1195, 1196, 1197; Nesâî, Talâk 63, 67; İbn Mâce, Talâk 34, 2084; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 325.

[←596]

[596] Buhârî, Talak 47; Ebu Dâvud, Talâk 41-43, 2299; Tirmizî, Talâk 18, 1195, 1196, 1197; Nesâî, Talâk 63, 67; İbn Mâce, Talak 34, 2084; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 325.

[←597]

[597] Buhari, Talak 47.

[←598]

[598] Nesâî, Talâk 63; İbn Mâce, Talâk 34, 2084.

[←599]

[599] Buhârî, Hayz 12, Cenaiz 30, 31, Talak 46, 47, 48; Ebu Dâvud, Talâk 44-46, 2302; Nesâî, Talak 64; İbn Mâce, Talâk 35, 2087.

[←600]

[600] Nûr: 24/4.

[←601]

[601] Buhari, Tefsiru Sure-i Nur 1, Talak 4, 29, Hudud 43, Ahkam 18, İ'tisam 5; Ebu Dâvud, Talak 26-27, 2245, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252; Nesâî, Talak 7; İbn Mace, Talak 27, 2066.

[←602]

[602] Nur: 24/6, 9.

[←603]

[603] Tirmizî, Talak 22, 1202), Tefsinı'I-Kur'an 25, 3178; Nesâî, 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/12, 19, 42.

[←604]

[604] Buhârî, Talak 53; Ebu Dâvud, Talak 26-27, 2257; Nesâî, Talak 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/11.

[←605]

[605] Buhari, Talak 35.

[←606]

[606] Nur: 24/6, 9.

[←607]

[607] Ebu Dâvud, Talak 26-27, 2253; İbn Mace, Talak 27,2068; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/421.

[←608]

[608] Nesâî, Talak 37, 38; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/142.

[←609]

[609] Buhârî, Talâk 31, 35, Hudud 43, Temenni 9; Nesâî, Talak 39.

[←610]

[610] Buhari, Talâk 31, Hudud 40, Tevhid 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/248.

[←611]

[611] Buhari, Talâk 26; Ebu Dâvud, Talak 27-28, 2260; Tirmizî, Vela 4, 2128; Nesâî, Talak 46; İbn Mâce, Nikah 58, 2002; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/233, 234, 239.

[←612]

[612] Hucurât: 49/13, Ebu Dâvud, Edeb 111, Tirmizî, Menâkib 73.

[←613]

[613] Buhârî, Itk 1, Kefârât 6; Müslim, Itk 5, 6; Ebu Dâvud, Itk 14; Tirmizî, Nüzûr 20; İbn Mâce, Itk 4.

[←614]

[614] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V., İstanbul 1999, 2/327-328.

[←615]

[615] Buhârî, Itk 4, Şerike 5, 14; Ebu Dâvud, Itk 6, 3940, 3941, 3942, 3943, 3944, 3945, 3946, 3947; Tirmizî, Ahkâm 14, 1346, 1347; Nesâî, Büyü 105, 106; İbn Mâce, Itk 7, 2523, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/56, 2/34, 142.

[←616]

[616] Buhârî, Şerike 5, 14, Itk 5; Ebu Dâvud, Itk 4,3934, 3935, 3936, 5, 3937, 3938, 3939; Tirmizî, Ahkam 14, 1348; İbn Mâce, Itk 7, 2527; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/255, 347, 426, 468, 472.

[←617]

[617] Buhârî, Şerike 5.

[←618]

[618] Buhârî, Itk 10, Mükatebe 2, 3; Müslim, Itk 5-14, 1504; Ebu Dâvud, Itk 2, 3929, 3930; Tirmizî, Velâ 1, 2125; Nesâî, Büyü 85, 86; İbn Mâce, Itk 3, 2521; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 5/103, 121, 161, 178.

[←619]

[619] Buhâri, Itk 10; Ebu Dâvud, Feraiz 14, 2919; Tirmizî, Büyü 20, 1236; Nesâî, Büyü 87; İbn Mâce, Feraiz 15, 2747; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/9, 79, 107.

[←620]

[620] Ebu Dâvud, Edeb 109-110, 5114; Ahmed b. Hatibe], Müsned, 2/417.

[←621]

[621] B.k.z: A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 7/579-580.

[←622]

[622] Buhârî, Itk 1, Keffârâtu'l-Eyman 6; Tirmizî, Nüzur 13, 1541; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/420, 422, 429, 430, 447, 525.

[←623]

[623] Tirmizî, Birr 8, 1906; İbn Mace, Edeb 1, 3659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/230, 263, 376, 445.

[←624]

[624] Buhari, Salat 10, Mevakitu's-Salat 31, Büyü 63; Tirmizî, Büyü 69, 1310; Nesâî Büyü 24, 26; İbn Mâce, Ticarat 12, 2169; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/476, 480.

[←625]

[625] Buhari, Büyü 63; Ebu Dâvud, Büyü 24, 3376; Tirmizî, Büyü 17, 1230; Nesâî, Büyü 27; İbn Mâce, Ticarat 23, 2194; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/250, 436, 439, 496.

[←626]

[626] Buhari, Büyü 61, Selem 8, Menâkıb 26; Ebu Dâvud, Büyü1 24, 3380, 3381; Tirmizî, Büyü1 16, 1229; Nesâî, Büyü 67; İbn Mâce, Ticarât 24, 2197; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/108, 144.

[←627]

[627] Buhari, Büyü 5; Nikâh 45; Ebu Dâvud, Nikah 16-17, 2081; Tirmizî, Büyü 57, 1292; Nesâî, Nikah 20, 21; İbn Mâce, Nikah 10, 1868; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 122, 124, 126, 130, 142, 153.

[←628]

[628] Buhari, Büyü 58, 64, 70, Şurut 11; Ebu Dâvud, Nikâh 16-17, 2080; Tirmizî, Nikâh 38, 1134; Nesâî, Büyü1 19, 21; İbn Mâce, Ticârât 13, 2172, 14, 2174; Ahmed b. Hanbel, İlm, 2/402.

[←629]

[629] Buhari, Büyü 60, Hayl 6; Nesâî, Büyü 17; İbn Mâce, Ticarat 14, 2173; Ahmed b. Hanbel, Müsnad, 2/63, 108, 156.

[←630]

[630] Buhari, Büyü 64, 71; Tirmizî, Büyü 12,1220; İbn Mâce, Ticarat 16, 2180; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/430.

[←631]

[631] Nesâî, Büyü 18.

[←632]

[632] Buhârî, Büyü 68, 71, İcare 14; Ebu Dâvud, İcare 45, 3439; Nesâî, Büyü 18; İbn Mâce, Ticarat 15, 2177.

[←633]

[633] Ebıf Dâvud, İcare 45, 3442; Tirmizî, Büyü 13, 1223; Nesâî, Büyü 1, 17; İbn Mâce, Ticarat 15, 2176; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/307, 312, 386, 392.

[←634]

[634] Buhârî, Büyü 70; Ebu Dâvud, İcare 45, 3440; Nesâî, Büyü 17.

[←635]

[635] Buhari, Büyü 65; Nesâî, Büyü 13, 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/463.

[←636]

[636] Buhârî, Büyü 65; Ebu Dâvud, İcâre 46, 3443, 3444, 3445; Tirmizî, Büyü 29, 1251, 1252; Nesâî, Büyü 14; İbn Mâce, Ticârât 42,2239; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/410, 420.

[←637]

[637] Buhârî, Büyü 55; Ebu Dâvud, İcâre 65, 3497; Tirmizî, Büyü 56, 1291; Nesâî, Buyu' 55; İbn Mâce, Ticarat 37, 2227; Ahmed b. Hamber, Müsned, 1/215, 221, 270, 285.

[←638]

[638] Ebu Dâvud, İcâre 65, 3493; Nesâî, Büyü 57; İbn Mâce, Ticarat 38, 2229.

[←639]

[639] İbn Mâce, Ticarat 38, 2229.

[←640]

[640] Buhârî, Büyü 49, Hudud 42; Ebu Dâvud, İcâre 65, 3498; Nesâî, Büyü 57; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 40, 53, 150, 157.

[←641]

[641] Nevevî, Müslim Şerhi, 10/170.

[←642]

[642] Nesâî, Büyü 74.

[←643]

[643] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 7/623.

[←644]

[644] Buhârî, Büyü 42, 43, 44; Ebu Dâvud, İcare 51, 3454; Tirmizî, Büyü 26, 1245; Nesâî, Büyü1 9, 10; İbn Mâce, Ticarât 17, 2181; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/56.

[←645]

[645] Buhârî, Büyü 45; Nesâî, Büyü1 9, 10; İbn Mâce, Ticarat 17, 2181.

[←646]

[646] Buhârî, Büyü 19, 22, 42, 44, 46; Ebu Dâvud, İcara 51, 3459; Tirmizî, Büyü 26, 1246; Nesâî, Büyü 4, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/402, 403, 434.

[←647]

[647] N. Yeniel, H. Kayapmar, Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 12/547.

[←648]

[648] Buhâri, Büyü 48; Ebu Dâvud, İcare 66, 3500; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/44, 61, 72, 80,84, 107, 116.

[←649]

[649] Buhârî, Büyü 87; Ebu Dâvud, Büyü 22, 3367; Tirmizî, Büyü 15, 1226, 1227; Nesâî, Büyü 28, 40; İbn Mâce, Ticârât 32, 2214; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/61.

[←650]

[650] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/37, 46, 52, 75, 79.

[←651]

[651] Buhârî, Selem 3, 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/341.

[←652]

[652] Buhârî, Büyü 82; Nesâî, Büyü 39, 40; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 32, 150, 5/192.

[←653]

[653] Buhârî, Büyü 75, 82, 84, Musakat 17; Tirmizî, Büyü 63 (1300); Nesâî, Büyü 32, 33, 35-İbn Mâce, Ticarat 55 (2268); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 5/182, 192

[←654]

[654] Tirmizî, Biiyu' 63 (1302); Nesâî, Büyü 34; İbn Mâce, Ticarat 55 (2269)

[←655]

[655] Buhârî, Büyü 83, Müsakat 17; Ebu Dâvud, Büyü 19 (3363); Tirmizî, Buyu' 64 (1303); âî, Büyü 34)

Nesai, Büyü 34

[←656]

[656] Buhârî, Büyü 83, Müsakat 17; Ebu Dâvud, Büyü 20 (3364); Tirmizî, Büyü1 64 (1301); Nesâî, Büyü 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237

[←657]

[657] Buhârî, Büyûr 75, 82; Ebu Dâvud, Büyü 18 (3361); Tirmizî, Büyü 63 (1300); Nesâî, Büyü 39; İbn Mâcc, Ticarat 54 (2265); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 7, 16, 63, 64, 123

[←658]

[658] Buhâri, Büyü 91.

[←659]

[659] Buhar!, Büyü 90, 92, Müsâkât 15, 17; Ebu Dâvud, İcare 42, 3433, 3434; Tirmizî, Büyü 25, 1244; Nesâî, Büyü1 75, 76; İbn Mâce, Ticârât 31, 2210; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/6, 63.

[←660]

[660] Buhârî, Büyü 83, Müsakat 17; Nesâî, Büyü 39.

[←661]

[661] Buhari, Büyü 85; Ebu Dâvud, Büyü 22, 3370; Tirmizî, Büyü 55, 1290; Nesâî, Büyü 74; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/319, 361, 391.

[←662]

[662] Ebu Dâvud, Büyü 33, 3404; Nesâî, Büyü 74; İbn Mâce, Ticârât 33, 2218; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313, 356.

[←663]

[663] Nesâî, Muzâraa 2; İbn Mâce, Ruhun 8, 2454; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/369.

[←664]

[664] Buhari, Muzâraa 18, Hibe 35; Nesâî, Muzâraa 2; İbn Mâce, Ruhun 7, 2451; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/354

[←665]

[665] Beyhakî, Sünemi'I-Kübrâ, 6/130

[←666]

[666] Buhârî, İcare 22, Muzaraa 18; Ebu Dâvud, Büyü 31 (3394); Nesâî, Muzaraa 2; İbn Mâce, Ruhun 8 (2453)

[←667]

[667] Buhârî, Muzâraa 6, 12; Ebu Dâvud, Büyü 30 (3392, 3393), 31 (3395, 3397, 3398, 3399, 3400, 3401, 3402); Tirmizî, Ahkâm 42 (1384); Nesâî, Muzâraa 2; İbn Mâcc, Ruhun 9 (2458); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/465

[←668]

[668] B.k.z: Heyet, İlmihal T D V İstanbul 1999, 2/380.

[←669]

[669] Buhârî, Muzâraa 7, 18, 21; Ebu Dâvud, İcare 30, 3392, 3393; Nesai, Muzaraa 2; İbn Mâce, Ruhun 9, 2458; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/463, 4/140, 142.

[←670]

[670] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/33.

[←671]

[671] Buhârî, Muzâraa 10, 18, Hibe 35; Ebu Dâvud, İcare 30, 3389; Tirmizî, Ahkam 42, 1385; Nesâî, Muzaraa 2; İbn Mâce, Ruhun 9, 2456, 11, 2464; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/234, 281, 349.

[←672]

[672] Buhari, İcâre 22, Muzarâa 8, 9, 11; Ebu Dâvud, Büyü 34, 3408, 3409; Tirmizî, Ahkâm 41, 1383; Nesai, Muzâraa 3; İbn Mâce, Ruhun 14, 2467; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/17, 22, 37, 149,157.

[←673]

[673] Abd b. Humeyd, Müsned, 1011.

[←674]

[674] Ebu Dâvud, İcare 58, 3470; Nesâî, Büyü 30; İbn Mâce, Ticarat 33, 2219.

[←675]

[675] Ebu Dâvud, İcarc 58, 3469; Tirmizî, Zekat 24, 655; Nesâî, Büyü 30, 95; İbn Mâce, Ahkam 25, 2356; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/36, 58.

[←676]

[676] Buhârî, Salat 71, 83, Husumat 4, 9, Sulh 14; Ebu Dâvud, Akdiye 12, 3595; Nesâî, Âdâbu'l-Kudat 20; İbn Mâce, Sadakat 18, 2429; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/454, 460, 6/386, 390.

[←677]

[677] Buhârî, İstikraz 14; Ebu Dâvud, İcâre 74, 3519, 3520, 3522; Tirmizi, Büyü 36, 1262; Nesâî, Büyü 95, İbn Mâce, Ahkâm 26, 2358, 2359; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/385, 413, 468.

[←678]

[678] B.k.z: Ebu Dâvud, İcare 74, 3521.

[←679]

[679] Buharı, Büyü 17, İstikraz 5, Enbiya 50; İbn Mâce, Sadakat 14, 2420.

[←680]

[680] Buhârî, Büyü 18, Enbiya 54; Nesâî, Büyü 104; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/263, 332, 339.

[←681]

[681] Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/356-357.

[←682]

[682] Buhârî, İstikraz 12, Havale 1; Ebu Dâvud, Büyü 10, 3345; Tirmizî, Büyü 68, 1308; Nesâî, Büyü1 101; İbn Mâce, Sadakat 8, 2403; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/260.

[←683]

[683] Nesâî, Büyü 88, 94; İbn Mâce, Ruhun 18, 2477; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/338, 339, 356.

[←684]

[684] Buhâri, Musâkât 2; Tirmizî, Büyü 44, 1272; İbn Mâce, Ruhun 19, 2478; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244, 463, 500.

[←685]

[685] Buhârî, Büyü 113, İcâre 20, Talak 51; Ebu Dâvud, İcâre 63, 3481; Tirmizî, Nikah 37, 1133; Büyû 46, 1276; Nesâî, Büyü1 91; İbn Mâce, Ticârât 9, 2159; Ahmed b. Hanbd, Müsned, 1/235, 356.

[←686]

[686] Nesâî, Büyü 92; İbn Mâce, Ticârât 9, 2161; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/317, 339, 349, 386.

[←687]

[687] Buhârî, Bed'u'1-Halk 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/22, 116, 144, 146.

[←688]

[688] Ebu Dâvud, Taharet 37, 74; Nesâî, Taharet 53, Miyah 8; İbn Mâce Taharet 31, 365, Sayd 1, 3200, 3201.

[←689]

[689] Buhari, Muzâraa 3, Bed'u'1-Halk 17; Ebu Dâvud, Sayd 21-22, 2844; Tirmizî, Ahkâm 17, 1490; Nesâî, Sayd 14; İbn Mâce, Sayd 2, 3204; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/425, 473.

[←690]

[690] Buhârî, İcare 18, Tıb 9; Ebu Dâvud, Tıb 8, 3867; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/373, 7580; İbn Mâce, Ticarat 10, 2162; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/250, 258, 292, 293, 327.

[←691]

[691] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/365.

[←692]

[692] Mâide: 5/90-91.

[←693]

[693] Nahl: 16/67.

[←694]

[694] Nisa: 4/43.

[←695]

[695] Mâide: 5/90.

[←696]

[696] Bakara: 2/275, 279.

[←697]

[697] Buhârî, Salat 73, Büyü 24, 105, Tefsiru Sure-i Bakara: 2/49-50-51-52; Ebu Dâvud, İcare 64, 3490, 3491; Nesâî, Buyu' 90; İbn Mâce, Eşribe 7, 3382.

[←698]

[698] Nevevî, Müslim Şerhi, 11/4.

[←699]

[699] Buharı, Büyü 112, Tefsiru Sure-i En'am 6, Meğazi 50; Ebu Dâvud, İcâre 64, 3486; Tirmizî, Büyü 61, 1297; Nesâî, Büyü 93; İbn Mâce, Ticârât 11, 2167; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/324.

[←700]

[700] Bakara: 2/173, Mâide: 5/3, En'am: 6/145, Nahl: 16/115 ayetlerine bakılabilir.

[←701]

[701] Bakara: 2/275-276-278-279-280, Âl-i İmrân: 3/130'da.

[←702]

[702] Buharı, Büyü 7; Tirmizî, Büyü 24, 1241; Nesâî, Büyü 47; Ahmed b. Hanbel Müsned, 51, 53, 61, 73.

[←703]

[703] Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/278.

[←704]

[704] Buhârî, Büyü 54, 74, 76; Ebu Dâvud, Büyü 12, 3348; Tirmizî, Büyü1 24, 1243; Nesâî, Büyü1 41; İbn Mâce, 48, 2253, 50, 2259; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/24.

[←705]

[705] Ebu Dâvud, İcare 12, 3350; Tirmizî, Büyü 23, 1240; Nesâî, Büyü 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/314, 320.

[←706]

[706] Nesâî, Büyü 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/49, 66, 97.

[←707]

[707] Nesâî, Büyü 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/379, 485.

[←708]

[708] Buharı, Büyü 8, 80, Şerike 10, Menakıbu'l-Ensar 51; Nesâî, Büyü 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/368, 372.

[←709]

[709] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/19.

[←710]

[710] Ebu Dâvud, İcare 13, 3353; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/22.

[←711]

[711] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/400, 401.

[←712]

[712] Buhârî, Büyü 89, Vekale 3, Meğâzî 39, İ'tîsam 20; Nesâî, Büyü 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/45, 67.

[←713]

[713] Buhârî, Vekâle 11; Nesâî, Büyü 41; Ahmed. Hanbel, Müsned, 3/62.

[←714]

[714] Buhârî, Büyü 20; Nesâî, Büyü 41; İbn Mâce, Ticarat 48, 2256; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/48, 49, 50.

[←715]

[715] Buhârî, Büyü 79; Nesâî, Büyü 50; İbn Mâce, Ticarat 49, 2257.

[←716]

[716] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/304.

[←717]

[717] Buhârî, İman 39, Büyü 2; Ebu Dâvud, Büyü1 3, 3329, 3330; Tirmizî, Büyü I, 1205; Nesâî, Büyû' 2; İbn Mâce, Fiten 14, 3984; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/267, 271.

[←718]

[718] Buhârî, Salat 59, Vekalet 8, Büyü1 34; Ebu Dâvud, İcâre 69, 3505; Tirmizî, Büyü 30, 1253; Nesâî, Büyü1 77; İbn Mâce, Nikâh 7, 1860; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308, 314.

[←719]

[719] Ebu Dâvud, Büyü 11, 3346; Tîrmizî, Büyü 75, 1318; Nesâî, Büyü 62; İbn Mâce, Ticarat 2285; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/390.

[←720]

[720] Buhârî, Vekâle 5, 6, İstikraz 4, 6, 7, 13, Hibe 23, 35; Tirmizî, Büyü 75, 1316, 1317; Nesâî, Büyü 64, 103; İbn Mâce, Sadakat 2423; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/377, 393, 431, 456, 476, 509.

[←721]

[721] Ebu Dâvud, İcare 17, 3358; Tirmizî, Büyü 22, 1239, Siyer 36, 1596; Nesâî, Biat 21, Büyü 66; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/349-350.

[←722]

[722] Buhârî, Büyü 14, 33, 88, Selem 5, 6, İstikraz 1, Rehn 2, 5, Cihad 89, Meğâzî 86; Nesâî, Büyü 58, 83; İbn Mâce, Ruhun 1, 2436; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42, 160, 230, 237.

[←723]

[723] el-Bakara: 2/285.

[←724]

[724] el-Cassâs, Ahkâmül-Kur'ân, II. 258.

[←725]

[725] B.k.z: “Rehin” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←726]

[726] Buhârî, Selem 1, 2, 7; Ebu Dâvud, İcâre 55, 3463; Tirmizî, Büyü 70, 1311; Nesâî, Büyü 63; İbn Mâce, Ticarât 59, 2280; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/282.

[←727]

[727] Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.z: Doç. Dr. Orhan Çeker, Fıkıh Dersleri 1, Seha Neşr. İstanbul 1994, s. 177-185.

[←728]

[728] Ebu Dâvud, İcare 47, 3447; Tirmizî, Büyü 40, 1267; İbn Mâce, Ticarat 6, 2154; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/453, 6/400.

[←729]

[729] B.k.z: Hamdi Döndüren, “İhtikar” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←730]

[730] Buharı, Büyü 26; Ebu Dâvud, İcare 6, 3335; Nesâî, Büyü 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/235, 242, 413.

[←731]

[731] Nesâî, Büyü 5; İbn Mâce, Ticarat 30, 2209; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/267, 301.

[←732]

[732] Buhârî, Şufa 1, Büyü 96; Ebu Dâvud, İcâre 73, 3513, 3514; Tirmizî, Ahkâm 32, 1369, 33, 1370; Nesâî, Büyü1 80, 107, 108, 109; İbn Mace, Şuf'a 3, 2499; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/372, 399.

[←733]

[733] Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.2: Doç. Dr. Orhan Çeker, Fıkıh Dersleri 1 Seha Neşr. İstanbul 1994, s. 191-211.

[←734]

[734] Buhârî, Mezâlim 20; Ebu Dâvud, Akdiye 31, 3634; Tirmizî, Ahkam 18, 1353; İbn Mâce, Ahkam 15, 2335; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 274, 463.

[←735]

[735] Buhâri, Mezâlim 13; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/98.

[←736]

[736] Buhârî, Mezâlim 29; İbıi Hibbân, Sahih, 5067; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/154.

[←737]

[737] Buhârî, Ferâiz 26; Müslim, Ferâiz 1, 1614; Ebu Dâvud, Ferâiz 10, 2909; Tirmizî, Ferâiz 15, 2107; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/80, 81, 82; İbn Mâce, Ferâiz 6, 2729; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/201, 202, 203, 209.

[←738]

[738] Buhârî, Feraiz 5; Ebu Dâvud, Feraiz 7, 2898; Tirmizî, Feraiz 8, 2098; İbn Mace, Feraiz 10, 2740; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 1/292, 313, 325.

[←739]

[739] Nisâ: 4/11.

[←740]

[740] Nisa: 4/11.

[←741]

[741] Nisa: 4/176.

[←742]

[742] Mavsilî, el-İhtiyar, V, 93; Hafidu İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, II, 321-322.

[←743]

[743] Buhârî, Ferâiz, 5, 7, 9-10; Müslim, Ferâiz, 2-3; Tirmizî, Ferâiz, 8.

[←744]

[744] en-Nisâ: 4/11.

[←745]

[745] İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, II, 311-312.

[←746]

[746] en-Nisâ: 4/176.

[←747]

[747] en-Nisâ: 4/176.

[←748]

[748] Buhârî, Ferâiz, 12' Dârimî, Ferâiz, 4.

[←749]

[749] B.k.z: Hamdi Döndüren, Delilleriyle İslâm Hukuku, Şahıs, Aile, Miras Hukuku, İstanbul 1983, s. 495-507.

[←750]

[750] Nisa: 4/176.

[←751]

[751] Buhârî, Vudû' 44, Tefciru Sure-i Nisa 4, Merdâ 15, 21; Ebu Dâvud, Ferâi2 2, 2886, 2887; Tirmizî, Ferâiz 7, 2097; Nesâî, Taharet 103; İbn Mâce, Ferâiz 5, 2728; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/298, 307

[←752]

[752] Nîsâ: 4/176.

[←753]

[753] Nîsâ: 4/11.

[←754]

[754] B.k.z: İbn Cerîr, Tefsirü't-Taberî, 4/276.

[←755]

[755] B.k.z: Tirmizî, Ferâiz 7, 2096.

[←756]

[756] Nesâî, Mesacid 17; İbn Mâce, İkametu's-Salat 58, 1014, Et'ime 59, 3363; Alımed b. Hanbel, Müsned, 1/15, 26, 48-49; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/510-511, 8/304; İbn Hibbân, Sahih, 2091; İbn Huzeyme, Sahih, 1666.

[←757]

[757] Nisa: 4/12.

[←758]

[758] Nisa: 4/12.

[←759]

[759] Nisa: 4/176.

[←760]

[760] Buhârî, Tefsiru Sure-i Nisa: 4/27; Ebu Dâvud, Feraiz 3, 2888; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/298.

[←761]

[761] Buhârî, Kefâle 5, Feraiz 4; Tirmizî, Cenaiz 60, 1070; Nesâî, Cenaiz 67; İbn Mâce, Sadakat 13, 2415; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/290.

[←762]

[762] B.k.z. Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/393.

[←763]

[763] Buhârî, Zekat 59, Vesâyâ 31, Hibe 29, Cihad 136; Ebu Dâvııd, Zekat 10, 1593; Tirmizî, Zekat 32, 668; Nesâî, Zekat 100; İbn Mâce, Hibât 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/25.

[←764]

[764] Buhârî, Hibe 14, 30, Hayl 13; Ebu Dâvud, İcâre 81, 3538; Tirmizî, Büyü 62, 1298; Nesâî, Hibe 2; İbn Mâce, Sadakat 1, 2391; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/217.

[←765]

[765] Buhârî, Hibe 12, 13, Şehâdât 9; Ebu Dâvud, İcâre 83, 3542, 3543, 3544, 3545; Tirmizî, Ahkâm 30, 1367; Nesâî, Nuhl 1; İbn Mâce, Hibât 1, 2375; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/270.

[←766]

[766] Buhârî, Hibe 32; Ebu Dâvud, İcâre 85, 3550, 3551, 3552, 86, 3553, 3554, 3555, 3556, 3557, 87, 3558; Tirmizî, Ahkâm 15, 1350; Nesâî, Umrâ 2, 3, 4; İbn Mâce, Hlbât 4, 2383; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/393.

[←767]

[767] Tehanevî, Keşşafu Istılahati'I Funûn, 11/1526; Ö. Nasuhi Bilmen, Hukuku İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhıyye Kamusu, V/115.

[←768]

[768] Tehanevî, aynı yer.

[←769]

[769] Bilmen, a.g.e., V/115; Vehbe ez-Zühaylî, el-Fikhu'1-İslâmî ve Edilletuhu, VIII/9 B.k.z: Hüseyin Kayapmar, “Vasiyet” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←770]

[770] Buhârî, Vesâyâ 1; Ebu Dâvud, Vesâyâ 1, 2862; Tirmizî, Cenâiz 5, 974; Nesâî, Vesâyâ 1; İbn Mâce, Vesâyâ 2, 2699; Ahmed b, Hanbcl, Miisned, 2/34, 57, 80, 113, 128.

[←771]

[771] B.k.z. Yusuf Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet, ölçü Yayınları, İstanbul 1985, 2/400-403.

[←772]

[772] Buhârî, İman 41, Cenâiz 37, Vesâyâ 2, 3; Ebu Dâvud, Vesâyâ 2, 2864; Tirmizî, Cenâiz 6, 975; Nesâî, Vesâyâ 3; İbn Mâce, Vesâyâ 5, 2708; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/172.

[←773]

[773] Buhârî, Vesâyâ 3; Nesaî, Vesâyâ 3; İbn Mâce, Vesâyâ 5, 2711; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/230.

[←774]

[774] Nesâî, Vesâyâ 8; İbn Mâce, Vesâyâ 8, 2716; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/37l..

[←775]

[775] Buharı, Cenaiz 95; Ebu Davud, Vesaya 15, 2881; Nesâî, Vesaya 7; İbn Mace, Vesaya 8, 2717; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/51.

[←776]

[776] Ebu Dâvud, Vesâyâ 14, 2880; Tirmizî, Ahkam 36, 1376; Nesâî, Vesaya 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/372.

[←777]

[777] Buharı. Şurût 19, Vesâyâ 22, 28; Ebu Dâvud, Vesâyâ 13, 2878; Tirmizî, Ahkâm 36, 1375; Nesaî, İhbâs 2, 3; İbn Mâce, Sadâkat 4, 2396, 2397; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/114.

[←778]

[778] Al-i İmrân: 3/92.

[←779]

[779] B.kz. Yusuf Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet, 2/459461 Ölçü Yayınları, İstanbul 1985.

[←780]

[780] Buharı, Vesâyâ 1, Meğâzt 83, Fezâilu'l-Kur'an 18; Tirmizî, Vesâyâ 4, 2119; Nesâî, Vesâyâ 2; İbn Mâce, Vesâyâ 1, 2696; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/354, 355, 381.

[←781]

[781] Ebu Dâvud, Vesaya 1, 2863; Nesâî, Vesaya 2; İbn Mâce, Vesaya 1, 2695; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44.

[←782]

[782] Buharı, Vesâyâ 1; Meğâzî 83; Nesâî, Vesaya 2; İbn Mâce, Cenaiz 64, 1626; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/32.

[←783]

[783] Buhârî, Cihad 175, Cizye 6, Meğâzî 83; Ebu Dâvud, Haraç 27-28, 3029; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/222.

[←784]

[784] Bııhârî, İlm 39, Meğâzî 83, Merdâ 17, Nisam 26; Ahtned b. Hanbel, Müsned, 1/336.

[←785]

[785] En'am: 6/38.

[←786]

[786] Maide: 5/3.

[←787]

[787] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/195-196.

[←788]

[788] Buhârî, Vesâyâ 19, Eymân 30, Hayl 3; Ebu Dâvud, Eymân 24, 3317) Tirmizî, Eymân 19, 1546; Nesâî, Eymân 35, Vesâyâ 8; İbn Mâce, Kcffârât 19, 2132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/6.

[←789]

[789] Buhâri, Kader 6, Eyman 26; Ebıı Dâvud, Eyman 18, 3287; Nesâ,, Eyman 24, 25; İbn Mâce, Keffarat 15, 2122; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/61, 86.

[←790]

[790] Buhârî, Eymân 26, Kader 6; Ebu Dâvud, Eymân 18, 3288; Tirmizî, Eyman 11, 1538; Nesâî, Eymân 25, 26; İbn Mâce, Keffârât 15, 2132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/214.

[←791]

[791] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi İstanbui 1991, 12/258.

[←792]

[792] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, İstanbul 1999, 2/22-23.

[←793]

[793] Ebu Dâvud, Eymân 23, 3316; Tirmizî, Siyer 18, 1568; İbn Mâce, Keffarat 16, 2124; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/426, 430, 432, 433.

[←794]

[794] Buhârî, Cezâu's-Sayd 27, Eyman 31; Ebu Dâvud, Eymân 19,.3301; Tirmizî, Eyman 9,.1537; Nesâî, Eyman 42; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/106, 114, 183, 235.

[←795]

[795] İbn Mâce, Keffarat 20,.2135; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/373.

[←796]

[796] Buhârî, Cezâus-Sayd 27; Ebu Dâvud, Eymân 19, 3293, 3294, 3299; Tirmizî, Eymân 17, 1544; Nesâî, Eymân 32; İbn Mâce, Kefârât 20, 2134; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/152.

[←797]

[797] Ebu Dâvud, Eymân 25, 3323; Tirmizî, Eyınan 4, 1528; Nesâî, Eyman 41; İbn Mâce, Keffarat 17, 2127; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/146, 147, 148, 156.

[←798]

[798] Buharı, Eymân 4; Ebu Dâvud, Eyman 4, 3250; Tirmizî, Eyman 9, 1534; Nesâî, Eyman 5; İbn Mâce, Keffârât 2, 2094; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 11, 48.

[←799]

[799] Buhârî, Eymân 5, Tefsiru Sure-i Necm 2, Edeb 74, İstizan 52; Ebu Dâvud, Eymân 3, 3247; Tirmizî, Eyman 18, 1545; Nesâî, Eymân 11; İbn Mâce, Keffârât 2, 2096; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/309.

[←800]

[800] Nesâî, Eyman 10; İbn Mâce, Keffarat 2, 2095; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 5/62.

[←801]

[801] B.k.z: Aliyyu'1-Kârî, Mirkâtu'l-Mefâtih Şerhu Mişkâti'l-Mesâbih, 3/554.

[←802]

[802] hârî, Meğâzî 78, Eyman 1, Keffaratu'l-Eyman 9; Ebu Dâvud, Eyman 14, 3276; Nesâî, Eyman 15; İbn Mâce, Keffarat 7, 2107; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398.

[←803]

[803] Tirmizî, Eyman 6, 1530; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/361 Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 10/32.

[←804]

[804] Nesâî, Eyman 16; İbn Mâce, Keffarat 7, 2108; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/256, 257, 258, 259.

[←805]

[805] B.k.z: N. Yeniel-H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 12/236-238.

[←806]

[806] Ebu Dâvud, Eyman 7, 3255; Tirmizî, Ahkam 19, 1354; İbn Mâce, Keffarat 14, 2120, 2121; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/228, 231.

[←807]

[807] Nevevî, Müslim Şerhi, 11/116.

[←808]

[808] Buhâri, Nikâh 19, Talâk 40, Keffaratu'l-Eyman 9; Nesâî, Eyman 40; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/229, 275, 506.

[←809]

[809] Sâd: 38/34.

[←810]

[810] Fahreddin er-Razi, Tefsiri Kebir.

[←811]

[811] Muhammed Gazali, Doç. Dr. Abdullah Aydemir. İslami Kaynaklara Göre Peygamberler, s. 188-189.

[←812]

[812] Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, 5/38..

[←813]

[813] Buhârî, Eymân 1; İbıı Mâce, Keffarat 11, 2114; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/278, 317.

[←814]

[814] Buhârî, İ'tikâf 5, 16; Ebu Dâvud, Eymân 25, 3325; Tirmizî, Eymân 12, 1539; Nesâî, Eymân 36; İbn Mâce, Keffârât 18, 2129; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/10.

[←815]

[815] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 177, 180; Ebu Dâvud, Edeb 123-124, 5168; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/25, 45, 61.

[←816]

[816] Buharı, Hudud 45; Ebu Dâvud, Edeb 123-124, 5165; Tirmizî, Birr 30, 1947; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/431, 499.

[←817]

[817] Buhârî, İman 22, Itk 15, Edeb 44; Ebu Dâvud, Edeb 123-124, 5157; Tirmizî, Birr 29, 1946; İbn Mâce, Edeb 10, 3690; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/158, 161, 168, 173.

[←818]

[818] Buhârî, Edebü'l-Müfred, (192, 193); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/247, 342

[←819]

[819] Buhârî, Et'ime 55; Ebu Dâvud, Et'ime 50 (3846); Tirmizî, Et'ime 44 (1853); İbn Mâce, Et'İme 19 (3289); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/259, 299, 277, 316, 406, 464, 505

[←820]

[820] Buhârî, Itk 16; Ebu Dâvııd, Edeb 124-125 (5169); Ahmed b. Hanbel, Müsned 2/18, 20, 102, 142

[←821]

[821] Buhârî, Itk 16; Tirmizî, Birr 54 (1985); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/252, 390

[←822]

[822] Buhârî, Şerike 5, 14; Ebu Dâvud, Itk 4 (3935, 3936), 5 (3937, 3938, 3939); Tirmizî, Ahkâm 14 (1348); Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/185; İbn Mâce, Itk 7 (2527); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/472

[←823]

[823] Buhârî, Büyü 59, 110, İstikraz 16, Husumât 2; Ebu Dâvud, Itk 9 {3955, 3956, 3957); Tirmizî, Büyü 11 (1219); Nesaî, Büyü1 84; İbn Mâce, Itk 1 (2512, 2513); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/305

[←824]

[824] B.k.z: Ö. Nasuhi Bilmen, Hukuku İslamiyye Kamusu, 4/39.

[←825]

[825] B.k.z: Tehanâvî, İ'lau's-Sünen, 11/311.

[←826]

[826] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 5/346.

[←827]

[827] İsrâ: 17/33.

[←828]

[828] Tirmizî, Diyet 1.

[←829]

[829] Ebu Davud, Diyet 16.

[←830]

[830] Ebu Davud, Diyet 16-21.

[←831]

[831] Molla Hüsrev, a.g.e., 11,124.

[←832]

[832] Müslim, Kasame 11; Ebu Davud, Diyet 21; Tirmizî, Diyet 18; İbn/Mâce, Diyet 17.

[←833]

[833] imam Serahsî, a.g.e., 27, 127; İmam Kâsâni, a.g.e., VII/256; Molla Hüsrev, 11/125.

[←834]

[834] B.k.z: Yusuf Kerimoğlu, “Diyet” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←835]

[835] Buhârî, Diyât 22, Sulh 7, Edeb 89, Cizye 12; Müslim, Kasâme 1-6, 1669; Ebu Dâvud, Diyât 8, 4520, 4523; Tirmizî, Diyât 22, 1422; Nesâî, Kasâme 4; İbn Mâce, Diyât 28, 2677; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/2, 3.

[←836]

[836] Nesâî, Kasame 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/62, 5/375, 432.

[←837]

[837] Buhârî, Zekât 68, Hudûd 1, 16, 17, Meğâzî 36, Tub 5, 6; Ebu Dâvud, Hudûd 3, 4364, 4365, 4366, 4367, 4368, 4371; Tirmizî, Taharet 55, 72, Etime 39, 1846; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 7, 8; İbn Mâce, Hudûd 20, 2578; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/186.

[←838]

[838] Kurtûbî, el-Câmiu 'li Ahkâmi'I-Kur'ân, 6/151, 152.

[←839]

[839] B.k.z: N. Yenlel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi, İstanbul 1991, 15/37-40.

[←840]

[840] Buhârî, Libâs 29, Cihâd 91.

[←841]

[841] B.k.z: Komisyon, İlmihal, T.D.V., İstanbul 1999, 2/164-166.

[←842]

[842] Buhârî, Diyât 4, 7, 12, 13; Ebu Dâvud, Diyât 10, 4527, 4528, 4529, 4535; Tirmizî, Diyât 6, 1394; Nesâî, Kasâme 12-13; İbn Mâce, Diyât 24, 2665, 2666; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/183, 193, 203, 269.

[←843]

[843] Buhârî, Diyât 18; Ebu Dâvud, Diyat 22, 4584; Tirmizî, Diyat 20, 1416; Nesâî, Kasame 17, 19; İbn Mâce, Diyat 20, 2657; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/427, 428, 435.

[←844]

[844] Buhârî, Cihâd 12; Ebu Dâvud, Dİyat 28, 4595; Nesâî, Kasame 15; İhn Mâce, Diyat 16, 2649; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/284.

[←845]

[845] Maide: 5/45.

[←846]

[846] Nahl: 16/126.

[←847]

[847] Buhârî, Diyât 6; Ebu Dâvud, Hudûd 1, 4352; Tirmizî, Diyat 10, 1402; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 5; İbn Mâce, Hudûd 1, 2534; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/382, 444.

[←848]

[848] Buhârî, Enbiyâ 1, Diyat 2, İ'tisam 15; Tirmizî, İlm 14, 2673; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 1; İbn Mâce, Diyat 1, 2616; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/388, 440, 442.

[←849]

[849] Buharı, Rikâk 48, Diyat 1; Tirmizî, Diyat 8, 1396, 1397; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 2; İbn Mace, Diyat 1, 2615, 2617; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/388, 440, 442.

[←850]

[850] Buharı, İlm 9, 37, Hac 132, Meğâzî 77, Tefciru Sure-i Tevbe 8, Edâhî 5, Fiten 8, Tevhid 24; Ebu Dâvod, Menasik 67, 1948.

[←851]

[851] Ebu Dâvud, Diyat 3, 4499, 4500, 4501; Nesâî, Kasame 6, Âdabu'l-Kadat 26.

[←852]

[852] Nevevî, Müslim Şerhi. 11/173.

[←853]

[853] Buhârî, Ferâiz 11, Diyât 25, 26, Tıb 46; Ebu Dâvud, Diyât 19, 4576, 4577; Tirmizî, Diyât 15, 1410, Ferâiz 19, 2111; Nesâî, Kasâme 39-40; İbn Mâce, Diyât 11, 2639; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/274.

[←854]

[854] B.k.z; Heyet, İlmihal, T.D.V., 2/137-140 Asabe: Baba tarafından araya kadın girmeyen erkek akraba.

[←855]

[855] Buhârî, Diyât 15, İ'tisâm 13; Ebu Dâvud, Diyât 19, 4568; Tirmizî, Diyât 15, 1411; Nesaî, Kasâme 39; İbn Mâce, Diyât 11, 2640; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/244, 253.

[←856]

[856] en-Nisa: 4/ 13-14.

[←857]

[857] Zühaylî, el-Fıkhu'1-İslâmî ve Edilletüh, 2. baskı, Dimaşk 1405/1985, IV/284vd. B.k.z: Halİt Ünal, “Had” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←858]

[858] Buhârî, Hudûd 13; Ebu Dâvud, Hudûd 12, 4383, 4384; Tirmizî, Hudûd 16, 1445; Nesâî, Kat'u's-Sârık 9, 10; İbn Mâce, Hudûd 22, 2585; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/104, 249.

[←859]

[859] Hanefilerin bu konudaki delilleri için b.k.z: Müslim, Hudud 7; İbn Mâce, Hudud 22.

[←860]

[860] Buhârî, Hudûd 13; Nesâî, Kat'u's-Sârık 10.

[←861]

[861] Buharı, Hudûd 13; Ebu Dâvud, Hudûd 12, 4385; Tirmizî, Hudûd 16, 1446; Nesâî, Kafu's-Sânk 8; İbn Mâce, Hudûd 22, 2584; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/54, 64, 80, 82, 143, 145.

[←862]

[862] Nesâî, Kat'u's-Sârık 1; İbn Mâce, Hudud 22, 2583; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/253.

[←863]

[863] Buhârî, Hudûd 11, 12, Menaklb 42; Ebu Dâvud, Hudûd 4, 4373, 4374; Tirmizî, Hudûd 6, 1430; Nesâî, Kat'u's-Sârik 6; İbn Mace, Sarık 6, 2547; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42.

[←864]

[864] Ebu Dâvud, Hudud 23, 4415; Tirmizî, Hudud 8, 1434; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 5; İbn Mâce, Hudud 7, 2550; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/313, 317, 318, 320.

[←865]

[865] Ra'd: 13/3, Tâhâ: 20/53, Yâsîn: 36/36, Zâriyât: 51/149.

[←866]

[866] Fâtır: 35/11, Şûra. 42/11, Hucurât: 49/13.

[←867]

[867] Buhârî, Nikah 2, Savm 10; Müslim, Nikâh 1; Nesâî, Nikâh 6.

[←868]

[868] Nûr: 24/3.

[←869]

[869] Buhârî, Hudûd 30, 31, İ'tisâm 16; Ebu Dâvud, Hudûd 23, 4418; Tirmizî, Hudûd 7, 1431, 1432; Nesaî, Sünemi'1-Kübrâ, 4/272, 273, 274; İbn Mâce, Hudûd 9, 2553; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/23, 24, 47, 55.

[←870]

[870] Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.z: İzzet Derveze, Kur'anu'l-Mecîd, Ekin Yayınları, İstanbul 1997, s. 49-101.

[←871]

[871] Buhâri, Hudûd 22, 29, Ahkam 19; Tirmizî, Hudud 5, 1428; İbn Mâce, Hudûd 9, 2554; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/453.

[←872]

[872] Ebu Davud, Hudud 23, 4422, 4423; Dârimî, Hudud 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 87, 91, 92, 95, 102, 103, 108.

[←873]

[873] Ebu Dâvud, Hudud 24, 4440; Tirmtzî, Hudud 9, 1435; Nesâî, Cenaiz 64; İbn Mâce, Hudûd 9, 2555; Dârimî, Hudud 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/429, 435, 437, 440.

[←874]

[874] Buhârî, Hudûd 30, 32, Şurût 9, Eymân 3; Ebu Dâvud, Hudûd 24, 4445; Tirmizî, Hudûd 8, 1433; Nesâî, Adabu'l-Kudât 22; İbn Mâce, Hudûd 7, 2549; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/115, 116.

[←875]

[875] Buhârî, Menâkıb 26; Ebu Dâvud, Hudûd 25, 4446; Tirmizî, Hudûd 10, 1436; İbn Mâce, Hudûd 1, 2556; Muvatta' Hudûd 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 7, 17, 61, 63, 76, 126.

[←876]

[876] Tirmizi, Hudûd 13, 1441; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/156.

[←877]

[877] Buharı, Hudud 4; Tirmizî, Hudûd 14, 1443; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/176, 272.

[←878]

[878] Maide: 5/38.

[←879]

[879] Nur: 24/2.

[←880]

[880] Nur: 24/4.

[←881]

[881] Ebu Dâvud, Hudûd 35, 4480, 4481; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5269, 5270; İbn Mâce, Hudûd 16,2571; Ahmed b. Hanbe], Müsned, 1/82, 140, 144.

[←882]

[882] Buhâri, Hudûd 4; Ebu Dâvud, Hudûd 36, 4486; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5271; İbn Mâce, Hudûd 16, 2569; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 1/125, 130.

[←883]

[883] Buhârî, Hudûd 42; Ebu Dâvud, Hudûd 38, 4491; Tîrmizî, Hudûd 30, 1463; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, Ebvâbu't-Ta'zirât, 4/320; İbn Mâce, Hudûd 32, 2601; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/466.

[←884]

[884] Buhari, İman 11, Menakıbu'l-Ensar 43, Meğâzî 12, Hudud 8, 14, Ahkam 49, Tevhid 31; Tirmizî, Hudûd 12, 1439; Nesâî, Biat 9, 17, 38, İman 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/320.

[←885]

[885] Feth: 48/10.

[←886]

[886] Buhârî, Zekât 66, Şirb 3, Diyât 28, 29; Ebu Dâvud, Hudûd 27-28, 4592, 4593, 4594; Tirmizî, Zekât 16, 642, Ahkâm 37, 1377; Nesâî, Zekat 28; İbn Mâce, Diyât 27, 2673; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/495.

[←887]

[887] Buhâri, Şehâdât 20, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân 3, Rehin 6; Ebu Dâvud, Akdiye 23, 3619; Tirmizî, Ahkâm 12, 1342; Nesâî, Adabu'l-Kudât 36; İbn Mâce, Ahkâm 7, 2321; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/343.

[←888]

[888] Ebu Dâvud, Akdiye 21, 3608; İbn Mâce, Ahkâm 31, 2370; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/248, 315, 323.

[←889]

[889] Buhârî, Şehadât 27, Mezalim 16, Hayl 10, Ahkâm 20; Ebu Dâvud, Akdiye 7, 3583; Tirmizî, Ahkâm 11, 1339; Nesâî, Adabul-Kudât 13; İbn Mâce, Ahkâm 5, 2317; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/290, 291, 308.

[←890]

[890] Buhârî, Nafâkât 9, Menâkıbu'l-Ensâr 23; Ebu Dâvud, İcare 79, 3532; Nesâî, Âdabu'l-Kudat 31; İbn Mâce, Ticarat 65, 2293; Dârimî, Nikah 54; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/39, 50, 206.

[←891]

[891] Buhâri, Edebü'l-Müfred, 442; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/327, 360, 367.

[←892]

[892] Âl-i İmran: 3/31.

[←893]

[893] Muvatta, Kader, 3.

[←894]

[894] Hucurat: 49/6.

[←895]

[895] İbrahim: 14/7.

[←896]

[896] Zürkani, Şerhu Muvatta, V, 478-479.

[←897]

[897] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 256-261.

[←898]

[898] Buhari, İstikraz 19, Edeb 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/246, 249, 250, 254, 255; İbn Huzeyme, Sahih, 742.

[←899]

[899] Buhari, İ'tisâm 21; Müslim, Akdiye 15, 1716; Ebu Dâvud, Akdiye 2, 3574; Tirmizî, Ahkâm 3, 1326; Nesâî, Adabu'l-Kudât 3; İbn Mâce, Ahkâm 3, 2314; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/198, 204.

[←900]

[900] Ebu Dâvud, Akdiye 2, 3573, İbn Mâce, Ahkâm 3 hadisi buna delalet eder.

[←901]

[901] Buhari, Ahkâm 13; Ebu Dâvud, Akdiye 9, 3589; Titmizî, Ahkâm 7, 1334; Nesâî, Adabu'l-Kudât 18; İbn Mâce, Ahkâm 4, 2316; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/46.

[←902]

[902] Buhârî, Sulh 5; Ebu Dâvud, Sünnet, 4606; İbn Mâce, Mukaddime 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/73, 180, 240, 256, 270.

[←903]

[903] Muhammed Revvâs Kal'acî, Mevsüatu Fıkhı Umar b. el-Hattâb, Kuveyt 1984, s. 125.

[←904]

[904] Hayreddin Karaman, İslâmın İşığında Günün Meseleleri, İstanbul 1982, II, 248.

[←905]

[905] B.k.z: M. Sait Şimşek, “Bid'at” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←906]

[906] Ebu Dâvud, Akdiye 15, 3596; Tirmizî, Şehadat 1, 2295, 2296, 2297; İbn Mâce, Ahkam 28, 2364; Muvatta, Akdiye 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/115, 5/193.

[←907]

[907] Buhârî, Enbiyâ 40; Nesâî, Adabu'l-Kudat 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/322, 340.

[←908]

[908] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/420-421.

[←909]

[909] Buhârî, Enbiyâ 54; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/316.

[←910]

[910] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 5/332.

[←911]

[911] Buhârî, İlm 28, Lukata 3, Şirb 12; Ebu Dâvud, Lııkata 4, 1704, 5, 1705, 6, 1706, 7, 1707, 8, 1708; Tirmizî, Ahkâm 35, 1372, 1373; Nesaî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/416, 419, 420; İbn Mâce, Lukata 2, 2507; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/116.

[←912]

[912] Buhârî, Lukata 1, 10; Ebu Dâvud, Lukata I, 1701; Tîrmizî, Ahkâm 35, 1374; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/422; İbn Mâce, Lukata 2, 2506; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/126, 127, 143.

[←913]

[913] Ebu Dâvud, Lukaia 19, 1719; Nesâî, Sünemi 1-Kübrâ, 5805; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/499.

[←914]

[914] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5806; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/117.

[←915]

[915] Buhârî, Lukata 8; Ebu Dâvud, Cihad 86, 2623; İbn Mâce, Ticarat 68, 2302; Muvatta, İsti'zan 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/4, 6, 57.

[←916]

[916] Buhârî, Edeb 31, 85; Ebu Dâvud, Et'ime 5, 3748; Tirmizî, Birr 43, 1967, 1968; Nesâî, Simenü'l-Kübrâ, 3/430, 5846; İbn Mâce, Edeb 5, 3675; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/385.

[←917]

[917] Buhari, Mezâlim 18, Edeb 85; Ebu Dâvud, Et'ime 5, 3752; Tirmizî, Siyer 32, 1589; İbn Mâce, Edeb 5, 3676; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/149.

[←918]

[918] Ebu Dâvud, Zekat 32, 1663; Ahmed b. Haııbel, Müsned, 3/34.

[←919]

[919] Beyhakî, Delâilu'n-Nübüvvet, 4/118-119.

[←920]

[920] B.k.z: Dr. Ahmed Özel, İslam Hukukunda Ülke Kavramı, İklim Yayınları, 4. baskı İstanbul 1991, s. 70-93.

[←921]

[921] Buhari, Itk 13; Ebu Dâvud, Cihad 91, 2633; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/31, 32, 51.

[←922]

[922] Nevevî, Müslim Şerhi, 12/35.

[←923]

[923] Ebu Dâvud, Cihad 82, 2612, 2613; Tirmizî, Siyer 48,1617, Diyat 14, 1408; İbn Mâca, Cihad 38, 2858.

[←924]

[924] Buhari, Meğâzî 60, Cihad 164, Edeb 80, Ahkam 22; Ebu Dâvud, Hudud 1, 4356; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/410, 417.

[←925]

[925] Buhârî, Cizye 22, Edeb 99, Hayl 9; Tirmizî, Siyer 28, 1581; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8737; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 48, 96, 112, 142.

[←926]

[926] Buhâri, Cizye 22; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 3/142, 150, 250, 270.

[←927]

[927] Buhârî, Cihad 157; Ebu Dâvud, Cihad 92, 2636; Tirmizî, Cihad 5, 1675; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308.

[←928]

[928] Buhârî. Cihacl 156; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8634; Ahmet) b. Hanbel, Müsned, 2/523.

[←929]

[929] Buhârî, Cihad 22, 32, 112, Temenni 8; Ebu Dâvud, Cihad 89, 2631.

[←930]

[930] Bakara: 2/250.

[←931]

[931] Enfâl: 8/46-47.

[←932]

[932] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 451155.

[←933]

[933] Buhârî, Cihad 98, Meğâzî 29, Deavat 58, Tevhid 4; Tirmizî, Cihad 9, 1679; İbn Mâce, Cihad 15, 2796; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/353, 355, 381.

[←934]

[934] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/152, 2521.

[←935]

[935] Buhari, Cihad 147; Ebu Dâvud, Cihad 111,2668; Tirmizî, Siyer 19, 1569; İbn Mâce, Cihad 30, 2841; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/22, 23, 75, 91, 100, 115, 122, 123.

[←936]

[936] Buhâri, Cihâd 146; Ebu Dâvııd, Cihâd 112, 2672; Tirmizî, Siyer 19, 1570; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/185, 8622; İbn Mâce, Cihâd 30, 2839; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/38, 71, 73.

[←937]

[937] B.k.z. A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/474-475.

[←938]

[938] Haşr: 59/5.

[←939]

[939] Buhârî, Meğâzî 14, Hars 6, Cihâd 154, Tefsim Sure-i Haşr 2; Müslim, Cihâd 29-31, 1746; Ebu Dâvud, Cihâd 83, 2615; Tirmizî, Tefsiru Sure-i Haşr 59, 3302; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/181, 6/483; İbn Mâce, Cihad 31, 2845; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/123, 140.

[←940]

[940] Buhârî, Farzu'l-Humus 8, Nikah 58; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8878; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/317, 318.

[←941]

[941] Enfal: 8/1.

[←942]

[942] Ebu Dâvud, Cihad 144-145, 2740; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 9, 3079, 30, 3189.

[←943]

[943] Buhârî, Farzul-Humus 15; Ebu Dâvud, Cihad 145, 2741, 2742, 2743, 2744, 2745; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/10, 55, 62, 80, 112, 151, 156.

[←944]

[944] Buhârî, Farzu'l-Humus 15.

[←945]

[945] Enfâl: 8/41.

[←946]

[946] el-Enfâl: 8/41.

[←947]

[947] B.k.z: Hamdi Döndüren, “Ganimet”, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←948]

[948] Buhârî, Farzu'l-Humus 18, Büyü 37, Meğâzî 54, Ahkam 21; Ebu Dâvud, Cihad 136,2717; Tirmizî, Siyer 13, 1562; İbn Mâce, Cihad 29, 2837; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/295, 296, 306.

[←949]

[949] Buhâtî, Farzu'l-Humus 18, Meğâzî 8, 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/192.

[←950]

[950] Ebu Dâvud, Cihad 137, 2719, 2720; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/26, 27.

[←951]

[951] Ebu Dâvud, Cihad 100, 2654; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/49, 50, 5l.

[←952]

[952] Ebu Dâvud, Cihad 124, 2697; İbn Mâce, Cihad 32, 2846; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/46, 47, 51.

[←953]

[953] Ebu Dâvud, Haraç 28-29, 3036; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/317.

[←954]

[954] B.k.z: Hamdi Döndüren, “Fey”, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[←955]

[955] Buhârî, Cihad 80, Tefsiru Sure-i Haşr 3; Ebu Dâvud, Haraç 18-19, 2965; Tirmizî, Siyer 44, 1610, Cihad 39, 1719; Nesaî, Fey 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/25, 47, 48, 60, 162, 164, 179, 191, 208.

[←956]

[956] Buhari, Meğâzî 14, Feraiz 3; Ebu Dâvud, Haraç 18-19, 2976-2977; Tirmizî, Şemail, 402; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/145, 262.

[←957]

[957] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapmar, Süneni Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 11/246-247'; A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/516-517; Ali Şafak, İslâm Arazi Hukuku, 82-83

[←958]

[958] Buhârî, Meğâzî 14, 38, Fezailu's-Sahabe 12, Feraiz 3; Ebu Dâvud, Haraç 1819, 2968, 2969, 2970; Nesâî, Fey' 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/9.

[←959]

[959] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/513.

[←960]

[960] Buhari, Vesâyâ 32, Farzu'1-Hums 3, Feraiz 3; Ebu Dâvud, Haraç 18-19, 2974; Tirmizî, Şemail, 403; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/242, 376, 463.

[←961]

[961] Buhari, Meğâzî 38; Ebu Dâvud, Cihad 143, 2733; Tirmizî, Siyer 6, 1554; İbn Mâce, 2854; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/2, 41, 62, 72, 80, 143, 152.

[←962]

[962] Enfal: 8/9.

[←963]

[963] Buhari, Salat 76, 82, Husumat 7, 8, Meğâzî 70; Ebu Dâvud, Cihad 114, 2679; Nesâî, Taharet 127; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/304, 452, 483.

[←964]

[964] Buhârî, Meğâzî 14; Ebu Dâvud, Haraç 22-23, 3005; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/149.

[←965]

[965] Ebu Dâvtıd, Haraç 27-28, 3030, 3031; Tirmizî, Siyer 43, 1606; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/29, 3/345.

[←966]

[966] Buhari, Cihad 168, Meğâzî 30, Menakıbu'l-Ensar 12, İsti'zan 26; Ebu Dâvud, Edeb 143-144, 5215, 5216; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 118; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/22, 71.

[←967]

[967] B.k.z: Tehânevî, İ'lau's-Sünen, 17/427-428.

[←968]

[968] Buhârî, Salat 77, Menakıbu'l-Ensar 45, Meğâzî 30; Ebu Dâvud, Cenaiz 4, 3101; Nesâî, Mesacid 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/56, 131, 280.

[←969]

[969] Buhari, Safâtul-Havl 5, Meğazî 30.

[←970]

[970] Buhari, Hibe 35; Nesâî, Fezailus-Sahabe, 215.

[←971]

[971] Buhârî, Farzu'l-Humus 35, Meğazî 38, Zebaih 22; Ebu Dâvud, Cihad 127, 2702; Nesâî, haya 38; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/86.

[←972]

[972] Âli- İmran: 3/64

[←973]

[973] Buhari, Bed'u'1-Vahy 6, İman 38, Şehadat 28, Cihad 11, 102, 122, Cizye 13, Tefsiru Sure-i Âli İmran 4, Edeb 8, İstizan 24; Ebu Dâvud, Edeb 118-119 (5136); Tirmizî, İsti'zan 24 (2717); Ahmed b. Hanbei, Müsned, 1/262, 263

[←974]

[974] Tirmizî, İsti'zan 23, 2716; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/133.

[←975]

[975] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/207.

[←976]

[976] Buhârî, Cihad 97, 52; Nesâî, Amelu'1-Ycvm ve'1-Leyl, 605.

[←977]

[977] İbn Hibban, Sahih, 6520; Beyhakî, Delailu'n-Nübüvvet, 5/1401.

[←978]

[978] Buhârî, Meğâzî 56, Edeb 68, Tevhid 31; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8872; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/11.

[←979]

[979] Ebu Dâvud, Cihad 115, 2681; Nesâî, Fezailu-Sahabe, 243; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/104, 105, 182, 188, 219, 220, 257, 263, 278.

[←980]

[980] Ebu Dâvud, Menasik 45, 1871, 1872, Haraç 24-25 (3024); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/292, 538

[←981]

[981] İsrâ: 17/81

[←982]

[982] Sebe: 34/49.

[←983]

[983] Buhari, Mezalim 32, Meğâzî 48, Tefsiru Surc-i 12; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 18 (3138)

[←984]

[984] Buharî, Edcbül-Müfred, (826); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/412, 4/213

[←985]

[985] Buhârî, Sulh 6; Ebu Dâvud, Menasik 32, 1832; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/289, 291 292, 302.

[←986]

[986] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/268.

[←987]

[987] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/586.

[←988]

[988] Buhârî, Cizye 18, Meğazî 35, Tefsiru Sure-i Feth 5, İ'tisam 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/485.

[←989]

[989] İbn Kayyim, Zadu'1-Mead, 3/310.

[←990]

[990] Feth: 48/1, 5.

[←991]

[991] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 49, 3263; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/122, 173, 197, 215, 52

[←992]

[992] Bakara: 2/216.

[←993]

[993] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/395..

[←994]

[994] İbn Hibbân, Sahih, 7125; Ebu Nuaym, Hilye, 1/354; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 9/148-149.

[←995]

[995] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/286.

[←996]

[996] Buhârî, Cihad 85, Meğâzî 24, Tıb 27; Tirmizî, Tıb 34, 2085; İbn Mace, Tib 15, 3464; Ahmed b. Hanbel, Müsned; 5/330, 334.

[←997]

[997] Âli İmran: 3/128.

[←998]

[998] Buhari, Meğâzî 21; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 4, 3002, 3003; İbn Mâce, Fiten 23, 4027; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/99, 178, 201, 206, 253, 288.

[←999]

[999] Buhârî, Enbiya 54, İstitabetu'l-Murteddin 5; İbn Mâce, Fiten 23, 4025; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/380, 432, 441.

[←1000]

[1000] Buhâri, Meğâzî 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/317.

[←1001]

[1001] Buhârî, Vudû' 69, Salat 109, Cihad 98, Cizye 21, Menakıbu'l-Ensar 29, Meğazî 7; Nesâî, Taharet 192; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/393, 397, 417.

[←1002]

[1002] Buhari, Bed'u'1-Halk 7, Tevhid 9.

[←1003]

[1003] Buhârî, Cihad 9, Edeb 90; Tırmizî, Tefsiru'l-Kur'an 82, 3345; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 559, 620; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/312, 313.

[←1004]

[1004] Duhâ: 93/1, 3.

[←1005]

[1005] Buhârî, Teheccüd 4, Tefsiru Sure-i Duhâ 1, Fezailu'l-Kur'an 1; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 82, 3345; Ahmed b. Hanbeİ, Müsned, 4/312, 313.

[←1006]

[1006] Buhâri, Cihad 127, Merda 15, Libas 98, Edeb 115, İsti'zan 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/203.

[←1007]

[1007] Hucurat: 49/9.

[←1008]

[1008] Buhârî, Sulh 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/157, 219.

[←1009]

[1009] Buhârî, Meğâzî 8, 12; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/115, 129, 236.

[←1010]

[1010] Bıthârî, Rehn 3, Cihad 158, 159, Meğâzî 15; Ebu Dâvud, Cihad 157, 2768.

[←1011]

[1011] Saffat: 37/177.

[←1012]

[1012] Buhari, Salat 12, Nikâh 7, 49, Ebu Dâvud, Nikah 28-29, 2109; Tirmizî, Nikâh 10, 1094, Birr 22, 1933; Nesâî, Nikâh 67; İbn Mâce, Nikâh 24, 1907; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 190, 204.

[←1013]

[1013] Buhârî, Mezalim 32, Meğâzî 38, Zebaih 14, Edeb 90, Deavat 19 Divat 17; İbn Mâce Zebaih 13, 3195; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 48. 50.

[←1014]

[1014] Buhârî, Cibad 34, Meğâzî 29, Temenni 7; Nesâî, Amelu'l-Yevın ve'l-Leyl, 533; Ahmed b Hanbei, Müsned, 4/85, 282, 291, 300, 302.

[←1015]

[1015] Buhârî, Menâkibu'l-Ensâr 9; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 3/252, 288; Abd b. Humeyd, Müsned, 1286, 1319.

[←1016]

[1016] Buhari, Meğâzî 37; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 978; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/48.

[←1017]

[1017] Feth: 48/24.

[←1018]

[1018] Ebu Dâvud, Cihad 147, 2752; Ahmed.b. Hanbel, Müsncd, 4/48, 51, 52.

[←1019]

[1019] Feth: 48/24..

[←1020]

[1020] Feth: 48/24.

[←1021]

[1021] Ebu Dâvud, Menasik 1808, Cihad 120, 2688; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 59, 3261: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/122, 124, 290.

[←1022]

[1022] Ebu Dâvud, Cihad 136, 2718; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/112, 190, 198, 279, 286.

[←1023]

[1023] Ebu Dâvud, Cihad 32, 2531; Tîrmizî, Siyer 22, 1575.

[←1024]

[1024] Buhârî, Cihad 65, Menâlubu'l-Ensar 18, Meğazî 18.

[←1025]

[1025] Ebu Dâvud, Haraç 19-20, 2982; Tirmizî, Siyer 8, 1556.

[←1026]

[1026] İbn Mâce, Cihad 37, 2856; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/84, 407.

[←1027]

[1027] Buhârî, İstiska 15.

[←1028]

[1028] Buhârî, Meğazî 1; Tirmizî, Cihad 6, 1676.

[←1029]

[1029] Bkz. İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Kahire 1955, III-1V, 373.

[←1030]

[1030] Muhammed Hamidullah, Hazreti Peygamberin Savaşları, çev. Salih Tuğ, İstanbul 1981, s. 21.

[←1031]

[1031] Tehânevî, Keşşâfü Istılâhâti'l-Fünûn, Kelküta 1862, II, 1099.

[←1032]

[1032] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/329; Abd b. Humeyd, 1065.

[←1033]

[1033] Buhârî, Meğâzî 89; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/349.

[←1034]

[1034] Buhârî, Meğâzî 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/54.

[←1035]

[1035] Buhârî, Meğâzî 31.

[←1036]

[1036] Ebu Dâvud, Cihad 2732; Tirmizî, Siyer 10, 1558; İbn Mâce, Cihad 27, 2832; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/67, 148.

[←1037]

[1037] Buhârî, Menâkıb 1; Ahmed b. Hanbel, Musned, 2/242, 257, 418.

[←1038]

[1038] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/383.

[←1039]

[1039] Buhârî, Menâkıb 2, Ahkam 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/29, 93, 128.

[←1040]

[1040] Buhârî, Ahkâm 51; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/43.

[←1041]

[1041] Buhârî, Eymân 1, Keffaratu'l-Eyman 10, Ahkam 5, 6; Ebu Dâvud, Eyman 14, 3277, 3278, Haraç 2, 2929; Tirmizî, Eyman 5, 1529; Nesaî, Eyman 15, 16, Âdâbu'l-Kudât 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/61, 62, 63.

[←1042]

[1042] Buhârî, Ahkâm 7, İstitâbetu'l-Mürteddîn 2.

[←1043]

[1043] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5917; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/160.

[←1044]

[1044] Ahtned b. Hanbel, Müsned, 6/93.

[←1045]

[1045] Buhârî, Cuma 11, Ahkam 1, Vesaya 8; Tirmizî, Cihad 27, 1705; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 54, 108, 111, 121.

[←1046]

[1046] Buhârî, Ahkâm 8.

[←1047]

[1047] Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 5/64.

[←1048]

[1048] Buhârî, Cihâd 189; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/426.

[←1049]

[1049] Buhârî, Cuma 29, Zekat 67, Eymân 3, Hayl 15, Ahkam 24, 41; Ebu Dâvud, Haraç 10-11, 2946; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/423.

[←1050]

[1050] Ebu Dâvud, Akdiye 5, 3581; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/192; İbn Huzeyme, Sahih, 2338.

[←1051]

[1051] Nisa: 4/59.

[←1052]

[1052] Buhâri, Tefsiru Sure-i Nisa 11; Ebu Dâvud, Cihad 87, 2624; Tirmizî, Cihad 3, 1672; Nesâî, Biat 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/337.

[←1053]

[1053] Aynî, Umdetu'1-Kârî, 18/176.

[←1054]

[1054] Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Azim Dağılırı, 3/14-15.

[←1055]

[1055] Buhârî, Ahkâm 1; Nesâî, Sünenü'l-Kübra, 8728; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244, 342.

[←1056]

[1056] Nesâî, Biat 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/381.

[←1057]

[1057] Buhari, Edebü'l-Müfred, 113; İbn Mâce, Cihad 39, 2862; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/161, 171.

[←1058]

[1058] Nesâî, Biat 26; İbn Mâce, Cihad 39, 2861.

[←1059]

[1059] Buhari, Ahkâm 4, Cihâd 108; Ebu Dâvud, Cihâd 87, 2626; Tirmizî, Cihâd 29, 1707; Nesâî, Biat 34; İbn Mâce, Cihâd 40, 2864; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/62, 81, 101, 139.

[←1060]

[1060] Buhârî, Meğazî 59, Ahkâm 4, Ahbarul-Ahad 1; Ebu Dâvud, Cihad 87, 2625; Nesâî, Biat 34; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 1/82, 94, 124, 129.

[←1061]

[1061] Buhârî, Ahkâm 42; Nesâî, Biat 1, 2, 3, 4, 5; İbn Mâce, Cihad 41, 2866; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/441, 5/314, 319.

[←1062]

[1062] Buhari, Cihad 109; Ebu Dâvud, Cihad 151, 2757); Nesâî, Biat 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/523.

[←1063]

[1063] Buhârî, Enbiyâ 50; İbn Mâce, Cihad 42, 2871; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/297.

[←1064]

[1064] Buhârî, Menâkıb 25, Fiten 2; Tirtnizî, Fiten 25, 2190; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/384, 386, 428, 433.

[←1065]

[1065] Nisa: 4/29

[←1066]

[1066] Ebu Dâvud, Fiten 1 (4248); Nesâî, Biat 25; İbn Mâce, Fiten 9 (3956); Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/161, 191, 192, 193

[←1067]

[1067] Buhâri, Menâkıbu'l-Ensâr 8, Fiten 2; Tirmizî, Fiten 25, 2189; Nesâî, Adabu'l-Kudat 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/351, 352.

[←1068]

[1068] Tirmizî, Fiten 30, 2199.

[←1069]

[1069] Buhârî, Menâkıb 25, Fiten 11; İbn Mâce, Fiten 13, 3979.

[←1070]

[1070] Nfesâî, Tahrimu'd-Dem 28; İbn Mâcc, Fiten 7, 3948; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/296.

[←1071]

[1071] Buhârî, Fiten 2, Ahkam 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/275, 297, 310.

[←1072]

[1072] Nesâî, Tahrimu'd-Dem 28.

[←1073]

[1073] Ahmed b. Haııbel, Müsned, 2/111.

[←1074]

[1074] Buhârî, Meğazi 12.

[←1075]

[1075] Ebu Dâvud, Sünnet 26-27, 4762; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/261, 341, 5/23.

[←1076]

[1076] Beyhakî, Sünemi'1-Kübrâ, 8/144.

[←1077]

[1077] Ebu Dâvud, Sünnet 26-27, 4760, 4761; Tirmizî, Fiten 78, 2265; Ahmet b. Hanbel, Müsned, 6/295, 302, 305, 321.

[←1078]

[1078] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/24.

[←1079]

[1079] Buhârî, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/341, 347, 355, 381, 396.

[←1080]

[1080] Ebu Dâvud et-Tayâlİsî, Müsned, 820.

[←1081]

[1081] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/25.

[←1082]

[1082] Buhârî, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/433.

[←1083]

[1083] Buhârİ, Cihad 110, Meğâzî 35, Ahkam 43; Tirmizî, Siyer 34, 1592; Nesâî, Biat 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 51, 54.

[←1084]

[1084] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 9/37.

[←1085]

[1085] Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/42.

[←1086]

[1086] Buhârî, Fiten 14; Nesâî, Biat 23.

[←1087]

[1087] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 6/66.

[←1088]

[1088] Buhârî, Cihad 110, Meğâzî 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/468, 469.

[←1089]

[1089] Buhârî, Cihad 194.

[←1090]

[1090] Buhârî, Menakibu'l-Ensar 45, Meğazî 53.

[←1091]

[1091] Buhârî, Zekat 36, Hibe 35, Menakıbu'l-Ensar 45, Edeb 95; Ebu Dâvud, Cihad 1, 2477; Ncsâî, Biat 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/14, 64.

[←1092]

[1092] Mümtehine: 60/12..

[←1093]

[1093] Buhârî, Talâk 20; Ebu Dâvud, Haraç 9, 2941; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 61, 3306; İbn Mâce, Cihad 43, 2875; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/114, 153, 163, 270.

[←1094]

[1094] Buhârî, Ahkâm 43; Ebu Dâvud, Haraç 9, 2940; Tirmizi, Siyer 34, 1593; Nesâî, Biat 24;. Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/9, 62, 81, 101, 139.

[←1095]

[1095] Buhârî, Şehâdât 18, Meğâzî 29; Ebu Dâvud, Hudûd 18, 4406, 4407; Tirmizî, Cihâd 32, 1711; Nesâî, Talâk 20; İbn Mâce, Hudûd 4, 2543; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/54, 64.

[←1096]

[1096] Buhari, Cihâd 129; Ebu Dâvud, Cihad 81, 2610; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 85 İbn Mâce, Cihad 45, 2879, 2880; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/6, 10, 55, 63, 76.

[←1097]

[1097] Buhâri, Salât 41, Cihâd 56, 57, 58; Ebu Dâvud, Cihâd 60, 2575; Tirmizî, Cihâd 22, 1699; Nesâî, Hayl 13; İbn Mâce, Cihâd 44, 2877; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 11, 55, 56, 67, 91, 157.

[←1098]

[1098] Buhârî, Cihâd 43, Menakıb 28; Nesaî, Hayl 7; İbn Mâce, Cihad 14, 2787; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 28, 49, 57, 101, 102, 112.

[←1099]

[1099] Buhari, Cihad 43, 44, Farzu'1-Hums 8, Menakıb 28; Tîrmizî, Cihad 19, 1694; Nesâî, Hayl 7; İbn Mâce, Ticarat 69, 2305; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/375, 376.

[←1100]

[1100] Buhâri, Cihâd 43, Menakıb 28; Nesâî, Hayl 6.

[←1101]

[1101] Ebu Dâvud, Cihad 43, 2547; Tirmizî, Cihad 21, 1698; Nesâî, Hayl 4; İbn Mâce, Cihad 14, 2790; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/250, 436, 476.

[←1102]

[1102] Buhârî, İman 26; Nesâî, İman 24; İbn Mâce, Cihad 1, 2753; Ahmed b- Hanbel, Müsned, 2/231.

[←1103]

[1103] Buhârî, Cihad 2; Nesâî, Cihad 14, İman 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/398.

[←1104]

[1104] Buhârî, Vudû 67; Tîrmizî, Cihad 21, 1656; Nesâî, Cihad 27; İbn Mâce, Cihad 15, 2795; Ahmed b. Hanbel, Miisned, 2/242.

[←1105]

[1105] Buhârî, Cihad 21; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/278.

[←1106]

[1106] Buhârî, Cihad 1; Tirmizî, Cihad 1, 1619; Nesâî, Cihad 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/344, 424, 459.

[←1107]

[1107] Tevbe: 9/19.

[←1108]

[1108] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/269.

[←1109]

[1109] Buhari, Cihad 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/132, 153, 207.

[←1110]

[1110] Buhârî, Cihad 73, Rikak 2; Nesâî, Cihad 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned,3/433, 5/337, 338, 339.

[←1111]

[1111] Tirmizî, Cihad 32, 1712; Nesâî, Cihad 32; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/297, 303, 308.

[←1112]

[1112] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/220.

[←1113]

[1113] Ali İmran: 3/169.

[←1114]

[1114] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur’an 4, 3011; İbn Mâce, Cihad 16, 2801.

[←1115]

[1115] Buhârî, Cihâd 2; Ebu Dâvud, Cihâd 5, 2485; Tirmizî, Fezâilu'l-Clhâd 24, 1660; Nesâî, Cihâd 7; İbn Mâce, Fiten 13, 3978; Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 3/69.

[←1116]

[1116] Tirmizî, Kıyame 55; İbn Mâce, Fiten 23; Ahmed b. Hanbel, 2/43, 5/365.

[←1117]

[1117] İbn Mâce, Fiten 13, 3977; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/443.

[←1118]

[1118] Buharı, Cihad 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/318.

[←1119]

[1119] Ebu Dâvud, Cihad 10, 2495; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/368, 378, 397, 412.

[←1120]

[1120] Nesâî, Cihad 46; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/121, 5/274.

[←1121]

[1121] Ebu Dâvud, Edeb 114-115, 5129; Tirmizî, İlm 14, 2671; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/120, 5/272, 273, 274.

[←1122]

[1122] Ebu Dâvud, Cihad 165, 2780; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/207.

[←1123]

[1123] Buhârî, Cihâd 38; Ebu Dâyud, Cihâd 20, 1509; Tirmizî, Fezâilu'l-Cihâd 6, 1628, 1629, 1630, 1631; Nesâî, Cihâd 44; İbn Mâce, Cihâd 3, 2759; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/116İ 117, 5/193, 234.

[←1124]

[1124] Ebu Dâvud, Cihad 20, 2510; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/116, 117, 5/193.

[←1125]

[1125] Ebu Dâvud, Cihad 11, 2496; Nesâî, Cihad 47; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 5/352, 355.

[←1126]

[1126] Nisa: 4/95.

[←1127]

[1127] Nisa: 4/95.

[←1128]

[1128] Buhârî, Cihad 31, Tefsiru Sure-i Nisa 18; Tirmizî, Tefsiruİ-Kur'an 5, 3031; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/282, 284, 290, 299, 301.

[←1129]

[1129] Buhârî, Meğâzî 17; Nesâî, Cihad 31: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308.

[←1130]

[1130] Buhârî, Cihad 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/290, 293.

[←1131]

[1131] Ebu Dâvud, Cihad 84, 2618; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/136.

[←1132]

[1132] Tirmizî, Cihad 23, 1659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/396, 410.

[←1133]

[1133] Buharı, Cihad 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/270.

[←1134]

[1134] Ahzab: 33/23.

[←1135]

[1135] Buhârî, Cihad 12; Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3200; Nesâî, Fezaİlu's-Sahabe, 186; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 3/194.

[←1136]

[1136] Buhâri, İlm 45, Cihad 15, Farzu'1-Hums 10; Ebu Dâvud, Cihad 15, 2517; Tirmizî, Fezâllul-Cihad 16, 1646; Nesâî, Cihad 21; İbn Mâce, Cihad 13, 2783; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 4/404, 405, 417.

[←1137]

[1137] Nesâî, Cihad 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/32l.

[←1138]

[1138] Ebu Dâvud, Cihad 12, 2497; Nesâî, Cihad 15; İbn Mâce, Cihad 13, 2785; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/169.

[←1139]

[1139] Buhâri, Bed'lü-Vahy 1, İmân 41, Itk 6, Eymân 23, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Nikâh 5, Hiyel 1; Ebu Dâvud, Talâk 11, 2201; Tirmizi, Fezâilul-Cihâd 16, 1647; Ncsâî, Taharet 60, İbn Mâce, Zühd 26, 4227; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/25.

[←1140]

[1140] Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 2634.

[←1141]

[1141] Ebu Dâvud, Vitr 26, 1520; Tirmizî, Cihad 19, 1653; Nesâî, Cihad 36; İbn Mâce, Cihad 15, 2797; Dârimî, Cihad 15.

[←1142]

[1142] Ebu Dâvud, Cihad 17, 2502; Nesâî, Cihad 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/374.

[←1143]

[1143] İbn Mâce, Cihad 6, 2765; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/300.

[←1144]

[1144] Buhârî, Cihad 3, İsti'zan 41, Tabir 12; Ebu Dâvud, Cihad, 2491; Tirmizî, Cihad 15, 1645; Nesaî, Cihad 40; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/240.

[←1145]

[1145] Ncsâî, Cihad 39; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/441.

[←1146]

[1146] Buhârî, Ezan 32, Mezalim 28; Tirmizî, Ccnaiz 65, 1063, Birr 38, 1958; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/324-325, 533.

[←1147]

[1147] İbn Mâce, Cihad 17, 2804; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/522.

[←1148]

[1148] Buharı, Tıb 30; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/150, 220, 223, 258, 265.

[←1149]

[1149] Bakara: 2/154.

[←1150]

[1150] Al-i İmrân: 3/169.

[←1151]

[1151] Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 25.

[←1152]

[1152] Buhâri. “Cihâd”. 61.

[←1153]

[1153] en-Nisâ: 4/69.

[←1154]

[1154] Müslim, “İmâre”, 156-157; Nesaî, “Cihâd”, 36.

[←1155]

[1155] B.k.z: Heyet, İlmihal İman ve İbadetler, İSAM T.D.V. İslami Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 1/377-378.

[←1156]

[1156] Enfal: 8/60.

[←1157]

[1157] Ebu Dâvud, Cihad 23, 2514; İbn Mâce, Cihad 19, 2813; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/156.

[←1158]

[1158] Ahmed b. Hanbel, Müsııed, 4/157.

[←1159]

[1159] İbn Mâce, Cihad 19, 2814.

[←1160]

[1160] Ebu Dâvud, Fiten 1, 4252; Tirmizî, Fiten 51, 2229; İbn Mâce, Mukaddime 1, 10, Fiten 9, 3952; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/278, 279.

[←1161]

[1161] Buhârİ, Menâkıb 28; İ'tisam 10, Tevhid 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/244, 248.

[←1162]

[1162] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/92, 94, 103, 105, 106, 108.

[←1163]

[1163] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/345, 384; İbn Hibbân, Sahih, 6819; Ebu Yalâ, Müsned, 2078.

[←1164]

[1164] Buharı, Menâkıb 28, Tevhid 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/101.

[←1165]

[1165] Taberânî, Mu'cemu'l-Kebir, 17/870.

[←1166]

[1166] Ebu Nuaym, Hilye, 3/95-96.

[←1167]

[1167] Ebu Dâvud, Cihad 57, 2569; Tirmizî, İsti'zan 75, 2858; Nesâî, Sünenü'1-Kübrâ, 8814; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/337, 378; İbn Huzeyme, Sahih, 2550, 2556, 2557.

[←1168]

[1168] Buhârî, Ebvabu'1-Umre 19, Cihad 136, Et'ime 30; İbn Mâce, Menasik 1, 2882; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 445.

[←1169]

[1169] Buhârî, Ebvabu'1-Umre 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/125, 204, 240.

[←1170]

[1170] Buhârî, Nikah 121.